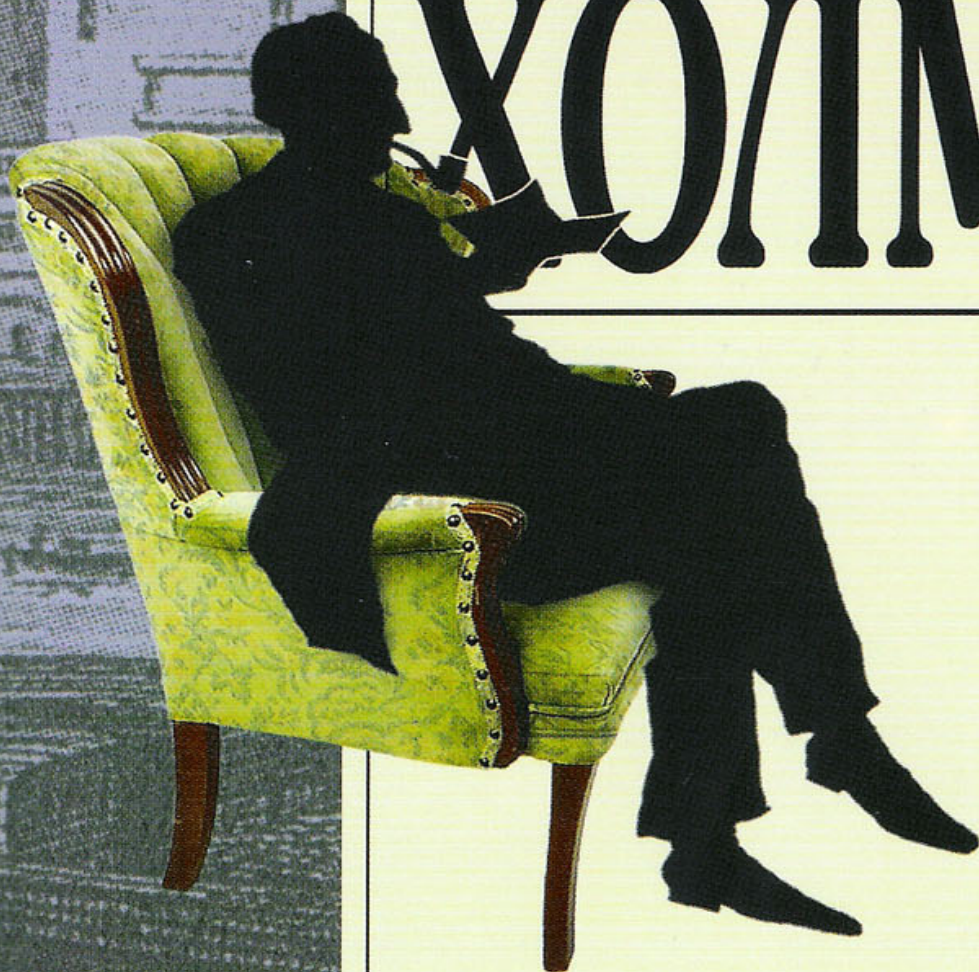

Артур Конан Дойл

**ШЕРЛОК
ХОЛМС** **1** **Т О М**

триумф

АРТЪР КОНАН ДОЙЛ ШЕРЛОК ХОЛМС ТОМ 1

Превод: Красимира Тодорова, Милена Попова, Йордан Костурков,
Илия Азанов, Димана Илиева, Георги Папанчев

chitanka.info

Щом отстраниш невъзможното, то това, което остане,
колкото и невероятно да изглежда, трябва да е истина.

Шерлок Холмс

Рожба на сър Артър Конан Дойл (1859–1930) е най-прочутият детектив на света Шерлок Холмс — синоним на наблюдателската дарба и гениална дедуктивност. В образ му са вплетени черти на студента по патология Брайън Чарлс Уолър, на преподавателя от Единбургския университет Джоузеф Бел, на прочутия физик Ърнест Ръдърфорд и на Йожен Франсоа Видок — известен престъпник, станал шеф на френската криминална полиция.

Книгоиздателска къща „Труд“ представя в три тома пълно издание на разследванията на Шерлок Холмс и неговия именит помощник доктор Уотсън.

КРАСИМИР МИРЧЕВ

РАЖДАНЕТО НА ЕДИН ЖАНР

С убийството на парижката улица „Морг“, извършено от орангутан, разкрито от господин Дюпен, измислено и разказано от Едгар Алан По, се ражда един литературен жанр. Разбира се, По съвсем не е първият писател, насочил вниманието си към злодеянието и злосторниците, но тъкмо в неговата новела кристализира рационализирането на престъплението, превръщането му в поле за гениални мисловни ходове на наблюдаващия и анализиращ разум. През XIX век в правораздаването на развитите страни окончателно се налага съдебният процес с представяне на доказателства; XIX век е златното време на позитивизма, на вярата в силата на науката и във възможностите на рационалното съзнание да се справи с всичко; през XIX век поевтинелите печатни издания достигат огромни тиражи и се превръщат в най-достъпното средство за забавление на нарастващите градски маси. Тези, а и още някои други предпоставки — социални, икономически, литературни — закономерно водят до появата на детектива, чиято първа лястовичка е „Убийството на улица «Морг»“, но чиито правила, канони и най-прочути персонажи създава Артър Конан Дойл.

В „Етюд в червено“ (1887) и „Знакът на четиримата“ пред очите ни се ражда най-известният следовател на всички времена (разбира се, с целия му арсенал от дедуктивни методи и почти свръхестествена наблюдателност), а едновременно с това се установяват и правилата, по които занапред ще бъдат разказвани такива истории ребуси. Може би най-важното от тези правила е привидното съвпадане на пътя, който извървяват до истината търсачът детектив и читателят. Всъщност читателят винаги е по-назад поне с една крачка и великолепно находка на Конан Дойл е въвеждането на пряко негово въплъщение — Доктор Уотсън. Верният спътник изразява трепетното ни недоумение пред ходовете на Шерлок Холмс, но и увереното очакване те да успеят; при съпоставката с твърде човешката фигура на Уотсън абстрактният

всъщност образ на Холмс добива плътност. Забележително е, че Конан Дойл не си позволява насмешка над доктора, а глуповатостта на спътника и дори прочутата реплика „Елементарно, Уотсън“ са въведени в по-късни филмови версии на разследванията на Холмс.

Но не тези два кратки романа, така важни за развитието на жанра, донасят голямата слава на Конан Дойл, а разказите, които той публикува в илюстрирания вестник „Странд“. Успехът е поразителен и води до раждането на редица съперници на Шерлок Холмс: Мартин Хюит на Артър Морисън, Лейди Моли от Скотланд ярд или Стареца в ъгъла на баронеса Орси, Отец Браун на Честертън и т.н. Появява се и друг тип герой — джентълменът крадец от рода на Арсен Люпен; освен романа се явяват повествования, в които ударението пада върху действието, за да се разроят нататък в трилъър, черен роман, шпионски роман, роман на ужаса и т.н.

Когато в края на 1893 г. поумореният Конан Дойл праща героя си да загине във водите на един швейцарски водопад, разочарованието и негодуванието на читателите е толкова голямо, че верният Уотсън започва да вади от бележниците си все нови и нови приключения на своя безсмъртен приятел.

Едва след края на Първата световна война Конан Дойл окончателно изоставя Холмс и се отдава на нарастващата си страст към окултизма и спиритизма. Немалка част от парите, които са му донесли тиражите на Холмс, отиват за опити за заснемане на привидения, за разни окултни дружества. Сякаш способността на родения като рационално построение жанр да поеме страховете, лутанията и изумлението пред слепи, неовладяеми сили на човека от ХХ век се оказва въплътена и в житейския път на един от основните му създатели...

Досега на български липсва цялостно издание на анкетите и приключенията на Шерлок Холмс. Разпръснати в тънки книжки и периодика, в преводи със съмнително качество, част от тях изобщо непереведени, на практика те остават непознати за българския читател. В 3 тома Книгоиздателска къща „Труд“ представя по реда на публикуването им всички произведения на Конан Дойл, посветени на гения от лондонската улица „Бейкър“ 221-Б.

Красимир Мирчев

ЕТЮД В ЧЕРВЕНО

ЧАСТ I

ПЪРВА ГЛАВА

ГОСПОДИН ШЕРЛОК ХОЛМС

През 1879 година получих степента „доктор по медицина на Лондонския университет“ и заминах за Нетли, за да премина съответния курс за военни лекари. След като завърших обучението си там, бях назначен, както си му е редът, за помощник военен лекар в Пети нортъмбърландски мускетарски полк. По онова време полкът се намирал в Индия и още преди да се присъединя към него, избухна Втората афганистанска война. Когато слязох от кораба в Бомбай, научих, че нашият полк настъпва през планинските проходи и че вече е навлязъл дълбоко в територията на врага. Заедно с група други офицери, намиращи се в същото положение, тръгнахме след войската и успяхме да се доберем благополучно до Кандахар, където открих моя полк, и встъпих незабавно в новата си длъжност.

Тази военна кампания донесе почести и повишения на мнозина, но за мен тя беше свързана само с беди и нещастия. Малко след пристигането ми в Индия бях преместен от нашата бригада в Бъркширската, където служих и по време на фаталната битка при Мейуонд. Тук бях улучен в рамото от вражески куршум, който раздробил костта и ожулил субклавиалната ми артерия. Навярно щях да попадна в ръцете на кръвожадния Газис, ако моят ординарец Мъри не беше проявил такава смелост и преданост, като ме измъкнал от бойното поле и с един товарен кон успял да ме закара до британските позиции.

Измъчен от болки и изтощен от продължителните лишения и изпитания, които преживях тогава, бях евакуиран с един голям конвой ранени нещастници в болницата на военната база край Пешавар. Тук се съвзех и дотолкова се оправих, че бях в състояние да се разхождам из болничното помещение и дори да се пека по малко на слънце на верандата, когато ме повали коремен тиф — този бич на индийските ни владения. Месеци наред състоянието ми изглеждало безнадеждно и когато най-сетне дойдох на себе си и започнах да оздравявам, бях толкова слаб и измършавял, че медицинската комисия реши да ме

върне обратно в Англия, без да се губи нито ден. Така се озовах на борда на военния кораб „Оронтеc“, а един месец по-късно стъпих на кея на Портсмът с безвъзвратно разклатено здраве, но с разрешение да прекарам следващите девет месеца, опитвайки се да го подобра.

В Англия нямах никакви близки и роднини и следователно бях свободен да правя каквото си искам, или по-точно казано — свободен толкова, колкото свобода позволява доход от 11 шилинга и 6 пенса на ден. При тези обстоятелства аз, естествено, се устремих към Лондон — онази огромна клоака, в която неудържимо се оцеждат всички лентяи и безделници на Британската империя. Там прекарах известно време в един частен хотел на „Странд“, водейки печално и безсмислено съществуване и харчейки значително повече, отколкото би трябвало. Скоро финансовото ми състояние стана толкова тревожно, че трябваше или да напусна столицата и да се заселя в провинцията, или да променя напълно начина си на живот. Спирайки се на втората алтернатива, започнах да се подготвям да напусна хотела и да се настаня в някое по-непретенциозно и по-евтино жилище.

Същия ден, когато стигнах до това заключение, се намирах в бар „Крайтириън“. Някой ме побутна по рамото. Обърнах се и познах младия Станфорд, който някога ми беше асистент при операциите в Барт. Да види човек познато лице в огромната пустош, наречена Лондон, е нещо наистина много приятно за един самотник. По-рано, когато бяхме заедно, Станфорд никога не ми е бил много близък приятел, но сега го приветствах ентузиазирано и той на свой ред изглеждаше радостен, че ме вижда. В прилив на радост го поканих да обядва с мен в Холбърн и тръгнахме заедно натам с един наемен файтон.

— Какво си направил със себе си, Уотсън — попита ме той с непресторено учудване, докато файтонът трополеше по многолюдните лондонски улици. — Изсъхнал си като върлина, почернял си като къпина.

Разказах му накратко приключенията си и вече завършвах разказа си, когато стигнахме мястото, за което се бяхме запътили.

— Горкият Уотсън! — каза той съчувствено, след като изслуша моите несполуки. — И какво се каниш да правиш сега?

— Да си намеря квартира — отвърнах. — Да се опитам да открия отговор на въпроса, дали е възможно да се намери удобна квартира на

умерена цена.

— Странно — забеляза моят събеседник, — ти си вторият човек, от когото чувам този израз днес.

— А кой беше първият? — попитах аз.

— Един колега, който работи в химическата лаборатория на нашата болница. Оплакваше се тази сутрин, че не може да намери човек, който да се съгласи да му стане съквартирант в някакво добро жилище, което открил, но пък наемът бил твърде висок за кесията му.

— Ей Богу! — извиках аз. — Ако наистина търси някой, с когото да дели квартирата и разходите, аз съм човекът. Предпочитам да живея с някого, отколкото да бъда сам.

Младият Станфорд ме погледна някак странно над чашата вино.

— Но ти все още не познаваш Шерлок Холмс — каза той. — Може би няма да ти допадне като постоянен съквартирант.

— Защо? Какви възражения имаш срещу него?

— О, не казвам, че имам нещо против него. Малко е особен в разбиранията си, ентузиаст в някои клонове на науката. Но доколкото зная, е напълно почтен човек.

— Студент по медицина, предполагам? — попитах.

— Не. Откровено казано, нямам представа, с какво възнамерява да се занимава. Убеден съм, че е запознат отлично с анатомията. Освен това е и първокласен химик, но доколкото ми е известно, никога не е минавал систематичен курс по медицина. Научните му занимания са доста безсистемни и ексцентрични, но е натрупал голямо количество необикновени знания, които биха изумили професорите му.

— Никога ли не си го питал с какво се занимава?

— Не. Не е човек, когото можеш лесно да разприказваш, макар че може да бъде доста общителен, стига сам да има желание.

— Искам да се запозная с него — казах. — Ако ще трябва да живея с някого, предпочитам да е подреден и скромнен човек. Все още не съм достатъчно здрав, за да понасям много шум или вълнения. Доста се напатих и от двете неща в Афганистан, ще ми стигне до края на живота. Как мога да се видя с този твой приятел?

— Сигурно е в лабораторията. Или не се мярка там седмици наред, или пък работи от сутрин до вечер. Ако искаш, може да отидем, след като свършим обяда.

— Разбира се — отвърнах и разговорът се прехвърли на други теми.

Докато се придвижвахме към болницата, след като излязохме от Холбърн, Станфорд ми съобщи още някои подробности за човека, с когото щях да живея.

— Не ме упреквай, ако не се спогодите — каза той. — Не зная за него повече освен онова, което съм научил от случайните ни срещи в лабораторията. Ти сам предложи тази комбинация, така че не трябва да ме обвиняваш.

— Не се ли спогодим, можем лесно да се разделим — отвърнах. — Имам чувството, Станфорд — добавих, гледайки изпитателно своя събеседник, — че нещо те кара да си измиеш ръцете от тази работа. Характерът на този човек ли е труден или нещо друго? Моля те, не го усуквай толкова.

— Не е лесно да се изрази неизразимото — усмихна се той. — Холмс е твърде увлечен от своите науки, за да ми допадне. Увлечението му граничи с коравосърдечие. Като нищо си представям как дава на някой свой приятел малко от най-новата растителна отрова. Не от злоба, разбира се, а просто за да получи точна представа за нейния ефект. За да бъде справедлив към него обаче, трябва да добавя, че, струва ми се, самият той би я поел със същата готовност. Изглежда, го владее страстен стремеж към определени и точни знания.

— И много правилно.

— Да, но това може да стигне до крайност. Когато се стигне дотам да се удрят с пръчка трупове в дисекционната зала, този стремеж несъмнено придобива доста причудлива форма.

— Да се удрят трупове ли?

— Да, за да провери доколко е възможно да се получат контузии след смъртта. Самият аз със собствените си очи съм го виждал да върши това.

— И на всичко отгоре твърдиш, че не е студент по медицина.

— Не. Един Господ знае какви са целите на заниманията му. Но ето че вече пристигнахме и ти можеш да получиш лични впечатления от него.

Докато Станфорд говореше, свихме по тясна уличка и преминахме през малка странична врата, която водеше към едно от крилата на голямата болница. Познавах добре сградата и не се нуждаех

от упътване, докато се спускахме по мрачното каменно стълбище и се упътвахме към дъното на дългия коридор с варосани стени и сиво-кафяви врати. Малко преди края на коридора от него се отклоняваше една ниска сводеста галерия, която водеше към лабораторията.

Това беше висока зала с безброй подредени или разхвърляни стъкленици. Върху широките ниски маси стърчаха колби, епруветки и малки спиртни лампи със синкави трептящи пламъчета. При една далечна маса имаше само един човек, погълнат от работата си. Когато чу стъпките ни, той се огледа и скочи на крака с радостен възглас.

— Открих го! Открих го! — извика на моя спътник, тичайки към нас с епруетка в ръка. — Открих реактив, който се утаява само от хемоглобин и от нищо друго.

Ако беше открил златна мина, по лицето му едва ли щеше да сияе по-голяма радост.

— Доктор Уотсън, господин Шерлок Холмс — представи ни Станфорд.

— Здравейте! — той сърдечно стисна ръката ми с неподозирана сила. — Виждам, че сте били в Афганистан.

— За Бога, как разбрахте? — попитах с удивление аз.

— Няма значение — каза той, смеейки се под мустак. — Сега става дума за хемоглобина. Без съмнение разбирате важността на това откритие.

— Несъмнено от научна гледна точка е много интересно — отвърнах, — но практически...

— Та това е най-практическото медико-юридическо откритие през последните години. Нима не разбирате, че то ни дава безпогрешно средство за определяне на петна от кръв. Елате! — той възбудено ме хвана за ръката и ме повлече към масата, на която беше работил дотогава. — Първо трябва да осигурим малко прясна кръв — каза той, заби веднага дълга игла в пръста си и изцеди появилата се там капка кръв в една химическа пипета. — Сега прибавям тази кръв към литър вода. Виждате, че сместа не се различава от нормална вода. Съотношението между кръвта и водата едва ли е по-голямо от едно към милион. Но не се съмнявам, че ще успеем да получим характерната реакция.

Докато говореше, той хвърли в съда няколко бели кристалчета, а после добави няколко капки прозрачна течност. След миг цялото

съдържание придоби мътен махагонов цвят, а на дъното на стъкленицата се утаи кафеникав прах.

— Ха, ха! — извика той, пляскайки с ръце като дете, което се радва на новата си играчка. — Какво ще кажете?

— Изглежда, е доста чувствителен анализ — отбелязах.

— Прекрасен! Прекрасен! Химическият анализ, който се използва сега, е много неудобен и несигурен. Същото се отнася и за микроскопичния анализ за откриване на кръвни телца. Вярно, че е неоценим, когато петната са отпреди няколко часа. А тази реакция сякаш дава добър резултат и при пресни, и при стари петна. Ако този реактив го е имало по-рано, стотици хора, които сега се разхождат свободни по улиците, щяха да си получат заслуженото за своите престъпления.

— Нима! — промърморих аз.

— Много често делата по криминалните престъпления зависят единствено от решаването на този проблем. Човек е заподозрян в извършването на някакво престъпление месеци след като е станало. Изследват се дрехите и бельото му и по тях се откриват кафявите петна. Дали са от кръв, от кал, от ръжда, от плодове или от нещо друго? С този въпрос са си блъскали главата много експерти — и защо? Защото нямат на разположение сигурен метод за анализ. Ето че вече съществува анализът на Шерлок Холмс, което означава край на затрудненията.

Докато говореше, очите му сияеха и по някое време той се поклонил с ръка на сърцето сякаш в отговор на въображаема аплодираща тълпа.

— Заслужавате поздравления — отбелязах аз, учуден от ентузиазма му.

— Такъв беше случаят с Фон Бишов във Франкфурт миналата година. Със сигурност щеше да увисне на бесилото, ако този анализ беше известен тогава. А и другите случаи — с Мейсън от Бредфорд, с печално известния Мълър, с Лефер от Монпелие и Самсон от Ню Орлийнс. Мога да изброя поне двайсетина случая, при които тази проверка би била решаваща.

— Ти като че ли си подвижен календар на престъпленията — засмя се Станфорд. — Можеш спокойно да започнеш да издаваш

вестник с такава тематика. Наречи го „Полицейски новини от миналото“.

— От него наистина би излязло интересно четиво — отбеляза Холмс, поставяйки малка лепенка на пръста си. — Трябва да внимавам — продължи той, обръщайки се с усмивка към мен, — защото твърде често боравя с различни отрови.

Докато казваше това, протегна ръка и аз забелязах, че тя е изпъстрена с подобни лепенки, изгубили цвета си под влиянието на различни киселини.

— Дошли сме по работа — каза Станфорд, като седна на едно трикрако столче и побутна с крак друго към мен. — Моят приятел си търси квартира и тъй като ти се оплакваше, че не можеш да намериш съквартирант, помислих, че няма да е зле, ако ви събера.

Шерлок Холмс сякаш се възхити от възможността да станем съквартиранти.

— Хвърлил съм око на един апартамент на улица „Бейкър“ — каза той, — който ще ни устрои чудесно. Надявам се, че не възразявате срещу миризмата на силен тютюн.

— Самият аз пуша корабен — отвърнах.

— Това е добре. Обикновено нося химикали със себе си и понякога правя опити. Това ще ви дразни ли?

— В никакъв случай.

— Чакайте да помисля какви са останалите ми недостатъци? Понякога изпадам в мрачно настроение и не си отварям устата по цяла седмица. Когато се случи, не бива да смятате, че съм сърдит. Просто ме оставете на мира и скоро ще се оправя. А вие какво имате да признаете? Когато двама души се готвят да живеят заедно, най-добре е предварително да знаят какво лошо могат да очакват един от друг.

Засмях се от този кръстосан разпит.

— Имам куче — казах — и не обичам врявата, защото нервите ми са разклатени. Ставам доста късно сутрин и съм извънредно ленив. Когато съм здрав, имам и редица други пороци, но засега това са главните ми недостатъци.

— Включвате ли свиренето на цигулка в категорията врява? — попита загрижено той.

— Зависи от цигуларя — отвърнах. — Доброто свирене на цигулка е удоволствие и за боговете, а лошото свирене...

— О, тогава всичко е наред — извика той, весело засмян. — Мисля, че можем да смятаме въпроса за решен. Разбира се, ако сте ви харесат.

— Кога ще ги разгледаме?

— Елате утре по обед и ще отидем заедно, за да уредим нещата.

— Добре, до утре на обед — казах и му стиснах ръката.

Оставихме го над неговите химикали, а ние се запътихме към моя хотел.

— Между другото — попитах Станфорд — откъде, по дяволите, този човек позна, че идвам от Афганистан?

На лицето на спътника ми се появи загадъчна усмивка.

— Това е просто една от малките му странности. Много хора са се опитвали да разберат по какъв начин успява да отгатне някои неща.

— О, значи става дума за някаква мистерия, така ли? — попитах, потривайки ръце. — Много пикантно. Ужасно съм ти задължен, че ме запозна с този човек. Нали знаеш, че „най-добрият начин да опознаеш човечеството е, като опознаеш човека“.

— Тогава трябва да опознаеш него — каза Станфорд, като се сбогуваше. — Обаче ще се увериш, че той е доста сложен проблем. Обзалагам се, че ще научи много повече за теб, отколкото ти за него.

— Довиждане — отвърнах аз и се упътих към хотела, силно заинтригуван от моя нов познаник.

ВТОРА ГЛАВА

НАУКАТА ДЕДУКЦИЯ

Срещнахме се на следващия ден съгласно уговорката и разгледахме споменатата квартира на улица „Бейкър“ 221-Б. Тя се състоеше от две удобни спални и голяма просторна всекидневна, приветливо мебелирана и осветена от два прозореца. Жилището толкова ни хареса, а и наемът изглеждаше толкова умерен, когато го разделихме на две, че уредихме въпроса на място и незабавно встъпихме във владение. Същата вечер преместих там нещата си от хотела, а на следващата сутрин Шерлок Холмс ме последва с няколко куфари и сандъци. Един-два дни бяхме заети с разопаковането на багажа си и с подреждането на своята собственост по най-приемливия начин. Когато привършихме, постепенно започнахме да се приспособяваме към новото жилище.

Холмс в никакъв случай не беше човек, с когото се живееше трудно. Действията му бяха безшумни, а навиците установени. Рядко си лягаше по-късно от десет часа вечер, а сутрин винаги беше вече закусил и излязъл, преди да стана. Понякога прекарваше дните си в химическата лаборатория, понякога — в дисекционната зала, от време на време — в дълги разходки, които, изглежда, го отвеждаха до най-окаяните квартали на града. Нищо не можеше да се сравни с енергичността му, когато го обземаше желание да работи, но понякога го обхващаше странна апатия и тогава се излежаваеше по цял ден на канапето във всекидневната, като рядко произнасяше по някоя дума или не помръдваше и мускул от сутрин до вечер.

В такива случаи погледът му ставаше толкова унесен и безизразен, че с право можех да го заподозра в наркомания, ако трезвеността и чистотата му не изключваха категорично възможността за подобно заключение.

С течение на времето интересът ми към него и любопитството ми да узная целите му в живота се увеличиха и задълбочиха. Самата му фигура и външният му вид неизменно привличаха вниманието дори на най-случайния наблюдател. На ръст беше над метър и осемдесет, но

бе толкова слаб, че изглеждаше значително по-висок. Очите му бяха остри и пронизващи, с изключение на онези периоди на неподвижност, за които вече споменах, а удълженият като клюн на сокол нос придаваше на цялото му изражение буден и решителен вид. Брадичката му бе изпъкнала и четвъртита като на решителните хора. По ръцете неизменно имаше петна от мастило и химикали, но пък пипаше всичко с изключителен финес, както често имах възможност да забележа, когато го наблюдавах да манипулира сръчно с чупливите си инструменти.

Вероятно читателят ще ме сметне за безнадежден лентяй и клюкар, когато призная колко силно разпалваше любопитството ми този човек и колко често се опитвах да пробия стената от въздържаност, с която се ограждаше винаги когато ставаше дума за самия него. Преди да произнесете такава присъда обаче, не забравяйте колко безцелен беше животът ми и колко малко неща ангажираха вниманието ми. Здравословното ми състояние не ми позволяваше да излизам навън освен при изключително добро време, а няхах и приятели, които да се отбиват и да разчупват монотонността на съществуването ми. При тези обстоятелства приех с искрено удоволствие онази малко загадъчна атмосфера около моя съквартирант и прекарвах значителна част от времето си в опити да я разбуля.

Шерлок Холмс не следваше медицина. В отговор на едно мое запитване потвърди мнението на Станфорд по този въпрос. А, от друга страна, нямаше вид на човек, който чете систематично, подготвяйки се за получаването на научна степен или за някакъв друг общоприет начин, който би му осигурил достъп в научния свят. При все това усърдието му в някои видове занимания беше забележително и в рамките на някакви ексцентрични граници познанията му бяха така необикновено обширни и подробни, че научните му наблюдения ме изумяваха. Едва ли някой би работил така настойчиво, за да придобие такава точна информация по определени въпроси, без да си е поставил някаква цел. Безсистемните читатели рядко се отличават с точност на получените знания. Никой не обременява паметта си с дреболии, освен ако няма сериозни основания за това.

Невежеството му беше толкова изумително, колкото и осведомеността му. За съвременната литература, философия и политика, изглежда, не знаеше почти нищо. Когато веднъж му цитирах

Карлайл^[1], Холмс най-наивно ме попита кой е и какво е направил. Изненадата ми достигна връхната си точка, когато случайно разбрах, че изобщо не е чувал за теорията на Коперник и за състава на Слънчевата система. Самата мисъл, че в нашия XIX век може да се намери цивилизован човек, който да не знае, че Земята се върти около Слънцето, ми се стори толкова невероятна, че не можах да повярвам на ушите си.

— Ти сякаш се изненада — каза той усмихнат, забелязвайки изписаното на лицето ми изумление. — Сега, след като научих тази истина, ще направя всичко възможно, за да я забравя час по-скоро.

— Да я забравиш!

— Виж — обясни той, — смятам, че човешкият мозък в първоначалния си вид прилича на малко празно таванско помещение и човек трябва да го обзаведе, както реши. Глупакът го тъпче с всички вектори, които му попаднат, така че дори знанието, което може да му бъде полезно, е така затрупано или поне така объркано с други неща, че с мъка може да се добере до него. А истинският майстор подбира много внимателно онова, което влага в мозъчния си таван. Той не слага там нищо друго освен инструментите, които му служат да си върши работата, но от тях пък притежава богат асортимент и всичко се намира в идеален ред. Погрешно е да се смята, че това малко помещение е с еластични стени, които могат да бъдат разтегляни до безкрайност. Бъди уверен, че настъпва момент, когато за сметка на всяко новодобито знание човек забравя нещо, което е знаел преди. Затова е извънредно важно да не трупам там безполезни факти, които да изблъскват необходимите.

— Но Слънчевата система! — възразих аз.

— Какво значение, по дяволите, може да има за мен тя? — прекъсна ме той нетърпеливо. — Ти твърдиш, че се въртим около Слънцето. И около Луната ако се въртахме, това нямаше да повлияе по никакъв начин нито на мен, нито на работата ми.

Вече се готвех да го запitam каква всъщност е работата му, но нещо в държането му недвусмислено показваше, че това би бил нежелателен въпрос. Замислих се над краткия разговор и се опитах да си направя някои изводи. Той каза, че не го интересуват никакви знания, които не са непосредствено свързани с целите му. В такъв случай всички знания, които притежаваше, бяха такива, че да му бъдат

практически полезни. Изброих наум всички области, за които ми бе показал, че е изключително добре информиран. Дори взех молив и ги нахвърлих на един лист. Не можах да сдържа смеха си, когато моят „документ“ беше завършен. Той изглеждаше така:

1. Познания по литература — нула.
2. Познания по философия — нула.
3. Познания по астрономия — нула.
4. Познания за политиката — слаби.
5. Познания по ботаника — различни. Добре запознат с беладона, опиум и отровите изобщо. Не знае почти нищо, свързано с градинарската практика.
6. Познания по геология — практически, но ограничени. Разпознава от пръв поглед различните почви една от друга; след разходки ми е показвал пръски кал по панталоните си и по техния цвят и състав е посочвал в коя част на Лондон ги е получил.
7. Познания по химия — задълбочени.
8. Познания по анатомия — точни, но безсистемни.
9. Познания по сензационни престъпления — огромни. Изглежда запознат в подробности с всеки ужас, извършен през този век.
10. Свири добре на цигулка.
11. Владее много добре старинната фехтовка, сабята и бокса.
12. Добре запознат с практическите аспекти на британското законодателство.

Изчетох още веднъж списъка и после го запратих в огъня.

„Щом не съм в състояние да разбера за каква цел могат да служат всички тези способности и от коя професия се изискват — помислих си, — най-добре да се откажа от намерението сам да открия с какво се занимава този човек.“

Вече споменах за уменията му да свири на цигулка. То беше забележително, но също толкова ексцентрично, колкото и останалите му способности. Вече бях разбрал, че може да изпълнява отделни, и то

доста трудни, откъси, защото по моя молба изсвири великолепно някои от любимите ми произведения. Но сам рядко изпълняваше музика и познати мелодии.

Обикновено, отпуснат вечер в креслото си, затваряше очи и започваше да стърже небрежно нещо на поставената на коленете му цигулка. Понякога излизаха спокойни и меланхолични звуци, друг път — бурни, омайващи и радостни. Очевидно те отразяваха настроението му в момента и мислите, които го вълнуваха, но дали музиката подпомагаше мисленето, или беше просто резултат на каприз или прищявка, не можех да разбера. Може би щях да реагирам срещу тези мъчителни солови партии, ако нямаше навика да ги завършва с изсвирването на някои от любимите ми мелодии — един вид компенсация за моето търпение.

През първите две-три седмици не ни посети никой и започнах да мисля, че и съквартирантът ми е като мен, човек без близки и приятели. Не след дълго обаче стана ясно, че Шерлок Холмс има доста познати. Това бяха хора от най-различни обществени среди. Сред тях имаше един дребен блед човек с миша физиономия, представен ми като „господин Лестрейд“, който само в продължение на една седмица ни посети три-четири пъти. Една сутрин дойде млада, модно облечена девойка и стоя повече от час. Същия следобед пристигна сивокос, небрежно облечен човек с вид на амбулантен търговец, който ми се стори много възбуден, а малко по-късно го последва една възрастна жена. Друг път един джентълмен с побелели коси стоя дълго при моя съквартирант, а по-късно се отби униформен носач от гарата. Щом някой от тези хора се появеше на прага, Шерлок Холмс обикновено искаше позволение да използва всекидневната, а аз се оттеглях в стаята си. Той винаги се извиняваше, че ми е причинил неудобство.

— Налага се да използвам стаята за делови цели — обясни ми веднъж той, — а тези хора са мои клиенти.

Отново имах възможност да му задам направо въпроса, който ме вълнуваше, но ми беше неудобно да карам друг човек да ми се доверява против волята си. Тогава си въобразявах, че Холмс има сериозни причини да не говори за тези неща, и тактично избягах да го поставям пред необходимостта да ми отговаря. Скоро обаче той прогони тази мисъл от главата ми, като сам се върна на въпроса.

Това се случи на четвърти май. Добре си спомням, че нея сутрин бях станал малко по-рано от обикновено и заварих Холмс да довършва закуската си. Хазяйката дотолкова беше свикнала с късното ми ставане, че нито мястото, нито кафето ми бяха приготвени. Обхванат от едно с нищо непредизвикано раздражение, позвъних и малко рязко обявих, че съм готов. После взех от масата едно списание, опитвайки се да убия времето, докато съквартирантът ми мълчаливо дъвчеше закуската си. Заглавието на една от статиите беше подчертано с молив и аз, естествено, я зачетох.

Статията носеше амбициозното заглавие „Книгата на живота“ и в нея се правеше опит да се докаже колко много би научил всеки наблюдателен човек, ако изследва внимателно и систематично всичко, с което се сблъсква. Според мен представляваше удивителна смесица от проникателност и нелепости. Разсъжденията бяха логични и последователни, но изводите ми се сториха отвлечени и пресилени. Авторът заявяваше, че било възможно дори само от мигновено изражение, потръпване на мускул или бегъл поглед да се разгадаят и най-скритите мисли на човека. Според него човек, приучен да наблюдава и да анализира внимателно, не можело да бъде излъган. Изводите на такъв човек били безпогрешни като теорема на Евклид. Постигнатите от него резултати щели да изумяват непосветените, докато оставали в неведение за процесите, с които стигал до тях, и той щял да минава в очите им за вълшебник.

„Дори от една капка вода — твърдеше авторът — специалистът в логиката би могъл да направи извода за съществуването на Атлантическия океан или на Ниагара, без да ги е виждал, без дори да е чувал за тях до този момент. Целият живот представлява една голяма верига, чието естество става ясно веднага щом ни покажат дори и една-единствена нейна брънка. Подобно на всички изкуства науката за дедукцията и анализа може да се овладее само с дълго и търпеливо изучаване, а животът не е достатъчно продължителен, за да позволи на някой смъртен да постигне пълно съвършенство в нея. Преди да се насочи към моралните и духовните аспекти на проблема, които съставляват най-трудната му част, интересуваният се трябва най-напред да овладее по-елементарните неща. Например опитайте се, когато се запознавате с някого, още от пръв поглед да разберете биографията, професията или занятието му. Колкото и безнадеждно да

изглежда на пръв поглед това упражнение, то изостря способността за наблюдение и ни учи в какво да се вираме и какво да търсим в човека. По ноктите на пръстите, по ръкавите на палтото, по обувките, по крачолите на панталоните, по мазолите на палеца и показалеца, по израза на лицето, по маншетите на ризата — всяко от тези неща ясно говори за професията на всеки човек. А когато всички тези неща се синтезират, почти е невъзможно да не дадат необходимата информация на добре запознатия с тях човек.“

— Каква безсмислица — извиках, хвърляйки списанието на масата. — В живота си не съм чел по-голяма глупост.

— За какво става дума? — попита Шерлок Холмс.

— Ами за тази статия — казах, сочейки я с лъжичката за яйце, и седнах да закузвам. — Виждам, че си я чел, защото си я подчертал. Не отричам, че е написана остроумно, но ме дразни. Приумици на кабинетен плъх, който е измислил всички тези изкусни малки парадокси, уединен в своята стая. Лишена е от практически смисъл. Ще ми се да го видя притиснат в някой третокласен вагон на метрото и тогава да го накарам да познае професиите на спътниците си. Обзалагам се, че няма да спечели.

— Ще загубиш парите си — отбеляза спокойно Шерлок Холмс. — А колкото до статията, написах я аз.

— Ти?

— Да. Притежавам способността както да наблюдавам внимателно, така и да правя дедукции. Теориите, изложени в статията, които ти се струват толкова химерични, са в действителност съвсем практически. Дотолкова практически, че с тях си вадя хляба.

— Но как?

— Аз също си имам професия. Предполагам, че засега съм единственият специалист от този вид. Аз съм детектив за консултации, ако това название може да ти подсказе нещо. Тук, в Лондон, работят много държавни и частни детективи. Когато тези хора се сблъскат с някаква трудност, идват при мен и им помагам да намерят вярната следа. Обикновено излагат пред мен всички факти и благодарение на това, че познавам отлично историята на престъпленията, в повечето случаи успявам да им помогна. Между престъпленията обикновено съществува силна „фамилна прилика“ и ако човек познава в подробности хиляда от тях, ще бъде наистина странно, ако не успее да

разкрие хиляда и първото. Лестрейд е добре известен детектив от Скотланд ярд. Неотдавна обаче беше стигнал до задънена улица в едно дело по фалшификация и побърза да дойде тук.

— А останалите посетители?

— Повечето от тях са изпратени при мен от частни детективски агенции. Това са хора, нуждаещи се от помощ. Изслушвам разказа им, те изслушват моя коментар и после слагам хонорара си в джоба.

— Да не би да искаш да кажеш — попитах аз, — че без да напускаш стаята си, можеш да разплетеш възел, с който други хора не са могли да направят нищо, макар да са се запознали внимателно с всяка подробност?

— Точно така. Имам някаква интуиция в това отношение. От време на време се явява и по-сложен случай, разбира се. Тогава се налага да се пораздвижа и да проверя всичко със собствените си очи. Виждаш ли, имам доста голям запас от специални познания, които обикновено прилагам към проблемите и които улесняват нещата по един чудесен начин. Изложените в статията правила на дедукцията, които толкова те дразнят, са ми неоценимо полезни в практическата работа. Наблюдението се е превърнало в моя втора природа. Ти изглеждаше изненадан, когато при първата ни среща ти казах, че си дошъл от Афганистан.

— Несъмнено са ти били казали за това.

— Нищо подобно. Просто познах, че идваш от Афганистан. По силата на навика потокът от мисли преминава толкова бързо през съзнанието ми, че стигнах до заключението, без да се замислям над отделните етапи. Но такива етапи наистина имаше. Моят процес на мислене протече приблизително така. „Ето един джентълмен, който явно е медик, но има вид на офицер. Тогава значи е военен лекар. Току-що се е завърнал от тропиците, защото лицето му е със загар, а това не е естественият цвят на кожата му, тъй като китките на ръцете му са бели. Преживял е тежки изпитания и боледуване, както недвусмислено личи от измъченото му лице. Лявата му ръка е пострадала, държи я неподвижно и малко неестествено. Къде на тропиците е възможно един английски военен лекар да прекара толкова времеждия и да бъде ранен в ръката. Безспорно в Афганистан.“ Цялата поредица от мисли премина през главата ми за не

повече от секунда. След това казах, че идваш от Афганистан, и ти беше много изненадан.

— Така както го обясни, изглежда просто — казах аз, усмихвайки се. — Ти ми напомняш за детектив Дюпен на Едгар Алан По. Никога не съм смятал, че такива индивиди съществуват освен в романите.

Шерлок Холмс се изправи и запали лулата си.

— Сигурно смяташ, че ми правиш комплимент, сравнявайки ме с Дюпен — отбеляза той. — А по мое мнение Дюпен е много посредствен човек. Този негов трик с намесването в мислите на приятелите му с уместни забележки след половинчасово мълчание е наистина доста ефектен, но малко повърхностен. Несъмнено е имал някакъв аналитичен талант, но в никакъв случай не е бил феномен, за какъвто, изглежда, го е смятал самият По.

— Чел ли си произведенията на Габорио? — попитах. — Съвпада ли Льокок с твоята представа за детектив?

Шерлок Холмс изсумтя презрително.

— Льокок е жалък некадърник — каза той раздражено. — В него има само едно положително качество, енергичността. Тази книга наистина ми беше противна. Въпросът е бил да се идентифицира неизвестен затворник. В състояние съм да го сторя за не повече от 24 часа. А на Льокок това е отнело около 6 месеца. Книгата би могла да се превърне в учебник за онова, което детективите трябва да избягват.

Бях малко възмутен от безцеремонното отношение на моя събеседник към двама литературни герои, от които винаги съм се възхищавал. Тръгнах към прозореца, застанах пред него и се загледах към шумната улица. „Този човек може да е много умен — помислих си, — но е прекалено самоуверен.“

— В наше време няма нито големи престъпления, нито големи престъпници — каза недоволно той. — Какъв е тогава смисълът да имаш мозък за нашата професия. Зная, че съм достатъчно способен, за да се прочуе името ми. Няма и не е имало човек, който да е съчетавал такъв природен талант за откриване на престъпленията с толкова задълбочени знания, като мен. И какъв е резултатът? Няма никакво престъпление за разкриване или в най-добрия случай се появява някакво некадърно злодеяние с толкова прозрачни мотиви, че дори и детективите от Скотланд ярд могат да ги разгадаят.

Раздразнен още повече от това самохвалство, реших, че ще бъде най-добре да променя темата на разговора.

— Интересно какво ли търси този човек? — попитах, сочейки един снажен, облечен цивилно мъж, който се движеше бавно по отсрещния тротоар, вглеждайки се загрижено в номерата на къщите.

В ръцете си минувачът държеше голям син плик и очевидно носеше някаква вест някому.

— Имаш предвид флотския сержант в оставка? — попита Шерлок Холмс.

„Безсрамен самохвалко — помислих си отново. — Знае, че нямам никаква възможност да проверя верността на предположението му.“

В същия миг обаче човекът, забелязвайки номера на нашата врата, бързо пресече улицата. Чу се отривисто почукване, после плътен мъжки глас, а след това тежки стъпки по стълбището.

— За мистър Шерлок Холмс — каза той, когато влезе в стаята и подаде писмото на съквартиранта ми.

Беше чудесна възможност да се уязви самомнителността на моя съквартирант. Когато изстреля своя халосен патрон, едва ли е предположил, че нещата ще се развият така.

— Би ли ми казал каква е професията ти, юнак? — попитах любезно.

— Униформен разсилен, сър — отвърна с дрезгав глас новодошлият. — Дал съм си униформата за поправка.

— А какво си работил преди това? — попитах лукаво, хвърляйки малко злорад поглед към съквартиранта си.

— Сержант, сър. Служех в Кралската морска пехота, сър... Няма ли да има отговор? Добре, сър.

Той чукна токове, вдигна ръка за поздрав и излезе.

[1] *Томас Карлайл* (1795–1881) — английски философ, писател и историк. — Б.пр. ↑

ТРЕТА ГЛАВА

ЗАГАДКАТА В „ЛОРИСТЪН ГАРДЪН“

Признавам, бях много изненадан от това ново доказателство за практическата стойност на теориите на моя съквартирант. Уважението ми към анализаторските му способности нарасна неимоверно. В мен все още се таеше смътно подозрение, че цялата работа е била нагласена предварително, за да бъда слисан, но пък не виждах какво целеше. Когато го погледнах, беше привършил с четенето на писмото, погледът му беше празен и безизразен.

— Как, по дяволите, успя да направиш такова умозаклучение?
— попитах.

— Какво умозаклучение? — попита раздражено той.

— Ами че е флотски сержант в оставка.

— Нямам време за дреболии — отвърна Шерлок Холмс, после добави с усмивка: — Извини ме за грубостта. Прекъсна нишката на мислите ми, но така може би е по-добре. Наистина ли не успя да забележиш, че този човек е бил флотски сержант?

— Не, наистина.

— По-лесно ми беше да разбера това, отколкото да обяснявам как съм го разбрал. Ако те накарат да докажеш, че две и две прави четири, може да ти се види малко трудно, въпреки че си напълно сигурен. Още докато беше на отсрещната страна на улицата, забелязах голяма синя котва, татуирана на обратната страна на ръката му. Това миришеше на море. От друга страна, имаше военна стойка и уставни бакенбарди. Значи ставаше дума за военния флот. Личеше, че притежава известно самомнение, и имаше вид на човек, свикнал да командва. Трябва да си забелязал начина, по който държеше изправена главата си и размахваше бастуна. Улегнал, почтен на вид човек на средна възраст — с една дума, всички факти водеха до заключението, че е бил флотски сержант.

— Великолепно! — възкликнах аз.

— Банално — каза Холмс, но на мен ми се стори, че беше доволен от изписаната на лицето ми изненада и възхищение. — Току-

що казах, че в наше време няма престъпници. Оказа се, че съм грешал. Погледни — подхвърли ми той донесената от разсилния бележка.

— Как! — извиках, след като я погледнах бегло. — Но това е ужасно!

— Наистина изглежда малко по-различно от обикновено — отбеляза спокойно той. — Ще бъдеш ли така любезен да я прочетеш на глас.

Писмото гласеше:

Драги господин Шерлок Холмс,

На „Лористън гардън“ 3, недалеч от „Брикстън роуд“, е извършено тежко злодеяние. Нашият дежурен полицаи забелязал светлина към два часа след полунощ и понеже къщата била празна, помислил, че нещо не е наред, вратата била отворена, а в предната стая, където нямало никакви мебели, намерил трупа на добре облечен джентълмен, в чийто джоб имало визитна картичка на името на Инок Дж. Дребър от град Кливланд, щата Охайо, САЩ. Не са били открити доказателства за грабеж, нито пък улики за начина, по който е бил убит. В стаята има следи от кръв, но по трупа няма рани. Не можем да разберем как се е озовал в празната къща, и изобщо цялата работа е доста загадъчна. Ако имате възможност да дойдете в къщата до 12 часа днес, ще ме намерите там. Оставям всичко така, както е било заварено, докато получа известие от вас. Ако нямате възможност да дойдете лично, ще ви дам пълни подробности и ще смятам за голяма чест, ако ме удостоите с мнението си.

Искрено ваш:
Тобайъс Грегсън

— Грегсън е най-способният детектив в Скотланд ярд — обясни Холмс. — Двамата с Лестрейд са единствените достойни за уважение хора сред некадърниците там. И двамата са бързи и енергични, но много консервативни. Отчайващо консервативни. При това са на нож. Ревнуват се един друг като две професионални хубавици. Случаят ще

стане наистина много забавен, ако им се наложи да работят заедно върху него.

Бях поразен от спокойствието, с което ми обясняваше.

— Сигурно не бива да се губи нито миг — извиках. — Да отида ли да потърся файтон?

— Не зная дали да ходя там. Доста съм ленив по природа, макар че, когато се наложи, мога да бъда и чевръст.

— Но как така? Нали това е случай, за какъвто копнееше.

— Скъпи приятелю, какво ме засяга всичко това? Да предположим, че успея да го разнищя. Можеш да бъдеш уверен, че Грегсън, Лестрейд и сие ще си присвоят цялата заслуга. Такова е положението, когато не си официален представител.

— Но той те моли да му помогнеш.

— Да. Знае, че съм по-способен от него, и сам го признава, но по-скоро би си отрязал езика, отколкото да го каже пред трето лице. Както и да е. Можем да идем да хвърлим един поглед. Ще разреша случая с моите средства. Ако нямам друга полза, поне ще се посмея за тяхна сметка. Да вървим!

Той започна бързо да облича палтото си и да се приготвя, показвайки, че състоянието на апатия е отстъпило на енергичност.

— Сложи си шапката — каза той.

— Искаш и аз да дойда?

— Да, ако нямаш по-интересно занимание.

След минута и двамата бяхме в един файтон, който ни понесе към „Брикстън роуд“.

Беше мъгливо облачно утро, над къщите висеше кафеникав воал, сякаш отражение на покритите с кал улици долу. Съквартирантът ми изглеждаше в отлично настроение и през цялото време говореше за цигулките „Кремона“ и за разликите между „Страдивариус“ и „Амати“. Аз мълчах, защото лошото време и мрачната работа, с която се бяхме заели, потискаха духа ми.

— Сякаш не се замисляш много над работата, която ти предстои — казах най-сетне, прекъсвайки музикалния трактат на Холмс.

— Все още не разполагам с никакви данни. Голяма грешка е да започнеш да теоретизираш, преди да си се запознал с всички подробности. Това създава предварителни предубеждения.

— Скоро ще имаш данните — посочих с пръст. — Ето го и „Брикстън роуд“, а онова, ако не се лъжа, е къщата.

— Точно така. Спрете! — нареди той на файтонджията. Бяхме на стотина метра от къщата, но той настоя да слезем и да стигнем дотам пеша.

Къщата на „Лористън гардън“ 3 изглеждаше неприветлива и малко зловеща. Беше в група от четири постройки, изградени малко навътре в улицата, две обитавани и две празни. Последните две бяха особено мрачни с празните си мръсни прозорци, на някои от които се четеше „Дава се под наем“. Градинка с избуяли бурени отделяше четирите къщи от улицата и беше пресечена от тясна пътека с жълтеникав цвят, настлана очевидно със смес от глина и дребен чакъл. Навред се виждаха локви от падналия през нощта дъжд. Градината бе оградена с еднометров тухлен зид с тараба над него. На тарабата се бе облегал снажен полицаи, заобиколен от групичка зяпачи, които точеха шия и напрягаха очи с напразната надежда да зърнат нещо от ставащото вътре.

Мислех си, че Шерлок Холмс ще се втурне веднага в къщата и ще се впусне в разследването. Но той направи съвсем друго. С безгрижен вид, който при дадените обстоятелства ми заприлича на преструвка, се заразхожда напред-назад по паважа, поглеждайки разсеяно към земята, небето, съседните къщи и дървената тараба. След като завърши огледа, продължи бавно надолу по пътеката, или, по-точно казано, по ивицата трева, граничеща с пътеката, приковал очи в земята. На два пъти се поспря, а веднъж се усмихна и със задоволство промърмори нещо. По влажната глинеста почва имаше много следи, но как моят съквартирант ще успее да разбере нещо, след като полицаите бяха минали по няколко пъти, не можех да си представя. При все това бях получил такива необикновени доказателства за способността му да наблюдава и не се съмнявах, че различава много неща, които за мен остават незабелязани.

На вратата ни посрещна висок белолик рус мъж с бележник в ръка, който се затече към съквартиранта ми и му стисна здраво ръката.

— Наистина е много любезно от ваша страна, че дойдохте — каза той. — Оставил съм всичко непокътнато.

— С изключение на онова! — посочи с ръка към пътеката моят приятел. — И стадо биволи да бе минало оттам, едва ли кашата щеше

да е по-голяма. Несъмнено вие вече сте си направили заключенията, Грегсън, преди да позволите това.

— Имах толкова много работа вътре в къщата — избягна прекия отговор детективът. — Колегата ми Лестрейд е тук. Разчитах, че той ще се заеме с това.

Холмс ме погледна и повдигна язвително вежди.

— При наличието на капацитети като вас и Лестрейд на това място едва ли за трети човек е останало кой знае колко за разкриване — каза той.

Грегсън потри самодоволно ръце.

— Мисля, че направихме всичко, което можеше да бъде направено — отвърна той. — Но случаят наистина е много особен, а аз зная вашата слабост към подобни неща.

— Не дойдохте с файтон, нали? — попита Шерлок Холмс.

— Не.

— Както и Лестрейд?

— И той не.

— Да отидем тогава да разгледаме стаята.

След този малко странен диалог той влезе в къщата, следван от Грегсън, на чието лице бе изписано учудване. Много прашно коридорче с под от дебели дъски водеше към кухнята и сервизните помещения. От лявата и от дясната му страна имаше по една врата. Едната очевидно не беше отворяна от дълго време. Другата бе на трапезарията — мястото на трагедията. Холмс влезе и аз го последвах с унилото усещане, което обикновено предизвиква присъствието на смъртта.

Стаята беше голяма и квадратна и изглеждаше още по-голяма, защото нямаше никакви мебели. По ярките безвкусни тапети тук-там бяха избили петна от плесен, на места хартията беше разлепена и висяха големи парчета, зад които се виждаше жълтата мазилка. Срещу вратата се мъдреше претенциозна камина с рамка, имитираща бял мрамор. В единия ъгъл на камината имаше остатък от червена восъчна свещ. Мътна светлина се процеждаше през единствения, изключително мръсен прозорец и придаваше на всичко пепелявосив цвят, подсилен от дебелия слой прах, покрил цялото помещение.

Всички тези подробности забелязах по-късно. В момента, когато влязохме в стаята, цялото ми внимание се насочи към самотната,

мрачна и неподвижна фигура, просната върху дъсчения под, с празни невиждащи очи, втренчени в загубилия цвета си таван. Трупът беше на човек на около 43–44 години, с къдрава коса и къса четинеста брада. Беше облечен с жилетка и палто от тежко сукно, светли панталони и безукорна яка и ръкавели. На пода до него лежеше спретнат и добре изчеткан цилиндър. Пестниците му бяха стиснати, ръцете широко разперени, а краката склучени така, сякаш агонията му е била много мъчителна. На застиналото му лице бяха изписани ужас и омраза, каквито, струва ми се, дотогава не бях виждал.

Това злобно и ужасно изкривено изражение заедно с ниското чело, тънкия нос и издадените челюсти придаваше на мъртвеца особено отблъскващ маймуноподобен вид, подсилен от неестествената му сгърчена поза. Бях виждал смъртта в най-различни форми, но никога не ми се е струвала толкова страшна, както в онова мрачно и мръсно помещение, чиито прозорци гледаха към основната артерия на едно от лондонските предградия. Мършав и душещ като копой, на вратата се появи Лестрейд и ни поздрави.

— Този случай ще предизвика сензация, сър — отбеляза той. — Надминава всичко, което съм виждал досега, а аз не съм новак.

— Няма никаква нишка — каза Грегсън.

— Абсолютно никаква — обади се Лестрейд.

Шерлок Холмс пристъпи до трупа, като коленичи до него и го разгледа внимателно.

— Сигурно ли е, че няма никаква рана? — попита той, сочейки многобройните капки и съсиреци от кръв наоколо.

— Напълно сигурно! — извикаха и двамата детективи.

— В такъв случай, разбира се, кръвта принадлежи на някой друг, вероятно на убиеца, ако е било убийство. Това ми напомня за обстоятелствата, свързани със смъртта на Ван Янсен в Утрехт през 1834 година. Спомняте ли си този случай, Грегсън?

— Не, сър.

— Припомнете си го, необходимо е. Нищо ново няма под слънцето. Всичко вече е било правено.

Докато говореше, чевръстите му пръсти се движеха във всички посоки, опипваха, натискаха, откопчаваха и проверяваха, а в очите му личеше онзи блуждаещ израз, за който споменах вече. Проверката му приключи извънредно бързо, като ни най-малко не беше бегла или

претупана. Накрая подуши устните на мъртвеца и след това погледна подметките на лачените му обувки.

— Не е бил преместван, нали?

— Само колкото бе необходимо за целите на нашия оглед.

— Можете да го отнесете в моргата — каза Холмс. — Повече нищо не може да се разбере.

Грегсън държеше в готовност четири души с носилка. По негов знак те влязоха в стаята, вдигнаха трупа и го изнесоха. Когато го вдигнаха, на пода се изтърколи един пръстен. Лестрейд го сграбчи и впи очи в него.

— Тук е имало жена — каза той, — това е женски венчален пръстен.

Той протегна ръката си, на чиято длан лежеше пръстенът. Всички го заобиколихме и вперихме очи в него. Не можеше да има съмнение, че тази халка от чисто злато някога е красяла пръста на младоженка.

— Това усложнява нещата — каза Грегсън, — а те и без това са си достатъчно сложни, дявол да ги вземе.

— Не мислите ли, че ги опростява? — отбеляза Холмс. — Колкото и да го гледаме, нищо няма да научим от него. Какво намерихте в джобовете му?

— Всичко е тук — каза Грегсън, като посочи с пръст купчина предмети, струпани върху едно от долните стъпала на стълбата. — Златен часовник с № 97163 от „Баро“ в Лондон; златна верижка „Албърт“, много тежка и масивна, златен пръстен с масонски знак, златна игла във формата на глава на булдог с очи от рубини, калъф за визитни картички от руска кожа с визитки на името на Инок Дж. Дребър от Кливланд, отговарящо на инициалите И. Дж. Д. на бельото. Портфейл не намерихме, но в джобовете имаше дребни пари на обща сума седем лири и тринайсет шилинга; джобно издание на „Декамерон“ от Бокачо с надпис Джоузеф Стангърсън на форзаца, две писма — едното адресирано до И. Дж. Дребър, другото до Джоузеф Стангърсън.

— На какъв адрес?

— Американската борса на „Странд“, до поискване. И двете писма са от параходната компания „Гийон“ с разписание на заминаващите от Ливърпул кораби. Ясно е, че нещастникът се е готвел да се върне в Ню Йорк.

— Направихте ли опит да научите нещо за другия човек, за Стангърсън?

— Незабавно, сър — каза Грегсън. — Изпратих обявления до всички вестници, а един от моите хора отиде в Американската борса, но още не се е върнал.

— Изпратихте ли известие в Кливланд?

— Телеграфирахме тази сутрин.

— Как формулирахте запитването си?

— Просто съобщихме подробно всички обстоятелства и писахме, че ще бъдем благодарни, ако ни изпратят някаква информация, която би могла да ни помогне.

— И не поискахте подробности по някой въпрос, който ви се струва решаващ?

— Попитах за Стангърсън.

— И нищо повече? А няма ли някое обстоятелство, от чието разясняване да зависи целият случай? Бихте ли телеграфирали отново?

— Съобщих всичко, което имах да кажа — засегнато отвърна Грегсън.

Шерлок Холмс се усмихна под мустак и тъкмо се готвеше да каже нещо, когато Лестрейд, който бе излязъл, докато ние водехме този разговор в хола, се върна, потривайки самодоволно ръце.

— Мистър Грегсън — каза той, — току-що направих много важно откритие, което нямаше да бъде забелязано, ако не бях проверил внимателно стените.

Докато говореше, очите на дребния човечец блестяха от удоволствие. Очевидно едва сдържаше чувството на триумф от това, че е отбелязал точка срещу колегата си.

— Елате — каза той и тръгна към стаята, където въздухът сякаш бе станал по-чист след изнасянето на трупа. — Застанете тук!

Запали клечка кибрит и я вдигна високо до стената.

— Погледнете! — каза той победоносно.

Споменах, че на места тапетите бяха разлепени и изпокъсани. В този ъгъл на стаята липсваше голямо парче, виждаше се жълтеникав квадрат от груба мазилка. Там с кървавочервени букви бе изписана една-единствена дума:

RACHE

— Какво ще кажете! — извика детективът с вид на панаирджия, който показва своето зрелище. — То остана незабелязано, защото се намира в най-тъмния ъгъл на стаята и никой не се сети да погледне натам. Убиецът го е написал със собствената си кръв. Вижте този съсирек, където кръвта е започнала да се стича надолу по стената. Това поне опровергава предположението за самоубийство. А защо е избран именно този ъгъл като място? Ще ви кажа. Виждате ли свещта на камината? Тогава тя е била запалена, значи този ъгъл е бил най-светлата част от стената, а не най-тъмната, както е сега.

— А какво значение има всичко това сега, след като го открихте? — попита пренебрежително Грегсън.

— Значение ли? Ами това означава, че пишещият се е готвел да напише женското име Рашел, но нещо му е попречило, преди той или тя да успее да го довърши. Запомнете ми думата, когато този случай се разкрие, ще стане ясно, че е замесена жена на име Рашел. Можете да се смеете колкото си искате, мистър Шерлок Холмс. Може да сте много умен и хитър, но старият копой върши най-добра работа, отидат ли нещата в задънена улица.

— Аз наистина ви моля да ме извините — каза моят съквартирант, който беше разсърдил дребния човечец, внезапно избухвайки в силен смях. — Няма съмнение, че заслугата за откриването на този надпис изцяло е ваша, и както казахте, по всичко изглежда, той е написан от другия участник в снощната загадка. Досега нямах време да огледам стаята, но с ваше разрешение ще направя това сега.

Докато говореше, той измъкна от джоба си рулетка и лупа. С тези два инструмента в ръка се понесе безшумно из стаята, като понякога спираше, понякога коленичеше, а веднъж дори легна по очи на пода. Беше толкова погълнат от заниманието си, че сякаш бе забравил за присъствието ни, мърмореше си през цялото време нещо под нос и непрекъснато издаваше възклицания, пъшкания, подсвирквания и кратки, насърчителни и обнадеждаващи призови. Неволно го оприличих на чистокръвно, добре обучено ловно куче, което тича насам-натам из гората и скимти нетърпеливо, докато попадне на диря.

Огледът му продължи двадесетина минути. Грижливо измерваше разстоянието между съвсем невидими за мен следи, понякога измерваше нещо и по стените по същия непонятен начин. На едно място събра внимателно купчина сив прах от пода и го прибра в плик. Най-накрая разгледа с лупата си думата върху стената, като се взираше най-внимателно във всяка буква. Накрая, докато прибираще обратно рулетката и лупата в джоба си, изглеждаше доволен.

— Казват, че гениалността е безкрайна способност да полагаш старание — отбеляза усмихнат той. — Лоша дефиниция, но добра за детективската работа.

Грегсън и Лестрейд наблюдаваха маневрите на своя колега аматьор с голям интерес и леко презрение. Очевидно още не бяха разбрали онова, което аз вече започвах да осъзнавам: и най-незначителните действия на Шерлок Холмс бяха насочени към определена и практическа крайна цел.

— Какво мислите, сър? — попитаха и двамата.

— Ако се опитам да ви помогна, ще бъде равносилно на това да ви лиша от почестите за разкриването на този случай — каза приятелят ми. — Дотук вие напредвахте така добре, че ще бъде жалко да се намеся — докато говореше, в гласа му се чувстваше явен сарказъм. — Ще се радвам, ако мога да ви помогна с нещо. Междувременно ми се иска да поприказвам с полицаия, намерил трупа. Можете ли да ми дадете името и адреса му?

Лестрейд погледна в бележника си:

— Джон Ранс. В момента не е на служба. Ще го намерите на „Одли корт“ 46 в Кенингтън парк гейт.

Холмс си записа адреса, после се обърна към мен:

— Хайде, докторе, да отидем да го потърсим. А на вас ще кажа нещо, което може да ви помогне — добави той към двамата детективи. — Тук е било извършено убийство и убиецът е мъж. Висок е над 1,80 метра, в разцвета на силите си, стъпалата на краката му са малки за ръцете му, носил е груби тъпи обувки и е пушил пура „Тричинополи“. Пристигнал е тук заедно с жертвата си с файтон, теглен от кон с три стари подкови и една нова на левия преден крак. По всяка вероятност убиецът има червендалесто лице и ноктите на дясната му ръка са много дълги. Това са само няколко белега, но може би ще ви бъдат от полза.

Лестрейд и Грегсън се спогледаха, усмихвайки се недоверчиво.

— Ако е имало убийство, как е станало? — попита единият.

— Отрова — каза рязко Шерлок Холмс и тръгна. — Още нещо, Лестрейд — добави той, като се обърна на вратата. — *Rache* е немска дума и означава „отмъщение“. Така че не си губете времето да търсите госпожица Рашел.

И след като пусна тази последна стрела, той си тръгна, оставяйки съперниците си зяпнали от изумление.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

РАЗКАЗЪТ НА ДЖОН РАНС

Тръгнахме от „Лористън гардън“ към един часа. Шерлок Холмс се отби в най-близката пощенска станция и изпрати дълга телеграма. След това спря един файтон и каза на файтонджията да ни закара на адреса, даден ни от Лестрейд.

— Няма нищо по-хубаво от непосредствената информация — отбеляза той. — Всъщност вече съм си изработил мнение по този въпрос и все пак трябва да проверим какво още може да се научи.

— Ти ме смайваш, Холмс. Нима наистина си толкова уверен в заключенията си?

— Няма място за грешка — отвърна той. — Първото, което забелязах, когато пристигнах, бе, че до бордюра личаха следи от колелата на файтон. А през последната седмица до снощи дъжд не е валил, така че колелата, оставили толкова дълбоки дири, трябва да са минали оттам снощи. Освен това забелязах следи от конски копита, а очертанията на едно от тях бяха много по-ясни от очертанията на другите три — значи подковата е била нова. Щом файтонът е пристигнал след започването на дъжда, а на сутринта вече го е нямало, значи е бил там през нощта и по всяка вероятност е докарал и двамата в къщата.

— Така както го обясни, изглежда доста просто. Но как установи ръста на другия?

— В повечето случаи ръстът на един човек може да се разбере от дължината на стъпалото. Изчисляването му е много лесно, но няма смисъл да те занимавам с цифри. Стъпалото на този човек бе отпечатано както навън, върху глината, така и вътре, върху праха. Имах възможност да проверя изчисленията си. Когато някой пише на стена, най-често инстинктивно започва да пише на равнището на очите си. А този надпис се намираще на метър и осемдесет и два от пода. Останалото беше детска игра.

— А възрастта му? — попитах аз.

— Да, ако човек може да прескочи метър и четирийсет без усилие, едва ли е много стар. Точно толкова бе широка локвата, която очевидно е прескочил. Лачените обувки са я заобиколили, а грубите обувки са я прескочили. Няма нищо мистериозно. Само прилагам в живота някой от методите за наблюдение и дедукция, които съм изложил в онази статия. Друго нещо озадачава ли те?

— Ноктите на пръстите и пурата „Тричинополи“ — подхвърлих.

— Надписът на стената е направен от мъжка ръка. С лупата забелязах, че мазилката е била леко одраскана, когато е писал, което едва ли би станало, ако ноктите на пишещия са били добре изрязани. От пода събрах малко пепел от пура. Пепелта беше тъмна на цвят и на люспести пластове — такава пепел произвеждат само пурите „Тричинополи“. Правил съм проучване на пепелта на различни пури, дори съм писал монография по въпроса. Смя да твърдя, че от пръв поглед мога да различа пепелта на всички известни марки пури или тютюни. Именно по тези малки подробности опитният детектив се отличава от хора като Грегсън и Лестрейд.

— А червендалестото лице? — попитах аз.

— Един малко по-смел изстрел напосоки, макар да не се съмнявам, че съм прав. Но на този етап от разследването не бива да ме разпитваш повече.

Прокарах ръка по челото си и казах:

— Да си призная, в главата ми е същинска каша. Колкото повече си мисля за този случай, толкова по-неясно ми изглежда всичко. Как например двамата, ако са били двама, са попаднали в тази празна къща? Какво е станало с файтонджията, който ги е докарал? Как може един човек да принуди друг да вземе доброволно отрова? Откъде се е взела кръвта? Каква е била целта на убиеца, след като няма грабеж? Как е попаднал там женският пръстен? И най-важното, защо вторият човек е написал немската дума *Rache*, преди да избяга? Признавам, че не виждам как могат да бъдат съгласувани всичките тези толкова противоречиви факти.

Събеседникът ми се усмихна одобрително.

— Ти обобщи сбито и ясно всички трудности, свързани с разследването на този случай. Наистина все още има доста необясними неща, макар че главното вече е ясно. Що се отнася до откритието на горкия Лестрейд, това е било просто димна завеса за

заблуждаване на полицията, насочвайки я погрешно към мисълта за социализъм и тайни сдружения. Този надпис не е оставен от немец. Ако си забелязал, буквата „А“ беше изписана малко по немски образец. А един истински немец би я написал по латински образец, така че можем спокойно да смятаме, че тази дума не е написана от немец, а от човек, направил несръчен опит да имитира немец, но престарал се в усилията си. Това е било само една хитра уловка за насочване на следствието в погрешна насока. Но, моля те, не ми искай повече обяснения, докторе. Както знаеш, илюзионистът губи много от обаянието си, ако обясни изцяло номера, и ако ти разкрия изцяло метода си на работа, може да стигнеш до извода, че в крайна сметка съм съвсем обикновен индивид.

— Никога не бих казал подобно нещо — отвърнах. — Ти в най-голяма степен си успял да приближиш детективската работа до точните науки.

При тези думи събеседникът ми пламна от удоволствие. Вече бях забелязал, че е много чувствителен към комплиментите за работата му.

— Ще ти кажа още нещо — добави той. — Лачените и грубите обувки са пристигнали с един и същ файтон и са вървели по пътеката като най-близки приятели, вероятно хванати под ръка. А когато са влезли вътре, са започнали да се разхождат нагоре-надолу из стаята — по-точно лачените обувки са стояли неподвижно, разхождали са се грубите обувки. Установих го по следите в праха и разбрах също, че докато се е разхождал, човекът с грубите обувки се е разгорещявал все повече и повече. Личи по увеличаващите се размери на крачките му. През цялото време е говорил и несъмнено постепенно се е възбудил до състояние на ярост. Тогава е настъпила трагедията. Сега знаеш всичко, което зная и аз, защото останалото е само въпрос на предположения и догадки. И така, вече имаме добра база да започнем. Но трябва да побързаме, защото днес искам да отида на концерта на Хале и да чуя Норман Неруда.

Докато говорехме, файтонът ни си пробиваше път през безкраен лабиринт от мръсни улички и мрачни пресечки. Когато навлязохме в най-мрачната и мръсна от тях, файтонджията внезапно спря.

— Ето това е „Одли корт“ — каза той, сочейки една тясна пролука в дългата стена от сиви тухли. — Ще ви чакам тук.

„Одли корт“ не се отличаваше с приветливост. Тесният проход ни изведе до правоъгълник, павиран с плочи и обграден с мрачни жилища. Промъкнахме се между няколко групи мръсни деца и промушвайки се между простряно избеляло бельо, се добрахме до номер 46. На вратата имаше табелка с името на Ранс. На нашето запитване отговориха, че полицаят спи, и ни поканиха да почакаме в гостната.

Скоро се появи и самият Ранс, малко ядосан, че са го събудили.

— Вече изпратих рапорта си в службата — каза той.

Холмс извади от джоба си половин златна лира и замислено започна да си играе с нея.

— Мислехме, че ще е най-добре да чуем всичко от собствените ви уста — каза той.

— С удоволствие ще ви разкажа всичко, което зная, сър — отвърна услужливо полицаят, приковал очи в златната монета.

— Искам само да ми разкажете с ваши думи всичко, както е станало.

Ранс седна на канапето и сви вежди, като че решен да не пропусне нищо в разказа си.

— Ще започна от самото начало — каза той. — Моето дежурство е от десет вечерта до шест сутринта. В единайсет стана сбиване в кръчмата „Белият елен“, но иначе в района беше спокойно. В един заваля и срещнах Хари Мърчър, който отговаря за Хоуланд гроув. Поприказвахме си малко на ъгъла на улица „Хенриета“. Към два часа или малко по-късно реших да пообиколя по „Брикстън роуд“. Беше доста пусто и кално. Докато слизах, не срещнах жива душа, макар че край мен минаха един-два файтона. Вървах и си мислех, между нас казано, че чаша горещ грог ще ми дойде добре, когато внезапно в един от прозорците на онази къща блесна светлина. Знаех, че и двете къщи на „Лористън гардън“ са празни, защото собственикът им не искаше да поправи канализацията, макар че последният наемател, който живя в едната от тях, умря от коремен тиф. Затова когато видях светлината, се сацисах и веднага си помислих, че се е случило нещо лошо. Когато стигнах до вратата...

— Вие се спряхте, а след това се върнахте при градинската врата — прекъсна го моят съквартирант. — Защо го направихте?

— Ха, точно така беше, сър, макар че един Господ знае как сте го научили. Вижте сега, когато стигнах до вратата, наоколо беше толкова тихо и пусто, та си помислих, че няма да бъде зле, ако с мен има още някой. Не може да ме уплаши нищо от тази страна на гроба, но ми дойде на ума, че може би онзи, дето умря от коремен тиф, е дошъл да провери канализацията, която го е погубила. При тази мисъл ме побиха тръпки и се върнах обратно, за да проверя не се ли вижда фенерът на Мърчър, но го нямаше, нямаше и никой друг. Дори куче не се виждаше. Тогава събрах кураж, върнах се и отворих вратата. Вътре беше тихо и влязох в стаята, от която идваше светлината. На камината мъждукаше свещ от червен восък и на нейната светлина видях...

— Да, зная какво сте видели. Прекосихте няколко пъти стаята, коленичихте до трупа, а после...

Джон Ранс скочи изплашено и впи подозрително очи в Холмс.

— Къде се бяхте скрили, че успяхте да видите всичко това? — попита той. — Изглежда, знаете много повече, отколкото би трябвало да знаете.

Холмс се засмя и постави на масата визитната си картичка.

— Само не ме арестувайте по подозрение в убийство — каза той. — Аз съм от копоите, не съм вълкът. Мистър Грегсън или мистър Лестрейд ще ви уверят в това. Но, моля ви, продължавайте. Какво направихте после?

Ранс седна отново на мястото си, но върху лицето му все още бяха изписани смущение и объркване.

— Върнах се при входната врата и изсвирих със свирката. На сигнала ми се отзоваха Мърчър и още двама.

— Пак ли нямаше никой на улицата?

— Никой, ако става дума за хора, на които може да се разчита.

— Какво искате да кажете?

Полицаят се ухили.

— Виждал съм много пияни през живота си, сър — каза той, — но не бях виждал толкова пиян човек като онази птица. Когато излязох навън, стоеше облегат на оградата и ревеше с цяло гърло някаква песен. Едва се държеше на краката, а още по-малко можеше да ни помогне с нещо.

— Що за човек беше? — попита Холмс.

Джон Ранс като че ли се подразни от това отклонение.

— Беше страшно пиян — каза той, — толкова пиян, че сигурно щяхме да го приберем на топло, ако не бяхме толкова заети с другата работа.

— Лицето му, дрехите му... Не успяхте ли да ги разгледате? — намеси се нетърпеливо Холмс.

— Поразгледах ги, след като трябваше да му помогнем с Мърчър да се изправи на крака. Беше висок, с червендалесто лице, долната част на лицето му беше загърната...

— Достатъчно — каза Холмс. — Какво стана с него?

— Нямахме време да се занимаваме с него — докато се полицаят. — Сигурно е успял да намери пътя до дома си.

— Как беше облечен?

— С кафяво палто.

— Имаше ли камшик в ръката?

— Камшик ли? Не.

— Трябва да го е оставил някъде — промърмори Холмс. — А не си ли спомняте да сте видели или чули файтон след това?

— Не.

— Ето ви половин лира — каза моят съквартирант, като се изправи и взе шапката си. — Опасявам се, Ранс, че никога няма да напреднете в службата. Главата трябва да ви служи не само за украшение, а и за нещо по-полезно. Снощи сте могли да спечелите сержантски нашивки. Този, когото сте държали в ръцете си, е човекът, в когото е нишката към това престъпление и когото търсим. Няма смисъл да спорим за това сега: казвам ви, че наистина е било така. Да тръгваме, докторе.

Тръгнахме към файтона, оставяйки нашия информатор с малко недоверчив, но очевидно и неспокоен вид.

— Глупакът му с глупак! — каза горчиво Холмс. — Да държи в ръцете си късмета и да го изпусне толкова безмозъчно.

— Все още не ми е ясно. Вярно, че описанието на този човек съвпада с твоето предположение за втория участник в загадката. Но защо е трябвало да се връща в къщата, след като е бил излязъл от нея? Това не е присъщо за престъпниците.

— Пръстенът, човече, пръстенът. Заради него се е върнал. И да не разполагаме с друг начин да го хванем, трябва да използваме пръстена като стръв. Аз ще го хвана, докторе. Обзалагам се на две към

едно, че ще го хвана. Но трябва да ти благодаря — ако не беше ти, може би нямаше да отида и щях да изпусна най-хубавия етюд, на който съм попадал — етюд в червено, а? Защо да не се възползваме малко от жаргона на изкуството? Ето я червената нишка на убийството, преплетена с безцветната прежда на живота, и нашият дълг е да я разнищим, да я отделим и да извадим наяве всеки сантиметър от нея. А сега на обяд и после към Норман Неруда. Как беше онзи откъс от Шопен, който тя така възхитително изпълнява? Тра-ла-ла-ла-лира-лира-ле.

И като се отпусна на седалката във фойтона, любителят детектив засвири като чучулига, докато аз размишлявах над многостранността на човешкия мозък.

ПЕТА ГЛАВА

НАШЕТО ОБЯВЛЕНИЕ ПРИВЛИЧА ПОСЕТИТЕЛ

Сутрешните ни усилия се оказаха твърде много за моето неукрепнало здраве и следобед се почувствах съвсем уморен. След като Холмс отиде на концерта, легнах на дивана и се опитах да поспя. Опитът ми се оказа неуспешен. Съзнанието ми беше твърде възбудено от станалото, главата ми гъмжеше от най-странни приумици и предположения. Затворех ли очи, пред мен се изправяше изкривеното маймунско лице на убития. Беше ми направило толкова зловещо впечатление, че трудно можех да изпитам друго освен благодарност към оня, който бе премахнал това лице от света. Сякаш чертите на Инок Дж. Дребър от Кливланд са били създадени, за да изразят човешките пороци в тяхната крайност. И все пак осъзнавах, че справедливостта трябва да възтържествува и че в очите на закона поквареността на жертвата съвсем не изкупва вината на убиеца.

Колкото повече си мислех за това, толкова по-невероятна ми изглеждаше хипотезата на моя съквартирант, че човекът е бил отровен. Спомних си как бе подушил устните на убития, и не се съмнявах, че е открил нещо, което да го наведе на мисълта за отрова. А и после, ако не беше отрова, какво би могло да причини смъртта, след като нямаше рани или следи от опити за удушване. Но, от друга страна, чия беше кръвта, така обилно поръсена по пода? Следи от борба не се намериха, а и жертвата нямаше никакво оръжие, с което е могла да нарани противника си. Усещах, че докато тези въпроси остават без отговор, нито Холмс, нито аз нямаше да можем да мигнем. Спокойното му уверено държане ме убеждаваше, че вече си е изработил хипотеза, която обяснява всички факти, макар изобщо да не можех да си я представя.

Той се прибра много късно. Явно не само концертът го бе забавил толкова. Когато се появи, вечерята вече беше сервирана.

— Беше чудесно — каза той, когато седна на мястото си. — Спомняш ли си какво казва Дарвин за музиката? Той твърди, че способността да се създава и да се цени музиката се е появила у хората

дълго преди да овладеят способността да говорят. Може би това е причината, поради която ни въздейства така дълбоко. Пробужда в душите ни бледи спомени за онази далечна мъглява епоха, когато човечеството е било в детската си възраст.

— Това е всеобхватна идея — отбелязах аз.

— Ако искаме идеите ни да обясняват природата, наистина трябва да бъдат всеобхватни — отвърна Холмс. — Но какво ти стана? Не приличаш на себе си. Случаят на „Брикстън роуд“, изглежда, съвсем те е разстроил.

— Да си призная, наистина е така — казах аз. — Би трябвало да съм по-закален след преживяното в Афганистан. Там край Мейуонд пред очите ми накълцаха другарите ми на парчета и все пак издържах.

— Струва ми се, разбирам причината. Около този случай цари загадъчна атмосфера, която подхранва въображението, докато, когато въображението не участва, не се изживява ужас. Чете ли вечерния вестник?

— Не.

— Описанието на случая е доста добро. При това не се споменава фактът, че когато трупът е бил вдигнат, на пода е паднал венчален пръстен на жена. И това е чудесно.

— Защо?

— Погледаш това обявление — отвърна той. — Изпратих го във всички вестници тази сутрин веднага след като се запознахме със случая.

Той ми подхвърли вестника и аз погледнах към мястото, което сочеше. Беше първото обявление под рубриката „Намерени“ и гласеше:

Намерен златен венчален пръстен на „Брикстън роуд“ между кръчмата „Белият елен“ и Хоуланд гроув. Обърнете се към д-р Уотсън, улица „Бейкър“ 221-Б, между 8 и 9 часа вечер.

— Извинявай, че използвах твоето име — каза той. — Ако бях написал моето, някой от онези тъпацы можеше да го забележи и да обърка работата.

— Няма значение — отвърнах. — Но да предположим, че наистина дойде някой. Та нали у мен няма никакъв пръстен?

— Напротив, има — каза той, подавайки ми един пръстен. — Този може да свърши работа. Почти като другия е.

— А кой очакваш да се отзове на това обявление?

— Ами човекът с кафявото палто, нашият червендалест приятел с тъпите обувки или четвъртитите пръсти на краката. Ако не дойде сам, поне ще изпрати някой съучастник.

— А няма ли да му се стори опасно?

— Не. Ако предположенията ми за този случай се окажат верни, а имам всички основания да вярвам в това, този човек ще се реши на всякакъв риск, само и само да не загуби пръстена. По мое мнение го е изпуснал, когато се е навеждал над трупа на Дребър, но без да се усети в момента. Разбрал е, че го е изгубил, чак след като е напуснал къщата, и се е върнал бързо обратно, но е намерил полицията, защото от глупост е оставил свещта да гори. Наложило му се е да се преструва на пиян, за да приспи евентуалните подозрения на полицаите. Постави се на мястото на този човек. След като премисли всичко, може да му се стори, че е изпуснал пръстена навън, след като е излязъл от къщата. Какво ще направи в такъв случай? Ще започне да търси с настървение, с надеждата, че може да го открие в рубриката за намерени вещи. Няма начин да не попадне на нашето обявление. Много ще се зарадва. Защо да се страхува от капан? Според неговата логика няма причина намирането на пръстена да се свързва с убийството. Защо да не дойде? Наистина ще дойде. Най-късно след час ще пристигне.

— А после? — попитах аз.

— После ще ме оставиш да се разправам с него. Имаш ли оръжие?

— Моя стар служебен револвер и няколко патрона.

— Добре ще е да го почистиш и да го заредиш. Това ще бъде отчаян човек и макар че ще го изненадам, по-добре да сме готови за всичко.

Отидох в стаята си и последвах съвета му. Когато се върнах с револвера, масата беше почистена, а Холмс се бе заел с любимото си занимание — да стърже на цигулката си.

— Фабулата се заплита — каза той, когато влязох. — Току-що се получи отговор на моята телеграма до Америка. Гледището ми за

случая наистина е вярно.

— И какво е то? — попитах нетърпеливо.

— Трябва да сменя струните — отклони въпроса ми той. — Прибери револвера в джоба си. Когато човекът дойде, говори с него, както си говориш обикновено. Останалото е моя работа. Не го гледай прекалено изпитателно, за да не го изплашиш.

— Вече е осем часа — погледнах неспокойно часовника си.

— Да. Вероятно ще пристигне след няколко минути. Открехни вратата. Добре. Сега постави ключа от вътрешната страна. Благодарят ти! Виж каква книга намерих в една антикварна книжарница вчера. *De jure inter gentes*, отпечатана на латински език в Лиеж, Белгия, през 1642 година. Когато е била публикувана, главата на Чарлс I още е стояла здраво на раменете му.

— Кой е печатарят?

— Някой си Филип дьо Кроа. На форзаца има избелял надпис с мастило *Ex libris Guilielmi Whyte*. Интересно кой ли е бил този Уилям Уайт. Сигурно някой пресметлив адвокат от XVII век. По почерка му личи, че е бил юрист. Струва ми се, че нашият човек пристига.

Още преди да довърши последното си изречение, се позвъни. Шерлок Холмс стана рязко и премести стола си по-близо до вратата. Чухме стъпките на прислужницата, докато прекосяваше хола, после рязкото щракане на резето, когато се отвори вратата.

— Тук ли живее доктор Уотсън? — попита ясен, леко дрезгав глас.

Не можахме да чуем отговора на прислужницата, вратата се затвори и някой тръгна нагоре по стълбите. Стъпките бяха несигурни и малко провлачени. Докато Холмс се вслушваше в тях, по лицето му се изписа изненада. Стъпките бавно приближиха към нашата стая и на вратата се чу леко почукване.

— Влезте! — извиках.

Вместо силен мъж, какъвто очаквахме, на вратата се показва престаряла сбръчкана бабичка. Изглежда, я заслепи внезапно блесналата пред нея светлина на стаята, защото, след като се поклонил леко, се изправи пред нас с гуреливите си очи и неспокойно зарови в джобовете си с треперещи нервни пръсти. Погледнах към Холмс, на чието лице бе изписано такова разочарование, че се помъчих да

изглеждам колкото може по-спокоен. Старицата извади един вечерен вестник и посочи нашето обявление.

— Това ме води при вас, господа! — каза тя, като отново се поклони леко, — златен венчален пръстен, намерен на „Брикстън роуд“. Той е на дъщеря ми Сали, тя е женена от една година, а пък мъжът ѝ е стюард на един кораб и какво ще рече, когато се прибере и види, че пръстена го няма! И без това си е доста бесен, а като пийне, съвсем полудява. Ако искате да знаете, тя снощи отиде на цирк заедно с...

— Това ли е нейният пръстен? — попитах.

— Слава Богу! — извика старицата. — Сали много ще се зарадва тази вечер. Това е пръстенът.

— А какъв ви е адресът? — попитах я, вземайки един молив.

— Улица „Дънкан“ 13, Хаундсдич. Доста далеч е.

— Но „Брикстън роуд“ не е между цирка и Хаундсдич — каза остро Холмс.

Старицата се обърна и го изгледа изпитателно със зачервените си очички.

— Господинът ме попита за моя адрес — каза тя. — Сали живее на „Мейфийлд плейс“ 3.

— А вашето име е...

— Името ми е Сойър, нейното е Денис. Нали е женена за Том Денис. Хубавеляк, спретнато момче, докато е в морето. Няма по-добър стюард в цялата компания, но слезе ли на брега, заради жените ли, заради пиенето ли...

— Ето ви пръстена, мисис Сойър — прекъснах я аз, подчинявайки се на знака на моя съквартирант. — Очевидно е на дъщеря ви и аз се радвам, че мога да го върна на законния му собственик.

Мънкайки безброй благословии и благодарности, старицата пъкна пръстена в джоба си и тръгна надолу по стълбата. Щом тя излезе, Шерлок Холмс скочи и се втурна в стаята си. След малко се появи с вратовръзка и връхно палто.

— Ще я проследя — каза той забързано. — Сигурно е съучастник и ще ме отведе при него. Чакай ме.

Външната врата едва бе хлопнала, когато Холмс се спусна по стълбите. Поглеждайки през прозореца, видях старицата бавно да

пристъпя по отсрещния тротоар, докато нейният преследвач я дебнеше от разстояние.

„Или цялата му теория е невярна — помислих си аз, — или сега вече ще разкрие загадката.“

Нямаше нужда да ми казва да го чакам, защото чувствах, че няма да мога да мигна, докато не чуя резултата от приключението му.

Холмс излезе към девет часа. Нямах представа, колко ще се забави, но се отпуснах в креслото с лупа в ръка, прелиствайки бавно страниците на „Животът на бохемата“ от Анри Мюрже. Мина десет часа и чух стъпките на прислужниците, които се готвеха да си лягат. Стана единайсет и покрай стаята ми премина с по-внушителната си походка хазяйката, запътена в същата посока. В дванайсет без нещо ключалката остро изщрака. Още щом Холмс влезе, по лицето му разбрах, че не е успял да направи нищо. Развеселеност и огорчение се бореха за надмощие в него, но първото надделя и той избухна в искрен смях.

— Не ми се иска хората от Скотланд ярд да научат — каза той, докато се отпуснаше в креслото си. — Толкова често съм ги вземал на подбив, че не биха ме оставили на мира до края на живота ми. Но мога да си позволя да се смея сега, защото знам, че в края на краищата ще бъдем квит.

— Какво стана?

— О, нямам нищо против да разкажа нещо, което не е в моя полза. Това същество повървя малко и взе да накуцва, да проявява всички признаци на човек с болни крака. Изведнъж се спря и махна на един файтон. Успях да се доближа, за да мога да чуя адреса, който даде, но всъщност нямаше нужда да се престарavam толкова, защото го изпя толкова високо, че можеше да се чуе и от отсрещния тротоар: „Карай на улица «Дънкан» 13, в Хаундсдич“ — извика тя. Съвсем естествено прозвуча и след като се разположи благополучно вътре, аз се метнах отзад на файтона. Това е умение, което всеки детектив трябва да владее до съвършенство. Така се понесохме из града и не спряхме нито веднъж, докато не стигнахме до въпросната улица. Скочих, преди файтонът да спре, и спокойно се заразхождах. Файтонджията слезе, отвори вратата и застана очаквателно. Но отвътре не излезе никой. Когато пристъпих наблизко, той ядосано опипваше празното купе и лееше поток от най-цветистите ругатни, които съм

чувал. От пасажерката нямаше и помен и май доста време ще трябва да мине, докато той си получи парите. Когато проверих номер 13, оказа се, че къщата е на един почтен търговец на книжни тапети на име Кезик и че никакъв Сойър или Денис никога не е живял там.

— Да не искаш да кажеш — извиках изумен, — че тази едва тътреща се немощна старица е успяла да скочи от файтона в движение, без файтонджията или ти да разберете?

— По дяволите бабата! — извика троснато Холмс. — Ние бяхме бабите, щом позволихме да ни изиграят така. Явно е бил някой млад човек, при това доста ловък, а и великолепен актьор. Качването му по стълбите бе несравнимо. Явно е усетил, че го следя, и е използвал този начин да ми се измъкне. Значи човекът, когото търсим, съвсем не е толкова самотен, колкото си представях, а и има приятели, готови да рискуват доста заради него. Изглеждаш съвсем уморен, докторе. Последвай съвета ми и си легни.

Наистина се чувствах доста изморен и се подчиних на препоръката му. Оставих Холмс седнал пред догарящия огън. На няколко пъти през нощта чувах в просъница тихото меланхолично стенание на цигулката му и знаех, че продължава да мисли над объркания проблем, който се бе заел да разреши.

ШЕСТА ГЛАВА

ТОБАЙЪС ГРЕГСЪН ПОКАЗВА СПОСОБНОСТИТЕ СИ

На другия ден всички вестници пишеха за „Брикстънската мистерия“, както я нарекоха. Навсякъде подробно се описваше случаят, имаше дори уводни статии, посветени на него. Тук-там прочетох нови за мен подробности. И до днес пазя папката с изрезки и откъси, отнасящи се до този случай, затова ще спомена накратко някои:

„Дейли телеграф“ отбелязваше, че в историята на престъпленията рядко се е срещала трагедия с толкова странни белези. Немското име на жертвата, липсата на мотив и зловещият надпис на стената, всичко подсказвало, че убийството е извършено от политически бежанци и революционери. Социалистите имали много сдружения в Америка и покойният несъмнено бил нарушил някои от неписаните им закони, а после бил проследен и наказан. Пътьом се споменаваха *Vehmgericht*^[1], карбонарите, Дарвиновата теория, принципите на Малтус, анархизмът, социализмът, всичко това се свързваше с други неотдавнашни убийства, за да се свърши с предупреждение към правителството и с настояване да се установи по-строг контрол върху чужденците в Англия.

Вестник „Стандарт“ коментираше, че подобен вид престъпления се вършели обикновено, когато на власт били либералите. Били плод на неустановените възгледи на масите и произтичащото от това отслабване на всякаква власт. Покойният бил американски гражданин, пребиваващ в метрополията. В Лондон живеел в пансиона на мадам Шарпантие на „Торки теръс“, Камбъруел. По време на пътуването си бил придружаван от своя частен секретар Джоузеф Стангърсън. Двамата се били сбогували с хазяйката си във вторник, 4-ти този месец, и заминали за гара Юстън с намерението да вземат експреса за Ливърпул. По-късно били видени на перона на гарата. Нищо повече не било известно за тях, освен че, както вече знаели всички, Дребър бил открит в една празна къща на „Брикстън роуд“ на няколко мили от Юстън. Как се е озовал там и как е загинал покойникът — това били въпроси, все още обгърнати в тайнственост. Не се знаело нищо и за

местонахождението на Стангърсън. „Научихме с радост, че със случая са се заели господата Лестрейд и Грегсън от Скотланд ярд, и може да се твърди с увереност, че тези добре известни детективи скоро ще хвърлят обилна светлина върху него.“

„Дейли нюз“ отбелязваше, че без съмнение престъплението било политическо. Деспотизмът и омразата към либерализма, присъщи на повечето континентални правителства, били причина на нашия бряг да пристигнат хора, които биха могли да бъдат чудесни граждани, ако не ги тровел горчивият спомен за преживяното в родните им страни. Тези хора живеели по строгите закони на честта и всяко отклонение от тях се наказвало със смърт. Трябвало да се положат всички усилия да бъде намерен Стангърсън и да се научат от него повече подробности за обичаите и привичките на покойника. С откриването на адреса, на който е живял, била направена голяма крачка напред. Откритието било резултат, постигнат само благодарение на проникателността и енергичността на мистър Грегсън от Скотланд ярд.

Двамата с Шерлок Холмс прочетохме писанията на закуска и, както изглежда, те много го забавляваха.

— Казах ти, че каквото и да се случи, Лестрейд и Грегсън ще оберат лаврите.

— Зависи как ще се развият нещата.

— Това няма никакво значение. Хванат ли убиеца, ще бъде благодарение на техните усилия, а ако избяга, ще стане въпреки техните усилия. Така или иначе, все аз ще съм губещият. Каквото и да направят те, ще ги похвалят. Всеки глупак винаги намира друг, по-голям глупак, който да го хвали.

— Какво, по дяволите, е това? — извиках аз, защото точно в този момент откъм стълбището се чу тропането на много крака, а заедно с това възмутените възклицания на нашата хазайка.

— Това е подразделението „Бейкър“ на детективските полицейски сили — сериозно изрече моят съквартирант и още докато говореше, в стаята се втурнаха шест изключително мръсни и парцаливи гаменчета.

— Мирно! — извика остро Холмс и шестимата мърляви нехранимайковци застанаха в една редица. — Занапред ще изпращате само Уигинс да докладва, а останалите ще чакате долу на улицата. Открихте ли го, Уигинс?

— Не, сър — отвърна едно от момчетата.

— Не съм и очаквал да стане толкова скоро. Продължавайте. Ето ви надниците — той даде на всеки по един шилинг. — А сега вървете и искам следващия път, като дойдете, рапортът ви да е по-добър.

Той махна с ръка и те хукнаха надолу по стълбището като множество плъхове и само след миг чухме пронизителните им гласове откъм улицата.

— Едно от тези просячета може да свърши по-добра работа от десет полицаи — каза Холмс. — При появата на служебно лице устите на хората се запечатват. А тия хлапета ходят навсякъде и чуват всичко. Единственото, което им липсва, е организираност.

— Във връзка със случая „Брикстън“ ли си ги наел?

— Да, има едно нещо, което искам да проверя. Просто въпрос на време. Охо! Предстои ни да чуем някакви новини за отмъщение! Задава се сияещият Грегсън. Уверен съм, че идва при нас. Да, спира се. Ето го и него.

Звънецът се обади и след няколко секунди русокосият детектив, след като изкачи стълбата по три стъпала наведнъж, се втурна в стаята.

— Драги приятелю — извика той, стискайки отпуснатата ръка на Холмс, — трябва да ме поздравите. Изясних целия случай.

По изразителното лице на Холмс премина сянка на загриженост.

— Искате да кажете, че вече държите вярната следа? — попита той.

— Вярната следа! Държим самия човек под ключ, сър!

— И името му е?

— Артър Шарпантие, младши лейтенант от флота на Нейно величество — извика Грегсън, изпъчил гърди и потривайки важно ръце.

Шерлок Холмс въздъхна с облекчение и лицето му се отпусна в усмивка.

— Седнете и опитайте от тези пури — каза той. — Много бихме искали да ви чуем. Искате ли малко уиски със сода?

— Нямам нищо против — отвърна детективът. — Големите изпитания, на които бях подложен през последните два дни, напълно ме изтощиха. Не толкова физическите усилия, както сам разбирате, колкото умственото напрежение. Вие можете да прецените това, Холмс, защото и двамата сме хора на умствения труд.

— Оказвате ми голяма чест — каза Холмс със сериозен тон. — Нека чуем как стигнахте до този така благоприятен резултат.

Детективът се настани в креслото, подръпвайки самодоволно отпурата си. След това, внезапно развеселен от нещо, се плесна по бедрата.

— Най-смешното е, че оня глупак Лестрейд, който се смята за толкова умен, тръгна по съвсем погрешна диря. Той преследва секретаря Стангърсън, който е толкова свързан с това престъпление, колкото и едно неродено бебе. Но се съмнявам, че вече го е хванал.

Тази мисъл така го развесели, че чак се задави от смях.

— А как открихте вашата нишка?

— О, ще ви разкажа всичко. Разбира се, доктор Уотсън, всичко трябва да си остане между нас. Първата трудност, която се наложи да преодолеем, бе да разберем нещо за миналото на този американец. Някои хора биха чакали, докато отговорят на дадените от тях обявления или докато някой дойде лично да предложи доброволна информация. Но това не е начинът, по който Тобайъс Грегсън подхваща една работа. Спомняте ли си шапката до мъртвеца?

— Да — каза Холмс, — от фирмата „Джон Ъндъруд и син“, „Камбъруел роуд“ 229.

Грегсън сякаш се оклюма.

— Нямах представа, че сте забелязали и това — каза той. — Бяхте ли вече там?

— Не.

— Ха! — извика облекчено Грегсън. — Никога не трябва да пренебрегвате шансовете, колкото и малки да изглеждат.

— За големия ум няма нищо дребно — забеляза поучително Холмс.

— И така, отидох при Ъндъруд и го попитах на кого е продал такава шапка. Той провери в книгата си и веднага я откри. Изпратил такава шапка на мистър Дребър, пребиваващ в пансиона на мадам Шарпантие, „Торки теръс“. Така научих адреса.

— Умно, много умно — промърмори Шерлок Холмс.

— След това посетих мадам Шарпантие — продължи детективът. — Намерих я съвсем бледа и разтревожена. Дъщеря ѝ също беше в стаята, необикновено красива девойка. Очите ѝ бяха позачервени и устните ѝ трепереха, когато я заговорих. Това не убягна от погледа ми.

Започнах да подозирам нещо. Вие знаете, мистър Холмс, какво изпитва човек, когато попадне на вярната следа — една трепетна възбуда на нервите. „Чухте ли вече за смъртта на вашия бивш наемател мистър Инок Дребър от Кливланд?“ — попитах ги аз. Майката кимна. Тя изглежда, не можеше да произнесе нито дума. Дъщерята се разплака. Бях вече сигурен, че тези хора знаят нещо за случая. „В колко часа излезе мистър Дребър от къщата ви, за да вземе влака?“ — попитах. „В осем — каза тя, преглъщайки, за да уталожим възбудата си. — Неговият секретар, мистър Стангърсън, каза, че имало два влака — един в 9 и 15 и друг в 11 часа. Той трябваше да хване първия.“ „Тогава ли го видяхте за последен път?“ Когато зададох този въпрос, лицето на жената се промени ужасно. Цялото посиня. Изминаха няколко минути преди да успее да произнесе едно просто „да“, а гласът ѝ беше неестествен и дрезгав. За момент настъпи тишина, после дъщерята заговори спокойно и ясно. „Лъжата не води до нищо добро, мамо — каза тя. — Нека да бъдем откровени с този джентълмен. Ние видяхме мистър Дребър още веднъж.“ „Бог да ти прости! — извика мадам Шарпантие, като вдигна ръце и се отпусна на стола си. — Ти погуби брат си!“ „Артър би предпочел да кажем истината“ — отвърна твърдо момичето. „Най-добре ще бъде, ако ми разкажете всичко още сега — казах аз. — Половинчатите признания са по-лоши и от мълчанието. Освен това дори нямате представа, колко неща са ни известни.“ „Това ще тежи на твоята съвест, Алис! — извика майката и се обърна към мен: — Ще ви разкажа всичко, сър. Не смятайте, че моето вълнение заради сина ми се дължи на някакъв страх, че той може да е замесен в това ужасно деяние. Той е напълно невинен. Опасявам се обаче, че във вашите очи и в очите на други хора той може да изглежда напълно компрометиран. Но това е невъзможно. Почтеният му характер, професията му, миналото му изключват това.“ „Най-доброто, което можете да направите, е да разкажете чистосърдечно всичко, което знаете — казах аз. — Бъдете сигурни, че ако синът ви е невинен, това няма да му навреди.“ „Може би ще бъде по-добре да ни оставиш сами, Алис — каза тя и дъщеря ѝ излезе от стаята. — Не възнамерявах да ви разказвам всичко това, сър, но щом дъщеря ми започна, нямам друг избор. След като вече съм решила да говоря, ще ви разкажа всичко, без да пропусна и най-малката подробност.“ „Това е най-разумното, което можете да направите“ — казах аз. „Мистър Дребър живя у нас около

три седмици. Той и секретарят му Стангърсън пътуваха из Европа. На всичките им куфари имаше етикет от Копенхаген, значи от там пристигаха. Стангърсън беше кротък и затворен човек, но господарят му за съжаление напълно се различаваше от него. Навиците му бяха груби, а маниерите — брутални. Още вечерта, когато пристигна, се напи и оттогава много рядко беше трезвен след 12 часа на обед. Държането му към слугините бе отвратително, фамилиарно и разпуснато. Най-лошото е, че много скоро започна да се отнася така и към дъщеря ми Алис и неведнъж е разговарял с нея по начин, който за щастие тя е твърде невинна да разбере. Веднъж дори я сграбчи в ръцете си и я прегърна — нещо, което накара дори собствения му секретар да го упрекне за некоректното му държане.“ „Но защо сте понасяли всичко това? — попитах аз. — Предполагам, че сте могли да се освободите от наемателите си, когато поискате.“ Мисис Шарпантие се изчерви при този уместен въпрос. „Ох, Боже, защо не го предупредих да напусне още същия ден, когато дойде — каза тя. — Но това беше голямо изкушение. Те плащаха по една лира на ден — това са 14 лири седмично, а през този сезон клиентите са малко. Аз съм вдовица, а настаняването на сина ми във флота струваше доста скъпо. Не ми се искаше да изпусна тези пари. За добро го правех. Но последната му постъпка преля чашата и тогава вече го предупредих да напусне. Това стана и причина за заминаването му.“ „Е, и!“ „Щом си тръгна, ми олекна на сърцето. Синът ми тъкмо сега е в отпуск, но не ми казах нищо, защото е доста буен и много обича сестра си. Когато затворих вратата след тях, като че ли камък ми падна от сърцето. Уви! След по-малко от час на вратата се позвъни и ми казаха, че мистър Дребър се е върнал. Беше доста възбуден и очевидно много пиан. Със сила си проби път до стаята, в която седяхме двете с дъщеря ми, и промърмори нещо — бил изпуснал влака. После се обърна към Алис и в мое присъствие ѝ предложи да избяга с него. «Ти си пълнолетна — каза той, — няма закон, който да те спре. Имам достатъчно пари. Не обръщай внимание на твоята старица, ами тръгвай веднага с мен. Ще живееш като принцеса.» Клетата Алис така се бе уплашила от него, че се дръпна по-далеч, но той я хвана за китката и я затегли към вратата. Изпищях и в този момент влезе синът ми Артър. Какво е станало по-нататък, не зная. До ушите ми долитаха ругатни и неясен шум от сбиване. Бях твърде изплашена и не смеех да погледна. Когато най-

после вдигнах очи, видях Артър застанал на вратата, усмихнат, с пръчка в ръка. «Не мисля, че този хубавец ще ни безпокои повече — каза той. — Ще изляза за малко след него да го видя какво ще направи.» С тези думи си взе шапката и изхвърча на улицата. На другата сутрин научихме за загадъчната смърт на мистър Дребър.“ Госпожа Шарпантие разказа всичко това с много паузи и хълцания. Понякога говореше толкова тихо, че едва долавях думите ѝ. Стенографирах всичко, за да се изключи възможността от грешки.

— Много интересно — каза Шерлок Холмс, прозявайки се. — Какво стана по-нататък?

— Когато госпожа Шарпантие свърши — продължи детективът, — разбрах, че целият случай зависи от изясняването на един въпрос. Изгледах я право в очите, което винаги много помага при жените, и я попитах в колко часа се е върнал синът ѝ. „Не зная“ — отвърна тя. „Не знаете?“ „Не. Той си има ключ, сам си е отворил.“ „След като сте си легнали?“ „Да.“ „А кога си легнахте?“ „Към 11 часа.“ „Значи вашият син е бил навън поне 2 часа?“ „Да.“ „А може би четири или пет?“ „Не е изключено.“ „А какво е правил през това време?“ „Не зная“ — отвърна тя, цялата пребледняла. Разбира се, след това не оставаше друго, освен да открия къде се намира лейтенант Шарпантие. Взех двама полицаи със себе си и го арестувах. Когато го докоснах по рамото и го предупредих да ни последва спокойно, той ни отвърна самонадеяно: „Предполагам, че ме арестувате по подозрение, че съм замесен в убийството на онзи мръсник Дребър.“ Ние не му бяхме споменали нищо по този въпрос и самият факт, че сам заговори за това, вече е доста подозрителен.

— Дори много — каза Холмс.

— Все още носеше със себе си пръчката, за която майка му спомена, че я държал, когато тръгнал след Дребър. Една яка дъбова тояга.

— В такъв случай каква е теорията ви?

— Ами моята теория е, че той е последвал Дребър и е вървял след него до „Брикстън роуд“. Когато са стигнали там, свадата между тях отново е избухнала и Дребър е получил удар с тоягата вероятно под лъжичката, който го е убил, без да останат следи. Нощта е била дъждовна, наоколо не е имало хора и Шарпантие е завлякъл трупа в празната къща, без да бъде забелязан. А свещта, кръвта, надписът на

стената и пръстенът са може би само трикове, за да се отклони вниманието на полицията в погрешна посока.

— Браво, Грегсън! — каза окуражително Холмс — Наистина напредвате. От вас ще излезе нещо.

— Лаская се от мисълта, че успях да се справя доста добре — отвърна гордо детективът. — Младежът поиска да даде показания и каза, че след известно време Дребър го забелязал и взел файтон, за да избяга от него. После Шарпантие срещнал един стар приятел от флота и с него направили дълга разходка. На въпроса, къде живее този приятел, не даде задоволителен отговор. Мисля, че всичко в този случай съвпада много добре. И затова ми става много смешно, когато си помисля за Лестрейд, който тръгна по съвсем погрешен път. Боя се, че едва ли ще успее да разкрие много неща. Ха, по дяволите, но ето го и самия него!

Наистина беше Лестрейд — потънали в разговора, не бяхме го чули да се качва по стълбите. От обичайната му самоувереност и напереност нямаше и следа. Лицето му беше объркано и разтревожено, дрехите — измачкани и раздърпани. Очевидно бе дошъл да се посъветва с Шерлок Холмс и когато забеляза колегата си, явно се смути. Стоеше в средата на стаята, мачкаше нервно шапката си и се чудеше какво да прави.

— Изключително странен случай — промълви той най-сетне, — съвсем необясним случай.

— Така ли смятате, мистър Лестрейд! — каза тържествуващо Грегсън. — Мислех си, че ще стигнете до този извод. Успяхте ли да намерите секретаря Стангърсън?

— Секретарят, господин Джоузеф Стангърсън — каза мрачно Лестрейд, — е бил убит около шест часа тази сутрин в частния хотел „Холидей“.

[1] Немски религиозен съд. — Б.пр. ↑

СЕДМА ГЛАВА

СВЕТЛИНА В МРАКА

Новината, която Лестрейд ни поднесе след поздрава, бе толкова смайваща и неочаквана, че и тримата останахме като поразени. Грегсън скочи от стола и разля остатъка от уиски и сода в чашата си. Погледнах мълчаливо към Шерлок Холмс, който бе присвил устни и притворил клепачи.

— Значи и Стангърсън? — прошепна той. — Сюжетът се заплита!

— И така си беше доста заплетен — изръмжа Лестрейд, докато се отпускаше на един стол. — Аз като че ли съм попаднал на нещо като военен съвет.

— Сигурен ли сте, че е истина? — попита заеквайки Грегсън.

— Току-що идвам от стаята му — отвърна Лестрейд. — Всъщност аз го открих.

— Тъкмо изслушахме мнението на Грегсън за случая — обади се Холмс. — Имате ли нещо против, ако ви помолим да ни разкажете какво сте видели и направили?

— Нямам нищо против — отвърна Лестрейд, докато се настаняваше по-удобно на стола. — Признавам откровено, че смятах Стангърсън за замесен в убийството на Дребър. Това ново развитие на нещата ме убеди, че съм бил на погрешен път. Но обзет единствено от тази мисъл, се заех да откроя какво е станало със секретаря. Забелязали са ги заедно на гара Юстън към осем и половина часа на трети този месец. В два часа след полунощ Дребър е бил намерен на „Брикстън роуд“. Въпросът беше да откроя какво е правил Стангърсън между осем и половина и времето на убийството и какво е станало с него след това. Телеграфирах в Ливърпул, като изпратих описание на външността му, и ги предупредих да наблюдават всички американски кораби. След това се заех да проверявам хотелите и даваните под наем квартири в района на Юстън. Разсъждавах така: ако Дребър и спътникът му са се разделили, най-естественото за Стангърсън е било

да се настани някъде наблизно за през нощта и след това да го чака около гарата на следващата сутрин.

— По-вероятно е предварително да са се споразумели за място, където да се срещнат — отбеляза Холмс.

— Така се и оказа. Прекарах миналата вечер в издирвания, без никакъв резултат. Тази сутрин започнах рано и около осем часа стигнах до частния хотел „Холидей“ на „Литъл Джордж“. Когато попитах живее ли там някой си мистър Стангърсън, последва положителен отговор. „Без съмнение вие сте джентълменът, когото той очакваше — отвърнаха ми. — Вече два дни чака един джентълмен.“ „Къде е сега?“ — попитах. „Горе в леглото си. Поръча да го събудим в девет часа.“ Струваше ми се, че внезапното ми появяване може да разтърси нервите му и да го накара да каже нещо непредпазливо. Момчето от хотела изрази готовност да ми покаже стаята — намираше се на втория етаж в дъното на малък коридор. Момчето ми посочи вратата и вече се готвеше да слезе обратно по стълбището, когато забелязах нещо, от което ми прилоша въпреки двайсетгодишната ми практика. Изпод вратата се извиваше тънка червена струйка кръв, която лъкатушеше през коридора и образуваше локвичка до отсрещната стена. Извиках и това накара момчето да се върне обратно. Когато видях кръвта, то едва не припадна. Вратата беше заключена отвътре, но ние ѝ ударихме по едно рамо и тя поддаде. Прозорецът беше отворен, недалеч от него лежеше скупчено тялото на мъж по пижама. Изглежда, беше починал преди доста време, защото крайниците му бяха втвърдени и студени. Когато го обърнахме възник, момчето веднага го позна и каза, че е същият джентълмен, който бил наел стаята под името Джоузеф Стангърсън. Причината за смъртта му бе дълбока рана от лявата страна на гърдите, която сигурно е стигнала до сърцето. А сега идва най-странното в цялата работа. Какво, предполагате, имаше около убийтия?

Усетих, че по тялото ми полазват тръпки, и предчувствах, че следва нещо ужасно, преди още Шерлок Холмс да отвърне:

— Думата *Rache*, написана с кръв.

— Точно така — каза Лестрейд с глас, в който се чувстваше страх, и за известно време всички се умълчахме.

В деянията на този неизвестен убиец имаше нещо методично и непонятно и това придаваше още по-зловещ вид на престъпленията му.

И макар на бойното поле нервите ми да се бяха оказали достатъчно здрави, когато мислех за тези убийства, усещах, че ми изневеряват.

— Убиецът е бил видян — продължи Лестрейд. — Едно момче на път за мандрата, в която работи, случайно минало по уличката с частните конюшни на гърба на хотела. Забелязало, че стълбата, която обикновено лежала там, била изправена срещу един от прозорците на втория етаж, а той бил широко отворен. Когато отминало, обърнало се и видяло някакъв човек да слиза по стълбата. Слизал толкова спокойно и невъзмутимо, че момчето го взело за дърводелец или мебелист, който работи в хотела. Не му обърнало повече внимание, а само си помислило, че е твърде рано за започване на работа. Останало с впечатление, че човекът бил висок, с червендалесто лице, облечен в дълго кафяво палто. Вероятно е постоял в стаята известно време след убийството, защото в един леген открихме окървавена вода, в която сигурно си е измил ръцете, а по чаршафите имаше петна, от които личеше, че преднамерено е избърсал в тях ножа си.

Когато чух описанието на убиеца, което съвпаднаше така точно с даденото от Холмс, погледнах към него. Но по лицето му не се забелязваше никаква следа от ликуване или задоволство.

— Не открихте ли в стаята нещо, което би могло да послужи като улика срещу убиеца? — попита той.

— Нищо. В джоба на Стангърсън намерихме кесията на Дребър, но това, изглежда, е напълно естествено, тъй като винаги той е плащал всичко. Сумата беше осемдесет и няколко лири, нищо не е било взето. Каквито и да са мотивите за тези необикновени убийства, не са заради грабеж. В джоба на убития нямаше никакви документи или записки, с изключение на една телеграма, изпратена от Кливланд преди около месец: „Дж. Х. е в Европа.“ И никакво име.

— А нямаше ли нещо друго? — попита Холмс.

— Нищо интересно. Романът, с който Стангърсън се е приспивал, лежеше на леглото, а лулата му бе на един стол до него. На масата имаше чаша вода, а на дъската на прозореца — малка кутийка с две хапчета.

Шерлок Холмс скочи на крака и радостно възкликна.

— Последната брънка — извика ликуващо той. — Моят случай е приключен.

Двамата детективи впериха изненадано очи в него.

— Вече държа в ръцете си — каза уверено моят съквартирант — всички нишки на този заплетен възел. Разбира се, трябва да се изяснят още някои подробности, но вече съм толкова сигурен за главните факти от момента, в който Дребър се е разделил със Стангърсън на гарата, до откриването на трупа на Стангърсън, сякаш съм видял всичко със собствените си очи. Ще ви дам доказателство за това, което зная. Успяхте ли да вземете хапчетата?

— У мен са — каза Лестрейд и извади бяла кутийка. — Прибрах ги заедно с кесията и телеграмата с намерение да ги оставя на безопасно място в полицейския участък. Това, че взех тези хапчета, беше чиста случайност, защото, трябва да призная, не им придавам никакво значение.

— Дайте ги — каза Холмс. — Кажете, докторе — обърна се той към мен, — това обикновени хапчета ли са?

В никакъв случай не бяха обикновени хапчета. Имаха перленосив цвят и бяха малки, кръгли и почти прозрачни срещу светлината.

— От лекотата и прозрачността им бих могъл да заключа, че са разтворими във вода — отбелязах аз.

— Точно така — отвърна Холмс. — А сега би ли слязъл долу, за да доведеш онзи нещастен териер, който е толкова зле от доста време и хазайката те бе помолила онзи ден да го отървеш от мъките му.

Слязох долу и внесох кучето на ръце в стаята. Тежкото му дишане и изцъклените очи показваха, че краят му приближава. Всъщност снежнобялата му муцуна говореше съвсем ясно, че вече е надхвърлило обичайния период на кучешкото съществуване. Поставих го на една възглавница върху килима.

— Сега ще разрежа на две едно от тези хапчета — каза Холмс и като извади джобното си ножче, изпълни намерението си. — Едната половина връщаме обратно в кутията за по-нататъшни цели. Другата ще поставя в тази винена чаша, в която има приблизително една чаена лъжичка вода. Виждате, че нашият приятел докторът е прав и че тя се разтваря много лесно.

— Може би е много интересно — обади се Лестрейд с обидения тон на човек, който подозира, че му се подиграват. — Но не мога да разбера какво общо има това със смъртта на мистър Джоузеф Стангърсън.

— Търпение, приятелю, търпение! Когато му дойде времето, сам ще разберете какво е общото. Сега ще добавя и малко мляко, за да направя сместа по-вкусна, и като я дадем на кучето, ще видим, че то ще я излочи с удоволствие.

Докато говореше, той изсипа съдържанието на чашата в една чинийка и я постави пред кучето, което бързо я пресуши. Сериозното държане на Холмс ни беше повлияло така силно, че всички седяхме мълчаливо и напрегнато наблюдавахме животното в очакване на нещо необикновено. Не се случи нищо. Кучето продължаваше да лежи на възглавницата, дишайки тежко, но очевидно състоянието му не се беше нито влошило, нито подобрило от изпитата течност.

Холмс бе извадил джобния си часовник и когато минутите започнаха да текат една след друга, на лицето му се появи израз на огорчение и разочарование. Той хапеше устни, барабанеше с пръсти и проявяваше всички други признаци на разочарование. Вълнението му беше толкова силно, че започнах да изпитвам искрено съчувствие към него, докато двамата детективи се усмихваха подигравателно и в никакъв случай не можеше да се каже, че са недоволни от временния му неуспех.

— Това не може да бъде съвпадение — извика най-после той, като скочи от стола и закрочи нервно из стаята. — Невъзможно е да е просто съвпадение. Същите хапчета, за които си мислех още при убийството на Дребър, са намерени след смъртта на Стангърсън. И при все това те не действат. Какво може да означава това? Едва ли цялата верига на разсъжденията е невярна. Невъзможно! И въпреки всичко на това нещастно куче му няма нищо. А, сетих се! Сетих се — надавайки радостен вик, той се спусна към кутията, разряза другото хапче на две, разтвори го във вода, добави мляко и го постави пред териера. Нещастното животно едва бе потопило езика си втори път в течността, когато всичките му крайници потрепериха конвулсивно и то се изпъна вдървено и безжизнено като поразено от гръм.

Шерлок Холмс пое дълбоко дъх и избърса потта от челото си.

— Би трябвало да бъда по-уверен — каза той. — Отдавна трябва да съм разбрал, че когато един факт сякаш е в противоречие с дълга верига от дедукции, неизменно се оказва зависим от друга интерпретация. От двете хапчета в тази кутия едното беше най-

смъртоносната отрова, а другото — съвсем безвредно. Трябваше да разбере това още преди да зърна кутията.

Последното му изявление прозвуча толкова неочаквано, че моят съквартирант ми се стори не на себе си. Но на пода лежеше умрялото куче и доказваше, че предположението му е било вярно. Сякаш и мъглите в собствената ми глава започваха да се вдигат и аз вече долавях някаква смътна и все още неясна картина за истината.

— Странно ви изглежда — продължи Холмс, — защото не успяхте още в самото начало на разследването да схванете важността на единствената истинска нишка, която стоеше пред вас. Аз имах късмета да се хвана за нея и всичко, което ставаше след това, потвърждаваше първоначалното ми предположение и всъщност беше съвсем логично следствие от него. Затова нещата, които ви объркаха и озадачиха и сякаш правеха случая още по-заплетен, за мен просто хвърляха по-обилна светлина върху него и подсилваха заключенията ми. Голяма грешка е да се бърка странното със загадъчното, защото в него не се проявяват никакви нови или по-специални черти, от които биха могли да се извлекат някакви дедукции. Това убийство щеше да е много по-трудно за разкриване, ако тялото на жертвата беше намерено на пътя без нито една от онези добавки, които го правеха толкова необикновено. Тези странни подробности обаче, вместо да направят случая по-труден, всъщност постигнаха обратния ефект.

Грегсън, който дотогава бе слушал тези обяснения с явно нетърпение, не можа да се сдържи повече.

— Мистър Шерлок Холмс — обади се той. — Всички сме готови да признаем, че сте много умен човек и че си имате свои собствени методи на работа. Но в този момент на нас ни трябва нещо повече от теория и проповеди. Въпросът е да се хване убиецът. Аз изложих моето мнение по случая, но, изглежда, не съм прав. Младият Шарпантие не би могъл да има пръст във второто убийство. Лестрейд тръгна по следите на този Стангърсън, но, изглежда, и той не е прав. Вие подхвърляте по някой намек от време на време и сигурно знаете повече от нас, но дойде времето, когато смятаме, че имаме право да ви попитаме какво знаете по този случай. Можете ли да назовете човека, който го е извършил?

— Не мога да не се съглася с Грегсън, сър — обади се Лестрейд. — И двамата опитахме, и двамата не успяхме. Откак съм в стаята, вече

на няколко пъти подхвърляте, че разполагате с всички доказателства, които са ви нужни. Вярвам, че няма повече да се криете от нас.

— Всяко забавяне на ареста на убиеца — намесих се и аз — може да му даде време да извърши още жестокости.

Притиснат по този начин, Холмс започна да се колебае. Продължи да се разхожда из стаята с наведена глава като човек, потънал в дълбок размисъл.

— Повече убийства няма да има — каза най-сетне той, като се спря внезапно и се обърна с лице към нас. — Изключено е. Попитахте ме дали зная името на убиеца. Да, зная го. Но това е дреболия и сравнение с възможността да хванем този човек. Надявам се да го направя скоро. Имам пълната надежда, че ще успея по замисления от мен начин. Но това е работа, която изисква фино пипане, защото имаме работа с хитър и отчаян човек, подкрепян, както вече имах случай да се убедя, от един друг, не по-малко умен от него. Докато убиецът няма представа, че някой е по следите му, съществува известна възможност да бъде хванат. Но ако го осени и най-малкото подозрение, ще си смени името и мигновено ще се разтвори сред четирите милиона жители на този град. Без намерение да оскърбявам чувствата на когото и да е от вас двамата, съм длъжен да кажа, че смятам тези хора за повече от достойни съперници на официалната полиция и това е причината, поради която досега не съм прибягнал до вашата помощ. Не успея ли, естествено, ще поема цялата вина за неуспеха, подготвен съм за това. Засега съм готов да обещаая, че в момента, когато съм в състояние да ви разкрия всичко, без да излагам на опасност собствените си комбинации, ще го направя незабавно.

Грегсън и Лестрейд не изглеждаха особено доволни от това уверение, а още по-малко — от унизителните намеци за полицията и детективите. Грегсън се бе изчервил до корена на светлата си като лен коса, докато малките очички на Лестрейд блестяха от любопитство и негодувание. Ала не успяха да кажат нищо, защото в този момент на вратата се почука и пред нас се яви дребната и мръсна фигурка на Уигинс, говорителя на гаменчетата.

— Моля, сър — каза той, допирайки почтително ръка до челото си, — файтонът е долу.

— Добре, моето момче — каза ласкаво Холмс. — Защо не въведете този модел в Скотланд ярд? — продължи той и извади чифт

стоманени белезници от едно чекмедже. — Вижте колко хубаво работи пружината им. Заклучват се мигновено.

— И старият модел си го бива — забеляза Лестрейд, — ако заловим обаче човек, на когото трябва да ги поставим.

— Добре, добре — усмихна се Холмс. — А файтонджията би могъл да ми помогне да сваля тези сандъци. Помоли го да дойде тук, Уигинс.

Много се изненадах, когато чух, че съквартирантът ми говори така, сякаш заминавахме на пътешествие, тъй като не ми беше споменал нито дума за това. В стаята имаше един куфар, който той измъкна и започна да стяга с ремък. Появи се файтонджията.

— Ела да ми помогнеш да стегна тази тока — каза му Холмс, коленичил над куфара, без да обръща глава.

Мъжът тръгна към него с намусен и предизвикателен вид и протегна ръце, за да му помогне. В този момент се чуха остро щракване и дрънчене на метал и Шерлок Холмс скочи отново на крака.

— Господа — извика той с блеснали очи, — позволете ми да ви представя господин Джеферсън Хоуп, убицеца на Инок Дребър и Джоузеф Стангърсън.

Всичко стана мигновено — толкова бързо, че нямах време дори да го осъзная. Но моментът се е запечатал здраво в паметта ми — триумфалното изражение на Холмс, звънкият му глас, слисаното, свирепо лице на файтонджията, гледащ кръвнишки лъскавите белезници, които като по магия бяха обвързали ръцете му. Една-две секунди всички приличахме на група статуи. После с нечленоразделни яростни викове затворникът се отскубна от ръцете на Холмс и се хвърли през прозореца. Дограмата и стъклата се разхвърчаха пред него, но преди да успее да се измъкне, Грегсън, Лестрейд и Холмс скочиха отгоре му като глутница хрътки. Смъкнахме го обратно вътре и тогава започна страшна схватка. Беше толкова силен и разярен, че успя много пъти подред да отхвърли и четирима ни. Изглеждаше като човек, който притежава конвулсивната сила на изпаднал в епилептичен припадък. Лицето и ръцете му бяха силно наранени след опита да мине през прозореца, но загубата на кръв изобщо не отслаби съпротивата му. Едва когато Лестрейд успя да вмъкне ръката си в омотаното около врата му шалче и почти го задуши, той разбра, че съпротивата е безполезна. Но дори и тогава не се почувствахме сигурни и трябваше

да завържем и ръцете, и краката му. Когато свършихме, се изправихме запъхтени и останали без дъх.

— Имаме на разположение файтона му — каза Холмс. — С него ще го закараме до Скотланд ярд. А сега, господа — продължи той, любезно усмихнат, — стигнахме до края на нашата малка мистерия. Можете да ми задавате всякакви въпроси, без да се опасявате, че ще откажа да ви отговарям.

ЧАСТ II

ОСМА ГЛАВА

ГОЛЯМАТА СОЛЕНА РАВНИНА

В централната част на обширния Северноамерикански континент се простира безводна отблъскваща пустиня, която много години е издигала бариера срещу настъплението на цивилизацията. От Сиера Невада до Небраска и от река Йелоустоун на север до Колорадо на юг е разположена една необитаема, потънала в безмълвие област. Но природата на тази навъсена пустиня съвсем не е еднообразна. Тук има високи, покрити със сняг планини и тъмни мрачни долини. Има бързотечни реки, втурнали се сред озъбените канари на каньоните, и необятни равнини, заснежени през зимата и посивели от примесения с много соли прах през лятото. И навсякъде неизменните черти на тази земя остават безплодието, негостоприемността и мизерията.

Тази земя на отчаянието няма свои обитатели. Понякога я прекосяват групи индианци от племената паони или чернокраки в търсене на нови ловни полета, но и най-смелите са доволни, когато загубят от погледа си тези зловещи равнини и се озоват отново в родните си прерии. Койотът дебне сред шубрака, мишеловът кръжи тежко във въздуха, мечката се движи тромаво през тъмните долини, омитайки всичко годно за ядене сред скалите. Това са единствените обитатели на тази пустош.

В целия свят едва ли има по-отчайваща гледка от северните склонове на Сиера Бланка. Докъдето стига погледът, се шири огромната равна пустиня, покрита със солена прах и осяна с кичури от най-ниските пустинни храсти. На хоризонта се издига дълга верига от планински върхове с назъбени скали и снежни шапки. В тази обширна област няма никакъв признак на живот, нито на нещо, напомнящо за живи същества. В стоманеносиньото небе не се виждат птици, а по мрачната сива земя не се забелязва движение. Цари пълна тишина. Колкото и да се вслушва човек в тази пустош, не се чува звук — само тишина, пълна и сломяваща сърцето.

Вече споменахме, че в тази обширна равнина няма нищо, напомнящо за живот. И все пак това не е съвсем вярно. Ако погледне

надолу от Сиера Бланка, човек може да забележи една пътека, която пресича пустинята и с лъкатушене се губи в далечината. Тя е изровена от колела и отъпкана от краката на много авантюристи. Тук-там на фона на соления сив прах бележат и блестят на слънцето някакви предмети. Приближете се и ги разгледайте! Това са кости, някои по-големи и груби, други по-малки и фини. Първите са на говеда, а вторите на хора. В продължение на около 1500 мили човек може да проследи зловещия път на кервана по пръснатите останки на онези, които са паднали край него.

На 4 май 1847 година на тази сцена се появи един самотен пътник. Външността му беше такава, че би могъл да бъде взет за самия добър дух или пък за демона на този район. Трудно можеше да се каже до 40-те години ли е по-близо или до 60-те. Лицето му бе мършаво и изтерзано, кафявата му, суха като пергамент кожа — силно опъната над изпъкналите кости. А дългите му кестеняви коси и брада бяха изпъстрени с бели косми. Хълтналите дълбоко в черепа очи горяха с неестествен блясък, стискащата карабина ръка беше безплътна като на скелет. Когато спираше, той се подпираше на оръжието си, и все пак високата му фигура и масивното телосложение говореха за як и жилив организъм. Но пък мършавото лице и висящите като торби дрехи ясно подсказваха защо изглеждаше толкова грохнал и немощен. Човекът умираше — умираше от глад и жажда.

Беше се спускал с мъка надолу по долината, докато се добере до това възвишение, с празната надежда, че ще открие вода. Пред очите му се простираше само огромната солена пустиня с пояса от диви планини в далечината без следа от дърво или растение, което да подсказва наличието на влага. В целия ширнал се пред очите му пейзаж нямаше дори и лъч на надежда. Той се взираше изпитателно с обезумели от отчаяние очи на север, на запад и на изток, докато най-после разбра, че дългите му скитания са към своя край и че тук, на тази гола скала, го очаква смъртта.

— А не е ли все едно дали ще се мре сега тук или в пухено легло след 20 години? — промърмори той, докато се отпускаше в сянката на един голям камък.

Преди да седне, остави на земята безполезната си вече пушка и един голям вързоп, увит в сив шал, който до този момент бе носил на дясното си рамо. Изглежда, вързопът му тежеше доста, защото го

пусна рязко на земята. Чу се тихо охкане и отвътре надникна дребно уплашено личице с бляскави кафяви очи, показаха се две малки луничави пестничета.

— Удари ме — обади се укорително детски глас.

— Така ли — отвърна с разкаяние мъжът. — Не съм искал.

Той размота сивия шал и освободи хубаво момиченце на около пет години, чиито фини обувки и елегантна розова рокличка с красива престилчица говореха за нежни майчини грижи. Детето бе бледо и изнурено, но заоблените му ръчички и нозе показваха, че не е страдало колкото спътникът му.

— Как е сега? — попита загрижено мъжът, защото детето продължаваше да разтрива с ръка разрошените златни къдрици, които покриваха главата му отзад.

— Целуни го, за да мине — каза сериозно детето и му посочи пострадалото място. — Така правеше мама. А къде е мама?

— Мама я няма. Скоро ще я видиш.

— Няма я, няма я, а? — каза малкото момиченце. — А защо не ми каза довиждане? Винаги ми казваше довиждане, когато отиваше да пие чай при леля. Няма я от три дни. О, ама тука е ужасно сухо, нали? Няма ли вода или нещо за ядене?

— Не, миличко. Няма нищо. Потърпи още малко и всичко ще се оправи. Облегни си главичката на мен. Ей така, ще ти бъде по-добре. Не е лесно да се говори, когато устните ти са изсъхнали като каиш, но май че ще е най-добре, ако ти обясня как стоят нещата. Какво държиш?

— Хубави неща! Красиви неща — извика радостно момиченцето и показа две бляскави парчета слюда. — Когато се върнем вкъщи, ще ги дам на моето братче Боб.

— Скоро ще видиш много по-хубави неща — каза уверено мъжът. — Само потърпи още малко. Канех се да ти кажа... помниш ли кога тръгнахме от реката.

— О, да!

— Тогава си мислехме, че скоро ще стигнем до някоя друга река, нали разбираш? Но нещо ни обърка — картата ли, компасът ли — не зная, но реката я няма. Водата свърши. Останаха само няколко глътки за такива като теб иии...

— И ти не си могъл да се измиеш — прекъсна го сериозно неговата спътничка, впила очи в мръсното му лице.

— Не, нито пък да пия. И господин Биндър — той си отиде пръв, после индианецът Пит, после госпожа Макгрегър, след това Джон Хоунс, а после, миличко, твоята майка.

— Значи мама също е умряла? — извика малкото момиченце и като скри лице в престилчицата, зариди горчиво.

— Да, всички си отидоха освен ние двамата. Помислих си, че може да открием вода, ако тръгнем насам, затова те метнах на рамо и потеглихме. Но, изглежда, не това е бил пътят. Сега шансът за нас е дяволски малък.

— Да не искаш да кажеш, че и ние ще умрем скоро? — попита детето, като спря да ридае и повдигна изцапаното си със сълзи лице.

— Май нагам вървят работите.

— Ама защо не ми каза по-рано? — усмихна се тя щастливо. — Толкова ме изплаши. Ами, разбира се, ще умрем и отново ще бъдем с мама.

— Да, миличко, ще бъдеш.

— И ти, нали? Ще й разкажа колко добър беше към мен. Ще ни посрещне на райските врати с кана вода и много сладки от елда, горещи и препечени от двете страни, много ги обичаме с Боб. А кога ще стане това?

— Не знам, сигурно скоро.

Очите на мъжа се впиха в хоризонта на север. В синия свод на небето се появиха три малки точки, чиито размери се увеличаваха с всеки изминал момент, толкова бързо се приближаваха. Скоро се превърнаха в три огромни кафяви птици, които закръжиха над главите на двамата скитници, а после се настаниха на една скала над тях. Бяха мишелови, лешоядите на Дивия запад, чиято поява е предвестник на смъртта.

— Петли и кокошки — извика радостно малкото момиченце, сочейки зловеците им форми, и запляска с ръце, за да ги накара да литнат отново. — Господ ли е направил тази страна?

— Разбира се, че той — отвърна спътникът ѝ, малко стреснат от неочаквания въпрос.

— Той е направил земята в Илиной, направил е и Мисури — продължи детето. — Но тук май земята е правена от друг, защото не е направена много добре. Забравили са водата и дърветата.

— А защо не се помолиш на Господ? — попита плахо мъжът.

— Вечерта още не е дошла — отвърна тя.

— Няма значение. Вярно, че това не е съвсем както си му е редът, но той няма да има нищо против. Кажи онези молитви, дето ги казваше всяка вечер във фургона, когато бяхме в равнината.

— А защо и ти не кажеш някоя молитва? — попита учудено детето.

— Не ги помня много добре — отвърна той. — Пък и не съм казвал молитва, откакто бях дете. Но никога не е късно. Ти ще ги изричаш на глас, а аз ще те подкрепям там, където трябва да пее хорът.

— Тогава трябва да коленичиш и аз също — каза тя и простря на земята шала си. — Вдигни сега нагоре ръце, ей така. Така човек се чувства по-добре.

Беше странна гледка, ако някой друг освен мишеловите можеше да я види. Един до друг на тесния шал бяха коленичили двамата скитници — непрекъснато бърбрещото дете и дръзкият закоравял авантюрист. Кръглата ѝ главица и неговото изпито ъгловато лице бяха вдигнати към безоблачното небе, отправяйки молитва, в която двата гласа — единият тънък и ясен, другият дълбок и дрезгав — се сливаха в молба за милост и прошка. Когато молитвата свърши, двамата отново седнаха в сянката на скалата, докато най-последно детето заспа, сгушено, до широката гръд на своя покровител. Известно време той наблюдава съня му, но природата се оказва по-силна от него. Три дни и нощи не си бе позволил нито сън, нито почивка. Уморените му клепачи скоро се склопиха, главата му клюмаше все по-ниско на гърдите, докато най-сетне прошарената му брада се сля със златните плитки на неговата спътничка и двамата заспаха дълбок непробуден сън.

Ако скитникът беше останал буден само още половин час, очите му щяха да видят неочаквана гледка. В най-отдалечения край на солената равнина се вдигна облаче прах, отначало съвсем леко и едва отличаващо се от маранята. Постепенно то ставаше по-високо и по-широко, докато най-последно се превърна в гъст, добре очертан облак. Облакът продължи да расте и вече бе ясно, че само движещи се същества могат да го вдигнат. Ако бе станало в по-плодородни райони, човек би помислил, че се приближава едно от огромните стада бизони, които пасат из прерията. Но това очевидно бе невъзможно в тези неплодни пущинаци. Когато облакът прах наближи самотната скала, на която спяха двамата нещастни пътници, сред него започнаха да се

очертават покрити с брезент фургони и фигурите на въоръжени конници. Привидението бе огромен керван, тръгнал на Запад. Но какъв керван! Когато челната му част стигна до подножието на планината, опашката му все още не се виждаше на хоризонта. По цялата огромна равнина се бе проточила разпокъсана колона от фургони и каруци, конници и пешаци. Безброй жени пъшкаха под тежкия товар на гърба си, деца подтичваха покрай полите им или надничаха изпод чергилата на каруците. Това очевидно не беше обикновена група емигранти, а по-скоро приличаше на керван от номади, принудени от обстоятелствата да си потърсят друго кътче на земята. Въздухът се огласи от гълчавата на това множество от хора, коли и животни. Но колкото и силен да беше, шумът не бе достатъчен да пробуди двамата пътници, заспали на скалата.

Начело на колоната яздеха група мъже с лица като от желязо, облечени в скромно облекло от домашно тъкано платно, с карабини на рамо. Когато стигнаха до подножието на скалата, спряха и започнаха да се съвещават.

— Кладенците са вдясно, братко — каза един от тях, човек със здраво стиснати устни, гладко избръснато лице и прошарена брада.

— Надясно от Сиера Бланка. Така ще стигнем до Рио Гранде — обади се друг.

— Не бойте се за вода — извика трети. — Онзи, който я вади от скалите, няма да изостави своите избраници.

— Амин! — отвърнаха в хор всички.

Те се готвеха да отминат, когато един от най-младите и с най-зорките очи извика и посочи към назъбената канара над тях. От върха се ветрееше нещо розово и ярко изпъкваше на фона отзад. При тази гледка всички задърпаха юздите на конете си и започнаха да смъкват пушките си, докато напред с галоп се втурнаха нови конници, за да подсилят авангарда. Думата „червенокожи“ беше на устните на всички.

— Тук не може да има много индианци — каза възрастен мъж, изглежда, бе главният. — Вече преминахме земите на паоните, а докато пресечем планината, други племена няма.

— Да отида ли да проверя, братко Стангърсън — предложи един от мъжете.

— Идвам и аз! И аз! — обади се още няколко гласа.

— Идете без коне, ще ви чакаме тук — каза възрастният.

Само след миг младежите започнаха да се изкачват по стръмния склон. Напредваха бързо и безшумно със самочувствието и пъргавината на опитни следотърсачи. Останалите долу наблюдатели виждаха как се прехвърлят от скала на скала, докато най-последните фигури им се очертаха съвсем ясно на фона на небето. Водеше ги младежът, който пръв бе вдигнал тревога. Изведнъж онези, които го следваха, видяха как той вдигна ръце нагоре, като че ли изумен от нещо неочаквано, а когато стигнаха до него, самите те реагираха по същия начин.

Сред малкото плато, увенчаващо големия хълм, стърчеше огромен кръгъл камък. Облегнат на този камък, лежеше висок човек с дълга брада и сурови черти на лицето, но крайно изтощен. Спокойното му лице и равномерно му дишане показваха, че спи дълбоко. До него лежеше малко дете, обвил с пухкавите си бели ръчички загорялата шия на мъжа и положило на гърдите му златокосата си главица. Розовите устни бяха откренати и показваха снежнобели правилни зъбки. На детското личице играеше закачлива усмивка. Пълните бели крачета, обути в бели чорапки и спретнати обувки с лъскави катарамии, контрастираха с дългите набръчкани крайници на спътника на детето. На една скала над тази странна двойка стояха неподвижно три мишелова, които при вида на новодошлите нададоха хрипливи писъци на разочарование и отлетяха, шумно пляскайки с крила.

Писъците на зловеците птици събудиха спящите, които се огледаха объркано. Мъжът се изправи с мъка на краката си и погледна надолу към равнината, толкова пуста, когато сънят го бе повалил, а сега прекосявана от огромно множество хора и животни. В очите му се появи израз на недоверие и той прокара костеливите си ръце по лицето си.

— Сигурно ми се привижда — промърмори той.

Детето се държеше мълчаливо за полата на палтото му, но очите му сезираха внимателно във всичко наоколо с учудения въпросителен поглед, присъщ на децата.

Спасителната команда успя да убеди двамата изпаднали в беда пътници, че не са мираж. Един вдигна момиченцето и го качи на рамената си, докато други двама подхванаха мършавия мъж и го поведоха към фургона.

— Казвам се Джон Фериър — обясни мъжът. — Само ние двамата с това дете оживяхме. Двайсет и един човека бяхме. Другите измряха от глад и жажда някъде далеч на юг.

— Твоя дъщеря ли е? — попита някой.

— Мисля, че вече е моя — отвърна предизвикателно другият, — защото я спасих. От днес нататък тя е Люси Фериър. Но кои сте вие? — продължи той, гледайки с любопитство своите юначни, обгорели от слънцето спасители. — Толкова много...

— Почти десет хиляди — каза един от младежите. — Ние сме преследваните Божии чада, избраници на ангела Мерона.

— Не съм чувал за него — призна скитникът. — Май доста народ си е избрал.

— Не се шегувай със святи неща — отвърна другият сурово. — Ние сме от тези, които вярват в свещените книги, написани с египетски букви върху плочки от ковано злато, предадени на блажения Джоузеф Смит в Палмира. Идваме от Науву, в Илиной, където бяхме издигнали своя храм. Сега сме тръгнали да търсим убежище от жестоките и безбожните хора дори ако трябва да го намерим в сърцето на пустинята.

Името Науву очевидно напомни нещо на Джон Фериър.

— Аха, ясно — каза той, — вие сте мормони.

— Да, мормони сме — отвърнаха в един глас спътниците му.

— А къде отивате?

— Не знаем. Води ни Божията ръка в лицето на нашия пророк. Ти трябва да се явиш пред него. Той ще каже какво да правим с теб.

Вече бяха стигнали до подножието на хълма и около тях се скупчиха цяла тълпа поклонници — бледолики, кротки на вид жени, яки, смеещи се деца и угрижени мъже със сериозни очи. Когато забелязаха детето и изнурения странник, нададоха викове на изумление и съчувствие. Но двамата не спряха, а продължиха, следвани от огромна тълпа мормони, докато стигнаха до един фургон, който се отличаваше както с размерите, така и с пищността си. В него бяха впрегнати шест коня, докато всички останали бяха теглени от два, най-много от четири коня. До коларя седеше мъж на не повече от 30 години. Масивната му глава и решителният вид показваха, че това е водачът. Мъжът четеше книга с кафява подвързия, но когато тълпата се

приблужи, я остави до себе си и изслуша внимателно разказа за епизода. После се обърна към двамата пътници.

— Можем да ви вземем с нас — каза важно — само ако приемете нашата вяра. Не ни трябва вълци в кошарата. По-добре костите ви да изгният в този пущинак, отколкото да се окажете онова малко като точица развалено място, от което след време загнива целият плод. Ще тръгнете ли с нас при тези условия?

— Мисля, че ще тръгна с вас при каквито и да е условия — каза Фериър толкова натъртено, че дори сериозните старейшини не можаха да сдържат смеха си.

Само лицето на вожда остана все така безизразно и сурово.

— Заеми се с него, братко Стангърсън — каза той, — дай му храна и вода, на детето също. На теб се пада задължението да го посветиш в нашата свята вяра. Достатъчно се забавихме. Напред! Да вървим към Цион!

— Да вървим към Цион — извика тълпата мормони и възгласът премина като вълна през целия дълъг керван, предаван от уста на уста, докато най-последно замря в приглушен шепот в далечината. С плющени на камшици и скрибуцане големият фургон потегли. Скоро целият керван продължи своя лъкатушещ път. Старейшината, на чиито грижи бяха поверени двамата нещастници, ги бе завел до своя фургон, където ги чакаше вече приготвеното за тях ядене.

— Засега ще останете тук — каза Стангърсън. — След няколко дни ще се съвземете от умората си. А през това време трябва да запомните веднъж завинаги, че вече принадлежите към нашата вяра. Брайъм Юнг каза така, а той говори с гласа на Джоузеф Смит, чийто глас пък е гласът на Бога.

ДЕВЕТА ГЛАВА ЦВЕТЕТО НА ЮТА

Не му е тук мястото за описание на изпитанията и лишенията, понесени от бегълците мормони, преди да стигнат до последното си убежище. Те се движеха напред с безпримерна упоритост и постоянство от бреговете на Мисисипи до западните склонове на Скалистите планини. Диви хора и диви зверове, глад, жажда, умора и болести, всички препятствия, които природата можеше да изправи пред тях, бяха преодоленни с англосаксонска упоритост. Дългото пътешествие и преживените ужаси поставяха сърцата и на най-смелите сред тях на изпитание. Затова всички до един коленичиха и отправиха прочувствена молитва, когато най-сетне пред очите им се разкри широката, окъпана от слънчева светлина долина на Юта и когато чува от устата на водача си, че това е тяхната обетована земя и че тази девствена равнина ще е тяхна завинаги.

Юнг бързо се прояви като добър администратор и решителен предводител. Скоро бяха готови картите и чертежите с плана на бъдещия град. Цялата земя наоколо бе разпределена на парцели, всеки жител получи дял, съответстващ на положението му. Търговците завъртяха търговията, занаятчиите — своите занаяти. Като с магическа пръчка се появиха улиците и площадите на града. В полето започнаха пресушаване и ограждане, засаждане и разчистване и още на следващото лято цялата земя се покри със златна пшеница. В това странно селище всичко процъфтяваше. А в центъра на града започна строежът на огромен храм, който се извисяваше от ден на ден. От тъмно до тъмно не млъкваха тракането на чуковете и стърженето на трионите от строежа на паметника, който емигрантите издигаха в чест на онзи, който ги бе превел през толкова изпитания до това щастливо убежище.

Джон Фериър и момиченцето, което бе споделило съдбата му и което той осинови, придружиха мормоните до края на дългото им пътешествие. Малката Люси Фериър пътува сравнително добре във фургона на старейшината Стангърсън заедно с трите му жени и сина

му, твърдоглав и нахален дванайсетгодишен хлапак. Съвзе се бързо, като всички деца, от смъртта на майка си, скоро стана любимка на жените и лесно свикна с новия живот под брезентовия покрив на този подвижен дом. Фериър пък се отличи като полезен водач и неуморим ловец. Толкова бързо спечели почитта на своите нови спътници, че когато стигнаха края на скитането, единодушно бе решено да получи толкова земя, колкото и останалите заселници, с изключение на самия Юнг и на Стангърсън, Кимбол, Джонсън и Дребър — четиримата старейшини на сектата.

Фериър си построи голяма къща от дървени греди, която толкова пъти през следващите години беше разширявана, че накрая се превърна в просторна вила. Беше човек с практичен ум, съобразителен в сделките и със сръчни ръце. Желязното здраве му позволяваше да работи от сутрин до вечер на земята си. И фермата му, и всичко, с което се захванеше, преуспяваше. След три години беше по-добре от съседите си, след шест стана заможен човек, след девет беше богат, а след дванайсет години не повече от десет души в целия Солт Лейк Сити можеха да се сравняват с него. Името му бе известно от брега на голямото езеро до далечната планина Уосач.

Само едно смущаваше събратята му по религия. Никакви аргументи и увещания не успяха да го убедят да си създаде харем подобно на другите. Никога не посочваше причина за неизменния си отказ, задоволяваше се твърдо да се придържа към отказа си. Някои го обвиняваха в равнодушие към приетата от него религия, други — в алчност за богатство и нежелание да прави големи разходи. Трети споменаваха за някаква предишна любов и за една руса жена, която се стопила от мъка по него някъде далеч, на атлантическия бряг. Каквато и да беше причината, Фериър не се ожени. Във всичко друго се придържаше към изискванията на новата си религия и с това си спечели името на благочестив и достоен човек.

Люси Фериър растеше в дървената къща и помагаше във всичко на приемния си баща. Чистият планински въздух и балсамовият аромат на боровете сякаш отхранваха девойчето. От година на година то израстваше и заякваше, имаше румени страни и гъвкава походка. Мнозина минавачи по пътя край фермата на Джон Фериър усещаха как в паметта им оживяват отдавна забравени мисли, докато гледаха пъргавата ѝ моминска фигура да се носи из житните поля или когато я

срещаха, яхнала бащиния мустанг, да препуска с лекотата и изяществото на истинска дъщеря на Дивия запад. Пъпката се превърна в цвете и в годината, когато баща ѝ стана най-богатият фермер в околността, тя беше най-хубавото момиче в този край.

Но първият, който откри, че момичето е станало жена, не беше баща ѝ. Това рядко се случва. Тайнствената промяна е твърде неуловима и постепенна, за да може да бъде измерена с дати. Самата девойка най-малко подозира какво става, докато звукът на нечий глас или докосването на нечия ръка не накара сърцето ѝ да забие лудо, и тогава със смесено чувство на гордост и страх разбира, че в нея се е появило нещо ново и непознато. Малцина не могат да си спомнят деня или незначителната случка, възвестили зората на един живот. За Люси Фериър случаят беше доста сериозен сам по себе си дори без да се взема предвид ролята, която изигра в бъдещата ѝ съдба, а и на още мнозина други.

Беше топло юнско утро и мормоните се трудеха като пчелите, чиито кошери бяха избрали за своя емблема. Навред из нивите и по улиците се чуваше гълчавата на трудещи се хора. По прашните пътища се точеха дълги кервани от тежко натоварени мулета, всички устремени на Запад, защото наскоро се бе разразила златната треска в Калифорния, пътят за там минаваше през града на Божиите избраници. По пътищата се движеха и стада овце и говеда, завръщащи се от отдалечените пасбища, както и върволици от уморени преселници, мъже и жени, изтерзани от безконечното си пътешествие. Сред цялото това пъстро сборище, пробивайки си умело път като опитен ездач, препускаше Люси Фериър със зачервено красиво лице и развята дълга кестенява коса. Тя отиваше да изпълни едно поръчение на баща си в града и бързаше, както много пъти преди това, с безстрашието на младостта, като си мислеше само за своята задача. Прашните преселници се взираха с почуда след нея, дори безстрастните индианци, които пътуваха, увити в своите кожи, се поразнежваха, удивени от красотата на бледоликата девойка.

Вече бе стигнала до покрайнините на града, когато видя, че пътят е задръстен от голямо стадо говеда, което караха шестима доста диви на вид каубои от равнината. В нетърпението си тя вмъкна коня си в откритата се за миг пролука между животните. Но едва бе навлязла в това свободно пространство, когато говедата я обкръжиха отвед и тя

изведнъж се озова сред поток от млади бичета с дълги рога и кървясали очи. Привикнала да се разправя с говеда, тя не се изплаши, а се помъчи да се промъкне напред с коня си през стадото. За зла участ рогата на едно от добичетата случайно или преднамерено удариха силно коня и той подлудя от болката. Изправи се на задните си крака с яростно пръхтене, замята се и зарита. Положението беше опасно. При всяко движение възбуденият кон се натъкваше на рога, а убожданията го подлудяваха още повече. Момичето правеше всичко възможно, за да се задържи на седлото, защото, ако паднеше, копитата на тромавите тежки животни щяха да я стъпчат. Главата ѝ се замая, ръцете ѝ отпуснаха юздите. Задушаваше се от гъстия облак прах, от парата, която се вдигаше от животните наоколо. Вече съвсем ѝ прималяваше, когато прозвуча един спокоен глас. Загоряла мускулеста ръка стисна юздата на изплашения кон и го поведе заедно с ездачката извън стадото.

— Нали не сте ранена, госпожице? — попита почтително спасителят ѝ.

Тя погледна почернялото свирепо лице и се засмя лукаво.

— Много се изплаших — простодушно си призна. — Не съм и допускала, че Пончо може така да се стресне от няколко крави!?

— Слава Богу, че се задържахте на седлото — каза сериозно мъжът. Беше висок, див наглед момък, облечен в груби ловджийски дрехи, яхнал силен дорест кон, с дълга карабина през рамо. — Вие май сте дъщерята на Джон Фериър — забеляза той. — Видях, че излязохте от неговата къща. Питайте го дали си спомня за семейството на Джеферсън Хоуп от Сейнт Луис. Ако е същият Фериър, познава добре баща ми.

— Защо не дойдете да го попитате сам? — попита сдържано тя.

Момъкът, изглежда, остана доволен от предложението, защото тъмните му очи заблестяха от доволство.

— Ще дойда — каза той. — От два месеца сме в планината и видът ни съвсем не е за гости. Но баща ви ще трябва да ни приеме такива, каквито сме.

— Той има да ви благодари за много неща, а и аз също — отвърна тя. — Страшно ме обича. Ако тези крави ме бяха прегазили, нямаше да го преживее.

— И аз нямаше да го преживея — каза спътникът ѝ.

— Вие? Хм, не мисля, че за вас това би имало кой знае какво голямо значение. Вие не сте ни дори приятел.

При тези думи мургавото лице на младия ловец така посърна, че Люси Фериър не можа да сдържи смеха си.

— Ама аз съвсем не исках да кажа това — обясни тя. — Разбира се, че сега сте ни приятел. Елате ни на гости. Аз трябва да побързам, защото иначе татко няма да ми поверява вече своите работи. Довиждане.

— Довиждане — отвърна той, повдигна широкото си сомбреро и се наведе над малката ѝ ръка.

Тя обърна мустанга си, перна го с камшика и препусна по широкия път, вдигайки облак прах.

Младият Джеферсън Хоуп продължи със своите другари, мрачен и мълчалив. Бяха обикаляли планините Невада, търсейки сребро, и сега се връщаха в Солт Лейк Сити с надеждата да се сдобият с достатъчно капитал, за да разработят някои от сребърните находища, които бяха открили. До този момент гореше от желание подобно на своите другари да се захване час по-скоро с тази работа, но дребната случка отклони мислите му в друга насока. Видът на хубавата девойка, открита и свежа като бриз от Сиера Невада, бе развълнувал до най-дълбоките кътчета вулканичното му необуздано сърце. И когато тя изчезна от погледа му, той разбра, че в живота му настъпва криза и че нито спекулациите със сребро, нито нещо друго може да има вече такова значение за него, както това ново всепоглъщащо чувство. Пламналата в сърцето му любов не беше като внезапното променливо увлечение на младо момче, а по-скоро дивата, бурна страст на мъж със силна воля и властен характер. Свикнал бе да успява във всичко, което предприемаше. Закле се в сърцето си, че и в този случай ще успее, ако човешките усилия и постоянството можеха да му осигурят успех.

Същата вечер отиде в дома на Джон Фериър. После започна да се отбива все по-често, докато свикнаха с присъствието му във фермата. Затворен в долината, погълнат от работата си, Джон малко се бе интересувал от външния свят през последните дванайсет години. Джеферсън Хоуп му разказваше много нови за него неща, и то по начин, който интригуваше не само него, но и дъщеря му. Беше ходил в Калифорния и можеше да разказва безброй чудновати истории за спечелени и изгубени богатства през онези безумни, щастливи дни.

Беше сменил какви ли не професии: следотърсач, трапер, търсач на сребро, притежател на ранчо. Появеше ли се някъде възможност за приключения, Джеферсън Хоуп пристигаше там. Скоро стана любимец на фермера, който се изказваше ласкаво за добродетелите му. Люси мълчеше, но поруменелите ѝ бузи и щастливо блесналите ѝ очи ясно показваха, че младото ѝ сърце не е само нейно. Почтеният ѝ баща може би не забелязваше нищо, но не и човекът, спечелил сърцето ѝ.

Една лятна вечер той пристигна в галон и спря до вратата. Тя беше на двора и тръгна да го посрещне. Той завърза коня си за оградата и закрачи по пътеката.

— Заминавам, Люси — каза Хоуп, стисна двете ѝ ръце и я загледа нежно. — Не те моля да тръгнеш с мен сега, но ще бъдеш ли готова, когато дойда да те взема?

— Кога? — попита тя, усмихната и изчервена.

— След около два месеца. Ще дойда да те поискам, мила. И няма човек, който може да застане помежду ни.

— Ами татко? — попита тя.

— Той вече даде съгласието си, при условие че разработката на онези мини потръгне, както трябва. Не се страхувам.

— Е, щом сте се разбрали с татко, аз нямам какво да кажа — прошепна тя и се притисна до широката му гръд.

— Слава на Бога — изрече дрезгаво той, наведе се и я целуна. — Значи всичко е наред. Ако се забавя сега, ще ми е много трудно да се разделя с теб. Приятелите ми ме чакат в каньона. Довиждане, скъпа моя, довиждане. След два месеца ще се видим.

Докато говореше, Хоуп се отскубна от нея, метна се на коня и препусна в луд галоп, без нито веднъж да се обърне, сякаш се страхуваше, че решителността му може да го напусне, ако погледне дори само веднъж назад. Тя остана на вратата, докато той се загуби от погледа ѝ. После се прибра у дома — най-щастливата девойка в Юта.

ДЕСЕТА ГЛАВА

ДЖОН ФЕРИЪР РАЗГОВАРЯ С ПРОРОКА

Изминаха три седмици, откак Джеферсън Хоуп и другарите му напуснаха Солт Лейк Сити. Сърцето на Джон Фериър се свиваше от мъка, като си помислеше за завръщането на момъка и за предстоящата след това загуба на осиновената му дъщеря. Но нейното светнало от щастие лице му помагаше по-добре от всякакви други аргументи да се примири. Дълбоко в себе си беше решил много отдавна, че за нищо на света не би позволил дъщеря му да се омъжи за мормон. Такава женитба би била за него срам и позор. Каквото и да си мислеше за останалата част от учението на мормоните, по тази точка беше непреклонен. Но трябваше да си затваря здраво устата, защото изразяването на несъгласие беше опасно в Земята на светците по онова време.

Да, опасно беше — дотолкова, че дори най-праведните се осмеляваха само да прошепнат някое религиозно съждение, да не би нещо от казаното да бъде криво разбрано и да им донесе бърза и жестока разплата. Жертвите на преследванията на свой ред бяха станали преследвачи, и то безпощадни. Нито севилската инквизиция, нито немският фемгерихт, нито тайните общества в Италия са пускали в ход по-страшна машина от онази, която бе надвиснала като облак над територията Юта.

Невидимото й действие, както и атмосферата на тайнственост, в която бе обгърнато всичко, правеха организацията двойно по-опасна. Тя изглеждаше всезнаеща и вездесъща, но въпреки това нито се виждаше, нито се чуваше. Онзи, който се изправеше срещу църквата, изчезваше безследно и никой не знаеше къде е отишъл или какво го е сполетяло. Жена му и децата му го чакаха у дома, но бащата не се завръщаше никога вече, за да им каже какво е преживял в ръцете на тайнствените си съдии. Непредпазлива дума или прибързано действие водеха до унищожение, без някой да знае нещо за естеството на ужасяващата сила, властваща над тях. Не е за учудване, че хората

живееха в страх и трепереха, че и в най-отдалечения пуцинак не смееха да прошепнат на глас съмненията си.

В началото тази невидима и ужасяваща сила се стоварваше само върху главите на непокорните, които, след като вече бяха приели мормонската вяра, след време искаха да се отклонят или напълно да се откажат от нея. Скоро тя се разпростря по-нашироко. Броят на зрелите жени намаляваше, а полигамията без население от женски пол вече наистина се превръщаше в ялова доктрина. Започнаха да се носят странни слухове — за убити емигранти и нападнати лагери в райони, където никога не бе имало индианци. В харемите на старейшините се явяваха нови жени, които плачеха и вехнеха, с лица, посърнали от преживени ужаси. Закъснели пътници из планините разказваха за банди въоръжени мъже, маскирани, прокрадващи се безшумно в мрака. Слуховете и приказките скоро добиха по-ясни очертания и бяха многократно потвърдени, докато накрая получиха определено име. И днес в самотните ферми на Дивия запад името на бандата Данит или „ангелите отмъстителите“ предизвиква боязлив трепет.

Никой не знаеше кой принадлежи към това безмилостно съзаклятие. Имената на участниците в кървавите злодеяния и насилия, извършени в името на религията, се пазеха в дълбока тайна. Дори най-близкият приятел, с когото си споделил съмненията си относно пророка и неговата мисия, можеше да се окаже един от ония, които щяха да дойдат през нощта да наказват с огън и меч. Всеки се страхуваше от съседа си и никой не говореше за нещата, които бяха най-близо до сърцето му.

Едно прекрасно утро Джон Фериър се готвеше да тръгне за нивите си, когато дворната врата се хлопна и той видя през прозореца пълен мъж на средна възраст, запътил се към къщата. Сърцето му подскочи от страх, тъй като това беше самият Брайъм Юнг. Разтреперан, защото знаеше, че подобна визита не вещае нищо добро, Фериър изтича към вратата, за да поздрави предводителя на мормоните. Юнг прие хладно поздравува му и го последва във всекидневната със сурово изражение.

— Братко Фериър — каза той, като седна и погледна изпод вежди фермера. — Истинските застъпници на вярата се отнесоха много приятелски към теб. Ние те взехме, когато те намерихме умиращ от глад в пустинята, поделихме с теб храната си и те доведохме

благополучно до избраната долина, дадохме ти достатъчно земя и ти позволихме да забогатееш под наша закрила. Така ли е?

— Така е — отвърна Джон Фериър.

— В замяна поискахме да изпълниш само едно условие, да приемеш истинската вяра и да спазваш установените изисквания. Ти обеща, че ще направиш всичко, но ако е вярно това, което се говори, не си го изпълнил.

— Как да не съм го изпълнил — каза Фериър, вдигайки разпалено ръце нагоре. — Не давам ли дела си в общия фонд? Не посещавам ли храма? Не...

— А къде са ти жените? — попита Юнг и се огледа. — Повикай ги, за да ги поздравя.

— Вярно е, че не съм женен — отвърна Фериър. — Но жените бяха малко, а имаше много хора с по-основателни претенции от мен. Но не съм самотник, дъщеря ми се грижи за дома.

— Тъкмо за твоята дъщеря съм дошъл да говоря с теб — каза предводителят. — Вече е голяма. Сега тя е цветето на Юта и се харесва на много от първите хора в нашите земи.

В душата на Джон Фериър се отрони тежък стон.

— За нея се носят слухове, на които не искам да вярвам. Говори се, че е обещана на някакъв немормон. Това сигурно са празни клюки. Какво е тринайсетата заповед в завета на блажения Джоузеф Смит? „Всяка девойка от правата вяра да се омъжи за избраник, защото, ако се омъжи за немормон, тя ще извърши тежък грях!“ А щом е така, невъзможно е ти, като човек, който изповядва святата вяра, да позволиш дъщеря ти да я наруши.

Джон Фериър не отговори нищо, а продължи да си играе с камшика.

— По този единствен пункт ще поставим на изпитание цялата ти вяра. Така реши Светият съвет на четиримата. Момичето е младо и ние няма да позволим да се ожени за човек с посивели коси, нито пък ще я лишим напълно от правото ѝ на избор. Ние, старейшините, си имаме достатъчно юници^[1], но трябва да помислим и за децата си. Стангърсън има син, Дребър — също, и всеки от тях с радост ще приеме в дома си твоята дъщеря. Тя да избере единия. Млади са, богати и отдадени на истинската вяра. Какво ще кажеш?

Фериър помълча известно време със свъсени вежди.

— Трябва да ни дадете време — каза най-после. — Дъщеря ми е много млада, едва-що навърши възрастта за женитба.

— Има един месец, за да реши кого ще избере — каза Юнг и се изправи. — В края на този срок ще трябва да даде отговор.

Той вече излизаше през вратата, когато изведнъж се обърна с пламнало лице и блеснали очи.

— И запомни, Джон Фериър — прогърмя гласът му, — ако сте решили да се опълчите против заповедите на Свещената четворка, двамата с дъщеря ти ще съжалявате, че костите ви не са изгнили в Сиера Бланка.

Ръкомахайки заплашително, той хлопна вратата зад себе си и Фериър чу как чакълена настилка на пътеката захрущя под тежките му стъпки.

Остана с отпуснати на коленете ръце, чудейки се как да разкаже за станалото на дъщеря си, когато една нежна ръка докосна неговата, и като вдигна очи, я видя изправена до него. Веднага разбра, че е чула всичко.

— Не съм подслушвала — каза тя. — Гласът му гърмеше из цялата къща. О, татко, татко! Какво ще правим сега?

— Не се страхувай — отвърна той, притегли я към себе си и поглади ласкаво с ръка кестенявата ѝ коса. — Ще се оправим някак. Ти държиш за онова момче, нали?

В отговор тя само стисна ръката му още по-здраво и изхлипа.

— Да, разбира се. Нямахте да ми е приятно да чуя друго. Добър момък, при това повече християнин от всички тези хора въпреки непрекъснатите им молитви и проповеди. Утре една група заминава за Невада и аз ще успея да му известя в какъв капан се намираме. Ако съм опознал добре този младеж, той ще долети тук по-бързо от телеграма.

Люси се усмихна през сълзи.

— Когато дойде, ще ни посъветва най-добре какво можем да правим. Но аз се страхувам за теб, татко. Разправят, че страшни неща се случвали на онези, които посмеят да се опълчат на пророка.

— Но ние не сме се опълчили срещу него — отвърна баща ѝ. — Когато това стане, ще му берем грижата. Имаме на разположение цял месец. Преди да е изтекъл, трябва да сме се измъкнали от Юта.

— Да напуснем Юта?

— Натам отиват работите.

— А фермата?

— Каквото можем, ще продадем, останалото ще зарежем. Честно казано, Люси, мислил съм го и друг път. Не съм свикнал да прекланям глава както тези хора пред проклетия си пророк. Аз съм свободен американец по рождение. Мисля, че съм твърде стар, за да се уча тепърва на друго. А ако той вземе да се мъкне много често в тази ферма, може да му се случи да налети на облак едри сачми, пътуващи в обратна посока.

— Но те няма да ни оставят да заминем — възрази дъщеря му.

— Да почакаме, докато дойде Джеферсън. А дотогава, моето момиче, не се притеснявай и не позволявай очите ти да се подушат от плач, защото иначе, когато те види, той от мен ще търси сметка. Няма от какво да се страхуваме, засега няма никаква опасност.

Джон Фериър произнесе тези думи много уверено, но вечерта Люси забеляза, че особено грижливо затвори всички прозорци и врати и внимателно почисти и зареди старата си пушка, която окачи на стената в спалнята си.

[1] В една от своите проповеди преподобният Дърбърт К. Кимбъл нарича с този нежен епитет своите сто жени. — Б.а. ↑

ЕДИНАЙСЕТА ГЛАВА ОТЧАЯНО БЯГСТВО

На другата сутрин след разговора с мормонския пророк Джон Фериър отиде в Солт Лейк Сити и след като намери своя познат, който заминаваше за Невада, му повери писмото за Джеферсън Хоуп. В него съобщаваше за надвисналата над тях опасност и за необходимостта от незабавното му завръщане. Когато свърши, на сърцето му олекна и той се прибра поуспокоен у дома.

Когато стигна до фермата, се изненада, защото пред вратата стояха завързани два коня. Изненада се още повече, когато откри, че във всекидневната са се разположили двама младежи. Единият, с продълговато бледо лице, се бе изтегнал в стола люлка с вдигнати на печката крака. Другият, дебеловрат, с грубо подпухнало лице стоеше прав до прозореца с ръце в джобовете и си подсвиркуваше. Когато Фериър влезе, и двамата му кимнаха, а седналият започна разговора.

— Може би не ни познавате — каза той. — Това е синът на старейшината Дребър, а аз съм Джоузеф Стангърсън, който пътуваше заедно с вас в пустинята, когато Господ протегна десница и ви приюти в кошарата на истинското си стадо.

— Както ще приюти и всички народи, когато му дойде времето — обади се гъгниво другият. — Той мели бавно, но брашното му е много ситно смляно.

Джон Фериър кимна студено. Веднага разбра кои са посетителите.

— Дойдохме — продължи Стангърсън — по съвета на бащите ни да поискаме ръката на дъщеря ви за онзи от нас, когото вие с нея харесате. Аз имам само четири жени, а брат Дребър — седем, затова, струва ми се, моите претенции са по-основателни.

— Не, не, братко Стангърсън — намеси се другият, — тук не става въпрос за това, по колко жени имаме, а колко можем да поддържаме. Баща ми вече ми прехвърли мелниците си и сега аз съм по-богатият от двама ни.

— Но изгледите за моето бъдеще са по-добри — разгорещи се Стангърсън. — Когато Бог прибере баща ми, ще наследя кожарската му фабрика. И после, аз съм по-голям от теб и положението ми в църквата е по-високо от твоето.

— Това ще реши самата девойка — отвърна Дребър, хилейки се самодоволно на отражението си в огледалото. — Ще оставим на нея окончателното решение.

Докато траеше този диалог, Джон Фериър стоеше вбесен до вратата, едва сдържайки се да не зашиба посетителите с камшика си за езда.

— Вижте какво — каза той най-после, като се упъти към тях, — когато дъщеря ми ви повика, може да дойдете, но дотогава да не съм ви видял да стъпите тук!

Двамата млади мормони зяпнаха от изненада. В очите им съперничеството за ръката на девойката помежду им беше най-високата дан на почит както към бащата, така и към дъщерята.

— От стаята има два изхода — извика Фериър. — Ето вратата, ето и прозореца. Откъде ще благоволите да излезете?

Загорялото му лице изглеждаше толкова свирепо, а мършавата му ръка така заплашителна, че двамата посетители веднага скочиха на крака и изхвърчаха навън. Старият фермер ги последва до вратата.

— И когато уредите спора си, елате да ми кажете какво сте решили — каза язвително той.

— Ще платиш за това — изкрещя Стангърсън, побледнял от яд. — Опълчваш се срещу пророка и Съвета на четиримата. Ще има да съжالياваш до края на живота си.

— Божията ръка ще се стовари жестоко върху теб! — извика младият Дребър.

— Тогава ще започна с наказанието — каза Фериър разярен и понечи да се втурне вкъщи за пушката си, но Люси го хвана за ръка и го спря. Преди да успее да се отскубне от нея, чаткането на конските копита се отдалечи по пътя.

— Лицемерни негодници! — извика той, докато бършеше потта от челото си. — По-добре да те видя в гроба, моето момиче, отколкото жена на някой от тях.

— И аз мисля същото, татко — отвърна смело тя. — Но Джеферсън скоро ще се върне.

— Колкото по-скоро, толкова по-добре, защото не знам какво ще се наканят тия да правят.

Наистина беше крайно време някой да се притече на помощ на стария фермер и дъщеря му. В цялата история на селището нямаше такъв случай на открито неподчинение към властта на старейшините. Ако по-дребните прегрешения се наказваха толкова жестоко, каква ли щеше да е съдбата на този бунтовник над бунтовниците? Фериър знаеше — богатството и почитта нямаше да му помогнат. И други, не по-малко известни и богати от него бяха отвлечани тайно, а собствеността им минаваше във владение на църквата. Беше смел човек, но сърцето му тръпнеше пред смътните представи на призрачните ужаси, надвиснали над главата му. Всяка открита опасност щеше да посрещне, стиснал здраво устни, но тази неизвестност беше непоносима. Пред Люси си даваше вид, че станалото е дребна работа, обаче тя виждаше, че той не е спокоен.

Очакваше, че Юнг ще изрази недоволството си от поведението му, и се оказа прав, макар че това стана по съвсем неочакван начин. Когато на следната сутрин се събуди, за своя най-голяма изненада намери една бележка, забодена на завивката точно на гърдите му. На нея бе написано с големи печатни разкривени букви:

ДАВАТ ТИ СЕ 29 ДНИ ДА СЕ ПОПРАВИШ И
ПОСЛЕ —

Тирето накрая вдъхваше по-голям ужас от всякакви заплахи, изречени с думи. Джон Фериър бе много озадачен как предупреждението се бе озовало в стаята му, защото слугите спяха в друга постройка, а вратите и прозорците бяха здраво затворени. Смачка листчето и не каза нищо на дъщеря си, но случката смрази сърцето му. Очевидно двайсет и деветте дни бяха остатъкът от месеца, който Юнг му беше обещал. Но каква сила или смелост можеха да помогнат срещу враг, разполагащ с такава загадъчна сила? Ръката, забола тази топлийка, би могла спокойно да прободне сърцето му, без никой да разбере кой го е убил.

Още по-интересен беше случаят на другата сутрин. Закусваха и изведнъж Люси извика, сочейки тавана. Посред тавана бе надраскана,

очевидно с обгоряла пръчка, цифрата 28. Фериър не каза нищо. През нощта стоя буден с пушка в ръка. Не видя и не чу нищо, а сутринта отвън на вратата имаше изписано едно огромно 27.

Нощ след нощ всяка сутрин виждаше как невидимите му врагове продължаваха счетоводството, изписали на някое видно място оставащите от обещания месец дни. Фаталните цифри се появяваха на стените, на подовете, понякога на листове, прикрепени за градинската врата или оградата. Колкото и да бдеше, Джон Фериър не можа да открие откъде се появяваха ежедневните предупреждения. Отслабна и се изнерви, очите му придобиха погледа на преследван човек. Оставаше му само една надежда — завръщането на младия ловец от Невада.

Двайсетте дни станаха петнайсет, петнайсетте — десет, а от него нямаше вест. Когато по пътя затропаше конник или пастир подвикваше на стадото си, старият фермер изтичваше до вратата с надеждата, че помощта най-после пристига. Най-сетне, когато цифрата 5 се смени с 4, тя пък — с 3, изгуби всякаква надежда. Сам, толкова слабо познаващ околните планини, беше безсилен. По-оживените пътища се наблюдаваха и охраняваха строго, никой не можеше да мине през тях без разрешение на съвета. Колкото и да мислеше, не виждаше изход от надвисналата над главата му заплаха. И въпреки всичко старецът нито веднъж не се поколеба в решението си по-скоро да се раздели с живота, отколкото да се съгласи с онова, което смяташе за позор за дъщеря си.

Една вечер седеше самичък, потънал в дълбок размисъл над бедите си. Сутринта на стената се бе появила цифрата 2, другият ден щеше да е последният. Във въображението му се мяркаха ужасяващи видения. Какво щеше да стане с дъщеря му, ако той си отидеше? Нямах ли някакъв изход от невидимата мрежа, която го обгръщаше отвсякъде? Отпусна глава на масата и зариде при мисълта за собственото си безсилие.

Но какво става? В тишината се чу леко драскане — тихо, но ясно. Идваше откъм вратата. Фериър се промъкна в хола и се послуша напрегнато. След няколко секунди звукът прозвуча отново. Очевидно някой чукаше съвсем леко на вратата. Дали не е среднощен убиец, дошъл да изпълни смъртната присъда, дадена от тайния трибунал? Или идваше спасението? Джон Фериър почувства, че моменталната

смърт ще е по-добра от това очакване, което разбиваше нервите и вледеняваше сърцето му. Той пристъпи решително, вдигна куката и разтвори широко вратата.

Навън беше тихо и спокойно. На небето блестяха ярки звезди. Нямаше жива душа нито на двора, нито на пътя край оградата. Фериър въздъхна с облекчение, огледа се и вече се готвеше да се прибере, когато погледът му случайно се насочи надолу и той се сепна. На земята почти пред краката му лежеше ничком някакъв човек.

Фериър се облегна за миг на стената, стиснал гърло с ръка, за да не извика. Първата му мисъл беше, че проснатата пред него фигура е на ранен или умиращ, но когато се вгледа по-внимателно, забеляза как човекът пълзеше бързо и безшумно като змия и не след дълго беше вече в хола. Щом влезе вътре, мъжът скочи на крака, затвори вратата и пред изненадания фермер се показва суровото и решително лице на Джеферсън Хоуп.

— Боже Господи! — прошепна Джон Фериър. — Как ме изплаши! Защо влизаш по този начин?

— Дай ми да ям — отвърна дрезгаво младежът. — От два дни не съм слагал нищо в устата си — нахвърли се на хляба и студеното месо, които все още стояха на масата след вечерята на фермера, и заяде лакомо. Когато свърши с яденето, попита: — Добре ли е Люси?

— Да, тя не знае каква опасност е надвиснала над нас — отвърна баща ѝ.

— Това е добре. Къщата се наблюдава отвсякъде. Затова се промъкнах по този начин. Колкото и да са бдителни, не са достатъчно хитри, за да хванат един прериен ловец.

Джон Фериър се почувства друг човек с предан съюзник до себе си. Сърдечно стисна жилавата десница на младежа.

— Гордеем се с теб — каза той. — Малцина биха дошли да споделят с нас грижите и опасностите ни.

— Виж, тук си напълно прав — отвърна младият ловец. — Много те уважавам, но ако ставаше дума само за теб, щях да си помисля малко повече, преди да навра главата си в това гнездо на оси. Тук съм заради Люси и преди да ѝ се случи нещо лошо, семейство Хоуп от Юта трябва да е останало с един член по-малко.

— Какво ще правим?

— Утре е последният ви ден и ако не направим нещо тази нощ, сте загубени. В Долината на орлите ни чакат два коня и едно муле. Колко пари имаш?

— Две хиляди долара в злато и пет хиляди в банкноти.

— Това е добре. И аз имам горе-долу толкова. Ще трябва да стигнем до Карсън Сити през планините. Събуди Люси. Добре, че прислужниците не спят в къщата.

Докато Джон Фериър и дъщеря му се подготвяха за пътешествието, Джеферсън Хоуп събра в един вързоп цялата храна, която можа да намери, и напълни една стомна с вода, защото знаеше от опит, че кладенците в планината са малко и на голямо разстояние един от друг. Едва бе привършил с тези приготовления, когато фермерът и дъщеря му се появиха, готови за път. Поздравите на влюбените бяха сърдечни, но кратки, защото всяка минута беше ценна, а трябваше много неща да се свършат.

— Тръгваме веднага — каза тихо, но решително Хоуп, като човек, който разбира, че се излага на голяма опасност, но е подготвен душевно за нея. — Предната и задната врата се наблюдават, но ако сме внимателни, можем да се измъкнем през страничния прозорец и от там през нивята. Излезем ли на пътя, до клисурата, където са конете, са само две мили. До разсъмване ще сме изминали половината път през планината.

— А ако ни спрат?

Хоуп потупа дръжката на пистолета, издула ризата му отпред.

— Ако са много повече от нас, ще отведем двама-трима с нас — каза той със зловеща усмивка.

Всички светлини в къщата бяха изгасени и Фериър се взираше през тъмния прозорец към нивите, които изоставяше завинаги. Но той отдавна се бе подготвил за такава жертва, а мисълта за честта и щастието на дъщеря му надделяваше над всяко съжаление за изгубеното състояние. Всичко бе толкова мирно и спокойно: и шумоленето на дърветата, и ширналото се поле, и му беше трудно да повярва, че смъртта дебне наоколо. И все пак пребледнялото лице и напрегнатият израз на младия ловец показваха ясно, че докато стигне до къщата, той бе видял достатъчно, за да е сигурен в това.

Фериър носеше торбата със златото и банкнотите, Джеферсън Хоуп — малкото провизии и водата, а Люси стискаше вързоп с някои

от нещата, на които особено държеше. Отвориха бавно и много внимателно прозореца, изчакаха, докато един тъмен облак затули небето, и един по един се изнизаха навън. С притаен дъх и приведени тела стигнаха най-последно до прикритието на живия плет и повървяха известно време покрай него, до една пролука към нивите. Тъкмо бяха стигнали до нея, когато младежът сграбчи двамата си спътници и ги издърпа към сянката, където всички се притаиха на земята.

Животът в прерията бе изострил слуха на Джеферсън Хоуп като на рис. Едва той и приятелите му бяха залегнали, когато на няколко крачки от тях се разнесе тъжният вой на планинска кукумявка. Отблизо му отговори друг подобен вик. В същия момент една неясна призрачна фигура се провря през пролуката, към която те се бяха упътили, и нададе отново жалния крясък. От тъмнината изплува фигурата на един човек.

— Утре в полунощ — каза първият, водач, както изглежда, — когато козодоят извика три пъти.

— Добре — отвърна другият, — да кажа ли на брат Дребър?

— Да, да предаде и на останалите. Седем без девет!

— Пет без седем! — отвърна другият и двете фигури изчезнаха в различни посоки.

Последните им думи явно бяха нещо като парола. Щом шумът от стъпките им заглъхна в далечината, Джеферсън Хоуп скочи на крака и помагайки на своите спътници да се промъкнат през пролуката в живия плет, ги поведе с бърз ход през нивята, като почти носеше момичето, когато изглеждаше, че силите я напускат.

— По-бързо, по-бързо! — изпъшкваше той от време на време. — Вече преминахме кордона на стражите. Сега всичко зависи от скоростта. Побързайте!

Щом стигнаха пътя, ускориха още повече крачка. Само веднъж налетяха на хора, но и тогава успяха да свият встрани и избегнаха разпознаването. Преди да стигнат до града, ловецът ги поведе по една стръмна тясна пътека, която водеше към планините. От двете им страни се издигаха назъбени върхове, които едва се забелязваха в мрака, а между тях се простираше клисурата, известна като Долината на орлите, където ги чакаха конете. С непогрешим инстинкт Джеферсън Хоуп налучкваше пътя покрай големите обли камъни и пресъхналото корито на малък поток, докато стигна до едно усамотено

кътче, където бяха вързани верните животни. Качиха момичето на мулето, старият Фериър с торбата пари възседна единия кон, а Джеферсън Хоуп поведе другия по стръмните опасни пътеки.

На човек, непривикнал да вижда природата в най-дивия ѝ вид, гледката наоколо би се сторила отчайваща. От едната страна на петстотин метра височина се извисяваше черна, мрачна и зловеща скала, по чиято назъбена повърхност се виждаха базалтови колони, подобни на ребра на вкаменено чудовище. От другата страна див хаос от морени и сипеи осуетяваше всеки опит за придвижване. Между тях лъкатушеше неравната пътека, на места толкова тясна, че се налагаше да се движат в индийска нишка, и толкова стръмна, че само опитни ездаци биха могли да се движат по нея. Но въпреки всички трудности и опасности на сърцата на пътниците беше леко, защото всяка стъпка увеличаваше разстоянието между тях и страшния деспотизъм, от който бягаха.

Скоро имаха възможност да се уверят отново, че все още се намират във владенията на „светците“. Бяха стигнали до най-дивата и пуста част на прохода, когато момичето нададе вик на изненада и посочи нагоре. На една скала, надвиснала над пътеката, се очертаваше фигурата на самотен часовей. Той ги видя почти веднага след като го бяха видели те, и военната му команда „Кой е там?“ прогърмя над смълчаната клисура.

— Пътници за Невада — отвърна Джеферсън Хоуп с ръка на пушката, която висеше до седлото му.

Часовейт бе поставил пръста си на спусъка и се взираше в тях, като че ли недоволен от отговора им.

— С чие разрешение? — попита той.

— На Свещената четворка — отвърна Фериър. Животът му сред мормоните го бе научил, че това е най-авторитетната инстанция, на която можеше да се позове.

— Седем без девет — извика часовейт.

— Пет без седем — отвърна отчетливо Джеферсън Хоуп, спомняйки си за паролата и за отговора, които бе чул в градината.

— Минавайте и Бог да ви закриля — обади се гласът отгоре.

След този пост пътеката се разширяваше и конете можеха вече да поемат в тръс. Обръщайки се назад, те видяха фигурата на самотния часовей, облегнат на пушката си, и разбраха, че са подминали и

последния пост на Божиите избраници. Пред тях беше пътят към свободата.

ДВАНАЙСЕТА ГЛАВА

АНГЕЛИТЕ ОТМЪСТИТЕЛИ

През цялата нощ пътят им минаваше през труднопроходими дефилета и по неравни, покрити с камъни пътеки. На няколко пъти се изгубваха, но Джеферсън Хоуп отлично познаваше планините и скоро отново намираха пътеката. От всички страни ги обграждаха високи, покрити със сняг върхове. Скалите от двете страни изглеждаха толкова стръмни, че бориките и елите сякаш висяха над главите им и трябваше да духне само малко по-силен вятър, за да се стоварят върху тях. И това съвсем не беше въображаема опасност, защото голата долина бе гъсто осеяна с дървета и канари, паднали по този начин. Дори като минаваха през долината, една скала се сгромоляса шумно зад тях и подплашените коне хукнаха в галоп.

Когато слънцето се показа на изток, снежните шапки на върховете заблестяха една по една като празнични лампи, докато най-после засияха, румени и искрящи. Великолепната гледка оживи сърцата на тримата бегълци и им вдъхна нови сили. Спряха край един буен поток да напоят конете и да хапнат набързо. Люси и баща ѝ с удоволствие биха продължили почивката си, но Джеферсън Хоуп беше неумолим.

— Сигурно вече са по следите ни — каза той. — Сега всичко зависи от бързината. Стигнем ли до Карсън, можем да почиваме до края на живота си.

Цял ден се промъкваха през дефилетата и надвечер пресметнаха, че са на близо 40 километра от враговете си. През нощта избраха подножието на една надвиснала канара за убежище от студените ветрове и там, притиснати плътно един до друг, за да се топят, поспаха няколко часа. Но преди да се съмне, отново бяха на път. Все още не бяха забелязали никаква следа от своите преследвачи и Джеферсън Хоуп започна да вярва, че вече са успели да се измъкнат от обсега на страшната организация, чиято враждебност бяха предизвикали. Но той и не подозираше колко далеч се простира силата

на тази желязна десница и колко скоро тя щеше да се стовари върху тях и да ги смаже.

Към средата на втория ден провизиите им бяха на привършване. Това не тревожеше особено ловеца — наоколо имаше доста дивеч, пък и неведнъж беше разчитал единствено на пушката си. Избра едно закътано място, струпа няколко съчки и запали огън, за да се постопят спътниците му, тъй като вече се намираха на около 2000 метра над морското равнище и въздухът беше остър и студен. Завърза конете, метна пушката на рамо и се отправи на лов. Обръщайки се назад, Хоуп видя стареца и дъщеря му приклеknали край огъня, а недалеч от тях — трите животни. После скалите скриха всичко от погледа му.

Той вървя около два километра, пресичайки дол след дол без успех, макар по огризаните кори на дърветата и по други белези да разбираше, че наоколо има доста мечки. Най-последно, след 2–3 часа безполезно скитане, когато вече се готвеше да се връща, видя нещо, от което сърцето му изтръпна от удоволствие. На края на една издадена канара беше застанало някакво животно, което много приличаше на овца, но беше въоръжено с чифт грамадни рога. Този див северноамерикански овен (защото наистина се нарича така) очевидно бе нещо като пазач на някое невидимо за ловеца стадо. За щастие се движеше в обратната посока и не забеляза Хоуп. Той легна по корем, подпря пушката си на една скала и дълго и внимателно се прицелва, преди да натисне спусъка. Животното подскочи във въздуха, направи няколко крачки към ръба на скалата, а след това рухна долу.

Овенът беше твърде тежък за носене, затова ловецът отрязва единия бут и част от филето. С този трофей на рамо побърза да намери обратния път, защото вечерта вече се спускаше. Но още не беше тръгнал, когато осъзна затруднението, в което беше изпаднал. В увлечението си се бе отклонил от местата, които познаваше, и сега не беше лесно да открие пътеката. Долината, в която се намираше, бе прорязана от много теснини, които толкова си приличаха, че трудно можеха да бъдат отличени една от друга. Повървя по една от тях, докато стигна до съвсем непознат планински поток. Уверил се, че е сбъркал, опита друга пътека, но резултатът беше същият. Нощта настъпваше бързо и вече почти се беше стъмнило, когато се озова в познат дол. Но дори и тогава съвсем не му беше лесно да се придържа

към истинската пътека, защото луната още не бе изгряла, а между високите скали от двете страни беше съвсем тъмно. Уморен от скитането и от товара на гърба си, продължаваше да върви, окуражаван само от мисълта, че с всяка крачка се приближава до Люси и че е осигурил храна за останалата част от пътя.

Вече бе стигнал до началото на дола, където ги беше оставил. Дори в тъмнината разпозна очертанията на скалите наоколо. Помисли, че сигурно го очакват с нетърпение, защото се беше забавил около пет часа. Развеселен от тази мисъл, постави ръце на устата си и скоро в долината проехтя викът, с който искаше да ги успокои. Поспря, очаквайки отговор. Но не се чу нищо освен собствения му вик, повтарян и преповтарян от ехото. Извика пак, още по-силно, но приятелите, с които се бе разделил само преди няколко часа, отново не отговориха. Обзе го смътен страх и той се втурна лудешки напред, захвърляйки дори скъпоценната плячка.

Скоро съзря мястото, където бе запалил огъня. Все още тлееха няколко въглена, но очевидно, след като бе тръгнал, никой не го беше поддържал. Наоколо цареше мъртва тишина. Опасенията му се превърнаха в убеждение и той забърза напред. Около огъня нямаше жива душа. Конете и мулето, старецът, девойката — всички бяха изчезнали. Беше пределно ясно, че в негово отсъствие бе връхлетяла някаква внезапна, ужасна беда, която бе поразила всички, без обаче да бе оставила следи. Объркан и зашеметен от удара, Джеферсън Хоуп почувства, че му се завива свят, и се облегна на пушката, за да не падне. Но той беше човек на действието и бързо се отърси от моментната слабост. Взе едно полуобгоряло дърво от огъня и го раздуха, докато се появи пламък. Помъчи се да разгледа малкия лагер. Земята беше отгпкана от копитата на много коне, което показваше, че бегълците са били настигнати от голяма група преследвачи. Посоката на следите им показваше пътя за Солт Лейк Сити. Дали бяха взели със себе си и двамата му спътници? Джеферсън Хоуп беше почти сигурен в това, когато съзря нещо, което го накара да изтръпне. Недалеч от лагера се издигаше купчинка червеникава пръст. Не можеше да бъде друго освен прясно изкопан гроб. Младият ловец се доближи до купчинката и забеляза забита в нея пръчка с парче хартия, мушнато в една цепнатина. Надписът на хартията беше кратък, но точен:

ДЖОН ФЕРИЪР

бивш жител на Солт Лейк Сити

починал на 4 август 1860 г.

Значи якият старец, с когото се бе разделил само преди няколко часа, не беше жив и това бе целият му епитаф. Джеферсън Хоуп започна трескаво да се оглежда за втори гроб, но не откри нищо. Люси беше отвлечена обратно от страшните преследвачи, за да започне отредената ѝ участ на жена в харема на сина на старейшината. Когато разбра каква щеше да бъде съдбата ѝ, младежът пожела да лежи като стария фермер в този прясно изкопан гроб.

Но енергичната му натура отново се отърси бързо от летаргията, която носи отчаянието. Щом не му оставаше друго, можеше да посвети живота си на отмъщението. Заедно с непоколебимото си търпение и старателност Джеферсън Хоуп притежаваше и силно чувство за мъст, може би засилено и от честото му общуване с индианците. Край изоставения огън той почувства, че единственото, което би могло да разпръсне мъката му, беше пълното и безпощадно възмездие, което враговете трябваше да получат от собствената му ръка. И той реши да посвети цялата си силна воля и неукротима енергия на тази единствена цел. Със сурово преbledняло лице се върна до мястото, където беше изпуснал храната, и като разпали огъня, опече от месото достатъчно, за да му стигне за няколко дни. Постави го в едно вързопче и въпреки умората тръгна бавно обратно през планините по следите на „ангелите отмъстителни“.

Пет дни се промъкваше с изранени нозе и отслабнал от умора по пътя, който преди бе изминал на кон. Нощем се хвърляше на мъха между скалите и открадваше по няколко часа сън, но още преди да съмне, отново бе на път. На шестия ден се добра до Долината на орлите, откъдето беше започнало злополучното им бягство. Показаха се и къщите на „светците“. Изтощен и измъчен, Хоуп се облегна на пушката и размаха заплашително мършавата си ръка към притихналия, ширнал се под нозете му град. Вглеждайки се, забеляза по някои от главните улици знамена и други празнични приготовления. Чудеше се какво ли може да означава това, когато чу тропот на копита и видя

конник. Когато пътникът се приближи, той разпозна един мормон на име Каупър, на когото бе правил немалко услуги.

— Аз съм Джеферсън Хоуп — каза той, щом се изравниха. — Помниш ли ме?

Мормонът го гледаше с нескрито удивление. И наистина беше трудно да се познае в този дрипав нечист скитник с призрачнобледо лице и див свиреп поглед някогашният спретнат млад ловец. Когато най-после се убеди, че наистина е Джеферсън Хоуп, изненадата му се превърна в ужас.

— Ти да не си луд да идваш тука — извика мормонът. — Ако някой ме види, че разговаряме, с мен е свършено. Има заповед на Свещената четворка да те арестуват, задето си помогнал на бегълците.

— Не се страхувам нито от тях, нито от заповедите им — каза твърдо Хоуп. — Изглежда, знаеш нещо по този въпрос, Каупър. Заклевам те в името на всичко, което ти е скъпо, да ми отговориш на няколко въпроса. За Бога, не ми отказвай!

— Какво искаш? — попита неспокойно мормонът. — Питай побързо: тук и скалите имат уши, а дърветата — очи!

— Какво е станало с Люси Фериър?

— Вчера се омъжи за младия Дребър. Съвземи се, човече! Съвземи се! Какво ти стана?

— Няма значение — каза тихо Хоуп, целият пребледнял, отпуснат на камъка, на който се опираше преди това. — Омъжи се, казваш?

— Омъжи се вчера — затова има знамена. Младият Дребър и младият Стангърсън се поскараха кой да я вземе. И двамата били сред преследвачите, а Стангърсън застрелял баща ѝ и това му даваше по-голямо право да я иска. Но когато обсъждали въпроса в съвета, привържениците на Дребър се оказали по-силни и пророкът я дал на него. Едва ли обаче ще я има дълго, защото с очите си видях смъртта, изписана на лицето ѝ. Приличаше по-скоро на призрак, отколкото на жена. Тръгваш ли си вече?

— Да, тръгвам — каза Джеферсън Хоуп, който се бе изправил, а в очите му проблясваше зловещо пламъче.

— Къде отиваш?

— Няма значение — отвърна и като метна пушката си на рамо, се запуска надолу по клисурата, към сърцето на планината, към

леговищата на дивите зверове. Но сред тях нямаше по-жесток и по-опасен от него.

Стана точно така, както бе предрекъл мормонът. Дали заради ужасната смърт на баща ѝ или заради омразния брак, който ѝ бе натрапен, Люси не вдигна повече глава, започна да вехне и само след месец угасна. Нейният съпруг пияница се бе оженил за нея главно за да заграби всичко, което бе притежавал Джон Фериър, и дори не си даде вид, че скърби много за загубата, но останалите му жени я оплакаха. Те прекараха цялата нощ преди погребението край тялото ѝ, както е мормонският обичай. Бяха се скупчили около нея в ранните утринни часове, когато — за техен най-голям ужас и изненада — вратата се отвори широко и в стаята влезе свиреп на вид човек със загубяло лице и дрипави дрехи. Без да отпрати нито поглед, нито дума към треперещите от страх жени, той тръгна право към безмълвната, восъчнобледа фигура, в която някога се намираше чистата душа на Люси Фериър. Наведе се над нея, докосна благоговейно с устни студеното ѝ чело, а после, сграбчвайки ръката ѝ, взе венчалния ѝ пръстен.

— Не бива да бъде погребана с него — изръмжа свирепо и преди да успеят да вдигнат тревога, се спусна по стълбите и изчезна.

Епизодът беше толкова странен и кратък, че присъстващите трудно можеха сами да повярват или да убедят други хора в истинността му, ако не беше неопровержимото изчезване на златната халка, която сочеше, че покойната е била омъжена.

В продължение на няколко месеца Джеферсън Хоуп се скиташе из планините, водейки странен, полудив живот и поддържайки духа си само с постоянните планове за отмъщение. Из града плъзнаха слухове за тайнствената фигура из покрайнините и усамотените планински клисури. Веднъж през прозореца на Стангърсън профуча куршум и се сплеска на стената само на крачка от него. При друг случай — Дребър минаваше под една скала — към него се търкулна огромен камък и той успя да избегне ужасна смърт само като се хвърли по очи на земята. Не след дълго двамата млади мормони се досетиха за причината за тези опити за покушение и неведнъж тръгнаха с хайки към планините, надявайки се да заловят или да убият своя враг, но все безуспешно. После възприеха тактиката никога да не излизат сами навън след здрачаване, а къщите им се охраняваха. По-късно се отказаха от тези

мерки, защото противникът им вече нито се чуваше, нито се виждаше и се надяваха, че времето е уталожило желанието му за мъст.

Но вместо да отслаби ожесточението му, времето го изостряше все повече. По характер младият ловец беше твърд и упорит, а мисълта за отмъщение не оставяше в сърцето му място за никакви други чувства. Но преди всичко той беше практичен човек. Скоро разбра, че дори неговото желязно здраве няма да издържи на постоянното напрежение. Животът на открито и липсата на пълноценна храна започваха да подкопават организма му. А ако умреше като куче в планината, какво щеше да стане с неговото отмъщение? Защото, ако продължаваше да води същия начин на живот, смъртта бе неизбежна. Той чувстваше, че от това печелят само враговете му, затова, макар и неохотно, се върна при старите мини в Невада, където искаше да възстанови здравето си и да посъбере достатъчно пари, за да може да преследва враговете си, без да търпи лишения.

Първоначално възнамеряваше да не отсъства повече от една година, но поради стечение на различни непредвидени обстоятелства успя да напусне мините едва след близо пет години. Споменът за стореното зло и желанието му за отмъщение бяха се запазили толкова силни, колкото през онази паметна нощ, когато се бе изправил до гроба на Джон Фериър. Преоблечен и под чуждо име се завърна в Солт Лейк Сити, безразличен към всичко, което можеше да го сполети, стига само да успееше да получи онова, което за него беше справедливост. Там го очакваха лоши новини. Няколко месеца преди това сред Божиите избраници бе настъпил разкол, тъй като някои млади членове на църквата се бяха обявили срещу властта на старейшините и част от недоволните се бяха отцепили от сектата и бяха напуснали Юта, отказвайки се от мормонството. Сред тях бяха Дребър и Стангърсън и никой не знаеше къде са отишли. Носеше се слух, че Дребър успял да обърне голяма част от състоянието си в пари и заминал като богат човек, докато спътникът му Стангърсън бил сравнително беден. Никой не знаеше къде са.

Всеки човек, колкото и отмъстителен да е, изправен пред такава трудност, би се отказал от мисълта за отмъщение, но Джеферсън Хоуп не се поколеба нито за миг. С малкото пари, които печелеше, хващайки се за каквато и да е работа, пътуваше от град на град из Съединените щати, търсейки враговете си. Минаха години, черната му коса се

прошари, а той продължаваше да скита и да търси, погълнат от целта, на която бе посветил целия си живот. Най-последно търпението му бе възнаградено. Само един бегъл поглед към мярналото се зад стъклото на един прозорец лице бе достатъчен, за да разбере, че хората, които търсеше, са в Кливланд, щата Охайо. Когато се върна в мизерната си квартира, планът за отмъщение бе вече готов. Но по една случайност и Дребър, който бе надникнал през прозореца, също разпозна Джеферсън Хоуп и прочитайки на лицето му смъртната си присъда, побърза да отиде при мировия съдия, придружен от Стангърсън, който бе станал негов частен секретар, и да изложи оплакването, че и двамата се страхуват за живота си поради ревността и омразата на техния стар съперник.

Същата вечер Джеферсън Хоуп бе арестуван и тъй като нямаше пари за гаранция, бе задържан за няколко седмици. Когато най-последно го освободиха, откри, че Дребър е напуснал къщата. Дватама със Стангърсън бяха заминали за Европа.

Отмъстителят отново остана излъган и отново насъбраната омраза го тласкаше да продължи преследването. Но му трябваша пари и за известно време се хвана на работа, отделяйки настрана всеки долар, без който можеше да мине, за предстоящото пътешествие. Най-последно, като посъбра малко пари, замина за Европа, следвайки своите врагове от град на град, без да може да ги настигне. Когато пристигна в Петербург, те бяха в Париж, когато ги последва там, вече се намираха в Копенхаген. В датската столица отново закъсня с няколко дни, защото те бяха продължили за Лондон, където най-последно успя да ги настигне. За онова, което се бе случило там, най-добре ще бъде да предадем разказа на самия ловец, така както той е записан в дневника на доктор Уотсън, комуто вече сме доста задължени.

ТРИНАЙСЕТА ГЛАВА

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА СПОМЕНИТЕ НА ДЖОН УОТСЪН, ДОКТОР ПО МЕДИЦИНА

Яростната съпротива на нашия пленник не се дължеше на някаква омраза към нас, защото, когато разбра, че е безсилен, той се усмихна добродушно и изрази надеждата, че не е наранил никого по време на спречкването.

— Предполагам, че ще ме закарате в полицейския участък — обърна се той към Шерлок Холмс. — Файтонът ми е долу пред вратата и ако развържете краката ми, сам ще сляза до него. Защото вече не съм толкова лек за носене както някога.

Грегсън и Лестрейд размениха погледи, които недвусмислено показваха, че смятат това предложение за доста дръзко, но Холмс послуша затворника и махна пешкира, с който беше вързал глезените му. Той стана и протегна крака, сякаш за да се убеди, че отново са свободни. Спомням си, че докато го гледах, си мислех, че рядко съм виждал толкова снажен и силен човек и че изписаната на лицето му решителност и енергичност са не по-малко забележителни от физическата му сила.

— Ако има вакантно място за шеф на полицията, мисля, че точно вие сте човекът за тази работа — каза той, гледайки с нескрито възхищение моя съквартирант. — Как само ме проследихте и пипнахте!

— Най-добре ще е да ме придружите — обърна се Холмс към двамата детективи.

— Аз ще карам файтона — каза Лестрейд.

— Отлично! А пък Грегсън ще влезе вътре при мен. Ти също, докторе. Ти прояви такъв интерес към случая, че най-добре ще е да дойдеш с нас.

Съгласих се с удоволствие и всички слязохме. Пленникът ни не направи никакъв опит за бягство, а спокойно влезе във файтона, който всъщност беше негов, и ние го последвахме. Лестрейд се качи на капрата, удари коня с камшика и скоро ни закара до мястото, за което

се бяхме запътили. Въведоха ни в малка зала, където полицейски инспектор записа името на нашия затворник и имената на хората, в чието убийство бе обвинен. Служителят беше белолик апатичен човек и извърши всички формалности бавно и механично.

— Затворникът ще бъде изправен пред съда още тази седмица — каза той. — Междувременно, Джеферсън Хоуп, искате ли да кажете нещо? Длъжен съм да ви предупредя, че думите ви ще бъдат записани и могат да бъдат използвани срещу вас.

— Имам да кажа доста неща — рече бавно нашият затворник. — Искам да ви разкажа всичко, господа.

— Няма ли да бъде по-добре да оставите всичко това за делото в съда? — попита инспекторът.

— Може да не се стигне до съда — отвърна той. — Не се бойте. Нямам предвид самоубийство. Вие доктор ли сте?

Докато задаваше този въпрос, той обърна свирепите си очи към мен.

— Да, лекар съм — отвърнах.

— Тогава сложете ръката си тук — усмихна се той и посочи към гърдите си.

Поставих ръката си там и веднага усетих някакво неестествено туптене. Цялата му гръд се тресеше и люлееше като сграда, в която работи мощна машина. В тишината на стаята можах да чуя някакво глухо хриптене и бучене, които идваха от един източник.

— Ха — извиках аз, — та вие имате аневризма на аортата.

— Така я наричат — отвърна той. — Заради нея ходих на лекар миналата седмица и той ми каза, че не след дълго ме очаква спукване на кръвоносен съд. Тази аневризма с течение на годините се влошаваше все повече. Сигурно съм я получил от продължителното гладуване и живота на открито в планините край Солт Лейк Сити. Но аз вече свърших делото си и ми е все едно кога ще си замина. Само че много ми се иска да обясня онова, което оставям след себе си. Не бих желал да ме запомнят просто като обикновен главорез.

Инспекторът и двамата детективи се консултираха набързо, доколкото щеше да бъде целесъобразно да му позволят да разкаже историята си.

— Вярвате ли, докторе, че има някаква непосредствена опасност? — попита ме първият.

— Напълно съм убеден — отвърнах.

— В такъв случай наш дълг е очевидно в интерес на справедливостта да вземем показанията му — каза инспекторът. — Свободен сте, сър, да дадете своите показания, които, предупреждавам ви отново, ще бъдат записани.

— С ваше позволение, ще седна — каза затворникът и се отпусна на един стол. — Тази моя аневризма лесно ме уморява, а стълкновението, което имахме преди половин час, усложнява нещата. Намирам се пред прага на смъртта и няма да започна да ви лъжа. Всяка дума, която изричам, е абсолютна истина и как ще я използвате, изобщо не ме интересува.

С тези думи Джеферсън Хоуп се облегна на стола и започна необикновения си разказ. Говореше бавно и методично, сякаш събитията, за които разказваше, бяха съвсем банални. Мога да гарантирам за точността на приложения разказ, защото имах възможност да сверя записките си с бележника на Лестрейд, където думите на затворника бяха записани така, както са били произнесени.

— Едва ли ви интересува особено защо мразех тези хора — започна той. — Достатъчно е да знаете, че те бяха виновни за смъртта на две скъпи за мен същества — баща и дъщеря — и трябваше да заплатят с живота си за това. Тъй като от извършването на престъплението бе изминало доста време, няхах възможност да осигуря необходимите доказателства срещу тях, за да бъдат изправени пред съда. Но знаех за вината им и реших да бъда и съдия, и съдебен заседател, и изпълнител на присъдата едновременно. Вие бихте направили същото, ако у вас има капчица мъжество и ако бяхте на мое място. Девојката, за която говоря, трябваше да се омъжи за мен преди двайсет години. Принудена е била да се омъжи за същия този Дребър и това разби сърцето ѝ. Взех венчалната халка от пръста на покойната и се заклех, че последното, което ще видят умиращите му очи, ще е същият този пръстен и че последната му мисъл ще бъде за престъплението, за което е наказан. Носех пръстена непрекъснато в мен и преследвах Дребър и съучастника му през два континента, преди да ги хвана. Искаха да ме уморят, да ме накарат да се откажа от преследването, но не успяха. Сега, дори да умра утре, което е напълно възможно, ще умра със съзнанието, че делото ми е завършено. Те загинаха от ръката ми! Няма какво да желая и на какво повече да се

надявам. Те бяха богати, а аз — беден, затова не беше никак лесно да ги следвам по петите. Когато пристигнах в Лондон, джобовете ми бяха почти празни. Разбрах, че трябва да започна някаква работа, за да преживея. Карането и язденето на коне са ми като втора природа, затова станах файтонджия. Всяка седмица трябваше да предавам на собственика определена сума, останалото беше за мен. С парите над определената сума успявах някак да свържа двата края. Най-трудно ми беше да се науча да се оправям из града, защото, струва ми се, това е най-обърканият лабиринт, създаден от хора. Винаги носех картата на града със себе си и след като понаучих главните хотели и гари, започнах да се оправям сравнително добре. Мина време преди да открия къде живеят моите двама джентълмени, но аз питах и разпитвах и накрая попаднах на тях. Живееха в един пансион в Камбъруел, на другия бряг на реката. Щом ги открих, разбрах, че са вече в ръцете ми и че няма къде да избягат. Бях пуснал брада и нямаше опасност да ме познаят. Щях да ги преследвам и да ги гоня, докато ми паднеше удобен случай. Бях решил твърдо, че този път няма да ми се изплъзнат. И все пак те насмалко щяха да ми избягат. Където и да отидеях в Лондон, следвах ги по петите. Понякога с файтона, друг път пеша. Но с файтона беше по-сигурно, защото не можеха да се измъкнат. Припечелвах по нещо само рано сутрин или късно вечер и почнах да задлъжнявам на моя господар. Но това нямаше значение за мен, стига да можех да ги пипна. Бяха много хитри и предпазливи. Изглежда, са допускали, че може да ги преследват, и никога не излизаха сами, както и след залез-слънце. През двете седмици нито веднъж не ги видях разделени. Дребър почти винаги беше пиян, но Стангърсън сякаш изобщо не мигваше. Наблюдавах го непрекъснато, но нито веднъж не ми се удаде удобен случай. Не се отчайвах обаче, защото нещо ми подсказваше, че часът на разплатата приближава. Страх ме беше само, че това тук в гърдите ми може да се пръсне по-рано, отколкото трябва, и че делото ми ще остане незавършено. Най-сетне една вечер, докато карах напред-назад по „Торки теръс“ (улицата, на която живееха), видях как пред вратата им спря файтон. След малко изнесоха някакъв багаж, после излязоха Дребър и Стангърсън и файтонът замина. Тръгнах след тях и не ги изпусках от поглед — предположих, че се готвят да сменят квартирата. На гара Юстън слязоха, а аз оставих едно момче да пази коня и ги последвах до

перона. Чух да питат за влака за Ливърпул. Кондукторът им каза, че един току-що бил заминал, а другият е след няколко часа. Стангърсън сякаш се посмути, когато чу това, но Дребър, обратно, като че се зарадва. В тълпата се приближих съвсем близо до тях и можех да чуя всяка дума. Дребър спомена за някаква работа и каза, че ако го почака, ще се върне след малко. Стангърсън не беше съгласен и му напомни, че са решили да не се разделят и да бъдат винаги заедно. Дребър рече, че работата е деликатна и че трябва да отиде сам. Не успях да чуя какво каза Стангърсън след това, но другият започна да ругае и му напомни, че е само един платен слуга и не бива да си въобразява, че диктува какво да правят. Тук секретарят отстъпи и без да спори повече, започна да се уговаря с него, че ако Дребър случайно изпусне последния влак, ще го чака в частния хотел „Холидей“. Дребър отговори, че ще се върне на перона преди единайсет, и се отправи към изхода на гарата.

Моментът, който очаквах толкова отдавна, най-после бе дошъл. Моите враговете бяха в ръцете ми. Заедно можеха да се защитят, но поотделно бяха безпомощни пред мен. Не исках да действам прибързано. Планът ми беше вече готов. В отмъщението няма никакво удоволствие, ако виновният не получи достатъчно време, за да разбере кой го поразява и защо се стоварва отгоре му възмездието. Предварително бях изработил план, за да накарам този човек да разбере, че най-сетне е дошло време да плати за стария си грях. Няколко дни преди това един джентълмен, тръгнал да разглежда едни къщи на „Брикстън роуд“, бе изпуснал ключа за една от тях във фойтона ми. Същата вечер го потърсих и му го върнах, но междувременно бях извадил един и за мен. Така имах достъп поне до едно място в този огромен град, където можех да разчитам на свобода на действие. Но проблемът беше как да заведе Дребър в тази къща. Той тръгна и по пътя се отби в две пивници. В последната се забави около половин час. Когато излезе, леко се олюляваше, явно доста пийнал. Точно пред мен се движеше друг фойтон и той се качи в него. Следвах го толкова отблизо, че муцуната на моя кон беше само на метър през цялото време. Минахме по моста Ватерло и дълго обикаляхме по улиците, докато най-сетне спряхме отново пред старата му квартира. Нямах представа, защо се връщаше там, но продължих напред и спрях

файтона си на стотина метра. Той влезе вътре, а файтонът му си тръгна. Моля ви, дайте ми чаша вода. Устата ми пресъхна от говорене.

Подадох му чашата и той я изпи цялата.

— Така е по-добре — каза той. — Значи почаках петнайсетина минути или може би малко повече, когато изведнъж откъм къщата се чу шум от сбиване. След малко вратата се отвори широко и излязоха двама души. Единият беше Дребър, другият — някакъв непознат младеж. Той беше хванал Дребър за яката и когато стигнаха до площадката на стълбата, го блъсна с ръка и с един ритник го изпрати чак на средата на улицата. „Куче такова! — извика младежът, размахвайки тоягата си към него. — Ще те науча как се оскърява едно честно момиче!“ Беше толкова ядосан, че сигурно щеше да наложи здраво Дребър с тоягата си, но той хукна с все сила по улицата. Стигна до ъгъла, видя файтона ми, махна с ръка и скочи в него. „Карай в частния хотел «Холидей»“ — каза той. Когато го видях седнал в моя файтон, сърцето ми заби толкова силно от радост, че се уплаших да не би в последния момент моята аневризма да ми изиграе номер. Карах бавно, претегляйки наум как да постъпя. Можех да го закарам направо извън града и там, на някое скрито място, да проведа последния си разговор с него. Почти бях решил да постъпя точно така, но той сам ме улесни. Пиеше му се още и ми заповяда да спра пред една кръчма. Каза ми да го чакам и се намъкна вътре. Стоя там, докато затворят, и като излезе, беше вече съвсем пиян. Разбрах, че е изцяло в ръцете ми. Не мислете, че смятах да го убия ей така, без да ми мигне окото. Макар че това щеше да бъде съвсем справедливо, не можех да го направя. Отдавна бях решил да му дам някаква възможност да си спаси живота, ако рече да се възползва от нея. Сред многото служби, които бях изпълнявал в Америка през дългия си скитнически живот, беше и метач в лабораторията на Йоркския колеж. Веднъж професорът изнасяше лекции за отровите пред студентите и им показва един алкалоид, както му каза, който бил извлякъл от някаква южноамериканска отрова за намазване на стрели. Толкова силна била, че и най-малкото парченце от нея причинявало моментална смърт. Запомних стъкленницата, в която се пазеше препаратът, и взех малко. Разбрах това-онова и лесно направих малки разтворими хапчета от отровата, а всяко хапче поставих в кутийка с друго подобно на него, но напълно безвредно. Още тогава бях решил, че когато дойде този

момент, всеки от моите джентълмени ще има възможност да избере едно от тези хапчета, а аз ще глътна онова, което остане. Това щеше да бъде не по-малко смъртоносно, но за сметка на това много побезшумно, отколкото изстрел през кърпа. От този ден нататък винаги носех със себе си кутийките с моите хапчета и сега бе дошъл моментът да ги използвам. Наближаваше един часа, нощта беше бурна, духаше много силен вятър и валеше като из ведро. Но колкото и мрачно да беше, аз ликувах, бях толкова радостен, че можех да запая от радост. Ако някой от вас, господа, някога е жадувал и копнял за нещо в продължение на двайсет дълги години и изведнъж се е озовал съвсем близо до него, ще може да разбере чувствата ми. Запалих пура и засмуках жадно, за да успокоя нервите си, но ръцете ми трепереха, а слепоочията ми пулсираха лудо от вълнение. Докато карах, виждах стария Джон Фериър и малката Люси, които ме гледаха и ми се усмихваха в мрака, виждах ги така ясно, както ви виждам вас сега в тази стая. През цялото време бяха заедно с мен, по един от всяка страна на коня, докато най-после спрях пред къщата на „Брикстън роуд“. Не се виждаше жива душа и не се чуваше нищо освен плющенето на дъжда. Когато надникнах в купето, видях, че Дребър се е свил в пиански сън. Дръпнах го за ръката. „Време е да слизате“ — казах. „Добре де“ — изръмжа той. Сигурно мислеше, че сме стигнали до хотела, защото стана, без да каже думица, и ме последва в градината. Трябваше да вървя до него и да го подкрепям, защото се олюляваше. Отворих вратата и го вкарах в предната стая. Давам ви честната си дума, през цялото време бащата и дъщерята вървяха пред нас. „Тук е тъмно като в ада“ — каза той, докато се препъваше в тъмното. „Скоро ще стане светло — отвърнах, драснах клечка кибрит и запалих свещта, която носех. — А сега, Инок Дребър — продължих, като се обърнах към него и вдигнах светлината до лицето му, — кой съм аз?“ В първия момент ме погледна тъпо, с невиждащи пиански очи, а след това в тях се появи ужас и всичките черти на лицето му се изкривиха от страх. Позна ме. Отстъпи назад с посивяло лице, по челото му изби пот, зъбите му затракаха. При тази гледка се облегнах на вратата и дълго и силно се смях. Винаги съм знаел, че отъмщението е сладко нещо, но никога не съм се надявал да получа онова душевно задоволство, което изпитах тогава. „Ти, мръсно куче! — извиках. — Гоня те от Солт Лейк Сити до Петербург и досега винаги ми се

изплъзваше. Най-сетне твоите скитания са към края си, защото единият от нас няма вече да види слънцето.“ Той се сви още по-далеч, докато казвах това, а по израза на лицето му личеше, че ме смята за луд. И аз наистина бях луд. Кръвта биеше лудешки в слепоочията ми и сигурно щях да получа припадък, ако не бе рукнала през носа ми. Поолекна ми. „Какво мислиш за Люси Фериър сега? — извиках, като заключих вратата и размахвах ключа пред лицето му. — Възмездието се забави много, но все пак те настигна!“ Докато говорех, видях как устните на този страхливец се разтрепераха. Готов беше на колене да моли за пощада, но знаеше, че е безполезно. „Ще ме убиеш ли?“ — попита, заеквайки. „Какво ти убийство — отвърнах аз. — Кой говори за убийство, когато става дума за бясно куче? Каква милост прояви към моята мила Люси, когато я откъсна от трупа на убития ѝ баща и я заведе в своя проклет и позорен харем?“ „Не съм убил аз баща ѝ!“ — извика той. „Но ти разби невинното ѝ сърце! — креснах аз, завирайки кутийката пред лицето му. — Нека Господ отсъди. Избирай и гълтай! Едното хапче е смърт, другото живот! Аз ще глътна онова, което оставиш. Нека да видим дали на земята има справедливост, или сме подвластни на случайността!“ Той се сви, отстъпи още по-назад и отчаяно замоли за пощада, но аз измъкнах ножа си и го опрях на гърлото му, докато изпълни нареждането ми. Тогава глътнах другото хапче и ние стояхме мълчаливо един срещу друг около минута, очаквайки да видим кой от нас щеше да живее и кой — да умре. Мога ли някога да забравя дивия израз, който се появи на лицето му, когато усети отровата в тялото си? Засмях се, когато видях това, и му показах венчалния пръстен на Люси. Продължи един миг, отровата действаше бързо. Лицето му се сгърчи от болка, той протегна ръце, олюля се и рухна на пода с дрезгав вик. С крак го обърнах по гръб и сложих ръка на сърцето му. Не се долавяше никакво туптене. Беше умрял!

Кръвта от носа ми все така шуртеше, без да ѝ обръщам внимание. Не зная какво ме накара да започна да пиша с нея на стената. Може би ей така, на шега ми се прииска да насоча полицията по погрешна следа, а и ми беше леко и радостно на сърцето. Спомних си, че в Ню Йорк бяха намерили трупа на някакъв германец с думата *Rache*, изписана над него. Тогава вестниците съобщиха, че било дело на тайни дружества. Смятах, че онова, което толкова бе затруднило и объркало нюйоркската полиция, щеше да затрудни и да обърка не по-

малко и лондонската, затова потопих пръст в собствената си кръв и написах същото на подходящо място на стената. След това отидох до файтона и видях, че наоколо няма никой и че нощната буря продължава все така. Бях изминал известно разстояние, когато пъхнах ръка в джоба си, където обикновено държах пръстена на Люси, и открих, че го няма. Все едно гръм ме удари, защото това бе единственото нещо, което ми бе останало от нея. Реших, че може би съм го изтървал, докато съм стоял наведен над тялото на Дребър. Върнах се, спрях файтона в една странична уличка и се запътих смело към къщата, защото бях готов на всякакъв риск, само и само да не загубя пръстена. Когато стигнах, там налетях право в прегръдките на един полицаи, който тъкмо излизаше, и успях да разсея подозренията му, като започнах да се преструвам на мъртвопиян. Така намери смъртта си Инок Дребър. Оставаше Стангърсън. Възнамерявах да постъпя и с него по същия начин и така да изплатя дълга си към Джон Ферийър. Вече знаех, че се е настанил в частния хотел „Холидей“. През целия ден обикалях край него, но той не се показва. Предполагам, че е започнал да подозира нещо, след като Дребър не се бе върнал. Стангърсън беше много хитър, винаги нащрек. Но ако е смятал, че може да се отърве от мен, като се вре в този хотел, много се е заблуждавал. Бързо разбрах кой е прозорецът на стаята му, и рано на следващата сутрин се възползвах от една от стълбите, оставени в уличката зад хотела. Така се промъкнах в стаята му още в тъмни зори. Събудих го и му казах, че е настъпил часът, в който трябва да заплати за отнетия от него живот преди много години. Описах му смъртта на Дребър и отново му дадох възможност да избере едното от двете хапчета. Вместо да се възползва от предоставената му възможност, той се хвърли върху мен и ме хвана за гърлото. За да се защитя, забих ножа си в сърцето му. Резултатът във всеки случай щеше да бъде същият, защото провидението никога не би позволило престъпната му ръка да избере друго освен отровата. Остава ми малко за разказване, а пък и съвсем се уморих. Продължих да работя с файтона още няколко дни, като възнамерявах да карам така, докато събере достатъчно пари, за да се върна в Америка. Днес, както си стоях до файтона, се приближи един малчуган и ме попита дали има файтонджия на име Джеферсън Хоуп и че един джентълмен го чака на улица „Бейкър“ 221-Б. Тръгнах, без да подозирам каквото и да било, и следващото нещо, което разбрах,

бе, че този млад човек е поставил белезници на ръцете ми и че съм извънредно ловко окован. Това е цялата ми история, господо. Може би ме мислите за убиец, но аз се смятам за служител на правосъдието, като вас.

Разказът беше толкова вълнуващ, поднесен по толкова смайващ начин, че всички останахме смълчани. Дори и професионалните детективи, колкото и привикнали да бяха с всякакви подробности на престъпленията, изглеждаха развълнувани. Продължихме да стоим още няколко минути в тишина, нарушавана само от драценето на молива на Лестрейд, който довършваше стенографския си запис.

— Има само един въпрос, по който бих желал да получа малко повече информация — каза най-сетне Шерлок Холмс. — Кой беше съучастникът ви, който дойде за пръстена, когато дадох обявата?

Затворникът намигна дяволито на приятеля ми.

— Мога да разкажа собствените си тайни — каза той, — но не искам да вкарвам други хора в беда. Видях вашето обявление и си помислих, че може да е капан, но че може и наистина да си получа пръстена. Приятелят ми предложи сам да дойде и да разбере. Сигурно ще признаете, че го направи много фино.

— Несъмнено — усмихна се сърдечно Холмс.

— А сега, господо — каза важно инспекторът, — трябва да спазим предвидените от закона формалности. В четвъртък затворникът ще бъде изправен пред съда и тогава вашето присъствие ще бъде необходимо. Дотогава за него отговарям аз.

Той натисна звънеца и двама пазачи отведоха Джеферсън Хоуп, а ние двамата с приятеля ми излязохме от участъка и тръгнахме към улица „Бейкър“.

ЧЕТИРИНАЙСЕТА ГЛАВА

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Когато дойде четвъртък, от нашите показания вече нямаше нужда. Делото бе поето от един по-висш съдия и Джеферсън Хоуп бе призован пред трибунал, където щеше да има пълна справедливост. През нощта след залавянето му аневризмата му не издържала и на следващата сутрин той бил намерен проснат на пода на килията, с доволна усмивка на лице, сякаш в предсмъртния си час бе отправил погледа си назад, към един полезно прекаран живот и увенчано с успех дело.

— Грегсън и Лестрейд побеснели, когато научили за смъртта му — съобщи ми Холмс на следващата вечер, когато заговорихме за това. — Какво ще стане сега с шумната им реклама?

— Не мисля, че имат кой знае каква заслуга за залавянето му — отвърнах аз.

— Онова, което си направил, има твърде малко значение на този свят — каза горчиво Холмс. — Въпросът е да можеш да убедиш хората да повярват, че си го направил. Но както и да е — продължи спокойно той след кратка пауза. — Не ми се искаше да пропусна това разследване. В моята практика не е имало друг по-добър случай. Колкото и елементарен да е всъщност, в него все пак имаше няколко поучителни момента.

— Елементарен! — възкликнах аз.

— Ами, разбира се, как другояче да бъде наречен? — каза Холмс, усмихвайки се на моята изненада. — Доказателство за безспорната му елементарност е самият факт, че без никаква странична помощ, само с няколко обикновени дедукции, успях за три дни да хвана престъпника.

— Така е наистина — съгласих се аз.

— Както вече ти обясних, всяко нещо, което излиза извън рамките на обикновеното, по-скоро улеснява, а не е пречка. За да се разреши подобен проблем, най-важното е да умееш да разсъждаваш в обратен ред. Много полезно умение и се придобива лесно, но хората не го използват охотно. Във всекидневието е много по-полезно да се

разсъждава последователно и затова обикновено другият начин се пренебрегва. На петдесет души само един може да разсъждава аналитично, останалите разсъждават синтетично.

— Признавам — казах, — че не разбирам много добре какво искаш да кажеш.

— И не съм очаквал друго. Да видим сега дали ще успея да се изразя по-ясно. Повечето хора, ако им опишеш верига от определени събития, ще ти кажат какъв ще е резултатът. Те свързват мислено отделните събития и стигат до определени изводи за онова, което ще последва. Ала съвсем малко са хората, които, ако им дадеш някакъв резултат, са в състояние да проследят мислено стъпките или фазите, през които се е минало, докато се стигне до този резултат. Именно тази способност е качеството, което аз наричам разсъждаване в обратен ред или аналитично мислене.

— Вече разбирам — казах аз.

— Това беше един случай, в който имахме резултата, а всичко останало трябваше да разкрием сами. Приблжих се до къщата, както си спомняш, пеша, без никакви предварителни заключения или предубеждения. Естествено, започнах с огледа на улицата и както вече ти казах, ясно забелязах там следи от колелата на файтон, които, както се уверих след едно запитване, са били оставени там през нощта. Разбрах, че файтонът е бил наемен, а не частна карета. Личеше от тесните следи. Обикновеният лондонски файтон е много по-тесен от частните коли. Ето първата спечелена точка. После тръгнах бавно по градинската пътека, за щастие покрита с глина. Без съмнение за теб тя е била само една изпотъпкана ивица, но за опитните ми очи всяка диря по нея имаше определено значение. В детективската наука няма друга толкова важна и същевременно толкова пренебрегвана област, като изкуството да се проследяват отпечатъците от стъпки. За щастие винаги съм му отдавал голямо значение, а и практиката ми го е направила моя втора природа. Видях тромавите стъпки на полицаите, но забелязах и следите на двамата, минали преди тях по пътеката. Не беше трудно да се разбере, че точно те са минали първи, защото тук-там следите им бяха почти заличени от други, оставени върху тях. Така стигнах до втората брънка на веригата, от което разбрах, че нощните посетители са били двама и че единият от тях е имал забележително висок ръст (както личеше от дължината на ходилото му), а другият е

бил модно облечен, ако се съдеше по малките и елегантни отпечатъци от неговите обувки. Когато влязохме в стаята, последното ми предположение се потвърди напълно. Човекът с модните обувки лежеше пред мен. Значи убиецът бе високият. По тялото на мъртвеца нямаше никакви рани, но ужасното изражение на лицето му показваше, че е разбрал каква ще е съдбата му още преди да го сполети смъртта. Хората, умиращи от сърдечни заболявания или от друга естествена смърт, никога не променят така израза на лицето си. Когато подуших устните на мъртвеца, усетих слаб кисел мирис и стигнах до извода, че е бил принуден да погълне отрова. Това се потвърждаваше и от страха и омразата, изписани на лицето му. Стигнах до този резултат по метода на изключването, защото никоя друга хипотеза не отговаряше на фактите. Не си мисли, че е нещо съвсем необичайно. Принудителното поемане на отрова съвсем не е нещо ново в криминалните анали. Всеки запознат с тези неща ще си спомни случая с Долски в Одеса и с Лютюрие в Монпелие. Остана за разрешаване най-важният въпрос — защо? Явно целта на убийството не е била грабеж — нали не липсваше нищо. Тогава причината дали не е политическа, или пък е замесена жена? Ето проблема, пред който бях изправен. Още от самото начало бях склонен да приема второто предположение. Политическите убийци гледат да свършат по-бързо работата и да избягат. А убийството, напротив, бе извършено съвсем преднамерено и бавно, убиецът бе оставил следи навсякъде из стаята — следователно през цялото време е бил там. Подобно методично отмъщение е могло да бъде предизвикано само от лична, а не от политическа несправедливост. Когато бе открит надписът на стената, бях особено склонен да поддържам мнението си. Надписът явно бе нещо като димна завеса. А когато открихме пръстена, за мен въпросът беше решен. Очевидно убиецът го е използвал, за да напомни на жертвата за някоя умряла или просто отсъстваща жена. Точно тогава попитах Грегсън дали в телеграмата до Кливланд е поискал сведения за предишния живот на Дребър. Отговорът му, както си спомняш, беше отрицателен. Тогава пристъпих към внимателен оглед на стаята, при който се уверих в правотата на мнението си за ръста на убиеца и се сдобих с допълнителни подробности — за пурата „Тричинополи“ и за дължината на ноктите му. Вече бях стигнал до извода, че щом наоколо няма следи от борба, значи кръвта по пода е от носа на възбудения

убиец. Виждах ясно, че кървавите петна съвпадат със следите от стъпките му. Много рядко се случва кръвта на човек да потече от вълнение, освен ако няма много кръв или високо кръвно налягане. Затова изказах и предположението, че вероятно е червендалест. Понататъшните събития потвърдиха правотата ми. След като си тръгнахме от къщата, се заех с това, което Грегсън бе пропуснал да стори. Телеграфирах до шефа на полицията в Кливланд, като ограничих запитванията си до обстоятелствата около женитбата на Инок Дребър. Отговорът беше решаващ. В него се казваше, че Дребър вече е търсил юридическа закрила от посегателствата на стар съперник в любовта на име Джеферсън Хоуп и че този Хоуп се намира сега в Европа. Вече държах в ръцете си всички нишки за разкриването на това престъпление. Оставаше ми само да заловя убиеца. Вече бях дълбоко убеден, че в къщата заедно с Дребър е влязъл човекът, който е карал файтона. От следите на копитата разбрах, че конят е мърдал на място, което не би било възможно, ако някой му е държал юздите. Къде тогава може да е бил файтонджията освен вътре в къщата? А и нелепо би било да се допусне, че разумен човек ще извърши умишлено престъпление пред очите, така да се каже, на трети човек, който сигурно ще го предаде. Най-последно, ако някой иска да проследи някого в Лондон, какъв по-добър начин би намерил, освен да стане файтонджия. Всички тези съображения ме водеха до едно безспорно заключение: Джеферсън Хоуп трябваше да се търси между лондонските файтонджии. Ако наистина е бил файтонджия, нямах причини да смятам, че ще се откаже веднага от професията си. Напротив, от негова гледна точка всяка внезапна промяна би привлякла вниманието върху него. По всяка вероятност поне за известно време щеше да продължи да изпълнява службата си. Едва ли имаше причина да се смята, че живее под чуждо име. Защо трябваше да сменя името си в страна, където никой не знае истинското му име? Ето защо организирах моя корпус от гаменчетата детективи и ги пращах системно при всеки собственик на пиаца за наемни файтони в Лондон, докато най-накрая те ми доведоха човека, когото търсех. Как се появи той и как аз се възползвах от това, са неща, които сигурно са все още пресни в паметта ти. Смъртта на Стангърсън беше неочакван инцидент, но едва ли би могло да се направи нещо за предотвратяването ѝ. Благодарение на това, както знаеш, получих

хапчетата, за чието съществуване предварително подозирах. Както виждаш, това е една верига от логични следствия без никакво прекъсване или липсващо звено.

— Чудесно — извиках. — Твоите достойнства трябва да станат обществено достояние. Трябва да публикуваш описание на случая. Ако не го направиш ти, ще го сторя вместо теб.

— Можеш да постъпиш, както намериш за добре, докторе — отвърна Холмс. — Погледни тук — продължи той и ми подаде един вестник. — Прочети това!

Беше днешният брой на вестник „Ехо“, а абзацът, който ми бе посочил, се отнасяше до нашия случай.

„Читателите — пишеше в него — изгубиха възможността да се наслаждават докрай на една сензация поради внезапната смърт на задържания Хоуп, заподозрян в убийството на господин Инок Дребър и на господин Джоузеф Стангърсън. Подробностите, свързани с този случай, вероятно няма да станат известни, макар да научихме от авторитетен източник, че престъплението е било извършено в резултат на стара и романтична семейна вражда, в която важна роля са играли любовта и мормонството. Изглежда, че и двете жертви на младини са били членове на сектата на Божиите избраници и че Хоуп, покойният затворник, е дошъл също от Солт Лейк Сити. Ако този случай не доведе до друго, то поне изтъква по един безспорен и изумителен начин ефикасността на нашите полицейски и детективски сили и ще служи за урок на всички чужденци, за които ще е по-разумно да уреждат своите вражди в родината си и да не ги пренасят на британска земя. Публична тайна е, че заслугата за залавянето на този убиец принадлежи изцяло на добре известните служители от Скотланд ярд Лестрейд и Грегсън. Престъпникът е бил заловен, както изглежда, в квартирата на някой си господин Шерлок Холмс, който като любител е проявил известен детективски талант и с помощта на такива учители, като Лестрейд и Грегсън, може да се надява, че някога ще успее да овладее до някаква степен уменията им. Очаква се двамата детективи да получат награда за заслугите си в разкриването на този случай.“

— Не ти ли казах още от самото начало, че ще стане така — усмихна се Шерлок Холмс. — Това е резултатът от нашия етюд в червено — награда за детективите.

— Няма значение — отвърнах аз. — Всички факти са записани в моя дневник и читателите скоро ще се запознаят с тях. А дотогава ще трябва да се задоволиш с мисълта, че можеш скришом да се радваш на успеха си подобно на римския скъперник:

*Populus me sibilat, at mihi plaudo,
Ipse domi simul ac nummos contemplar in arca.*^[1]

[1] Навън народът ме освирква, но въщи сам си ръкопляскам и се наслаждавам на паричките си в сандъка. — Б.пр. ↑

ПРИКЛЮЧЕНИЯТА НА ШЕРЛОК ХОЛМС
(1891–1893)

СКАНДАЛ В БОХЕМИЯ

I

За Шерлок Холмс тя винаги ще си остане Жената. Рядко съм го чувал да я назовава другояче. В неговите очи тя засенчва всички останали представителки на своя пол и ги превъзхожда. Но това не означава, че изпитваше нещо напомнящо любов към Айрини Адлър. Всякакви чувства и особено това бяха чужди за хладния му, точен и възхитително уравновесен ум. За мен Холмс бе най-съвършената позната досега машина на разума и наблюдението, като любовник обаче би изпаднал в неловко положение. За нежните страсти говореше единствено с насмешка и сарказъм. За наблюдателя Холмс страстите бяха възхитителна находка — отлична възможност за разкриване на подбудите. Ала за тренирания човек на разума възможността подобни смущения да нарушат собствената му чувствителна и фина настройка означаваше някакъв застрашителен фактор да постави под съмнение всички постижения на ума му. Нито песъчинката, попаднала в прецизен инструмент, нито пукнатинката, появила се върху някоя от мощните му лупи, бяха в състояние така да нарушат спокойствието му, както едно силно чувство би го засегнало. При все това за него съществуваше една-единствена жена и тази жена беше покойната сега Айрини Адлър, оставила смътни спомени за себе си.

Напоследък рядко се срещях с Холмс. Бракът ми стана причина да се поотдалечим един от друг. Безкрайното ми щастие, както и типичните ангажименти, свързани с пълната всеотдайност към дома, които завладяват мъжа, станал изведнъж глава на домакинство, бяха достатъчни да погълнат цялото ми внимание; докато Холмс, който с цялата си бохемска душа се отвращаваше от всяка проява на светско общуване, остана в нашата квартира на улица „Бейкър“, заровен в старите си книги, разкъсван между кокаина и амбициите си, в полусънищата на наркотика и в пламенната сила на енергичния си дух. Той все така, както преди, беше дълбоко увлечен в изучаването на престъпленията и влагаше цялата си необхватна дарба и изключителната си наблюдателност в откриването на улики и изясняването на загадки, изоставени като безнадеждни от

официалните полицейски власти. От време на време до мен стигаха разкази за делата му: за повикването му в Одеса във връзка със случая „Трепов“, за това, как бе разкрил необичайната трагедия с братята Аткинсън в Тринкоумъли, и, накрая, за възложената му от холандското кралско семейство мисия, с която той се бе справил по такъв деликатен и успешен начин. Ала извън тези признаци за дейността му, за които научавах само толкова, колкото и всички останали читатели на всекидневния печат, почти не знаех какво става с някогашния ми приятел и другар.

Една вечер — беше 20 март 1888 година — се връщах от визита при пациент (бях пак възобновил частната си практика), когато пътят ме отведе на улица „Бейкър“. Като минавах край вратата, която добре помнех и завинаги щях да свързвам в ума си с времето, когато още ухажвах бъдещата си съпруга, както и с трагичните събития, описани в „Етюд в червено“, внезапно ме обзе страстно желание пак да видя Холмс и да науча как прилага удивителните си способности. Квартирата бе ярко осветена и точно когато погледнах нагоре, зърнах тъмния силует на високата му слаба фигура два пъти да се появява върху транспарантите. Той крачеше из стаята забързано и енергично, отпуснал глава на гърдите си, със склучени зад гърба ръце. Добре познавах настроенята и навиците му и тази поза и движенията му говореха сами за себе си. Пак се бе заловил с работа. Беше излязъл от наркотичните си халюцинации и разпалено се бе втурнал по дирите на някаква нова загадка. Позвъних и бях поканен да се кача горе, в стаята, която преди беше поне отчасти и моя.

Той не даде израз на никакви чувства, а и не очаквах да ги прояви, но мисля, че се зарадва, като ме видя. Почти без да каже нищо, само със сърдечен поглед и жест ме покани да се разположа в едно кресло, побутна към мен кутията с пури и ми посочи касата с напитки и сифона в ъгъла. След това се изправи пред камината и ме изгледа със странния си пронизващ поглед.

— Съпружеският живот ти понася добре — рече Холмс. — Струва ми се, Уотсън, че си напълнял с три килограма и половина от последния път, когато те видях.

— С три и нещо — поправих го аз.

— Така ли, стори ми се, че е с малко повече. Да, струва ми се, със съвсем малко повече, Уотсън. И както забелязвам, възобновил си

лекарската си практика. Не беше ми казал, че имаш намерение да започваш работа.

— Ама как разбра?

— Виждам го, използвам дедукцията. Как съм разбрал, че неотдавна си се бил измокрил целият и че имаш изключително непохватна и небрежна прислужница, това ли?

— Скъпи Холмс — рекох, — но това е прекалено. Ако се беше родил преди няколко века, щяха да те изгорят на клада. Наистина в четвъртък ходих пеш извън града и се прибрах у дома ужасно изкалян, но тъй като сега съм облечен с други дрехи, не мога да си представя какво е дало материал на дедукцията ти. А Мери Джейн наистина е непоправима и жена ми вече ѝ отправи последно предупреждение. Но и тук не мога да разбера как стигаш до заключението си.

Холмс се позасмя тихо и потри дългите си жилести ръце.

— Изключително просто — каза той, — моите очи ми казват, че от вътрешната страна на лявата ти обувка, точно там, където е огряна от огъня в камината, кожата е одраскана и се забелязват шест почти успоредни резки. Очевидно са били направени от някой, който доста небрежно е остъргал ръбовете над подметката, за да отстрани засъхналата кал. Оттук следва, както виждаш, двойната ми дедукция, че си ходил навън в ужасно време и че за теб се грижи някоя крайно небрежна представителка на лондонската слугинска гилдия, която ти поврежда обувките. А що се отнася до лекарската ти практика, ако един господин дойде в квартирата ми и от него се носи миризмата на йодоформ, ако на десния му показалец има петно от сребърен нитрат и ако издутината отстрани на цилиндъра му сочи къде е прибрал стетоскопа си, трябва наистина да съм много тъп, за да не мога да заявя, че този човек е активно действащ представител на медицинската професия.

Не можех да не се разсмея, като го изслушах как простичко и непринудено обяснява процеса на дедукцията си.

— Като те слушам да представяш доводите си — коментирах аз, — всичко винаги започва да ми се струва толкова абсурдно елементарно, сякаш и сам бих могъл да стигна до тях, макар че всеки път, когато ги излагаш, се чувствам объркан, докато не ми изясниш процеса си. Все пак продължавам да вярвам, че моите очи не виждат по-зле от твоите.

— Точно така — отговори той, после запали цигара и се отпусна във фотьойла. — Ти също виждаш, но не умееш да забелязваш. Разликата между едното и другото е ясна. Например ти много пъти си виждал стъпалата, които водят от антрето до тази стая тук горе.

— Да, много пъти.

— Колко пъти?

— Ами неколкостотин.

— Тогава колко стъпала има?

— Колко ли? Не знам.

— Точно така! Не си забелязал. А си ги виждал. Точно това ми е мисълта. Ето аз знам, че стъпалата са седемнайсет, защото не само съм ги виждал, но и съм ги забелязвал. Впрочем понеже се интересувах от такива проблемчета и защото бе така любезен да опишеш няколко от моите дребни случаи, това тук може да те заинтересува — и той побутна към мен лист плътна розова хартия за писма, който лежеше разгънат на масата. — Пристигна с последната поща — рече Холмс. — Прочети го на глас.

Письмцето не носеше дата, нито подпис или адрес.

Тази вечер в осем без петнайсет — прочетох — ще Ви посети един господин, който желае да се посъветва с Вас по въпрос от изключителна важност. Неотдавнашните услуги, които оказахте на една от европейските кралски династии, показват, че сте човек, на когото може да се има безусловно доверие по наистина важни въпроси. Тази Ваша характеристика биде от всички кръгове потвърдена. В такъв случай бъдете на разположение в указания час и не се чувствайте засегнат, ако посетителят Ви носи маска.

— Наистина е загадъчно — казах аз. — Какво предполагаш, че означава?

— Още не разполагам с фактите. Капитална грешка е, ако се теоретизира, преди да са налице фактите. Човек започва, без да ще, така да използва фактите, че ги нагажда към предположенията си, вместо да съгласувам предположенията с фактите. Но какво можеш да кажеш за самото писъмце?

Внимателно разгледах бележката, както и хартията, на която бе написана.

— Човекът, който го е писал, може да се предположи, е състоятелен — започнах, стараяйки се да подражавам на методите на моя приятел. — Такава хартия трудно може да се намери за по-малко от два шилинга и половина пакетът. Необикновено здрава и плътна е.

— Необикновено, точно тази е думата — обади се Холмс. — Това изобщо не е английска хартия. Вдигни я срещу светлината.

Направих, както ме помоли, и видях голяма буква „E“ и малко „g“, голямо „P“, както и голямо „G“ и малко „t“, втъкани в материята на хартията.

— Какво означава това според теб? — попита Холмс.

— Името на производителя без съмнение или по-точно — монограмът му.

— Съвсем не. Голямото „G“ и малкото „t“ са съкращение на *Gesellschaft*, което на немски означава „фирма“. Обичайно съкращение, подобно на „д-во“. „P“, естествено, означава *Papier* — „хартия“. А сега да видим това „Eg“. Нека погледнем в географския справочник — и той свали от полицата тежък кафяв том. — *Eglow, Eglonitz*, а, ето — *Egria*. „Егрия“ е немскоговореща област в Бохемия, недалеч от Карлсбад. Известна е с това, че е станала сцена на смъртта на Валенщайн, както и с многобройните си стъklarски и хартиени фабрики." Ха-ха, е, моето момче, какво разбираш дотук? — очите му искряха, когато издуха триумфално във въздуха огромен синкав облак дим от цигарата си.

— Хартията е произведена в Бохемия — отговорих.

— Точно така. А човекът, който е написал бележката, е германец. Обърни внимание на необичайната конструкция на изречението „Тази ваша характеристика биде от всички кръгове потвърдена.“ Това не може да бъде написано от французин или от руснак. Единствено германецът борави така грубо с глаголите си. Значи остава само да открием какво иска този германец, който пише на бохемска хартия и желае да носи маска, за да не показва лицето си. Ето го и него, ако не греша, идва да разсее всичките ни съмнения.

Докато изговаряше тези думи, се чу тропот на конски копита и стърженето на колела в бордюра, последвани от рязко иззвъняване. Холмс подсвирна.

— Два коня, съдейки по звука — рече той. — Да — продължи, след като надникна през прозореца. — Чудесно закрито файтонче, теглено от две красавици. Над сто и петдесет лири всяка. Уотсън, в този случай дори да няма друго нищо, има пари.

— Май е по-добре да си тръгвам, Холмс.

— В никакъв случай, докторе. Стой си на мястото. Без моя Бозуел^[1] съм загубен. Случаят обещава да е интересен. Ще бъде жалко да го пропуснеш.

— Но твоят клиент...

— Остави го него. На мен може да ми бъде необходима твоята помощ, а и на него също. Ето го, идва. Седни в това кресло, докторе, и ни ощастливи с пълното си внимание.

Звукът на бавни и тежки стъпки, който прозвуча откъм стълбите и коридора, стихна непосредствено пред вратата. След това се разнесе силно и властно почукване.

— Влез! — извика Холмс.

В стаята влезе мъж, не по-малко от два метра висок, с гърди и крайници на същински Херкулес. Облечен бе в скъпи дрехи, но със съмнителен вкус, биха казали мнозина в Англия. Ръкавите и предницата на двуредното му палто се пресичаха от плътни астраганени ленти, а тъмносинята пелерина, наметната на раменете му, бе обшита с огненочервена коприна и прикрепена на врата с брошка, ярък аквамарин. Високи до средата на прасеца му ботуши с кончови, гарнирани със скъпи кожички, допълваха впечатлението за варварски разкош, излъчвано от целия му външен вид. В ръката си мъжът държеше широкопола шапка, а горната част от лицето му бе закрыта от черна полумаска, стигаща до скулите, която очевидно бе нагласил току-що, защото, когато влезе, ръката му още бе вдигната към маската. Ако се съдеше по откритата долна част на лицето, мъжът бе с волеви характер, като дебалата увиснала устна и удължената плоска брадичка подказваха граничеща с твърдоглавие непоколебимост.

— Получихте ли писмото ми? — попита мъжът с плътен рязък глас и силно изразен немски акцент. — Съобщих ви, че ще ви посетя — той премести погледа си от единия от нас към другия, сякаш не можеше да реши към кого да се обърне.

— Заповядайте, седнете — покани го Холмс. — Това е моят приятел и колега доктор Уотсън, който е така любезен понякога да ми

оказва помощта си при моите случаи. С кого имам честта да разговарям?

— Можете да ме наричате граф Фон Крам, бохемски благородник. Както разбирам, този господин, вашият приятел, е човек дискретен и с добра репутация, на когото мога да поверя въпрос от крайна важност. Защото, ако това не е така, бих предпочел да общувам с вас насаме.

Аз се изправих да си тръгна, но Холмс ме улови за китката и ме придърпа обратно към креслото.

— Или ще говорите пред двама ни, или няма да говорите с никого — заяви той. — Пред този господин можете да изречете всичко, което можете да кажете на мен.

Графът сви широките си рамене.

— Тогава трябва да започна с това — каза той — да поискам от вас да запазите пълна дискретност в продължение на две години, след което въпросът вече няма да е от такава важност. Докато понастоящем, не би било пресилено да се твърди, той е с такава тежест, че може да повлияе върху европейската история.

— Давам дума — заяви Холмс.

— Аз също.

— Моля да ме извините за тази маска — продължи нашият странен посетител. — Августейшата персона, която ме е натоварила с тази задача, желае, щото нейният представител да остане непознат за вас, при което трябва да ви призная начаса, че титлата, с която преди малко се назовах, всъщност не е моя.

— Това ми беше ясно — хладно каза Холмс.

— Обстоятелствата са крайно деликатни и е нужно да се вземат всички предпазни мерки, за да се потуши нещо, което може да прерасне в скандал и сериозно да компрометира едно от европейските кралски семейства. Или, за да се изразя по-точно, въпросът засяга прочутата династия Ормщайн, наследствените владетели на Бохемия.

— И това ми беше ясно — тихо рече Холмс, облегна се в креслото и затвори очи.

Нашият посетител с очевидна изненада хвърли поглед към отпуснатата крехка фигура на човека, който без съмнение му бе описан като най-енергичния детектив в Европа. Холмс бавно отвори очи и нетърпеливо погледна към своя клиент исполин.

— Ако ваше величество благоволи да изложи случая — заяви той, — ще бъда в състояние да ви дам по-добър съвет.

Мъжът скочи от стола си и закрачи напред-назад из стаята в състояние на неудържима възбуда. После с жест на отчаяние смъкна рязко маската от лицето си и я запрати на пода.

— Прав сте! — извика. — Аз съм кралят. И защо трябва да се опитвам да скрия това?

— Наистина, защо? — тихо повтори Холмс. — Още преди ваше величество да бе казал каквото и да било, вече знаех, че разговарям с Вилхелм Готсрайх Сигизмунд фон Ормщайн, велик херцог на Касел Фелщайн и наследствен владетел на Бохемия.

— Но вие трябва да разберете — рече нашият странен посетител, след като отново седна и прокара ръка по високото си бяло чело, — трябва да разберете, че не съм свикнал да върша работа от такъв вид лично. Ала въпросът е толкова деликатен, че не можех да го поверя на някой пратеник, без да се поставя в зависимост от него. Пристигнах инкогнито от Прага с цел да се посъветвам с вас.

— Тогава, моля ви, започнете — подкани го Холмс, като отново притвори очи.

— Фактите накратко са следните: Преди пет години по време на една продължителна визита във Варшава се запознах с прочутата авантюристка Айрини Адлър. Името ѝ несъмнено ви е познато.

— Докторе, ако обичаш, направи справка в моя азбучник — тихо ме помоли Холмс, без да отваря очи.

От дълги години той системно събираще извлечения от всички вестникарски съобщения относно лица и други въпроси, така че трудно бе да се спомене някоя тема или човек, за които да не бе в състояние незабавно да предостави нужната информация. Сега намерих справката за госпожата между биографиите на един равин и на един морски капитан, автор на монография за морските дълбоководни риби.

— Я да видя! — поиска Холмс. — Хм! Родена в Ню Джърси през 1858 година. Алт, ха! Ла Скала, хм! Солистка на Варшавската императорска опера, да! Оттеглила се от оперната сцена, ха! Живее в Лондон, точно така! Ваше величество, както разбирам, вие сте се отдали на увлечението си по тази млада жена, написали сте ѝ няколко

компрометиращи писма и сега желаете да си ги получите обратно от нея.

— Точно така. Но как...

— Да сте сключвали таен брак?

— Не.

— А оставили ли сте ѝ някакви книжа с правна стойност или свидетелства?

— Не.

— Тогава не мога да ви разбера, ваше величество. Ако тази млада жена извади на показ писма, за да ви изнудва или с някаква друга цел, по какъв начин ще успее да докаже автентичността им?

— По почерка вероятно.

— Ами, ами! Фалшификация.

— Личната ми хартия за писма.

— Открадната.

— Собственият ми печат.

— Подправен.

— Снимката ми.

— Купена.

— Но на снимката сме двамата с нея.

— О, Господи! Това вече не е добре! Ваше величество действително е извършил неблагоприятна постъпка.

— Аз бях луд, бях се побъркал.

— Сериозно сте се компрометирали.

— Тогава бях само кронпринц, престолонаследник. Бях млад. И сега съм едва на трийсет години.

— Снимката трябва да се вземе обратно.

— Опитахме се и не успяхме.

— Ваше величество трябва да плати. Налага се снимката да бъде откупена.

— Не иска да я продаде.

— Тогава трябва да бъде открадната.

— Направихме пет опита. Два пъти платени от мен крадци обираха с взлом къщата ѝ. Веднъж, докато тя пътуваше, откраднахме багажа ѝ. Два пъти ѝ устройвахме засади. Никакъв резултат.

— Нито следа от снимката?

— Абсолютно никаква. Холмс се засмя.

— Добро проблемче — рече той.

— За мен е много сериозен проблем — с упрек му отвърна кралят.

— Наистина е сериозен. И какво възнамерява да направи тя със снимката?

— Да ме погуби.

— Но как?

— Аз се готвя да се женя.

— Да, чух.

— За Клотилде Лотман фон Сакс-Менинген, по-малката дъщеря на краля на Скандинавия. Може и да сте запознат със строгите правила, които семейството ѝ съблюдава. А и тя самата е олицетворение на деликатността. Дори капчица съмнение относно моето поведение ще сложи край на всичко.

— А Айрини Адлър?

— Заплашва, че ще им изпрати снимката. И ще го направи. Знам, че ще го направи. Вие не я познавате, но тя е коравосърдечна жена. Лицето ѝ е като на най-красивите жени, а умът ѝ е като на най-решителните мъже. Няма да се спре пред нищо, само и само да не се ожени за друга жена. Пред абсолютно нищо...

— Сигурен ли сте, че още не е изпратила снимката?

— Сигурен съм.

— А защо?

— Защото заяви, че ще я изпрати в деня, в който годежът бъде публично обявен. Пада се следващия понеделник.

— А, значи разполагаме с още три дни — заяви Холмс, прозявайки се. — За голямо мое щастие, тъй като имам една-две много важни работи за проучване. Ваше величество, разбира се, ще остане в Лондон?

— Разбира се. Ще ме намерите в хотел „Лангам“ под името граф Фон Крам.

— Тогава ще ви драсна някой ред, за да ви осведомя докъде сме стигнали.

— Да, моля ви. През цялото време ще тръпна от страх.

— А по отношение на парите?

— Имате картбланш.

— Без ограничения?

— Заявявам ви, че съм готов да дам дори една от областите на кралството си, за да получа тази снимка обратно.

— А за текущи разноси?

Кралят извади изпод пелерината си тежка кесия от кожа на дива коза и я остави на масата.

— Вътре има триста лири в злато и седемстотин в банкноти — каза той.

Холмс бързо написа разписка върху лист от бележника си и му я подаде.

— А адресът на мадмоазел? — попита той.

— Брайъни лодж на „Сърпънтайн авеню“ в Сейнт Джонс уд.

Холмс си го записа.

— И още един въпрос — продължи той. — Снимката кабинетен формат ли е?

— Да.

— Е, тогава лека нощ, ваше величество, и вярвам, че скоро ще имаме добри вести за вас. Лека нощ и на теб, Уотсън — добави той, когато файтонът на краля изтрополи по улицата. — Ако бъдеш така любезен да ми се обадиш утре следобед в три часа, бих искал да пообсъдим това проблемче с теб.

[1] Джеймс Бозуел, спътник и биограф на влиятелния английски литератор от XVIII век д-р Самюъл Джонсън. — Б.пр. ↑

II

Точно в три часа бях на улица „Бейкър“, но Холмс го нямаше. Хазяйката ми съобщи, че излязъл от къщи малко след осем часа сутринта. Седнах до камината, решен да го изчакам, колкото и да се забавеше. Разследването вече силно ме бе заинтригувало. Макар случаят да не бе забулен в зловеща и странна тайнственост, обвиваща описаните вече от мен две престъпления, естеството на въпроса и високото положение на клиента му придаваха специфична особеност. А и с каквото и разследване да се занимаваше приятелят ми, умелото контролиране на ситуацията, енергичният му и проникателен начин на разсъждение ми доставяха наслада, докато наблюдавах системата му на работа, както и бързите и изкусни методи, с които разплиташе и най-заплетените загадки. Така бях свикнал с постоянните му успехи, че вероятността от провал изобщо не ми минаваше през ум.

Беше почти четири часа, когато вратата се отвори и в стаята влезе един коняр, сякаш пьян, разрошен, с бакенбарди, с пламнало лице и дрипави дрехи. Колкото и да бях свикнал с удивителната способност на приятеля ми да се предрешава, наложи се да огледам три пъти този мъж, преди да се убедя, че наистина е Холмс. Той ми кимна и се скри в спалнята, откъдето се появи след пет минути в обичайния си, напълно порядъчен вид облечен в костюм от туид. Пъхна ръце в джобовете и протегна крака пред камината, като в продължение на няколко минути се заливаше от смях.

— Боже Господи! — извика той, задави се и после продължи да се смее, докато накрая се облегна назад, безпомощно отпуснат в креслото.

— Какво има?

— Невероятно смешно е. Сигурен съм, че никога няма да можеш да познаеш с какво се занимавах сутринта и какво се наложи да правя накрая.

— Не мога да си представя. Предполагам, че си наблюдавал навиците на госпожица Айрини Адлър, а може би и къщата ѝ.

— Точно така, но последиците бяха доста необичайни. Но нека да ти разкажа. Излязох от къщи малко след осем сутринта преоблечен като безработен коняр. Хората, които обичат конете, се разбират чудесно, също като масоните. Стани един от тях и ще научиш всичко, каквото ти трябва. Скоро намерих Брайъни лодж. Това е вила бижу, с градина зад сградата, чиято предна фасада на два етажа се издига на самата улица. Брави с топки на вратата. Просторна всекидневна отдясно с високи прозорци почти до пода с онези безсмислени английски ключалки, които и дете може да отвори. Отзад нищо забележително, освен че до прозореца на антрето може да се стигне от покрива на пристройката за каретите. Обиколих вилата и я разгледах отблизо отвсякъде, без да забележа обаче нищо друго, което да представлява интерес. Завъртях се наоколо и както очаквах, открих конюшня в уличката, която минава покрай единия зид на градината. Помогнах на конярите с оборката на конете им, като в замяна получих от тях два пенса, чаша смесена бира, две дози ситно нарязан тютюн и колкото щеш сведения за госпожица Адлър, да не говорим, че се наложи да изслушам биографиите на още пет-шест съседни, към които не изпитвам никакъв интерес.

— И какво научи за Айрини Адлър? — попитах.

— А, завъртяла е главата на всички мъже околоръст. Тя е най-нежното същество, носещо боне, на нашата планета. Така говорят всички в конюшната на „Сърпънтайн авеню“. Живее тихо, пее по концерти, всеки ден в пет часа излиза с кола и се връща точно в седем за вечеря. По друго време излиза рядко, освен когато има концерт. Сред посетителите ѝ има само един мъж, но пък с него се среща доста често. Тъмнокос, красив и елегантен, идва поне веднъж дневно, а понякога и два пъти. Нарича се господин Годфри Нортън от адвокатското сдружение в Инър темпъл. Виждаш ли предимствата на файтонджиите като осведомители? Над десетина пъти са го возили от конюшните на „Сърпънтайн авеню“ до дома му и знаят всичко за него. Когато изслушах това, което имаха да ми кажат, продължих да се разхождам напред-назад покрай Брайъни лодж и да обмислям плана си за действие. Този Годфри Нортън очевидно беше важен фактор в случая. Адвокат. Звучи заплашително. Каква е връзката между двамата и каква е целта на честите му посещения? Каква му е тя — клиентка, приятелка или любовница? Ако е първото, вероятно му е предала

снимката за съхранение. Ако е последното, е по-малко вероятно. От отговора на този въпрос зависеше дали да продължа работата си в Брайъни лодж, или да прехвърля вниманието си към квартирата на господина в Темпъл. Беше деликатен момент, свързан с евентуално разширяване обхвата на моето разследване. Боя се, че те отегчавам с всички тези подробности, но трябва да ти дам възможност да разбереш всичките ми дребни затруднения, за да можеш да схванеш ситуацията.

— Слушам те внимателно — обадох се аз.

— Докато размишлявах над проблема, пред Брайъни лодж спря един наемен кабриолет и от него изскочи някакъв господин. Забележително красив мъж, мургав, с орлов нос и мустаци, очевидно мъжът, за когото бях слушал. Виждаше се, че много бърза, викна на файтонджията да го почака и се стрелна с вид на човек, чувстващ се съвсем като у дома си, покрай домашната прислужница, която отвори вратата. Остана в къщата около половин час. Зърнах го няколко пъти през прозорците на всекидневната — крачеше напред-назад и говореше възбудено, ръкомахайки. Нея изобщо не видях. След малко той излезе с още по-объркан вид. Извади от джоба си златен часовник и го погледна съсредоточено. „Карай като фурия — викна на файтонджията. — Най-напред до магазина «Грос и Ханки» на улица «Риджънт», а после до църквата «Сейнт Моника» на «Еджуеър роуд». Ще получиш половин лира, ако стигнем за двацет минути!“ И потеглиха, а докато аз се питах дали да ги последвам, по улицата се зададе изискано малко ландо, чийто кочияш бе успял да закопчае само половината копчета на сакото си, вратовръзката му бе нахлузена едва ли не под ушите, а ремъците от сбруята на коня му стърчаха от катарамите. Още не бе успял да спре съвсем, когато от вратата на антрето изскочи нашата дама и се метна вътре. Успях само да я зърна. Красива жена с лице, за което един мъж е готов да умре. „Църквата «Сейнт Моника», Джон! — извика тя. — Ще получиш половин лира, ако стигнем там за двацет минути!“ Всичко това, Уотсън, бе толкова чудесно, че не можех да го пропусна. И тъкмо се колебаех дали да се затичам след нея, или да се метна отзад на ландото ѝ, когато по улицата мина един кабриолет. Файтонджията два пъти се почуди дали да вземе такъв опърпан пътник, но аз скочих в колата, преди да успее да ми откаже. „Църквата «Сейнт Моника» — викнах му. — Ще получиш половин лира, ако стигнем за двацет минути!“ Беше

дванайсет без двайсет и пет. Моят файтонджия караше здравата и мисля, че никога не са ме возили толкова бързо, но все пак другите двама ни бяха изпреварили. Когато пристигнах, кабриолетът и ландото вече стояха пред вратата с плувнали в пот коне. Платих на файтонджията и бързо влязох в църквата. Вътре нямаше абсолютно никой освен двамата, които бях преследвал, както и един облечен с бяла стола свещеник, който, стори ми се, спореше с тях. И тримата стояха пред олтара. Тръгнах бавно по страничната пътека между редовете като човек без работа, отбил се в църква. Внезапно за моя изненада тримата пред олтара се обърнаха и Годфри Нортън изтича към мен. „Слава Богу! — извика той. — Ти ставаш! Хайде! Идвай!“ „Какво сега?“ — попитах аз. „Ела, човече, постой тук само три минути, иначе няма да е законно.“ Почти ме завлече до олтара и преди да успея да разбера къде сме, вече бях започнал да мънкам отговорите, които ми шепнеха в ухото, и да свидетелствам за неща, от които нямаш понятие, най-общо, да давам своя принос за трайното впрягане на Айрини Адлър, неомъжена, и на Годфри Нортън, ерген, в брачния хомот. Всичко свърши за миг и господинът вече ми благодареше от едната страна, дамата от другата, а свещеникът пред мен сияеше. Това бе най-нелепото положение, в което съм изпадал през живота си. И сега ми е смешно, като си помисля. Изглежда, документите им не са били съвсем редовни и свещеникът категорично отказваше да ги ожени без никакъв свидетел, така че щастливата ми поява спести на младоженеца необходимостта да кръстосва улиците, за да търси някой. Младоженката ми даде една лира и аз възнамерявам да си окача тази монета на ланеца на часовника за спомен от събитието.

— Много неочакван обрат — казах, — е, и сега какво?

— Ами реших, че плановете ми са сериозно застрашени. Съвсем вероятно изглеждаше двойката да отпътува незабавно за някъде и да бъда принуден да взема бързи и енергични мерки. Те обаче се разделиха на вратата на църквата, той се върна в Темпъл, а тя — у дома. „Ще изляза с колата до парка в пет часа, както обикновено“ — каза му тя на тръгване. Не чух нищо друго. Потеглиха в различни посоки и аз също си тръгнах, за да направя от своя страна нужното.

— А именно?

— Студено говеждо и чаша бира — отвърна Холмс, като дръпна звънеца. — Дори не успях да помисля за храна, а по всяка вероятност

тази вечер ще бъда още по-зает. Между другото, докторе, необходимо ми е твоето съдействие.

— За мен ще е удоволствие.

— Имаш ли нещо против да нарушиш закона?

— Ни най-малко.

— А да поемеш риска да те арестуват?

— Готов съм, стига да е в името на добра кауза.

— О, каузата е прекрасна!

— Тогава съм на твое разположение.

— Сигурен бях, че мога да разчитам на теб.

— И какво точно искаш от мен?

— Ще ти обясня, след като госпожа Търнър дойде с подноса. А сега — продължи той, като се нахвърли върху скромната храна, която нашата хазйяка беше приготвила — трябва да обсъдим въпроса, докато се храня, защото не разполагам с много време. Вече е почти пет часа. След два часа трябва да се появим на сцената на действието. Госпожица Айрини, или по-точно — госпожа Айрини, се връща от разходката си в седем. Ние трябва да сме пред Брайъни лодж, за да я посрещнем.

— И после?

— Остави това на мен. Вече съм уредил всичко, което трябва да се случи. Настоявам само за едно. Каквото и да стане, ти не бива да се намесваш. Разбираш ли?

— Трябва да остана безучастен, така ли?

— Не бива да вършиш нищо. Вероятно ще възникне една дребна неприятност. Не се намесвай. Ще се свърши с това, че ще ме въведат в къщата. Четири-пет минути по-късно прозорецът на всекидневната ще се отвори. Ти трябва да си наблизко.

— Добре.

— Ще ме наблюдаваш, ще можеш да ме виждаш отвън.

— Добре.

— И когато вдигна ръка, ето така, ще хвърлиш в стаята онова, което ще ти дам, и в същото време ще извикаш, че има пожар. Следиш ли мисълта ми?

— Напълно.

— Няма нищо страшно — каза той и извади от джоба си продълговата ролка с формата на пура. — Това е обикновена димка,

използвана от водопроводчиците, с по една капсула за самовъзпламеняване във всеки край. Задачата ти е само това. Когато извикаш, че има пожар, ще привлечеш вниманието на доста хора. След това можеш да тръгнеш към края на улицата, а аз ще дойда при теб след десет минути. Надявам се, че обясних всичко?

— Трябва да не се намесвам, да се приближа до прозореца, да те наблюдавам и когато дадеш сигнал, да хвърля вътре този предмет, след това да извикам, че има пожар, и да те изчакам на ъгъла на улицата.

— Точно така.

— Можеш напълно да разчиташ на мен.

— Отлично. Струва ми се, че вече почти става време да се приготвя за новата си роля.

Той се скри в спалнята и се появи след няколко минути преобразен на мил и простодушен протестантски свещеник. С широкополата черна шапка, широките неогладени панталони, бялата вратовръзка, съчувствената усмивка, както и с цялото излъчване на съсредоточено и благосклонно внимание можеше да се сравнява единствено с преподобния Джон Хеър. Холмс не просто бе сменил облеклото си. Изразът на лицето, поведението, самата му душевност сякаш се сменяха с всяка нова роля, в която се въплъщаваше. Сцената бе останала без един чудесен актьор, както и науката — без един проникновен мислител, когато той се бе посветил на криминалните разследвания.

В шест и петнайсет тръгнахме от улица „Бейкър“, а когато пристигнахме на „Сърпънтайн авеню“, до седем оставаха десетина минути. Вече се бе здрачило, почнаха да палят осветлението, а ние се разхождахме пред Брайъни лодж и изчаквахме обитателката на вилата. Къщата изглеждаше точно както си я бях представял от краткото описание на Шерлок Холмс, но районът се оказа неочаквано оживен за малка уличка в тих квартал. На единия ъгъл стояха групичка зле облечени мъже, които пушеха и се смееха; виждаха се също един точилар на ножици с точилото си, двама гвардейци, които се задяваха с едно слугинче, както и неколцина добре облечени младежи, шляещи се с пури в уста.

— Тази венчавка — започна Холмс, докато се разхождахме насам-натам пред къщата, — доста опростява нещата. Сега снимката се превръща в нож с две остриета. Ситуацията е такава, че и госпожата

ще има толкова желание господин Годфри Нортън да я види, колкото и на нашия клиент му се ще тя да се появи пред очите на неговата принцеса. Сега въпросът е ще можем ли да я намерим.

— Да, къде ли е?

— Крайно невероятно е тя да я носи със себе си. Снимката е кабинетен формат. Твърде голяма е, за да се скрие лесно в роклята на една жена. Тя знае, че кралят е в състояние да ѝ устрои засада и да я претърси. Вече са били направени два подобни опита. Можем да приемем, че не носи снимката със себе си.

— Тогава къде може да е?

— Например у нейния банкер или адвокат. Тази двойна възможност не е изключена. Но аз съм склонен да приема, че не е нито у единия, нито у другия. По природа жените са загадъчни и обичат всичко да държат в ръцете си. Защо да я дава на друг човек? Тя може да се довери на попечителите си, но не е в състояние да прецени какви косвени или политически методи на въздействие могат да бъдат използвани, за да се окаже натиск върху един делови човек. А и не забравяй, че е решила да я използва само след няколко дни. Явно е някъде, където да ѝ е подръка. Явно е в къщата ѝ.

— Но нали вече са прониквали там два пъти с взлом?

— Пфу! Не са знаели къде да гледат.

— А ти къде ще гледаш?

— Аз няма да гледам.

— А какво ще правиш?

— Ще я накарам да ми я даде.

— Но тя ще ти откаже.

— Няма да бъде в състояние. Ето че чувам тропот на колела. Това е нейната карета. Сега изпълнявай безпрекословно разпорежданията ми.

Докато той говореше, иззад ъгъла на улицата се появиха светлините от страничните фенери на карета. Беше изисканото малко ландо, което изтрополя до вратата на Брайъни лодж. Когато спря, един от мъжете, които се шляеха на ъгъла, се втурна да отвори вратичката с надеждата да спечели някое пени, но беше изблъскан от друг безделник, който се спусна със същите намерения. Избухна яростна кавга, която се разпали още повече от двамата гвардейци, които взеха страната на единия безделник, докато точиларят се намеси също

толкова разпалено на страната на другия. Размахаха се юмруци и за миг дамата, слязла от каретата си, се озова в центъра на групичката биещи се мъже с пламнали лица, които безжалостно се налагаха. Холмс се втурна към тълпата, за да защити дамата, но когато се добра до нея, извика и рухна на земята, а от лицето му рухна кръв. Щом видяха, че пада, гвардейците си плюха на петите в едната посока, а безделниците хукнаха в другата. Неколцината добре облечени мъже, които бяха наблюдавали боя отстрани, без да се намесват, най-сетне се притекоха да помогнат на дамата и да се погрижат за ранения човек. Айрини Адлър, както ще продължа да я наричам, бе изтичала нагоре по стълбите, но се спря на площадката, където прекрасната ѝ фигура се очертаваше от лампата в антрето, загледана към улицата.

— Сериозно ли е пострадал този клетник? — попита тя.

— Умрял е! — извикаха няколко гласа.

— Не, не, диша още! — обади се друг глас. — Но ще свърши, преди да сме го закарали в болницата.

— Какъв смел човек — обади се една жена. — Ако не беше той, ония щяха да ограбят портмонето и часовника на дамата. Това е опасна банда. А, диша, диша!

— Не бива да лежи на улицата. Може ли да го внесем в къщата, госпожо?

— Разбира се. Внесете го във всекидневната. Там има удобен диван. Отгук, моля!

И Холмс бавно и тържествено бе внесен в Брайъни лодж и настанен в централното помещение, докато аз безшумно наблюдавах ставащото от поста си до прозореца. Запалиха осветлението, но щорите не бяха спуснати, така че виждах приятеля си проснат на дивана. Не зная дали той изпитваше угризения в този момент от ролята, в която се бе вживял, но аз самият никога не съм се чувствал по-засрамен от мига, в който видях красивото създание, против което заговорничех, да се грижи за ранения мъж с огромно състрадание. Ала щеше да бъде най-черно предателство спрямо Холмс да се откажа от задачата, която ми бе поверил. Ожесточих сърцето си и извадих димката от палтото. Все пак, рекох си, ние не я нараняваме пряко. Само я възпираме да не нарани друг човек.

Холмс се приповдигна и приседна на дивана. Приличаше на човек, комуто не достига въздух. Една прислужница се втурна и

разтвори широко прозореца. В същия момент той вдигна ръка, аз метнах димката в стаята и изкрещях: „Пожар!“ Почти в същия миг цялата тълпа зрители — и добре облечените, и зле облечените, и господата, и прислужниците — подеха в хор: „Пожар!“ Гъсти кълба дим се извиха в стаята и заизскачаха през отворения прозорец. Зърнах мятащи се фигури и миг по-късно чух гласа на Шерлок Холмс, който убеждаваше, че тревогата е фалшива. Шмугнах се сред крещящата тълпа и си пробих път до ъгъла на улицата, а след десет минути с радост усетих ръката на моя приятел да ме улавя, за да се измъкнем от сцената на врявата и бъркотията. Той повървя бързо и мълчаливо няколко минути, докато не свихме по една от тихите улици, водещи към „Еджуеър роуд“.

— Справи се чудесно, докторе — рече Холмс. — Не би могло да бъде по-добре. Всичко е наред.

— Значи снимката е у теб!

— Зная къде е.

— Как разбра?

— Тя ми показа, както ти обещах, че ще направи.

— Не разбирам.

— Нямам намерение да създавам загадки — засмя се той. — Всичко беше свършено просто. Ти, разбира се, си забелязал, че всички на улицата бяха наши съучастници. Всичките бяха наети за цялата вечер.

— Успях да се досетя.

— После, когато избухна кавгата, аз държах в ръката си влажна червена боя. Втурнах се, паднах, плеснах се с ръка по лицето и се превърнах в окаяна гледка. Стар номер.

— Който и аз успях да разгадая.

— След това ме внесоха вътре. Нямах как да не ме пусне в къщата. Можеше ли да направи друго? И то във всекидневната, точно там, където подозирах. Снимката бе скрита някъде там, пред спалнята й, и аз бях решен да науча къде. Сложиха ме на дивана, показах, че не ми достига въздух, те бяха принудени да отворят прозореца и ти получи удобен случай да действаш.

— Това с какво ти помогна?

— Беше изключително важно. Когато една жена разбере, че в къщата й гори пожар, инстинктивно се втурва най-напред към онова,

на което най-много държи. Това е непреодолим вътрешен порив, неведнъж съм се възползвал от него. Така беше при скандала за завещанието на Дарлингтън, а също и при историята в замъка Арнсуърт. Омъжената жена се втурва към детето си, а неженената — към кутията за скъпоценности. Бях наясно, че нашата дама днес няма в дома си нещо, което да цени повече от онова, което търсим. Щеше да се втурне да го спасява. Тревогата за пожар беше много убедителна. Димът и виковете могат да сепнат и човек с железни нерви. Тя реагира идеално. Снимката беше в нишата зад плъзгащия се плот, точно над шнура за звънеца вдясно. Само за миг се озова там и аз успях да я зърна, когато я измъкна наполовина. Когато извиках, че тревогата е фалшива, тя я пъкна обратно, погледна към димката, изтича от всекидневната и повече не я видях. Аз станах и се измъкнах от стаята, поднасяйки извиненията си. Поколебах се за миг дали да не прибера веднага снимката, но бе влязъл кочияшът и понеже ми се стори, че ме наблюдава втренчено, реших, че ще е по-сигурно да изчакам. Прекалената прибързаност понякога може да провали всичко.

— А сега? — попитах аз.

— Задачата ни фактически приключи. Утре с краля и теб, ако имаш желание да дойдеш, ще посетим вилата. Ще ни поканят във всекидневната, за да изчакаме дамата, но най-вероятно, когато тя дойде, няма да намери нито нас, нито снимката. Негово величество вероятно ще бъде удовлетворен, ако я прибере със собствените си ръце.

— И кога ще направите посещението?

— В осем часа сутринта. Тя няма да е още станала, така че ще имаме свобода на действие. Но освен това трябва и да действаме бързо, защото тази венчавка може изцяло да промени живота и навиците ѝ. Незабавно трябва да телеграфирам на краля.

Бяхме стигнали до улица „Бейкър“ и стояхме пред вратата. Холмс търсеше ключа си, когато един минувач го поздрави:

— Добър вечер, господин Шерлок Холмс!

На тротоара имаше само неколцина души, но поздравът, изглежда, бе отправен от слабичък младеж с широко палто, бързешком минал край нас.

— Чувал съм този глас — рече Холмс, загледан по зле осветената улица. — Кой, по дяволите, може да е?

III

Тази нощ останах да преспя на улица „Бейкър“ и сутринта, тъкмо когато бяхме започнали да пием кафето си с препечен хляб, кралят на Бохемия нахлу в стаята.

— Наистина ли я взехте! — извика той, сграбчвайки Шерлок Холмс за двете рамена, като жадно го гледаше в лицето.

— Още не.

— Но се надявате?

— Надявам се.

— Да вървим тогава. Изгарям от нетърпение.

— Нужен ни е файтон.

— Защо, моята карета чака долу.

— Е, това ще опрости нещата — и ние слязохме долу и за сетен път се отправихме към Брайъни лодж.

— Айрини Адлър се омъжи — подхвърли Холмс.

— Омъжи ли се! Кога?

— Вчера.

— За кого?

За един английски адвокат на име Нортън.

— Но не е възможно тя да го обича?

— Надявам се, че го обича.

— И защо се надявате?

— Защото това ще ви спести, ваше величество, страховете от понататъшни неприятности. Ако дамата обича съпруга си, тя не може да обича ваше величество. А ако не обича ваше величество, няма причина да се опитва да попречи на плановете ви.

— Това е така. Но пък... Ех! Да беше от род като моя! Каква кралица би станало от нея! — той замълча умърлушено и не проговори повече, докато не спряхме на „Сърпънтайн авеню“.

Вратата на Брайъни лодж беше отворена и на стъпалата стоеше възрастна жена, която ни изгледа с язвителен поглед, когато слязохме от каретата.

— Господин Шерлок Холмс, предполагам? — попита тя.

— Аз съм господин Холмс — отговори приятелят ми, като я изгледа с въпросителен и доста обезпокоен поглед.

— Така ли! Господарката ми каза, че има вероятност да ни посетите. Тя отпътува за Европа днес сутринта в 5 и 15 от Чаринг крос.

— Какво! — Шерлок Холмс отстъпи, олюлявайки се, пребледнял от огорчение и изненада. — Искате да кажете, че е напуснала Англия?

— Повече няма да се връща.

— А документите? — попита кралят с дрезгав глас. — Всичко е изгубено.

— Сега ще видим — Холмс изблъска настрани прислужницата и се втурна към всекидневната, последван от краля и мен. Мебелите бяха разместени във всички посоки, рафтовете — разглобени, чекмеджетата зееха, сякаш дамата набързо ги бе претършувала преди бягството си. Холмс се втурна към шнура на звънеца, плъзна малкия плот и като бръкна, извади снимка и писмо. Снимката беше на самата Айрини Адлър във вечерен тоалет, а на плика бе написано: „За г-н Шерлок Холмс. Да остане тук, докато бъде потърсено.“ Приятелят ми разкъса плика. Тримата нетърпеливо зачетохме. Писмото бе написано в полунощ предната вечер и гласеше следното:

Драги господин Шерлок Холмс, Вие наистина се справихте чудесно. Успяхте напълно да ме заблудите. Допреди тревогата за пожара не бях заподозряла нищо. Но след като се улових, че съм се издала, се замислих. Още преди месеци ме бяха предупредили за вас. Бяха ми казали, че ако кралят реши да наеме детектив, със сигурност това ще сте Вие. Дадох ми и Вашия адрес. Да, с действията си ме накарахте да разкрия онова, което искахте да научите. Но дори когато ме обзе подозрение, ми беше трудно да помисля нещо лошо за онзи мил и любезен стар свещеник. Ала, знаете ли, аз самата съм обучавана за актриса. За мен мъжките костюми не са нещо непознато. Често се възползвам от свободата, която те предлагат. Изпратих Джон, кочияша, да ви наблюдава, изтичах на горния етаж,

облякох дрехите си за разходка, както ги наричам, и слязох долу тъкмо когато Вие си тръгнахте.

Е, последвах Ви до вратата на Вашия дом и се уверих, че действително от мен се е заинтересувал прочутият господин Шерлок Холмс. След което доста неблагоприятно Ви поздравих с „Добър вечер“ и се отправих към Темпъл, за да се срещна със съпруга си.

Двамата с него решихме, че най-добрият ход е бягството, след като ни преследва такъв страховит противник, така че, когато дойдете утре, ще намерите гнездото празно. Що се отнася до снимката, нека Вашият клиент бъде спокоен. Аз обичам и ме обича един по-добър от него човек. Кралят може да прави каквото желае. Човекът, с когото той постъпи така жестоко и несправедливо, няма да му създава неприятности. Ще задържа снимката само като предпазна мярка и ще я запазя като оръжие, което винаги ще ме закриля от всякакви стъпки, които той би могъл да предприеме занапред. Оставям друга снимка, която той може да пожелае да притежава, и оставам, драги господин Шерлок Холмс, искрено Ваша.

Айрини Нортън,
по баща Адлър

— Каква жена, ах, каква жена! — извика кралят на Бохемия, след като тримата прочетохме посланието. — Нали ви казах колко е интелигентна и решителна! Нима не би станало от нея чудесна кралица? Не е ли жалко, че не е от моя ранг?

— От това, което видях и научих за дамата, тя наистина изглежда от съвсем друг ранг, сравнена с ваше величество — хладно заяви Холмс. — Съжалявам, че не успях да доведа задачата, възложена ми от ваше величество, до по-успешен завършек.

— Напротив, драги ми господине — извика кралят. — Не би могло да има по-успешен завършек. Зная, че тя няма да наруши думата си. Снимката сега е на точно толкова сигурно място, колкото би била и в огъня.

— Радвам се да чуя, че ваше величество смята така.

— Безкрайно съм ви задължен. Моля ви, кажете ми по какъв начин да ви се отплатя. Този пръстен... — той свали пръстена със смарагд във форма на змия от ръката си и го подаде върху дланта си.

— Ваше величество притежава нещо, което за мен ще е много по-ценно — рече Холмс.

— Само кажете кое е то!

— Тази снимка!

Кралят го погледна удивено.

— Портретът на Айрини! — извика той. — Но, разбира се, щом го желаете.

— Благодаря ви, ваше величество. Тогава не остава друго, което може да се направи по вашия въпрос. Имам честта да ви пожелаая приятен ден — той се поклони и като се обърна, без да забелязва ръката, която кралят му бе протегнал, се отправи придружен от мен към квартирата си.

Така бе предотвратен един голям скандал, който бе надвиснал над кралство Бохемия, а най-добрите планове на господин Шерлок Холмс бяха провалени от съобразителността на една жена. Преди Холмс имаше навика да се присмива на женската интелигентност, но напоследък не съм чувал такива изявления от него. А когато говори за Айрини Адлър или когато стане дума за портрета ѝ, винаги я нарича с почетната титла Жената.

КЛУБЪТ НА ЧЕРВЕНКОСИТЕ

Един ден миналата есен се отбих у моя приятел Шерлок Холмс и го сварих да разговаря с пълен червендалест възрастен мъж с огненочервена коса. Извиних се, че идвам така ненадейно, и понечих да си тръгна, но Холмс почти насила ме въведе в стаята и затвори вратата зад гърба ми.

— Напротив, идваш тъкмо навреме, драги ми Уотсън — сърдечно ме увери той.

— Опасявам се, че ти преча. Виждам, че си зает.

— Да, зает съм наистина.

— В такъв случай ще почакам в съседната стая.

— Не, не — възрази Холмс и се обърна към събеседника си: — Господин Уилсън, този джентълмен беше мой ценен помощник при успешното разрешаване на много от случаите, с които съм се заемал, затова смятам, че ще ми бъде особено полезен в разясняването и на вашия въпрос.

Пълният господин се понадигна от стола, кимна ми леко за поздрав и ме изгледа изпитателно с малките си, полускрити в подпухналите клепачи очи.

— Настани се на канапето, Уотсън — покани ме Холмс, а той самият се отпусна в креслото и допря пръстите на двете си ръце, както правеше обикновено, когато размишляваше над нещо. — Отлично зная, драги ми Уотсън, че споделяш моето влечение към всичко странно и необичайно, излизащо от рамките на еднообразното ни и скучно ежедневие. Иначе едва ли би си водил с такова увлечение подробни записки за случаите, които разследвам и които, позволи ми да те упрекна, в усърдието си нерядко поразкрасяваш.

— Но всички тези случаи са наистина изключително интересни — оправдах се аз.

— Спомняш ли си обаче какво ти казах онзи ден, когато се канехме да се заемем с не особено сложната задача, възложена ни от госпожица Мери Съдърланд — че и най-смелото въображение не може

да съчини необичайните и невероятни неща, които понякога се случват в живота.

— Твърдение, в което си позволих волността да се усъмня.

— Ако продължаваш да упорстваш, драги докторе, ще ме принудиш да те затрупам с факти, които накрая ще те убедят, че съм прав. Да вземем за пример историята на господин Джейбс Уилсън, който бе така любезен да ме посети тази сутрин, за да ми я разкаже. Уверявам те, отдавна не бях чувал нещо толкова интересно. Това, което се е случило с господин Уилсън, наистина изглежда необикновено. Неведнъж съм ти казвал, че зад странното и необикновеното често се крият не големи, а съвсем дребни престъпления или дори деяния, които далеч нямат престъпен характер. В дадения случай не мога веднага да преценя дали става въпрос за престъпление, но събитията наистина са крайно, крайно необикновени. Господин Уилсън, бъдете така добър да повторите разказа си. Моля ви за това не само за да може моят приятел доктор Уотсън да чуе историята, но и за да я изслушам отново и аз, тъй като е толкова странна, че не бих желал да пропусна и най-дребните подробности. Обикновено тъкмо подробностите ми помагат да си припомня хилядите сходни случаи, които съм разследвал. Принуден съм да призная обаче, че в практиката си не съм се сблъсквал с подобно произшествие.

Пълният клиент изпъчи гордо гърди, извади от вътрешния джоб на редингота си мръсен омачкан вестник и го разгърна на коляното си. Когато сведе глава и зашари с очи по колоната с обявления, аз се възползвах от момента да го огледам и да се опитам чрез метода на Шерлок Холмс по облеклото и изобщо по цялата му външност да си извадя заключения, що за човек е.

За съжаление наблюденията ми не надхвърлиха онова, което бе очевидно още от пръв поглед. Посетителят явно бе най-обикновен дребен търговец, възпълен, самодоволен и глуповат. Носеше издути на коленете сиви пепитени панталони, разкопчан, не особено чист черен редингот и сива жилетка, от чието джобче се подаваше масивен месингов ланец, на който бе окачена наподобяваща украшение продупчена в средата правоъгълна метална пластинка. Протрит цилиндър и избеляла кафява пелерина с измачкана кадифена яка лежаха на стола до него. И тъй, колкото и да разглеждах непознатия,

нищо не ми направи впечатление освен огненочервената коса и мрачния недоволен израз на лицето му.

Шерлок Холмс веднага забеляза безуспешния ми опит да стигна до някакви по-задълбочени изводи, поклати глава, усмихна се и рече:

— Като изключим най-очевидните данни — че господин Уилсън някога се е занимавал с физически труд, че смърка енфие, че е франкмасон, че е бил в Китай и че напоследък е прекарал дълго време в писане, — и аз самият не мога да кажа нищо повече за него.

Господин Джейбс Уилсън подскочи от изненада и без да сваля пръст от колоната с обявленията във вестника, впери поглед в приятеля ми.

— Откъде, за Бога, знаете всичко това, господин Холмс? — попита той. — Откъде научихте например, че съм се занимавал с физически труд? Като млад наистина бях корабен дърводелец.

— По ръцете ви личи, драги ми господине. Дясната ви ръка е по-голяма от лявата. Работили сте главно с нея и мускулите ѝ са по-развити.

— Добре, а за смъркането на енфие и франкмасонството?

— Простете ми, че ще ви разоблича в нарушение на строгия устав на вашия орден, но явно сте забравили, че на вратовръзката ви е забодена карфица със знака на франкмасоните.

— О, да. Наистина съм я забравил. Но как разбрахте, че продължително съм писал?

— Много просто, каква друга може да е причината петнайсетина сантиметра от долната страна на десния ви ръкав да е така излъскана, а на левия при лакътя да има чупка, която се получава, когато човек си подпира ръката на бюрото, докато пише?

— Добре, а за Китай?

— Над дясната ви китка е татуирана риба. На тази инквизиция сте се подложили в Китай. Посветил съм много време на изучаването на различните методи на татуировка, писал съм дори и трудове на тази тема. Никъде другаде по света освен в Китай не оцветяват люспите на рибите в бледорозово. А китайската монета, която е окачена на ланеца ви, напълно затвърди извода ми.

Джейбс Уилсън се разсмя гръмогласно.

— Ето какво било! — възкликна той. — В първия момент бях поразен от ясновидските ви способности, а сега разбирам, че работата

е съвсем проста.

— Започвам да си мисля, Уотсън — рече Холмс, — че правя голяма грешка, като давам такива разяснения. Както знаеш, *Omne ignotum pro magnifico* — или преведено на английски: „Всичко неизвестно се смята за възвишено“ — и ако продължавам да изпадам в откровения, има опасност скромната ми репутация да се провали. Успяхте ли да намерите обявлението, господин Уилсън?

— Да, намерих го — отвърна Уилсън, забил грубия си червен показалец някъде по средата на колоната с обявления. — Ето го! Всъщност с него започна всичко. Прочетете го сам, сър.

Взех вестника и прочетох следното:

КЛУБ НА ЧЕРВЕНОКОСИТЕ

В изпълнение на завещанието на покойния Изикиа Хопкинс от Лебънън, щат Пенсилвания, се открива място за нов член на клуба със заплата четири лири седмично за напълно номинална служба. Всички червенокоси мъже, здрави тялом и духом, могат да кандидатстват за мястото. Желаетелите да се явят в понеделник в единайсет часа при Дънкън Рос в клуба на улиците „Флийт“ и „Поупс корт“.

— Какво, по дяволите, означава това — възкликнах, след като прочетох обявлението два пъти.

Холмс се подсмихна и се размърда на стола си, както имаше обичай да прави, когато беше в повишено настроение.

— Доста е странно, не намираш ли? — обърна се той първо към мен и после към Уилсън: — А вие, господин Уилсън, сега накратко ни разкажете всичко за себе си, за семейството си и каква роля изигра обявлението във вашия живот. Уотсън, моля те, отбележи си преди това кой е вестникът и от коя дата е.

— „Морнинг Кроникъл“ от 27 април 1890 година. Точно отпреди два месеца.

— Добре. Започвайте, господин Уилсън.

— Както вече ви казах — рече Джейбс Уилсън, като попи потта, избила по челото му, — аз имам малка заложна къща на „Сакс-Кобърг скуеър“, близо до Сити. Работя на дребно и в последните години изкарвах, колкото да преживявам. Някога можех да си позволя да държа двама помощници, но сега имам само един. И него едва ли щях да наема, ако не се бе съгласил да му плащам половин надница, а срещу останалото, което му се полага, да го уча на занаята си.

— Как се казва този услужлив младеж? — попита Шерлок Холмс.

— Името му е Винсънт Сполдинг и вече е преминал младежките години. Трудно ми е да определя възрастта му. Но по-умел помощник от него едва ли бих могъл да си намеря. Много добре знам, че може напълно самостоятелно да върши тази работа и да печели два пъти повече, отколкото получава при мен, но в края на краищата, щом това положение го задоволява, не е в мой интерес да му подсказвам подобна мисъл.

— Да, наистина. За вас очевидно е от голяма полза, че имате помощник, който навсякъде другаде би получавал пълното си възнаграждение. В днешно време малцина работодатели попадат на толкова добросъвестни служители. Струва ми се, че помощникът ви е не по-малко странен от обявлението, което ни дадохте да прочетем.

— Е, и той си има своите слабости — рече Уилсън. — Не съм срещал човек, така страстно отдаден на фотографията. Непрекъснато щрака с апарата, наместо да посвети времето си на по-полезни неща, после бърза да се напъха в зимника като заек в дупката си, за да проявява снимките, които е направил. Това му е главният недостатък, но пък е толкова добър работник, че не го упреквам.

— Все още работи и живее при вас, предполагам?

— Да, сър. Той и едно четиринайсетгодишно девойче, което ни сготвя по нещичко и от време на време чисти — това е цялото ми домакинство. Аз съм вдовец без деца. Тримата живеем тихо и скромно, имаме си покрив над главата, плащаме си всички дългове и не правим никому нищо лошо. Първото, което смути спокойствието ни, беше това обявление. Точно преди осем седмици Сполдинг влезе в кантората с този вестник в ръка и каза: „Жалко, че Господ не ме е създал червенокос, господин Уилсън.“ „Защо?“ — попитах. „Защо ли? — отвърна ми той. — Защото се открива място за нов член в Клуба на

червенокосите. Който го заеме, ще се опаричи. Доколкото разбирам, местата са повече от кандидатите и попечителите си блъскат главата какво да правят с поверените им средства. Да можех само да променя цвета на косите си, набързо щях да се намърдам в това топло гнезденце.“ „Чакай, чакай, я ми разкажи по-подробно“ — подканих го аз. Знаете ли, господин Холмс, по характер съм човек домосед и тъй като не тичам аз да гоня работата, а тя сама идва при мен, понякога минават цели седмици, без да си подам носа навън, затова не знам какво става по света, и с нетърпение чакам да науча някоя новина. „И никога не сте чували за Клуба на червенокосите!“ — възкликна Сполдинг с ококорени от изненада очи. „Не, никога.“ „Много странно, тъй като сте крайно подходящ кандидат за свободното място.“ „А колко ли ще може да се печели от това?“ „Около двеста лири годишно, но работата е много лека и няма никак да пречи, ако човек си има и друго занимание.“ Можете да си представите как наострих уши, тъй като търговията ми със заложени вещи от няколко години върви слабо и двеста лири допълнителен доход биха ми дошли много добре. „Разкажи ми всичко, което знаеш“ — помолих Сполдинг. „Ето — отвърна ми той, сочейки обявлението, — уверете се сам. Клубът иска да попълни едно място и дава адреса на желаещите да получат по-подробна информация. Доколкото знам, основан е от един особняк, американски милионер, Изикиа Хопкинс. Самият той бил червенокос, затова изпитвал голяма симпатия към всички червенокоси и когато починал, се разбрало, че е поверил огромното си състояние на попечители с изричното нареждане то да бъде използвано за осигуряване прилична издръжка на хора със същия цвят на косата като неговия. Както съм чувал, срещу крайно лека работа те получават много прилично възнаграждение.“ „Но — възразих аз — сигурно милиони червенокоси ще пожелаят да заемат това свободно място.“ „Не чак толкова много, колкото си мислите — отвърна ми той. — Условието е да са лондончани и да са на средна възраст. Този американец е прекарал младите си години в Лондон и е пожелал по някакъв начин да се отплати на града, който му е предоставил условия да стане заможен. Освен това има още една важна уговорка. Не става въпрос изобщо за всички хора с червени коси, да речем, със светлочервени или тъмночервени, а само с ослепително огненочервени. Вие например, господин Уилсън, имате пълното

основание да си опитате късмета. Не съм сигурен обаче дали заради неколкостотин лири си заслужава да занемарявате основната си работа.“ Както сами виждате, господа, моята коса е именно с този богат, наситен огненочервен оттенък и тъкмо това ме подтикна да си опитам късмета, защото, ако решаването на въпроса зависеше от такова условие, щях да имам предимство пред мнозина други кандидати. Сполдинг очевидно бе добре запознат с подробностите и като преценил, че може да ми бъде полезен, му наредих да затвори капациите на прозорците и да тръгне с мен. Той явно много се зарадва, че вместо да работи, ще се поразходи, заключихме кантората и поехме към посочения в обявлението адрес. Едва ли в живота ще ми се случи повторно да видя подобно зрелище, господин Холмс. От север, от юг, от изток и от запад в отговор на обявлението към Сити се стичаха хора с всички възможни оттенъци на червено в косата си. Улица „Флийт“ се беше задръстила от червенокоси, а „Поупс корт“ приличаше на огромна сергия, отрупана с портокали. Не съм допускал, че в Англия има толкова много червенокоси. Обявлението бе привлякло кажи-речи половината население на страната ни. Не съм допускал също, че червеният цвят може да има толкова разнообразни оттенъци — сламено, лимонено, портокалово, тухлено, рижо като козината на ирландски сетер, глинено и още, и още. Но както ми беше казал Сполдинг, малцина бяха с огненочервена коса като моята. И все пак, като видях колко народ чака, се обезкуражих и понечих да си тръгна, Сполдинг обаче не искаше да ме пусне за нищо на света. Какво прави, какво струва, с блъскане, с бутане накрая успя да ме преведе през тълпата и се добрахме до стълбата, която водеше към въпросния клуб. По нея се движеха два потока от хора — едните се качваха с надежда, а другите слизаха разочаровани. Ние успяхме да се промушим между тях и се озовахме в самата канцелария.

— Това, което разказахте дотук, е доста интересно — обади се Холмс, когато нашият посетител замълча, за да поосвежи паметта си с голяма щипка енфие. — Моля, продължавайте!

— В канцеларията имаше само два дървени стола и една чамова маса, зад която седеше дребен човек с коса, по-огненочервена и от моята. Разменяше по няколко думи с всеки влязъл кандидат и набързо го отпращаше, като му намираше някакъв недостатък, противоречащ на условията. Явно не беше така лесно човек да се добере до

примамливото място. Когато дойде нашият ред, дребничкият човек ме посрещна далеч по-приветливо, отколкото останалите. Дори затвори вратата, за да не влизат други хора, та да проведем разговора на спокойствие. „Това е господин Джейбс Уилсън — представи ме моят помощник, — който желае да заеме свободното място в клуба.“ „И е напълно подходящ за него, защото отговаря на изискванията — отвърна дребничкият. — Отдавна не съм срещал човек с истински огненочервена коса.“ Отстъпи крачка назад, наклони глава и така се загледа в косата ми, че аз се почувствах крайно неловко. После се втурна внезапно към мен, стисна ми ръката и най-сърдечно ме поздрави. „Няма място за двоумение — рече той. — Вярвам, че ще ме извините обаче, ако първо взема някои предохранителни мерки.“ При тези думи сграбчи косата ми с две ръце и започна така да я тегли, че накрая изкрещях от болка. „Виждам, че очите ви се насълзиха — каза дребничкият и ми пусна косата, — значи всичко е редовно. Налага се да бъдем бдителни, нали разбирате. На два пъти се опитаха да ни излъжат с перуки и веднъж с боя. Ако ви разкажа с какви мошеници съм се сблъсквал, ще загубите доверие в човешкия род.“ Той отиде до прозореца и се провикна с пълно гърло, че мястото е попълнено. Отдолу се надигна разочарован ропот и тълпата започна да се разпръсква в различни посоки, докато накрая останахме само двама червенокоси — аз и чиновникът. „Казвам се Дънкан Рос — представи ми се дребничкият — и съм един от попечителите на имуществото, което ни предостави нашият уважаван благодетел. Женен ли сте, господин Уилсън? Имате ли семейство?“ Отговорих, че съм вдовец без деца, а той смръщи леко чело и рече: „Колко жалко! Това е сериозна пречка. Жалко наистина, че не сте женен. Клубът има за цел не само да подкрепя материално червенокосите, но и да допринася за увеличаването на техния брой. А при вас, след като не сте задомен, условието няма да може да бъде напълно спазено.“ Усетих силно разочарование, господин Холмс, защото си помислих, че това ще стане причина да не получа мястото, но той, след като размисли няколко минути, ме увери, че ще гледа да уреди работата. „При друг случай — рече той — това обстоятелство би се оказало фатално, но за човек с толкова рядко срещан цвят на косата сме длъжни да направим известна отстъпка. Кога ще можете да поемете новите си задължения?“ „Затруднен съм да ви отговоря незабавно, тъй като не мога да изоставя

напълно малкото си предприятие“ — отвърнах аз. „О, не се безпокойте за това, господин Уилсън — услужливо се намеси Винсънт Сполдинг, — мисля, че ще успея да се справя с работата вместо вас.“ „В кои часове ще бъда зает?“ — попитах аз. „От десет до два.“ В заложните къщи, както знаете, господин Холмс, най-голям оборот става вечер, и то главно в четвъртък и петък, преди получаване на надниците, затова нямаше да ми бъде неудобно да използвам сутрините да припечеля допълнителното възнаграждение. Бях сигурен и в способностите на моя помощник и знаех, че ще върши работата добре и без мен. „Удобно ми е да идвам в тези часове — отвърнах. — А какво ще бъде заплащането?“ „Четири лири на седмица.“ „И какво ще работя?“ „О, работата ви ще бъде съвсем номинална.“ „Какво разбирате под номинална работа?“ „Ще трябва неотлъчно да стоите в клуба или поне в сградата. Излезете ли дори за малко, ще загубите мястото. В завещанието това условие е упоменато изрично. Преди всичко от него ще зависи бъдещото ви положение.“ „Е, четири часа на ден няма да ми е толкова трудно да издържа.“ „И запомнете, никакви оправдателни причини не се признават — нито болест, нито някаква важна работа. Стойте си на мястото, иначе загубвате службата.“ „А с какво по-точно ще се занимавам?“ „Ще преписвате «Енциклопедия Британика». Ето ви първия том. Сам ще си набавите мастило, перо и попивателна хартия, а ние ви осигуряваме тази маса и този стол. Готов ли сте да започнете от утре?“ „Разбира се“ — отвърнах. „В такъв случай, довиждане, господин Джейбс Уилсън, и ми позволете още веднъж да ви поздравя за доходното място, което имахте щастието да спечелите.“ Изпрати ме с поклон от стаята и аз си тръгнах с моя помощник толкова радостен, че не намирах думи, за да изразя приповдигнатото си настроение. През целия ден случилото се не ми излизаше от ума, вечерта обаче въодушевлението ми взе да спада. Започнах да се съмнявам дали зад цялата тази работа не се крие някаква шега или измама. Трудно ми беше да повярвам, че някой може да завещае цялото си състояние за основаването на подобен клуб, който да пилее парите за такова безполезно нещо, като преписването на „Енциклопедия Британика“. Винсънт Сполдинг всякак се стараше да ме насърчи, но когато дойде време да си лягам, вече твърдо бях намислил да се откажа. На сутринта обаче все пак реших да отида и да видя какво ще стане. Купих за едно пени шише мастило и с паче перо и седем листа

хартия голям формат се отправих към „Поупс корт“. За моя изненада и задоволство всичко бе според уговорката. Масата беше приготвена за писане и господин Рос беше там, за да се увери дали ще дойда навреме. Нареди ми да започна от буква „А“ и си излезе, но минаваше от време на време да види как ми върви работата. В два часа дойде да ми каже, че мога да си тръгвам, похвали ме, че съм успял да препиша толкова много, излязохме и той заключи вратата на канцеларията. Така продължих да ходя всеки ден. В събота господин Рос ми наброи четири златни лири — надницата ми за изтеклата седмица. Мина още една седмица и още една. Всяка сутрин ходех в десет и си отивах в два. С течение на времето работодателят ми започна да минава само по веднъж за цялата сутрин, докато изобщо престана да идва. Аз, разбира се, не смеех да напусна нито за миг помещението, защото не бях сигурен дали все пак няма да се появи, а службата много ми харесваше, пък ми носеше и добър доход, та не исках да рискувам да я загубя. Така изтекоха осем седмици, бях преписал вече статиите за абатството, артилерията и архитектурата, за Атика и се надявах с това усърдие скоро да стигна до буква „Б“. Доста се бях охарчил за хартия и бях изписал толкова много листове, че вече едва се побираха на полицата. И изведнъж всичко свърши.

— Как така свърши?

— Да, сър, днес сутринта. Отидох както обикновено на работа в десет часа, но вратата беше заключена и на нея беше забодено с кабарче малко квадратно картонче. Ето, вижте го и прочетете сам — и той подаде едно бяло картонче с големината на лист от бележник, на което пишеше следното:

КЛУБЪТ НА ЧЕРВЕНОКОСИТЕ

е разпуснат

9 октомври 1890 г.

Двамата с Холмс прочетохме краткото съобщение, после погледнахме унилото лице на клиента ни. В първия миг историята ни се стори толкова комична, че без да се замисляме дали зад нея не се крие нещо сериозно, прихнахме в гръмогласен смях.

— Не виждам какво толкова смешно има — викна Уилсън, почервенял до корена на огненочервените си коси. — Ако не можете да направите друго, освен да ми се присмивате, ще потърся помощ другаде.

— Не се вълнувайте, моля ви — успокой го Холмс и го бутна да седне отново на стола, от който той се беше надигнал. — За нищо на света не бих се отказал да разследвам вашия случай. Отдавна не ми е попадало нещо толкова необичайно и то вече разбужда детективския ми нюх. Но, съгласете се, в историята има и нещо доста комично. А сега, моля, разкажете ни какво направихте, като намерихте картончето с обявата на вратата.

— Толкова се изумих, сър, че известно време се чудех какво да предприема. После обиколих близките кантори, но никъде нищо не знаеха. Най-сетне потърсих собственика на сградата, някакъв счетоводител, който живее на партерния етаж, и го попитах може ли да ми каже какво се е случило с Клуба на червенокосите. Той ми отвърна, че никога не е чувал за такъв клуб. Тогава го попитах за Дънкан Рос. Той отговори, че името не му е познато. „Става дума за господина от №2“ — поясних аз. „Кой? Червенокосият ли?“ „Да.“ „О — възкликна собственикът, — но той се казва Уилям Морис. Адвокат, който временно ползваше моето помещение, докато му подредят новата кантора. Вчера се изнесе.“ „Къде мога да го намеря?“ „Как къде? В новата му кантора.“ Той ми съобщи адреса. Улица „Кинг Едуард“ 17, недалеч от катедралата „Сейнт Пол“. Втурнах се натам, но на посочения адрес намерих работилница за гети и никой от работниците не беше чувал нито за Уилям Морис, нито за Дънкан Рос.

— И какво направихте тогава? — попита Холмс.

— Прибрах се вкъщи на „Сакс-Кобърг скуеър“, за да се посъветвам с моя помощник. Но той с нищо не можа да ми помогне. Каза ми само, че ако изчакам спокойно, навярно ще получа някакво съобщение по пощата. Работата обаче не търпеше отлагане, господин Холмс, защото не ми се искаше да изпусна тази чудесна служба, без да се опитам да си я възвърна, и тъй като вие сте прочут със съветите, които давате на невинни хора, изпаднали в беда, дойдох право при вас.

— Постъпили сте много разумно — отвърна Холмс. — Това, което ви се е случило, е изключително интересно и аз с удоволствие ще се заема да го изясня. От вашия разказ заключавам, че зад тази

история може би се крие нещо далеч по-сериозно, отколкото изглежда на пръв поглед.

— За мен най-сериозно е това, че губя по четири лири седмично — ядосано рече Уилсън.

— Е, едва ли имате основание — отбеляза Холмс — да сте недоволен от този крайно необичаен клуб. Тъкмо обратното. Доколкото разбирам, спечелили сте трийсетина лири и сте обогатили знанията си с всички статии от „Енциклопедия Британика“, започващи с буквата „А“. С една дума, нищо не сте загубили.

— Така е, сър, но искам да разбера кои са тези хора и с каква цел си направиха тази шега с мен, ако, разбира се, наистина се окаже шега. Доста скъпичка им излезе — цели трийсет и две лири.

— Ще се опитаме да изясним всички тези неща, но първо искам да ви задам няколко въпроса, господин Уилсън. Вашият помощник, който ви обърна внимание върху обявлението във вестника... колко време работи при вас?

— Около месец.

— Как попаднахте на него?

— Пуснах обява и той се яви.

— Единственият кандидат ли беше за мястото?

— Не, имаше още неколцина.

— Защо се спряхте на него?

— Защото ми се стори сръчен и не прояви претенции за заплащането.

— Съгласи се да работи срещу половин надница, нали така?

— Да.

— А как изглежда този Уинсънт Сполдинг?

— Дребен, но як и много пъргав, с голобрадо лице, макар да приближава трийсетте. На челото си има бял белег, сякаш мястото е изгорено с някаква киселина.

Холмс се поизправи в креслото си, явно силно заинтригуван.

— Така и предполагам — рече той. — Да сте забелязали да има дупки за обеци на ушите?

— Да, има, сър. Обясни ми, че някаква циганка му ги била пробила, когато бил дете.

— Хм! — тихо възкликна Холмс, отпусна се отново в креслото и се замисли дълбоко. — Още ли работи при вас?

— Да, сър, нали ви казах, че преди малко разговарях с него в кантората.

— А добре ли си изпълняваше задълженията, докато отсъствахте?

— Не мога да се оплача, сър. Освен това сутрин обикновено имаме малко клиенти.

— А сега можете да си вървите, господин Уилсън. Надявам се до ден-два да мога да ви дам някакво обяснение по въпроса. Днес е събота, вярвам, че до понеделник ще съм готов със заключението си.

— Е, Уотсън — каза Холмс, след като нашият посетител си излезе, — имаш ли някакви предположения по въпроса?

— Никакви — признах си откровено аз. — Историята е прекалено тайнствена.

— Обикновено — рече Холмс — колкото по-заплетен изглежда даден случай, толкова по-лесен е за разгадаване. Най-голямата трудност срещам при ясните и прости на пръв поглед престъпления също както е трудно да определиш характера на човек с безлични черти на лицето. Но с този случай трябва да се заема незабавно.

— И с какво смяташ да започнеш? — попитах.

— Първо ще изпуша една лула — отвърна Холмс. — За разрешаването на тази задача ми е нужно време колкото за три лули и те моля за около час да не ми говориш.

Той се сви в креслото си, присви колене и почти ги опря до орловия си нос, затвори очи и засмука лулата си, която стърчеше от устата му като човката на странна птица. По едно време ми се стори, че е заспал, и тъкмо когато мен също започваше да ме наляга дрямка, той скочи неочаквано с изражението на човек, взел важно решение, и остави лулата си на полицата на камината.

— Следобед в „Сейнт Джеймс хол“ ще свири Сарасате — изуми ме Холмс със забележката си. — Кажи ми, Уотсън, ще можеш ли да лишиш твоите пациенти от грижите си за няколко часа?

— Днес нямам никакви посещения. Поначало лекарската практика не ми отнема много време.

— В такъв случай вземай си шапката и да тръгваме. Искам да пообиколим Сити и пътьом ще хапнем някъде на крак. Доколкото видях, програмата е преди всичко немска, а аз предпочитам немската

музика пред италианската и френската. Тя настройва човек към самовглъбяване, тъкмо онова, което ми е нужно сега. Да вървим!

С подземната железница стигнахме до Алдъргейт и после повървахме няколко минути до „Сакс-Кобърг скуеър“, откъдето бе започнала необичайната история, която бяхме изслушали сутринта. „Сакс-Кобърг скуеър“ всъщност се оказа безлюдно площадче с претенцията за аристократичен стил, затворено от четири редици овехтели двуетажни тухлени къщи с прозорци, обърнати към оградено с железен парапет подобие на градинка, в която сред тревата бяха прораснали бурени, а тук-там се мъдреха повехнали олеандрови храсти, повели отчаяна битка за оцеляване в наситения със сажди и дим въздух. Украсена с три позлатени топчици кафява табела с името „Джейбс Уилсън“, изписано с бели букви, бе окачена над входа на една от ъгловите сгради, за да ни напъти към кантората на нашия червенокос клиент. Шерлок Холмс се спря пред къщата, наклони глава на една страна и с присвити клепачи, които наполовина скриваха яркия блясък на очите му, я огледа внимателно, после бавно тръгна по улицата и огледа и останалите къщи. Върна се при кантората на Уилсън и след като потропа два-три пъти с бастуна си по плочника, почука на вратата. Незабавно отвори пъргав, интелигентен на вид, гладко обръснат младеж и го покани да влезе.

— Благодаря ви — рече Холмс, — само исках да попитам как мога да стигна от тук до „Странд“.

— На третата пряка свивате вдясно, а после на четвъртата вляво — бързо отговори младият човек и затвори вратата.

— Ловък е, няма що — отбеляза Холмс, като си тръгнахме. — По моя преценка заема четвърто място сред големите авантюристи в Лондон, а по дързост бих го наредил дори на трето. Доста съм чувал за него.

— Очевидно помощникът на господин Уилсън играе някаква роля в тайнствената история с Клуба на червенокосите — рекох. — Сигурен съм, че го попита за пътя просто за да можеш да го видиш.

— Не него самия.

— А какво тогава?

— Коленете на панталоните му.

— И какво откри?

— Това, което очаквах.

— Защо потропа на плочника?

— Драги ми, докторе, сега е време за разследване, не за разговори. Трябва да разузнаем всичко за неприятелския лагер. Вече научихме нещичко за „Сакс-Кобърг скуеър“. Предстои ни да погледнем какво има от обратната му страна.

Улицата, на която се озовахме, след като завихме зад ъгъла, се различаваше от пустото площадче, както гърбът на картината — от лицето ѝ. Намирахме се на една от главните пътни артерии, която свързва Сити със северната и източната част на града. Платното бе задръстено от неспирни потоци коли в двете посоки, плочниците бяха почернели от забързани тълпи пешеходци. Гледахме луксозните магазини и представителните търговски кантори и ни беше трудно да си представим, че граничат със занемарения и пращен „Сакс-Кобърг скуеър“, който току-що бяхме напуснали.

— А сега отново на работа — рече Холмс, като застана на ъгъла и плъзна поглед по улицата. — Трябва да запомня точно реда, в който са разположени сградите. Едно от увлеченията ми е да изучавам подробно всяко кътче на Лондон. Започваме с тютюнопродавницата на Мортимър, магазинчето за вестници, после идват Кобъргският клон на Градската и Областна банка, вегетарианският ресторант, каретното депо на Мак Фърлин и стигаме до следващата пресечка. С това работата ни тук, Уотсън, привърши и вече можем да си позволим малък отдых. Сандвич с чаша кафе и се пренасяме в царството на цигулковата музика, в царството на хармонията, изящството и възвишеността, където няма да ни досаждат никакви червеноси клиенти със загадъчни истории.

Приятелят ми беше не само страстен почитател на музиката и крайно надарен изпълнител, но и композитор на произведения с изключително високи достойнства. Седнал в едно кресло на първия ред в концертната зала, той прекара целия следобед в пълно блаженство, като движеше плавно тънките си дълги пръсти в такт с музиката. По лицето му играеше лека усмивка, а погледът му се рееше замечтано. В този момент едва ли някой би разпознал в него детектива Холмс, безпощадния Холмс, ненадминатия с изобретателността си неуморим преследвач на престъпници. Удивителното в характера му бе способността да раздвоява личността си, сякаш в него се бореха две начала, и аз често се питах дали изключителната му проникателност и

педантичност не се бяха породили като защитна реакция срещу романтичността и сантименталността, вложени от природата в него. Пълната отпуснатост и апатия се редуваха с изблици на неудържима енергия. Случеше ли се Холмс да остане няколко дни спокоен в креслото, увлечен в музикалните си импровизации, с черния туш и нотните листове в ръце, знаех от наблюдения, че това е затишие пред буря. Изведнъж го завладяваше страстта за преследване, ловджийският му нюх се разбуждаше, интуицията му бе нащрек и хората, които не познаваха методите му, започваха да гледат на него с подозрение, сякаш бе човек със свръхестествени способности. Като видях с какво упоение слушаше музиката този следобед в „Сейнт Джеймс хол“, разбрах, че за онези, по чиито дири бе решил да тръгне, приближава опасен момент.

— Навярно се каниш да се прибиращ у дома, докторе? — каза той, като излизахме от концерта.

— Да, такива са ми намеренията.

— А на мен ми предстои да свърша още една работа, която ще ми отнеме навярно няколко часа. Историята на „Сакс-Кобърг скуеър“ е сериозна.

— Така ли смяташ наистина?

— Подготвя се голямо престъпление, но имам основания да смятам, че ще ни стигне времето да го предотвратим. Жалкото е, че днес е събота, и това малко усложнява нещата. Довечера ще ми е нужна твоята помощ.

— В колко часа?

— Не по-рано от десет.

— Точно в десет ще бъда на улица „Бейкър“.

— Чудесно. И да те предупредя, докторе, не е изключено да изпаднем в опасна ситуация, затова пъхни в джоба си военния револвер.

Холмс ми махна с ръка, обърна се кръгом и за миг изчезна в тълпата. Не се смятам за глупав човек, но когато се случи да сътруднича на Шерлок Холмс, винаги ме обзема чувство на потиснатост, както и съмнение, че умствените ми способности не са на нужната висота. Чух разказа, който чу и той, видях онова, което видя и той, но от думите му личеше, че е разбрал не само какво се бе случило, но и какво предстоеше да се случи, докато за мен историята

продължаваше да бъде съвсем непонятна загадка. По пътя към къщи в Кенсингтън не спирах да размишлявам за необикновената случка с червенокосия преписвач на „Енциклопедия Британика“, за посещението ни на „Сакс-Кобърг скуеър“ и за обезпокоителното предупреждение, което Холмс ми отправи на раздяла. Докъде щеше да бъде среднощната експедиция и защо трябваше да бъда въоръжен? Къде щяхме да ходим и какво щяхме да правим? Холмс ми бе намекнал, че голобрадият помощник на червенокосия ни клиент е опасна личност, човек, способен да извърши голямо злодеяние. Опитвах се да намеря отговор на тези въпроси, но усилията ми оставаха напразни. Накрая се отчаях и реших да изчакам до вечерта с надеждата, че тогава случаят вероятно ще ми се изясни.

В десет без петнайсет излязох от къщи, прекосих Хайд парк, минах по улица „Оксфорд“ и стигнах до улица „Бейкър“. Пред къщата бяха спрели два файтона. Като влязох в ходника, чух от горния етаж да долитат гласове. Заварих Холмс да разговаря оживено с двама мъже. Единият от тях беше полицейският инспектор Питър Джоунс, а другият беше висок слаб господин със строг израз на лицето, с лъскав цилиндър и елегантен, безупречно ушит редингот.

— О, ето че всички се събрахме — възкликна Холмс, закопча двуредното си три четвърти палто от дебел плат и взе от закачалката ловджийския си камшик с масивна дръжка. — Уотсън, струва ми се, че познаваш господин Джоунс от Скотланд ярд? Позволи ми да ти представя и господин Мериуедър, който също ще се включи в тазвечерното ни приключение.

— Както виждате, докторе, ние с господин Холмс отново ще ловуваме заедно — рече с присъщата си самонадеяност Джоунс. — Той блестящо умее да подготвя лова, но не може да мине без стара хрътка, която да докопа дивеча.

— Дано само не препускаме на халос по следите на въображаем дивеч — мрачно отбеляза господин Мериуедър.

— Имайте пълно доверие в господин Холмс, сър — авторитетно го успокои инспекторът. — Той действа по свои методи, които, ще си позволя да отбележа, според мен се градят преди всичко на предположения и богато въображение, но детективският му нюх е неоспорим. Трябва да призная, че за разкриването на убийството на

Шолто и грабежа на скъпоценностите от Агра заслугата беше всъщност негова, а не на полицията.

— Щом вие твърдите това, господин Джоунс, значи няма от какво да се тревожа. За голямо мое съжаление обаче ще се наложи да изпусна обичайния си съботен бридж. За пръв път от двайсет и седем години ще се лиша от любимото си развлечение.

— Затова пък залогът тази вечер ще бъде стократно по-висок, отколкото на вашите партии бридж — заяви Шерлок Холмс, — а и самата игра ще бъде далеч по-вълнуваща. Печалбата ви, господин Мериуедър, ще се равнява на близо трийсет хиляди лири, а вие, Джоунс, най-сетне ще успеете да заловите човек, когото отдавна търсите.

— Става дума за Джон Клей, убиец, крадец, фалшификатор на пари и документи. Млад човек, но изключително изкусен в професията си. Няма друг престъпник в Лондон, на когото с по-голямо удоволствие бих щракнал белезниците на ръцете. Интересна личност е този Джон Клей. Дядо му е бил херцог, а той самият е учил в Итън и Оксфорд. Колкото е изобретателен, толкова е и ловък в ръцете и макар че непрекъснато се натъкваме на следите му, все не успяваме да го заловим. Една седмица извършва обир с взлом в Шотландия, на следващата събира пари за изграждането на приют за сираци в Корнуол. От години тичам по петите му, но досега не съм успял да го зърна.

— Надявам се, че ще имам удоволствието да ви го представя тази вечер. И аз на няколко пъти съм имал леки сблъсъци с него и съм напълно съгласен с вас, че е един от най-ловките престъпници. Часът обаче вече минава десет и трябва да тръгваме. Ако обичате, настанете се двамата в първия файтон, ние двамата с Уотсън ще ви последваме с втория.

Но време на продължителното пътуване Шерлок Холмс не бе особено разговорлив. Седеше отпуснат на облегалката и си тананикаше мелодиите, които беше слушал следобеда. Файтонът с трополене ни преведе през безкраен лабиринт от осветени с газови фенери улички, преди да се доберем до улица „Фарингтън“.

— Вече сме съвсем близо — отбеляза моят приятел. — Господин Мериуедър е банков директор и е лично заинтересован от случая. Реших, че е добре да вземем и Джоунс. Той не е лош човек, само че не

му стига умът за професията, която си е избрал. Има обаче едно положително качество — смел е като булдог и вкопчи ли се в жертвата си, стиска като рак. Ето че пристигнахме. Мериуедър и Джоунс вече са тук.

Спряхме на същата оживена улица, на която бяхме ходили сутринта. Освободихме файтоните и водени от господин Мериуедър, минахме по тесен коридор и през една странична вратичка, която той ни отвори. Последва втори коридор, който свърши пред масивен железен портал. По вита каменна стълба стигнахме до още по-масивна врата. Господин Мериуедър се спря да запали един фенер и ни поведе през тъмен, миришещ на пръст ходник и след като отвори трета врата, ни въведе в огромен подземен склад, пълен с кошове и обемисти сандъци.

— Отгоре сте добре защитени — рече Холмс, като вдигна фенера и огледа тавана.

— Отдолу също — отбеляза господин Мериуедър, като потропа с бастуна си по каменните плочи, с които бе облицован подът. — Господи, кънти, сякаш е кухо възкликна той изумен.

— Моля ви, не вдигайте такъв шум — предупреди го строго Холмс. — Може да провалите нашата експедиция. Ако обичате, бъдете така добър и седнете на един от сандъците, за да не ни пречите.

Достолепният господин Мериуедър се настани на един от кошовете с обиден израз на лицето, а Холмс коленичи на пода и с помощта на фенера и лупата си започна да изследва внимателно процепите между каменните плочи. След няколко секунди, очевидно доволен от видяното, скочи на крака и прибра лупата в джоба си.

— Имаме на разположение най-малко един час — заяви той, — защото те едва ли ще предприемат никакви стъпки, преди да се уверят, че наивният ни червенокос клиент вече си е легнал. След това обаче няма да губят и секунда, защото, колкото по-бързо свършат работата си, толкова повече време ще им остане да се скрият. В момента се намираме, докторе, както навярно си се досетил, в хранилището на градския клон на една от най-големите лондонски банки. Господин Мериуедър е председател на управителния съвет и сам ще ти обясни какво привлича така силно вниманието на най-дръзките престъпници в Лондон към това хранилище.

— Нашето френско злато — прошепна господин Мериуедър. — На няколко пъти получихме предупреждение, че може би се подготвя опит да бъде откраднато.

— Френско злато ли?

— Да. Преди няколко месеца ни се наложи да увеличим оборотните си средства и за тази цел заехме трийсет хиляди наполеона от Банк дьо Франс. Разчуло се е, че не сме успели да разопаковаме парите и те все още са в хранилището. В коша, върху който седя, има две хиляди наполеона, подредени между листове оловно фолио. Никога досега не сме съхранявали толкова големи златни резерви в един-единствен клон на банката и нашите директори силно се безпокоят.

— Съвсем основателно — отбеляза Холмс. — Вече е време да уточним плана на действие. Предполагам, че събитията, които очаквам, ще се развият най-много до един час. Междувременно, господин Мериуедър, ще трябва да прикрием светлината на фенера.

— И да останем в тъмното?

— За съжаление, да. Бях сложил колода карти в джоба си с намерението, както сме четирима, да изиграем един робер, за да не пропуснете обичайното си забавление, но като виждам колко сериозна е подготовката на врага, смятам, че е рисковано помещението да стои осветено. Много е важно всеки от нас да си избере удобна позиция. Тези хора са дръзки и безскрупулни и макар че ще ги нападнем неочаквано, не е изключено да наранят някого от нас, не вземем ли предпазни мерки. Аз ще застана зад този кош, а вие, Джоунс и Уотсън се скрийте зад онези двата. Щом осветя престъпниците, бързо ги обградете. Ако се опитат да открият огън, Уотсън, стреляй по тях без всякакви угризения.

Сложих заредения си револвер на един от дървените сандъци и прилекнах зад него. Холмс затвори вратичката на фенера и ни остави в пълна тъмнина — нищо не виждах, все едно бях ослепял. Мирисът на нажежен метал обаче подсказваше, че фенерът продължава да гори и ще освети помещението веднага щом стане необходимо. И без това се чувствах силно напрегнат, а внезапно настъпилият мрак и спареният влажен въздух в подземиято изопнаха нервите ми още повече.

— Има само един път за отстъпление — прошепна Холмс, — обратно през къщата на „Сакс-Кобърг скуеър“. Надявам се, че сте

изпълнили нарежданията ми, Джоунс?

— На входната врата оставих един инспектор и двама полицаи.

— Значи сме завардили всички изходи. Сега ни остава да мълчим и да чакаме.

Стори ми се, че чакахме цяла вечност. По-късно, като преглеждах записките си, си дадох сметка, че всичко бе приключило само за час и петнайсет минути, но тогава имах чувството, че нощта вече е изтекла и навън се сипва зората. Не смеех да мръдна, макар че краката ми отмаляха и взеха да изтръпват от неудобното положение, в което бях застанал. Както вече казах, нервите ми бяха изопнати до крайност, а слухът ми така се бе изострил, че дори различавах тежкото дълбоко сумтене на едрия тронав Джоунс от тихото, подобно на леко свистене дихание на банковия директор. От мястото си зад сандъка обхващах с поглед част от пода. Изведнъж между каменните плочи блесна нещо като слаба искра, която постепенно прерасна в жълта ивица. После в пода съвършено беззвучно се отвори тясна цепнатина и през нея се подаде една ръка — бяла, нежна, почти женствена, която започна да опипва осветеното пространство. Това трая около минута и ръката изчезна така неочаквано, както се беше появила. Отново настъпи мрак. Остана да блещука само бледата искра. След миг обаче една от огромните бели каменни плочи изскърца и с трясък се преобърна настрани, а на пода зейна квадратен отвор, през който заструи светлината на фенер. В отвора се показва главата на гладко избръснат човек, който, след като се озърна зорко, се хвана с ръце за двете страни на отверстието и започна постепенно да се изтегля нагоре. Когато успя да се подаде до кръста, опря коляно на пода. В следващия миг се изправи в цял ръст, застана до зейналата дупка и взе да тегли нагоре съучастника си — дребен и пъргав като него, с бледо лице и буйна яркочервена коса.

— Оттук нататък пречки няма — прошепна той. — Длетото и торбите са в теб, нали? По дяволите, скачай, Арчи, скачай! Аз сам ще се оправям.

Шерлок Холмс се стрелна иззад укритието си и сграбчи престъпника за яката. Съучастникът му се шумгна в дупката и аз чух звук от раздран плат, когато Джоунс се опита да го задържи за края на jakета. В снопа светлина от фенера се очерта дулото на револвер, но

ловкият камшик на Холмс се стовари върху ръката на престъпника и оръжието издрънча на каменния под.

— Безсмислено е, Джон Клей — спокойно каза Холмс. — Вече не можете да ни се изплъзнете.

— Да, виждам — отвърна Джон Клей напълно невъзмутимо, — приятелят ми обаче успя да се измъкне. В ръцете ви останаха само парченца от дрехата му.

— Трима души го чакат на изхода — уведоми го Холмс.

— О, така ли? Предвидили сте всичко, както трябва. Поздравявам ви.

— И аз вас за находчивостта — отвърна Холмс. — Идеята ви за червенокосите е наистина крайно оригинална.

— Съвсем скоро отново ще се видите с приятеля си — обади се Джоунс. — Той се оказа по-бърз от мен при спускането в дупки. Имайте търпението само да ви сложа белезниците.

— Не ме докосвайте с мръсните си ръце — високомерно каза арестантът, когато белезниците щракнаха на китките му. — Сигурно не ви е известно, че в жилите ми тече кралска кръв. И бъдете така любезен да се обръщате към мен със „сър“ и „моля“.

— Разбира се — ухили се Джоунс подигравателно. — Моля ви, сър, качете се горе, за да можем да откараме с файтон ваша светлост в полицейския участък.

— Това отношение вече ме задоволява — спокойно каза Джон Клей, поклони се на трима ни и излезе бавно, охраняван от детектива.

— Повярвайте ми, господин Холмс — рече господин Мериуедър, докато ни извеждаше от хранилището, — не знам как банката би могла да ви се отблагодари и да ви възнагради. Няма съмнение, че вие успяхте да разкриете и да предотвратите по такъв съвършен начин най-хитро подготвения банков обир. Друг подобен случай не е имало в цялата ми практика.

— Аз самият имах да уреждам няколко лични сметки с господин Джон Клей — рече Холмс. — Похарчих една дребна сума във връзка с разследването, която се надявам банката да ми възстанови, но най-голямата ми награда е, че можах да взема участие в приключение, което няма равно на себе си, и да чуя необикновения разказ за Клуба на червенокосите.

— Знаеш ли, Уотсън — започна да ми обяснява Холмс в ранното утро, когато седнахме на чаша уиски със сода на улица „Бейкър“, — от самото начало ми беше ясно, че единствената възможна цел за появата на тази чудновата обява за Клуба на червенкосите и последвалото преписване на „Енциклопедия Британика“ е била да се отстрани нашият не особено интелигентен клиент от дома му за няколко часа всеки ден. Изключително хитър замисъл и успешно осъществен. Планът за действие очевидно е бил подсказан на изобретателния Клей от цвета на косата на неговия съучастник. Четирите лири седмично са били примамката Уилсън да се хване в капана, а за тях тази сума е била нищожна, след като са се готвели да пипнат хиляди. Пускат обявлението във вестника, единият мошеник наема временно някаква канцелария, другият увещава наивника да кандидатства за свободното място и така успяват да го отстранят от къщата му за нужното им време. Още щом чух, че помощникът на Уилсън е приел да работи срещу половин надница, веднага ми стана ясно, че зад това се крие някаква по-особена причина.

— Но как можяхте да отгатнете каква е причината?

— Ако в къщата имаше жена, щях да предположа, че става дума за тайна любовна история. Но жена не намерихме. Предприятието на нашия клиент е малко и той не притежава нищо ценно, което да си заслужава сложната подготовка и направените разноски. Това ми подсказа, че интересите им са били насочени към нещо извън къщата. Но какво? Припомних си увлечението на помощника към фотографията и навика му често и дълго да престоюва в сутерена. Сутеренът? Очевидно там се криеше ключът към разгадаването на тази заплетена история. Направих някои справки за загадъчния помощник и открих, че ми предстои среща с един от най-хладнокръвните и дръзки престъпници в Лондон. Значи той е вършел нещо в сутерена, нещо, което му е отнемало много часове всеки ден в продължение на месеци. Но какво точно? От всичко, което прехвърлих през ума си, най-вероятно ми се стори, че е прокопавал тунел към някаква друга сграда. Ти се учуди, когато потропах с бастуна по плочника. Искях да разбера дали сутеренът е под предната страна на къщата или под задната. Оказа се, че не е към предната. Тогава позвъних и както очаквах, вратата отвори самият помощник. Имал съм вече няколко схватки и

преди с този човек, но никога не го бях виждал. И този път не го погледнах в лицето. Интересувах се панталоните му. Сигурно си спомняш колко протрити, измачкани и замърсени бяха. Именно те свидетелстваха за дългите часове, които бе прекарал в копаене. Оставаше да се установи в каква посока води тунелът. Като завихме зад ъгъла и видях Кобъргския клон на Градската и Областна банка, залепен на гърба на къщата на нашия клиент, разбрах, че задачата е решена. Когато ти след концерта се прибра у дома, аз се отбих в Скотланд ярд, а после и при председателя на съвета на банковите директори. Какво стана по-нататък, видях сам.

— А как предвиди, че ще се опитат да извършат обира тъкмо тази вечер? — попитах аз.

— Закриването на клуба беше знак, че повече не се интересуват от отсъствието на господин Джеймс Уилсън от дома му, или, с други думи, че са прокопали тунела. Наложително е било да го използват незабавно, да не би някой случайно да го открие или златото да бъде преместено другаде. Избрали са съботата като най-удобен ден на седмицата, за да успеят през двата празнични дни да се укрият. Така стигнах до извода, кога именно ще действат.

— Решил си тази логическа задача блестящо — възкликнах аз с нескрито възхищение. — Такава дълга верига от обстоятелства, чиито брънки ти подреди на най-точните им места.

— Това ме спаси за известно време от скуката — прозя се Холмс. — Но, уви, започвам да усещам, че тя наново ме завладява. Целият ми живот представлява непрестанно усилие да избягам от скучното сиво всекидневие. И тези малки загадки ми помагат да го сторя.

— Но ти си истински благодетел на човечеството — възразих аз. Холмс сви рамене.

— Да, възможно е да принасям и някаква полза — отбеляза той. *L'homme n'est rien — l'œuvre c'est tout*^[1], както се е изразил Гюстав Флобер в едно писмо до Жорж Санд.

[1] Важен е не човекът, важно е делото (фр.). — Б.пр. ↑

СЛУЧАЯТ С УСТАНОВЕНАТА САМОЛИЧНОСТ

— Драги ми приятелю — започна Шерлок Холмс, както седяхме от двете страни на камината в квартирата му на улица „Бейкър“, — животът е безкрайно по-необичаен, отколкото всичко, което е в състояние да изобрети човешкият ум. Ние дори не бихме се осмелили да измислим онова, което всъщност представлява обикновената баналност на съществуването. Ако можем да излетим през този прозорец, уловени за ръка, да закръжим над този велик град, да отместим леко покривите и да разгледаме крадешком всички странни неща, които стават, необичайните съвпадения, намерения, недоразумения, невероятните поредици от събития, които се извършват поколение след поколение и довеждат до най-невероятни — *outré*^[1] — резултати, това би направило страшно банална и безполезна белетристиката с нейните условности и предвидими заключения.

— И все пак не съм убеден, че е точно така — отговорих аз. — Случаите, които вестниците изваждат на бял свят, най-често са колкото шаблонни, толкова и простовати. В полицейските репортажи срещаме доведен до крайност реализъм, но не може да не се признае, че резултатът не е нито очароващ, нито художествен.

— За да се създаде реалистичен ефект, трябва както да се прави известен подбор, така и да се проявява известна тактичност — отбеляза Холмс. — Това липсва при полицейските репортажи, където ударението очевидно пада върху плоските коментари на следователя, а не върху подробностите, които за един наблюдател съдържат същината на историята. Уверявам те, няма нищо по-неестествено от баналностите.

Усмихнах се и поклатих глава:

— Напълно разбирам защо мислиш така. Разбира се, от положението на неофициален съветник и помощник на всички, изпаднали в безизходица по цели три континента, ти непрекъснато се сблъскваш с необикновеното и странното. Но ето — и аз вдигнах от пода сутрешния вестник, — нека да подложим метода ти на практическо изпитание. Вземам първото попаднало ми заглавие:

„Съпружеско изстъпление“. Следва половин колонка печатен текст, но и без да го чета, зная, че всичко написано ми е познато до гуша. Налице са, разбира се, другата жена, пианството, блъскането, ударът, контузията, състрадателната сестра или хазяйка. И най-недодяланият драскач не би съчинил по-недодялан разказ.

— Всъщност този пример не е подходящ като подкрепа на доводите ти — каза Холмс, взе вестника и бегло го прегледа. — Това е случаят с развода на семейство Дъндас и аз по една случайност бях привлечен, за да изясня някои дребни въпроси, свързани с него. Съпругът беше пълен въздържател, нямаше друга жена, а изстъплението, предмет на жалбата, се състоеше в това, че човекът имал навик след всяко ядене да изважда зъбната си протеза и да я запраща по съпругата си, което, ще се съгласиш, съвсем не е действие, което често се ражда във въображението на средния разказвач. Вземи си малко енфие, докторе, и признай, че при твоя пример аз печеля — той ми подаде табакерката си за енфие с цвят на старо злато и с инкрустиран по средата на капака аметист.

Разкошът ѝ бе в такъв контраст с непретенциозния му и обикновен начин на живот, че не се стърпях и отбелязах това.

— А, да — каза той, — забравих, че не съм те виждал от няколко седмици. Това е малък спомен от краля на Бохемия като възнаграждение за съдействието в случая с документите на Айрини Адлър.

— Ами пръстенът? — попитах, поглеждайки великолепия брилянт, който искреше на пръста му.

— Той е от холандското кралско семейство. Но проблемът, по който им помогнах, беше толкова деликатен, че не мога да го доверя дори на теб, който си така добър да хроникираш разрешаването на някои от задачките ми.

— А в момента занимаваш ли се с някоя задача? — попитах с интерес.

— С десетина-дванайсет, но никоя не е особено интересна. Както разбираш, те са важни, но не са интересни. Всъщност установил съм, че обикновено при по-незначителните случаи се открива поле за наблюдателността и за бърз анализ на причините и следствията, които придават очарование на едно разследване. По-едрите престъпления често се оказват обикновени, при тях по правило мотивът е по-

очевиден. В тези случаи освен една доста заплетена история, за която се обърнаха към мен от Марсилия, няма нещо кой знае колко занимателно. Възможно е обаче само след няколко минутки да се появи нещо по-добро, защото или това е един от моите клиенти, или аз съм в дълбоко заблуждение.

Той беше станал от стола си и стоеше изправен пред разтворените жалузи, загледан надолу към скучната и безцветна лондонска улица. Когато надзърнах през рамото му, видях на отсрещния тротоар една жена с тежка кожена боа около врата и голямо завито червено перо, втъкнато в широкополата ѝ шапка, накривена над ухото ѝ по кокетния фасон на Девъншърската херцогиня. Изпод това забележително съоръжение тя надзърташе нервно и колебливо нагоре към нашите прозорци, докато тялото ѝ се поклащаше напред-назад, а пръстите ѝ си играеха със закопчалките на ръкавиците. Внезапно, като плувец, който с плонж се хвърля от брега, пресече бързо платното на улицата и ние чухме рязкото дръпване на звънеца.

— И преди съм наблюдавал тези симптоми — каза Холмс, хвърляйки цигарата си в огъня. — Тези поклащания напред-назад на тротоара винаги говорят за *une affaire de coeur*. Искане ѝ се да получи съвет, но се колебае дали любовната история не е твърде деликатна, за да я сподели. Но и в такива случаи се наблюдават различия. Когато една жена е била сериозно оскърбена от мъж, в един момент отхвърля колебанията, като обичайния симптом е скъсана жица на звънеца. Така че, както можем да предположим, очаква ни любовна история, но жената е не толкова ядосана, колкото объркана или огорчена. Но ето я и нея самата, сега ще разсее съмненията ни.

Докато изричаше това, се почука и се появи прислужникът, за да съобщи за госпожица Мери Съдърланд, а самата посетителка се мержелееше зад дребната му черна фигурка подобно опънал всички платна търговски кораб зад лоцманско корабче. Шерлок Холмс я поздрави с онази непринудена вежливост, която винаги прави впечатление на събеседниците му, и след като затвори вратата и я покани с поклон да се настани в креслото, я огледа внимателно по характерния за него щателен, но и някак разсеян начин.

— Не ви ли се струва — попита той, — че с вашето късогледство е доста уморително да се занимавате толкова много с машинопис?

— В началото беше така — отвърна тя, — но сега не е нужно да гледам за буквите — после, осъзнавайки пълния смисъл на думите му, тя се стресна и на широкото ѝ добродушно лице се изписаха страх и объркване. — Явно са ви говорили за мен, господин Холмс! — извика дамата. — Иначе откъде ще знаете всичко това?

— Няма значение — засмя се Холмс. — Моята работа е да зная всичко. Вероятно съм се научил да забелязвам онова, което другите пропускат. Ако не беше така, защо ще идвате за съвет при мен?

— Дойдох, господине, защото за вас ми говори госпожа Етъридж, чийто съпруг толкова лесно сте открили, а полицията и всички останали се били отказали да го търсят и го били обявили за покойник. О, господин Холмс, ако можехте да направите нещо такова и за мен! Не съм богата, но разполагам със сто лири годишно в допълнение към онова, което печеля с пишещата машина, и съм готова да дам всичко само за да разбера какво е станало с господин Хозмър Ейнджъл.

— Защо все пак така изведнъж тръгнахте да търсите съвет от мен? — попита Шерлок Холмс, събрал връхчетата на пръстите си, с вдигнати към тавана очи.

И отново върху някак безучастното лице на госпожица Мери Съдърланд се появи стреснат израз.

— Да, наистина хукнах от къщи — рече тя, — защото се ядосах, като видях как спокойно господин Уиндибанк, тоест баща ми, приема всичко. Не иска да отиде в полицията, не иска да дойде и при вас и, накрая, тъй като не искаше да прави нищо и само повтаряше, че нищо лошо не е станало, се ядосах и тръгнах към вас, както си бях облечена.

— Баща ви — повтори Холмс, — вероятно трябва да го наричам пастрока ви, тъй като имате различни имена...

— Да, вторият ми баща. Наричам го свой баща, макар че звучи дори смешно, защото е само пет години и два месеца по-възрастен от мен.

— А майка ви жива ли е?

— О, да, жива и здрава. Не ми стана много приятно, господин Холмс, когато се омъжи повторно толкова скоро след смъртта на баща ми, при това за човек, почти петнайсет години по-млад от нея. Баща ми беше водопроводчик, имаше работилница на „Тотнъм корт роуд“ и остави в добро състояние предприятието, което майка ми продължи да

поддържа с господин Харди, старшия майстор, ала когато се появи, господин Уиндибанк я накара да продаде всичко, защото имаше по-високо положение в обществото, нали е търговски пътник и се занимава с продажба на вина. Получиха четири хиляди и седемстотин лири за преотстъпване на клиентелата и за дела от печалбите — далеч по-малко от онова, което би взел баща ми, ако беше жив.

Очаквах Шерлок Холмс да прояви нетърпение при този несвързан и безсмислен разказ, но той слушаше с крайно съсредоточено внимание.

— Вашият малък доход — попита той — от това предприятие ли е?

— А, не, господине. Той е съвсем отделно, остави ми го чичо ми Нед от Окланд. Това са новозеландски ценни книжа, които носят четири и половина процента. Сумата е две хиляди и петстотин лири, но аз мога да получавам само лихвите.

— Много ме заинтригувахте с вашите лихви — каза Холмс. — И тъй като можете да теглите такава голяма сума — сто лири годишно, плюс онова, което припечелвате, сигурно имате възможност да пътешествате и да си угаждате във всичко. Мисля, че една неомъжена дама може доста прилично да преживява с доход от около шейсет лири.

Аз мога да преживявам и с далеч по-малко, господин Холмс, но нали разбирате, че след като живея в дома на родителите си, не искам да съм им в тежест, и затова те ще разполагат с парите ми, докато съм там. Естествено, това е само временно. Господин Уиндибанк всяко тримесечие тегли сумите по лихвите ми и ги дава на майка ми, а аз съм установила, че мога да преживявам доволно с онова, което припечелвам от машинопис. Печеля по два пенса на страница и обикновено успявам да напечатам от петнайсет до двайсет страници.

— Вие напълно ми разяснихте положението си — каза Холмс. — Това е моят приятел доктор Уотсън, пред когото можете да говорите свободно. Разкажете ни сега, ако обичате, за познанството си с господин Хозмър Ейнджъл.

По лицето на госпожица Мери Съдърланд се прокрадна руменина и тя нервно подръпна крайчеца на жакета си.

— За пръв път го срещнах на бала на търговците на инсталации за светилен газ — започна тя. — Те изпращаха покани на баща ми,

докато беше жив, а и след това не ни забравиха и продължиха да ги изпращат на майка ми. Господин Уиндибанк не иска да ходим там. Много се ядосва дори само когато река да отида на пикника на неделното училище. Този път обаче бях твърдо решила да ида и щях да ида, защото с какво право ще ме спира той? Заяви, че хората там не били подходящи да се срещаме с тях, но там щяха да бъдат всичките приятели на баща ми. Каза също, че съм нямала подходяща дреха за бала, пък аз си имам оная, тъмночервената плюшена рокля, дето почти не съм я вадила от скрина. И, накрая, когато нищо друго не му оставаше, замина за Франция по делата на фирмата си, а ние двете с майка ми отидохме на бала заедно с господин Харди, дето преди беше старши майстор в нашето предприятие, и точно там се запознах с господин Хозмър Ейнджъл.

— Предполагам — прекъсна я Холмс, — че когато се е върнал от Франция, господин Уиндибанк е бил силно подразнен, че сте отишли на бала.

— Ами, дори се държа доста мило. Засмя се, спомням си, и сви рамене, като заяви, че нямало полза да отказваш нещо на една жена, защото тъй и тъй щяло да стане на нейното.

— Разбирам. И така, на бала на търговците на инсталации за светилен газ се запознахте, както разбирам, с човек на име Хозмър Ейнджъл.

— Да, господине. Запознах се с него нея вечер, а на другия ден той се отби у дома, за да разбере дали сме се прибрали благополучно, после взехме да се срещаме, искам да кажа, господин Холмс, аз се срещнах с него два пъти на разходка, но тогава вече баща ми се прибра от Франция и господин Хозмър Ейнджъл не можеше да идва у дома.

— Защо?

— Ами, вижте, баща ми не обича такива работи. Не иска никой да ни посещава у дома, доколкото това може да се избегне, и все повтаря, че една жена трябва да се чувства щастлива в собствения си семеен кръг. Но пък, както аз казвам на майка ми, преди туй една жена трябва да си има свой кръг, пък аз още си нямам мой.

И какво стана с господин Хозмър Ейнджъл? Той не направи ли опит да се срещне с вас?

— Ами баща ми след седмица пак щеше да заминава за Франция и Хозмър ми писа, че ще е по-сигурно и по-добре да не се виждаме,

докато баща ми не замине. Но можехме да си пишем и той ми пращаше писма всеки ден. Сутрин аз получавам писмата и не беше нужно баща ми да знае за това.

— Вече бяхте ли сгодени за господина?

— О, да, господин Холмс. Сгодихме се още след първата ни разходка. Хозмър, господин Ейнджъл, е касиер в една кантора на улица „Ледънхол“ и...

— Каква кантора?

— Ами това е най-лошото, господин Холмс, че не зная.

— А къде живееше?

— Нощуваше в службата си.

— И не знаете адреса му?

— Не, освен че е на „Ледънхол“.

— На какъв адрес изпрацахте писмата тогава?

— Пощата на улица „Ледънхол“, до поискване. Той ми каза, че ако ги адресирам до кантората му, другите служители щели да го подкачат, че получава писма от дами, и тогава аз предложих да ги пиша на машина, така както той пишеше своите, но той не беше съгласен, защото казваше, че когато съм ги пишела на ръка, имал усещането, че наистина са от мен, а ако бъдели напечатани, все едно машината щяла да застане помежду ни. Сам виждате, господин Холмс, колко много държеше на мен и за какви дребни нещица се сецаше.

— Това навежда на размисъл — рече Холмс. — За мен отдавна е станало аксиома, че дребните нещица са безкрайно важни. Можете ли да си припомните други дребни нещица, свързани с господин Хозмър Ейнджъл?

— Много стеснителен човек е, господин Холмс. Предпочита да излиза с мен на разходка вечер, а не посред бял ден, защото, както казва, не обичал да бие на очи. Крайно сдържан, истински кавалер. Дори гласът му е съвсем тих. Разказа ми, че като малък прекарал ангина и възпаление на жлезите и оттогава останал с болнаво гърло и имал навика да говори със запъване и шептене. Винаги е добре облечен, винаги спретнат и ненатраплив, но очите му са слаби като моите и носи тъмни очила, за да ги предпазва от силната светлина.

— Е, и какво се случи, след като баща ви, господин Уиндибанк, замина пак за Франция?

— Господин Хозмър Ейнджъл пак дойде у дома и предложи да се оженим преди завръщането на баща ми. Беше ужасно сериозен и ме накара да се закълна с ръце върху Светото писание, че каквото и да се случи, ще му остана завинаги вярна. Майка ми каза, че бил постъпил правилно, като ме накарал да се закълна, и че това било израз на силните му чувства. Той още от самото начало е благоразположен към нея, а тя го харесва дори повече от мен. А после, когато заприказваха за женитба до края на седмицата, попитах какво ще каже баща ми, но те и двамата заявиха да не мисля за него, просто ще му кажем при свършен факт, като майка ми пое да уреди въпроса. Това не ми хареса много, господин Холмс. Странно ми се стори, че трябва да искам разрешение от него, след като е само с няколко години по-голям от мен, но пък и не исках да върша нищо потайно, затова писах на баща ми в Бордо, където е френската централа на фирмата им, но получих писмото обратно сутринта в деня на сватбата.

— Значи не е стигнало до него?

— Да, господине, бил си тръгнал за Англия малко преди да пристигне писмото.

— Хм! Колко жалко! Значи сватбата е била насрочена за петък. В църква ли щяхте да се венчавате?

— Да, господине, но без много шум. Щяхме да се венчаем в „Сейнт Сейвиър“, близо до Кингс крос, а след това да дадем сватбен обяд в хотел „Сейнт Панкрас“. Хозмър пристигна да ни вземе с двуместен файтон и тъй като нямаше как да се качим и тримата, настани ни с майка ми във файтона, а той взе един друг покрит кабриолет, единствената кола, която в този момент намерихме на улицата. Пристигнахме в църквата първи и когато неговият файтон спря, зачихме да слезе, но той не се показваше и когато файтонджията слезе от капрата си и погледна, вътре нямаше никой! Файтонджията заяви, че нямал представа, какво може да е станало с него, със собствените си очи го бил видял да се качва. Това беше миналия петък, господин Холмс, и оттогава нито съм го виждала, нито съм го чувала и не мога да си обясня какво се е случило с него.

— Струва ми се, че с вас са постъпили по крайно възмутителен начин — каза Холмс.

— О, не, господине! Той е много добър и мил човек, не може да ме зарече така. Нали цяла сутрин ми повтаряше, че каквото и да се

случи, трябва да му остана вярна, че дори нещо непредвидено да ни раздели, да помня винаги, че съм му се врекла, и че рано или късно щял да предяви правата си. Това бяха странни думи за сутринта преди венчавката, но всичко, което се случи след това, им придава друг смисъл.

— Да, така е. Значи според вас го е сполетяла някаква ненадейна беда?

— Да, господине. Вярвам, че той е подозирал някаква опасност, иначе нямаше да говори по този начин. Мисля също че се е случило нещото, което е предугаждал.

— Но нямате представа, какво би могло да е?

— Не, никаква.

— Още един въпрос. Майка ви как реагира?

— Ядоса се и заяви, че не иска повече да ѝ говоря за него.

— А баща ви? Казахте ли му?

— Да, и мисля, че и той като мен смята, че нещо се е случило и че Хозмър ще се обади. Както той каза, каква полза ще има някой да ме заведе до стъпалата на църквата и след това да ме изостави? Е, ако беше взел пари назаем от мен или ако се бе оженил за мен и ме бе накарал да му завещая парите си, тогава би имало някакъв смисъл, но Хозмър беше финансово независим и не би и погледнал дори един шилинг от моите пари. И все пак какво е могло да се случи? И защо не ми пише? Ах, направо ще се побъркам от мислене. Нощем не мога да мигна — тя издърпа малка носна кърпичка от маншона си и се опита да сподави риданията си в нея.

— Ще проуча случая заради вас — каза Холмс, като се изправи — и не се съмнявам, че ще стигнем до някакъв резултат. Прехвърлете върху мен сега бремето на тази история и не позволявайте на мисълта си да се връща повече към нея. И най-вече опитайте се да изтриете от паметта си господин Хозмър Ейнджъл, така както и той е изчезнал без следа от вашия живот.

— Значи не смятате, че ще го видя пак.

— Опасявам се, че не.

— Тогава какво се е случило с него?

— Оставете този въпрос в мои ръце. Необходими са ми точното му описание и всички негови писма, които смятате, че можете да ми предоставите.

— Миналата събота пуснах обява за него в „Кроникъл“ — каза девойката. — Ето ви изрезката, ето и четири негови писма.

— Благодаря ви. А вашият адрес?

— „Лайън плейс“ 32, Камбъруел.

— Разбирам, че никога не сте знаели адреса на господин Ейнджъл. А къде е местоработата на баща ви?

— Той работи като търговски пътник за „Уестхаус и Марбанк“, известните вносители на бордо, на улица „Фенчърч“.

— Благодаря ви. Много ясно изложихте всичко. Оставете книгата тук и не забравяйте съвета, който ви дадох. Нека това произшествие бъде за вас като една затворена книга, не му позволявайте да влияе върху живота ви.

— Много сте любезен, господин Холмс, но не мога да направя това. Ще остана вярна на Хозмър и когато се върне, все още ще бъда на негово разположение.

Въпреки чудноватата ѝ шапка и неизразителното ѝ лице имаше нещо възвишено в прстодушната вяра на нашата посетителка, което заслужаваше уважението ни. Тя остави на масата малката връзка книжа и си тръгна, като обеща да дойде пак, когато я повикаме.

Шерлок Холмс остана безмълвен няколко минути, все така притискайки върховете на пръстите си един към друг, с протегнати напред крака и вторачен в тавана поглед. След това взе от лавицата старата си омазнена глинена лула, която му бе като душеприказчик, запали я и се отпусна назад в креслото си. Над главата му се извиха гъсти сини кълба, а на лицето му застина израз на безкрайна апатия.

— Доста интересен екземпляр е тази девойка — отбеляза. — Намирам я за по-интересна от проблемчето ѝ, което впрочем е доста банално. Ще откриеш подобни случаи, ако направиш справка в моя азбучник — случаят с Андоувър от седемдесет и седма година, а имаше нещо такова и в Хага миналата година. Колкото и старо да е хрумването, има една-две подробности, които са новост за мен. Но самата девойка е доста поучителен случай.

— Ти, изглежда, си успял да разчетеш доста неща у нея, останали невидими за мен — отбелязах аз.

— Не невидими, а незабелязани, Уотсън. Ти не знаеш къде да гледаш, и затова си пропуснал всичко важно. Така и не успявам да те накарам да проумееш значението на ръкавите, на стаените в ноктите на

палците внушения или големите проблеми, които може да са провиснали от връзките за обувки. Е, какво схвана ти от външния вид на тази жена? Опиши я.

— Ами носеше сиво-синкава широкопола сламена шапка с керемиденочервено перо. Жакетът ѝ беше черен, с пришити черни мъниста и с бордюр от черни кехлибарчета. Роклята ѝ беше тъмнокафява, не бежова, гарнирана с морав плюш около деколтето и ръкавите. Ръкавиците ѝ бяха сивкави и платът на десния показалец бе произтърган. Не можах да разгледам обувките ѝ. Носеше малки обли златни обеци и цялостното ѝ излъчване по един парвенюшки, небрежен и непретенциозен начин говореше, че е сравнително състоятелна.

Шерлок Холмс изръкопляска тихо и се позасмя.

— Честна дума, Уотсън, представяш се чудесно. Наистина се справяш много добре. Вярно, че си пропуснал всичко важно, но налучкваш метода и имаш усет за цветовете. Но недей да се доверяваш на общите впечатления, приятелю, а се съсредоточавай върху подробностите. Моят поглед първо се спира върху ръкавите на една жена. Ако е мъж, вероятно е по-добре най-напред да се разгледат коленете на панталоните. Както си забелязал, ръкавите на тази жена бяха гарнирани с плюш, в който най-добре остават следи. Двойната линия, малко над китката, където машинописката притиска ръце към масата, беше чудесно очертана. Ръчната шевна машина оставя подобни следи, но върху левия ръкав, и то откъм най-отдалечената от палеца страна, а не минава през най-широката част както в нашия случай. След това спрях погледа си върху лицето ѝ и забелязах оставените от пенснето вдлъбнатини от двете страни на носа и затова си позволих да подхвърля забележката за късогледството и машинописа, която сякаш я изненада.

— И мен ме изненада.

— Та нима не беше очевидно? След това останах твърде изненадан и заинтригуван, когато погледнах надолу и видях, че макар и да не бяха различни, двете обувки, които носеше, бяха от два различни чифта, едната с шарки, другата без шарки на бомбето. На едната обувка бяха закопчани само двете най-долни копчета от всичките пет, а на другата — първото, третото и петото копче. Е, когато човек види, че една млада дама, иначе спретнато облечена, е

излязла от къщи с обувки от два различни чифта и недозакопчани, не се изискват големи умения за дедукция, за да заяви, че много е бързала, когато е тръгвала да излиза.

— И друго какво? — попитах, живо заинтересуван като винаги от проникателните разсъждения на моя приятел.

— Забелязах мимоходом, че е написала някаква бележка, преди да излезе от къщи, но след като е била напълно облечена. Ти си обърнал внимание, че ръкавицата ѝ е скъсана на десния показалец, но очевидно не си забелязал, че както ръкавицата, така и пръстът ѝ бяха изцапани с лилаво мастило. Беше писала бързешком и бе топила перодръжката доста надълбоко в мастилницата. Това не може да е станало по-рано днес сутринта, защото петното нямаше да личи така ясно върху пръста ѝ. Забавни подробности, макар и малко елементарни, но трябва да се върна към работата си, Уотсън. Би ли ми прочел обявата с описанието на господин Хозмър Ейнджъл?

Вдигнах печатната изрезка към светлината:

— *Търси се, пишеше там, господин на име Хозмър Ейнджъл, изчезнал на 14-и сутринта. Ръст 170 см, добре сложен, със светло лице и тъмна коса, леко оплешивял на темето, гъсти черни бакенбарди и мустаци, с тъмни очила и лек говорен дефект. Последния път, когато е бил видян, е бил облечен в черен редингот с копринени ревери, черна жилетка, златен ланец и сиви панталони от туид „Харис“, с кафяви гетри върху високи обувки с ластик от страни. Известно е, че е работил в кантора на улица „Ледънхол“. Всеки, който може да съобщи и пр., и пр.*

— Достатъчно — прекъсна ме Холмс. — Писмата, разбира се, са съвсем банални. Нищо не научаваме от тях за господин Ейнджъл, освен че на едно място цитира Балзак. Има обаче нещо необичайно, което несъмнено ще ти направи впечатление.

— Че писмата са написани на машина — обадох се аз.

— Не само това, но и името му е написано на машина. Погледни това четливо „Хозмър Ейнджъл“ тук долу. Както виждаш, поставена е дата, но липсва адрес, само улица „Ледънхол“, тоест съвсем неопределено. Това с подписа е доста многозначително и всъщност можем да кажем, че е от решаващо значение.

— За какво?

— Скъпи ми приятелю, нима е възможно да не виждаш колко тясно е свързано това със случая?

— Не мога да кажа, че виждам, освен ако нямаш предвид, че е искал да може да се отрече от подписа си, ако бъде заведено дело за неизпълнено обещание за женитба.

— Не, не за това става дума. Но както и да е, сега ще напиша две писма, с които трябва да приключим въпроса. Едното е до една фирма в лондонското Сити, а другото — до господин Уиндибанк, младия пастрок на дамата, с покана да се срещне с нас утре вечер в шест часа. Добре поне, че ще се наложи да си имаме работа само с роднините ѝ от мъжки пол. А сега, докторе, тъй като, преди да получим отговор на това писмо, не можем да направим нищо друго, временно можем да оставим настрана нашето проблемче.

Толкова вярвах в изключителните способности на моя приятел да открива логически аргументи и в необикновената му енергия за действие, че реших, че наистина има сериозни основания за увереността и спокойствието, с които се отнасяше към странната загадка, за чието разгадаване бе призован. Известен ми бе само един случай, в който той не бе успял — с краля на Бохемия и снимката на Айрини Адлър, но когато се връщах назад към необикновените събития със „Знака на четиримата“, както и към странните обстоятелства около „Етюд в червено“, имах усещането, че случаят наистина трябва да се окаже крайно заплетен и необичаен, за да не може той да го разреши.

И така, оставих Холмс да пуши черната си глинена лула с убеждението, че когато се върна утре вечер, вече ще държи в ръцете си всички улики, които ще доведат до установяване на самоличността на изчезналия годеник на госпожица Мери Съдърланд.

По това време вниманието ми бе погълнато от един много тежък случай в лекарската ми практика и прекарах целия следващ ден до леглото на болния. Успях да се освободя едва в шест без малко, метнах се на един файтон, който ме откара до улица „Бейкър“, и вече се боях, че може да пристигна твърде късно, за да бъда в помощ при развързката на дребната загадка. Заварих обаче Шерлок Холмс сам, задрямал, свил в лоното на креслото дългото си слабо тяло. Внушителният брой шишенца и епруветки и острият чист мирис на

солна киселина ми подсказаха, че е прекарал деня в любимите си занимания с химия.

— Е, откри ли нещо? — попитах с влизането.

— Да. Бисулфат на бариев окис.

— Не, не, загадката! — извиках аз.

— А, загадката ли! Мислех си за съединението, с което работех. В този случай не е имало никога никаква загадка, макар че, както казах вчера, някои от подробностите представляват интерес. Единственият проблем е, че няма закон, който да може да направи нещо на негодника.

— А кой е той и с каква цел е изоставил госпожица Съдърланд?

Едва-що въпросът бе излязъл от устните ми, а Холмс дори не бе понечил да отговори, когато в коридора прозвучаха тежки стъпки и на вратата се почука.

— Ето го пастрока на момичето, господин Джеймс Уиндибанк — каза Холмс. — Той ми потвърди писмено, че ще пристигне в шест часа. Влезте!

Влезлият беше як мъж, около трийсетгодишен, гладко избръснат, с бледа кожа на лицето и мазни угоднически маниери, с чифт удивително зорки и пронизителни сиви очи. Той стрелна и двама ни с въпросителен поглед, остави лъскавия си цилиндър на бюфета и като кимна леко, се настани нерешително на най-близкия стол.

— Добър вечер, господин Джеймс Уиндибанк — поздрави Холмс. — Струва ми се, че това писмо, написано на машина, с което ми определяте среща за шест часа, е ваше?

— Да, господине. Боя се, че малко закъснях, но не разполагам напълно с времето си. Съжалявам, че госпожица Съдърланд ви е обезпокоила по този дребен въпрос, защото смятам, че е далеч по-добре човек да не вади кирливите си ризи на показ. Дошла е напълно против моята воля, но тя е много чувствително и импулсивно момиче, както сигурно сте забелязали, и науми ли си нещо, трудно може да бъде спряна. Разбира се, нямам нищо против вас, тъй като не сте свързан с официалните полицейски власти, но не е никак приятно подобна семейна беда да бъде разгласявана. Пък и това биха били ненужни разходи, защото как можете вие да откриете този Хозмър Ейнджъл?

— Напротив — тихо възрази Холмс, — имам всички основания да вярвам, че ще успея да открия господин Хозмър Ейнджъл.

Господин Уиндибанк се сепна и изпусна ръкавиците си.

— Радвам се да го чуя — каза той.

— Много е любопитно — продължи Холмс, — че една пишеща машина притежава почти същата индивидуалност, както и почеркът на един човек. Освен ако не са съвсем нови, няма две машини, които да пишат съвсем по един и същ начин. Някои букви се износват повече от останалите, други се износват само от едната страна. Както и сам можете да забележите, господин Уиндибанк, в тази написана от вас бележка непрекъснато се срещат леко зацапване на буквата „е“ и дребен дефект в опашчицата на буквата „г“. Има още четиринайсет други характерни особености, но тези са най-очевидните.

— Ние пишем цялата си кореспонденция на тази машина в кантората и е вярно, че е малко износена — отговори нашият посетител, поглеждайки изпитателно към Холмс с бляскавите си очички.

— А сега ще ви покажа нещо, което наистина представлява много интересна тема за проучване, господин Уиндибанк — продължи Холмс. — Мисля някой от тези дни да напиша още един кратък труд за пишещата машина и връзката ѝ с престъпленията. Отделял съм известно внимание на тази тема. Ето тук четири писма, написани, както се предполага, от изчезналия господин. Всичките са писани на машина. Във всичките четири не само „е“ е зацапано и „г“ е без опашчица, но и както ще установите, ако пожелаете да използвате моята лупа, забелязват се и останалите четиринайсет характерни особености, за които споменах.

Господин Уиндибанк скочи от стола и грабна цилиндъра си.

— Не мога да си губя времето да слушам такива фантазмагории, господин Холмс — заяви той. — Ако можете да заловите този човек, заловете го и ме уведомете, когато го направите.

— Разбира се — отговори Холмс, като пристъпи към вратата и превъртя ключа. — Ето, уведомявам ви, че съм го заловил!

— Какво! Къде? — извика господин Уиндибанк и пребледня целият чак до устните, озъртайки се като плъх в капан.

— Не, няма да стане, наистина няма да стане — заяви с учтив глас Холмс. — Няма как да се измъкнете, господин Уиндибанк. Всичко

е твърде прозрачно и когато заявихте, че не мога да разреша един толкова елементарен проблем, това беше доста лош комплимент за мен. Точно така! Седнете, за да обсъдим нещата.

Нашият посетител се строполи върху стола с мъртвешки бледо лице, а на челото му заблестя влага.

— Това... това не е подсъдно — изпелтечи той.

— Съжалявам, че наистина не е. Но между нас казано, Уиндибанк, това е най-жестокият, най-себелюбив и най-бездушен дребен номер, с който съм се сблъсквал. Сега, позволете ми да припомня хода на събитията и ако сбъркам, ще ме опровергавате.

Мъжът седеше на стола с отпусната надолу глава като напълно сломен човек. Холмс вдигна краката си върху ъгълчето на полицата пред камината и като се облегна назад с ръце в джобовете, започна да говори сякаш повече на себе си, отколкото на нас:

— Един мъж се жени за значително по-възрастна от него жена заради парите ѝ и си живее добре, харчейки парите на дъщерята, която живее при тях. Сумата е значителна за хора с тяхното положение и загубата ѝ би довела до сериозни последици. Струва си да бъде запазена. Дъщерята е с благ и обичлив характер, но любяща и отзивчива посвоему и е ясно, че с предимствата на приятната си личност и с малкия си доход няма да остане задълго неомъжена. Но женитбата ѝ, естествено, ще доведе до загубата на сто лири годишно. И какво прави пастроктът ѝ, за да предотврати тази възможност? Прави най-простото — държи я у дома и ѝ забранява да се събира с хора на нейната възраст. Скоро обаче се убеждава, че това не е решение на въпроса завинаги. Тя става неспокойна, настоява за правата си и накрая заявява, че твърдо възнамерява да отиде на въпросния бал. И какво предприема тогава пастроктът ѝ? Хладнокръвно изработва план. Със съучастието и помощта на съпругата си се дегизира, скрива живите си очи зад тъмните стъкла на очилата, прикрива лицето си с мустаци и чифт гъсти бакенбарди, снишава познатия ясен глас до изкуствен шепот и спокоен заради късогледството на девойката се появява като Хозмър Ейнджъл и държи на разстояние другите ухажори, като се залавя да я ухажва сам.

— В началото беше само шега — простена посетителят. — Не сме предполагали, че тя толкова ще се увлече.

— Сигурно. Но както и да е, младата дама несъмнено се увлича и нищо не подозира, когато ѝ казват, че пастрокът ѝ е във Франция. Поласкана е от ухажванията на господина, поощрявана и от гласно изразяваното възхищение на майка ѝ. Господин Ейнджъл започва да я посещава, защото е ясно, че нещата трябва да се развият докрай, за да се получи истински ефект. Следват срещи и годеж, който напълно ще гарантира, че чувствата на момичето няма да се пренасочат към друг човек. Измамата обаче не може да продължи вечно. Престорените пътувания до Франция са доста обременяващи. Нещата трябва да се доведат докрай недвусмислено по толкова драматичен начин, че да оставят трайна следа в съзнанието на младата дама, та тя поне за известно време да не поглежда към други ухажори. Затова и тези клетви за вярност, произнесени над Светото писание, както и намеците, че е възможно нещо да се случи в самия ден на венчавката. На Джеймс Уиндибанк му се иска госпожица Съдърланд да остане така привързана към Хозмър Ейнджъл и в такава несигурност за съдбата му, че поне още десет години да не иска и да чуе за друг мъж. И той я води до вратата на църквата, но понеже не може да отиде по-нататък, по удобен начин след това изчезва, използвайки стария номер с качването през едната врата на фойтона и слизането от другата. Мисля, че точно така са протекли събитията, господин Уиндибанк!

Нашият посетител бе успял отчасти да повъзвърне самоувереността си, докато Холмс говореше, и сега се изправи на стола с хладна подигравателна усмивка, изписана върху бледото му лице.

— Възможно е, господин Холмс — каза той, — но ако сте наистина толкова интелигентен, би трябвало да схващате, че не аз, а вие нарушавате закона сега. Преди всичко не съм извършил нищо подсъдно, но ако продължавате да държите вратата заключена, сам подлежите на съдебно преследване за физическо насилие и незаконно задържане.

— Както твърдите, законът наистина не може да ви направи нищо — кама Холмс, отключи вратата и я разтвори широко, — но, от друга страна, едва ли има човек, който повече от вас да заслужава наказание. Ако младата дама имаше брат или приятел, той би трябвало да ви напердаши с камшик по гърба. Дявол да го вземе! — продължи той, почервенявайки, когато зърна ужасната подигравателна усмивка

върху лицето на мъжа. — Това не влиза в моите задължения към клиентката ми, но след като разполагам с този ловджийски камшик, струва ми се, мога да си доставя едно малко удоволствие, като... — и той бързо направи две крачки към камшика, но преди да успее да го грабне, се разнесе бясното тропане на крака по стълбите, тежката врата на антрето се трясна и през прозореца видяхме как господин Джеймс Уиндибанк търчи с все сила надолу по улицата.

— Какъв хладнокръвен негодник! — извика Холмс през смях, като пак се отпусна в креслото си. — Тоя тип ще върви от престъпление към престъпление, докато не извърши нещо наистина сериозно и не увисне на бесилката. В известно отношение иначе този случай се оказва не толкова безинтересен.

— Още не мога напълно да проследя всички етапи на твоята логика — казах аз.

— Е, разбира се, още отначало беше ясно, че господин Хозмър Ейнджъл трябва да има сериозна причина за странното си поведение, както бе несъмнено, че единственият човек, който действително има полза от случилото се, доколкото бяхме в състояние да преценим, е пастроктът. Многозначително бе и обстоятелството, че двамата мъже никога не се явяват заедно, а единият винаги идва, когато другият отсъства. А също и черните очила, и странният глас. И едното, и другото навеждаха на мисълта за дегизировка, както и гъстите бакенбарди. Всичките ми подозрения бяха потвърдени от необичайния му навик да пише на машина дори името си, поради което, разбира се, предположих, че неговият почерк й е толкова познат, че би разпознала дори съвсем кратък образец от него. Виждаш ли как всичките тези несвързани обстоятелства наред с други по-незначителни, взети заедно, водеха в една и съща посока.

— А как ги провери?

— След като вече бях разпознал човека, не представляваше трудност да намеря потвърждения. Знаех фирмата, в която работи. Като взех напечатаното описание, изключих от него всичко, което можеше да се получи с дегизировка — бакенбардите, очилата, гласа, и изпратих описанието до фирмата с молба да ми съобщят дали отговаря на описанието на някой от търговските им пътници. Вече бях обърнал внимание на отличителните белези на пишещата машина и писах до самия човек на неговия служебен адрес, като го поканих да дойде тук.

Както и очаквах, отговорът пристигна написан на машина, със същите дребни и типични дефекти. Едновременно с него дойде и писмото от „Уестхаус и Марбанк“ на улица „Фенчърч“, в което ми съобщаваха, че описанието изцяло отговаря на техния служител Джеймс Уиндибанк. *Voila tout!* Това е всичко!

— А госпожица Съдърланд?

— Ако ѝ кажа, няма да ми повярва. Спомни си старата персийска поговорка: „Тежко на онзи, който открадне малкото на тигъра, тежко и на оня, който лиши една жена от заблудата ѝ.“ У Хафиз^[2] има също толкова дълбок смисъл, колкото и у Хораций, и също толкова познание за света.

[1] Крайно, прекалено (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Персийски лирически поет от XIV век, автор на „Диван“. — Б.пр. ↑

ЗАГАДКАТА НА ДОЛИНАТА БОСКУМ

Една сутрин, докато закусвахме с жена ми, прислужницата донесе телеграма от Шерлок Холмс:

Разполагаш ли с няколко свободни дни? Викат ме телеграфически в Западна Англия във връзка с трагедията в Долината Боскум. Ще се радвам, ако дойдеш с мен. Идеален въздух и природа. Тръгване Падингтън 11,15 ч.

— Какво ще правиш, скъпи? — попита жена ми и ме погледна.
— Ще отидеш ли?

— Наистина не зная какво да кажа. Имам доста пациенти, записани за тия дни.

— О, Анстръдър ще те замести. Напоследък ми се струваш преbledнял. Мисля, че промяната ще ти се отрази добре, а и ти винаги много си се интересувал от случаите на господин Шерлок Холмс.

— Щях да съм неблагодарник, ако не се интересувах, като се има предвид с какво се сдобих при един от тях — отвърнах. — Но ако ще тръгвам, трябва веднага да си стегна багажа, защото имам само половин час.

Придобитият от лагерния живот в Афганистан опит ме бе подготвил незабавно да потеглям на път. Не се нуждаех от кой знае какво и съвсем скоро един фойтон с тропот ме носеше към гара Падингтън. Шерлок Холмс крачеше напред-назад по перона. Фигурата му изглеждаше още по-суха и по-висока в дългата сива пътническа пелерина и плътно прилепналото към главата му вълнено кепе.

— Много любезно от твоя страна, че дойде, Уотсън — каза той.

— За мен е особено важно да имам до себе си човек, на когото мога напълно да разчитам. Местните помощници се оказват или неподходящи, или пристрастни. Ако запазиш две места до прозореца, аз ще отида да взема билети.

Разположихме се в купето само двамата, ако не се броеше огромният брой разхвърляни вестници, които Холмс беше донесъл. Той се зарови в тях, чете и си записва нещо през целия път до Рединг. След това внезапно ги смачка на една гигантска топка и я метна горе на багажника.

— Ти чул ли си нещо за случая? — попита той.

— Нито дума. От няколко дни не съм чел вестници.

— Лондонските не публикуваха кой знае какво. Опитах се от всички нови издания да науча подробностите. Доколкото можах да разбера, това ще е един от онези прости случаи, които се оказват изключително трудни.

— Звучи парадоксално.

— Но е съвършено вярно. Необичайното почти без изключение е улика. Колкото по-безинтересно и банално е едно престъпление, толкова по-трудно е разкриването му. В този случай обаче е повдигнато много сериозно обвинение срещу сина на убития.

— Значи е убийство?

— Така предполагат. Не искам да приема нищо без доказателства, докато не получа възможност сам да проуча всичко. Ще ти обясня с няколко думи ситуацията, доколкото успях да я схвана. Долината Боскум е една местност недалеч от Рос в Херифордшър. Най-едрият земевладелец в този район е някой се господин Джон Търнър, който бил натрупал състоянието си в Австралия и преди няколко години се завърнал в старата родина. Една от фермите, които притежава — имението Хадърли, била дадена под наем на господин Чарлс Маккарти, също бивш емигрант в Австралия. Дватамата се познавали от колонията и, естествено, когато решили да се заселят тук, гледали да са по-близо един до друг. Очевидно Търнър е бил по-заможният и Маккарти му станал арендатор, но двамата, както изглежда, запазили отношенията си на равнопоставени и често прекарвали времето си заедно. Маккарти имал син, осемнайсет годишен момък, а Търнър — дъщеря на същата възраст. И двамата били вдовци. Доколкото разбирам, избягвали да общуват със съседите си англичани и живеели усамотено, макар че баща и син Маккарти обичали спорта и често ходели на конните надбягвания в околностите. Маккарти имал двама ратаи — един мъж и едно момиче. Търнър имал доста повече работници, поне шест души. Това успях да науча за

домакинствата им. А сега обстоятелствата. На 3 юни, значи в понеделник, Маккарти излязъл от дома си в Хадърли към три часа следобед и тръгнал към Боскумския вир — езерце, образувано от разлива на реката, която минава през Долината Боскум. Сутринта бил ходил с ратая си до Рос и казал на момчето, че трябва да побърза, за да стигне навреме за една важна среща в три часа. От фермата Хадърли до Боскумския вир няма и половин километър и двама души го видели да минава — възрастна жена, чието име не се уточнява, и Уилям Краудър, горски пазач на служба при господин Търнър. И двамата свидетели дали клетвени показания, че господин Маккарти се е движел сам. Горският добавил, че няколко минути след като бил видял господин Маккарти, видял и сина му — господин Джеймс Маккарти, да минава по същия път с пушка в ръка. Според него бащата не бил много далеч, а синът го следвал. Свидетелят не се замислил за видяното, докато не научил вечерта за разигралата се трагедия. Баща и син Маккарти били видени и по-късно, след като горският пазач Уилям Краудър ги бил изгубил от погледа си. Боскумският вир е заобиколен от гъста гора, само по брега има тясна ивица, обрасла с трева и тръстика. Едно четиринайсетгодишно девойче — Пейшънс Моран, дъщеря на пазача на имението Долината Боскум, беряло цветя в гората. То твърди, че видяло в края на гората досами езерото господин Маккарти и сина му, които, както ѝ се сторило, яростно се разправяли. Чуло как господин Маккарти-старши нагрубява сина си, а момчето вдигнало ръка, сякаш за да удари баща си. Момичето толкова се уплашило от разпратата, че побягнало и разказало у дома на майка си, че баща и син Маккарти се карат до Боскумския вир и може би ще се сбият. Едва-що било изрекло това, когато запъхтян дотичал младият Маккарти и казал, че бил намерил баща си мъртъв в гората. Помолил за помощ. Бил много възбуден, без пушката и шапката си, дясната му ръка и ръкавът били опръскани с незасъхнала кръв. Тръгнали с него и намерили безжизненото тяло на бащата проснато в тревата до езерцето. Черепът бил пръснат от многобройни удари с тежък и тъп предмет. Спокойно можело да бъдат от приклада на пушката на сина, която намерили в тревата на няколко крачки от трупа. При тези обстоятелства младежът незабавно бил арестуван, при дознанието във вторник го обвинили в „предумишлено убийство“, а в сряда го изправили пред съдия-следователя в Рос, който препратил делото в

първоинстанционния съд. Това са основните факти, изложени пред следователя и в полицейския съд.

— Не мога да си представя случай с по-ясни изобличаващи факти — отбелязах аз. — Всички улики сочат кой е престъпникът.

— Уликите са доста измамно нещо — отвърна замислено Холмс. — Понякога сякаш съвсем недвусмислено говорят за нещо, но ако човек промени гледната точка, току-виж установил, че същите улики не по-малко недвусмислено говорят за съвсем друго нещо. Не може обаче да се отрече, че обвинението срещу младия човек изглежда крайно сериозно и че напълно е възможно наистина да е виновен. И все пак няколко души от съседите, сред които и госпожица Търнър — дъщерята на съседа земевладелец, вярват, че е невинен, и не са позволили на Лестрейд, за когото може би си спомняш покрай „Етюд в червено“, да разследва случая, както на него му е изгодно. Лестрейд се е пообъркал и ми прехвърли случая. Затова сега двама мъже на средна възраст се носят на запад с осемдесет километра в час вместо кротко да храносмилат закуската си у дома.

— Опасявам се — казах, — че при тези толкова очевидни факти ти сам ще установиш, че едва ли ще спечелиш престиж от този случай.

— Няма нищо по-измамно от очевидния факт — отвърна той със смях. — Пък и може да имаме късмета да попаднем на други очевидни факти, които за господин Лестрейд не са били толкова очевидни. Познаваш ме твърде добре, за да решиш, че се хваля, когато заявявам, че или ще потвърдя, или ще разруша неговата теория, като използвам средства, които той не е способен не само да приложи, но дори и да разбере. За да си послужим с пример, който ни е подръка — аз виждам съвсем ясно, че прозорецът в спалнята ти е в десния ѝ край, и дълбоко се съмнявам, че господин Лестрейд би забелязал дори нещо толкова очевидно.

— Но как, по дяволите...

— Скъпи приятелю, добре те познавам. Познавам така типичната за военния опрятност, присъща и на теб. Ти се бръснеш всяка сутрин и по това време на годината го правиш на слънчева светлина. От дясно на ляво на лицето брадата ти е все по-лошо избръсната и отвъд брадичката очевидно е бръснато по-небрежно, значи тази страна на лицето ти не е толкова добре осветена, колкото дясната. Не мога да си представя, че човек с твоите привички ще остане удовлетворен от

такъв резултат, ако се е оглеждал при равномерно осветление. Посочвам това само като банален пример за наблюдателност и дедукция. Точно от тях се състои моят *métier*^[1] и е напълно възможно да ни свършат работа при разследването, което ни очаква. Има един-два по-незначителни момента, които са излезли наяве при дознанието и заслужава да се вземат предвид.

— Кой са те?

— Оказва се, че младежът не е бил арестуван веднага, а едва след като се е върнал във фермата Хадърли. Когато полицейският инспектор го уведомил, че е задържан, промърморил, че не е изненадан и че си го заслужава. Тази забележка, естествено, е допринесла за отхвърлянето на последните съмнения, които може да са били останали в съзнанието на свидетелите при огледа.

— Това е било самопризнание! — възкликнах.

— Не, защото е последвало заявление, че е невинен.

— Като се добави към цялата серия от изобличаващи деяния, в най-добрия случай е крайно подозрителна забележка.

— Напротив — възрази Холмс, — това е най-светлият проблясък, който засега виждам сред облаците. Колкото и невинен да е, не може да е такъв идиот, че да не осъзнае колко безнадеждно е положението му. Ако си бе дал вид на изненадан при ареста или ако се бе престорил на възмутен, бих го приел за крайно подозрително поведение, защото в конкретните обстоятелства изненадата или гневът не биха били естествена реакция, но пък са най-подходящи за един лицемер. Искреното му примирение с положението говори, че или е невинен, или е човек с невероятен самоконтрол и непоколебимост. Забележката му, че си го заслужава, също не е неестествена, ако вземеш предвид, че е бил изправен до трупа на баща си и че него ден до такава степен е бил забравил синовния си дълг, че е разменил остри думи с баща си и дори според деvojчето, чиито показания са толкова важни, е вдигнал ръка, сякаш за да го удари. Укорът и разкаянието, които се съдържат в забележката му, ми се струват признаци за нормален разум, а не за виновно съзнание.

Поклатих глава в знак на несъгласие.

— Доста хора са увиснали на бесилото и заради доста по-слаби доказателства — отбелязах.

— Така е. Но доста хора са увиснали на бесилото и по погрешка.

— Какво разказва самият младеж за случилото се?

— Опасявам се, че разказът му не е много обнадеждаващ за хората, които му съчувстват, макар че има един-два доста показателни момента. Ето, можеш сам да прочетеш.

Той изтегли от смачканата топка един местен херифордшърски вестник, обърна го и посочи пасажа с показанията на нещастния младеж. Аз се наместих в ъгъла на купето и го прочетох много внимателно. Текстът гласеше:

Господин Джеймс Маккарти, единственият син на покойния, даде следните показания: „Бях заминал за три дни до Бристол и се върнах в понеделник, 3 юни, сутринта. Баща ми го нямаше, от прислужницата разбрах, че бил в Рос с Джон Коб, коняря. Малко, след като пристигнах, чух колелата на двуколката му в двора и като погледнах през прозореца, го видях да слиза и забързано да излиза. Не разбрах накъде бе тръгнал. Взех си пушката и без да бързам, поех към Боскумския вир с намерението да се отбия в зайчарника, който се намира в другия край. По пътя зърнах Уилям Краудър, горския пазач, както и той твърди в показанията си, но пък бърка, като разправя, че съм следвал баща си. Нямах представа, че баща ми върви пред мен. На стотина метра от езерото чух вик «Уху!», което си е наш сигнал, на баща ми и мен. Ускорих крачка и го видях до езерото. Изненада се, като ме видя, и доста сопнато ме попита какво правя тук. Взехме да се разправяме, казахме си по някоя остра дума и дори едва не се сбихме, защото баща ми беше сприхав човек. Когато видях, че излиза от кожата си, го заряхах и тръгнах обратно към фермата Хадърли. Ала не бях извървял и стотина метра, когато зад гърба ми се вдигна страшна олелия и аз хукнах обратно, да видя какво става. Баща ми лежеше в предсмъртни мъки на земята, на главата му имаше ужасни рани. Хвърлих пушката и повдигнах главата му, но той издъхна почти начаса. Постоях на колене до него и после изтичах за помощ до дома на пазача на имението на

господин Гърнър, защото беше най-близо. Не видях никого при баща ми, когато се върнах, и нямам представа, как е получил нараняванията си. Не го обичаха много, защото си беше дръпнат, хората дори като че ли се плашеха от него, но не знам да е имал врагове. Не ми е известно нищо повече по въпроса.“

Следователят: Баща ви направи ли някакво изявление пред вас, преди да почине?

Свидетелят: Каза няколко думи, като че ли намекна нещо за някакъв плъх.

Следователят: Как разбрахте този намек?

Свидетелят: Не можах точно да разбера. Говореше несвързано.

Следователят: За какво спорихте с баща ви при тази последна среща?

Свидетелят: Предпочитам да не отговоря.

Следователят: Настоявам за отговор.

Свидетелят: Наистина ми е невъзможно да ви кажа. Но уверявам ви, няма връзка с това, дето стана после.

Следователят: Това ще реши съдът. Излишно е да ви напомням, че отказът ви да дадете отговор значително ще утежни положението ви при евентуалните съдебни процедури, които могат да последват.

Свидетелят: Все пак няма да кажа.

Следователят: Както разбирам, подвикването „Уху!“ е сигнал, който сте използвали с баща ви.

Свидетелят: Да.

Следователят: Но защо в такъв случай го е извикал, без дори да е знаел дали сте се върнали от Бристол?

Свидетелят (объркан): Не знам.

СЪДЕБЕН ЗАСЕДАТЕЛ: Нищо подозрително ли не забелязахте, когато се върнахте, след като сте чули олелията и сте намерили баща си смъртоносно ранен?

Свидетелят: Не видях нищо особено.

Следователят: Какво имате предвид?

Свидетелят: Бях толкова разтревожен и напрегнат, когато изтичах от гората на открито, че не можех да мисля

за друго, освен за баща си. Но като че останах с неясното усещане, че когато изтичах напред, от лявата ми страна имаше нещо на земята. Нещо сиво сякаш, някаква дреха, палто или наметало. Когато се изправих от трупа на баща си, се огледах, но го нямаше.

— Искате да кажете, че тази вещ е изчезнала, преди да тръгнете да търсите помощ?

— Да, нямаше я.

— И не можете да кажете какво е представлявала?

— Не, само имах усещането, че нещо лежи там.

— На какво разстояние от трупа.

— Десетина метра.

— А от края на гората?

— Пак почти толкова.

— Тогава, ако предметът е бил преместен, това е станало на десетина метра от вас?

— Да, но аз бях с гръб.

С това приключи разпитът на свидетеля.

— Както виждам — казах, поглеждайки бегло края на страницата, — в заключителните си бележки следователят се е отнесъл доста сурово с младия Маккарти. Той обръща внимание напълно основателно на противоречивото обстоятелство, че бащата е подал сигнал, преди да види сина си, а също и на отказа на младежа да даде подробности за разговора, както и на объркания разказ за предсмъртните думи на бащата. Все обстоятелства, както отбелязва следователят, до голяма степен във вреда на младия човек.

Холмс се усмихна на някаква своя мисъл и се протегна на седалката, подпрян с възглавнички.

— И ти, и съдебният следовател полагате доста усилия да подчертаете тъкмо най-силните моменти в полза на младежа. Не осъзнаваш ли, че го даряваш едновременно и с твърде богато, и с твърде бедно въображение? Твърде бедно, за да не може да си измисли причина за кавгата, с което би спечелил симпатиите на съдебните заседатели; твърде богато, след като си съчинява нещо толкова *outré*^[2], като предсмъртни намеци за някакъв плъх и история с изчезнала дреха.

Не, драги ми господине, аз ще подходя към случая с предположението, че казаното от това момче е вярно, и ще видим накъде ще ни отведе тази хипотеза. А сега възнамерявам да потъна в моето джобно издание на Петрарка и да не изрека дума повече по случая, преди да стигнем до местопроизшествието. Ще обядваме в Суиндън, където, както виждам, ще пристигнем след два̀сет минути.

Малко преди четири часа, след като преминахме през красивата долина Страуд и пресякохме широката искряща река Севърн, пристигнахме в приятното провинциално градче Рос. На перона ни чакаше мършав мъж с вид на затаен копой. Въпреки светлокафявата лека връхна дреха и кожените гамаши, с които се бе издокарал, сякаш за да отдаде дължимото на селската обстановка, веднага разпознах инспектор Лестрейд от Скотланд ярд. Тримата отидохме с файтон до „Герба на Херифорд“, където бе запазена стая за нас.

— Поръчал съм файтон — каза Лестрейд, когато седнахме на чаша чай. — Познавам енергичната ви природа и знам, че няма да се успокоите, докато не посетите местопрестъплението.

— Много мило и любезно от ваша страна — отвърна Холмс. — Всичко е въпрос на атмосферното налягане според барометъра.

Лестрейд го погледна слисано:

— Не мога напълно да проследя мисълта ви.

— Какво показва барометърът? Два̀сет и девет, както виждам. Няма вятър, няма и едно облаче на небето. Нося цяла кутия цигари, които трябва да се изпуснат, а този диван е далеч по-добър от обичайните уреди за изтезание, които предлагат провинциалните хотели. Струва ми се малко вероятно да се нуждая от файтон тази вечер.

Лестрейд се засмя снизходително.

— Сигурно вече сте си направили заключението от написаното във вестниците — рече той. — Случаят е ясен като бял ден и колкото повече се задълбочава човек в него, толкова по-ясен му става. Но може ли да се откаже на една дама, истинска дама. Била слушала за вас и поиска и вие да си кажете мнението, колкото и да ѝ повтарях, че вие едва ли ще можете да направите нещо, което аз вече да не съм направил. Но, за Бога! Та това е нейният екипаж пред вратата!

В този миг в стаята влетя извънредно красива млада жена. Теменужените ѝ очи блестяха, устните ѝ бяха разтворени, страните ѝ

розовееха, цялото ѝ същество изразяваше възбуда и безпокойство.

— О, господин Шерлок Холмс! — извика тя, местейки поглед от единия към другия, докато с острата си женска интуиция не спря очи на моя приятел. — Така се радвам, че сте тук. Затова дойдох с колата си, за да ви го кажа. Знам, че Джеймс не го е направил. Знам го и искам и вие да започнете работа. Не се оставяйте на съмнението. Познавам го от дете, напълно съм наясно с недостатъците му, ала той е с толкова добро сърце, че не може и муха да убие. Всеки, който наистина го познава, ще ви каже, че обвинението е абсурдно.

— Надявам се, че ще можем да докажем невинността му, госпожице Търнър — рече Шерлок Холмс. — Можете да разчитате на мен, ще направя всичко, което е по силите ми.

— Но вие сте прочели показанията. Сигурно сте си направили някакви заключения? Не видяхте ли някоя вратичка, някой пропуск? Самият вие вярвате ли, че той е невинен?

— Смятам, че е много вероятно да е невинен.

— Ето! — извика тя, отметна глава и втренчи предизвикателен поглед в Лестрейд. — Чухте ли? Той ми дава надежда.

Лестрейд сви рамене.

— Моят колега сякаш малко прибързано си вади заключения — заяви той.

— Но е прав. Знам, че е прав! Не го е направил Джеймс. А за разправията с баща му... сигурна съм, че е отказал да говори пред съдебния следовател, защото е било свързано с мен.

— По какъв начин? — попита Холмс.

— Сега няма да крия нищо. Джеймс и баща му имаха разногласия заради мен. Господин Маккарти много искаше двамата да се оженим. Ние с Джеймс винаги сме били като брат и сестра, но той, разбира се, е много млад, още не е видял почти нищо от живота, затова... ами затова, естествено, още не искаше да се обвързва. Затова се разправяха, сигурна съм, че и сега е било така.

— А вашият баща? — попита Холмс. — Беше ли благоразположен към такъв брак?

— Не, и на него не му се искаше. Само господин Маккарти се бе хванал за тази женитба.

Лека руменина заля нежното ѝ младо лице, когато Холмс я стрелна със своя остър изпитателен поглед.

— Благодаря ви за тази информация — рече той. — Мога ли да се видя с баща ви, ако ви посетя утре?

— Едва ли лекарят ще позволи.

— Лекарят?

— Не сте ли чули? Горкият татко, той от доста години не е много здрав, но тази история съвсем го съсипа. Разболя се и доктор Уилямс казва, че нервната му система е разклатена. Господин Маккарти беше едничкият жив човек, който се познаваше с татко още от времето, когато са били във Виктория.

— Ха! Във Виктория ли? Това е важно.

— Да, в мините.

— Точно така, в златните мини, където, както разбирам, господин Търнър е направил състояние.

— Да, точно така.

— Благодаря ви, госпожице Търнър. Помощта ви е неоценима.

— Ако утре научите нещо ново, нали ще ми кажете? Вие сигурно ще отидете до затвора, за да поговорите с Джеймс. Ах, господин Холмс, кажете му, моля ви, че аз вярвам в невинността му.

— Обещавам ви, госпожице Търнър.

— Трябва да се прибирам вече, защото татко е зле и тъгува за мен, когато го оставя сам. Довиждане и нека Бог да ви помага!

Тя излезе също толкова бързо и поривисто, както бе влязла. Колелата на екипажа ѝ изтрополиха по улицата.

— Срамувам се заради вас, Холмс — заяви Лестрейд с чувство за лично достойнство след неколкominутно мълчание. — Защо ви трябваше да подхранвате надежди, които ще бъдете принуден да попарите? Без да съм с особено чувствителна душа, смятам, че това е жестоко!

— Струва ми се, че виждам как мога да докажа невинността на Джеймс Маккарти — отговори Холмс. — Имате ли пропуск да го посетим в затвора?

— Да, но е само за нас двамата.

— Тогава ще преразгледам решението си да не излизам. Още имаме време да хванем влака за Херифорд и да го посетим тази вечер.

— Да.

— Тогава да тръгваме. Уотсън, може би за теб времето ще мине бавно, но аз ще се забавя само два часа.

Изпратих ги пеш до гарата и след това се поразходих из улиците на градчето. После се прибрах в хотела, изтегнах се на дивана и се опитах да се зачета в едно булевардно романче. Плоската интрига обаче бе така плитко скроена, сравнена с дълбоката загадка, в която ние се движехме слепешката, че се улових как вниманието ми постоянно блуждае между измислицата и реалността. Накрая запокитих книгата в другия край на стаята и се отдадох изцяло на размишления за събитията през деня. Ако предположим, че разказът на нещастния младеж е напълно верен, тогава що за пъклено дело, що за абсолютно непредвидено и необичайно зло е могло да бъде извършено във времето между раздялата с баща му и мига, когато, привлечен от виковете му, е изтичал обратно на горската полянка? Било е нещо ужасно и смъртоносно. Какво обаче? Дали интуицията ми на медик няма да ми подсказва нещо от вида на нараняванията? Позвъних и поисках да ми донесат местния седмичник, в който бе поместен дословен преразказ на проведеното дознание. В дадените под клетва показания на лекаря се съобщаваше, че задната третина на лявата теменна кост и лявата половина на тилната кост са били строшени от силен удар с тъп предмет. Намерих мястото на собствената си глава. Очевидно такъв удар е бил нанесен отзад. Това в известна степен бе благоприятно за обвиняемия, защото го бяха видели да се кара с баща си, обърнат с лице към него. И все пак не беше от голямо значение, защото възрастният човек може да се е извъртял гърбом преди удара. Но може би въпреки всичко си струваше да обърна внимание на Холмс за това обстоятелство. Цитираше се и предсмъртното споменаване на плъха. Това какво ли би могло да означава? Не би могло да е бълнуване. Човек, умиращ от внезапно нанесен удар, рядко изпада в такъв унес. По-вероятно се е опитал да обясни как е намерил смъртта си. Но какво би могло да означава? Отново и отново се опитвах да намеря евентуално обяснение. А сивото нещо, което е видял младият Маккарти? Ако е истина, убиецът може би е изпуснал част от облеклото си, вероятно връхната си дреха, и после е проявил голяма дързост, връщайки се да я вземе зад гърба на коленичилиия син на някакви си десетина метра. Какво кълбо от загадки и невероятни случки представляваше всъщност този случай! Мнението на Лестрейд не ме изненада, имах огромна вяра в интуицията на Шерлок Холмс и

не губех надежда, стига всеки нов факт да подкрепяше убеждението ми, че младият Маккарти е невинен.

Шерлок Холмс се върна късно. Прибра се сам, Лестрейд бе останал да спи в квартира в града.

— Барометърът все още не пада — отбеляза той, сядайки. — Много е важно да не завали, преди да успеем да огледаме терена. От друга страна, човек трябва да е в най-добра форма, пълен с енергия, когато се залавя с толкова деликатна задача, и не ми се искаше да ходя, изтощен от дългото пътуване. Говорих с младия Маккарти.

— И какво научи от него.

— Нищо.

— Не ти ли даде някакви разяснения.

— Не. В един момент бях склонен да вярвам, че знае кой е извършителят, и го прикрива, него или нея. Сега съм убеден, че и той е не по-малко объркан от всички други. Младежът не е с много бърз ум, макар че на вид е приятен и, както ми се струва, с добро сърце.

— Нямам добро мнение за вкуса му — обадох се аз, — ако наистина не изпитва желание да сключи брак с такава прекрасна млада дама, като госпожица Търнър.

— А, причината е една доста мъчителна история. Нашият приятел е лудо, до безпаметство влюбен в нея, но преди около две години, още съвсем юноша, преди да я опознае, както трябва, защото тя е била пет години далеч от дома си, в пансион, този глупчо взел, че попаднал в лапите на някаква келнерка от Бристол и сключил с нея граждански брак. Никой не знае за това и можеш да си представиш колко влудяващо е било за него да слуша укори, че не иска нещо, за което е готов да даде всичко, знаейки обаче, че е невъзможно. Точно в такава полуда е вдигнал ръка, когато при последната им среща баща му го карал да направи предложение на госпожица Търнър. От друга страна, не разполага със средства да се издържа сам и баща му, който по думите на всички бил много суров човек, щял със сигурност да го изгони. Тъкмо при съпругата си в Бристол, при келнерката, е бил три дни, без баща му да знае къде е бил. Обърни внимание на този момент, важен е. Но всяко зло за добро. Щом научила от вестниците, че той е загазил и има сериозна опасност да го обесят, келнерката тозчас го зарязала и му съобщила, че се била омъжила за един човек от бермудската корабостроителница и че вече нищо не ги свързвало.

Мисля, че в тази новина младият Маккарти е намерил утеха за всичко, което е понесъл.

— Но ако той е невинен, кой го е извършил?

— А, кой ли? Ще ти обърна внимание на два момента. Единият е, че убитият е имал среща с някого край езерото и че това не е могъл да бъде синът му, защото не е знаел той кога ще се върне. Вторият момент е, че убитият е извикал „Уху!“, без да е знаел, че синът му се е върнал. Това са решителните моменти, от които зависи разрешаването на случая. А сега, нека си поговорим за Джордж Мередит^[3], моля те, и да оставим изясняването на всички по-дребни въпроси за утре.

Както бе предсказал Холмс, не валеше и утрото се сипна ясно и безоблачно. В девет часа Лестрейд дойде да ни вземе с файтон и ние се отправихме към фермата Хадърли и Боскумския вир.

— Тази сутрин се получи важна новина — каза Лестрейд. — Господин Търнър, собственикът на имението, бил толкова зле, че състоянието му изглеждало безнадеждно.

— Той е доста възрастен, нали? — попита Холмс.

— Шейсетинагодишен, но организъмът му е съсипан от начина му на живот в чужбина и от доста време има здравословни проблеми. Случаят му се е отразил доста зле. Бил е отдавнашен приятел на Маккарти, а и негов благодетел, защото, както научих, не му е вземал наем за фермата Хадърли.

— Така ли? Интересно — отбеляза Холмс.

— Помагал му е и по стотици други начини. Всички съседи говорят колко добър е бил към него.

— Наистина ли? А не ви ли се струва необичайно, че Маккарти, явно непритежаващ почти нищо и толкова задължен на Търнър, е планирал женитба на сина си за дъщерята на Търнър, вероятната наследница на състоянието му, толкова самонадеяно, сякаш е било достатъчно да се направи предложение, а останалото е щяло да дойде от само себе си! Още по-странно е, след като знаем, че самият Търнър не одобрява тази идея. Дъщерята ни го каза. Не дедуцирате ли нещо от това?

— Ето, че стигнахме до дедукциите и заключенията — усмихна се Лестрейд и ми намигна. — На мен, Холмс, ми е достатъчно трудно да оценявам фактите, та да се впускам в теории и фантазии.

— Прав сте — каза Холмс с престорена скромност, — вярно, че ви е трудно да оценявате фактите.

— Но поне се залових за един факт, който на вас, изглежда, ви е трудно да видите — поразпали се Лестрейд.

— И кой е той?

— Че Маккарти-старши е бил убит от ръката на Маккарти-младши, и всички теории, които противоречат на този факт, за мен са чиста фантазмагория.

— Е, фантазмагориите са нещо по-свежо от прозата — разсмя се Холмс, — но аз дълбоко се заблуждавам, ако онова там вляво не е фермата Хадърли.

— Тя е.

Фермата представляваше обширна постройка, уютна на вид, двуетажна, с покрив от плочи, с огромни жълти петна от лишей по сивите стени. Спуснатите капаци и комините, от които не излизаше дим, ѝ придаваха унилоост, сякаш ужасът още висеше над нея. Позвънихме на вратата и по молба на Холмс прислужницата ни показа обувките, с които господарят ѝ е бил обут при смъртта си, а също и чифт обувки на сина му, но не онези, които е носил него ден. След като ги огледа много внимателно от седем или осем различни гледни точки, Холмс помоли да го заведат във вътрешния двор, а от там поехме по лъкатушната пътека за Боскумския вир.

Шерлок Холмс се преобразяваше целият, когато следваше диря. Който го познаваше само като кроткия мислител и учен от улица „Бейкър“, нямаше да го познае сега. Лицето му се озари и доби сериозно изражение. Веждите му се изопнаха в две неумолими черни линии, очите под тях заискриха със стоманен блясък. Раменете му се приведоха, устните му се стегнаха, вените по дългата му жилеста шия изпъкнаха като конопени върви. Ноздрите му се бяха разширили, сякаш от животинско желание да надушат дивеча, а умът му бе толкова съсредоточен върху предстоящата задача, че въпросите или забележките минаваха покрай ушите му и в най-добрия случай предизвикваха в отговор късо нетърпеливо изръмжаване. Той крачеше забързано и мълчаливо по пътеката през ливадите и гората към Боскумския вир. Земята беше мокра и мочурлива както навсякъде наоколо и по пътеката и по късата трева от двете и страни се виждаха множество следи. Холмс ту забързваше, ту спираше внезапно, а

веднъж направи доста голям кръг по ливадата. Ние с Лестрейд вървахме след него, детективът — равнодушен и снизходително сумтящ, докато аз наблюдавах приятеля си с интерес, убеден, че всяко негово действие преследва определена цел.

Боскумският вир — малко езеро, обрасло с тръстика, широко петдесетина метра, се намира на границата на фермата Хадърли и затворения за външни хора парк на заможния господин Търнър. Отвъд гората, оградила далечния му бряг, зърнахме стърчащите червени кулички от резиденцията на богатия земевладелец. Гората откъм фермата Хадърли беше гъста, от края ѝ до тръстиките се простираха двайсетина крачки прогизнала от влагата трева. Лестрейд ни показва точното място, където е бил намерен трупът, и аз ясно видях отпечатъка от тялото в разкаляната пръст. Холмс, както долових по живия интерес, изписан на лицето му, и по взиращите се очи, се готвеше да разчете още много други неща в отъпканата трева. Той тичаше насам-натам като куче, подушило следа, и накрая се обърна към нашия спътник:

— Защо сте влизали в езерото?

— Претърсих го с гребло. Мислех, че може да намеря оръжието или някаква друга следа. Но как, по дяволите...?

— О, нямам време! Отпечатъците от левия ви крак с характерната вътрешна извивка са навсякъде. И една къртица може да ги проследи, ето ги къде се губят сред тръстиките. Колко просто щеше да е всичко, ако бях дошъл тук, преди всички да нахлуят като стадо биволи и да се овалят в тревата. Ето групичката, водена от пазача на имението. Отъпкали са всички следи в радиус два-три метра около трупа. Тук обаче има три отделни отпечатъка от същите крака — той извади лупа и легна на земята, за да вижда по-добре, като през цялото време говореше повече на себе си, отколкото на нас. — Това са следите на младия Маккарти. Два пъти е преминал ходом и един път е претичал толкова бързо, че подметките му са оставили дълбоки следи, докато токовете почти не се забелязват. Това потвърждава разказа му. Дотърчал е, когато е видял баща си на земята. Ето ги и отпечатъците на баща му, който е пристъпвал насам-натам. А това какво е? Прикладът на пушката, когато е спрял, за да се послуша. Ами това? Ха-ха! Какво виждаме тук? Някой ходи на пръсти! На пръсти! Врърчетата на

обувките са квадратни, доста странни обувки! Напред, назад, пак напред, разбира се, за пелерината. А откъде идват?

Той заснова наоколо, като ту губеше, ту отново намираше следата. Накрая всички влязохме доста навътре в гората и се озовахме под сянката на един едър бук, най-високото дърво в околността. Холмс проследи дирята от другата страна на дървото и пак легна на земята, надавайки вик на доволство. Той остана доста време така, обръщайки листата и сухите съчки, като събираще някаква прах в един плик и оглеждаше с лупата си не само пръстта, но и кората на дървото, докъдето можеше да достигне. Сред мъха се търкаляше грапав камък, който той вдигна и внимателно огледа. След това пое по пътеката през гората и я проследи до мястото, където излизаше на шосето и където всички следи се изгубиха.

— Много интересен случай — заяви Холмс, възвръщайки обичайното си поведение. — Предполагам, че тази сива къща вдясно е домът на пазача на имението. Сега ще отида там да си поговоря с Моран и може би да напиша една кратка бележка. Щом приключа, можем да се връщаме за обяд. Ако искате, вървете пеш до файтона, аз идвам след малко.

След десетина минути тримата се прибирахме в Рос с файтона, като Холмс продължаваше да носи намерения в гората камък.

— Това може би ви интересува, Лестрейд — каза той и го подаде на инспектора. — С него е извършено убийството.

— Не виждам никакви следи.

— Няма следи.

— Тогава откъде знаете?

— Под него растеше трева. Лежал е там само от няколко дни. Не се вижда никаква следа от мястото, откъдето е бил взет. Формата му съвпада с нараняванията. Няма следа от никакво друго оръжие.

— А убиецът?

— Висок мъж, левак, накуцва с десния крак, носи ловджийски ботуши с дебели подметки и сива пелерина, пуши пури, като използва цигаре, а в джоба си носи тъпо джобно ножче. Има и още няколко белега, но и тези стигат, за да ни помогнат при издирването.

Лестрейд се изсмя.

— Аз обаче си оставам скептично настроен — заяви той. — Теориите са хубаво нещо, но на нас ще ни се наложи да убеждаваме

здро̀во мислѐщите англѝйски съ̀дебни заседа̀тели.

— *Nous verrons*^[4] — отвър̀на спо̀койно Холмс. — Вѝе из̀ползва̀йте ва̀шия мѐтод, а аз щѐ из̀ползва̀м моя̀. Днес̀ следобед̀ щѐ има̀м ра̀бота, вѐроятно щѐ се в̀рна в Ло̀ндон с но̀щния вла̀к.

— И щѐ оста̀вите слу̀чая нѐприк̀лючен?

— На̀против.

— А за̀гад̀ката?

— Тя̀ е ра̀зреш̀ена.

— Ко̀й то̀гава ѐ престъ̀пникът̀?

— Го̀спо̀динът̀, ко̀гото вѝ описа̀х.

— Но̀ кой̀ ѐ той̀?

— То̀ва, ра̀збира̀ се, ня̀ма да̀ ѐ тру̀дно да̀ се уста̀нови. Ра̀йонът̀ нѐ ѐ ча̀к то̀лкова̀ гъ̀сто на̀селен.

Лестрѐйд свѝ ра̀мене.

— Аз̀ съм̀ пра̀ктичен̀ чо̀век — каза̀ той̀ — и ня̀ма да̀ тръ̀гна да̀ обѝкалям̀ про̀винция̀та и да̀ тър̀ся ня̀какъ̀в ку̀ц лѐвак. Щѐ ста̀на за̀ посмѐшищѐ в Ско̀тланд̀ я̀рд.

— Ка̀к̀то ис̀катѐ — каза̀ тѝхо Холмс. — Аз̀ вѝ да̀дох̀ ша̀нс. Ѐто ва̀шата̀ ква̀ртира. До̀вижда̀не. Прѐди да̀ тръ̀гна, щѐ вѝ из̀пратя̀ бѐлежка.

Оста̀вихмѐ Лестрѐйд в ква̀ртира̀та му̀ и сѐ отпра̀вихмѐ с фа̀йтона̀ към̀ на̀шия̀ хо̀тел, къ̀дето̀ за̀варихмѐ сер̀виран̀ обя̀д. Холмс̀ оста̀на бѐзмъл̀вен, по̀тънал̀ в мѝслѝте сѝ, с из̀раз̀ на о̀горчѐние, ка̀то чо̀век, о̀зова̀л сѐ в о̀бър̀кано̀ по̀ложенѐ.

— Уотс̀ън — о̀бър̀на̀ сѐ той̀ към̀ мѐн, слѐд ка̀то вдѝгна̀ха ма̀сата, — оста̀ни на̀ мя̀стото̀ сѝ и мѝ по̀зvolì да̀ тѝ из̀неса̀ ѐдна̀ крат̀ка про̀повед̀. Нѐ зна̀м то̀чно̀ ка̀к̀во да̀ пра̀вя, и щѐ тѝ б̀ъ̀да прѝзнатѐлен, ако̀ мѐ по̀съвет̀ваш. За̀палѝ ѐдна̀ пу̀ра и мѝ по̀зvolì да̀ из̀ложа̀ прѐд тѐб всѝчко̀.

— Мо̀ля.

— Ка̀то нача̀ло̀ два̀ мо̀мента̀ в ра̀зка̀за на̀ мла̀дия̀ Маккар̀ти на̀пра̀виха̀ вѐдна̀га впѐчатлѐние и на̀ два̀ма̀ ни, ма̀кар̀ чѐ мо̀ето̀ впѐчатлѐниѐ бѐ в нѐгова̀ по̀лза, а тво̀ето̀ — в нѐгова̀ врѐда. Ѐдиния̀т ѐ, чѐ ба̀ща̀ му̀ спо̀ред̀ нѐговия̀ ра̀зка̀з бил̀ из̀вика̀л „Уху!“, бѐз да̀ го̀ ѐ вѝдя̀л. Дру̀гия̀т ѐ съ̀с стра̀ннитѐ прѐдсмър̀тнѝ ду̀ми и спо̀мена̀ването̀ на̀ плъ̀ха. Зна̀чѝ той̀ ѐ про̀мъл̀вил̀ ня̀колко̀ ду̀ми, но̀ ѐдѝнствено̀ то̀ва̀ ѐ стѝгна̀ло до̀ слу̀ха на̀ сѝна̀ му̀. И та̀ка, т̀ря̀бва да̀ за̀почнѐм из̀ясня̀ването̀

от тази двойна гледна точка, като изхождаме от предположението, че всичко, което младият мъж казва, е абсолютно вярно.

— И какво ще кажеш за това „Уху!“?

— Очевидно не е било предназначено за сина. Бащата е знаел, че той е в Бристол. Момчето непредвидено е присъствало там и го е чуло. С вика „Уху!“ Маккарти се е обадил на човека, с когото е имал среща. Но този вик много често се използва в Австралия. Имаме основание да предположим, че човекът, с когото е трябвало да се срещне край Боскумския вир, е живял в Австралия.

— А споменаването на плъха?

Шерлок Холмс извади от джоба си сгъната карта и я приглади на масата.

— Това е карта на колонията Виктория. Снощи я поръчах телеграфически от Бристол — и той закри с ръка част от картата. — Какво четеш тук?

— АПЛЪХ — прочетох аз.

— А сега — и вдигна ръка.

— БАЛАПЛЪХ.

— Точно така. Това е думата, която бащата е изрекъл, а синът е доловил само последната сричка. Маккарти се е опитвал да произнесе името на убиеца си. Еди-кой си от Балаплъх.

— Чудесно! — възкликнах аз.

— Очевидно. Както виждаш, успех значително да стесня обхвата. Притежаването на сива дреха бе третият сигурен момент, при положение че показанието на сина е вярно. И така, излизаме от сферата на неяснотата и стигаме до нещо определено. Става дума за австралиец от Балаплъх със сива пелерина.

— Действително.

— И то за добре познат в района човек, защото до езерото се стига или през фермата, или откъм имението, където непознатият едва ли би минал незабелязано.

— Точно така.

— Следва нашата днешна експедиция. След като огледах внимателно земята, открих дребните подробности за личността на престъпника, които предоставих на онзи кретен Лестрейд.

— Но как се сдоби с тях?

— Ти познаваш метода ми. Основава се върху наблюдение на незначителните подробности.

— Знам, че приблизително можеш да прецениш ръста по разкрача. А и ботушите могат да бъдат описани според отпечатъците им.

— Да, доста специални ботуши.

— А това, че е куц?

— Отпечатъкът от десния крак беше не толкова отчетлив, колкото от левия. Човекът е прехвърлял по-голямата тежест върху левия. Защо? Защото е куцал.

— А това, че е левак?

— Ти самият беше изненадан от характера на нараняванията, отразен и от хирурга при дознанието. Ударът е бил нанесен непосредствено отзад, но върху лявата страна. Как би могло да стане това, ако не е бил нанесен от левак? Той е стоял зад онова дърво по време на срещата между баща и син. Дори е пушил там. Намерих пепел от пура, която благодарение на специалните ми познания за тютюна можах да отнеса към типа „индианска“. Както знаеш, посветил съм известни усилия на тази тема и съм автор на кратка монография за 140 разновидности на тютюните за лула, за пури и за цигари. След като намерих пепелта, огледах се и открих угарката в мъха, където той я бе хвърлил. Беше пура от типа „индианска“, от разновидността, която се прави в Ротердам.

— А цигарето?

— Забелязах, че угарката не е била в устата му. Следователно е използвал цигаре. Крайчецът беше отрязан, а не отхапан, но срезът не беше гладък и според моята дедукция става дума за тъпо джобно ножче.

— Холмс — казах аз, — ти си оплел този човек в мрежа, от която той не може да избяга, и така спасяваш живота на един невинен младеж, все едно че прерязваш въжето, с което го бесят. Виждам къде водят следите. Престъпникът е...

— Господин Джон Търнър — обяви пиколото на хотела, отваряйки вратата на всекидневната.

Мъжът, който влезе, имаше необикновен и внушителен вид. Бавната му накуцваща походка и превитите рамене създаваха впечатлението за немощ, ала суровите му, дълбоко врязани, сякаш

издялани от камък черти и едрите му крайници сочеха, че притежава необикновена сила на тялото и характера. Съчетанието от гъста брада, прошарена коса и гъсти надвиснали вежди му придаваше достойнство и властност, макар че лицето му имаше пепеляв блед цвят, а устните и връхчетата на ноздрите му бяха синкави. От пръв поглед ми стана ясно, че страда от някакво смъртоносно хроническо заболяване.

— Моля ви, заповядайте на дивана — покани го внимателно Холмс. — Получихте ли бележката ми?

— Да, пазачът я донесе. Пишете, че искате да се срещнете с мен тук, за да се избегне скандалът.

— Помислих си, че ако дойда в имението, хората ще започнат да приказват.

— А за какво искате да говорите с мен? — той погледна към приятеля ми с отчаяние в уморените си очи, сякаш вече бе получил отговор.

— Да — каза Холмс, отговаряйки на погледа му. — Така е. Зная всичко за Маккарти.

Застарелият мъж покри лицето си с длани.

— Господ да ми е на помощ! — извика. — Но аз нямаше да оставя младежа да пострада. Повярвайте ми, щях да разкрия всичко, ако в първоинстанционния съд го осъдеха.

— Радвам се да чуя това — каза Холмс замислено.

— И без това бях готов да разкрия всичко, но не го направих заради дъщеря ми. Когато чуе, че съм арестуван, това ще я убие.

— Може да не се стигне дотам — каза Холмс.

— Какво!

— Аз не съм официален представител на властта. Както аз разбирам нещата, като поканен тук от дъщеря ви действам в защита на нейните интереси. Но не бива младият Маккарти да пострада.

— Аз съм на смъртно легло — рече старият Търнър. — От години страдам от диабет. Лекарят каза, че не се знае дали ще издържа още месец. Искане ми се да умра под моята стряха, не в затвора.

Холмс седна на масата с писалка и топче хартия пред себе си.

— Разкажете ни истината — каза той. — Аз ще запиша всичко. Вие ще се подпишете, а Уотсън може да потвърди самопризнанията ви. Така след кончината ви ще мога да ги използвам, за да спася младия Маккарти. Обещавам ви, че няма да го направя, ако не се налага.

— Все едно — каза старият човек. — Не се знае дали ще доживея до първото дело, така че за мен е без значение, само ми се иска да спестя на Алис удара. Сега ще ви разкажа всичко. Макар нещата да са от отдавна, не са нужни кой знае колко думи. Вие не познавате Маккарти. Беше същински сатана, уверявам ви. Бог да ви пази да не попаднете някога в лапите на такъв като него. Аз бях в негова власт през всичките тези двайсет години и той съсипа живота ми. Ще ви разкажа как попаднах под негово влияние. Беше в началото на шейсетте години, в мините. Бях млад, с буйна кръв, много не му мислех, готов бях да се заема с всякаква работа. Събрах се с лоши другари, ударих го на пиянство, не ми провървя в моята концесия и тръгнах да скитосвам. С една дума, станах разбойник. Шестима бяхме и водехме бурен и волен живот, ограбвахме от време на време по някоя гара или пресрещяхме фургоните по пътищата към мините. Подвизавах се под името Черния Джак от Балаплъх, нашата шайка още се помни в колониите като Бандата от Балаплъх. Един ден нападнахме конвой, пренасящ злато от Балаплъх за Мелбърн. Охраняваха го шестима конни полицаи, ние също бяхме шестима, силите бяха равни, но още с първия залп свалихме четирима от седлата. Ала, преди да турим ръка на плячката, паднаха и трима от нашите момчета. Аз опрях пистолета си о главата на коларя на фургона, същия този човек — Маккарти. Ей Богу, да бях го застрелял тогава, а аз го пощадих, макар че зловните му очички се впиха в лицето ми, сякаш за да запомнят всяка черта от него. Измъкнахме се със златото, забогатяхме и успяхме да се прехвърлим в Англия, без да ни заподозрат. Тук се разделих със старите си другари и заживях мирно и почтено. Купих това имение, което се случи за продан, и реших да сторя с парите си някое добро дело, та да изкупя вината си. Ожених се, съпругата ми почина млада, но пък ми остави моята мила Алис. Още докато беше бебенце, мъничката ѝ ръчичка ме водеше по правия път, така както никой дотогава. Настина започнах нов живот и се опитвах, с каквото мога да изкупя миналото си. Всичко вървеше добре, докато не попаднах в лапите на Маккарти. Бях в Лондон заради едно капиталовложение, когато го срещнах на улица „Риджънт“, нямаше дрехи на гърба и обувки на краката. „Намерихме се с теб, Джак — каза той, като ме дръпна за ръкава. — Вече ще си бъдем с теб като едно семейство. Двамина сме, аз и синът ми, ти ще ни туриш под крилцето си. Да не

вземеш да се дърпаш, Англия е хубава страна, тук хората почитат закона и наоколо винаги има някой полицай.“ Така те дойдоха тук, в Югозападна Англия, и нямаше отърване от тях. Заживяха, без да плащат никакъв наем, на най-добрите ми земи. За мен вече нямаше ни мира, ни покой, ни забрава. Накъдето и да се обърнех, отпреде ми изникваше лукавата му ухилена муцуна. Когато Алис порасна, нещата тръгнаха още по-зле, защото той усети, че се боя повече от това тя да не научи за миналото ми, отколкото от полицията. Каквото му се приискаше, му го давах безпрекословно — земя, пари, къщи, докато най-накрая не поиска нещо, което не можех да му дам. Поискан ми Алис. Синът му беше пораснал, както и моето момиче, и понеже се знаеше, че съм зле със здравето, реши, че ще бъде чудесен ход момчето му да получи в наследство целия ми имот. Но тук се запънах. Не можех да позволя проклетата им порода да се омеси с моята — не че изпитвах омраза към момчето, но в жилите му течеше кръвта на онзи и това стигаше. Проявих твърдост. Маккарти ме заплашваше. Предизвиках го да прояви най-лошите си черти. Определихме си среща до езерото, на половината път между къщите ни, за да обсъдим нещата. Когато стигнах, той приказваше със сина си. Спрях да изпуша една пура и да изчакам зад едно дърво, докато остане сам. Но като го чух как говори, отвътре се надигна всичко най-тъмно и най-ужасно в мен. Увещаваеше сина си да се ожени за дъщеря ми, без изобщо да зачита нейните чувства и мисли, сякаш ставаше дума за уличница. Полудях, като си представих, че и аз, и всичко, което ми беше най-скъпо, можем да попаднем под властта на такъв човек. Не можех ли да скъсам тези окови? Нали съм на смъртно легло, без всякаква надежда. Разсъдъкът ми е ясен и крайниците още ме слушат, но си знам, че съдбата ми е решена. Той пак заговори за мен и за дъщеря ми! Можех да спася и едното, и другото, ако накарах тази мръсна уста да млъкне. Направих го, господин Холмс. И пак бих го направил. Може много да съм съгрешавал, но след това живях живот на мъченик, за да изкупя греховете си. Ала дъщеря ми да бъде оплетена в същите мрежи, в които бях впримчен аз — това не можех да понеса. Заудрях го без никакви угризения, сякаш беше някаква гнусна отровна гадина. Той изкрещя и това накара сина му да се върне, но аз успях да стигна до гората, макар че трябваше да се върна за пелерината си, бях я изпуснал

при бягството. Това е, господа, достоверният разказ за всичко, което се случи.

— Хм, не е моя работа да ви съдя — каза Холмс, когато старият човек подписа нахвърляните свидетелски показания. — Само се моля никой от нас да не бъде подложен на такова изпитание.

— И аз се моля с вас, сър. А какво възнамерявате да направите.

— Предвид на вашето здраве, нищо. И сам сте наясно, че ви предстои скоро да отговаряте за деянията си пред по-висша инстанция от тукашния съд. Ще задържа самопризнанията ви и ако Маккарти бъде признат за виновен, ще бъда принуден да ги използвам. В противен случай окото на простосмъртен няма да ги зърне никога и вашата тайна, независимо дали сте жив иди не, ще бъде на сигурно място.

— Сбогом тогава — каза тържествено старият човек. — Когато дойде и вашият сетен час, ще ви бъде по-леко от мисълта, че сте ме дарили с покой в моя сетен час.

Той излезе бавно от стаята, като пристъпваше несигурно и тътреше крака, а исполинската му снага се олюляваше.

— Господ да ни е на помощ! — промълви Холмс след дълга пауза. — Защо съдбата си прави такива шеги с клетите и безпомощни жалки твари? Всеки път, когато чуя за подобен случай, не мога да не си спомня думите на Бакстър^[5] и да не си кажа: „Ето го и него, Шерлок Холмс, идва насам по Божия милост.“

Джеймс Маккарти бе оправдан от първоинстанционния съд въз основа на редица възражения, които Холмс изтъкна и които адвокатът на младежа повдигна пред съдията. Старият Търнър живя още седем месеца след нашата среща. Вече е покойник. Има изгледи синът и дъщерята да заживеят щастливо заедно, в пълно неведение за тъмната сянка, покрила миналото им.

[1] Занаят (фр.) — Б.пр. ↑

[2] Крайно, прекалено (фр.) — Б.пр. ↑

[3] Английски писател неоромантик (1828–1909) — Б.пр. ↑

[4] Ще видим (фр.) — Б.пр. ↑

[5] *Ричард Бакстър* (1615–1691) — английски проповедник пуритан, учен и писател — Б.пр. ↑

ПЕТТЕ ПОРТОКАЛОВИ СЕМКИ

Когато преглеждам бележките и записките си за случаите на Шерлок Холмс през годините от 1882-ра до 1890-а, откривам толкова много, които са запечатали необичайни и интересни моменти, че никак не е лесно да преценя кои да подбера и кои да пропусна. Някои от случаите обаче вече придобиха популярност от вестниците, други не са предложили особено поле за изява на оригиналните качества, които моят приятел притежаваше в такава висша степен. Трети, поставили на изпитание аналитичната му дарба, като разкази биха били само начало без край, тъй като обясненията се основаваха по-скоро на предположения и догадки, отколкото на така скъпите му строго логически доказателства. Един от тези, последните случаи обаче е с толкова необикновени последици, че се изкушавам да го разкажа въпреки обстоятелството, че някои свързани с него моменти не бяха и вероятно никога няма да бъдат докрай изяснени.

1887 година ни предложи дълга поредица от случаи, повече или по-малко интересни, за които съм запазил записките си. Сред заглавията, които съм записал през тези дванайсет месеца, виждам разкази за приключенията в зала „Парадол“, за обществото на просяците любители, което притежаваше луксозен клуб в избата в подземията на един склад за мебели, за обстоятелствата, свързани с потъването на тримачтовия британски платноход „Софи Андерсън“, за необичайните приключения на семейство Грайс Патерсън на остров Юфа и, накрая, за случая с отравителство в Камбъруел. При последния случай, както всички си спомнят, Шерлок Холмс успя, като пренави часовника на мъртвеца, за да докаже, че е бил навит само два часа преди това и значи покойникът тогава си е бил легнал — дедукция, която се оказа от решаващо значение за изясняване на престъплението. Може би някой ден ще разкажа всички тези случаи, но нито един от тях не предлага толкова необичайни моменти, колкото странната

поревица от обстоятелства, която сега съм се заловил да нахвърлям с моето перо.

Беше един от последните дни на септември, бурите на есенното равноденствие се бяха разразили с изключителна ярост. Цял ден вятърът пищя, а дъждът плющя по прозорците, така че дори тук, в сърцето на огромния, създаден от човешка ръка Лондон, бяхме принудени за малко да освободим умовете си от всекидневието и да си припомним за съществуването на тези велики природни стихии, които реват към човечеството през решетките на цивилизацията подобно на диви зверове в клетка. С падането на нощта бурята се усилваше и ставаше по-гръмогласна, а вятърът плачеше и ридаше като дете в комините. Шерлок Холмс бе седнал унило до камината и подреждаше записките си от разследваните престъпления, докато аз от другата страна с увлечение четях една от прекрасните морски новели на Кларк Ръсел. По някое време започна да ми се струва, че воят на бурята навън се слива с разказа, а плисъкът на дъжда да прераства в провлачения плясък на морските вълни. Жена ми бе заминала на гости при майка си и от няколко дни отново се бях върнал в старата ергенска квартира на улица „Бейкър“.

— Ха! — възкликнах аз и вдигнах поглед към приятеля си. — Май някой звъни. Кой ли може да е в такава нощ? Може би някой твой приятел?

— Нямам други приятели освен теб — отвърна Холмс. И не каня гости.

— Тогава клиент?

— Ако е клиент, случаят е сериозен. Никой няма да излезе току-така в такъв ден и в този час. Според мен по-вероятно да е някой стар приятел на хазайката.

Оказа се, че Шерлок Холмс греши, защото в коридора прозвучаха стъпки и на вратата се почука. Холмс се пресегна с дългата си ръка и обърна насочената към него лампа към свободния стол, на който трябваше да седне новодошлият.

— Влезте! — извика той.

Появи се млад мъж, най-много двацет и две годишен, чисто и спретнато облечен, с известна изисканост и изтънченост в маниерите. Мокрият чадър, който държеше, и дългият лъснал дъждобран говореха за ужасното време навън. Огледа се тревожно под ослепителния

блясък на лампата и забелязах, че лицето му бе бледо, а очите му изглеждаха някак унесени, като на човек, гнетен от силно безпокойство.

— Моля за извинение — започна мъжът, като вдигна златното си пенсне към очите. — Надявам се, че не ви притеснявам много. Май внесох в уютната ви стая нещо от бурята и дъжда навън.

— Дайте ми палтото и чадъра си — каза Холмс. — Ще ги оставим на закачалката и те скоро ще изсъхнат. Виждам, че идвате от Югозападна Англия.

— Да, от Хоршъм.

— Тази смес от глина и варовик по бомбетата на обувките ви е доста характерна за онзи район.

— Дойдох за съвет.

— Лесно ще го получите.

— И за помощ.

— Това невинаги е така лесно.

— Слушал съм за вас, господин Холмс. Чух от майор Прендъргаст за това, как сте го спасили при скандала в клуба „Танкервил“.

— А, да. Бяха го обвинили несправедливо, че мамел на карти.

— Той каза, че можете да разрешите всеки проблем.

— Пресилил е.

— И че не могат да ви победят.

— Четири пъти досега са ме побеждавали — три пъти мъже и един път жена.

— Но това е нищо в сравнение с броя на победите ви?

— Вярно е, че, в общи линии, досега съм имал успехи.

— Значи вероятно ще успеете и в моя случай.

— Ще ви помоля да придърпате онзи стол до камината и любезно да ме запознаете с подробностите по вашия случай.

— Той не е никак прост.

— Никой от случаите, с които съм се занимавал, не е бил прост. Аз съм последната инстанция, пред която може да се обжалва.

— И все пак, сър, съмнявам се дали в досегашната си практика сте чували по-загадъчна и необяснима серия от събития от тези, които се случиха в моето семейство.

— Изостряте интереса ми — каза Холмс. — Моля ви, разкажете ни основните факти от самото начало, а след това аз вероятно ще ви разпитам за подробностите, които ми се струват особено важни.

— Името ми е Джон Оупъншо — започна посетителят — и доколкото съм в състояние да преценя, тези ужасни събития нямат нищо общо с моите лични дела. Става дума за проблем, предаван по наследство, и за да добиете представа за фактите, трябва да се върна към самото начало. Дядо ми имаше двама синове — чичо ми Илайъс и баща ми Джоузеф. Баща ми притежаваше малка фабрика в Ковънтри, която разшири, когато се зае да произвежда велосипеди. Притежател е на патента за подсилените гуми „Оупъншо“ и предприятието му бе толкова успешно, че след като го продаде, се оттегли в заслужен отдых в доста добро материално положение. Чичо ми Илайъс емигрирал на младини в Америка и станал плантатор във Флорида, където, както се говори, доста преуспял. По време на Гражданската война се сражавал в армията на Джаксън^[1], а след това — при Худ и стигнал до чин полковник. Когато Ли се предал, чичо ми останал три-четири години в плантацията си. През 1869 или през 1870 година се върнал в Европа и купил имение в Съсекс, близо до Хоршъм. В Америка натрупал нелошо състояние, но причината да се изсели от там била омразата му към негрите, а също и неодобрението на политиката на републиканците да им предоставят изборителни права. Беше особен човек, груб и избухлив и доста цапнат в устата, когато се разгневеше, голям саможивец. Съмнявам се дали през всички тези години, които живя в Хоршъм, е стъпвал дори веднъж в града. Имаше градина и две-три ниви край къщата си и там излизаше на разходка, макар че нерядко със седмици не напускаше стаята си. Пиеше много бренди и беше страстен пушач, но не искаше да се среща с хора, не искаше да има приятели, дори родния си брат не щеше за приятел. Срещу мен нямаше нищо против и дори изпитваше някаква слабост, защото, когато ме видя за пръв път, аз бях дванайсетгодишно момче. Това трябва да е било през 1878 година, той живееше в Англия вече от осем-девет години. Помоли баща ми да ми позволи да поживея при него и по негов си начин се държеше много приветливо с мен. Когато бе трезвен, обичаше да играе с мен на табла и на дама, караше ме освен това да го замествам пред прислугата и пред търговците, така че, когато навърших шестнайсет години, донякъде бях станал господар на дома.

Всички ключове бях в мен, можех да ходя където си пожелаея, и да правя каквото си ща, стига да не нарушавах спокойствието му. Единствената забранена територия за мен, както и за всички останали, бе една стаичка най-горе под покрива, която винаги беше заключена. Воден от момчешко любопитство, надзъртах от време на време през ключалката, но виждах само вехти куфари и денкове, както и можеше да се очаква. Един ден, беше през март 1883 година, на масата пред чинията на полковника се появи писмо с чуждестранна марка. Не беше обичайно за него да получава писма, всичките му сметки се плащаха в брой, а приятели нямаше. „От Индия! — възкликна чичо ми, след като разгледа писмото. — Клеймото е от Пондишери! Какво означава това?“ Отвори бързешком плика и от вътре изпаднаха пет дребни изсушени портокалови семки, които изтропаха в чинията му. Аз се разсмях, но при вида на лицето му смехът замръзна на устните ми. Долната му устна бе увиснала, кожата на лицето му доби цвета на маджун, изцъклените му очи бяха приковани в плика, който продължаваше да стиска в треперещата си ръка. „К. К. К.! — изкрещя той и добави: — Господи Боже, о, Господи, греховете ми ме застигнаха!“ „Какво е това, чичо!“ — извиках аз. „Смъртта“ — промълви той, стана от стола и се оттегли, оставяйки ме с разтуптяно от ужас сърце. Вдигнах плика и видях надраскани с червено мастило отзад, малко над мястото за залепване, три букви „К“. Вътре нямаше нищо друго освен петте изсушени семки. Защо бяха предизвикали у чичо ми такъв ужас? Излязох и аз и на стълбата го срещнах да слиза, стиснал в едната ръка ръждясал ключ, вероятно от таванските помещения, а в другата — малка, напомняща касичка месингова кутийка. „Каквото и да направят, ще успея да ги победя! — заяви той и изруга ядно. — Кажи на Мери да запали камината в моята стая и изпрати да повикат Фордъм, адвоката от Хоршъм.“ Изпълних нарежданията му и когато адвокатът пристигна, поканиха и мен в стаята. Огънят в камината пламтеше буйно, на решетката чернееше купчинка сипкава пепел сякаш от изгорена хартия. Отстрани се виждаше месинговата кутия, отворена и празна. Сепнах се, когато забелязах гравирани на капака ѝ три букви „К“, същите, които сутринта бях разчел върху плика. „Джон — каза чичо ми, — искам да потвърдиш с подписа си моето завещание. Оставям имението с всичките му вземания и дългове на моя брат, твоя баща, след което без съмнение то ще премине по наследство на теб.

Ако можеш да го ползваш на спокойствие, чудесно! Ако установиш, че не можеш, послушай съвета ми, моето момче, завещай го на най-големия си враг. Съжалявам, че ти давам нещо толкова спорно, но не зная какъв обрат могат да вземат нещата. Подпиши документа, ако обичаш, господин Фордъм ще ти покаже къде.“ Подписах документа, както ми казаха, и адвокатът го взе със себе си. Този странен епизод, както разбирате, ми направи дълбоко впечатление, но колкото и да мислех и да го премислях, не можах нищо да проумея. Не ме напускаше и смътното усещане на страх, макар че, след като минаха няколко седмици, без нещо да наруши обичайния ритъм на живота ни, то започна да се притъпява. Но у чичо ми настъпиха промени. Започна още повече да пие и все по-рядко търсеше чужда компания. През повечето време стоеше в стаята си, заключен отвътре, и само от време на време изхвърчаше от там в някаква пианска полуда с пистолет в ръка и изтърчаваше в градината, крещейки, че от никого не го е страх и че няма да се остави да го окошарят като овца — нито човек, нито самият дявол. Когато пристъпите отшумяваха, се втурваше обратно в къщата, залостваше и заключваше вратата след себе си с доволството на човек, взел нужните защитни мерки срещу ужаса, който лежеше в корените на душата му. В такива мигове съм виждал лицето му дори в студени дни да лъщи от влага, сякаш току-що го е вдигнал от умивалника. И за да приключим с този въпрос, господин Холмс, без да злоупотребявам с търпението ви, стигна се дотам, че една вечер след поредното му пианско буйство той повече не се върна вкъщи. Когато тръгнахме да го търсим, намерихме го да лежи по очи в едно езерце с жабуняк в самия край на градината. Нямаше никакви следи от насилие, а водата бе едва две педи дълбока, така че съдебните заседатели, като взеха предвид известната му ексцентричност, решиха, че се е самоубил. Ала аз знаех как той потръпваше дори само при мисълта за смъртта, и с големи усилия можах да се убедя, че е превъзмогнал себе си, за да намери по такъв начин края си. Така или иначе, този случай мина и отмина и баща ми влезе във владение на имението, наследявайки освен това около четиринайсет хиляди лири по банкова сметка.

— Един момент — прекъсна го Холмс. — Предварително мога да заявя, че вашият разказ е един от най-забележителните, които съм

изслушвал. Кажете ми на коя дата чичо ви получи писмото и на коя дата стана предполагаемото самоубийство.

— Писмото пристигна на 10 март 1883 година. Чичо ми умря седем седмици по-късно, на втори май вечерта.

— Благодаря ви. Продължете, моля.

— Когато баща ми наследи имота в Хоршъм, по моя молба той внимателно претърси таванското помещение, което винаги бе стояло заключено. Намерихме там месинговата кутия, въпреки че съдържанието ѝ бе унищожено. От вътрешната страна на капака бе залепен книжен етикет, пак с инициалите „К. К. К.“, а под тях имаше надпис „Писма, паметни бележки, разписки и опис“. Предположихме, че указва съдържанието на унищожените от полковник Оупъншо документи. В таванското помещение не открихме нищо друго, което да е от съществено значение, само голям брой разпилени книжа и бележници, свързани с живота на чичо ми в Америка. Някои бяха от времето на войната и от тях се виждаше, че той е изпълнил достойно дълга си и че си е бил спечелил име на смел воин. Другите бяха от периода на възстановяването в Южните щати, свързани главно с политическия живот, защото чичо ми очевидно бе играл важна роля, противопоставяйки се на политиците авантюристи и грабители, изпратени от Севера в Юга след войната. И така, в началото на 1884 година баща ми се настани да живее в Хоршъм и животът потече нормално. До януари 1885 година. На четвъртия ден след Нова година баща ми извика ненадейно, докато закусвахме. В едната си ръка държеше току-що отворен плик, а в протегнатата длан на другата — пет изсушени портокалови семки. Преди това се бе присмивал на разказа ми за полковника, наричайки го „небивалици“, но сега, когато същото се случваше и с него, изглеждаше доста изплашен и объркан. „Какво, по дяволите, означава това, Джон?“ — изпелтечи той. Сърцето ми замря. „Това е К. К. К.“ — отвърнах. Баща ми погледна плика. „Наистина — извика той. — Ето ги буквите. Но какво пише над тях?“ „Остави книжата върху слънчевия часовник“ — прочетох, надничайки през рамото му. „Какви книжа? Какъв слънчев часовник?“ — попита той. „Слънчевият часовник в градината. Няма друг — отвърнах. — А книжата сигурно са онези, които вече са унищожени.“ „Фу! — рече той, като събра с мъка цялата си смелост. — Ние тук живеем в цивилизована страна и такива палячовщини не минават. Откъде е

пристигнало това?“ „От Дънди“ — отговорих, поглеждайки клеймото. „Някаква глупава дебелашка шега — рече той. — Какво общо имам аз с тия слънчеви часовници и книжа? Нямам намерение да обръщам внимание на подобни идиотщини.“ „На твоето място бих се обърнал към полицията“ — казах аз. „За да ми се смеят? Нищо подобно.“ „Тогави ми позволи аз да го направя.“ „Не, забранявам ти. Не позволявам да се вдига шум за такива идиотщини.“ Нямах смисъл да се спори с него, беше доста твърдоглав човек. Оставих го, но сърцето ми се свиваше, обзето от лоши предчувствия. На третия ден след получаването на писмото баща ми замина при стария си приятел майор Фрибоди, командир на едно от укрепленията при Портсдаун хил. Зарадвах се на това пътуване, защото ми се струваше, че ако не е вкъщи, ще е подалеч от опасността. Бях се заблуждавал. На втория ден от заминаването му получих телеграма от майора, който ме молеше веднага да отида. Баща ми беше паднал в една от дълбоките варници, каквито имаше доста в околността, и лежеше в безсъзнание със счупен череп. Пристигнах бързо, но той предаде Богу дух, без изобщо да дойде в съзнание. Бил се връщал от Феъръм по здрач и понеже не познавал местността, а варницата не била оградена, съдебните заседатели без колебание решиха, че е починал „вследствие на нещастен случай“. Колкото и щателно да проучвах всяка подробност, свързана със смъртта му, не успях да намеря нищо, което да говори за убийство. Нямах белези от насилие, нямах следи от стъпки, нямах грабеж, нямах данни за забелязани непознати лица по пътищата. Но едва ли е необходимо да ви казвам, че ни най-малко не се успокоих и че бях почти сигурен, че е станал жертва на коварен заговор. Ето така получих наследството си. Ще ме попитате защо не се отказах от него? Защото съм убеден, че бедите ни са свързани с някакво събитие в живота на чичо ми и че опасността си остава независимо от това, къде живея. От януари 1885 година, когато клетият ми баща намери смъртта си, изтекоха две години и осем месеца. През това време живях щастливо в Хоршъм, дори започнах да се надявам, че проклятието е отминало рода ни, че всичко е приключило с по-старото поколение. Ала бях избързал с успокоението. Вчера сутринта ударът връхлетя по съвършено същия начин, както бе нанесен на баща ми.

Младият човек извади от жилетката си смачкан плик и като се обърна към масата, изтръска върху нея пет малки изсушени

портокалови семки.

— Ето го плика — продължи той. — Клеймото е от Източен Лондон. Вътре са написани същите думи, които се съдържаха в последното съобщение до баща ми: „К. К. К.“ и „Остави книгата върху слънчевия часовник“.

— И какво направихте? — попита Холмс.

— Нищо.

— Нищо ли?

— Да ви кажа право... — младежът покри лицето си със слабите си бели ръце. — Аз се почувствах безпомощен. Почувствах се като един от онези клетки зайци, когато змията се вие и пролазва към тях. Имам чувството, че съм във властта на непреодолимо, неумолимо зло, което не може да бъде спряно с никаква предвидливост или предпазни мерки.

— Тц-тц! — извика Шерлок Холмс. — Трябва да действате, човече, иначе сте загубен. Само енергичните действия могат да ви спасят, нищо друго. Не е време за отчаяние.

— Ходих в полицията.

— И?

— Изслушаха ме с усмивка. Очевидно инспекторът реши, че писмата са безвкусни шегички, а смъртта на близките ми наистина е дошла вследствие на нещастен случай, както твърдят съдебните заседатели, и че не бива да се свързва с отправените предупреждения.

Холмс размаха юмруци във въздуха.

— Невероятно малоумие! — извика той.

— Обаче пратиха полицаи, който да стои с мен в къщата.

— Той придружи ли ви тази вечер?

— Не. Наредено му е да стои в къщата.

Шерлок Холмс отново даде израз на гнева си във въздуха.

— Защо дойдохте при мен? — попита той. — И преди всичко защо не дойдохте в самото начало?

— Не знаех за вас. Едва днес, когато обсъждах бедите си с майор Прендъргаст, той ме посъветва да ви потърся.

— Минали са два дни откакто сте получили писмото. Трябваше да започнем да действваме по-рано. Предполагам, че не разполагате с други, по-пресни данни от тези, които изложихте пред нас — някоя насочваща подробност, която може да ни е полезна.

— Има едно нещо — отговори Джон Оупъншо, затърси в джоба на самото си и извади лист обезцветена синкава хартия, който постави на масата. — Помня, че когато чичо ми изгори документите, неизгорелите краища на хартията в пепелта имаха точно такъв цвят. Намерих този едничък лист на пода в стаята му и съм склонен да смятам, че е част от другите книжа. Вероятно е литнал във въздуха и така е оцелял. Освен че в него се споменават портокалови семки, не виждам с какво може да ни бъде от полза. Аз лично смятам, че това е страница от дневник. Почеркът несъмнено е на чичо ми.

Холмс придърпа лампата и двамата се наведохме над листа хартия, чийто назъбен край наистина доказваше, че е бил откъснат. Носеше заглавие „март 1869 година“ и под него следваха тези енигматични бележки:

4-ти Дойде Хъдсън. Старата платформа
7-и Изпратих семките на Маколи, Парамор и Джон
Суейн от Сейнт Огъстин
9-и Маколи махнат
10-и Джон Суейн махнат
12-и Посетих Парамор. Всичко наред

— Благодаря! — рече Холмс, като сгъна листа и го върна на посетителя ни. — А сега не бива да губите нито миг. Не можем да отделим време дори да обсъдим онова, което ми разказахте. Трябва незабавно да се приберете у дома и да действате.

— Какво трябва да направя?

— Само едно. И то веднага. Поставете този лист, който ни показахте, в месинговата кутия, която ни описахте. Добавете бележка, че всички останали книжа освен него са били изгорени от чичо ви. Помъчете се да бъдете убедителен. След това незабавно изнесете кутията отвън върху слънчевия часовник, както ви е наредено. Разбирате ли ме?

— Напълно.

— Не мислете засега за отмъщение или за други такива неща. Възмездието трябва да дойде от закона, но ние още не сме си изтъкали черга, докато те са готови с тяхната. Първата ни задача е да отстраним

надвисналата над вас опасност. Втората е да разкрием загадката и да накажем виновните.

— Благодаря ви — каза младият мъж, като стана и облече връхната си дреха. — Накарайте ме отново да почувствам, че живея, и ме изпълнихте с надежда. Ще постъпя точно както ме посъветвахте.

— Не губете и миг. И преди всичко се пазете, защото според мен няма никакво съмнение, че заплахата е съвсем реална. Как ще се приберете?

— С влака от гара Ватерло.

— Няма девет часа. Улиците все още са оживени, така че вярвам, ще бъдете в безопасност. Но пък човек никога не може да бъде напълно сигурен.

— Аз съм въоръжен.

— Това е добре. Утре започвам работа по вашия случай.

— Значи ще се видим в Хоршъм, така ли?

— Не, разковничето на вашата тайна е в Лондон. Тук ще трябва да го търся.

— Тогава ще ви се обадя след ден-два с новини за кутията и книгата. Ще следвам вашия съвет във всички подробности.

Той се ръкува с двамата ни и си тръгна. Навън вятърът все така стенеше, а дъждът плискаше и трополеше по прозорците. Сякаш самите побеснели стихии ни бяха донесли загадъчната и нелепа история, довята като стиска мръсни водорасли, понесена от вихъра, а сега пак те я поемаха обратно.

Шерлок Холмс остана известно време неподвижен и мълчалив, свел глава и вторачил очи в червената светлина на огъня. След това запали лулата си, отпусна се назад в стола и се загледа в сините кръгчета дим, които се гонеха нагоре към тавана.

— Струва ми се, Уотсън — продума най-сетне той, — че не сме имали по-фантастичен случай.

— Може би с изключение на „Знака на четиримата“.

— Е, да. Може би с изключение на него. И все пак смятам, че този Джон Оупъншо е изложен на по-голяма опасност от семейство Шолто.

— Изгради ли си вече теория — попитах аз, — каква е тази опасност?

— Естеството ѝ не може изобщо да се поставя под въпрос — отговори той.

— И какво е то? Кой е този „К. К. К.“? И защо преследва това нещастно семейство?

Шерлок Холмс притвори очи и подпря лакти върху облегалките на креслото, събрал върховете на пръстите си.

— Идеалният анализатор — отбеляза той, — след като се запознае многостранно дори само с един изолиран факт, е в състояние да дедуцира не само цялата поредица от събития, довели до него, но и възможните последици. Както Кювие може достоверно да опише цялото животно, разглеждайки само една негова кост, така и наблюдателят, задълбочено проумял една връзка при серия от събития, трябва да може точно да посочи всички други, станали и преди това, и след това. Ние още не сме проумели последиците, които само разумът може да достигне. В кабинетни условия могат да се решават проблеми, които са объркали всички онези, които са търсели решение с помощта на разума си. За да се осъществи замисълът обаче в най-висша степен, необходимо е логикът да е в състояние да намери приложение на всички факти, които са му станали известни, а това само по себе си предполага, както ще видиш, да се притежават всякакви знания, нещо, което и в нашето време на безплатно образование и на енциклопедиите е рядка дарба. Не е обаче толкова невъзможно човек да притежава всички знания, които могат да бъдат полезни в работата му, и в моя случай точно това съм се старал да постигна. Ако правилно си спомням, при един случай в самото начало на нашето приятелство ти оцени моите ограничени познания по един много точен начин.

— Да — засмях се аз. — Беше много специално свидетелство. Спомням си, че по философия, астрономия и политически науки получи оценка нула. По ботаника — променлива, по геология — задълбочени познания за всякакви кални петна от който и да е район в радиус сто километра от Лондон, по химия — ексцентрична оценка, по анатомия — несистемна, по сензационна литература и криминални досиета — уникална, като при това си цигулар, боксьор, саблъор, правист и себеотровител, унищожаваш се с кокаин и тютюн. Мисля, че това бяха основните моменти в моя анализ.

При споменаването на последната категория Холмс се ухили.

— Ами — започна той — и сега ще кажа същото, което казах и тогава — човек трябва да държи складирани в таванчето на мозъка си всички мебели, които евентуално може да използва, докато останалите може да подреди в библиотеката си, откъдето може да ги взема при нужда. За случай като тазвечерния ще трябва да мобилизираме всичките си ресурси. Подай ми, ако обичаш, тома с буквата „К“ на американската енциклопедия на лавицата до теб. Благодаря. Сега да обмислим ситуацията и да видим какво може да се дедуцира от нея. На първо място можем да започнем с убедителното предположение, че полковник Оупъншо е имал доста сериозна причина да напусне Америка. Хора на неговите години не променят лесно навиците си, не зарязват охотно прекрасния климат на Флорида заради уединения начин на живот в провинциално английско градче. Необикновената му привързаност към самотата в Англия навежда на мисълта, че се е страхувал от някого или от нещо, така че можем да предположим като работна хипотеза, че точно страхът от някого или от нещо го е принудил да напусне Америка. А от какво се е страхувал, можем да дедуцираме единствено като разгледаме заплашителните писма, които той и наследниците му получават. Обърна ли внимание на пощенските клейма на писмата?

— Първото беше от Пондишери, второто — от Дънди, третото — от Лондон.

— От Източен Лондон. И какво дедуцираш от това?

— И трите града са морски пристанища. Авторът им пътува на борда на кораб.

— Отлично. Ето една следа. Не може да има съмнение във вероятността, неоспоримата вероятност, че авторът на писмата се е намирал на кораб. Да се заемем сега с друг един момент. В случая с Пондишери от заплахата до осъществяването ѝ минават седем седмици, с Дънди — само три-четири дни. Това навежда ли те на някаква мисъл?

— Трябва да се измине по-голямо разстояние.

— Но и писмото трябва да измине по-голямо разстояние.

— Тогава не мога да схвана този момент.

— Имаме основание да предположим, че корабът, на който се намира човекът или хората, е платноход. Май всеки път са изпращали зловещото съобщение или символичен знак непосредствено преди да

се отправят в акция. Виждаш колко скоро деянието следва съобщението, когато пристига от Дънди. Ако бяха потеглили от Пондишери с параход, щяха да пристигнат почти едновременно с писмото. А изминават седем седмици. Мисля, че този период се обяснява с разликата между скоростта на пощенския кораб, доставил писмото, и на платнохода, с който пристига авторът на писмото.

— Възможно е.

— Нещо повече, вероятно е. Нали ти е ясно сега защо настоях младият Оупъншо да бъде предпазлив. Ударът винаги идва в края на периода, необходим на изпращачите да пропътуват разстоянието. Но това писмо е изпратено от Лондон и следователно не можем да разчитаме на забавяне.

— Боже Господи! — извиках аз. — Какво може да значи това безжалостно преследване?

— Книжката, които Оупъншо е държал, очевидно са от съдбоносно значение за лицето или лицата, пътуващи на платнохода. Мисля, че е съвсем ясно, че не е само един човек. Един-единствен човек не би могъл да извърши двете убийства така, че да заблуди съдебните заседатели. Трябва да са участвали няколко души, при това хора съобразителни и непоколебими. Твърдо са решили да си получат обратно книгата независимо кой ги притежава. Тъй че, както разбираш, „К. К. К.“ не са инициалите на едно лице, а емблема на организация.

— Но на коя организация?

— Ти никога ли... — започна Шерлок Холмс, като се наведе напред и сниши гласа си, — не си чувал за Ку-Клукс-Клан?

— Никога.

Холмс разгърна страниците на тома върху коляното си.

— Ето — каза той след малко: — *Ку-Клукс-Клан. Название, което произхожда от наподобяване на звука, произвеждан при зареждането на пушка. Тази страховита тайна организация е основана от неколцина бивши войници от армията на Конфедерацията в Южните щати след Гражданската война и бързо изгражда клонове в различни райони на страната, най-вече в щатите Тенеси, Луизиана, Северна и Южна Каролина, Джорджия и Флорида. Използвана е за политически цели, главно за тероризиране на гласоподавателите негри, и за убийства и за прогонване от страната*

на онези, които се противопоставят на идеите на организацията. Насилствените действия обикновено се предхождат от предупреждения, изпращани до набелязаните хора под чудновати, но разпознавани от всички форми — в някои райони това е клонче с дъбови листа, в други — семки от пъпеш или от портокал. Когато получи този знак, жертвата трябва или да се отрече публично от дотогавашното си поведение, или да избяга от страната. Ако жертвата реши да пренебрегне заплахата, ще я постигне неизбежно смърт, и то по необичаен и непредвидим начин. Организацията е толкова съвършено изградена и действа така систематично, че почти няма регистриран случай някой да остане незасегнат след предупреждението, нито пък случай на разкриване на извършителите на безчинствата. В продължение на няколко години организацията преживява разцвет въпреки усилията на правителството на Съединените щати и на представителите на висшите съсловия в Южните щати. В крайна сметка след 1869 година движението неочаквано се разпада, макар и да се наблюдават спорадични прояви от този род и след посочената дата.

— Както можеш да установиш — каза Холмс, след като остави тома, — внезапният упадък на организацията съвпада с изчезването на Оупъншо с книгата ѝ от Америка. Не е изключена причинно-следствената връзка. Нищо чудно, че някои от най-неумолимите дяволи са тръгнали по дирите му. Можеш също да заключиш, че в дневника може би са споменати някои от най-видните люде от Юга и че сигурно мнозина няма да могат да спят спокойно, докато дневникът не бъде прибран обратно.

— Страницата, която видяхме...

— Тя е точно онова, което можехме да очакваме. Ако си спомням вярно, пишеше: „Изпратих семките на А, Б и В“ — с други думи, изпратено е предупреждението на организацията до тези хора. После следваха няколко последователни вписвания, че А и Б са махнати или са напуснали страната, а накрая, че В е бил посетен, със зловещи, опасявам се, последици за него. Е, докторе, смятам, че можем да хвърлим известна светлина в тази тъмница, и вярвам, че междувременно едничкият шанс за младия Оупъншо е да изпълнява онова, което му наредих. Тази вечер нищо повече не може да се каже или да се направи, така че подай ми цигулката и нека се опитаме да

забравим за половин час ужасното време навън и още по-ужасните деяния на ближните ни.

На сутринта небето се бе прояснило, слънцето грееше с убита светлина през бледото було, покрило нашия велик град. Когато слязох долу, Шерлок Холмс вече закусваше.

— Извини ме, че не те изчаках рече той. — Както предчувствам, днес ще бъда доста зает с разследването на случая с младия Оупъншо.

— Какво мислиш да предприемеш? — попитах.

— Много ще зависи от резултатите от първите ми проучвания. В крайна сметка може да се наложи да отида до Хоршъм.

— Няма ли да отидеш най-напред там?

— Не, ще започна от Сити. Ти само позвъни и прислужницата ще ти донесе кафето.

Докато чаках, вдигнах от масата още неразтворения вестник и бегло го запреглеждах. Погледът ми се спря върху едно заглавие, от което ме побиха тръпки.

— Холмс! — извиках. — Ти закъсня!

— Какво! — той остави чашката си. — Страхувах се от това. Как е станало?

Говореше спокойно, но можех да разбера, че е силно развълнуван.

— Погледът ми попадна на името на Оупъншо и заглавието „Трагедия при моста Ватерло“. Ето и текста: *Снощи между девет и десет часа вечерта полицай Кук от участък „Х“, дежурен в района на моста Ватерло, чул вик за помощ и шум от цопване във водата. Нощта обаче била изключително тъмна и бурна, така че въпреки съдействието, оказано от неколцина минавачи, станало ясно, че е напълно невъзможно да се организира спасителна операция. Все пак била дадена тревога и с помощта на речната полиция тялото в крайна сметка било извадено от водата. Било на млад мъж, чието име, както личи от намерения в джоба му плик, е Джон Оупъншо, собственик на имение в околностите на Хоршъм. Предполага се, че е бързал да хване последния влак от гара Ватерло и е бързането, както и е невероятната тъмнина е сбъркал пътя и е стигнал до ръба на един от малките пристани за речни параходи. По тялото няма следи*

от насилие и е въвн от съмнение, че покойникът е станал жертва на нещастен случай, което следва да привлече вниманието на властите към състоянието на крайречните пристани.

Няколко минути и двамата мълчахме. Не бях виждал Холмс толкова опечален и потресен.

— Чувствам се дълбоко засегнат, Уотсън — най-сетне каза той. — Дребнаво чувство без съмнение, но гордостта ми е наранена. От този момент случаят става за мен личен въпрос и ако Бог ми даде здраве, ще пипна тази шайка. Да дойде за помощ, а аз да го изпратя на смърт!...

Той скочи и закрачи из стаята, неспособен да овладее възбудата си. Бледите му скули порозовяха, дългите му слаби длани нервно се сключваха и отпускаха.

— Тия хора са същински дяволи! — най-сетне извика той. — Как са могли да го примамят чак там? Крайбрежната улица не е най-прекият път за гарата. Мостът е бил твърде оживен, дори в такава вечер, за намеренията им. Не, не, Уотсън, ще видим кой ще спечели накрая. Веднага излизам!

— В полицията ли отиваш?

— Не, сам ще бъда полицията. Когато разпъна паяжината си, полицаите могат да дойдат да приберат мухите, не преди това.

През целия ден бях отдаден на професионалните си задължения и се прибрах на улица „Бейкър“ късно вечерта. Шерлок Холмс още не се беше върнал. Появи се малко преди десет пребледнял и изнурен. Отиде до бюфета, отчупи си къшей хляб и го изяде лакомо, после го поля с дълга глътка вода.

— Огладнял си — обадох се.

— Умирам от глад. Забравих да ям. След закуска не съм сложил залък в устата си.

— Наистина ли?

— Нито трохичка. Нямах време да мисля за храна.

— А успя ли да постигнеш нещо?

— Ами...

— Попадна ли на следа?

— Държа ги в ръцете си. Младият Оупъншо няма да остане дълго неотмъстен. Ех, Уотсън, трябва да им го върнем със собствената им мяра. Много добре замислено!

— Какво имаш предвид?

Той взе от бюфета един портокал, разкъса го и изстиска семките върху масата. Събра пет и ги пъкна в един плик. От вътрешната страна написа „От Ш. Х. за Д. К.“. След това залепи плика и го адресира до „Капитан Джеймс Калхоун, платноход «Самотната звезда», град Савана, щат Джорджия“.

— Писмото ще го чака, когато пристигне — рече Холмс, подсмиввайки се злорадо. — Няма да може да мигне. Ще го приеме като ясно предзнаменование на съдбата както Оупъншо преди него.

— А кой е този капитан Калхоун?

— Главатарят на шайката. Ще стигна и до останалите, но трябва да започна с него.

— Как се добра до тях?

Той извади от джоба си голям лист хартия, изписан с дати и имена.

— Прекарах целия ден в регистрите на „Лойд“ и архивите, проследих планираните курсове на всички кораби, акостирали в Пондишери през януари и февруари 1883 година. Имаше трийсет и шест кораба със съответната товароизместимост. Сред тях „Самотната звезда“ веднага привлече вниманието ми, защото, макар и според документите да бе отплавал от Лондон, името му бе като наименованието на един от американските щати.

— На Тексас, ако не се лъжа.

— Не бях сигурен кой и още не съм, но знаех, че корабът трябва да е свързан с Америка.

— А после?

— Прерових архивите и за Дънди и когато установих, че тримачтовият платноход „Самотната звезда“ е бил там през януари 1885 година, подозренията ми се превърнаха в увереност. Тогава направих справки за корабите, които понастоящем се намират в лондонското пристанище.

— И?

— „Самотната звезда“ е пристигнал миналата седмица. Слязох до дока „Албърт“ и установих, че рано тази сутрин корабът е бил изтеглен с прилива към устието на реката и е отплавал обратно за Савана. Телеграфирах в Грейвсенд^[2] и разбрах, че е минал оттам преди

известно време, и тъй като вятърът духа от изток, няма съмнение, че вече е подминал Гудуинските плитчини и приближава остров Уайт.

— Какво ще направиш?

— Вече са ми в ръцете. Капитанът и двамата помощници, както разбрах, са единствените американци на борда. Останалият екипаж се състои от финландци и германци. Знам също, че и тримата снощи са отсъствали от кораба. Получих сведенията от хамалина, който е пренасял товара. Когато пристигнат в Савана, пощенският параход вече ще е доставил писмото, а полицията в Савана ще е информирана с кабелограмата, че тримата господа настоятелно се издирват по обвинение в убийство.

Ала и в най-добрите планове, кроени от човек, винаги има някое слабо място. Не бе съдено убийците на Джон Оупъншо да получат портокаловите семки, които щяха да им покажат, че и друг човек, не по-малко находчив и изпълнен с решимост от тях, е по следите им. Нея година бурите по време на есенното равноденствие бяха силни и продължиха дълго. Чакахме дълго новини за „Самотната звезда“ от Савана, но така и не ги дочакахме. Най-сетне успяхме да научим, че някъде навътре в Атлантика била забелязана да се полюлява на вълните разбитата кърма на кораб с изписани букви „С. З.“. Едва ли ще научим нещо друго за съдбата на „Самотната звезда“.

[1] Томас Джонатан Джаксън (1824–1863) и по-нататък Робърт Едуард Ли (1807–1870) и Джон Бел Худ (1831–1879) са генерали от армията на Конфедерацията на Южните щати по време на Гражданската война (1861–1865). — Б.пр. ↑

[2] Пристанище на Темза. — Б.пр. ↑

ЧОВЕКЪТ С ОБЪРНАТАТА УСТНА

Айза Уитни, братът на покойния Илайъс Уитни, доктор по богословие и директор на богословския колеж „Сейнт Джордж“, беше силно пристрастен към пушенето на опиум. Доколкото знам, слабостта му започнала като невинна младежка прищявка още в колежа, когато прочел описанието на съновиденията и усещанията на Томас де Куинси в есето му „Изповедта на един английски пушач на опиум“ и напоил тютюна си за лула с лауданум^[1] с желание да изпита същото. Подобно на много други и Айза открил, че по-лесно е да се пристрастиш към този порок, отколкото да се откажеш от него, и в продължение на много години беше роб на страстта си, внушавайки едновременно ужас и съжаление сред роднините и приятелите си. И сега съвсем ясно си го спомням — проснат немощно в едно кресло, с блед нездрав цвят на лицето, с отпуснати клепачи, със свити като главички на топлийка зеници; благороден човек, превърнат в жалка развалина.

Една вечер през юни 1889 година, когато вече започвах да се прозявам и да си поглеждам часовника, се позвъни. Понадигнах се в креслото, а жена ми остави ръкоделието на скута си и се намръщи.

— Пациент! — каза тя. — Пак ще трябва да излизаш.

Изпъшках, защото неотдавна се бях прибрал у дома след уморителен ден.

Чухме отварянето на входната врата, после кратък припрян говор и бързи стъпки по покрития с линолеум коридор. Вратата на стаята се разтвори широко и влезе дама с тъмен тоалет и черен воал на лицето.

— Моля да ме извините за късното посещение — започна тя и неочаквано загуби самообладание, спусна се към жена ми, прегърна я и заридна на рамото ѝ. — Много съм разтревожена — занарежда възбудено дамата. — Нуждая се от помощ.

— Господи! — възкликна жена ми, когато повдигна воала ѝ. — Та това е Кейт Уитни! Как ме изплаши, Кейт! Не те познах отначало.

— Просто не знам какво да правя, затова дойдох при вас.

Случваше се често — много хора, изпаднали в беда, се стичаха при жена ми като морски птици към фар.

— Добре си направила. Настани се сега удобно, ще пийнеш малко вино със сода и ще ни разкажеш какво се е случило. Може би предпочиташ да пратя Джеймс да си легне?

— О, не! Нуждая се от съвета и помощта и на доктора. Става дума за Айза. Не се е прибирал два дни. Много съм разтревожена за него.

Тя не споделяше за първи път с нас тревогата от пагубния навик на съпруга си — с мен като с доктор, с жена ми като със стара приятелка и съученичка. Опитяхме се да я утешим и успокоим, доколкото бе възможно. Знае ли къде се намира мъжът ѝ? Няма ли начин да го накараме да се прибере у дома?

Навярно имало начин. Знаела със сигурност, че напоследък, когато изпаднал под властта на порока си, отивал да пуши опиум в един вертеп в най-източната част на Сити. Досега „наслажденията“ му обикновено траели един ден и вечерта се прибирал изнемощял и посърнал. Но този път омаята явно го владеела повече от 48 часа и в момента навярно лежал сред изметта на доковете, все още вдишвайки отровата или дълбоко заспал под въздействието ѝ. Несъмнено се намирал в „Златното кюлче“ на „Суондъм лейн“. Но тя какво можела да направи? Как да влезе млада и стеснителна жена самичка в такова заведение и да извлече мъжа си измежду типове, налягали край него?

Такъв беше случаят и от него, естествено, имаше само един изход — да я придружа до мястото! А може би щеше да е по-добре тя изобщо да не идва. Бях домашен лекар на Айза Уитни, имах известно влияние върху него и сам щях по-лесно да се справя. Заклех ѝ се, че най-много до два часа ще ѝ го пратя у дома с файтон, ако наистина се намира там, където ми каза. И така, след десетина минути, напуснал удобното си кресло в уютната всекидневна, се носех бързо с файтон към източната част на града с необичайно поръчение, без и през ум да ми минаваше до какви необичайни неща щеше да доведе то.

В началото на моето премеждие не срещнах никакви трудности. „Суондъм лейн“ е мръсна уличка, смушена зад високите докове, обточили северния бряг на реката чак до източния край на Лондонския мост. Вертепът се намирал между магазин за евтино готово облекло и

една кръчма — някаква тъмна дупка, наподобяваща пещерна паст, към която се спускаха стръмни стълби. Наредих на файтонджията да ме чака и заслизах по хлътналите в средата стъпала, протрити от неспирния поток олюляващи се крака. В светлината на окачената над вратата премигваща газена лампа открих резето и влязох в помещение с нисък таван, изпълнено с гъстия остър кафеникав дим на опиума. Покрай стените бяха наредени дървени рафтове както на горната палуба на емигрантски кораб.

В мрака смътно различавах налягалите в странни, неестествени пози пушачи — един превил рамене, друг сгънал колене, трети отметнал глава с вирната брадичка. Тук-там някой ме проследяваше с помътнял поглед. В тъмнината блещукаха червени точки — едни по-ярки, други по-бледи в зависимост от това, дали металните лули бяха пълни с опияняващата отрова, или вече догаряха. Повечето посетители лежах безмълвно, някои обаче си мърмореха нещо, а имаше и такива, които разменяха по някоя дума с глухи монотонни гласове, после краткият разговор секваше и всеки продължаваше да си шепне нещо сам, погълнат от собствените си мисли, без да обръща повече внимание на събеседника си. В дъното на помещението на трикрако столче до мангал с дървени въглища седеше висок мършав старец с отпусната върху юмруците брадичка, с лакти на коленете и вперен в огъня поглед.

Още щом влязох, жълтокож малаец побърза да пристъпи към мен с лула и порция опиум и ми посочи едно свободно място.

— Благодаря, няма да оставам — казах. — Тук е моят приятел Айза Уитни, с когото искам да поговоря.

Чух възклицание от дясната си страна, нещо се раздвижи и когато се взрях в мрака, видях Уитни, блед, посърнал, раздърпан, вперил в мен недоумяващи очи.

— Господи, Уотсън! — рече той. Изглеждаше някак особено възбуден и целият трепереше. — Кажете ми колко е часът, Уотсън?

— Наближава единайсет.

— А кой ден сме?

— Петък, деветнайсети юни.

— Не е възможно! Мислех, че е четвъртък. Сигурен съм, че е четвъртък. Искате само да ме сплашите, нали? — той закри лице с длани и се разрида пискливо.

— Уверявам ви, че е петък, приятелю. Жена ви ви чака вече два дни. Трябва да се засрамите.

— Срамувам се наистина. Но вие бъркате все пак, Уотсън, аз съм тук само от няколко часа — три-четири лули, забравих вече колко. Тръгвам веднага с вас за вкъщи. Не бива повече да причинявам безпокойство на моята мила Кейт. Подайте ми ръка. С файтон ли сте?

— Да, чака ме отвън.

— Значи ще мога да се прибера с него. Но първо трябва да си платя сметката. Попитайте колко дължа, Уотсън. Толкова съм изнемоощял, че не мога да се помръдна.

Тръгнах по тясната пътека между двата реда спящи пушачи и се заоглеждах, за да потърся съдържателя, като се мъчех, доколкото е възможно, да не вдишвам отровните упойващи изпарения на наркотика. Когато минавах покрай седналия до мангала старец, усетих, че някой ме дръпна за края на дрехата, и чух един глас да пошепва тихо: „Отмини и се обърни да ме погледнеш.“ Чух съвсем ясно тези думи. Погледнах надолу. Нямаше кой друг да ги е изрекъл освен стареца, приведен почти на две от годините, стиснал между коленете си лула с опиум, сякаш пръстите му нямаха сила да я държат. Направих две крачки напред и завъртях глава. Едва не извиках от изненада. Старецът се бе обърнал така, че само аз можех да видя лицето му. По него нямаше и следа от доскорошния унес, бръчките бяха изчезнали и помътнелите допреди малко очи блестяха. Осъзнах за моя най-голяма почуда, че до мангала седеше ухилен не друг, а самият Шерлок Холмс. Той ми махна едва забележимо да се приближа и изведнъж, обръщайки лице към лежащите, се превърна отново в треперещия изнемоощял старец.

— Холмс! — прошепнах аз. — Какво, за Бога, правиш в това свърталище?

— Говори по-тихо — обърна се той. — Имам безупречен слух. Бъди така добър да се освободиш от твоя затъпял от опиума приятел. Искам да поговоря с теб.

— Отвън ме чака файтон.

— Чудесно, настани в него приятеля си и го пусни да се прибере сам. Няма за какво да се безпокоиш, той е толкова изтощен, че не е в състояние да направи друга щуротия. Съветвам те освен това да изпратиш по кочияша бележка до жена ти и да ѝ съобщиш, че сме се

срещнали и че ти се налага да останеш с мен. Изчакай ме навън, след пет минути излизам.

На Шерлок Холмс трудно можеше да се откаже нещо — той изричаше молбата си пределно ясно с мек, но безапелационен тон. Всъщност с настаняването на Уитни във файтона задължението ми към него се изчерпваше и бях готов с най-голямо удоволствие да се впусна с моя приятел в едно от поредните му необичайни приключения, които всъщност запълваха целия му живот. Написах набързо бележка до жена ми, платих сметката на Уитни, качих го на файтона и го проследих как потегля в тъмнината. След няколко минути от пушалнята излезе един грохнал старец и аз закрачих успоредно с него. Той вървеше прегърбен и немощно влачеше крак, но когато се отдалечихме на две преки, се огледа, изпъна се и от сърце се разсмя.

— Уотсън — каза той, — сигурно вече ме подозираш, че към кокаиновите инжекции съм добавил пушенето на опиум и още някои други дребни пороци, които възмущават лекарската ти съвест.

— Наистина се изненадах, че те сварих там.

— Аз се изненадах не по-малко, като те видях!

— Влязох да търся приятел.

— Аз пък неприятел.

— Неприятел ли?

— Да, или по-точно — моята поредна жертва. Накратко, Уотсън, заел съм се с един особено интересен случай и се надявах от несвързаните бръщолевения на тези пушачи на опиум да напипам следа, както често ми се е случвало. Ако ме бяха разпознали, сигурно сега нямаше да съм сред живите, защото неведнъж съм ходил там пак във връзка с моята работа и този негодник, съдържателят, някакъв индийски матрос, се е закълел да ми отмъсти. На задната страна на сградата, която гледа към пристана „Сейнт Пол“, има тайна вратичка и тя би могла да разкаже какви странни неща се вършат и какви товари преминават през нея в безлунните нощи.

— Господи! Нямах предвид трупове, нали?

— Точно трупове имам предвид, Уотсън. Да сме станали богаташи, ако получавахме по хиляда лири за всеки нещастник, приключил живота си в това свърталище. Това е най-смъртоносният капан по целия бряг на реката и се опасявам, че Невил Сейнт Клеър е попаднал в него и едва ли го е напуснал жив. Тук някъде трябва да ни

очаква двуколката — Холмс пъхна показалци между зъбите си и изсвири пронизително. В далечината се чу подобно изсвирване и след миг затрополяха колела и зачаткаха конски копита.

— Е, Уотсън — каза Холмс, когато от мрака изникна висока двуколка с два странични фенера, които излъчваха снопове златиста светлина и образуваха нещо като тунел в мрака. — Няма да откажеш да дойдеш с мен, нали?

— Стига да ти бъде полезен.

— Един доверен приятел винаги е полезен, още повече ако е и добър летописец. Стаята ми в Кедрите е с две легла.

— В Кедрите?

— Да, така се нарича домът на господин Сейнт Клеър. Отседнал съм там заради следствието, което водя.

— А къде се намира?

— Недалеч от Ли, в графство Кент. На седем мили от тук.

— Нищо не разбирам.

— Нормално. Скоро ще ти обясня всичко. Качвай се в двуколката. Свободен си, Джон, нямаме нужда от твоята помощ. Ето ти половин лира. Чакай ме утре около единайсет. Подай ми поводите. До скоро виждане.

Той шибна коня с камшика и ние се понесохме по безкраен лабиринт от тъмни безлюдни улички, после по все по-широки. По някое време профучахме по голям мост с решетести перила, под който бавно течаха мътните води на реката. Сетне пак продължихме по пусти, застроени с тухлени къщи улички, чиято тишина се нарушаваше единствено от тежките отмерени стъпки на дежурния полицай или от крясъците и песните на закъснели гуляйджии. Тъмни облаци се носеха по небето и тук-там сред тях мъжделиво просветваше звезда. Холмс караше двуколката, отпуснал глава на гърдите си, мълчалив и умислен, а аз седях до него, нетърпелив да узная какъв е новият случай, който явно изцяло го бе погълнал, но не се осмелявах да проговоря, за да не прекъсна хода на разсъжденията му. Изминахме няколко мили и навлязохме в района на извънградските къщи, когато Холмс се раздвижи, сви рамене и запали лулата си с израза на човек, доволен от взетото решение.

— Ти притежаваш едно изключително качество, Уотсън — каза той, — умееш да мълчиш и тъкмо това те прави толкова безценен

другар. Но сега имам належаща нужда да поговоря с някого, тъй като мислите, които се въртят в главата ми, не са от най-приятните. Питам се какво ще кажа на милата дребничка дама, когато излезе да ме посрещне на входа.

— Забравяш, че не съм в течение на нещата.

— Докато стигнем до Ли, ще има време да те запозная с фактите. Случаят изглежда безкрайно прост, а аз още не мога да направя нито крачка към разрешаването му. Има много нишки, разбира се, но не водят до нищо съществено. Сега ще ти разкажа накратко всичко, Уотсън, а ти може би ще съзреш някаква искрица в мрака, в който се лутам. Преди няколко години или по-точно — през май 1884 година, в Ли се появил един господин на име Невил Сейнт Клеър, който очевидно разполагал с много пари. Наел голяма вила, облагородил парка около нея и заживял нашироко. Постепенно се сприятелил със съседите си и през 1887 година се оженил за дъщерята на един местен пивовар, която му родила две деца. Не се занимавал с нищо определено, но участвал с капитали в няколко търговски предприятия и обикновено всяка сутрин ходел в града и се връщал с влака, който тръгва от улица „Канън“ в пет и четиринайсет. Невил Сейнт Клеър е на трийсет и седем години, кротък по нрав, добър съпруг и любящ баща, ползва се с уважението на всички, които го познават. Мога да добавя още, че задълженията му в настоящия момент, както успях да установя, възлизат на осемдесет и осем лири и десет шилинга, а в банката на прилежащите към Лондон графства има влог от двеста и двайсет лири. Следователно няма основания да се смята, че изпитва парични затруднения. Миналия понеделник Невил Сейнт Клеър тръгнал за града по-рано от обикновено и на тръгване обявил, че му предстоят две важни задачи и че като се връща, смята да купи кутия със строителни кубчета на момченцето си. Случайно същия този понеделник скоро след заминаването на мъжа ѝ госпожа Сейнт Клеър получила телеграма, че в кантората на Абърдийнското параходно дружество на нейно име е пристигнала ценна пратка, която отдавна чакала. Ако добре познаваш Лондон, сигурно помниш, че въпросната кантора се помещава на улица „Фрезноу“, която започва от „Суондъм лейн“, където се срещнахме тази вечер. След като обядвала, госпожа Сейнт Клеър тръгнала за града. Направила някакви дребни покупки, отишла в кантората на дружеството, взела си пакета и точно в четири

часа и трийсет и пет минути минавала по „Суондъм лейн“ на път за гарата. Дотук всичко ясно ли е?

— Да, напълно.

— Ако помниш, в понеделник беше изключително горещо и госпожа Сейнт Клеър се движела бавно, оглеждала се, за да зърне някой файтон, тъй като никак не ѝ бил приятен кварталът, в който се намирала. Неочаквано чула нещо като възклицание или по-точно — вик, и се смръзнала на място — до прозореца на втория етаж на една от къщите видяла собствения си съпруг, който, както ѝ се сторило, ѝ правел знак с ръка да се качи при него. Прозорецът бил отворен и тя безпогрешно разпознала лицето му, на което според нея била изписана силна уплаха. Той замахал буйно с ръце и после изведнъж изчезнал от прозореца, сякаш някаква неудържима сила го издърпала навътре. С присъщата на жените наблюдателност тя успяла да забележи обаче, че бил облечен с черния жакет, с който бил излязъл от дома си сутринта, но на врата му нямало нито яка, нито връзка. Убедена, че с мъжа ѝ се е случило нещо лошо, тя се втурнала надолу по стъпалата — защото къщата всъщност била самата пушалня на опиум, в която ти ме завари, — претичала през входното помещение и направила опит да се качи по стълбата нагоре. Там обаче я пресрещнал онзи негодник, малаецът, за когото ти разказах. Той я блъснал назад, насъскал срещу нея огромното си куче и успял да я прогони навън. Обзета от безумен страх и смразяващи опасения, тя затичала по улицата и за късмет срещнала на улица „Фрезноу“ един инспектор и неколцина полицаи, тръгнали на обиколка из района. Инспекторът и двама от полицаите я придружили до къщата и въпреки упоритата съпротива на съдържателя влезли в стаята, в която за последен път бил видян Невил Сейнт Клеър. От него нямало и следа. Всъщност на целия етаж не открили жива душа освен някакъв сакат просяк с противна външност, който явно живеел там. Двамата със съдържателя категорично се заклели, че този следобед в стаята не бил влизал никой. Те така упорито отричали, че инспекторът започнал да се колебае и бил готов вече да повярва, че госпожа Сейнт Клеър се е заблудила, когато тя с писък се втурнала към една малка дървена кутия върху масата и издърпала плъзгащия се капак. От кутията се изсипали като водопад детски строителни кубчета — с други думи, играчката, която мъжът ѝ бил обещал да донесе на момченцето си. След това откритие и явното смущение, което обзело

сакатия, инспекторът се убедил, че работата е сериозна. Стаята била щателно огледана и резултатите показали, че в нея е извършено страшно престъпление. Била скромно подредена като всекидневна, от нея се влизало в малка спалня, чийто прозорец гледал към задната страна на един от пристаните. Между пристана и прозореца на спалничката има тясна ивица, която при отлив е суха, но при прилив е залята от поне метър и нещо вода. Прозорецът на спалничката е широк и се отваря от долу на горе. При огледа намерили следи от кръв по перваза, няколко пръски имало и върху дъсчения под. Зад една завеса в предната стая били напъхани дрехите на Невил Сейнт Клеър — обувките, чорапите, шапката и часовникът. Всичко било там освен жакета му. По дрехите не личали следи от насилие, но нямало и никакви други следи от самия Невил Сейнт Клеър. Единствено през прозореца било възможно да се напусне стаята, защото друг изход от нея не се намерил, но зловещите кървави петна по перваза оставяли малка надежда Невил Сейнт Клеър да се е спасил чрез плуване, тъй като по време на трагедията приливът бил на най-високото си равнище. А сега за злодеите, които, изглежда, непосредствено са замесени в случая. Съдържателят — човек, който се слави с особено престъпно минало — според думите на госпожа Сейнт Клеър се намирал в подножието на стълбата няколко секунди след като мъжът ѝ се бил появил на прозореца, така че е допустимо да бъде смятан само за съучастник в престъплението. Той упорито твърди, че нищо не знае, че не може да отговаря за постъпките на наемателя си Хю Бун и не е в състояние да даде обяснение за дрехите на изчезналия господин. Толкова за съдържателя. А сега за противния сакат просяк, който живее на втория етаж над пушалнята и сигурно е последният човек, видял Невил Сейнт Клеър. Казва се Хю Бун и отвратителната му физиономия е позната на всеки, който често посещава Сити. Препитава се от просия, макар че, за да не бъде преследван от полицията, се представя за продавач на кибрит. Навярно сте забелязали, че от лявата страна на улица „Треднийдъл“ почти в началото има една сграда с ниша в стената. Там именно прекарва деня си този тип — седнал с кръстосани крака и с няколко кутийки кибрит на коленете. Представлява толкова жалка гледка, че дъжд от милостиня се сипе в омазнения му кожен каскет на плочника до него. Често съм наблюдавал този човек, преди още да знам, че професионалните ми

задължения ще ме сблъскат с него, и съм се учудвал на богатата жътва, която прибира за съвсем кратко време. Външността му така бие на очи, че никой не може да мине край него, без да му обърне внимание. Рижава коса, бледо лице, обезобразено от огромен белег, който стига до горната му устна и така я придърпва, че тя почти се е обърнала, масивна челюст като на булдог и черни очи в силен контраст с цвета на косата, които гледат така, сякаш ще те понижат — всичко това рязко го отличава от обичайната тълпа просяци. Отличава се от своите събратя и с остроумието си — винаги има готов отговор на всяка подхвърлена от минавачите закачка. Това е човекът, който живее над пушалнята и последен е видял господина, когото търсим.

— Но как би могъл един сакат човек сам да се справи с мъж в разцвета на силите? — възкликнах аз.

— Недъгът му се изразява в куцане, иначе изглежда здрав и силен. Сигурно от лекарската си практика знаеш, Уотсън, че често при слабост в един от крайниците останалите добиват по-голяма сила.

— Моля, продължи разказа си.

— При вида на кървавите петна госпожа Сейнт Клеър принадлежала и била изпратена с файтон до дома ѝ от един полицаи, защото присъствието ѝ не било необходимо за по-нататъшното следствие. Инспектор Бартън, който се заел със случая, извършил много внимателен оглед на цялата сграда, но не открил нищо, което да хвърли светлина по въпроса. Допуснал е грешка, че не е арестувал Бун незабавно. Просякът е имал на разположение няколко минути и навярно е успял да поговори със своя приятел съдържателя. Скоро грешката била поправена — претърсили го, но не намерили у него нищо, което да доказва евентуалната му вина. На десния ръкав на ризата му наистина имало петна от кръв, но той показал безименния си пръст, на който близо до нокътя личала рана от прясно порязване, и обяснил, че петната са оттам. Добавил, че и кръвта върху перваза сигурно е от раната му, защото допреди малко бил стоял до прозореца. Категорично отричал да е виждал Невил Сейнт Клеър и се кълнял, че наличието на дрехите му в стаята е толкова голяма загадка за него, колкото и за полицията. А за твърдението на госпожа Сейнт Клеър, че е видяла съпруга си на прозореца, заявил, че или не е съвсем с ума си, или ѝ се е привидяло. Въпреки шумните му протести Бун бил отведен в полицейския участък, а инспекторът останал в къщата с надежда при

отлива да открие някаква нова улика. И наистина открил, макар и не онова, от което най-много се опасявал. Когато приливът започнал да спада, на тинестата ивица видели не трупа на Невил Сейнт Клеър, а жакета му. И знаеш ли какво намерили в джобовете?

— Нямам представа.

— Естествено, не би могъл и да се досетиш. Всеки джоб бил натъпкан с монети от едно пени и от половин пени — общо 421 пенита и 270 половин пенита. Нищо чудно, че не е бил отнесен от отлива. Ала човешкото тяло е друго нещо. Между пристана и къщата се образува силен водовъртеж, който вероятно е изтласкал трупа към реката, докато тежкият жакет е останал на дъното.

— Но доколкото помня, всички останали дрехи са били намерени в стаята. Нима допускаш, че трупът е бил облечен само с жакет?

— Не, но за тези факти може да се намери напълно приемливо обяснение. Да предположим, че този негодник Бун е хвърлил Невил Сейнт Клеър през прозореца, без някой да го види. Какво би направил след това? Първото нещо, за което би се сетил, е да се отърве от дрехите, за да не го издадат. Грабва жакета и тъкмо да го хвърли, се сеща, че той няма да потъне, а ще остане да плува на повърхността. Не разполага с много време, защото вече е чул глъчката при стълбата, когато съпругата се е опитала насила да се качи горе, а може би е получил и предупреждение от съучастника си, съдържателя, че по улицата се задава полиция. Няма нито миг за губене. Спуска се към тайното скривалище, в което е събрал плодовете на просията, натъпква, доколкото може, джобовете с монети, за да е сигурен, че жакетът ще потъне, и го изхвърля. Би сторил същото и с останалата част от дрехите, но чува припрените стъпки по стълбата, едва успява да затвори прозореца и да се отдалечи от него, когато влизат полицаите.

— Звучи доста правдоподобно.

— Е, ще трябва да го приемем като работна хипотеза поради липсата на по-добра. Бун, както вече казах, е бил арестуван и отведен в участъка, но се оказало, че не може да бъде уличен в никакви предишни закононарушения. Известно е, че от години се е препитавал с просия, но живеел кротко, без да се замесва в престъпни деяния. Ето така стоят нещата в момента и аз не съм напреднал нито крачка в решаването на ключовите въпроси — какво е правил Невил Сейнт

Клеър в пушалнята, какво се е случило с него там, къде е сега и каква връзка има между изчезването му и Хю Бун. Да си призная, не помня друг случай в цялата ми практика, който на пръв поглед да е изглеждал толкова прост, а да ми е създавал такива затруднения.

Докато Шерлок Холмс ми разказваше подробно за тези необикновени събития, бяхме прекосили покрайнините на големия град, последните пръснати тук-там къщи останаха далеч зад гърба ни и ние се носехме по един път, ограден от двете страни със селски плет. Тъкмо когато Холмс привършваше разказа си, преминахме през две селца — някои от прозорците на отдалечените една от друга къщи още светеха.

— Вече навлизаме в Ли — поясни моят приятел. — Всъщност по време на краткото ни пътуване пресякохме Съсекс в единия му край и стигнахме до Кент. Виждаш ли онази светлина между дърветата? Това са Кедрите и вътре до лампата седи жена, чийто напрегнат слух сигурно вече е доловил тропота от копитата на нашия кон.

— Защо не водиш разследването от улица „Бейкър“? — попитах.

— Защото се налага да събера някои сведения тук, на място. Госпожа Сейнт Клеър беше така любезна да предостави на мое разположение две стаи, бъди сигурен, че ще окаже същото гостоприемство и на моя приятел и колега. Мъчителна ще бъде срещата ми с нея, Уотсън, тъй като не нося новини за съпруга ѝ. Ето че пристигнахме! Тпрр!

Намирахме се пред голяма вила, заобиколена с парк. Един прислужник притича от конюшната и пое поводите на коня, аз скочих и последвах Холмс по виещата се, посипана с чакъл алея към къщата. Като наближихме, входната врата се отвори широко и на прага се появи дребна руса жена в светла рокля от копринен муселин, украсена с богато надиплена яка и маншети от розов шифон. Фигурата ѝ рязко се открояваше сред струящата отвътре светлина — леко приведена напред, напрегнала слух, опряла едната си ръка на вратата, вдигнала другата в очаквателен жест, с полуразтворени устни, жената напрегнато очакваше отговор на най-важния за нея въпрос.

— Е? — възкликна тя. — Какво имате да ми кажете? — после, щом забеляза, че сме двама, нададе радостен вик, който премина в стенание, когато моят приятел поклати глава и сви рамене. — Не ми ли носите добра новина?

— Не.

— А лоша?

— И лоша не.

— Все пак и на това съм благодарна. Моля, влезте. Прекарали сте дълъг и напрегнат ден, сигурно сте уморени.

— Да ви представя моя приятел доктор Уотсън. Той ми е оказвал голяма помощ при доста от случаите, които съм разследвал. Срецнахме се тази вечер по щастлива случайност и аз го доведох с мен, за да ми сътрудничи в издирването.

— Много ми е приятно да се запозная с вас — каза тя и ми стисна сърдечно ръката. — Надявам се, като имате предвид удара, който неочаквано ни сполетя, ще ни извините, ако обслужването не е съвсем, както трябва.

— Скъпа госпожо — отвърнах, — един стар войник като мен е свикнал на всякакви несгоди, затова, моля ви, не се притеснявайте излишно. Единственото ми желание е да помогна с каквото мога, на вас и на моя приятел.

— А сега, господин Шерлок Холмс — каза жената, когато влязохме в ярко осветената столова, където беше сервирана студена вечеря, — искам да ви задам няколко въпроса, на които ви моля да ми отговорите съвсем откровено.

— Разбира се, госпожо.

— Не правете усилия да щадите чувствата ми. Не съм истеричка и нямам навик да припадам. Държа да чуя мнението ви, все едно какво е.

— По кой въпрос?

— Вярвате ли дълбоко в себе си, че Невил е жив?

Въпросът й явно смути Шерлок Холмс.

— Моля ви, бъдете съвсем откровен — повтори тя, застанала на килимчето до плетения стол, на който се беше отпуснал Холмс, вперила поглед в лицето му.

— Щом държите да бъда откровен, госпожо, не вярвам.

— Смятате, че вече не е жив, така ли?

— Да.

— Убит?

— Не твърдя със сигурност, но предполагам.

— И в кой ден го е застигнала смъртта?

— В понеделник.

— В такъв случай, господин Холмс, бъдете така любезен да ми обясните как е възможно при тези обстоятелства днес да получа от него писмо?

Шерлок Холмс скочи от стола като ужилен.

— Днес ли казахте? — почти изрева той.

— Да, днес — тя с усмивка размаха във въздуха лист хартия.

— Мога ли да го видя?

— Разбира се.

Той нетърпеливо издърпа от ръцете ѝ листа, приглади го на масата, придърпа лампата и го заразглежда внимателно. Аз станах от стола и отидох да надникна през рамото му. Пликът беше от най-простите, с клеймо от грейвсендската поща и с днешна дата, или по-точно с вчерашна, тъй като отдавна бе минало полунощ.

— Груб необработен почерк — измърмори под нос Холмс. — Това, разбира се, не е почеркът на съпруга ви, нали, госпожо?

— На плика не, но писмото е написано от Невил.

— Явно е също, че човекът, който е надписвал плика, е прекъснал, за да прави справка.

— По какво разбрахте?

— Името, както виждате, е изписано с черни букви, тъй като мастилото е изсъхнало от само себе си. Останалата част е със сивкав цвят, което показва, че е била използвана попивателна хартия. Ако адресът е бил написан наведнъж и попит с попивателна хартия, целият щеше да е със сивкав оттенък. Човекът е написал името ви, прекъснал е и след това е дописал адреса, от което може да се заключи, че не го е знаел. Това, разбира се, е дреболия, но според мен няма нищо по-важно от дреболиите. А сега да се занимаем с писмото. О, но вътре е имало приложено и още нещо.

— Да, един пръстен. Пръстенът с печата на Невил.

— А вие сигурна ли сте, че това е почеркът на съпруга ви?

— Един от почерците му.

— Един ли?

— Да, почеркът му, когато пише бързо. Той много се различава от обичайния му почерк, но аз въпреки това добре го познавам.

— „Скъпа, не се безпокой. Всичко ще приключи благополучно. Станала е голяма грешка и ще е нужно време, за да бъде поправена.

Чакай търпеливо. Невил.“ Написано с молив върху първата празна страница на книга с осмина формат, естествено, без воден знак. Хм! Изпратено днес от пощата в Грейвсенд от човек с мръсен палец. Аха! И пликът е залепен, ако не се лъжа, от човек, който дъвче тютюн. Значи сте убедена, че това е почеркът на съпруга ви, госпожо?

— Напълно. Писмото е написано от Невил.

— И е изпратено днес от Грейвсенд. Е, госпожо Сейнт Клеър, небето се разведрява, макар и да не се осмелявам да твърдя, че опасността е отминала.

— Но това писмо говори, че той е жив, господин Холмс.

— Освен ако не е ловка фалшификация, целяща да ни отведе по погрешна следа. Пръстенът всъщност не е никакво доказателство. Той може да му е бил отнет.

— Не, не, това е неговият почерк.

— Добре. Писмото обаче може да е било написано в понеделник, а да е изпратено днес.

— Възможно е.

— Ако приемем, че е така, междувременно са могли да станат най-различни неща.

— О, не ме обезсърчавайте, господин Холмс. Знам, че нищо лошо не се е случило с Невил. Между нас съществува такава духовна близост, че веднага щях да разбера, ако е станало най-лошото. В деня, когато го видях за последен път, Невил се поряза. Бях в столовата, а той в спалнята, но аз се втурнах нагоре, напълно сигурна, че се е случило нещо. Щом такава дреболия може да събуди предчувствието ми, мислите ли, че смъртта му би ме оставила безразлична?

— Видял съм толкова много неща в живота си и от опит зная, че понякога на женската интуиция може да се вярва повече, отколкото на най-солидните умозаклучения. И това писмо е едно много силно доказателство за вашето твърдение. Но ако съпругът ви е жив и е в състояние да пише писма, защо не се завръща при вас?

— Нямам представа. Не мога да си го обясня.

— В понеделник, преди да излезе, каза ли ви нещо?

— Не.

— А вие изненадахте ли се, като го видяхте на „Суондъм лейн“?

— Да, много.

— Прозорецът отворен ли беше?

— Да.

— Значи е могъл да ви повика?

— Да.

— А той, доколкото ми е известно, е надал само някакъв неразбираем вик. Нали така?

— Да.

— Вик за помощ, така смятате вие?

— Да, размаха ръце.

— А може да е извикал от изненада. Дали не е вдигнал ръце от изумление, когато така неочаквано ви е видял?

— Възможно е.

— И вие останяхте с впечатлението, че някой го е дръпнал назад?

— Да, защото изчезна внезапно.

— Може сам да е отскочил. Нали не сте видели никой друг в стаята?

— Не, но онзи отвратителен човек призна, че е бил там, а съдържателят беше в подножието на стълбата.

— Наистина. Успяхте ли да забележите дали съпругът ви беше с обичайните си дрехи?

— Нямаше ги само яката и връзката му. Съвсем ясно видях голата му шия.

— Той говорил ли ви е някога за „Суондъм лейн“?

— Никога.

— Да ви е направило впечатление нещо, от което да се заключи, че е пушел опиум?

— Не.

— Благодаря ви, госпожо Сейнт Клеър. Това са главните въпроси, по които исках да съм съвсем наясно. А сега бихме ви помолили за една лека вечеря, след което ще се оттеглим да си починем, тъй като утре ни чака доста натоварен ден.

Настаниха ни в просторна, богато подредена стая с две легла и аз незабавно се пъгнах под завивките, тъй като се чувствах крайно уморен от среднощните преживявания. Шерлок Холмс обаче можеше да не спи дни наред, дори седмица, когато имаше да разрешава някаква задача — обмисляше я от всяка възможна гледна точка и съпоставяше фактите, докато не стигнеше до категорично заключение или не се убедеше, че все още не му достигат данни за него. Веднага ми стана

ясно, че и тази нощ се готви да бодърства. Свали си жакета и жилетката, облече широкия си син халат, обиколи стаята и събра всички възглавници — от леглото си, от канапето и от креслата, — натрупа ги така, че си приспособи нещо като диван, настани се на него по турски и сложи пред себе си унция ситно нарязан тютюн и кутия кибрит. На слабата светлина на лампата го виждах как седи безмълвен и неподвижен, в устата с една стара лула, направена от корен на изтравниче, разсеяно вперил поглед в тавана. Струя синкав дим се виеше над него, а отблясъкът на разпаления тютюн озаряваше острите черти на лицето му. В тази поза го оставих, преди да заспя, в същата го заварих, когато, разбуден от някакво възклицание, отворих очи и видях, че лятното слънце е огряло стаята. Лулата все още беше в устата му, в помещението се стелеше гъста пелена от дим, а от купчинката ситно нарязан тютюн, която бях видял предната нощ, не бе останало нищо.

— Събуди ли се, Уотсън?

— Да.

— Имаш ли желание за една сутрешна разходка с кола?

— Разбира се.

— Тогава обличай се. В къщата всички още спят, но аз знам къде ношува конярят, така че няма да е трудно да изкараме двуколката — Холмс се подсмиваше, докато говореше, очите му блестяха, по лицето му не бе останала и следа от мрачния и унесен израз от предната вечер.

Докато се обличах, погледнах часовника си. Нищо чудно, че в къщата всички още спяха. Часът беше четири и двацет и пет. Тъкмо привършвах, когато Холмс се върна с новината, че конярят вече впряга коня.

— Искам да проверя една теория — каза той, докато си обуваше ботите. — Според мен, Уотсън, в момента пред теб се намира един от най-големите глупци в Европа. Заслужавам така да ме ритнат, че да се озова право на Чаринг крос. Мисля обаче, че намерих ключа към загадката.

— И къде по-точно? — попитах през смях.

— В банята — отвърна той. — О, не се шегувам — продължи Холмс, когато видя изписалото се по лицето ми недоумение. — Току-що го взех от там и го прибрах в това куфарче. Да вървим, приятелю, за да видим дали ключът е за тази ключалка.

Слязохме по стълбите колкото може по-тихо. Навън вече сияеше яркото утринно слънце. Пред входа ни чакаше запрегнатата двуколка и полуоблеченият коняр държеше поводите на коня. Двамата с Холмс скочихме вътре и се понесохме по пътя за Лондон. Задминахме няколко селски каруци, каращи зарзават за столицата, но къщите от двете страни на пътя бяха пусти и безмълвни, като в омагьосан град.

— В известен смисъл случаят се оказа доста необикновен — каза Холмс и с леко шибване на камшика подкара коня в галон. — Признавам, че отначало се бях насочил по съвсем погрешна следа, и все пак по-добре е да откриеш вярната посока, макар и късно.

На влизане в града откъм улиците на Съри по прозорците вече започваха да се мяркат сънените лица на по-ранобудните. Прекосихме реката по моста Ватерло, профучахме по улица „Уелингтън“, свихме рязко вдясно и се озовахме право на улица „Бау“. Шерлок Холмс беше добре познат в полицейското управление и двамата полицаи му отдадоха чест. Единият пое поводите на коня, другият ни въведе вътре.

— Кой е дежурен? — попита Холмс.

— Инспектор Брадстрийт, сър.

— О, здравейте, Брадстрийт!

Насреща ни по покрития с каменни плочи коридор вървеше висок широкоплещест мъж в инспекторска униформа.

— Искате ли да разменя няколко думи с вас — добави Холмс.

— На ваше разположение съм, господин Холмс. Заповядайте в моята стая.

Стаята беше малка, обзаведена като канцелария, с огромен регистър на масата и телефон на стената. Брадстрийт седна зад бюрото си.

— С какво мога да ви бъда полезен, господин Холмс?

— Идвам във връзка с онзи просяк Бун, който беше обвинен, че е замесен в изчезването на Невил Сейнт Клеър от Ли.

— Той ще остане под арест, докато се води следствието.

— Зная. При вас ли е?

— Да, в затворническото отделение.

— Създава ли ви неприятности?

— Не, но е страшно мръсен, негодникът му с негодник.

— Мръсен ли?

— Да, едва успяваме да го накараме да си измие ръцете, а лицето му е черно като на калайджия. Изяснят ли се веднъж обстоятелствата около него обаче, ще го изкъпем в затворническата баня, както ние си знаем. Ако го видите, ще се съгласите с мен, че тази мярка е абсолютно наложителна.

— Държа непременно да го видя.

— Щом наистина желаете, няма никаква пречка. Елате с мен. Можете да оставите куфарчето си тук.

— Не, предпочитам да го взема със себе си.

— Добре. Да вървим. Оттук, моля.

Той ни поведе по някакъв коридор и отключи една решетеста врата. Спуснахме се по вита стълба, която свършваше в коридор с варосани стени и с врати от двете страни.

— Неговата килия е третата вдясно — поясни инспекторът. — Ето я — той внимателно отмести една дъсчица в горния край на вратата и погледна през отвора.

— Спи! — обяви инспекторът. — Имате възможност добре да го разгледате.

Двамата с Холмс надникнахме през малката решетка. Обърнат с лице към нас, затворникът спеше дълбоко и дишаше бавно и тежко. Беше среден на ръст и дрипаво облечен, както подобаваше на професията му; през дупките на орфаната връхна дреха се показваше цветна риза. И както ни беше казал инспекторът, беше невероятно мръсен, но дори мръсотията, наслоена по лицето му, не можеше да скрие отблъскващата му грозота. Широк белег от стара рана пресичаше едната му буза от окоето до брадичката и така бе придърпал кожата и бе обърнал нагоре края на устната му, че три от зъбите му бяха оголени като на зло куче. Кичур яркорижава коса покриваше челото му и падаше чак до очите.

— Красавец, какво ще кажете?

— Наистина се нуждае от едно хубаво миене — отбеляза Холмс.

— Тъй като предвиждах, че ще трябва да свършим тази работа още тук, реших да взема със себе си необходимите за това неща — докато говореше, той отвори куфарчето и за моя голяма изненада измъкна голяма гъба за баня.

— Хи-хи! Ама че сте чудак! — изкиска се инспекторът.

— А сега, ако бъдете така любезен да отворите съвсем тихо вратата, набързо ще му придадем далеч по-приличен вид.

— Разбира се, не виждам пречка за това — отвърна инспекторът. — Такава мръсотия само позори затвора ни.

Той отключи вратата и тримата се вмъкнахме безшумно в килията. Затворникът леко се размърда и отново потъна в дълбок сън. Холмс взе каната с вода, намокри гъбата и я прокара енергично два пъти през лицето на спящия.

— Позволете ми да ви представя господин Невил Сейнт Клеър от Ли, графство Кент — провикна се приятелят ми.

Никога в живота си не бях виждал подобно нещо. От лицето на мъжа се смъкна дебел слой кафява боя, така както се бели кората на дърво. Изчезна страшният белег, който пресичаше бузата от край до край, извърнатата нагоре устна се отпусна и закри грозно оголените зъби. Падна и сплъстеният кичур рижава коса и ние видяхме един чернокос човек с изтънчени черти, с гладка бледа кожа и скръбен израз на лицето да сяда на леглото, потривайки сънено очи и оглеждайки се учудено. Като осъзна, че е разкрит, той с вик захлупи лице върху възглавницата.

— Я гледай! — възкликна инспекторът. — Та това наистина е изчезналият човек. Същият от фотографията.

Затворникът се обърна към нас със спокойното изражение на човек, който е решил да се остави в ръцете на съдбата.

— Да, същият — каза той. — Затова, моля ви, обяснете ми в какво всъщност ме обвинявате?

— В убийството на Невил Сейнт... — каза инспекторът и се ухили. — Ама че глупост! По-точно казано, в опит за самоубийство, ако изобщо някой може да бъде подведен под отговорност за подобно деяние. Двайсет и седем години служа в полицията, но такова чудо не съм виждал.

— Щом аз съм Невил Сейнт Клеър, значи престъпление не е извършено и следователно съм арестуван незаконно.

— Престъпление в истинския смисъл на думата наистина не е извършено, но сте допуснали една голяма грешка — обади се Холмс. — Трябвало е да се доверите на жена си.

— Не го направих заради децата — простена затворникът. — Не исках да узнаят истината и да се срамуват от баща си. Господи, какъв

позор ме очаква! В пълна безизходица съм.

Шерлок Холмс седна до него на леглото и го потупа утешително по рамото.

— Ако допуснете случаят да бъде предаден за разрешаване от съда, не би било възможно да избегнете публичния скандал. Успеете ли обаче да дадете задоволително обяснение пред полицейските власти за поведението си, предполагам, не би имало причина историята да не потъне в някоя архивна папка. Инспектор Брадстрийт ще запише показанията ви и ще ги докладва на съответната инстанция. В такъв случай до съд изобщо няма да се стигне.

— Цял живот ще ви бъда благодарен — възкликна развълнувано арестантът. — Готов бях да излежа наказанието си в затвора, да ме осъдят на смърт дори, само и само разкритието на жалката тайна да не хвърли завинаги позорно петно върху децата ми. Вие сте първите хора, които ще чуят моята история. Баща ми беше учител в Честърфийлд, където получих отлично образование. В младежките си години доста пътувах, известно време бях актьор и накрая станах репортер във вечерен лондонски вестник. Един ден главният редактор реши да помести серия от статии по въпроса за просията в столицата и аз пожелах да ги напиша. С това всъщност започнаха премеждията ми. Прецених, че най-добрият начин да събера необходимите ми сведения е сам да изиграя ролята на просяк. Като актьор бях овладял всички тайни на гримьорското изкуство, дори се бях прочул с това умение, което се оказа от голяма полза в случая. Намазах лицето си с плътен слой боя, а за да будя още по-голямо съжаление, оформих на бузата си огромен белег и обърнах нагоре края на устната си, като я залепих с парче пластир с телесен цвят. После, облечен в дрипи и нахлузил рижа перука на главата, се настаних в търговската част на града уж като продавач на кибрит, а всъщност започнах да прося. Седем часа протягах усърдно ръка и когато се прибрах вечерта у дома, за моя голяма изненада открих, че съм припечелил една лира, шест шилинга и четири пенса. Написах статиите и забравих за случилото се. След известно време обаче получих призовка да изплатя двайсет и пет лири, за които бях поръчителствал на един приятел. Недоумявах откъде да намеря толкова пари, когато най-неочаквано ми хрумна една спасителна идея. Помолих кредитора за двуседмична отсрочка, взех си отпуска, предреших се като просяк и се настаних на моето място в

Сити. За десет дни спечелих парите и изплатих дълга. Можете да си представите как взе да намалява желанието ми да се трудя усърдно за две лири седмично, след като знаех, че мога да спечеля същата сума само за един ден, стига да си намажа лицето с боя, да сложа каскета си на земята и да не правя нищо друго, освен кротко да чакам. Дълго продължи борбата между чувството ми за достойнство и стремежа ми за по-лека печалба. Накрая жаждата за пари надделя. Напуснах репортерската си работа и започнах да прекарвам дните на ъгъла, който първоначално си бях избрал, будех съжаление у минавачите с уродливото си лице и пълнех джобовете си с медни монети. Само един човек беше посветен в тайната ми — съдържателят на долнопробното заведение на „Суондъм лейн“, който ми даде подслон. Всяка сутрин излизах от там като дрипав просяк, а вечер отново тръгвах из града като елегантно облечен господин. Заплащах богато на собственика за стаите, които бях наел, за да съм сигурен, че ще пази тайната ми. Започнах бързо да трупам значителни суми пари. Съвсем не искам да кажа, че всеки лондонски просяк може да събере седемстотин лири за една година — а това е далеч под моя среден годишен доход, — но имах голямото предимство, че умеех да се гримирам изкусно и да подхвърлям остроумни забележки. За кратко време така се усъвършенствах в професията, че станах известна личност в Сити. Цял ден в каскета ми се лееше поток от пенита, а често ми подхвърляха и по някоя сребърна монета. Случеше ли се да събера под две лири, смятах деня за неблагоприятен. Състоянието ми нарастваше, нарастваха и стремежите ми. Купих си къща извън града, после се ожених, без изобщо някой да подозира какво е истинското ми занимание. Милата ми съпруга знаеше, че сключвам някакви сделки в Сити, но не се интересувах какви точно. Миналия понеделник, след като бях привършил вече работа и се преобличах в стаята си над пушалнята, погледнах през прозореца и за мой най-голям ужас и почуда видях жена ми, застанала на сред улицата и вперила очи право в мен. Извиках от изненада, вдигнах ръце да прикрия лицето си, отскочих назад и изтичах при моя доверен приятел, съдържателя, да го помоля да не пуска никого на горния етаж. Чух гласа на жена ми да долита отдолу, но бях напълно спокоен, че няма да успее да се качи. Бързо се съблякох, нахлузих просяшките дрипи, гримирах лицето си и нахлупих перуката. Мина ми обаче през ум, че стаята навярно ще бъде

претърсена и че дрехите ми може да ме издадат. Отворих прозореца, но бях толкова припрян, че, без да искам, разраних до кръв палеца си, който бях порязал сутринта в спалнята ни. После грабнах жакета си, натезжал от монетите, които току-що бях прехвърлил от кожената си просяшка чанта, хвърлих го през прозореца и той потъна в Темза. Тъкмо се канех да запокитя и останалите дрехи, когато по стълбите се втурнаха полицаите, нахлуха в помещението и, да ви призная, за мое голямо облекчение, вместо да бъда идентифициран като Невил Сейнт Клеър, бях арестуван като негов убиец. Искан да запазя тайната колкото може по-дълго, затова не позволявах да ми измият лицето. Тъкмо като знаех, че жена ми силно ще се разтревожи, в един момент, когато полицаите бяха заети да оглеждат стаята над пушалнята, свалих пръстена си и го дадох на съдържателя заедно с една набързо надраскана бележка, в която ѝ съобщавах да не се безпокои за мен.

— Тя получи тази бележка едва вчера — рече Холмс.

— Господи! Колко мъчителна е била за нея изминалата седмица!

— Полицията държеше под наблюдение съдържателя на пушалнята — обади се инспектор Брадстрийт — и той е бил затруднен да прати лично писмото, без да го забележат. Навярно го е дал на някой клиент моряк, който очевидно чак след няколко дни се е сетил за поетото задължение.

— Точно така — каза Холмс, като кимна одобрително. — И аз стигнах до същото заключение. И все пак никога ли не са ви преследвали за просия, господин Сейнт Клеър?

— О, много пъти! Но мен глобата не ме плашеше.

— Сега обаче трябва завинаги да сложите край на приключението си — отсече Брадстрийт. — Ако желаете полицията да потули историята, налага се Хю Бун да изчезне.

— Вече съм се заклел тържествено и пред самия себе си.

— В такъв случай смятам, че срещу вас няма да бъдат предприети никакви мерки. Заловят ли ви обаче още веднъж, всичко ще излезе наяве. А на вас, господин Холмс, сме безкрайно задължени, че изяснихте историята. Много бих искал да знам все пак как успяхте да го сторите.

— Много просто — каза приятелят ми. — Седях на пет възглавници, докато изпуших всичкия си тютюн. А сега, Уотсън,

мисля, че ако тръгнем незабавно за улица „Бейкър“, ще стигнем навреме за закуска.

[1] Опиумна тинктура. — Б.пр. ↑

СИНИЯТ КАРБУНКУЛ

Отбих се при моя приятел Шерлок Холмс сутринта на втория ден след Коледа с намерението да му поднеса благопожеланията си за празниците. Той се бе изтегнал на кушетката, облечен в пурпурен халат, придърпал вдясно от себе си поставката за лули, за да му е подръка, а също и куп омачкани сутрешни вестници, които очевидно току-що бе прегледал. До кушетката стоеше дървен стол, а на облегалката му висеше доста опърпана и невзрачна мека шапка, силно износена, на места дори прокъсана. Лупата и пинсетата върху седалката на стола подсказваха, че шапката е била окачена така, за да бъде подложена на оглед.

— А, ти си зает — казах. — Навярно те прекъснах.

— Никак. Радвам се, че имам приятел, с когото да поговоря за плодовете на своя труд. Въпросът е свършено тривиален — махна той към старата шапка, — но има някои неща, свързани с този въпрос, които не са съвсем безинтересни и дори са доста поучителни.

Настаних се в неговото кресло и протегнах ръце към пращиящия огън да ги сгрея, защото навън бе лют мраз, а стъклата на прозорците бяха покрити с ледени кристали.

— Предполагам — отбелязах, — че макар да изглежда така невзрачна, тази вещ е свързана с някаква смайваща история и представлява следа, която ще те отведе до разрешаването на загадка и до възмездие за извършено престъпление.

— О, не, няма никакво престъпление — засмя се Шерлок Холмс. — Просто една от онези чудновати дребни случки, неизбежни, когато на четири милиона човешки създания им се налага да се блъскат едно в друго на площ от няколко квадратни километра. При действията и противодействията на такова гъмжило от хора може да се очаква да се случат всевъзможни комбинации от събития, както и да възникнат доста проблемчета, които да изглеждат странни и необичайни, без да са престъпления. Вече сме били свидетели на подобни неща.

— Дотолкова — съгласих се аз, — че от последните шест случая, с които допълних бележките си, при три изцяло липсва престъпление

по смисъла на закона.

— Точно така. Ти намекваш за опита ми да взема обратно документите от Айрини Адлър, за странния случай с госпожица Мери Съдърланд и за приключението на човека с обърнатата устна. Да, не изпитвам никакво съмнение, че настоящият дребен въпрос ще попадне в същата невинна категория. Ти познаваш ли Питърсън, портиера?

— Да.

— Този трофей е негов.

— Искаш да кажеш, че това е неговата шапка?

— Не, не. Той я е намерил. Собственикът е неизвестен. Моля те да погледнеш на нея не като на едно смачкано бомбе, а като на интелектуален проблем. Но най-напред за това, как шапката попадна тук. Тя пристигна сутринта на Коледа в компанията на една чудесна тлъста гъска, която, не се и съмнявам, в момента се допича в печката на Питърсън. Такива са фактите. Към четири часа в коледната нощ Питърсън, който, както знаеш, е съвсем почтен човек, се връщал от малко празненство към дома си по „Тотнъм корт роуд“. По някое време зърнал отпред в светлината на газовия фенер някакъв доста висок мъж, който крачел, леко олюлявайки се, и носел една бяла гъска, метната на рамо. Когато стигнал до ъгъла на улица „Гудж“, между непознатия и една тайфа нехранимайковци избухнала кавга. Един от негодниците го блъснал и съборил шапката му, при което мъжът вдигнал бастуна си да се защити, но когато замахнал над главата си, строшил витрината на магазина зад себе си. Питърсън се бил втурнал напред, за да защити непознатия от нападателите, но мъжът, уплашен, че е счупил витрината, и виждайки човек в униформа и с вид на служебно лице да тича към него, захвърлил гъската, плюл си на петите и изчезнал в лабиринта от улички, които започват в края на „Тотнъм корт роуд“. При появата на Питърсън хулиганите също побягнали, тъй че той останал сам като победител на полесражението и във владение на бойните трофеи: тази смачкана шапка и една съвършено невинна коледна гъска.

— Които той, естествено, върнал на собственика им, така ли?

— Скъпи ми приятелю, точно в това е проблемът. Наистина на картичката, привързана за крака на птицата, пишело „За госпожа Хенри Бейкър“, а върху подплатата на тази шапка се четат инициалите „ХБ“, ала тъй като в този наш град има няколко хиляди души с името

Бейкър и неколкостотин с името Хенри Бейкър, не е лесно да бъде върната изгубената собственост на никого от тях.

— И какво направил тогава Питърсън?

— На Коледа сутринта ми донесе и шапката, и гъската, защото знае, че ме интересуват и най-дребните проблеми. Гъската задържахме до днес сутринта, когато се появиха белези, че въпреки мразовитото време ще е добре тя да бъде час по-скоро изядена. По тази причина човекът, който я беше намерил, я взе от тук, за да я постигне най-сетне съдбата на всяка една гъска, докато аз продължавам да задържам шапката на непознатия господин, лишил се от коледния си обяд.

— Той не е ли пуснал обява?

— Не.

— Тогава какви следи ще те насочат към неговата самоличност?

— Само онези, до които мога да стигна чрез дедукция.

— Шапката ли?

— Точно така.

— Ти се шегуваш. Какво можеш да заключиш от тази вехта и смачкана мека шапка?

— Вземи лупата ми. Ти познаваш методите ми. До какво заключение можеш да стигнеш сам по отношение на личността и характера на мъжа, който е носил това нещо?

Взех опърпаната вещ и доста обезсърчено я заобръщах в ръце. Беше съвсем обикновена черна шапка с типична кръгла форма, корава и доста износена. Подплатата ѝ някога е била от червена коприна, сега силно обезцветена. Липсваше името на производителя, но както Холмс бе забелязал, се четяха небрежно изписани отстрани инициали „ХБ“. Периферията бе продупчена, за да се захваща закрепващият шнур, но сега ластикът липсваше. А иначе шапката беше напукана, силно напращена и на места лекъосана, макар че се забелязваше опит обезцветените петна да се прикрият, като се намажат с мастило.

— Нищо не мога да видя — рекох аз и подадох обратно шапката на моя приятел.

— Напротив, Уотсън, всичко виждаш. Не успяваш обаче да си извадиш заключение за това, което виждаш. Прекалено нерешителен си да си направиш изводи.

— Тогава кажи ми, моля те, до какви заключения стигах ти за тази шапка?

Той я вдигна и втренчи поглед в нея с така характерното за такива случаи отнесено изражение.

— Тя не изрича на висок глас онова, което има да каже — започна Холмс, — но въпреки това има няколко съвсем конкретни заключения, до които може да се стигне, както и други, които в най-лошия случай предлагат доста добре балансирана възможност. Че мъжът е бил истински интелектуалец, е очевидно, естествено, още от пръв поглед, както и че е бил материално доста добре осигурен през последните три години, но понастоящем е изпаднал в тежко положение. Бил е предвидлив, но сега предвидливостта му не е същата, което говори за нравствено падение, и по всичко това, като се вземе предвид и упадъкът в материалното му състояние, личи, че, изглежда, е попаднал под някакво вредно влияние, най-вероятно на алкохола. То може да обясни също и очевидния факт, че съпругата му е престанала да го обича.

— Драги Холмс!...

— Той обаче е съхранил в някаква степен чувството си за достойнство — продължи Шерлок Холмс, без да обръща внимание на възклицанието ми. — Води заседнал живот, излиза рядко навън, физически е съвсем отпаднал, на средна възраст е, с прошарена коса, която е подстригал само преди няколко дни и която маже с лимонов крем. Между другото малко вероятно е също да има прекарано газово осветление в дома си.

— Ти се шегуваш, Холмс.

— Ни най-малко. Но нима е възможно дори сега, когато ти изброявам тези резултати, да не можеш да видиш как съм стигнал до тях?

— Изобщо не се и съмнявам, че съм много глупав човек, ала трябва да призная, че не съм в състояние да следвам мисълта ти. Например как стигаш до дедукцията, че този човек е интелектуалец?

Вместо отговор Холмс нахлупи шапката на главата си. Тя се смъкна над челото му и опря в горната част на носа му.

— Всичко е въпрос на обем — рече той. — Човек с толкова голямо количество мозък не може да няма съответните способности.

— Ами упадъкът в материалното му състояние?

— Тази шапка е купена преди три години. Тогава излязоха на мода тези плоски периферии с огънат ръб. Това е шапка от най-добро

качество. Погледни панделката от ивеста коприна и чудесната подплата. Ако този човек е могъл да си позволи да си купи такава скъпа шапка преди три години, но след това не си е купил друга, несъмнено е обеднял.

— Е, да, това е съвсем ясно, разбира се. Но как ще обясниш предвидливостта му и нравственото му падение?

Шерлок Холмс се разсмя.

— Ето това е предвидливост — каза той, като постави пръста си на клупа и шайбата на предпазния шнур. — Тези неща никога не се продават заедно с шапката. Щом този човек си ги е поръчал допълнително, това е белег на известна предвидливост, тъй като се е постарал да вземе предпазни мерки срещу вятъра. Но понеже забелязваме, че ластикът се е скъсал, а той не си е направил труда да го смени, става ясно, че понастоящем предвидливостта му е намалела в сравнение с преди, което е сигурно доказателство за духовен упадък. От друга страна, се е постарал да поприкрие някои от петната по филца, като ги е замаскирал с мастило, което е белег, че не е загубил напълно чувството си за достойнство.

— Твоите аргументи определено звучат правдоподобно.

— За другите неща — че е на средна възраст, че косата му е прошарена, че наскоро се е подстригал и че употребява лимонов крем, може да се заключи от внимателния оглед на долния край на подплатата. С лупата се откриват голям брой косъмчета, явно отрязани от ножицата на бръснаря. Всички те изглеждат лепкави и ясно се долавя мирис на лимонов крем. В прахта, както ще забележиш, има песъчинки, тя не е сивкава като уличната прах, примесена е с мъх и е кафеникава, което е характерно за домашната прах и показва, че шапката през повечето време е висяла окачена в дома му. Следите от влага отвътре пък са решаващо доказателство, че човекът, който я носи, се поти обилно и следователно едва ли е в най-добро физическо състояние.

— А съпругата му... ти каза, че била престанала да го обича.

— Тази шапка не е четкана от доста седмици. Когато забележа, драги ми Уотсън, че по твоята шапка се е събрала прах от една седмица, и когато съпругата ти ти позволи да излизаш навън в такъв вид, със съжаление ще бъда принуден да заключа, че и ти преживяваш нещастieto да бъдеш разлюбен от съпругата си.

— Но той би могъл да е ерген.

— А, не, носел е гъската у дома като подарък, с който да умилостиви жена си. Не забравяй закачената на крака на птицата картичка.

— Ти имаш отговор на всичко. Но как, за Бога, успя да стигнеш по дедукция до извода, че в дома му няма прекаран светилен газ?

— Едно, дори две петънца от свещ може да са попаднали върху шапката и случайно, но когато видя най-малко пет, мисля, че е въвн от всякакво съмнение, че на въпросния непознат му се налага често да използва като осветление лоени свещи... че най-вероятно нощем се качва към спалнята си с шапката в едната ръка и с капеща свещ в другата. Така или иначе, петната от свещ няма как да са били направени от газова горелка. Това удовлетворява ли те?

— О, много е находчиво — разсмях се аз, — но понеже, както преди малко каза, няма извършено престъпление и не е сторено нищо лошо, като изключим загубата на гъската, всичко това ми се струва по-скоро излишно хабене на енергия.

Шерлок Холмс отвори уста, за да ми отговори, но точно тогава вратата изведнъж се отвори и в стаята се втурна портиерът Питърсън с порозовели страни и зашеметено от изумление лице.

— Гъската, господин Холмс! Гъската, сър! — едва си поемаше дъх той.

— Е! Какво става с нея? Да не е оживяла и да е изхвъркнала през прозореца на кухнята? — Холмс се извъртя на кушетката, за да може да види по-добре възбуденото му лице.

— Вижте, сър! Вижте какво намери жена ми в гушата ѝ! — той протегна ръка и показа лежащия в средата на дланта му ярко пробляскващ син камък.

Беше не много по-малък от бобено зърно, но така бистър и лъчезарен, че искреше като източник на електрическа светлина в тъмната вдлъбнатина на шепата му. Шерлок Холмс подсвирна и се поизправи на кушетката.

— Боже мой, Питърсън — рече той, — но това наистина е цяло съкровище! Предполагам, че си даваш сметка, какво притежаваш?

— Диамант, сър! Скъпоценен камък.

— Това не е просто един скъпоценен камък. Това е точно *онзи* скъпоценен камък.

— Синият карбункул на графиня Моркар ли? — възкликнах аз.

— Точно той. Не мога да се излъжа за големината и формата му, нали напоследък всеки ден чета обявата за него в „Таймс“. Той е действително уникален и може само да се гадае каква е стойността му, но обещаното възнаграждение от хиляда лири определено не отговаря и на една двайсета от пазарната му цена.

— Хиляда лири! Господи Боже! — портиерът се тръшна на един стол, местейки поглед ту към Холмс, ту към мен.

— Това е обещаното възнаграждение, но аз имам основания да смятам, че са замесени и сантиментални съображения, които могат да накарат графинята да се раздели и с половината си състояние, само и само да си възвърне това бижу.

— Ако правилно си спомням, той изчезна в хотел „Космополитън“ — обадих се аз.

— Точно така, на 22 декември, само преди пет дни. Водопроводчикът Джон Хорнър беше обвинен, че го е откраднал от кутията за бижута на графинята. Показанията срещу него бяха толкова убедителни, че случаят беше пратен в първоинстанционния съд. Ето тук, мисля, имам едно описание на историята — той разрови вестниците, хвърляйки поглед на датата, и накрая издърпа един, прегъна го и прочете следния пасаж:

Кражбата на скъпоценния камък в хотел „Космополитън“ Срещу Джон Хорнър, двайсет и шест годишен, по професия водопроводчик, беше предявено обвинение за това, че на 22-ри този месец е откраднал от кутията за бижута на графиня Моркар скъпоценния камък, известен като Синия карбункул. Джеймс Райдър, камериер в хотела, даде показания, че завел Хорнър до тоалетната стая на графиня Моркар в деня на обира с цел същият да запои разхлабената втора пръчка на решетката там. Камериерът останал известно време при Хорнър, но след това бил повикан да отиде другаде. Когато се върнал, установил, че Хорнър е изчезнал, писалището е разбито, а ковчето от марокен, в което, както впоследствие се изяснило, графинята имала навика да държи скъпоценния

камък, стояло отворено на тоалетната масичка. Райдър начаса вдигнал тревога и Хорнър бил арестуван още същата вечер; камъкът обаче не бил намерен нито у него, нито в квартирата му. Катрин Кюзак, прислужница на графинята, даде показания под клетва, че чула вика на изумения Райдър, когато той забелязал извършения обир, както и че се втурнала в помещението, където установила, че всичко било точно така, както бе описано от предишния свидетел. Инспектор Брадстрийт от отдел „Б“ даде показания относно ареста на Хорнър, който яростно се съпротивлявал и твърдял, че е невинен, използвайки хулни думи. При наличието на показания за предишно обвинение в обир, дадени срещу арестувания, съдията от полицейския съд отказа да разгледа случая по съкратената процедура и го прати в първоинстанционния съд. Хорнър, който по време на съдебното заседание прояви външни белези на силно вълнение, получи припадък при това решение и бе изведен от съда на носилка.

— Хм! Толкова за полицейския съд — замислено рече Холмс, като хвърли настрана вестника. — Въпросът, който сега решаваме, е каква е последователността на събитията, водещи от обраната кутия за бижута в началото до гушата на една гъска на улица „Тотнъм корт роуд“ в края. Както виждаш, Уотсън, нашите малки дедукции придобиват много по-важен и далеч не така невинен смисъл. Камъкът изскочи от гъската, а гъската изскочи от Хенри Бейкър, господина с овехтялата шапка и всички останали подробности, с които те отегчих. Така че сега се налага много сериозно да се заемем с откриването на този господин и с установяване на ролята, която той играе в малката загадка. За да го направим, трябва най-напред да опитаме най-простите средства, а те несъмнено се състоят от една обява във всички вечерни вестници. Ако този опит се окаже неуспешен, ще ми се наложи да прибягна до други методи.

— Какво ще пишеш в обявата?

— Дай ми молив и лист хартия. Ето: „Намерени на ъгъла на улица «Гудж» гъска и черна филцова шапка. Господин Хенри Бейкър

може да си ги получи, ако се яви в шест и половина довечера на улица «Бейкър» 221-Б.“ Кратко и ясно.

— Наистина. Но дали той ще прочете обявата?

— Ами той сигурно хвърля едно око на вестниците, тъй като за беден човек като него загубата не е маловажна. Очевидно така се е бил изплашил от лошия си късмет със счупената витрина и появата на Питърсън, че не е могъл да мисли за нищо друго освен за бягство, ала по-късно сигурно горчиво е започнал да съжалява за реакцията си, поради която се е лишил от птицата. А освен това съобщаването на името му ще го принуди да погледне обявата, защото всички, които го познават, ще насочат вниманието му към нея. Вземете обявата, Питърсън, и изтичайте до рекламната агенция, за да я публикуват във вечерните вестници.

— В кои по-точно, сър?

— Ами в „Глоуб“, „Стар“, „Пел Мел“, „Сейнт Джеймс газет“, „Ивнинг нюз“, „Стандарт“, „Ехо“ и всички останали, за които се сетите.

— Ясно, сър. А този камък?

— О, да, ще го задържа. Благодаря ви. Освен това, Питърсън, купете и една гъска на връщане и ми я оставете, защото трябва да я дадем на господина в замяна на другата, с която вашето семейство сега се угощава.

Когато портиерът тръгна, Холмс взе камъка и го вдигна на светлината.

— Красива вещ — рече той. — Виж само как просветва и искри. Естествено, той представлява ядрото и центърът на престъплението. Всеки известен камък е такъв. Скъпоценните камъни са дребните уловки на дявола. При по-едрите и по-старите всяка от стените им крие по едно кърваво злодеяние. Този камък е на не повече от двайсет години. Намерен е бил край бреговете на река Атоу в Южен Китай и е забележителен с това, че притежава всички особености на карбункулите, ала на сянка цветът му е син, а не рубиненочервен. Въпреки младостта си вече има зад себе си зловец минало. Свързан е с две убийства, заливане с киселина, едно самоубийство и няколко грабежа, предизвикани от тези два грама и половина кристализирал въглерод. Кой би си помислил, че една толкова красива играчка може

да се превърне в доставчик за бесилката и затвора? Сега ще го заключа в касата си и ще пиша на графинята, че се намира при нас.

— Смяташ ли, че онзи човек, Хорнър, е невинен?

— Не мога да кажа.

— Добре тогава, смяташ ли, че този другият, Хенри Бейкър, има нещо общо с цялата работа?

— Мисля, че е по-вероятно Хенри Бейкър да е абсолютно невинен и да е нямал и представа, че птицата, която е носел, е с много по-голяма стойност, отколкото ако беше от чисто злато. Но това ще уточня с една проста проверка, ако обявата ни даде резултат.

— Значи дотогава не можеш да направиш нищо?

— Не.

— В такъв случай ще продължа визитациите при пациентите си. Но довечера ще се върна в определения от теб час, защото ми се иска да наблюдавам как ще се разплете тази толкова объркана история.

— Ще се радвам да те видя. Аз вечерям в седем. Мисля, че довечера ще ме гощават с горски бекас. В светлината на случващото се напоследък може би трябва да помоля госпожа Хъдсън да огледа гушата му.

Позабавих се при един от пациентите си и вече минаваше шест и половина, когато пак се озовах на улица „Бейкър“. Когато приближих къщата, забелязах висок мъж с шотландска барета и закопчано до врата палто да чака в яркия полукръг, очертан от хвърляната от прозорчето над вратата светлина. Тъкмо когато пристигнах, входната врата се отвори и двамата с непознатия бяхме въведени в жилището на Холмс.

— Господин Хенри Бейкър, предполагам? — попита Холмс, като стана от креслото си и поздрави посетителя с онази непринудена сърдечност, която така умееше да излъчва. — Моля ви, настанете се на онзи стол до камината, господин Бейкър. Вечерта е студена и забелязвам, че вашето кръвообращение е повече пригодно за лятото, отколкото за зимата. А, Уотсън, пристигаш тъкмо навреме. Това вашата шапка ли е, господин Бейкър?

— Да, сър, това без съмнение е моята шапка.

Мъжът беше едър, със заоблени плещи, масивна глава и широко интелигентно лице, изтеглено надолу в клинообразна прошарена кестенява брада. Червенината на носа и страните му, както и лекото

треперене на протегнатата му ръка ми припомниха предположението на Холмс за привычките му. Овехтелят му сюртук бе закопчан отпред догоре, с вдигната яка, а източените китки на ръцете му стърчаха от ръкавите без следа от маншети или риза. Заговори тихо и насечено, подбирайки внимателно думите си, като оставяше впечатлението за добре образован и начетен човек, към когото съдбата не е била благосклонна.

— Позадържахме тези неща няколко дни — обясни Холмс, — защото очаквахме да прочетем вашата обява и да научим адреса ви. Не мога да си обясня защо не сте дали обява.

Посетителят се засмя някак позасрамено.

— Напоследък не разполагам с излишни пари както преди — отговори. — Не ми мина и през ума, че онези грубияни, които ме нападнаха, може да не са откъмнали със себе си шапката ми и гъската. Не желяех да харча други пари в безнадежден опит да си възвърна тези вещи.

— Съвсем естествено. Впрочем ние се видяхме принудени да изядем вашата гъска.

— Да я изядете ли? — посетителят чак се привдигна на стола си от възмущение.

— Да, защото, ако не го бяхме сторили, тя нямаше да става вече за нищо. Предполагам обаче, че онази гъска там на шкафа, която е с почти същото тегло и е съвсем прясна, ще ви свърши същата работа.

— О, разбира се, разбира се! — облекчено въздъхна господин Бейкър.

— Е, естествено, останаха ни перушината, краката, гушата и разни други части от вашата си птица, така че, ако искате...

Мъжът се разсмя от сърце.

— Освен като спомен за приключението — рече той — не мога да си представя от каква полза биха могли да ми бъдат тези *disiecta membra*^[1] от покойната ми приятелка. Не, сър, мисля с ваше позволение да огранича вниманието си до чудесната птица, която виждам на шкафа.

Шерлок Холмс ме стрелна с остър поглед, свивайки рамене.

— Ами тогава ето ви шапката, ето ви и гъската — каза той. — Впрочем бихте ли ми казали, ако не ви е досадно, откъде взехте

другата гъска? Обичам много птиче месо и рядко съм виждал толкова добре охранена птица.

— Разбира се, сър — отговори господин Бейкър, който се бе изправил и вече стискаше новодобитата си собственост под ръка. — Неколцина души често посещаваме гостилница „Алфа“ недалеч от Британския музей. През деня човек може да ни намери в самия музей. Тази година нашият мил домакин, собственикът, името му е Уиндигейт, учреди един гъши клуб. Внасяхме всяка седмица по няколко пенса, за да получим за Коледа но една гъска. Плащах си редовно вноските и нататък всичко ви е известно. Много съм ви задължен и за шапката, сър, защото тази шотландска барета не подхожда нито на годините, нито на характера ми — и с комичен и помпозен жест той тържествено ни се поклони и се измъкна навън.

— Толкова за господин Бейкър — каза Холмс, след като затвори вратата след посетителя. — Съвсем сигурно е, че не знае нищо по въпроса. Ти гладен ли си, Уотсън?

— Не особено.

— Тогава ти предлагам да отложим този късен обяд до вечерята и да проследим следите, докато са още горещи.

— Напълно съм съгласен.

Вечерта беше страшно студена и ние облякохме балтони и се увихме с шалчета. Навън звездите светеха със студена светлина на чистото от облаци небе, а дъхът на минувачите излизаше като дим от pistolетни изстрели. Стъпките ни отекваха шумно и със скърцане, докато крачехме забързано през Докторския квартал, по улиците „Уимпол“, „Харли“ и от там по „Уигмор“ към „Оксфорд“. След петнайсет минути стигнахме до квартал Блумсбъри и гостилница „Алфа“, която се оказа малка кръчма на ъгъла на една от улиците, излизащи на „Холбърн“. Холмс отвори вратата към специалния салон и поръча на червендалестия собственик, препасан с бяла престилка, чаша бира.

— Бирата ви сигурно е разкошна, ако е като вашите гъски — обърна се към него приятелят ми.

— Моите гъски ли? — мъжът имаше изненадан вид.

— Да. Само преди половин час разговарях с господин Хенри Бейкър, който е член на вашия гъши клуб.

— А, да! Само че, сър, тия гъски не са *наши* гъски.

— Наистина ли! А чии са тогава?

— Ами получавам по две дузини от тях от един търговец на пазара „Ковънт гардън“.

— Настина ли! Познавам неколцина от тях. Кой е той?

— Името му е Брекинридж.

— Аха. Него не го знам. Е, за ваше здраве, съдържателю, и за успеха на вашето заведение. Лека нощ!

— А сега при господин Брекинридж — продължи Холмс, закопчавайки догоре палтото си, когато излязохме във на мразовития въздух. — Не забравяй, Уотсън, че макар и в единия край на тази верига да имаме нещо приятно, като гъска, в другия ѝ край е един мъж, който със сигурност ще трябва да излежава седем години затвор, освен ако не докажем невинността му. Възможно е нашето разследване и да потвърди вината му, ала във всеки случай това е една посока на следствието, която полицията не е проследила и която редкият шанс остави в ръцете ни. Да я проследим до самия ѝ край. С лявото рамо напред, ходом марш!

Пресякохме „Холбърн“, спуснахме се по улица „Ендъл“ и продължихме нататък през лабиринт от бордеи до пазара „Ковънт гардън“. На една от най-големите сергии беше изписано името на Брекинридж и собственикът, грубоват мъж с остро лице и подстригани бакенбарди, бе зает да помага на едно момче да спуска кепенците.

— Добър вечер. Голям студ, а — рече Холмс.

Продавачът кимна и стрелна приятеля ми с въпросителен поглед.

— Продали сте всички гъски, както виждам — продължи Холмс, сочейки към голите мраморни плочи на тезгяха.

— Ако искате, утре сутринта мога да ви дам петстотин.

— Не ми върши работа.

— Ами ей на оная сергия до газената лампа има останали няколко.

— Да, но на мен ми препоръчаха да купя от вас.

— Кой ви препоръча?

— Съдържателят на „Алфа“.

— А, да, изпратил му бях две дузини.

— Много хубави птици. А вие откъде ги получавате?

За моя изненада въпросът предизвика гневен изблик у продавача.

— Я слушай, господинчо — рече той, вирвайки глава, с ръце на кръста, — ти накъде биеш? Нека си говорим без заобикалки.

— Няма никакви заобикалки. Бих искал да знам кой ви е продал гъските, които сте доставили в гостилница „Алфа“.

— Ами тогава няма да ти кажа. Е, и?

— Не е нещо важно, но не разбирам защо толкова се палите за такава дреболия.

— Паля ли се! И ти щеше така да се подпалиш, ако ти вадеха душата като на мен. Когато дам добра цена за една добра стока, с това за мен сделката трябва да приключи, а вместо това се продължава с „Къде са гъските?“, „На кого продаде гъските?“, „Какво искаш срещу гъските?“ Човек ще рече, че това са единствените гъски на света, като слуша каква врява се вдига покрай тях.

— О, аз нямам нищо общо с хората, които са ви разпитвали — равнодушно рече Холмс. — Ако не искате да ни кажете, басът се разваля, нищо повече. Винаги обаче съм готов да се обзаложа, когато става дума за птици, и давам петарка, че тази птица, която изядох, е гледана на село.

— В такъв случай губиш петте си лири, защото е гледана в града — тросна се продавачът.

— Нищо подобно.

— Така е, ти казвам.

— Аз пък не ви вярвам.

— Ти да не си мислиш, че разбираш от птици повече от мен, дето търгувам с тях още от дете? Казвам ти, че всички птици, дето ги пратих в „Алфа“, са градски.

— Не можете да ме убедите, и толкоз.

— Ловиш ли бас тогава?

— Само ще ви взема парите, защото знам, че съм прав. Ще заложа обаче една златна лира само за да ви дам урок да не се инатите друг път.

Собственикът мрачно се засмя.

— Бил, донеси ми тефтерите — викна той.

Дребното момче отиде и донесе малка тънка книжка и голям мазен тефтер, които разтвори под окачената над тезгяха лампа.

— Ха сега, господин Фукльо — рече продавачът, — аз си мислех, че са ми свършили гъските, но преди да стигна до края, ще се убедиш,

че в магазина ми има останала една гъска. Гледаш ли това книжле?

— И?

— Тук е списъкът на хората, от които купувам. Видиш ли? А тук, на този лист са селяните и цифрите срещу имената им сочат къде са им сметките в големия тефтер. Гледай сега! Виждаш ли този, другият лист с червеното мастило? Това е списъкът на доставчиците ми от града. Погледни сега третото име в него. Прочети ми го на глас.

— Госпожа Оукшот, „Брикстън роуд“ 117 — страница 249 — прочете Холмс.

— Точно тъй. Я сега обърни на тази страница в тефтера.

Холмс отвори на посочената страница.

— А, ето, „Госпожа Оукшот, «Брикстън роуд» 117 — доставки на яйца и птици“.

— И какво е записано накрая?

— „22 декември. Двайсет и четири гъски по 7 шилинга и седем пенса.“

— Точно така. Видя ли сега? А под него?

— „Продадени на господин Уиндигейт от «Алфа» по 12 шилинга.“

— И какво можеш да кажеш сега, а?

Шерлок Холмс имаше силно разочарован вид. Той извади от джоба си една златна лира и я хвърли на тезгяха, като се обърна назад с изражението на човек, чието възмущение е твърде дълбоко, за да го изрази с думи. Няколко крачки по-нататък той спря под стълба на фенера и се разсмя по така свойския за него сърдечен и тих начин.

— Когато видиш човек с бакенбарди от този фасон и с вестник „Спортни и други драматични новини“, стърчащ от джоба му, винаги можеш да го предизвикаш да се хване на бас — рече той. — Не се съмнявам, че и сто лири ако му бях предложил, нямаше да ми даде такава пълна информация, каквато получих от него заради удоволствието, че ще спечели облога. Е, Уотсън, струва ми се, че сме в края на нашия поход и единственият въпрос, който трябва да си изясним, е дали да продължим и тази вечер да отидем при тази госпожа Оукшот, или да го оставим за утре. От думите на оня вкиснат приятел излиза, че и други освен нас се вълнуват от този въпрос, и аз бих...

Неговият коментар внезапно беше прекъснат от силната врява, която се вдигна откъм сергията, от която преди малко си бяхме тръгнали. Когато се обърнахме, видяхме дребен червендалест човек, застанал в центъра на кръга жълта светлина, хвърлян от люлеещия се фенер, и очертаната като силует фигура на продавача Брекинридж, яростно размахваща юмруци към свитата фигурка.

— Омръзнахте ми и ти, и твоите гъски — викаше той, — вървете всички по дяволите! Ако дойдеш пак да ме тормозиш, ще насъскам кучето срещу теб. Доведи ми госпожа Оукшот тука и ще отговоря на въпросите й, но какво общо имаш ти с това? Да не би да съм купил гъските от теб?

— Не, но едната от тях си беше моя — прохленчи човечецът.

— Ами тогава искай си я от госпожа Оукшот.

— Тя ми каза вас да питам.

— Ако щещ, питай и краля на Прусия, мен това хич не ме интересува. Омръзна ми всичко. Махай се от тук! — и той пристъпи заплашително напред, а просителят побърза да се скрие в мрака.

— Може и да си спестим ходенето до „Брикстън роуд“ — прошепна Холмс. — Да видим с какво може да ни е полезен този приятел.

Холмс тръгна с широка крачка през скупчените на групи хора, които се шляеха край премигващите с лампите си сергии, бързо настигна дребния човечец и го потупа по рамото. Човекът подскочи и се обърна и аз успях да забележа в светлината на газения фенер как всичката кръв се дръпва от лицето му.

— Кой сте вие? Какво искате? — запита той с разтреперан глас.

— Моля да ме извините — рече Холмс любезно, — но без да ща, чух въпросите, които преди малко зададохте на продавача. Мисля, че бих могъл да ви помогна.

— Вие ли? Но кой сте вие? Какво може вие да знаете по въпроса?

— Името ми е Шерлок Холмс и работата ми е да знам онова, което другите не знаят.

— Но по този въпрос няма как да знаете нещо...

— Извинете ме, зная всичко по него. Вие се опитвате да намерите следите на едни гъски, които госпожа Оукшот от „Брикстън роуд“ е продала на търговеца Брекинридж, той от своя страна ги е

продал на господин Уиндигейт от гостилница „Алфа“, а той пък на членовете на клуба си, един от които е господин Хенри Бейкър.

— О, сър, вие сте точно човекът, когото така искам да срещна — извика дребничкият мъж с протегнати ръце и треперещи пръсти. — Нямам думи да ви обясня колко много ме интересува този въпрос.

Шерлок Холмс махна на един минаващ файтон.

— В такъв случай по-добре е да го обсъдим в една уютна стая вместо посред този брулен от вятъра пазар — рече той. — Но, моля ви, кажете ми, преди да сме продължили, на кого имам удоволствието да предлагам помощта си.

Мъжът се поколеба за миг.

— Наричам се Джон Робинсън — отвърна той, хвърляйки кос поглед встрани.

— Не, не, истинското ви име — ласкаво го прекъсна Холмс. — Боравенето с измислено име е свързано с ред неудобства.

Руменина пропълзя по бледите страни на непознатия.

— Добре де — каза той, — истинското ми име е Джеймс Райдър.

— Точно така. Главен камериер в хотел „Космополитън“. Моля ви, качете се на файтона и след малко ще мога да ви кажа всичко, което ви се иска да научите.

Дребничкият мъж местеше поглед ту към Холмс, ту към мен с полуизплашени, полуизпълнени с надежда очи като човек, който не е сигурен дали е изправен пред невероятен късмет или пред катастрофа. След което се качи във файтона и подир половин час стигнахме на улица „Бейкър“. По време на пътуването никой не каза нищо, но учестеното дишане на нашия спътник, както и кършенето на ръце издаваха вътрешното му напрежение.

— Ето че пристигнахме! — бодро рече Холмс, когато влязохме в стаята. — В такова време огънят в камината е съвсем намясто. Струва ми се, че ви е студено, господин Райдър. Моля, настанете се на плетения стол. Само да си сложа пантофите и ще уредим вашия дребен проблем. Така. Значи искате да научите какво е станало с онези гъски, нали?

— Да, сър?

— Или по-скоро, струва ми се, с онази гъска. Мисля, че ви интересува една от птиците — бяла, с черна ивица пера на опашката.

Райдър потръпна от вълнение.

— О, сър — извика той, — можете ли да ми кажете къде е отишла?

— Дойде тук.

— Тук ли?

— Да, и се оказа една много забележителна птица. Не се изненадвам, че проявявате интерес към нея. Тя снесе след смъртта си едно яйце — най-хубавото и най-бляскаво синьо яйце, което някой е виждал. Прибрах го тук, в моя музей.

Нашият гост се изправи, олюлявайки се, и се вкопчи с дясната ръка в полицата над камината. Холмс отключи касата си и вдигна във въздуха синия карбункул, който заискри като звезда със студено лъчисто сияние. Райдър стоеше и гледаше втренчено с изкривено лице и не можеше да реши дали да си го поиска, или да се отрече от него.

— Играта свърши, Райдър — тихо каза Холмс. — Дръжте се, приятелю, защото може да паднете в камината. Уотсън, помогни му да седне на стола. Не му достига решимост, за да извърши хладнокръвно престъпление. Сипи му малко бренди. Така! Доби малко по-човешки вид.

За миг Райдър беше залитнал и едва не падна, но брендито донякъде възвърна руменината на страните му и той седна, втренчил уплашен поглед в обвинителя си.

— Държа в ръцете си почти всички нишки, както и всички възможни доказателства, от които би станало нужда, така че нямате особено много за казване. И все пак онова, което знаете, ще помогне, за да се приключи по-бързо със случая. И така, Райдър, вие сте чули за синия скъпоценен камък на графиня Моркар?

— Катрин Кюзак ми каза за него — отговори той с хриплив глас.

— Аха, прислужницата на миледи. Да, изкушението за бързо забогатяване, за лесно придобиване на богатство ви е изкарало от равновесие, както се е случвало и с далеч по-опитни хора, ала вие не сте изпитвали особени скрупули по отношение на средствата, които сте използвали. Струва ми се, Райдър, че притежавате качества, за да станете доста добър злодей. Знаели сте, че водопроводчикът Хорнър е бил замесен в някакъв подобен случай преди и че подозрението лесно ще падне върху него. И какво? Сътворявате една малка повреда в стаята на миледи заедно със съучастничката си Кюзак и нареждате нещата така, че да повикат точно Хорнър. А после, когато той си е

тръгнал, претърсват кутията за бижута, вдигат тревога и правите необходимото, за да бъде арестуван оня нещастник. След това пък...

Райдър внезапно се хвърли на килима и се вкопчи в коленете на приятеля ми.

— За Бога, имайте милост! — тънко запищя той. — Помислете за баща ми! Помислете за майка ми! Това ще разбие сърцата им. Никога досега не съм правил нищо лошо! И никога вече няма да направя. Кълна се! Кълна се в Библията. О, не ме пращайте в съда! За Бога, недейте!

— Седнете си на стола! — строго му нареди Холмс. — Сега се гърчите от страх и пълзите, а изобщо не помислихте за оня нещастник Хорнър, изправен на подсъдимата скамейка за престъпление, за което не знае нищо.

— Аз ще се махна, господин Холмс. Ще напусна страната, сър. И тогава обвиненията срещу него ще бъдат снети.

— Хм! Ще поговорим за това. А сега нека чуем истината за това, което е станало после. Как се озова камъкът в гъската и как гъската се озова на пазара? Кажете ни истината, защото в нея е едничката ви надежда за спасение.

Райдър облиза пресъхналите си устни.

— Ще ви разкажа всичко — започна той. — Когато арестувах Хорнър, си помислих, че за мен ще е най-добре веднага да се измъкна с камъка, защото нямах представа, в кой момент на полицаите може да им хрумне да претърсят и мен, и стаята ми. Нямах място в хотела, където камъкът да бъде укрит на сигурно. Аз излязох навън, уж че съм изпратен по работа, и тръгнах за сестра ми. Тя е омъжена за един човек на име Оукшот и живее на „Брикстън роуд“, където угоява птици за продан. През целия път дотам всеки срещнат ми се виждаше полицай или детектив и макар че беше много студено, плувах в пот, докато стигна до „Брикстън роуд“. Сестра ми ме попита какво има и защо съм така пребледнял, и аз ѝ казах, че съм разстроен от кражбата на скъпоценния камък в хотела. След това излязох в задния двор и изпуших една лула, чудейки се какво да направя. Имах един приятел на име Модсли, който тръгна по лоши пътища и лежа в затвора „Пентънвил“. От него съм чувал как крадците успяват да се освободят от откраднатото. Сигурен бях, че той няма да ме издаде, защото и аз знаех едно-друго за него, затова реших да ида в Килбърн, където

живее, и да споделя тайната си с него. Той щеше да ме научи как да получа пари срещу камъка. Но как да стигна безопасно при него? Всеки миг можеха да ме заловят и да ме претърсят и щяха да намерят камъка в джоба на жилетката ми. Стоях облегат на оградата и гледах гъските, които се клатушкаха насам-натам в краката ми, когато внезапно ме осени една мисъл. Стори ми се, че мога да надхитря и най-добрия детектив на света. Няколко седмици преди това сестра ми ми беше предложила да си избира една от нейните гъски за коледен подарък, а тя държи на думата си. Ще си взема гъската сега и ще отнеса камъка до Килбърн в нея. В двора имаше един малък навес и аз отведох една от птиците зад него, хубава едра гъска, бяла, с опашка на ивици. Улових я и като отворих насила човката ѝ, натиках камъка дълбоко в гърлото ѝ, докдето стигаше пръстът ми. Птицата преглътна и аз усетих как камъкът преминава през шията до гушата. Ала пернатата твар през това време пърхаше и се съпротивляваше и сестра ми излезе, за да разбере какво става. Когато се обърнах, за да ѝ отговоря, твартата се изскубна от ръцете ми и хвъркна при останалите. „Какво ѝ правиш, Джем?“ — попита ме сестра ми. „Ами ти нали ми каза, че ще ми дадеш една гъска за Коледа, та сега ги опипвах да видя коя е най-угоена.“ „Ние твоята вече сме я избрали, гъската на Джем ѝ викаме. Ей оная там, едрата. Общо са двацет и шест на брой, значи една за теб, една за нас и две дузини за продан.“ „Благодаря ти, Маги — казах ѝ аз, — ако нямаш нищо против, предпочитам да взема оная, дето преди малко я бях уловил.“ „Но защо, другата е най-малко кило и половина по-тежка. Специално я угоихме за теб.“ „Нищо. Ще взема тая, и то още сега“ — рекох аз. „Както искаш — рече тя, малко засегната. — И коя точно искаш?“ „Оная бялата, с опашка на ивици, точно в средата.“ „Добре тогава. Загърли я и си я вземи.“ И аз, господин Холмс, взех птицата и я носих през целия път до Килбърн. Разказах на моя приятел какво съм направил, защото на човек като него не бе трудно да разкажеш такова нещо. Той чак се задави от смях, двамата взехме един нож и разпрахме гъската. Сърцето ми се сви, защото от камъка нямаше и следа и аз разбрах, че е станала грешка. Хвърлих птицата, хукнах обратно при сестра ми и влетях в задния двор. Там нямаше нито една гъска. „Къде се дянаха гъските, Маги?“ — завиках аз. „Изпратих ги на търговеца.“ „На кой търговец?“ „На Брекинридж от «Ковънт гардън».“ „Имаше ли и друга гъска с опашка

на ивици, като оная, дето избрах?“ „Да, Джем, две бяха с опашки на ивици и дори аз не ги различавах.“ Естествено, всичко ми стана ясно и хукнах презглава към оня търговец Брекинридж, ала той вече беше продал цялата партида на едро и не искаше да ми каже на кого. Тази вечер вие с ушите си чухте как разговаря. Все така викаше. Сестра ми мисли, че съм полудял. Понякога и аз мисля, че е така. Ето че съм опозорен като крадец, без дори да съм се докоснал до богатството, заради което продадох душата си. Господ да ми е на помощ! Господ да ми е на помощ! — и той избухна в несдържани ридания, заровил лице в ръцете си.

Настъпи продължително мълчание, нарушавано само от неговите тежки въздишки и от бавното и ритмично почукване на пръстите на Шерлок Холмс по ръба на масата. След това приятелят ми се изправи и разтвори широко вратата.

— Махайте се! — рече той.

— Какво, сър? Ох, Господ да ви поживи!

— Не искам да чувам нито дума повече. Махайте се!

Не беше нужно да се казва нищо повече. Последваха втурване навън, тропот на крака по стълбите, тръшване на врата и шум от скърцащи забързани стъпки на улицата.

— В края на краищата, Уотсън — рече Холмс, като се пресегна за глинената си лула, — аз не съм нает от полицията, за да им попълвам пропуските. Ако Хорнър беше застрашен, работата щеше да е съвсем друга, но този няма да се появи да свидетелства против него и делото със сигурност ще бъде прекратено. Предполагам, че по този начин върша закононарушение, но е възможно и да спасявам нечия душа. Тоя приятел повече никога няма да стори никакво зло. Страшно е напласен. Ако го изпатят сега в затвора, ще остане пандизчия за цял живот. Пък и нали е време за опрощение. Случайността подхвърли пред нас един крайно рядък и необичаен проблем и възнаграждението ни се съдържа в самото му разрешаване. Ако бъдеш така добър да удариш звънеца, докторе, ще можем да се заемем с едно друго разследване, в което пак имаме птица.

[1] Разхвърляни части (лат.). — Б.пр. ↑

ПЪСТРАТА ЛЕНТА

Като разглеждам записките си за многобройните приключения, които съм наблюдавал през последните осем години, докато изучавах методите на Шерлок Холмс, откривам твърде много трагични случаи, няколко комични, голям брой странни, но нито един банален. Защото той се занимаваше с тази работа от любов към своето изкуство, а не за пари и се отказваше от разследвания, в които нямаше нищо особено или дори фантастично. Сред всичките тези случаи един от най-интересните безспорно е с известния род Ройлот от Сток Морън. Беше в началото на нашето познанство, докато бях още ерген и двамата живеехме заедно на улица „Бейкър“. Вероятно щях по-рано да опиша тоя случай, ако не бях обещал на една дама, че ще го запазя в тайна, и едва преждевременната ѝ кончина миналия месец ме освобождава от това задължение. Радвам се на тази възможност да изложа фактите такива, каквито бяха, още повече че слуховете около смъртта на доктор Гримсби Ройлот представиха нещата много по-ужасни, отколкото бяха в действителност.

В едно прекрасно априлско утро на 1883 година се събудих и видях Шерлок Холмс застанал облечен до леглото ми. Почудих се — часът беше едва седем и петнайсет, а Холмс изобщо ставаше късно. Погледнах го с недоумение, може би дори с недоволство, защото не обичам да нарушавам привичките си.

— Съжалявам, че трябва да те събудя, Уотсън — каза Холмс, — но днес това е всеобща участ. Събудиха госпожа Хъдсън, тя събуди мен, аз будя теб.

— Какво има, пожар ли?

— Не, клиент. Някаква млада жена, извънредно разтревожена, седи в гостната и иска непременно да говори с мен. А когато една млада жена се втурне толкова рано сутринта през столицата да буди спящите, със сигурност има да съобщи нещо много важно. Ако случаят е интересен, ти навярно би желал да се включиш. Затова се реших да те събудя.

— Благодаря, приятелю. Жалко би било наистина да пропусна един интересен случай.

Нищо не ми доставяше такова удоволствие, както възможността да наблюдавам Холмс и да се възхищавам от неговите бързи изводи, винаги основани на логиката. Облякох се набързо и след няколко минути двамата влязохме в гостната. Жената, в черни дрехи и с плътен воал, седеше до прозореца. Когато ни видя, веднага стана.

— Добро утро, госпожо — бодро каза Холмс. — Аз съм Шерлок Холмс, а това е моят приятел доктор Уотсън. Можете да говорите пред него като пред мен. Охо, госпожа Хъдсън е успяла да запали печката! Моля, елате по-близо до огъня, сега ще поръчам да ви донесат горещо кафе. Та вие треперите.

— Треперя не от студ — тихо промълви жената, като седна до камината.

— А от какво?

— От страх и от ужас, господин Холмс.

При тези думи тя повдигна воала си и ние видяхме развълнувано бледо лице с неспокойни изплашени очи като на подгонен дивеч. По лице и по фигура изглеждаше трийсетгодишна, но косите ѝ бяха започнали да побеляват, а тя самата бе уморена и изтощена. Холмс я изгледа изпитателно.

— Не се страхувайте — сведе се той към нея и я погали по ръката. — Всичко ще оправим, уверявам ви. Както виждам, пристигнали сте с утринния влак.

— Нима ме познавате?

— Не, но виждам в лявата ви ръкавица билет за връщане. Тръгнали сте много рано и до гарата сте пътували с двуколка по разбит път.

Жената трепна и погледна почудено моя приятел.

— В това няма нищо тайнствено — с усмивка продума той. — Върху левия ръкав на блузата ви има пет-шест петна от кал. Съвсем пресни са. Човек може да се изцапа така само ако седи в двуколка, от лявата страна на каруцаря.

— Имате право — каза жената. — Излязох от къщи преди шест часа, в Ледърхед бях в шест и двацет и заминах с първия влак за гара Ватерло. Не издържам повече, ще полудея. Няма към кого да се обърна... Имам близък човек, но той, горкият нищо не може да

направи за мен. Чух за вас от госпожа Фаринтош, на която сте помогнали в тежка беда. Тя ми даде вашия адрес. О, господине! Не можете ли да ми помогнете или поне да хвърлите малко светлина в мрака около мен? Сега не мога с нищо да ви възнаградя, но след месец-два ще се омъжа, ще мога да разполагам с богатството си и ще видите, че не съм неблагодарна.

Холмс се приближи до писалищната маса, отвори я и извади малък тефтер.

— Фаринтош — каза той. — Аха, спомням си този случай. Да, диадемата с опалите. Струва ми се, че беше, преди да се запознаем с теб, Уотсън. Мога да ви обещавам, госпожо, че ще вложа във вашия случай същото старание. А колкото до наградата, самата работа ми служи за награда, но ще можете да платите евентуалните разходи, когато ви е удобно. А сега ви моля да разкажете всичко, което може да послужи за изясняване на случая.

— Уви! — отвърна нашата посетителка. — Целият ужас на моето положение е в това, че страховете ми са съвсем неопределени, а подозренията ми се основават на дреболии, съвсем нищожни в очите на хората. Дори човекът, от когото мога да очаквам помощ и съвет, приема разказите ми за невротични женски измислици. Нищо не казва, но ясно различавам снизхождението му в успокоителните му отговори и дори в погледа му. Разбрах, че вие, господин Холмс, добре познавате разнообразните форми на човешката злост. Сигурно ще можете да ме посъветвате какво да направя сред заплахите около мен.

— Целият съм слух, госпожо.

— Името ми е Хелън Стоунър. Живея с втория си баща, последна издънка на един от най-старите саксонски родове в Англия — Ройлот от Сток Морън, в западния край на графство Съри.

Холмс кимна.

— Чувал съм това име — каза той.

— Някога родът Ройлот бил един от най-богатите в Англия, земите им се простирали на север до Бъркшър и на запад до Хемпшър. Но през миналия век четири поколения едно след друго водили безпътен живот, а по време на регентството семейството било докарано до разорение от страстта към хазарта на един от членовете му. Останали са няколко акра земя и двестагодишна къща, отрупана с ипотеки. Последният собственик е водил в нея окаяния живот на беден

аристократ; а неговият син, моят втори баща, сблъсквайки се с необходимостта да премине към нов начин на живот, взел пари назаем от един свой роднина, завършил медицина и заминал за Калкута, където с професионалното си умение и със силата на характера си добил голяма практика. Веднъж в пристъп на гняв, предизвикан от някаква кражба в дома, преби до смърт един слуга туземец и едва избегна смъртното наказание за убийство. Прекара дълго време в затвора. Върна се в Англия потиснат и разочарован. В Индия доктор Ройлот се бе оженил за майка ми, госпожа Стоунър, млада вдовица на генерал-майор от бенгалската артилерия. Имам сестра близначка — Джулия. Двете бяхме на две години, когато майка ни се омъжи повторно. Тя имаше известно състояние, което носеше на година около хиляда лири лихва. Приписа го на доктор Ройлот с условието, че когато някоя от нас се омъжи, той ще ѝ дава всяка година известна сума. Майка ни умря скоро след нашето завръщане в Англия. Загина преди осем години при железопътна катастрофа недалеч от Кру. Докторът се отказа от намерението да започне практика в Лондон и се засели с нас в своето родово имение, Сток Морън. Парите, оставени от майка ни, покриваха разходите ни и сякаш можехме да живеем щастливо. Но баща ми страшно се промени. Вместо да се запознае със съседите, които много се зарадваха на завръщането на последния Ройлот в родовото имение, той се затвори и рядко излизаше, а стореше ли го, веднага се скарваше с някого. Сприхавостта, достигаща до бяс, си е в характера на всички Ройлотовци, а у баща ми се бе усилила от продължителното влияние на тропическия климат. Избухнаха много грозни разпри, две от които завършиха със съд. Така бе наплашил селяните, че всички се разбягваха при появата му, защото беше човек със страшна сила и необуздан в гнева си. Миналата неделя хвърли ковача от моста в реката и аз едва успях да потуля работата, наложи се да дам всички пари, които имах у себе си. Приятел е само с циганите чергари. Позволява им да разпъват шатрите си в неговата земя, понякога отива да живее в катуна им и дори заминава с тях за по няколко седмици. Привързан е и към индийските животни, които му изпращат. Има павиан и пантера, които ходят навсякъде и селяните се страхуват от тях също като от господаря им. Както можете да разберете, животът ни с Джулия не беше много весел. Слугите не се задържаха, бяхме принудени да вършим всичко сами. Тя беше едва на

трийсет години, когато почина, но косите ѝ вече белееха, както моите сега.

— Значи сестра ви почина?

— Да, преди две години. Тъкмо за нейната смърт искам да поговоря с вас. Ясно ви е, че при живота, който водехме, не ни се случваше да се срещаме с хора на нашите години и с нашето положение. Понякога обаче гостувахме на една неомъжена леля, сестра на майка ми. Казва се Хонория Уестфайл, живее недалеч от Хароу. Джулия беше при нея преди две години на Коледа, запозна се там с един запасен морски офицер и се сгоди за него. Когато се върна, съобщи за годеща си на баща ни. Той нямаше нищо против Джулия да се омъжи. Но две седмици преди сватбата се случи нещо ужасно и аз останах без единственото си близко същество.

Шерлок Холмс седеше облегат в креслото със сведен поглед. Сега вдигна очи към посетителката.

— Моля ви, разкажете всичко подробно.

— Няма да ми е трудно, онези събития са запечатани ярко в паметта ми. Къщата, както ви казах, е много стара, само една част от нея е годна за живеене. На долния етаж са спалните, останалите помещения са в средата на зданието. Първата спалня е на Ройлот, втората беше на сестра ми, третата е моята. Стаите не са свързани помежду си, но вратите им излизат в един и същ коридор. Ясно ли се изразявам?

— Напълно.

— Прозорците на всичките стаи гледат към една поляна. През оная съдбовна нощ доктор Ройлот се прибра рано в стаята си, но ние знаехме, че не си е легнал, понеже сестра ми била подразнена от миризмата на силния индийски тютюн, който обикновено пушеше. Тя дойде при мен и поседя малко в моята стая. Поприказвахме си за близката сватба. В единайсет часа стана и тръгна към вратата, но изведнъж се спря и ме попита: „Хелън, не чуваш ли посред нощ някакво свирукане?“ „Не“ — отвърнах аз. „Едва ли ти самата свиркаш насън, нали?“ „Не, разбира се. Защо питаш?“ „Защото от няколко дни към три часа след полунощ чувам тихо свирене. Спя доста леко и ме събужда. Не зная откъде идва, от съседната стая или от поляната. Исках да разбера дали и ти не си го чула.“ „Не съм. Навярно свирят ония противни цигани.“ „Възможно е. Странно е обаче, че ти не си

чула нищо.“ „Аз спя по-дълбоко от теб.“ „Това, разбира се, са глупости“ — с усмивка каза тя, затвори вратата и скоро след това чух как щракна ключът на нейната стая.

— Винаги ли се заключвате нощем?

— Винаги.

— Защо?

— Струва ми се, ви казах, че докторът има павиан и пантера. Чувстваме се в безопасност само когато сме заключени.

— Моля, продължете разказа си.

— В онази нощ не можах да заспя. Смътно предчувствие за някаква беда бе обхванало душата ми. Нали знаете какви тънки нишки свързват две близначки. Нощта беше бурна. Вятърът свиреше в градината, по прозорците биеше дъжд. И изведнъж, надделявайки шума на бурята, се разнесе отчаян, изпълнен с ужас женски писък. Познах гласа на сестра си, скочих от постелята, метнах на раменете си шала и изтичах в коридора. Когато отворих вратата, чух тихото свирене, за което бе споменала Джулия, а след това звук като от падането на метален предмет. Затичах се по коридора. Вратата на сестра ми се откряна и бавно се завъртя на пантите. Гледах ужасена и не знаех какво ще стане. На прага се появи сестра ми с побеляло от ужас лице и протегнати напред ръце. Олюляваше се като пияна. Хвърлих се към нея, хванах я за ръцете, но в същия миг коленете ѝ се подкосиха и тя падна на пода. Гърчеше се, сякаш изпитваше непоносима болка. Отначало помислих, че няма да ме познае, но когато се наведох над нея, тя извика с глас, който няма да забравя никога: „Божичко, Хелън! Лентата. Пъстрата лента!“ Искаше да каже нещо, сочеше към стаята на доктора, но започна да се гърчи и не можа да каже нито дума повече. Затичах се по коридора, викайки баща ни. Той излезе бързо от стаята си по халат. Когато дойде при сестра ми, тя беше в безсъзнание. Наля между устните ѝ бренди, изпрати за доктор, но всичко беше напразно — тя умря, без да дойде в съзнание. Така почина моята сестра.

— Минутка само — каза Холмс. — Уверена ли сте, че чухте свирене и металически звук? Можете ли да се закълнете в това?

— Същото ме попита и следователят. Останах с впечатление, че съм чула тия звуци, но може би се лъжа, защото бушуваше буря.

— Как беше облечена сестра ви?

— Беше по нощница. В дясната си ръка стискаше обгоряла клечка кибрит, а в лявата държеше самата кутийка. Явно я е палила, когато е чула шума.

— Това е доста важно. Е, а какво каза следователят?

— Той разследва внимателно случая, защото характерът и животът на доктор Ройлот бяха добре известни в цялото графство, но не можа да открие причините за смъртта на сестра ми. Аз казах, че вратата е била заключена отвътре, а прозорците се затваряха със старинни капаци с жезла. Огледаха внимателно стените и пода, но те се оказаха напълно здрави. Коминът на печката е широк, но е преграден с решетки. По всичко личи, че сестра ми е била сама, когато я е застигнала смъртта. Освен това по тялото ѝ не откриха никакви белези от насилие.

— А някаква отрова?

— Лекарите я прегледаха, но нищо не намериха.

— Според вас от какво е умряла клетницата?

— Уверена съм, че умря от страх и нервно сътресение, но не мога да си представя какво я е изплашило така силно.

— Циганите наблизко ли бяха тогава?

— Да, те почти винаги се въртят наоколо.

— А как мислите, какво може да означават думите „лента“, „пъстра лента“?

— Ту ми се струва, че е било просто бълнуване, ту си мисля, че става дума за същата шайка^[1] цигани. Не мога само да си обясня определението „пъстра“. Може би защото жените на циганите носят пъстри забрадки.

Холмс поклати глава със съмнение.

— Историята е крайно неясна — промълви той. — Продължете, моля ви.

— Минаха две години оттогава, животът ми стана още по-самотен. И изведнъж преди месец мой близък, когото познавам отдавна, ми направи предложение — Пърси Армитидж, втори син на господин Армитидж от Крен Уотър до Рединг. Баща ми няма нищо против сватбата и през пролетта ще се венчаем. Преди два дни в западната част на къщата започна ремонт, разбиха стената на моята стая и се наложи да се преместя в стаята, където умря сестра ми, и да спя на нейния креват. Представете си ужаса ми, когато снощи, както си

лежах в постелята и си мислех за ужасната участ на сестра ми, изведнъж дочух същото изсвирване, предизвестило нейната смърт. Скочих от леглото, запалих лампата, но в стаята нямаше нищо. Не можах повече да заспя. Облякох се и когато се развидели, излязох и наех един файтон от странноприемница „Корона“, която е точно срещу къщата. В Ледърхед се качих на влака и пристигнах тук, за да се посъветвам с вас.

— Умно сте постъпили — каза моят приятел. — Но всичко ли ни разказахте?

— Да, всичко.

— Не, госпожице Стоунър, не ни разказахте всичко. Вие щадите баща си.

— Какво искате да кажете?

Вместо отговор Холмс повдигна черната дантела, с която завършваше ръкавът на госпожица Стоунър. На бялата ѝ китка синееха пет петна, следи от пръсти.

— С вас се отнасят много сурово — каза Холмс.

— Той е суров човек — отвърна тя — и не си знае силата.

Настъпи дълго мълчание. Холмс седеше вторачен в огъня.

— Историята е съвсем неясна — продума той. — Необходими са ми редица сведения, за да мога да взема някакво решение. А не бива да се губи нито миг. Ако отидем сега в Сток Морън, ще можем ли да огледаме стаите, без баща ви да разбере?

— Той каза, че днес има някаква важна работа в града. Сигурно ще отсъства целия ден. Икономката ни е стара и малоумна, лесно ще я отстраня.

— Чудесно. Нали нямаш нищо против пътуването, Уотсън?

— Не!

— Тогава ще заминем двамата. А вашите планове какви са, госпожице?

— Така и така съм дошла в града, искам да свърша някои работи. Но мога да взема влака в дванайсет часа и да ви посрещна.

— Чакайте ни в ранния следобед. И аз имам да свърша това-онова. Ще закусите ли с нас?

— Не, трябва да тръгвам. Поолекна ми, като ви разказах всичко. Ще ви чакам следобед.

Тя спусна плътния си черен воал и излезе.

— Какво мислиш, Уотсън? — попита Шерлок Холмс, като се облегна в стола си.

— Неясна и зловеща история!

— Да, наистина неясна и зловеща.

— Но ако госпожица Стоунър не греши, като казва, че подът и стените са здрави, а през вратата, прозореца и комина е невъзможно да се проникне в стаята, несъмнено сестра ѝ е била сама, когато с нея се е случило нещо неясно, което е причинило смъртта ѝ.

— Какво могат да означават тия нощни подсвирквания и странните думи на умиращата?

— Нямам представа.

— Ако съпоставим всичко — свирукането през нощта, близостта на циганите, които се радват на особеното благоволение на стария доктор, фактът, че докторът е заинтересован неговата доведена дъщеря да не се омъжи, последните ѝ думи за „шайката“ и най-сетне металическият звук, чут от Хелън Стоунър (може би е изтракал клинът, с който се залостват капаците), имаме големи основания да предположим, че разследването трябва да се насочи към табора.

— Но какво точно са направили циганите?

— Не мога да си представя дори.

— Немалко възражения могат да бъдат изтъкнати срещу тая теория.

— Знам. Затова отиваме днес в Сток Морън. Искам да разбера доколко са верни тия предположения. Но какво става, дявол да го вземе!

Вратата на стаята неочаквано се отвори и на вратата се появи човек с огромен ръст. Облеклото му представляваше странно съчетание: черен цилиндър, дълго палто, високи гамаши и камшик в ръката. Беше толкова висок, че шапката му опря в горната рамка на вратата, и толкова широкоплещест, че заприщи цялата каса. Широкото му загоряло лице, цялото в бръчки, бе разкривено от злоба. Пламтящият поглед на хлътналите му очи се местеше от мен към Холмс и с тънкия си нос мъжът приличаше на стара граблива птица.

— Кой от вас е Холмс? — попита неканеният гост.

— Аз, господине. При това вие имате предимство пред мен, защото аз не знам вашето име — спокойно отвърна моят приятел.

— Аз съм доктор Гримсби Ройлот от Сток Морън.

— Аха! Моля, докторе, заповядайте — любезно каза Холмс.

— Изобщо не мисля да сядам. Тук е била моята доведена дъщеря. Проследих я. Какво ви разказа тя?

— Времето е малко студено за сезона — заяви Холмс.

— Какво ви каза тя? — бясно изрева старецът.

— Чух обаче, че минзухарите вече били цъфнали — невъзмутимо продължи Холмс.

— А, значи ме гоните! — пристъпи посетителят напред и размаха камшика си. — Познавам те, негоднико! Чувал съм за теб. Ти си тарикатът Холмс!

Моят приятел се усмихна.

— Раздорникът Холмс!

Усмивката се разля още по-широко върху лицето на Холмс.

— Холмс — подсказвачът на Скотланд ярд!

Холмс се разсмя високо.

— Извънредно интересно — продума той. — Моля, затворете вратата на излизане, защото много духа.

— Ще си отида, след като ви кажа, каквото съм си наумил. Не си пъхайте носа в моите работи. Зная, че госпожица Стоунър е била тук... проследих я! Шегите с мен са опасни. Погледнете — той пристъпи, грабна ръжена от камината и го прегъна на две с грамадните си загорели ръчища. — И гледайте да не ми паднете в ръчичките — каза той, хвърли огънатия ръжен и излезе.

— Много приветлив и мил господин — весело каза Холмс. — Не мога да се сравнявам с него на ръст, но ако беше останал, щях да му покажа, че не му отстъпвам много по сила — и като вдигна извития ръжен, с едно рязко движение го изправи. — Каква наглост, да ме бъркат с полицията! Но този епизод само засилва желанието ми за работа. Надявам се, че госпожицата няма да пострада заради своята непредпазливост. А сега, Уотсън, да закусим. После ще отида да направя няколко справки.

Шерлок Холмс се върна в един часа следобед. Носеше лист синя хартия, изписан с бележки и цифри.

— Видях завещанието на покойната му жена — каза той. — За да добия представа за точната стойност, трябваше да изчисля сегашната цена на ценните книжа на покойната. Общият приход по времето, когато е починала, е достигал почти 1100 лири годишно, а сега поради

понижаване на селскостопанските цени е спаднал до 750 лири. Щом се омъжи, всяка от дъщерите има право на 250 лири. Ясно е, че ако и двете се омъжат, за нашия любезен познайник ще остане само една трета. Положението му ще се влоши, дори да се омъжи само едната. Ненапразно изгубих тая сутрин, защото се убедих, че той има сериозни мотиви да предотврати брака на доведените си дъщери. Не бива да се бавим, Уотсън, човекът вече е наясно, че сме се заели със случая. Ако си готов, да пратим за файтон. Вземи си, моля те, револвера, той е красноречив аргумент срещу човек, който може да върже ръжена на фльонга. Освен револвер и четка за зъби друго май не ни трябва.

Когато отидохме на гарата, влакът за Ледърхед тъкмо потегляше. Щом пристигнахме, наехме пред хотела един файтон и изминахме четири-пет мили през живописна местност. Денят беше чудесен, слънцето грееше ярко, на небето се виждаха само няколко прозрачни облачета. По дърветата и храстите се подаваха първите зелени листенца, във въздуха се носеше сладостният мирис на влажна пръст. Това пробуждане на пролетта беше в странен контраст със страховитата задача, която ни водеше тук. Холмс седеше, скръстил ръце, с нахлупена шапка, очевидно потънал в дълбок размисъл. По някое време вдигна глава, потупа ме по рамото и посочи към ливадите.

— Гледай!

Склонът на хълма бе покрит с гъст парк. През дърветата се виждаха сивите стени и кулите на стара къща.

— Сток Морън ли е това? — попита Холмс.

— Да, господине, това е къщата на доктор Гримсби Ройлот — отговори файтонджията.

— Май нещо се строи там — продължи Холмс.

— Ето го селото — махна файтонджията към покривите вляво. — Ако сте тръгнали за къщата, най-добре ще е да хванете онзи път, а после пътеката сред нивите. Онази, по която върви госпожицата.

— Това навярно е госпожица Стоунър — рече Холмс и заслони с ръка очите си. — Да, по-добре ще е да продължим пеш.

Платихме на файтонджията и той подкара обратно за Ледърхед.

— Нека тоя приятел си мисли, че сме архитекти или идваме по някаква делова работа. По-добре да не се приказва много... Добър ден, госпожице Стоунър! Ето ни и нас.

Клиентката ни се втурна насреща ни със сияещо от радост лице.

— Чаках ви с нетърпение — каза тя, докато горещо се ръкуваше.
— Всичко се нареди чудесно. Доктор Ройлот замина за града и навярно до довечера няма да се върне.

— Вече имахме удоволствието да се запознаем с него — разказа й накратко Холмс за посещението на доктор Ройлот.

Госпожица Стоунър пребледня като смъртник.

— Боже мой! Значи ме е следил?

— Очевидно.

— Толкова е хитър, направо е невъзможно да се скриеш от него. Какво ли ще каже, като се върне?

— Най-добре да внимава. Току-виж се намерили още по-хитри хора, от които той да не може да се скрие. Тая нощ трябва да се заключите в стаята си. Ако ви заплашва, ще ви изпратим при леля ви в Хароу. А сега да се възползваме от удобното време. Водете ни, моля, в стаите.

Къщата беше от сив камък, обрасъл с мъх. С двете си странични крила напомняше морски рак. В едното крило прозорците бяха заковани с дъски, на места покривът беше хлътнал. Средната част беше в сравнително по-добро състояние. Дясното крило изглеждаше подновено: по прозорците имаше пердета, от комините излизаше синкав дим, личеше, че там живеят хора. До стената имаше скеле, но от работници не се виждаше и следа. Холмс закрачи бавно по незаравнената ливада, после се зае внимателно да оглежда прозорците.

— Този, доколкото разбирам, е на вашата стая, средният е на спалнята на сестра ви, а най-близкият до централната част е на доктор Ройлот.

— Точно така. Сега аз спя в средната стая.

— Да, заради ремонта. Но тая стена, струва ми се, не се нуждае особено от ремонт.

— Изобщо не се нуждае. Мисля, че това е само предлог, за да ме накарат да се преместя в другата стая.

— О, много интересно! Коридорът, който свързва стаите в това крило, има ли прозорци?

— Да, но съвсем малки. Никой не може да се провере през тях.

— Понеже и двете сте се заключвали нощно време, значи от онази страна е било невъзможно да се влезе в стаите ви. Бъдете така добра, влезте във вашата стая и затворете капациите.

Госпожица Стоунър изпълни желанието му. Холмс се постара как ли не да отвори капаците отвън, но не успя. Не се намери дори цепнатина, в която би могъл да се вмъкне нож, за да се повдигне капакът. Той разгледа с лупа резетата: бяха непокътнати.

— Хм! — изсумтя той недоумяващо, като се почесваше по брадичката. — Хипотезата ми не се оправдава. Не е възможно човек да влезе през прозореца, когато капаците са затворени. Да разгледаме сега отвътре.

Влязохме през малка врата в измазания бял коридор, който свързваше трите спални. Холмс подмина третата стая, влязохме направо в средната, където спеше сега госпожица Стоунър и където бе умряла сестра ѝ. Беше малко помещение с нисък таван и печка като в старите селски къщи. В единия ъгъл се виждаше скрин, в другия — тесен креват с бяла покривка, а вляво от него до прозореца имаше тоалетна масичка. Два стола и малък килим в средата довършваха скромната покъщнина. Корнизите по стените бяха от тъмно дърво, толкова старо и обезцветено, че сигурно бяха поставени още с построяването на къщата. Холмс дръпна в ъгъла един стол, настани се безмълвно на него и започна внимателно да оглежда стаята.

— Къде звъни тоя звънец? — попита той, сочейки дебелия шнур, чийто край опираше във възглавницата.

— В стаята на икономката.

— Поставен е наскоро, нали?

— Да, преди две години.

— Навярно сестра ви го е пожелала?

— Не, тя изобщо не го използваше. Ние винаги сами се обслужвахме.

— Защо тогава е бил прокаран? Позволете да разгледам пода.

Той легна на пода и започна чевръсто да пълзи напред-назад, като внимателно разглеждаше през лупа цепнатините между дъските. Огледа по същия начин и первазите на стените, стигна до кревата и там внимателно огледа него и стената. Най-сетне силно дръпна шнура.

— Не звъни — продума той.

— Как така не звъни?

— Дори не е съединен с връв. Много интересно. Вижте, прикрепен е за куката пред решетката на отдушника.

— Но това е нелепо. Изобщо не съм забелязала.

— Много странно — мърмореше Холмс, дърпайки шнура. — В тая стая изобщо има много странни неща. Например що за глупак е правил отдушника! Каква е ползата от него, щом води от едната стая в другата, а не излиза навън?

— И отдушника правиха наскоро — каза госпожица Стоунър.

— Вероятно по същото време, когато са прокарвали звънеца? — попита Холмс.

— Да, именно тогава направиха някои дребни подобрения.

— Много интересно! Звънци, които не звънят, и отдушници, които не проветряват. С ваше позволение, госпожице Стоунър, да отидем в другата стая.

Спалнята на доктор Гримсби Ройлот беше по-голяма от стаята на доведената му дъщеря, но също така просто наредена. Походен креват, малка дървена етажерка с книги — предимно технически, до кревата кресло, проста дървена маса до стената, кръгъл стол и голям железен шкаф — това бе всичко. Холмс бавно обиколи стаята, като разглеждаше с най-голям интерес всеки предмет.

— Какво има тук? — попита той, като почука шкафа.

— Тефтерите на баща ни.

— Виждали ли сте този шкаф отворен?

— Веднъж, преди години. Помня, че имаше много книги.

— А котка нямаше ли?

— Не. Откъде-накъде!

— Вижте! — той сне от шкафа паничка с мляко.

— Не, не държим котки. Имаме си пантера и павиан.

— А, да, пантерата, разбира се, е голяма котка, но се съмнявам, че ѝ стига паничка мляко. Много ми се иска да си изясня нещо.

Той приклепна до дървения стол и внимателно разгледа седалището му.

— Благодаря, достатъчно — каза той, като стана и прибра лупата в джоба си. — Аха! Ето нещо много интересно.

Предметът, който привлече вниманието му, беше оставеният на леглото камшик, вързан като примка.

— Какво ще кажеш, Уотсън?

— Обикновен камшик. Само не разбирам защо е направена брънка в единия му край.

— Не, съвсем не е обикновен. Ах! Много зло има по света, но най-лошо е, когато умен човек използва ума си за престъпни цели. Благодаря ви, госпожице Стоунър. Да излезем сега с ваше разрешение на поляната.

Не бях виждал Холмс така унил и мрачен. Известно време крачихме напред-назад по пътеката. Двамата с госпожица Стоунър не се решавахме да нарушим мълчанието. Накрая Холмс проговори:

— Госпожице Стоунър — каза той, — много е важно да изпълните съвършено точно онова, което ще ви кажа.

— Готова съм да изпълня всичко, което ми наредите.

— Нещата са твърде сериозни. От вашето съдействие зависи може би животът ви.

— Изцяло се осланям на вас.

— Първо, двамата с моя приятел трябва да прекараме нощта в стаята ви!

Двамата с госпожица Стоунър го погледнахме изумени.

— Налага се. Сега ще ви обясня. Ако не се лъжа, онази постройка там е селски хан.

— Да, странноприемница „Корона“.

— Оттам се виждат вашите прозорци, нали?

— Разбира се.

— Когато се върне баща ви, кажете, че ви боли глава, и си идете в стаята. А когато чуете, че си е легнал, отворете капациите, поставете лампата на прозореца, за да ни дадете знак, вземете си, каквото ви трябва, и идете в предишната си стая. Би трябвало да можете да прекарате там една нощ въпреки ремонта.

— Да, разбира се.

— Останалото оставете на нас.

— А какво ще правите вие?

— Ще прекараме нощта в стаята и ще узнаем причината за шума, който ви е изплашил.

— Струва ми се, че вече имате някаква представа, господин Холмс — каза госпожица Стоунър, като го улови за ръката.

— Може би.

— Тогава, за Бога, кажете ми от какво умря сестра ми?

— Искам първо да събера някои сведения.

— Поне кажете ми вярно ли е моето предположение, че е умряла от страх?

— Не мисля. Струва ми се, че причината е била друга. А сега, госпожице Стоунър, ще трябва да ви оставим, защото, ако се появи доктор Ройлот и ни завари тук, идването ни ще е съвсем безпредметно. Довиждане засега. Бъдете твърда и ако изпълните онова, което ви казах, можете да бъдете спокойна, че скоро ще премахнем надвисналата над главата ви опасност.

Двамата с Шерлок Холмс наехме две стаи в „Корона“. Бяха на долния етаж и от прозореца се виждаха вратата и обитаемото крило на Сток Морън. По здрач отпред мина доктор Гримсби Ройлот. Грамадната му фигура се очертаваше до дребния силует на кочияша. Тежката желязна врата се запъна при отварянето и чухме как докторът кряскаше с пресипнал глас, видяхме как бясно се заканваше с юмруци. Файтонът мина през вратата и след няколко минути в една от стаите светна лампа.

— Е, Уотсън — каза Холмс, — наистина не знам дали да те взема с мен тая вечер. Работата е опасна.

— Ще има ли полза от мен?

— Присъствието ти би било незаменимо.

— Тогава идвам.

— Много мило от твоя страна.

— Говориш за опасност. Явно си съзрял в тия стаи нещо, което аз самият съм подминал.

— Не, двамата видяхме едно и също, само че аз направих повече изводи.

— Не видях нищо особено освен шнура на звънеца и не мога да си представя защо е прекаран.

— Видя и отдушника, нали?

— Да, но не забелязах нищо особено. Отворът е толкова малък, че и мишка едва ли ще се промъкне през него.

— Знаех, че има отдушник, още преди да пристигнем в Сток Морън.

— Хайде сега, скъпи ми Холмс!

— Да, наистина знаех. Спомни си, госпожица Стоунър каза, че сестра ѝ усетила миризмата от пурите на доктор Ройлот. Това, разбира се, ме наведе на мисълта, че между двете стаи има някаква връзка.

Отворът явно е малък, иначе следователят би го забелязал. Значи е някакъв отдушник.

— Но какво толкова особено има в него?

— Има поне едно странно съвпадение. Пробива се отвор за отдушник, прокарва се шнур и спящата в кревата си млада жена умира.

— Не виждам никаква връзка.

— Ти не забеляза ли нищо особено в кревата?

— Не.

— Прикрепен е за пода. Друг път виждал ли си такъв креват?

— Не.

— Жената не е можела да премести кревата си, оставала е винаги в едно и също положение спрямо отдушника и връвта. Така трябва да наречем този шнур, защото той съвсем не е предназначен за звънеца.

— Холмс! — извиках аз. — Смътно се досещам за какво загатваш. Пристигнахме навреме, за да предотвратим едно ужасно, умно замислено престъпление.

— Точно така, ужасно и умно замислено. Непростимо е, когато един лекар върши злодеяние. Защото е човек със силни нерви и големи познания. Палмър и Причард бяха блестящи като престъпници. Този човек ги превъзхожда, но мисля, че ще успеем да го надхитрим. Предстои ни скоро да видим ужасни неща. Но, за Бога, да попушим спокойно, отдадени на по-весели мисли.

Към девет часа светлината, мяркаща се сред дърветата, угасна и в къщата стана съвсем тъмно. Часовете се точеха бавно, но изведнъж, точно в единайсет, отпред блесна самотен лъч.

— Ето го знака — каза Холмс и скочи на крака.

На излизане от хана Холмс каза на стопанина, че отиваме при един познат и може би ще останем да нощуваме при него. След миг вече крачехме по тъмния път. Студен вятър брулеше лицата ни и само жълтата светлина отпред ни сочеше пътя сред пълния мрак наоколо.

Влизането в парка не беше трудно, защото на места стената бе срутена. Промъкнахме се между дърветата до поляната, пресякохме я и тъкмо когато се канехме да се вмъкнем през прозореца, иззад група лаврови храсти изскочи някакво същество, прилично на отвратително грозно дете, затресе се на тревата, сякаш измъчвано от конвулсии, и после изчезна в мрака.

— Боже мой! — прошепнах аз. — Видя ли?

Холмс се сепна като мен. Ръката му силно стисна моята, но после той се разсмя беззвучно и прошепна в ухото ми:

— Забавно домакинство! Това беше павианът.

Съвсем бях забравил за любимците на доктор Ройлот. Току-виж и пантерата скочила върху раменете ни. Признавам, че си поотдъгнах, когато с изути обуца по примера на Холмс се промъкнах след него в стаята. Приятелят ми затвори безшумно капациите, премести лампата на масата и обгърна с поглед стаята. После се доближи до мен и като затули с ръка устата си, едва чуто прошепна:

— И най-малкият шум ще провали всичките ни планове.

Кимнах в отговор.

— Трябва да изгасим лампата, инак може да види светлината през отдушника.

Отново кимнах.

— Гледай да не заспиш. От това може да зависи животът ни. За всеки случай пригответи револвера. Аз ще седна на кревата, ти на стола.

Извадих револвера и го сложих на масата.

Холмс беше взел дълъг тънък бастун, който сложи до себе си на кревата заедно с кутийка кибрит и свещ. После угаси лампата и двамата останахме в тъмното.

Никога няма да забравя тая страшна нощ! Не чувах никакъв звук, дори дишане, а знаех, че Холмс е само на няколко крачки от мен, обзет от същата нервна възбуда. И най-малкият лъч светлина не проникваше през затворените капаци, седяхме в пълна тъмнина. От време на време отвън долиташе крясъкът на нощна птица, веднъж пред прозореца се чу вой като мяукане на котка: явно пантерата се разхождаше на свобода. На всеки петнайсет минути в далечината прозвучаваше протяжното биене на църковен часовник. Времето между тези удари се точеше до безкрай! Стана дванайсет, после един, два, три, а ние все така седяхме безмълвни в очакване какво ще стане по-нататък.

Изведнъж в отдушника се появи светлина. Изчезна незабавно, но в стаята се разнесе силна миризма на горящо масло и разтопен метал. В съседната стая някой бе запалил огън. Дочух тихо шумолене, после всичко затихна, само миризмата се усили. Половин час седях и се ослушвах. Изведнъж се разнесе звук — тих и равномерен, напомнящ тихото съскане на струя пара, излизаща от казан. В същия миг Холмс

скочи от кревата, запали клечка кибрит и започна бясно да удря шнура с бастуна.

— Виждаш ли я, Уотсън — викаше той, — виждаш ли?

Но аз не виждах нищо. Когато Холмс запали кибрита, чух тихо изсвирване, но очите ми бяха привикнали към тъмнината, затова неочакваната светлина ме заслепи и не можах да разбера защо така ожесточено удряше по шнура. Все пак успях да различа на смъртнобледото му лице ужас и отвращение.

Холмс престана да шиба шнура, без да откъсва очи от отдушника, когато изведнъж нощното безмълвие бе нарушено от страшен вик. Той ставаше все по-силен и по-силен, а в него се четяха страдание, страх и гняв. По-късно разправяха, че го чули чак в селото и дори в отдалечената къща на свещеника. Ние замръзнахме от ужас и само се гледахме мълчаливо, докато всичко стихна и в стаята отново се възцари тишина.

— Какво значи това? — задъхано попитах.

— Значи, че всичко свърши — отвърна Холмс. — Може би така е по-добре. Вземи си револвера и да отидем в стаята на доктор Ройлот.

С мрачно изражение той тръгна по коридора, носейки запалената лампа пред себе си. Почука два пъти на вратата. Отговор не последва. Тогава той натисна бравата и влезе, а след него пристъпих и аз с револвер в ръка.

Страшно зрелище се разкри пред очите ни. На масата бе поставен фенер с полуотворена вратичка. Светлината му падаше върху разтворения шкаф. На дървения стол до масата седеше доктор Гримсби Ройлот със сив халат, изпод който се подаваха босите му крака, обути в турски чехли. На коленете му лежеше примката, която бяхме видели сутринта. Той седеше с отметната назад глава, впил страшен, неподвижен поглед в тавана. Около челото му плътно бе омотана жълта лента на кафяви петна. Той не помръдна, когато влязохме в стаята.

— Лентата, пъстрата лента — прошепна Холмс.

Приближих се. Изведнъж странното украшение върху главата на доктора се размърда и от косите му се надигна главата на змия.

— Блатна змия, най-отровната в Индия — каза Холмс. — Умрял е десет секунди след ухапването. Отмъщението най-сетне застигна този жесток човек. Който копае гроб другиму, сам пада в него. Да

приберем тая твар в нейното леговище, а след това да изпратим госпожица Стоунър на безопасно място и да повикаме полицията.

Той бързо взе камшика от колената на мъртвеца, улови главата на змията в примката, хвърли с изопнатата ръка змията в железния шкаф и го затръшна.

Такива са истинските обстоятелства около смъртта на доктор Гримсби Ройлот от Сток Морън. Няма да разказвам как съобщихме новината на изплашената жена. Изпратихме я със сутрешния влак в Хароу при леля й. Официалното следствие установи, че докторът е умрял от невнимателната си игра със своята опасна любимка. Докато се връщахме на другия ден, Шерлок Холмс ми разказа останалото.

— Отначало бях тръгнал по съвсем лъжлива диря, драги Уотсън. Виждаш ли колко е опасно да се строят предположения, когато няма сигурни данни. Присъствието на циганите недалеч от къщата и думата „лента“, изречена от клетата жена и разбрана погрешно от мен, ме наведоха на лъжливи следи. Очевидно когато е запалила кибрита, тя е зърнала нещо, което й е заприличало на лента. За мое оправдание мога да кажа само, че се отказах от първоначалното си предположение веднага щом установих, че обитателят на средната стая не е заплашен от опасност нито откъм прозореца, нито откъм вратата. Отдушникът и шнурът на звънеца привлякоха вниманието ми. Откритието, че звънецът не звъни, а креватът е прикован към пода, събуди у мен подозрението, че шнурът служи само като мост за нещо, което минава през отвора и попада на кревата. Внезапно ми хрумна мисълта за змия, особено като си припомних, че докторът е донесъл със себе си от Индия всякакви животни и гадини. Идеята да употреби отрова, недостъпна за химическо изследване, можеше да дойде именно на такъв умен и безсърдечен човек, дълго живял на Изток. Бързината, с която действа такава отрова, също е от значение. Само много проникателен следовател би могъл да забележи двете малки черни точици на мястото, където жертвата е била ухапана от змията. После си спомних за свиренето. С него е викал обратно змията преди разсъмване, за да не я видят. Навярно я е научил да се връща при него, подмамвайки я с мляко. Насочвал я е през отдушника, когато намирал за удобно, и е бил уверен, че ще се спусне по шнура в кревата. Може

би цяла седмица е минала, преди змията да ухапе жената, но рано или късно тя неизбежно е щяла да стане жертва на ужасния замисъл. Стигнах до тия изводи още преди да вляза в стаята на доктор Ройлот. Като разгледах стола му, се убедих, че често се е качвал на него, явно за да стигне до отдушника. Шкафът, паничката с мляко и примката на камшика разсеяха всичките ми съмнения. Металическият звук, който е чула госпожица Стоунър, е бил от затварянето на шкафа. Знаеш какво предприех, след като се убедих във верността на изводите си. Чух като теб съскането на змията, запалих кибрит и я нападнах.

— За да я прогониш назад към отдушника.

— А тя се хвърли върху своя стопанин. Някои от ударите ми попаднаха в целта, събудиха злобата ѝ и тя е ухапала първия, който се е изпречил насреща ѝ. Значи съм косвено виновен за смъртта на доктор Ройлот, но не бих казал, че това особено ми тежи на съвестта.

[1] *Band* (англ.) означава и лента, и шайка. — Б.пр. ↑

ПАЛЕЦЪТ НА ИНЖЕНЕРА

От всички разследвания, с които се е занимавал моят приятел Шерлок Холмс по време на познанството ни, само две бяха започнати по мой почин: случаите с палеца на господин Хетърли и с лудостта на полковник Уорбъртън. Вторият предоставя благодатно поле за наблюдение, но пък първият е толкова необикновен като цяло и с такива драматични подробности, че непременно си струва да го разкажа, макар да не позволи на моя приятел да разгърне в пълния им блясък дедуктивните си способности, които му донесоха толкова успехи. Историята, струва ми се, бе разказана неведнъж във вестниците, но, разбира се, едно е дописка от половин вестникарска колонка, а съвсем друго — когато случките една след друга се разгръщат пред очите ви и загадката се разбулва крачка по крачка, докато се стигне до истината. Навремето този случай ми направи дълбоко впечатление, което не е отслабнало и сега, две години по-късно.

Беше през лятото на 1889 година, скоро след женитбата ми. Поднових частната си практика и напуснах жилището на улица „Бейкър“, което споделях с Холмс, но продължих да го навещавам. Понякога успях да го уговоря и той да ни погостува. Лекарската ми практика не бе особено блестяща. Живеех недалеч от гара Падингтън и немалка част от пациентите ми работеха в железниците. Бях излекувал един техен колега от мъчително и продължително заболяване и той постоянно ме хвалеше и ми пращаше всички свои познати болни.

Една сутрин към осем часа прислужничката почука на вратата на моята стая и каза, че в приемната ме чакат двама души от гара Падингтън. Облякох се бързо, понеже знаех, че железничарите рядко се оплакват от незначителни болести, и слязох. Моят стар познат излезе насреща ми от приемната и затвори вратата след себе си.

— Аз го доведох — прошепна той, като сочеше с пръст вратата. — Всичко е благополучно.

— Кого сте довели? — попитах, почуден от тази загадъчност.

— Нов пациент — все така шепнешком отвърна той. — За да не се обърка, го доведох сам. Ей го там. А сега трябва да си вървя, докторе, и аз имам работа, както и вие.

И си замина веднага, а аз така и не успях да му благодаря.

В кабинета видях един господин, седнал до масата. Беше облечен в приличен зелен костюм от туид, меката му шапка лежеше върху книгите ми. Едната му ръка беше превързана с кърпа, по която се виждаха петна кръв. Наглед бе на не повече от двайсет и пет години. Мъжественото му лице беше смъртнобледо и личеше, че е преживял много силно вълнение и влага много усилия, за да запази спокойствие.

— Много съжалявам, докторе, че се наложи да ви събудя толкова рано — каза той. — Тази нощ преживях сериозна злополука. Пристигнах с утринния влак и на гарата помолих да ми посочат лекар. Един добър човек ме доведе тук. Дадох на прислужничката визитната си картичка, но както виждам, тя я е оставила на масата.

Взех картичката и я погледнах.

„Виктор Хетърли, инженер по хидравлически съоръжения, улица «Виктория» 16А, трети етаж.“

— Съжалявам, че ви накарах да чакате — казах, сядайки срещу него на стола. — Будували сте цяла нощ, а това често е отегчително...

— О, едва ли може да се каже, че тая нощ съм се отегчавал — каза инженерът и изведнъж се разсмя.

Смееше се твърде високо и рязко, отпуснат назад на стола, и целият се тресеше. Като лекар възнегодувах против тоя смях.

— Престанете! — извиках. — Съвземете се! — и налях вода от шишето.

Увещанията ми останаха напразни. Той бе в един от онези истерични припадъци, които получават силните натури след преживяна криза. Все пак скоро дойде на себе си и изрече задъхано:

— Каква глупост!

— Нищо. Изпийте това.

Налях малко бренди във водата, която му дадох, и по бледите му страни се върна малко руменина.

— Вече ми е по-добре! — каза той. — Моля ви, докторе, да прегледате моя палец, или по-точно мястото, където беше палецът ми.

Той развърза ръката си и я протегна. Дори моите привикнали нерви не издържаха на тая гледка. Ръката му беше с четири пръста, на

мястото на палеца се виждаше страшна окървавена маса. Явно беше отрязан или откъснат от ставата.

— Боже мой! — извиках. — Ужасна рана. Сигурно е изтекла много кръв.

— Да, доста. Припаднал съм и известно време съм бил в безсъзнание. Когато се свестих, кръвта продължаваше да тече. Стегнах здраво ръката с превръзка, която дори завъртях с клечка.

— Чудесно. Трябвало е да станете хирург.

— Принципът е като в хидравликата, моята специалност.

— Раната е нанесена с много тежко и остро сечиво — казах аз, докато разглеждах ръката му.

— Нещо като сатър.

— Сигурно е станало случайно?

— Ни най-малко.

— Нима са се опитали да ви убият?

— Точно така.

— Плашите ме.

Промих раната и я дезинфекцирах, после я обвих с памук и я превързах. Той седеше облегнат на стола и не охна, само от време на време хапеше устни.

— Как сте сега? — попитах аз.

— Прекрасно! След ракията и превръзката се чувствам нов човек. Съвсем бях изтощен и имах голям късмет, че дойдох тук.

— Може би е по-добре да не ми разказвате какво е станало, за да не се разстройвате.

— Да, и без това ще трябва да разказвам в полицията. Между нас казано, ако не беше това важно доказателство, раната, аз самият не бих хванал лесно вяра на моя разказ. Много необикновена случка, а доказателства имам съвсем малко. Пък и да ми повярват, не мога да дам почти никакви улики и е много съмнително дали виновните ще бъдат наказани.

— О — възкликнах, — ако историята е оплетена, трябва да се обърнете към моя приятел Шерлок Холмс, преди да отидете в полицията.

— Много съм слушал за него — отвърна пациентът ми — и ще ми бъде особено приятно, ако се заеме със случая, макар че, разбира

се, ще трябва да го заявя в полицията. Бихте ли ми написали бележка, за да ме приеме?

— Ще направя нещо повече, сам ще ви заведа при него.

— Карате ме да се чувствам безкрайно задължен.

— Сега ще повикаме файтон. Тъкмо ще закусим заедно. Имате ли сили да пътувате?

— Да. Не мога да се успокоя, преди да разкажа цялата история.

— Прислужничката ще отиде за файтон, а аз след малко ще се върна при вас.

Изтичах горе при жена ми, обясних ѝ накратко всичко и след пет минути пътувах с моя нов познайник към улица „Бейкър“.

Както и предполагам, Шерлок Холмс лежеше в гостната и преглеждаше обявите на „Таймс“. Беше по халат и пушеше утринната си лула, натъпкана с остатъка от изпушения вечерта тютюн, грижливо изсушен върху плота на камината. Прие ни спокойно и приветливо, както обикновено, и нареди да донесат още шунка с яйца. След закуската настани нашия нов познайник да легне на канапето, подпъкна възглавница под главата му и сложи до него чаша бренди с вода.

— Явно сте преживели нещо съвсем необикновено, господин Хетърли — каза той. — Моля, полегнете и се чувствайте като у дома си. Разказвайте, без да се изморявате. Ето ви тук това подкрепително средство, за да поддържате силите си.

— Благодаря ви — отвърна моят пациент, — чувствам се много по-добре, след като докторът ме превърза, а вашата закуска довърши лечението. Не ми се иска да отнемам много от скъпото ви време и затова ще започна веднага разказа за моите необикновени преживелици.

Холмс седна на стола си и на лицето му легна равнодушното изражение, с което обикновено се прикриваше, когато бе силно заинтересуван от нещо. Настаних се срещу него и заедно изслушахме странната история на инженера.

— Аз съм сирак и ерген, живея на квартира в Лондон. По професия съм инженер хидравлик. Придобих значителен опит по време на седемте години работа при Венер и Матесън, собственици на голяма фирма в Гринуич. Преди две години, след като свърших образованието си и получих известно наследство след смъртта на

горкия ми баща, реших да започна самостоятелна работа и наех кантора на улица „Виктория“. Навярно отначало всекиму е трудно като независим предприемач. И аз не правех изключение. За две години три пъти ме викаха за консултация и ми възложиха една дребна поръчка. Спечелих общо двайсет и седем лири и десет шилинга. Всеки ден от девет часа сутринта до четири следобед висях в малката кантора, все повече губейки надежда, че някога ще се сдобия с практика. Но ето че вчера, когато вече се готвех да изляза, влезе помощникът ми и съобщи, че е пристигнал някакъв господин. Подаде картичка, на която пишеше: „Полковник Лизандър Старк.“ След помощника влезе и самият полковник — висок и необикновено слаб. Не бях виждал толкова мършав човек. Цялото му лице бе нос и брадичка, кожата беше опъната на изпъкналите скули. Но слабостта изглеждаше обичайно състояние при него, а не последица от болест. Очите му блестяха и той стъпваше твърдо, със самоуверена осанка. Беше чисто облечен, наглед четирийсетинагодишен. „Господин Хетърли? — попита той с немски акцент. — Препоръчаха ви като човек, който не само знае много, но и може да пази тайна.“ Поклоних се, поласкан от тия думи, като всеки младеж, когото са похвалили. „Мога ли да знам кой е дал тази добра препоръка за мен?“ — попитах. „По-добре сега да не говорим за това. От същия източник узнах, че сте сирак, неженен и че живеете сам в Лондон.“ „Всичко това е вярно — отговорих, — но извинете, каква връзка има то с моите професионални качества? Нали искате да говорим за работа?“ „Без съмнение. Но както сам ще видите, тези неща имат връзка с онова, за което ще си говорим. Имам една задача за вас, но при изпълнението ѝ е нужна абсолютна тайна, подчертавам, абсолютна, а тя по-скоро може да се очаква от човек, живеещ самотно, не от глава на семейство например.“ „Ако ви обещаая да запазя вашата тайна, можете да бъдете сигурен, че ще удържа на думата си“ — казах. Той ме изгледа втренчено. Не бях виждал толкова изпитателен и недоверчив поглед. „И тъй, обещавате ли?“ — попита. „Да, обещавам.“ „Пълно мълчание? Нито дума за задачата, която ще получите, нито устно, нито писмено?“ „Вече ви дадох думата си.“ „Чудесно.“ Изведнъж той скочи от мястото си, прекоси като мълния стаята и отвори вратата. Коридорът беше пуст. „Всичко е наред — каза, докато сядаше на мястото си. — Помощниците често се интересуват от работите на своите шефове. Сега можем да побеседваме спокойно.“

Той придърпа стола си до моя и пак впи в мен същия пронизващ изпитателен поглед. Почувствах се отблъснат, дори известен страх ме обзе от странното поведение на този мършав човек. Колкото и да се опасявах да не загубя поръчката, не се сдържах и му показах нетърпението си. „Хайде да ми разкажете за какво става дума, господине, времето ми е скъпо.“ Да ми прости Бог тия думи, неволно се изтръгнаха от устните ми. „Искате ли да получите петдесет гвинеи за една нощ?“ — попита той. „Дори много искам.“ „Казвам една нощ, но работата навярно ще трае само час. Просто искам да узная мнението ви за нашата хидравлична преса. Малко е повредена и ако ни кажете каква е повредата, ние можем сами да я поправим. Какво ще кажете?“ „Работата изглежда лека, а възнаграждението — чудесно.“ „Така е наистина. Ще ви чакаме тая нощ с последния влак.“ „Къде?“ „В Ейфорд, в Бъркшър. Малко селище на границата на Оксфордшър, на седем мили от Рединг. От гара Падингтън тръгва влак, който пристига в Ейфорд в единайсет и петнайсет.“ „Отлично.“ „Ще ви посрещна.“ „Нима се пътува и с кола?“ „Да, живеем в полето, на около седем мили от гарата.“ „Тогава сигурно няма да пристигнем преди полунощ. Едва ли има обратен влак до сутринта. Ще трябва да пренощувам у вас.“ „Разбира се, ще ви настаним.“ „Все пак не е много удобно. Не е ли по-добре да дойда в друг час?“ „Решихме, че е по-добре да дойдете късно. Заради тези неудобства предлагаме на вас, неизвестен млад човек, възнаграждение, от което не биха се отказали и светила във вашата професия. Ако решите все пак да се откажете, още не е късно.“ Помислих за петдесетте гвинеи и за това, колко полезни биха ми били тъкмо сега. „О, не — казах. — Готов съм да изпълня вашето желание. Само бих искал да науча малко повече за онова, което ще ми поръчат.“ „Съвсем естествено, молбата да запазите тайна възбуди любопитството ви. Не ми се искаше да говоря, преди сам да видите, но въпреки това ще ви обясня. Надявам се, че не ни подслушват.“ „Никой не подслушва.“ „Ето в какво се състои работата. Навярно знаете, че грънчарската глина е ценен продукт и в Англия се добива само на едно-две места?“ „Чувал съм.“ „Преди известно време купих малък участък земя на десет мили от Рединг. За щастие намерих грънчарска глина в една от моите ниви. При изследванията установих, че жилата не е голяма и всъщност само съединява две много по-значителни находища отляво и отдясно, в земите на моите съседи. Тия прости

хорица и не подозират, че тази пръст може да им донесе толкова пари, колкото и най-добрите златни залежи. Разбира се, в мой интерес беше да купя земята, преди да са научили истинската ѝ цена. За нещастие нямах достатъчно пари. Доверих тайната на неколцина приятели и те ме посъветваха тайно да разработим находището и така да спечелим пари за откупуването на съседната земя. Това и правим сега. Монтирахме и хидравлична преса, която, както вече ви казах, се развали. Ако се разчуе, че викаме инженер хидравлик, хората ще започнат да задават въпроси и тогава прощавай, надежда, да получим тия земи и да изпълним плановете ни. Затова ви помолих да не казвате никому, че ще пътувате за Ейфорд. Надявам се, че ме разбирате?“

„Напълно — отговорих аз. — Само не разбирам защо ви трябва хидравлична преса, за да добивате глина. Доколкото ми е известно, глината просто се изкопава.“

„О — небрежно проговори полковникът, — имаме своя собствена технология. Пресоваме глината на тухли, за да не се досетят какво представлява всъщност. Но това са подробности. Разказах ви всичко, господин Хетърли, сам виждате какво доверие проявявам към вас — после стана и добави: — И така, чакам ви в единайсет и петнайсет в Ейфорд.“

„Ще дойда.“

„И никому нито дума.“

Той ми хвърли още един пронизващ поглед, ръкува се и бързо излезе от стаята. Колкото повече мислех за предложението му, толкова повече нарастваше учудването ми. От една страна, разбира се, бях доволен, понеже заплащането беше десет пъти по-високо от онова, което сам бих поискал, а и твърде възможно бе доброто изпълнение да доведе до нови поръчки. От друга страна, лицето и държането на моя работодател ми направиха неприятно впечатление и ми се струваше, че за добиването на глина съвсем не са нужни среднощни консултации. Освен това ме учудваха неговите опасения, че мога да разкажа някому за пътуването. Но реших да пренебрегна всички страхове, хапнах добре и отидох на гара Падингтън, като изпълних обещанието да не казвам никому къде отивам. В Рединг трябваше да се прехвърля на друг влак. Хванах последния, който отиваше в Ейфорд, и в единайсет и нещо пристигнах на малката слабо осветена гара. Бях единственият пътник. На перона стоеше само сънливият пазач с фенер в ръка. Като слязох, видях, че моят сутрешен познайник ме чака. Той мълчаливо се ръкува с мен и ме настани в кабриолет, чиято вратичка беше отворена.

После спусна завесите и ние потеглихме толкова бързо, колкото можеше да тича конят.

— С един кон ли беше кабриолетът? — попита Холмс.

— Да, с един.

— Не забелязахте ли какъв беше цветът му?

— Когато седнах вътре, видях на светлината на фенера, че е червеникав.

— Уморен ли беше или не?

— О, съвсем бодър, добре почистен.

— Благодаря ви. Моля, продължете разказа си. Много е интересен.

— Пътувахме около един час. Полковник Старк беше казал, че до имота му са седем мили, но съдейки по времето и скоростта, с която се движехме, трябва да сме изминали поне дванайсет. Полковникът през цялото време мълчеше. Всеки път, когато обръщах към него глава, неизменно чувствах погледа му прикован в мен. Пътят не беше особено добър и кабриолетът много друсаше. Исках да разгледам околността, но прозорците бяха матови и само от време на време се мяркаха светлинки. На няколко пъти, за да разсея еднообразието, казвах по нещо, но полковникът отговаряше едносрично и по неволя замълчах. Най-сетне друсането престана и излязохме на равен път, настлан с пясък. Кабриолетът спря. Полковник Лизандър Старк скочи и аз го последвах. Бяхме точно пред входната врата и се озовахме веднага в дома, без да имам възможност да хвърля дори бърз поглед към фасадата. Едва пристъпих прага, когато вратата тежко се затвори и чух как кабриолетът се отдалечава. Вътре беше съвсем тъмно. Полковникът взе да търси кибрит, мърморейки под носа си. Неочаквано в края на коридора се отвори врата и изникна златиста ивица светлина. Вдигнала над главата си лампа, една жена се взираше в нас. Стори ми се хубава, в светлината на лампата видях, че роклята ѝ е от скъп плат. Тя попита нещо на чужд език и при едносричния троснат отговор на моя спътник така трепна, че едва не изпусна лампата. Полковник Старк пристъпи към нея, прошепна ѝ нещо на ухото, избута я обратно в стаята и дойде при мен с лампата в ръка. „Изчакайте за минутка тук“ — каза той и отвори друга врата. Стаята беше малка и просто наредена. В средата имаше кръгла маса, на която лежаха няколко немски книги. Полковникът остави лампата на

хармониума до вратата. „Няма да се бавя“ — продума той и изчезна в тъмния коридор. Погледнах книгите. Колкото и оскъдни да са познанията ми по немски език, разбрах, че две от тях са научни трактати, а останалите — томчета поезия. След това пристъпих до прозореца с надежда да разгледам пейзажа наоколо, но прозорецът беше затворен с тежки, здраво заковани дъбови капаци. В къщата цареше мъртвешко безмълвие, само от коридора се носеше силното цъкане на старинен часовник. Завладя ме някакво смътно безпокойство. Какви бяха тия немци? Какво вършеха в тая глуха местност? Къде се намирах? Знаех, че съм на десетина мили от Ейфорд, но нямах представа къде точно — на север, на изток, на юг или на запад. Може би Рединг или някой друг град съвсем не беше далеч и мястото изобщо не беше толкова уединено. Тишината наоколо ме караше да мисля, че съм в чифлик. Заразхождах се из стаята, тананикайки си под нос, за да се ободря, и чувствах, че съвсем няма да получа даром тези петдесет гвинеи. Най-неочаквано вратата на стаята се отвори безшумно и на прага се показа жената. Жълтата светлина на моята лампа озари тъмния коридор и падна върху прекрасното ѝ, силно разтревожено лице. Веднага забелязах, че трепери от страх, и моето сърце също примря. С треперещ пръст ми даде знак да мълча и ми прошепна на развален английски, като през цялото време се оглеждаше през рамо: „Щях да си ида — каза тя, като се стараеше да говори спокойно. — На ваше място щях да си ида. Нямаше да стоя. Нищо добро не ви чака.“ „Но, госпожо — възразих, — не съм изпълнил онова, за което дойдох. Не мога да си отида, преди да съм видял машината.“ „Не се бавете — продължи тя. — Можете да излезете през вратата, няма кой да ви спре.“ Когато видях, че се усмихвам и клатя отрицателно глава, тя остави всяка сдържаност и пристъпи към мен, кършейки ръце. „За Бога — прошепна, — вървете си, докато не е станало късно!“ Но аз съм упорит по природа и пречките само ме настървяват. Помислих за петдесетте гвинеи, за уморителното пътуване и за безсънната нощ. Нима всичко това ще отиде залудо и ще си замина с празни ръце? Тази жена може би не беше с всичкия си. И макар че ме изплаши повече, отколкото ми се искаше да призная, отново поклатих глава и заявих, че ще остана. Жената понечи да каже още нещо, но в това време над нас се хлопна врата и се чуха стъпки. Тя се вслуша за миг, плесна отчаяно с ръце и изчезна също така бързо и

безшумно, както се беше появила. След малко в стаята влезе полковник Лизандър Старк, съпроводен от нисичък дебел мъж с прошарена брада и двойна гуша, когото стопанинът представи като господин Фергюсън. „Мой секретар и управител — обясни Старк. — Струва ми се, че затворих тази врата на излизане. Да не е станало течение...“ „Точно обратното — отвърнах. — Аз сам отворих вратата, защото е много задушно.“ Той за пореден път ме изглежда подозрително. „Най-добре веднага да започваме работа — заяви накрая. — Сега с Фергюсън ще ви покажем пресата.“ „Да си взема ли шапката?“ „О, не, пресата е вътре.“ „Копаете глина в къщата?“ „Само я пресоваме тук. Но какво значение има! Вие трябва само да прегледате пресата и да установите какво е повредено.“ Тръгнахме нагоре по стълбите. Отпред вървеше полковникът с лампата, след него дебелият управител и накрая аз. Къщата бе стара, същински лабиринт от коридори, проходи и тесни вити стълби. Всички прагове бяха протрити от многото поколения, живели тук. Не видях нито покъщнина, нито килими. Мазилката се ронеше от стените, по които бяха избили зелени влажни петна. Мъчех се да изглеждам спокоен, но предупрежденията на жената не ми излизаха от ума, макар да ги бях отхвърлил, и внимателно наблюдавах моите спътници. Фергюсън беше намръщен и мълчалив, но от малкото думи, които произнесе, се убедих, че е мой съотечественик. Най-сетне полковник Старк спря пред една ниска врата и я отвори. Въведе ме в нещо като килер, където тримата с голяма мъка можехме да се поберем. Фергюсън остана в коридора. „Сега се намираме под хидравличната преса — каза той — и би се получила много неприятна шега, ако някой реши да я включи. Таванът на тая стаичка всъщност е бутало, което се спуска със сила от много тонове върху металния под. Отвън има няколко странични тръби с вода, които поемат силата, предават я и я усилват по известен на вас начин. Всъщност машината работи, но не така добре, както обикновено. След като я огледате, може би ще ни кажете каква е повредата.“ Взех лампата от ръката му и внимателно разгледах пресата. Беше гигантска и много мощна. Дърпайки един след друг лостовете, по съскащия звук веднага разбрах, че в един от страничните цилиндри има теч. При понататъшния оглед установих, че едно от гумените уплътнения на буталото е изместено и машината губи мощност. Обясних всичко това на полковника и на Фергюсън. Двамата

ме слушаха внимателно и ми зададоха няколко практически въпроса — как да поправят занапред подобни повреди. След това влязох отново в стаичката, или камерата на пресата, и още веднъж внимателно я разгледах, за да задоволя любопитството си. Вече бях наясно, че историята с глината е измислица: пълна глупост би било да се строи толкова мощна машина за такава незначителна цел. Стените на стаята бяха дървени, но подът беше железен и както ми се стори, покрит с някакви метални стърготини. Наведох се да го опипам, когато чух сподавено възклицание на немски и видях, че полковникът ме гледа отвън. „Какво правите там?“ — попита той. Вече се бях ядосал, задето ме лъжеха. „Любувам се на вашата глина. Мисля, че бих могъл да ви дам по-добри съвети, ако знаех истинското предназначение на тая машина.“ Тук такси съжалих за думите си. Лицето на полковника доби безмилостно изражение, в очите му блесна зловец огън. „Чудесно, предоставям ви възможност напълно да се запознаете с действието ѝ.“ Той се дръпна, затръшна вратата и завъртя ключа отвън. Хвърлих се натам и започнах да разтърсвам дръжката. Вратата не помръдна. „Хей! — извиках. — Хей, полковник, пуснете ме!“ Тогава сред тишината се разнесоха звуци, от които косите ми настръхнаха. Затракаха лостовете, засъска пробитият цилиндър. Полковникът беше включил пресата!... Лампата стоеше на пода, където я бях оставил, докато разглеждах машината. На светлината ѝ видях как черният таван се размърда и започна да се спуска — бавно, но както отлично знаех, с такава сила, че след минути от мен щеше да остане безформено петно. С вик се хвърлих към вратата, вкопчих се в ключалката, замолих полковника да ме пусне, но неумолимото тракане заглушаваше виковете ми. Таванът беше вече на половин метър от главата ми, а като протегнах ръка, докоснах коравата му грапава повърхност. Мярна ми се мисълта, че смъртта ми може да бъде повече или по-малко болезнена в зависимост от положението на тялото ми в мига, когато падне буталото. Ако легнех ничком, буталото щеше да ме размаже откъм гърба. Тази представа ме вледени. Може би беше по-добре да легна възнак? Но щях ли да имам сили да лежа и да гледам как се спуска страшната черна маса? Вече не можех да се изправа, когато изведнъж зърнах нещо и в сърцето ми блесна лъч надежда. Както ви казах, подът и таванът бяха железни, а стените — дървени. Оглеждайки се, видях тясна ивица жълта светлина между две дъски. В следващия миг тя се

разшири, сякаш някой разместваше дъската. Отначало не повярвах, че пред мен се отваря спасителен изход, но в следващия миг изхвърчах през него и се строполих отвън почти в безсъзнание. Вратата веднага се затвори зад мен и след секунди хрущенето на счупената лампа и силното метално стъргане ми показаха каква опасност съм избягнал... Свестих се, когато някой силно ме затегли за ръкава, и видях, че лежа на каменния под в ниския коридор. Над мен се беше привела някаква жена и ме дърпаше с лявата си ръка, а в дясната държеше свещ. Беше моята спасителка, онази, чийто съвет преди малко така глупаво пренебрегнах. „Идвайте! — задъхана извика тя. — Всеки миг ще дойдат и ще видят, че не сте вътре. Идвайте, няма никакво време!“ Вече не повторих грешката си. Станах със залитане и се завтекох след нея надолу по една вита стълба, която ни изведе в по-широк коридор. Отгоре, точно там, където се намирахме преди малко, прозвучаха забързани стъпки и гласове. Моята водачка спря и се огледа безпомощно, но след миг рязко отвори вратата на една спалня, цялата осветена от лунна светлина. „Това е единственият ви шанс — промълви тя. — Високо е, но може би ще успеете да скочите.“ При последните й думи в края на коридора се показа светлина и аз зърнах сухата фигура на полковник Старк. Тичаше към нас с фенер в едната ръка и с някакви оръжия — нещо като сатър — в другата. Втурнах се към прозореца, отворих го и погледнах надолу. Колко красива беше градината, окъпана в лунното сияние! Как спокойно бе всичко наоколо. От земята ме делиха седем-осем метра. Качих се на перваза, но не се решавах да скоча, исках да узная какво ще стане с моята спасителка и с преследващия ме негодник. Ако се осмелеше да й направи нещо, бях готов да жертвам живота си, за да я спася. Едва успях да помисля това, а той вече я изблъска от вратата и влезе в стаята. Тя го хвана за ръцете в опит да го задържи. „Фриц! Фриц! — викаше тя на английски. — Какво ми обеща след последния път? Каза, че никога вече няма да се повтори. Той няма да каже нищо! Ще си мълчи!“ „Ти си луда, Елизе! — изкрещя той, отскубвайки се от нея. — Искаш да ни погубиш. Той видя толкова много. Пусни ме!“ Сетне я избута, дойде до прозореца и замахна със сатъра. Аз вече се бях провесил отвън на перваза и висях във въздуха, когато той нанесе удара си. Почувствах тъпа болка, пуснах се и паднах в градината. Не бях зашеметен от падането, затова веднага скочих на крака и хукнах с всичка сила през храсталаците,

ясно съзнавайки, че още не съм избегнал опасността. Изведнъж почувствах страшна слабост, погледнах ръката си, която ме болеше все по-силно, и едва тогава забелязах, че палеца ми го няма, а от там шурти кръв. Спрях, за да превържа ръката си с кърпата, но в ушите ми зашумя и паднах в безсъзнание сред розовите храсти. Не зная колко време съм останал така. Сигурно дълго, защото, когато се свестих, луната се беше скрила и небето изсветляваше. Дрехите ми бяха целите мокри от росата, а ръкавът на сакото — подгизнал от кръв. Болката ми припомни случилото се и веднага скочих на крака с чувството за застрашаваща ме опасност. Но за голямо мое учудване, когато се огледах, не видях нито къща, нито градина. Лежал бях до някакъв зелен плет близо до железопътната линия. Недалеч се виждаше дълга сграда, а като се приближих, оказа се гарата, където бях пристигнал предната вечер. Като изключим ужасната рана, всичко ми изглеждаше като някакъв страшен сън. Влязох в салона и попитах кога тръгва първият влак. Казаха ми, че след час има един за Рединг. Дежурен беше същият пазач като снощи. Попитах го познава ли полковник Лизандър Старк. Не беше чувал това име. Видял ли бе вчера чакащия ме файтон? Не, не го бил видял. А има ли наблизко полицейски пост? Да, на три мили. Чувствах се прекалено немощен, за да стигна толкова далеч, затова реших първо да се върна в Лондон и там да се обърна към полицията. Пристигнах в шест и нещо и най-напред отидох при лекаря, той превърза раната и бе така добър да ме доведе тук. Предавам всичко във вашите ръце и ще изпълня всичките ви съвети.

След края на този необикновен разказ останахме известно време безмълвни. После Холмс свали от полицата една от грамадните папки, в които събираше вестникарски изрезки.

— Ето една обява, която може би ще ви заинтересува — каза той. — Появи се преди около три години във всички вестници. „На девети този месец е изчезнал господин Джереми Хейлинг, двавет и шест годишен, инженер хидравлик. Излязъл от дома си в 10 часа вечерта и оттогава не се е прибирал. Бил е облечен...“ и прочие. А! Сигурно това е бил последният път, когато пресата на полковника се е нуждаела от поправка.

— Боже мой! — извика моят пациент. — Ето какво са значели думите на жената.

— Несъмнено. Ясно е, че полковникът е хладнокръвен, отчаян човек, решил да унищожи всички пречки по пътя си подобно на пиратите, които изстребват всички до последния човек на пленения кораб. Но не бива да губим скъпоценно време. Ако сте в състояние да се движите, да вървим най-напред в полицейския участък, а след това в Ейфорд.

След три часа вече пътувахме с влака от Рединг към малкото бъркшърско селце. Бяхме Шерлок Холмс, инженерът, инспектор Брадстрийт от Скотланд ярд, един цивилен агент и аз. Брадстрийт разтвори на коленете си картата на графството и очерта на нея кръг с център Ейфорд.

— Ето — каза той. — Това е кръг с радиус десет мили. Мястото, което търсим, би трябвало да се намира вътре в него. Нали така казахте, че разстоянието е десет мили?

— Да, на един час път.

— И смятате, че са ви пренесли, докато сте били в безсъзнание?

— Така трябва да е станало. Смътно си спомням, че май ме вдигнаха и ме отнесоха нанякъде.

— Не мога да разбера защо са ви пощадили, когато са ви намерили припаднал в градината — казах аз. — Може би жената е успяла да умилостиви негодника.

— Едва ли. Не съм виждал по-освирепяло лице от неговото.

— О, скоро ще си обясним всичко — каза Брадстрийт. — Ето че очертах кръга. Остава да открием къде точно в него се намират хората, които търсим.

— Мисля, че зная къде — спокойно рече Холмс.

— Така ли! — възкликна инспекторът. — Значи вече имате определено мнение? Да видим кой е съгласен с вас. Аз казвам, че мястото е на юг, понеже там е по-пусто.

— Аз пък мисля, че е на изток — рече моят пациент.

— Според мен е на север — обадох се и аз. — Там няма хълмове, а инженерът твърди, че кабриолетът е пътувал през цялото време по равен път.

— Та ние направихме от компаса въртележка! — засмя се инспекторът. — Е, към кого се присъединявате? — попита той Холмс.

— Всички се лъжете.

— Нима е възможно всички да се лъжем?

— Възможно е. Мястото е тук — каза Холмс и посочи центъра на кръга.

— А дванайсетте мили път? — попита Хетърли.

— Шест мили напред и шест назад. Много е просто. Сам казахте, че конят изобщо не бил уморен, когато сте се качили в кабриолета. Така ли щеше да е, ако беше изминал дванайсет мили тежък път?

— Да, би могло и да е хитрост — замислено каза Брадстрийт. — Няма съмнение, че имаме работа с отчаяна шайка.

— И още как — съгласи се Холмс. — Фалшификатори на пари, ето какви са. Машината им трябва за производството на амалгамата, която употребяват вместо сребро.

— Известно ни е съществуването на банда изкусни фалшификатори — каза инспекторът. — Бяха пуснали хиляди монети от половин крона. Дори ги проследихме до Рединг, но там ги изгубихме. Покриха следите си като истински виртуози. Може би сега, благодарение на щастливата случайност, ще ни паднат в ръцете.

Инспекторът се излъга, престъпниците не попаднаха в ръцете на правосъдието. Като наближихме Ейфорд, видяхме огромен стълб дим, който се издигаше зад китка дървета и се димпеше над пейзажа като гигантско щраусово перо.

— Някаква къща ли гори? — попита Брадстрийт, когато влакът спря с пухтене.

— Да, господине — отвърна началникът на гарата.

— Чия е?

— На доктор Бичър.

— Кажете, моля ви — намеси се Хетърли, — доктор Бичър не е ли немец, мършав, с дълъг и тънък нос?

Началникът на гарата се разсмя:

— Не, господине, доктор Бичър е англичанин и наоколо няма подебел човек. Но при него живееше някакъв чужденец, струва ми се, негов пациент. Виж, на него хич не би му навредил един хубав бъркшърски бифтек.

Преди началникът да довърши, ние се завтекохме към мястото на пожара. На невисок хълм се извисяваше голяма сграда, от чиито прозорци излизаха пламъци. Три пожарни цистерни, спрели в градината, напразно се мъчеха да потушат огъня.

— Това е къщата! — силно развълнуван, извика Хетърли. — Ето я пясъчната алея, а там са розовите храсти, сред които лежах. А ето и прозореца на втория етаж, откъдето скочих.

— Е, все пак сте отмъстен — каза Холмс. — Явно дървените стени са пламнали от лампата, която се е строшила при спускането на тавана. Увлечени да ви преследват, враговете ви не са забелязали огъня. Сега огледайте добре събралата се тук тълпа да видите няма ли ги сред нея вашите снощни приятели — макар че според мен най-вероятно вече са на стотина мили от тук.

Предположенията на Холмс се сбъднаха. Никой не беше чувал за прекрасната жена, за свирепия немец и мълчаливия англичанин. Рано сутринта един селянин бе срещнал по пътя за Рединг каруца, натоварена с хора и грамадни куфари. Нататък всички следи се губеха и дори Холмс с цялото му умение не успя да ги открие.

Пожарникарите бяха много учудени от причудливата подредба на къщата и съвсем се слисаха, когато намериха на перваза на втория етаж един човешки палец. Към залез-слънце усилията им най-сетне се увенчаха с успех и огънят бе потушен, но покривът рухна и къщата се превърна в купчина развалини. Освен няколко цилиндъра и железни тръби нищо не остана от пресата, чието оглеждане бе струвало толкова скъпо на нашия злощастен познайник. В пристройката се откриха големи количества никел и олово, но никакви монети. Тях бегълците навярно бяха отнесли в големите куфари, за които разказваше селянинът.

Така и нямаше да разберем по какъв начин Хетърли бе стигнал от градината до мястото, където се бе свестил, ако по пътя не бяха останали ясни следи от краката на двама души — едните много малки, другите необикновено големи. Навярно мълчаливият англичанин, не толкова смел, колкото приятеля му, или по-човечен от него, бе помогнал на младата жена да пренесе припадналия Хетърли.

— И какво — унило завърши младият инженер, когато седнахме във влака, — изгубих палец и петдесет гвинеи, а какво спечелих?

— Опит — усмихнат отвърна Холмс. След което побърза да добави: — Пряка печалба, разбира се, няма, но с разказа за тази случка всеки път ще заплелявате събеседниците си.

БЛАГОРОДНИЯТ ЕРГЕН

Женитбата на лорд Сент Саймън и странният ѝ край наскоро престанаха да занимават висшите кръгове на обществото, в които се движеше злощастният годеник. Нови скандали затъмниха случката и подробностите им отвлякоха вниманието от драмата, която се разигра преди четири години. Имам основания да предполагам, че не всички факти, свързани с този случай, са известни на широката общественост, и тъй като моят приятел Шерлок Холмс взе живо участие в изясняването на загадката, мисля, че спомените ми няма да са пълни без този интересен епизод.

Няколко седмици преди да се задомя, докато още живеях с Шерлок Холмс в квартирата на улица „Бейкър“, един следобед на връщане от разходка той намери на масата писмо. Него ден аз не се показах навън, защото времето се развали, валеше, духаше силен есенен вятър и куршумът, останал в крака ми като спомен от афганистанския поход, напомняше за себе си с глуха болка. Полегнал в едно кресло с вдигнати на стола крака, изчетох вестниците и после дълго време въртях в ръце плика с герб и монограм, чудейки се кой ли е благородният кореспондент на моя приятел.

— Имаш писмо от някакъв аристократ — казах, когато влезе Холмс. — Ако не се лъжа, днес вече получи послания от търговец на риба и митничар.

— Да, кореспонденцията ми е приятно разнообразна — усмихна се Холмс. — Обикновено писмата на по-скромните люде са поинтересни. Това тук май е поредната покана за досадно сборище, от което можеш да се измъкнеш само с лъжа — той разчупи печата и хвърли поглед на съдържанието. — О, не, май и оттук ще излезе нещо.

— Не е ли покана?

— Покана е, но за работа.

— И клиентът е благородник?

— Издънка на един от най-видните английски родове.

— Поздравявам те, скъпи приятелю.

— Уверявам те, драги Уотсън, не общественото положение на клиента ме интересува, а случаят. А този май се очертава интересен. Чете ли вестниците?

— Както виждаш — посочих унило камарата в ъгъла. — Какво друго ми остава.

— Чудесно, значи ще ми помогнеш. Аз чета само криминалната хроника и скръбните вести. Те са най-поучителни. Но ти навярно си прочел за лорд Сент Саймън и женитбата му.

— О, да, и то с голям интерес.

— Отлично! Писмото е тъкмо от лорд Сент Саймън. Ще ти го прочета, а ти ще издириш във вестниците всичко, свързано със случая. Ето:

Уважаеми господин Шерлок Холмс,

От лорд Бекуотър научих, че мога да разчитам на вашата проникателност и дискретност. Затова се решавам да потърся от Вас съвет във връзка с неприятните обстоятелства около моята женитба. Господин Лестрейд от Скотланд ярд се е заел със случая, но ме увери, че няма нищо против Вашето сътрудничество и дори смята, че намесата Ви може да е от полза. Ще бъда при Вас в четири часа следобед и Ви моля да отложите другите си ангажименти, ако имате такива, защото случаят е важен.

С почитания
Робърт Сент Саймън

— Написано е с паче перо, а благородният лорд е изцапал кутрето на дясната си ръка с мастило — отбеляза Холмс, докато сгъваше писмото.

— Пише, че ще дойде в четири часа, а сега е три.

— Тъкмо имаме време да проучим нещата. Заеми се отново с вестниците, моля те, и подреди изрезките в хронологичен ред, докато аз изяснявам самоличността на клиента — и той свали от полицата една дебела червена папка. — Аха, ето го — Холмс седна с разтворената папка на колене. — Робърт Уолсингъм де Вер Сент Саймън, втори син на херцог Балморал. Хм! Герб: три стрели върху

черен щит на син фон. Роден през 1846 година, значи сега е четирийсетгодишен. Зряла възраст за женитба. Бил е заместник-министър на колониите. Баща му, херцогът, е бил министър на външните работи. От едната страна са потомци на Плантагенетите, от другата — на Тюдорите. Хм... Друго няма. Ти навярно си открил по-интересни неща, Уотсън.

— Да, събитието е прясно и около него се вдигна голям шум. Не ти разказах, понеже беше зает с други работи.

— А, намекваш за историята с мебелния магазин. Бързо приключих, всъщност случаят беше ясен от самото начало. Е, какво пише във вестниците?

— Първото съобщение е в светската хроника на „Морнинг поуст“ отпреди няколко седмици: *Ако се вярва на слуховете, предстои бракосъчетание между лорд Сент Саймън, втори син на херцог Балморал, и госпожица Хети Дорън, единствена дъщеря на Алойшъс Дорън, ескуайър от Сан Франциско, Калифорния, САЩ.*

— Кратко и ясно — отбеляза Холмс, протягайки към огъня дългите си сухи нозе.

— През същата седмица друг вестник отделя повече внимание на събитието: *Вероятно скоро ще се чуят призови за протекционистки мерки, та да се опази националният брачен пазар, застрашен от свободната търговия. Един по един аристократичните домове на Англия минават в ръцете на нашите презатлантически сродници. Съвсем скоро списъкът на завоеванията на очарователните нашественички ще се увеличи с още една ценна придобивка. Лорд Сент Саймън, който вече двацет години устоява на стрелите на Купидон, обяви предстоящия си брак с госпожица Хети Дорън, прелестната дъщеря на милионер от Калифорния. Госпожица Дорън, която на приема в Уестбъри привлече вниманието с изяществото и красотата си, е единствена дъщеря със зестра, превишаваща, както се говори, шестцифрено число. Публична тайна е, че напоследък херцог Балморал е принуден да продава картините си, а лорд Сент Саймън притежава единствено малкото имение Бърчмур, така че не само калифорнийската наследничка печели от съюза, благодарение на който от гражданка на република се превръща в носителка на британска титла.*

— Друго няма ли? — попита Холмс с прозявка.

— О, колкото искаш. „Морнинг поуст“ обявява, че венчавката ще е съвсем скромна и ще се състои в църквата „Сейнт Джордж“ на „Хановър скуеър“ в присъствието на най-близките. Тържеството ще е на „Ланкастър гейт“, в украсеното за случая жилище на господин Алойшъс Дорън. Два дни по-късно, значи миналата сряда, има кратко съобщение, че бракосъчетанието се е състояло и че младоженците ще прекарат медения си месец в имението на лорд Бекуотър до Питърсфийлд. Това е всичко до изчезването на младоженката.

— До какво? — надигна се от стола Холмс.

— До изчезването на младоженката.

— Кога е изчезнала?

— По време на сватбения обяд.

— Гледай ти. Случаят е далеч по-интересен, отколкото си мислех. Същинска драма.

— Да, като че ли излиза от рамките на всекидневието.

— Годениците често изчезват преди сватбата, случвало се е младоженки да избягат през медения месец, но точно такъв случай не помня. Моля те, прочети ми подробно всичко.

— Предупреждавам те, че няма кой знае колко подробности.

— Може би ще успеем да ги допълним.

— Случаят е разказан в един от вчерашните сутрешни вестници със заглавие „Необяснима случка на аристократска сватба“. Ето: Семейството на лорд Робърт Сент Саймън изпадна в мъчително недоумение заради странния епизод по време на сватбеното тържество. Както известихме читателите, то се състоя вчера сутринта, но едва днес имаме възможност да потвърдим слуховете, които се понесоха. Въпреки опитите на близките да потулят случая, силният обществен интерес ни задължава да го направим публично достояние. Венчавката се е състояла в църквата „Сейнт Джордж“ на „Хановър скуеър“. Освен бащата на младоженката, господин Алойшъс Дорън, са присъствали само херцог Балморал, лорд Баутър, лорд Юстъс и лейди Клара Сент Саймън (по-малкият брат и сестрата на младоженеца) и лейди Алис Уайтингтън. След венчавката всички се отправили към дома на господин Алойшъс Дорън на „Ланкастър гейт“ за сватбения обяд. Според свидетели малък инцидент предизвикала непозната жена, която се опитала да се вмъкне в къщата след младоженците, заявявайки, че трябва да говори с лорд Сент Саймън. След дълги и

мъчителни увещания била отстранена от иконома и от един лакей. За щастие младоженката влязла в дома преди инцидента и седнала на трапезата. По някое време се оплакала от внезапно неразположение и се оттеглила в стаята си. Отсъствието ѝ доста се проточило и баща ѝ отишъл да провери. Прислужничката му казала, че младоженката била влязла в стаята си само за миг и веднага излязла с наметало и шапка на главата. Според един от лакеите някаква жена изтичала извън къщата, но той и не помислил, че може да е господарката, която би трябвало да е на сватбената трапеза. След като се убедил в изчезването на дъщеря си, господин Алойшъс Дорън заедно с младоженеца уведомил полицията. Предприети са енергични издирвания с убеждението, че странното събитие скоро ще се изясни. Но до снощи нищо не се знаеше за изчезналата дама. Говори се, че полицията е арестувала жената, предизвикала скандалния инцидент преди тържеството, с предположението, че от ревност или с някакъв друг мотив може да е замесена в странното изчезване на младоженката._

— Това ли е всичко?

— Има още едно кратко, но доста важно съобщение.

— Какво е то?

— Че е задържана госпожица Флора Милър, дамата, вдигнала скандала. Оказала се бивша танцьорка в „Алегро“, от няколко години близка с младоженеца. Друго в пресата няма, случаят, изглежда, е изцяло в твои ръце.

— При това обещава да бъде интересен. Не ми се иска да го изпусна. Звъни се, Уотсън, часът е четири и не се съмнявам, че пристига нашият благороден клиент. Остани тук, моля те, необходимо ми е да разполагам с всички сведения, в случай че паметта ми изневери.

— Лорд Сент Саймън — събщи прислужникът, отваряйки вратата.

Влезе джентълмен с приятно и изтънчено бледо лице, с орлов нос, раздразнително присвити устни и погледа на човек, свикнал да се разпорежда. Движенията му бяха енергични и все пак изглеждаше по-възрастен от годините си, може би заради присвитите колене и леко прегърбената стойка. Косата му сивееше и на темето беше съвсем оредяла. Облечен бе подчертано елегантно, с риза с висока яка, черен редингот, бяла жилетка, жълти ръкавици, лачени обуца и светли

панталони. Пристъпи, без да бърза, и се огледа бавно, полюлявайки в дясната си ръка верижката на златно пенсне.

— Добре дошли, лорд Сент Саймън — поклони се Холмс. — Моля, разположете се. Това е моят приятел и колега доктор Уотсън. Седнете по-близо до огъня и да поговорим за вашия случай.

— Крайно неприятен, господин Холмс, както сте разбрали. Научих, че сте се занимавали с подобни деликатни разследвания, макар и не в средите на класата, към която принадлежа.

— Грешите.

— Какво искате да кажете?

— Последният ми клиент беше крал.

— О, нима? Не знаех. Какъв крал?

— Скандинавски.

— И неговата жена ли беше изчезнала?

— Както разбирате, останалите ми клиенти могат да разчитат на същата дискретност, която обещавам и на вас — вежливо отговори Холмс.

— О, да, разбира се! Прав сте, напълно сте прав. Моля за извинение. Е, по отношение на моя случай съм готов да ви дам всички сведения, които биха ви помогнали да си изградите становище.

— Благодаря ви. Известно ми е само онова, което е писано във вестниците, нищо повече. Мога ли да смятам за точно съобщението за изчезването на младоженката?

Лорд Сент Саймън погледна към изрезката.

— Да, непълно, но точно.

— Необходими са ми всякакви подробности, за да мога да си изградя становище. Струва ми се, че най-лесно ще е да ви задавам въпроси.

— Заповядайте.

— Кога се запознахте с госпожица Хети Дорън?

— Преди една година в Сан Франциско.

— Пътували сте из Съединените щати?

— Да.

— Тогава ли се сгодихте?

— Не.

— Но сте станали близки?

— Приятно ми беше присъствието ѝ и тя го разбираше.

— Много ли е богат баща ѝ?

— Казват, че е най-богатият човек по Тихоокеанското крайбрежие.

— Как е натрупал състоянието си?

— От мини. Допреди няколко години не е имал нищо. После открил злато, разработил находището и изведнъж забогатял.

— Разкажете ни за впечатленията си от младата дама. Каква е по характер съпругата ви?

Благородникът повдигна пенснето си и се загледа в огъня.

— Съпругата ми, господин Холмс — каза той, — е била двайсетгодишна, когато баща ѝ е забогатял. Дотогава е расла на воля сред златотърсачите, бродила е по гори и планини и е получила възпитанието си преди всичко от природата, а не от учители. Тя е вироглава, неопитомена и свободна, неспъвана от никакви традиции. Много е импулсивна, дори бих казал — непредвидима. Изключително пряма е и непреклонна. Но никога не бих ѝ дал името, което имам честта да нося — и той многозначително се изкашля, — ако не я смятах за благородна жена. Вярвам, че е способна на геройска саможертва, и мисля, че всичко недостойно я отвращава.

— Имате ли неин портрет?

— Да.

Той отвори един медальон и ни показа портрета на красива млада жена. Беше не фотография, а миниатюра върху слонова кост, като художника чудесно бе изобразил блестящите черни коси, големите тъмни очи и изящните устни. Холмс дълго се вглежда в портрета, после затвори медальона и го върна на лорд Сент Саймън.

— Значи госпожицата пристигна в Лондон и подновихте познанството си?

— Да. Баща ѝ я доведе за сезона. Видяхме се няколко пъти, аз ѝ направих предложение и се оженихме.

— Ако не се лъжа, донесла ви е значителна зестра?

— Нелоща. Не по-голяма от онази, която жените обикновено донасят в нашето семейство.

— И тя остава за вас, след като бракът вече е сключен?

— Не съм се интересувал от тези подробности.

— Напълно естествено. Видяхте ли се с госпожица Дорън в деня преди бракосъчетанието?

— Да.

— В добро настроение ли беше?

— В чудесно настроение. През цялото време говореше за бъдещия ни живот.

— Много интересно. А сутринта в деня на сватбата?

— Беше все така весела.

— После забелязахте ли у нея някаква промяна?

— Да ви кажа право, за пръв път открих колко е горещ темпераментът ѝ. Поводът беше съвсем нищожен и едва ли има някакво отношение към случая.

— Разкажете все пак какво се случи.

— Детинщина, наистина. Докато пристъпвахме назад от олтара, тя изпусна букета си и той падна на една от скамейките. Получи се малко забавяне, но някакъв джентълмен, който седеше там, бързо го вдигна и ѝ го подаде. Когато споменах нещо по повод на случката, тя ми отвърна троснато и докато пътувахме към дома, изглеждаше развълнувана.

— Така. Казвате, че на скамейката е седял някакъв господин. И други хора ли имаше в църквата?

— Да, разбира се! Това не може да се избегне, когато църквата е отворена.

— Джентълменът не беше от приятелите на съпругата ви, така ли?

— Не. Нарекох го джентълмен просто от учтивост, беше някакво незначително лице. Дори не забелязах как изглежда. Но ние, струва ми се, се отклоняваме от случая.

— Значи лейди Сент Саймън се върна от църквата развълнувана. Какво направи, когато влезе в къщата на баща си?

— Видях, че разговаряше с прислужничката си.

— Коя е нейната прислужничка?

— Казва се Алис. Американка е и пристигна с подарката си от Калифорния.

— Доверена прислужничка, така ли?

— Дори прекалено. Подарката ѝ позволяваше твърде много. Но в Америка, естествено, гледат другояче на тези неща.

— Дълго ли разговаря тя с Алис?

— О, няколко минути. Просто го отбелязах.

— Не чухте ли какво си казаха?

— Лейди Сент Саймън каза, че щяла да „реже пеша“. Често употребява такива жаргонни изрази. Дори не разбрах какво значи.

— Американският жаргон понякога е много изразителен — каза Холмс. — И какво направи жена ви след това?

— Влезе в трапезарията.

— Под ръка с вас?

— Не, самичка. Проявява голяма независимост в дреболиите. След десетина минути изведнъж стана, промърмори някакво извинение и излезе от стаята, за да не се върне повече.

— Но, доколкото зная, прислужничката й Алис е казала, че лейди Сент Саймън е влязла в стаята си, сложила си е шапката, метнала е някакво палто върху булчинската си рокля и е излязла.

— Точно така. След това я видели в Хайд парк да разговаря с Флора Милър, жената, която предизвика инцидент в дома на господин Дорън и сега е задържана.

— А, да. Бихте ли ми разказали нещо за тази млада жена и за вашите отношения с нея.

Лорд Сент Саймън свъси вежди и сви рамене.

— В продължение на няколко години бяхме с нея в близки отношения, искам да кажа, в много близки. Тя танцуваше в „Алегро“. Не съм се отнасял зле с нея, затова няма повод да се оплаква, но нали знаете какви са жените, господин Холмс. Флора е много мило създание, извънредно лесно се пали и е изключително привързана към мен. Написа ми ужасни писма, когато научи, че ще се женя. Откровено казано, държах на скромна венчавка именно от опасения да не вдигне скандал в църквата. Веднага след като влязохме в дома на господин Дорън, тя направи опит да се вмъкне вътре, изричайки груби изрази и дори заплахи по адрес на жена ми, но аз бях предвидил нещата и отвън пазеха двама полицаи в цивилни дрехи. Като видя, че вдигнатият от нея шум не постигна нищо, тя се успокои.

— Жена ви чу ли какво става?

— За щастие не.

— Но впоследствие са я видели да разговаря с тази жена?

— Да. Господин Лестрейд се отнася много сериозно към този факт и смята, че Флора е подмамила жена ми в предварително устроена клопка.

— Възможно е.

— Вие на същото мнение ли сте?

— Това е само едно предположение. А вие смятате ли, че е възможно?

— Флора и муха не може да убие.

— Но ревността променя характера. Според вас какво всъщност се е случило?

— Дойдох при вас да чуя обяснение за станалото, не да изричам мое собствено. Разказах ви всичко. След като питате за мнението ми, ще кажа, че е възможно напрежението, изобщо възбудата от съзнанието за рязкото ѝ издигане в обществото да са повлияли върху нервната система на жена ми.

— С една дума, неочаквано умопомрачение?

— Като помисля, че се отказа не лично от мен, но от нещо, към което безуспешно се стремят толкова други, подобно предположение неволно ми идва на ум.

— Какво пък, и това предположение не е без основание — усмихна се Холмс. — Е, лорд Сент Саймън, мисля, че вече разполагам с почти всички сведения. Кажете, моля, от сватбената трапеза имаше ли изглед навън през прозореца?

— Да, виждаха се и улицата, и градината.

— Чудесно, няма да ви задържам повече. Скоро ще ви потърся.

— Ако успеете да разрешите загадката — каза нашият клиент, ставайки от стола.

— Вече я разреших.

— Моля?

— Казвам, че вече разреших загадката.

— Тогава къде е жена ми?

— О, това е подробност, която ще узная скоро.

Лорд Сент Саймън поклати глава.

— Струва ми се, че за разрешението на всичко това са нужни поумни глави от нашите — заяви той и след като се поклони старомодно, излезе.

— Много мило беше от страна на лорда, че ме удостои с честта да сравни главата си с моята — рече усмихнато Холмс. — Мисля, че след тоя разпит можем да изпием по чаша уиски със сода и да

изпушим по една пура. Стигнах до определени заключения още преди клиентът да бе влязъл в стаята.

— О, Холмс! — възкликнах.

— Имам записки за сходни случаи, макар и не толкова бързо след венчавката. Разпитът само потвърди предположенията ми. Понякога незначителни наглед обстоятелства играят много важна роля.

— Но нали аз чух всичко, което чу и ти!

— Да, ала не си запознат с другите случаи, а тъкмо те ми помогнаха да разреши задачата. Подобно нещо се е случило преди няколко години в Абърдийн, а почти съвсем същото — в Мюнхен непосредствено след Френско-пруската война. Случаят е... Аха, ето го и Лестрейд! Здравейте, Лестрейд, там ще намерите празна чаша, а в кутията има пури.

Детективът беше облечен в зелена куртка с шалче на врата, което му придаваше откровено моряшки вид. Носеше черна платнена чанта. След като се ръкува, седна и запусти предложената му пура.

— Какво се е случило? — попита усмихнат Холмс. — Изглеждате недоволен?

— Наистина съм недоволен. Кошмарен е този случай с женитбата на Сент Саймън. Нито края му хващам, нито началото.

— Така ли? Изненадвате ме.

— Да сте чували по-объркана история? А уж всичко е в ръцете ми...

— Дори сте ги измокрили — каза Холмс, пипайки ръкава на зелената куртка.

— Да, претърсих дъното на Серпентината^[1].

— Господи!... Защо?

— Търсех тялото на лейди Сент Саймън.

Холмс се облегна назад в креслото и се разсмя с пълно гърло.

— А фонтана на Трафалгарския площад претърсихте ли? — попита той.

— Какво искате да кажете?

— Че шансовете да намерите младоженката са еднакви на двете места.

Лестрейд изгледа кисело приятеля ми.

— За вас май няма нищо скрито — с насмешка каза той.

— Преди малко научих фактите, но вече съм наясно за този случай.

— Нима! Значи смятате, че Серпентината не играе никаква роля?

— Малко вероятно е.

— Тогава може би ще бъдете така любезен да обясните присъствието на тези неща в езерото? — и той обърна на пода чантата, а отвътре се изсипаха копrienена булчинска рокля, бели пантофки, венец и було, подгизнали от водата. — А също и на това — продължи той и постави върху купчината нов венчален пръстен. — Разплитането на този възел е, разбира се, нищо за професор Холмс.

— О! — възкликна моят приятел, изпускайки кръгчета синкав дим. — Извадили сте тези неща от дъното на Серпентината?

— Не, извадил ги е пазачът. Плували са във водата. Дрехите са разпознати като нейни и си помислих, че тялото едва ли е далеч.

— Ако се придържаме към това блестящото умозаключение, тялото на човека би трябвало винаги да е недалеч от гардероба му! Кажете ми, моля, какво всъщност се надявате да откриете?

— Доказателства за вината на Флора Милър.

— Извънредно трудно ще ви е.

— Така ли мислите? — възкликна Лестрейд. — Аз пък мисля, Холмс, че сте твърде далеч от практиката с вашите дедукции и сравнения. За две минути допуснахте две грешки. В тази дреха има улика против Флора Милър.

— Каква?

— Роклята има джоб. В джоба се намери калъфка за визитни картички, а в калъфката — картонче, на което пише: „Когато това тук свърши, ще се срещнем. Ще те повикам. Ф. Х. М.“ Моето предположение е, че Флора Милър е примамила лейди Сент Саймън и с помощта на съучастници я е скрила някъде. Докато е ставала разправията пред входа, е успяла да пхне в ръцете ѝ тази собственоръчно подписана бележка, за да я повика.

— Отлично, Лестрейд — със смях каза Холмс. — Извънредно тънка проникателност сте проявили. Покажете ми бележката — той пое небрежно листчето, но изведнъж вниманието му се изостри и се чу доволно възклицание: — Да, това наистина е много важно.

— О, така ли?

— Извънредно важно. Поздравявам ви.

Лестрейд се изправи сияещ и се наведе над бележката.

— Но какво е това? Та вие я гледате от опаката страна!

— Напротив, за мен тя е лицевата.

— Лицевата! Вие сте луд. Тия драсканици с молив!

— Това е част от сметка в хотел, която живо ни интересува.

— Но в нея няма нищо. Нали я прочетох — извика Лестрейд. — „4. окт.: нощувка 8 шил., закуска 2 шил. и 6, коктейл 1 шил., закуска 2 шил. и 8, чаша шери 8 п.“ Не виждам нищо тук.

— Вярвам ви. Е, и писъмцето е много важно, особено подписът, така че още веднъж ви поздравявам.

— Вече изгубих доста време — каза Лестрейд. — Според мен най-важното е да се действа, а не да се теоретизира пред камината. Довиждане, господин Холмс. Ще видим кой ще разреши загадката.

Той събра нещата, напъха ги в чантата и тръгна към вратата.

— Позволете да ви кажа още нещо, Лестрейд — обади се проточено Холмс. — Лейди Сент Саймън е просто мит. Няма такова лице и не е имало.

Лестрейд изгледа със съжаление приятеля ми, после се обърна към мен, почука се три пъти многозначително по челото, поклати глава и побърза да излезе. Веднага щом инспекторът затвори вратата, Холмс стана и си облече връхната дреха.

— Вярно, че трябва да се действа — каза той. — Принуден съм да те оставя за малко, Уотсън, на твоите вестници.

Минаваше пет, когато излезе, а след час доставчикът на един деликатесен магазин внесе много широка плитка кутия. Отвори я с помощта на едно младо чираче, което водеше, и започна пред изумения ми поглед да нарежда върху скромната ни махагонова маса разкошна студена вечеря. Имаше желирано месо от глухар и фазан, пастет от гъши черен дроб, стари шишета, покрити с паяжини. След като подредиха всичко това, двамата посетители изчезнаха подобно на джиновете от „1001 нощ“ с обяснението, че всичко е платено и изпратено на този адрес.

Малко преди девет часа в стаята забързано влезе Холмс. Изразът на лицето му беше сериозен, но в очите му светеше пламъче, от което заключих, че предположенията му са се оправдали.

— Аха, вечерята е готова — рече той, потривайки ръце.

— Гости ли чакаш? Яденето ще стигне за петима.

— Да, мисля, че ще имаме гости — каза той. — Чудно ми е, че лорд Сент Саймън още не е пристигнал. Аха, май чувам стъпките му.

Влезе нашият сутрешен посетител. Беше припрян и особено ожесточено въртеше верижката с пенснето си, а на аристократичното му лице бе изписано известно смущение.

— Значи поканата ми стигна до вас? — попита Холмс.

— Да, при това признавам, че съдържанието ѝ ме порази. Уверен ли сте в онова, което ми съобщавате?

— Безусловно.

Лордът се отпусна в едно кресло и разтърка челото си.

— Какво ще каже херцогът, като научи, че член на семейството е бил подложен на такова унижение! — прошепна той.

— Просто злощастно стечение на обстоятелствата. Не виждам никакво унижение.

— Вашата гледна точка е друга.

— Не съзирам ничия вина. Трудно мога да си представя друг начин на действие, макар че е постъпила малко рязко. Но пък нали няма майка, която да я посъветва.

— Нанесено ми бе оскърбление, сър, публично оскърбление! — възкликна лорд Сент Саймън, барабанейки нервно с пръсти по масата.

— Трябва да проявите снизходителност към клетата девойка, попаднала в толкова необичайно положение.

— И дума не може да става за снизходителност. Страшно съм ядосан, с мен постъпиха безсрамно!

— Сякаш се звънна — каза Холмс. — Да, чуват се стъпки. В случай че не успея да ви убедя, лорд Сент Саймън, да проявите милосърдие, поканих застъпник, който може би ще има по-голям късмет от мен — с тези думи той отвори вратата и въведе млада двойка. — Лорд Сент Саймън — каза Холмс, — позволете да ви представя госпожа и господин Франсис Хай Моултън. С госпожа Моултън, струва ми се, се познавате.

При вида на новите посетители нашият клиент скочи от мястото си и се изпъчи със сведени очи и пъхната под ревера длан в поза на оскърбено достойнство. Жената изтича насреща му и протегна ръка, но той не вдигна поглед. Ако го бе направил, едва ли щеше да устои на умоляващия израз на прекрасното ѝ лице.

— Вие се сърдите, Робърт? — каза тя. — Имате пълно основание.

— Извиненията са излишни — с горчивина промълви лорд Сент Саймън.

— О, зная, че постъпих отвратително с вас. Трябваше предварително да ви кажа всичко. Но след като видях Франк, сякаш обезумях и просто не знаех какво върша и какво говоря. Чудя се как не припаднах пред олтара.

— Госпожо, предлагам двамата с моя приятел да излезем, докато се обясните — обади се Холмс.

— Ако мога да кажа и аз своето мнение — рече непознатият, — струва ми се, че в цялата история има твърде много потайност. Лично аз нямам нищо против цяла Америка и Европа да узнаят истината.

Беше дребен жилав мъж със загоряло, гладко избръснато остро лице и живи обноски.

— Наистина е по-добре да разкажа цялата история — заяви дамата. — С Франк се знаем от 1884 година, от лагера Макуайър до Скалистите планини, където татко търсеше злато. Сгодихме се, но тогава татко попадна на жила, а Франк не намери нищо и все повече обедняваше. Баща ми вече не даваше дори да се издума за женитба и ме изпрати в Сан Франциско. Франк ме последва и продължихме да се срещаме тайно от татко. Щеше да побеснее, ако научеше. Франк реши да си търси късмета и ми каза, че ще дойде да ме вземе, когато забогатее колкото баща ми. Обещах му да го чакам и да не се омъжвам, докато е жив. „Защо не се венчаем още сега? — рече тогава Франк. — Така ще бъда по-спокоен, но на никого няма да кажа, че си моя жена, докато не се върна.“ Всичко нагласихме и се оженихме с истински свещеник точно както трябва. После Франк тръгна да си търси щастието, а аз се върнах при татко. Чувах, че Франк бил в Монтана, след това в Аризона, най-сетне в Ню Мексико. После във вестниците се появи съобщение, че един лагер на златотърсачи бил нападат от индианци апахи и в списъка на убитите прочетох името на моя Франк. Замалко не умрях, бях болна няколко месеца. Баща ми свика при мен половината лекари от Сан Франциско. Думица не чух повече за Франк и нито за миг не се съмнявах, че е убит. Тогава в Сан Франциско се появи лорд Сент Саймън, после дойдохме в Лондон и бе уговорена женитба за голяма радост на татко. Винаги съм чувствала, че няма мъж

на света, способен да замести в сърцето ми моя нещастен Франк. Но ако се бях омъжила за лорд Сент Саймън, щях да изпълня дълга си към него. Не сме господари на любовта си, но можем да бъдем господари на постъпките си. Тръгнах с него към олтара с намерението да му бъда добра съпруга. Не зная дали можете да си представите какво почувствах, когато на пътеката към олтара зърнах Франк, седнал на първата пейка! Отначало помислих, че е неговият призрак, но когато погледнах и втори път, си беше все на същото място и ме гледаше изпитателно, сякаш искаше да разбере радвам ли се, че го виждам. Чудя се как не припаднах. Свят ми се зави, думите на свещеника жу жаха като пчели в ушите ми. Не знаех какво да правя. Да прекъсна венчавката и да устроя сцена в черквата? Потърсих го с очи. Той сякаш отгатна мислите ми и постави пръст пред устните си, за да мълча. После видях, че пише нещо на някакво листче — вероятно за мен. На минаване край него изпуснах букета си. Той го вдигна и заедно с цветята пхна в ръцете ми бележката. Молеше ме да отида с него веднага и ми обещаваше да ме повика. И за миг не се усъмних, че мой дълг е да изпълня желанието му. Когато стигнахме у дома, разказах всичко на прислужничката ми, която познаваше Франк от Калифорния и много го обичаше. Заповядах ѝ да мълчи и да приготви някои неща за из път, а също наметалото ми. Зная, че трябваше да обясня всичко на лорд Сент Саймън, но беше невъзможно в присъствието на майка му и на всички онези важни особи. Реших първо да избягам, а после да изясняваме всичко. Седнахме на масата, но след десетина минути изведнъж видях Франк на улицата. Даде ми знак и тръгна към парка. Излязох от стаята, облякох се и изхвърчах след него. По пътя някаква жена ми заговори нещо за лорд Сент Саймън — доколкото разбрах, и той си е имал някаква тайна преди сватбата, но успях да се отскубна от нея и настигнах Франк. Веднага скочихме в един фаятон и отидохме в жилището, което бе наел на „Гордън скуеър“. Там се състоя истинската ми сватба след толкова години чакане. Индианците го пленили и минало доста време, преди да успее да избяга. Отишъл в Сан Франциско, разбрал, че го смятат за убит, и пристигнал подир мен в Англия, за да ме открие в деня на втората ми венчавка.

— Прочетох във вестника — обясни американецът. — Споменати бяха името на младоженката и църквата, но не пишеше къде живеят.

— Обсъдихме двамата как да постъпим. Франк настояваше да обясним откровенно всичко, но мен толкова ме беше срам, че ми се искаше да потъна вдън земя и да не се покажа повече. Само драснах няколко думи на татко, че съм жива. Цялата се смразявах, като си представях всичките тия лордове и лейди как ме чакат да се върна, насядали около масата. Франк ми взе булчинските дрехи, сви ги на вързоп и ги хвърли някъде, за да не ни проследят. Сигурно утре щяхме да заминем за Париж, но ето че тази вечер се появи любезният господин Холмс, макар че не мога да си обясня как е успял да ни намери. Беше много убедителен и мил и съвсем ясно ми доказа, че не съм права, че Франк е прав и че сами себе си обвиняваме, като се крием. После ни предложи да поговорим с лорд Сент Саймън насаме и ние веднага дойдохме тук. Вече знаете всичко, Робърт. Много съжалявам, че ви причиних толкова огорчения, и ми се иска да вярвам, че не мислите нищо лошо за мен.

По време на този продължителен разказ лордът остана в застиналата си поза със свъсени вежди и присвити устни.

— Извинете — проговори той, — но нямам обичай да обсъждам най-съкровенията си чувства публично.

— Значи не искате да ми простите! Не искате да ми стиснете ръката на раздяла?

— Защо не, ако това ще ви достави удоволствие — и той студено пое протегнатата му длан.

— Надявам се, че ще похапнете с нас — покани го Холмс.

— Искате твърде много от мен — отвърна лордът. — Принуден съм да се примиря със станалото, но би било прекалено да се очаква от мен да съм радостен по този повод. Позволете ми да пожелаая приятна вечер на всички — и той с поклон напусна стаята.

— Надявам се, че поне вие ще ме удостоите с компанията си — рече Холмс. — За мен винаги е удоволствие да поговоря с американец, господин Моултън, защото съм от хората, убедени, че безумието на един монарх и заслеплението на един министър няма да попречат на нашите деца да станат след време граждани на една и съща огромна страна с общо знаме.

— Случаят излезе много интересен — отбеляза Холмс, когато гостите си отидоха, — защото ясно показва колко просто е понякога обяснението за съвсем загадъчни на пръв поглед неща. Няма нищо поестествено от събитията, разказани от госпожа Моултън, и нищо понеобяснимо от същите събития, предадени например от господин Лестрейд.

— И ти през цялото време беше наясно с истината?

— От самото начало две неща се набиваха в очи. Първо — че младоженката с желание отива да се венчае и, второ — че само няколко минути след завръщането си у дома внезапно се е разкажала за съгласието си. Явно нещо се бе случило сутринта, предизвиквайки толкова решителна промяна. Какво би могло да бъде? Не е говорила насаме с никого, защото през цялото време е била с младоженеца. Дали не бе видяла някого? В такъв случай той несъмнено е бил американец, понеже тя съвсем отскоро е в Англия и едва ли някой е могъл да придобие над нея такова влияние, че след като го види, изцяло да промени намеренията си. Както сам разбираш, чрез изключване стигаме до заключението, че е американец. Кой може да бъде този американец и защо има над нея толкова силно влияние? Бил ѝ е или любовник, или съпруг. Знаех, че е израсла сред сурови хора в извънредни обстоятелства. Стигнах до заключението си още преди посещението на лорд Сент Саймън. Когато той ни разказа за господина, седнал на пейката, за ненадейната промяна у младоженката, за изпускането на букета — изпитан начин за предаване на писъмце, за разговора с прислужничката и съвсем недвусмисленото намерение да „отреже пеша“, работата ми стана напълно ясна. Тя е избягала с мъж, любовник или съпруг. По-вероятно съпруг.

— А как ги намери?

— Нямаше да е никак лесно, ако в ръцете на нашия приятел Лестрейд не бе попаднало скъпоценно сведение, чието значение той не разбра. Инициалите бяха важни, разбира се, но още по-важно бе да научим, че Моултън е отседнал в един от най-добрите лондонски хотели.

— Как обаче узна това?

— По цените. Осем шилинга за стая и осем пенса за чаша порто се плаща само в най-люксоznите лондонски хотели, които не са много на брой. Във втория, на улица „Нортъмбърланд“, ми казаха, че

господин Моултън, джентълмен от Америка, е напуснал предния ден. Надникнах в счетоводния тефтер и открих вписани същите суми като на сметката. Той заръчал писмата му да се препращат на адрес „Гордън скуеър“ 226. Имах късмета да заваря влюбените вкъщи. Споделих с тях един бащински съвет, доказах им, че е хиляди пъти за предпочитане да обявят положението си пред обществото и по-специално пред лорд Сент Саймън. Поканих ги тук, за да поприказват с него. Както видях, яви се и той.

— Да, но резултатът от срещата не може да се нарече сполучлив. И не може да се каже, че лорд Сент Саймън бе много любезен.

— Е, Уотсън — усмихна се Холмс, — кой знае дали и ти щеше да си особено любезен, ако след притесненията покрай годежа и женитбата ненадейно ти се наложи да се откажеш и от жената, и от парите ѝ. Мисля, че не бива да сме много сурови към лорд Сент Саймън, ами да благодарим на небесата, че не сме изпадали в положение като неговото. Дръпни си сега стола и ми подай цигулката. Остава ни да решим една-единствена задача — как да завършим тази унила есенна вечер.

[1] Изкуствено езеро в Хайд парк. — Б.пр. ↑

БЕРИЛОВАТА ДИАДЕМА

— Холмс — казах аз, както си стоях една сутрин до прозореца и гледах надолу към улицата, — ето и някакъв луд. Колко тъжно, че роднините му са го оставили да излиза сам.

Приятелят ми се надигна лениво от фотьойла и надзърна през рамото ми, мушнал ръце в джобовете на халата си. Беше светла и мразовита февруарска утрин, навалелият предния ден дълбок сняг още застилаше земята, ярко блещукайки в лъчите на зимното слънце. По средата на улица „Бейкър“ минаващите каруци и екипажи го бяха изорали в ронлив кафяв коловоз, ала от двете му страни и по високо натрупаните бордюри на тротоарите бе все така бял, сякаш току-що бе паднал. Сивият плочник беше почистен и изстърган, но оставаше опасно хлъзгав, така че се забелязваха по-малко минавачи от обикновено. Всъщност откъм станцията на метрото не се виждаше жива душа освен онзи единствен господин, чието ексцентрично поведение бе привлякло вниманието ми.

Беше някъде към петдесетте, висок, достолепен и внушителен, с едро, остро изсечено лице и властна осанка. Дрехите му бяха скъпи, без да бият на очи — черен редингот, лъскава шапка, спретнати кафяви гети и добре скроен перленосив панталон. Ала действията му най-нелепо се разминаваха с достойнството на облеклото и чертите му, тъй като тичаше с всички сили, позволявайки си от време на време по някой малък подскок, като изтощен до крайност човек, несвикнал да натоварва особено краката си. Същевременно размахваше ръце, клатеше глава и кривеше лице в най-невероятни гърчове.

— Какво, за Бога, може да му се е случило? — удивих се аз. — Следи номерата на къщите.

— Смятам, че идва тук — рече Холмс, потривайки ръце.

— Тук?

— Да, дори мисля, че идва при мен за професионална консултация. Струва ми се, че разпознавам симптомите. Ха, не ти ли казах?

Още не беше свършил, когато мъжът, запъхтян и задъхан, се втурна към вратата ни и задърпа звънеца, докато цялата къща не закънтя от дрънченето му.

След малко вече беше при нас в стаята, все така запъхтян, все така жестикулиращ, но с толкова натрапчив израз на скръб и отчаяние в очите, че само за миг усмивките ни се стопиха от ужас и съчувствие. За известно време думите отказваха да излязат от устата му и той само се олюляваше и скубеше косите си като човек, докаран до самия ръб на лудостта. После внезапно скочи и заудря главата си в стената с такава сила, че се наложи двамата да се хвърлим отгоре му, за да го издърпаме в средата на стаята. Шерлок Холмс го постави да седне в един фотьойл и като се настани до него, го потупа по ръката и му заговори с онзи благ утешителен тон, с който така добре умееше да си служи.

— Дошли сте да ми разкажете нещо, нали? Изморен сте от бързане. Моля, съземете се най-напред, а после с радост ще се заема с дребния проблем, който се готвите да изложите на вниманието ми.

Близо минута мъжът не каза нищо, само гърдите му учестено се повдигаха и той се бореше да овладее чувствата си. След това изтри чело с кърпата си, стисна здраво устни и се обърна с лице към нас:

— Сигурно ме мислите за луд?

— Разбирам, че сте преживели някаква огромна тревога — отвърна Холмс.

— Бог ми е свидетел, тревога, достатъчна да ме лиши от разум, така внезапно и ужасно връхлетя. Публичното опозоряване бих могъл да посрещна, макар да съм човек, върху чието добро име досега не е падало и петънце. Личното нещастие също може да се преживее, но двете наведнъж, и то в такъв страховит вид, се оказаха достатъчни, за да ме разтърсят до дъното на душата ми. Освен това не става въпрос само за мен. Дори един височайш благородник в тази страна може да пострада, ако не се намери изход от това ужасяващо положение.

— Моля, успокойте се, господине — рече Холмс, — и ме осветлете кой сте и какво точно ви е сполетяло.

— Може би сте чували името ми — отвърна посетителят ни. — Аз съм Александър Холдър от банкерската фирма „Холдър и Стивънсън“ на улица „Треднийдъл“.

Името му действително ни бе добре известно, тъй като принадлежеше на старшия съдружник във втората по големина

банкова компания в Сити. Какво ли се бе случило тогава, та един от най-изтъкнатите граждани на Лондон да изпадне до това жалко състояние? Закакахме, притаили дъх от любопитство, докато с ново усилие на волята той се стегна, за да подхване разказа си:

— Чувствам, че е ценен всеки миг, затова побързах да дойда веднага щом полицейският инспектор ми препоръча да потърся вашето съдействие. Стигнах с метрото до улица „Бейкър“ и от там затичах пеша, защото файтоните едва се влачат в този сняг. Затова и останах без дъх, не съм човек, който много-много се занимава с физически упражнения. Вече се чувствам по-добре, така че ще изложа пред вас фактите възможно най-кратко, но все пак ясно, доколкото ми е по силите. Известно ви е, разбира се, че успехът в банковото дело зависи колкото от способността ни да откриваме възвръщаеми инвестиции за фондовете си, толкова и от разрастването на връзките ни и от увеличаването на вложителите ни. Един от най-печелившите начини да отпускат пари е под формата на заеми с безупречно обезпечение. През последните няколко години свършихме доста работа в тази насока и вече има много благороднически фамилии, на които сме отпуснали солидни суми, обезпечени с техни картини, библиотеки или сребърни прибори. Вчера сутринта седях в кантората си в банката, когато един от служителите ми донесе визитна картичка. Стреснах се, като видях изписаното върху нея име, защото бе не на друг, а на... е, може би е по-добре дори пред вас да не споменавам нищо повече, освен че е име, известно във всички кътчета на света — едно от най-знатните, най-благородни и най-високопоставени имена в цяла Англия. Бях потресен от оказаната ми чест и понечих да го изразя, когато мъжът влезе в кабинета ми, но той веднага пристъпи към деловата част с вида на човек, който иска бързо да приключи с не особено приятна задача. „Господин Холдър — заговори той, — осведомиха ме, че не ви е чужда практиката да отпускате парични суми.“ „Фирмата действително се занимава с това, стига обезпечението да е добро“ — отвърнах. „За мен е въпрос на живот и смърт — продължи той — да се сдобия на мига с петдесет хиляди лири. Разбира се, бих могъл да взема десетократно повече от тази нищожна сума от мои приятели, но определено предпочитам да поставя въпроса на делова основа и да го уредя лично. Сигурно разбирате, че в моето положение не е особено разумно човек да се поставя в ролята на длъжник.“ „Може ли да

попитам докога ви трябва въпросната сума?“ — попитах. „Очаквам големи постъпления следващия понеделник и тогава със сигурност ще възстановя отпуснатите от вас средства заедно със съответната лихва, която сметнете за редно да поискате. Ала за мен е въпрос на живот и смърт парите да ми бъдат изплатени веднага.“ „Бих бил щастлив да ви отпусна сумата дори от собствения си портфейл без по-нататъшни приказки — рекох, — ала такъв харч далеч надхвърля скромните ми възможности. От друга страна, щом се налага да го сторя от името на фирмата, то справедливостта спрямо моя съдружник изисква дори във вашия случай да настоявам за известни гаранции, приети в деловите среди.“ „Определено предпочитам да постъпим именно така — рече той и вдигна квадратния калъф от черен марокен, който бе оставил до стола си. — Несъмнено сте чували за берилвата диадема?“ „Едно от най-ценните национални богатства на империята“ — отвърнах аз. „Именно — и той отвори калъфа, а вътре върху мекото розово кадифе лежеше великолепно бижутерско творение, което току-що беше споменал. — Украшена е с трийсет и девет огромни берила, а цената на златния обков е направо неизчислима. Дори по най-ниски оценки стойността на диадемата двойно превишава сумата, която ви поисках. Готов съм да я оставя като обезпечение.“

Поех скъпоценния калъф и с известно объркване отместих поглед от него към именития си клиент. „Нима се съмнявате в стойността ѝ?“ — попита ме той. „Ни най-малко. Съмнявам се само...“ „Дали подобава да ви я оставя ли? Можете да не се безпокоите за това. И насън не би ми хрумвало да го сторя, ако не бях абсолютно сигурен, че до четири дни ще мога да я взема. Въпрос на чиста формалност. Достатъчно ли е обезпечението?“ „Възщедро е.“ „Разбирате, господин Холдър, че ви давам сериозно доказателство за доверието, което храня към вас въз основа на всичко, което съм чувал за личността ви. Разчитам на вас не само да проявите дискретност и да се въздържате от каквото и да било разгласяване на въпроса, но и преди всичко да опазите диадемата с възможно най-голяма бдителност, защото е излишно да ви казвам какъв огромен публичен скандал ще се разрази, ако с нея се случи нещо. И най-малката повреда ще бъде почти толкова голямо зло, колкото ако изобщо изчезне, тъй като на света не съществуват други берили, достойни да се мерят с тези, и ще бъде

невъзможно да се заменят. Въпреки това ви я оставям с пълно доверие и лично ще мина да я прибера в понеделник сутринта.“

Тъй като виждах, че клиентът ми е нетърпелив да си тръгне, не казах нищо повече. Повиках касиера и му наредих да отброи петдесет банкноти по хиляда лири. Когато обаче отново останах сам със скъпоценния калъф на масичката пред мен, не можех да не се замисля с някакво лошо предчувствие за огромната отговорност, стоварила се на плещите ми. Тъй като диадемата беше национално богатство, не можеше да има никакво съмнение какъв ужасяващ скандал щеше да последва, сполетеше ли я някакво нещастие. Вече съжалявах, че изобщо се бях съгласил да поема такава бреме. Тъй или инак, вече беше късно да променям решението си, затова я заключих в личната си каса и отново се върнах към работата си. Когато се свечери, почувствах, че ще бъде необмислено да оставя такава скъпоценна вещ в кантората. Банкови каси са били обирани неведнъж, защо да не се случи и с мен? А ако действително станеше така, в какво ужасно положение щях да изпадна! Затова реших през следващите няколко дни всеки път да нося калъфа с мен от кантората до дома си и обратно, така че нито за миг да не се разделям с него. В изпълнение на този замисъл повиках файтон и се прибрах в къщата си в Стратъм, взимайки диадемата със себе си. Задишах свободно едва след като я качих горе и я заключих в писалището в тоалетната ми стаичка. Сега няколко думи за домакинството ми, господин Холмс, тъй като искам да си представите всичко възможно най-пълно и точно. Конярят и прислужникът ми не спят в къщата, така че можем изобщо да не ги броим. Имам три прислужнички, които работят за мен от години и чиято абсолютна преданост е извън всякакво съмнение. Четвъртата — Люси Пар, втората прислужничка на масата — е на служба при мен само от няколко месеца, но постъпи с отлични препоръки и до момента напълно ме удовлетворява. Много красиво момиче е и веднага привлече почитатели, които се навъртат край къщата. Това е единственият ѝ недостатък, който намираме в нея, но сме убедени, че във всяко едно отношение е свършено почтено момиче. Толкова за прислугата. Самото ми семейство е толкова малобройно, че описанието му няма да ми отнеме много време. Вдовец съм и имам един-единствен син — Артър. Той ме разочарова, господин Холмс, разочарова ме най-прискърбно. Не се съмнявам, че вината е моя.

Казват, че съм го разглезил. И най-вероятно е така. Когато жена ми почина, разбрах, че само той ми е останал, и му посветих цялата си любов. Не можех да понеса усмивката да помръкне на лицето му дори за миг. Никога нищо не съм му отказвал. Може би и за двама ни щеше да е по-добре да се бях държал малко по-строго с него, но съм му мислел само доброто.

Естествено, възнамерявах синът ми да ме наследи в банката, но той не показва делови наклонности. Беше необуздан, своенравен и, да ви кажа самата истина, не можех да му гласувам доверие да борави с големи суми. Като юноша стана член на един аристократичен клуб, където очарователните му маниери скоро го превърнаха в близък приятел на доста хора с бездънни кесии и скъпи навици. Пристрасти се към картите и взе да пилее пари по конни надбягвания, докато не започна непрекъснато да идва при мен и да ме умолява да увелича издръжката му, за да покрие дълговете си. Неведнъж прави опит да се откъсне от опасната компания, с която се беше сдружил, но всеки път влиянието на приятеля му сър Джордж Бърнуел се оказваше достатъчно силно да го придърпа обратно. Всъщност не се учудвах особено, че човек като сър Джордж Бърнуел е придобил такова влияние над него, защото синът ми често го е водил къщи и лично съм се убедил, че едва устоявам на завладяващите му маниери. Той е по-възрастен от Артър, светски лъв до мозъка на костите, навсякъде е бил, всичко е видял — изобщо бляскав разказвач и изключително красив мъж. Ала като се замисля хладнокръвно за него, далеч от обаятелното му присъствие, убеден съм от циничните му приказки и погледа, който съм улавял в очите му, че е човек, на когото не бива да се вярва особено. Така мисля, а същото мисли и моята малка Мери с женската си проникателност за човешкия характер. Само нея остава да ви опиша. Тя е моя племенница, но когато преди пет години брат ми почина, я осинових и оттогава я гледам като моя дъщеря. Мери е направо слънчев лъч в дома ми — мила, любвеобилна и прелестна, великолепна икономка и домакиня, същевременно нежна, тиха и внимателна като истинска жена. Тя е дясната ми ръка. Направо не знам какво щях да правя без нея. Само в едно отношение винаги се е противопоставяла на желанията ми. Моето момче на два пъти я моли да се омъжи за него, защото всеотдайно я обича, но тя все му отказваше. Струва ми се, че ако изобщо някой можеше да го вкара в

правия път, единствено на нея ѝ беше по силите, и този брак можеше да промени целия му живот, ала, уви! — вече е твърде късно, непоправимо късно!

Сега вече познавате хората, които живеят под моя покрив, господин Холмс, затова ще продължа злощастния си разказ. Когато снощи след вечеря се оттеглихме за кафе в дневната, разказах на Артър и Мери за случилото се през деня и за безценното съкровище, попаднало под нашия покрив, пропускайки единствено името на клиента. Сигурен съм, че Люси Пар, която поднесе кафето, вече бе излязла от стаята, но не мога да се закълна, че вратата е била затворена. Мери и Артър много се заинтригуваха и поискаха да видят прочутата диадема, но аз реших, че е по-добре да не я пипаме. „Къде си я сложил?“ — попита Артър. „В личното ми писалище.“ „Е, силно се надявам, че няма да оберат къщата тази нощ“ — рече той. „Заклучил съм го“ — отвърнах. „Ами, това писалище ще го отвори всеки стар ключ. Като момче и аз самият съм го правил с ключа от шкафа на тавана.“ Той често говореше какво ли не, така че не обърнах особено внимание на думите му. Ала по-късно той ме последва в стаята с много сериозно лице. „Виж, татко — започна, забил очи в земята, — можеш ли да ми дадеш двеста лири?“ „Не, не мога! — отговорих рязко. — Винаги съм бил прекалено щедър с теб по отношение на парите.“ „Винаги си бил много добър — продължи той, — но задължително трябва да намеря тези пари, иначе никога вече няма да мога да се покажа в клуба.“ „Толкова по-добре!“ — викнах. „Да, но нали не искаш да го напусна обезчестен — каза той. — Няма да мога да понеса такъв позор. Трябва задължително да събера парите, а ако ти не ми ги дадеш, ще се наложи да потърся друг начин.“ Бях страшно ядосан, защото този месец за трети път ме молеше за пари. „Няма да получиш нито фартинг от мен!“ — извиках, а той се поклонил и излезе от стаята, без да продума. Когато си отиде, отключих писалището, убедих се, че съкровището ми е непокътнато, и отново го заключих. После тръгнах да проверя дали навсякъде в къщата е затворено — задължение, което обикновено оставям на Мери, но реших, че тази вечер е по-добре сам да направя обиколката. Докато слизах по стълбите, заварих Мери до страничния прозорец в антрето, а като се приближих, тя затвори и го залости. „Кажки, татко — попита тя и ми се стори леко разтревожена, — ти ли пусна Люси навън тази

вечер?“ „Не, няма такова нещо.“ „Тъкмо се прибра през задния вход. Не се и съмнявам, че е излязла само до страничната порта да се види с някой, но надали е безопасно и си мисля, че на това трябва да се сложи край.“ „Непременно говори с нея сутринта — или може би аз да го сторя, ако предпочиташ. Сигурна ли си, че навсякъде е залостено?“ „Да, татко, сигурна съм.“ Старая се да ви разкажа всичко, което може да има някакво отношение към случая, господин Холмс, но моля, питайте за всяко обстоятелство, останало не докрай изяснено.

— Напротив, изложението ви е изключително ясно.

— Сега стигам до онази част от историята, където особено бих искал да е ясно. Не спя много дълбоко, а неспокойните ми мисли несъмнено са изострили това ми състояние повече от обикновено. Така че някъде към два часа се събудих от някакъв звук в къщата. Той затихна още преди да се бях разсънил напълно, ала аз останах с впечатлението, че сякаш някъде внимателно се затваря прозорец. Лежах, напрегнал слух до краен предел. Изведнъж за мой ужас съвсем отчетливо долових тихи стъпки в съседната стая. Измъкнах се от леглото, целият разтреперан от страх, и надзърнах зад ръба на вратата към тоалетната ми стаичка. „Артър! — изкрещях. — Негодник такъв! Крадец! Как смееш да докосваш диадемата?“ Газената лампа светеше наполовина, както я бях оставил, и нещастното ми момче, само по риза и панталон, стоеше точно до нея с диадемата в ръце. Като че ли я извиваше или огъваше с всичка сила. Когато чу вика ми, я изпусна и се обърна към мен, блед като мъртвец. Грабнах диадемата и я огледах. Едно от златните връхчета, украсено с три берила, липсваше. „Мерзавец! — развиках се, не на себе си от ярост. — Унищожил си я! Опозорил си ме завинаги! Къде са скъпоценностите, които си откраднал?“ „Откраднал?“ — извика той. „Да, откраднал, долен крадец такъв!“ — изревах и го разтърсих за рамото. „Нищо не липсва. Не е възможно да липсва“ — каза той. „Липсват цели три камъка. И ти отлично знаеш къде са. Нима освен крадец трябва да те нарека и лъжец? Не те ли видях със собствените си очи как се опитваш да откъснеш още едно парче?“ „Нарече ме какъв ли не, достатъчно — рече той. — Няма да търпя повече. Няма да кажа нито дума по този въпрос, щом си решил да ме обиждаш. Утре сутринта напускам този дом и сам ще се оправям по широкия бял свят.“ „Ще го напуснеш заедно с полицията! — викнах аз, полуобезумял от скръб и ярост. —

Ще ги накарам да разровят всичко до дъно!“ „Няма да научиш нищо от мен — отвърна той със страст, каквато не бях и подозирал у него. — Щом си решил да викаш полицията, нека полицията сама открие каквото може.“ По това време вече цялата къща беше накрак, защото в гнева си бях повишил глас. Първа в стаята се втурна Мери. Щом зърна диадемата и лицето на Артър, отгатна всичко и с вик се строполи безчувствена на пода. Изпратих прислужничката да повика полицията и веднага поверих разследването в техни ръце. Когато инспекторът и един пристав влязоха в къщата, Артър, стоял дотогава смръщен и със скръстени ръце, ме попита дали наистина възнамерявам да го обвиня в кражба. Отговорих, че става дума не за личен, а за обществен въпрос, защото опропастената диадема е държавна собственост. Бях твърдо решен за всичко думата да има законът. „Поне не им позволявай да ме арестуват веднага — каза той. — Ще бъде колкото в твоя, толкова и в моя полза да изляза навън за пет минути.“ „За да се измъкнеш, нали, или може би да укриеш откраднатото!“ — отвърнах. А после, осъзнавайки в какво страшно положение бях изпаднал, започнах да го умолявам да си спомни, че на карта е заложена не само моята чест, но и честта на човек, далеч по-високопоставен от мен; и че действията му заплашват да предизвикат скандал, който ще разтърси цялата нация. Би могъл да предотврати всичко това, ако склони да ми каже какво е направил с трите липсващи камъка. „Поне се дръж като мъж — му казах. — Заловен си на местопрестъплението и никакво признание не може да стори вината ти по-отвратителна. Достатъчно е да поправиш нещата, доколкото е във властта ти да ни кажеш къде са берилите, тогава всичко ще бъде простено и забравено.“ „Запази опрощението си за онези, които имат нужда от него“ — отвърна той и презрително ми обърна гръб. Явно дотолкова бе закоравял, че не можеха да го трогнат никакви мои думи. Оставаше един-единствен начин. Извиках инспектора и го предадох на правосъдието. Незабавно претърсихме всичко — не само него самия, но и стаята му, а също всяка педя от къщата, където би могъл да скрие скъпоценните камъни. Не открихме нито следа от тях, а окаяникът така и не пожела да проговори въпреки всевъзможните ни увещания и заплахи. Тази сутрин го преместиха в затворническата килия, а след като преминах през всички полицейски формалности, побързах да ви посетя, умолявайки ви да впрегнете способностите си, за да разплетете тази история. От полицията

открито признаха, че за момента не могат да направят нищо повече. Можете да си позволите всякакви разходи, каквито сметнете за необходими. Вече съм обявил и награда от хиляда лири. Милостиви Боже, какво ще правя! Само за една нощ загубих честта си, скъпоценностите и сина си. Какво ще правя, какво!

И долепил ръце до главата си, господин Холдър започна да се люлее напред-назад, мрънкайки като дете, чиято скръб не могат да изразят вече никакви думи.

Известно време Шерлок Холмс не продума, сбърчил вежди и приковал очи в огъня.

— Посещават ли ви много хора? — попита той.

— Не, никой освен съдружника ми със семейството си и от време на време някой приятел на Артър. Напоследък сър Джордж Бърнуел ни гостува веднъж-два пъти. За друг не се сецам.

— А излизате ли често в обществото?

— Артър излиза. Ние с Мери си седим у дома. И двамата не сме много по светския живот.

— Доста необичайно за младо момиче.

— Тя си е тиха по природа. А и вече не е толкова млада. На двайсет и четири години е.

— От това, което казахте, разбирам, че случилото се е било тежък удар и за нея.

— Направо ужасен! Тя е дори по-разстроена и от мен.

— Но и двамата не храните съмнения, че виновникът е именно синът ви?

— Нима е възможно, нали аз самият го видях да държи диадемата в ръцете си.

— Трудно бих приел това за решаващо доказателство. Беше ли повредена останалата част от диадемата?

— Да, беше изкривена.

— Не ви ли е хрумвало, че синът ви се е опитвал да я изправи?

— Да ви благослови Господ! Стараете се, доколкото можете, заради него, а и заради мен. Но задачата ви е прекалено тежка. Какво изобщо е търсел там? Ако намерението му е било толкова невинно, защо не го каже?

— Именно. А ако е виновен, защо не измисли някоя лъжа? Мълчанието му, струва ми се, накланя везните и в двете посоки.

Определено има няколко забележителни момента в този случай. Какво смята полицията за шума, който ви е събудил?

— Смятат, че може би Артър го е причинил, когато е затварял вратата на спалнята си.

— Крайно вероятно наистина! Сякаш човек, замислил престъпление, ще затръшне вратата на стаята си, за да разбуди цялата къща. А какво казват за изчезналите камъни?

— Все още почукват по подовете и претърсват мебелите с надеждата да ги открият.

— Хрумна ли им да потърсят извън къщата?

— Да, проявиха изключителна енергичност. Претърсиха цялата градина до милиметър.

— Хайде сега, уважаеми господине — рече Холмс, — не е ли вече очевидно, че цялата тази работа отива далеч по-дълбоко, отколкото вие или полицията сте били склонни първоначално да допуснете? За вас случаят изглежда прост; на мен ми се струва крайно заплетен. Помислете за миг какво предполага вашата теория. Според вас синът ви става от леглото си, спуска се с огромен риск до тоалетната ви стаичка, отваря писалището ви, изважда диадемата, отчупва една мъничка част, за което напъня цялата си сила, отива някъде другаде, скрива само три камъка от трийсет и деветте, и то така умело, че никой не може да ги намери, а после с останалите трийсет и шест се връща в тоалетната ви стаичка, където се излага на огромна опасност да бъде разкрит. Питам ви сега, логично ли ви звучи подобна теория?

— Ала с какво друго разполагаме? — провикна се bankerът с отчаян жест. — Ако мотивите му са били невинни, защо не ги обясни?

— Именно това трябва да разберем — отвърна Холмс, — затова, ако позволите, господин Холдър, ще отидем заедно в Стратъм и ще отделим един час да огледаме подробностите по-отблизо.

Приятелят ми настоя да ги придружа в експедицията, което и без това копнеех да сторя, тъй като любопитството и съчувствието ми бяха възбудени докрай от историята, която чухме. Признавам, че за мен вината на bankerския син изглеждаше също толкова очевидна, колкото и за клетия баща, ала хранех такава вяра в преценката на Холмс, че чувствах с цялото си сърце — докато приетото обяснение не го задоволяваше, имаше основания за надежда. През целия път на юг към

предградието Холмс почти не продума, а просто седеше, обронил брадичка на гърдите си и нахлупил шапката си ниско над очите, потънал в дълбоки размишления. Клиентът ни сякаш бе почерпал свежи сили от тънкия лъч надежда, който му бяха подали, и дори подхвана с мен накъсан разговор за професионалните си дела. Кратко пътешествие с влака и още по-кратка разходка пеша ни изведоха пред Феърбанкс — скромното обиталище на големия финансист.

Феърбанкс бе голяма квадратна къща от бял камък, разположена малко навътре от пътя. Входа препречваха две високи железни порти, зад които се виждаха широка алея за екипажи и покрита със сняг моравя. Отдясно ниски шубраци извеждаха на тясна пътека между два спретнати плета, свързващи пътя и вратата на кухнята — входа за доставчиците. Отляво една алея водеше към конюшните, без да е всъщност част от имението, тъй като беше общински път, макар и слабо използван. Холмс ни остави пред вратата и бавно обиколи къщата, като мина първо покрай фасадата, продължи по пътеката за доставчиците, а после през градината отзад излезе на алеята към конюшните. Толкова се забави, че двамата с господин Холдър влязохме в дневната и зачакахме пред камината да се върне. Седяхме така в мълчание, когато вратата се отвори и в стаята влезе млада жена. Беше доста над средния ръст, стройна, с тъмна коса и тъмни очи, които изглеждаха още по-тъмни на фона на съвършено бледото ѝ лице. Струва ми се, че не бях виждал жена с такава мъртвешка бледност. В устните ѝ също не бе останала капка кръв, но очите ѝ бяха зачервени от плач. Когато се плъзна в стаята, скръбта ѝ ме порази — много по-дълбока, отколкото при банкера сутринта, при това още по-учудваща при нея, тъй като очевидно беше жена със силен характер и огромни способности да се владее. Сякаш без да забелязва присъствието ми, тя се насочи към чичо си и го погали по косата с ласкавата си женствена ръка.

— Вече си се разпоредил да освободят Артър, нали, татко? — попита тя.

— Не, момичето ми, работата трябва да се изясни до дъно.

— Но аз съм толкова сигурна, че е невинен. Нали знаеш какво нещо е женската интуиция. Просто знам, че не е сторил нищо лошо, и после ще съжаляваш, че си се държал така сурово с него.

— Но защо мълчи, ако е невинен?

— Кой знае? Може би защото се гневи, че го подозираш.

— Как да не го подозирам, като сам го видях с диадемата в ръце?

— Сигурно я е взел само за да я разгледа. Моля те, моля те, повярвай ми, че е невинен. Откажи се от всичко това и не го споменавай повече. Толкова е ужасно, само като си помисля, че скъпият ни Артър е в затвора!

— Няма да се откажа, докато камъните не се намерят, Мери, за нищо на света! Привързаността ти към Артър те заслепява за ужасните последици, които ще сполетят самия мен. Вместо да потулвам цялата работа, дори доведох един господин от Лондон, за да проучи всичко още по-задълбочено.

— Този господин ли? — попита тя и се извърна към мен.

— Не, неговия приятел. Пожела да го оставим сам. В момента е на алеята към конюшните.

— Алеята към конюшните? — и тя учудено повдигна тъмните си вежди. — Какво ли се надява да открие там! А, ето го и него, предполагам. Вярвам, господине, ще съумеете да докажете онова, което, убедена съм, е самата истина — а именно че братовчед ми Артър няма нищо общо с това престъпление.

— Напълно споделям мнението ви и заедно с вас вярвам, че ще успеем да го докажем — отговори Холмс и се дръпна към постелката пред вратата, за да изтърси снега от обувките си. — Предполагам, имам честта да разговарям с госпожица Мери Холдър. Мога ли да ви задам няколко въпроса?

— Дори ви моля да го сторите, господине, особено ако това ще помогне за изясняването на тази ужасна история.

— Вие самата нищо ли не чухте снощи?

— Нищо, докато чичо ми не се развика. Тогава вече чух и веднага слязох долу.

— Вечерта сте затворили вратите и прозорците. Всички прозорци ли затворихте?

— Да.

— Тази сутрин всички ли бяха залостени?

— Да.

— Една от прислужничките ви си има някакъв хубавец, нали? Струва ми се, предната вечер сте отбелязали пред чичо си, че е излизала да се види с него?

— Да. Тъкмо тя поднасяше кафето в дневната и може да е чула, когато чичо ми каза за диадемата.

— Разбирам. Намекват, че може да е излязла да го съобщи на своя хубавец и че може двамата да са замислили обира.

— Каква е обаче ползата от тези мъгляви теории — нетърпеливо се провикна банкерът, — като ви казвам, че със собствените си очи видях Артър да държи диадемата?

— Имайте малко търпение, господин Холдър. Непременно ще се върнем и на това. А сега за момичето, госпожице Холдър. Предполагам, че сте я видели да се прибира през кухненската врата, нали?

— Да. Когато отидох да проверя дали вратата е залостена за през нощта, я срещнах, докато се вмъкваше вътре. В сумрака видях и мъжа.

— Познавате ли го?

— Да, познавам го, зарзаватчията, който ни носи зеленчуци. Казва се Франсис Проспър.

— Стоеше — продължи Холмс — вляво от вратата, тоест малко по-нагоре по пътеката от мястото, където се пада входът към кухнята, нали?

— Да, така беше.

— И има дървен крак?

В изразителните черни очи на младата жена проблесна нещо като страх.

— Боже, та вие сте същински магьосник — рече тя. — Откъде знаете?

И се усмихна, но по острото напрегнато лице на Холмс не зърна ответна усмивка.

— А сега ще се радвам да се кача на горния етаж — каза той. — Вероятно по-късно отново ще пожелаея да обиколя къщата отвън. Може би е най-добре да огледам първо долните прозорци, преди да преминем нагоре.

И той чевръсто обходи прозорците един след друг, като поспря само пред големия прозорец на антрето към алеята за конюшните. Дори го отвори и внимателно изследва перваза с помощта на силната си лупа.

— Да се качим сега горе — рече накрая.

Тоалетната стая на банкера представляваше малко помещение, просто обзаведено със сив килим, огромно писалище и продълговато огледало. Холмс пристъпи първо към писалището и впи поглед в ключалката.

— С кой ключ е било отворено?

— С онзи, който синът ми сам посочи — от шкафа на тавана.

— При вас ли е сега?

— Ето го там, на тоалетната масичка.

Шерлок Холмс го взе и отвори писалището.

— Ключалката не издава нито звук — каза той. — Нищо чудно, че не ви е събудила. В този калъф, предполагам, е диадемата. Хайде да я погледнем.

Той отвори калъфа, извади диадемата и я сложи на масата. Беше великолепно произведение на бижутерското изкуство, а трийсет и шестте берила бяха най-красивите камъни, които някога съм виждал. В единия край диадемата завършваше с огънат нащърбен ръб — там, където е било изтръгнато връхчето с трите скъпоценни камъка.

— А сега, господин Холдър — рече Холмс, — ето това ъгълче тук напълно съответства на другото, което така злощастно е изчезнало. Може ли да ви помоля да го отчупите, ако обичате.

Банкерът се отдръпна ужасен:

— И насън не би ми хрумнало подобно нещо.

— Тогава аз ще опитам — каза Холмс и внезапно огъна връхчето с всички сили, ала напразно. — Леко поддаде, но въпреки че съм изключително силен в пръстите, ще ми трябват часове, докато го счупя. Обикновен човек изобщо няма да успее. А и да бях успял, господин Холдър, какво според вас щеше да се случи? Щеше да се чуе трясък като от пистолетен изстрел. Нима твърдите, че всичко това е станало само на няколко метра от леглото ви, без да чуете нищичко?

— Вече не знам какво да мисля. Тъна в пълен мрак.

— Може би по-нататък нещата ще се прояснят. Какво мислите вие, госпожице Холдър?

— Признавам, че все още споделям объркването на чичо ми.

— Синът ви е бил без обувки или пантофи, когато сте го видели, нали?

— Нямаше друго на него освен панталон и риза.

— Благодаря ви. Определено извадихме необичаен късмет в това разследване и можем да се сърдим единствено на себе си, ако не успеем да изясним нещата. С ваше позволение, господин Холдър, сега ще продължа проучванията си навън.

И Холмс настоя да излезе сам с обяснението, че разни излишни отпечатъци само ще сторят задачата му по-трудна. Нямаше го близо час, ако не и повече, а накрая се върна с натежали от сняг обувки и неразгадаемо както винаги лице.

— Мисля, че вече видях, каквото имаше да се види, господин Холдър — каза той. — Сега мога да ви служа най-добре, като се прибера у дома.

— Ами камъните, господин Холмс? Къде са камъните?

— Това не мога да ви кажа.

Банкерът закърши ръце:

— Никога вече няма да ги видя! — извика той. — Ами синът ми? Все още ли ми вдъхвате надежда?

— Мнението ми ни най-малко не се е променило.

— Тогава кажете ми, в името Божие, какви тъмни дела са се вършили в дома ми тази нощ?

— Ако утре ме посетите в квартирата ми на улица „Бейкър“ между девет и десет сутринта, ще бъда щастлив да сторя каквото ми е по силите, за да изясня нещата. Да разбирам ли, че ми давате картбланш да действам от ваше име, при условие че успея да възстановя скъпоценните камъни, и не поставяте никакви парични ограничения относно средствата, които може да ми потрябват?

— Бих дал и последния си грош, само и само да върнете камъните.

— Много добре. Междувременно ще продължа с разследването. Довиждане, макар че вероятно преди свечеряване отново ще се наложи да се отбия насам.

За мен беше очевидно, че приятелят ми вече си бе създад становище по случая, въпреки че съвършено не можех да си представя до какви изводи бе стигнал. По обратния път към къщи неколнократно си позволих да го подпитам по въпроса, но той всеки път се изплъзваше с други теми, докато накрая отчаян се предадох. Когато се прибрахме, още нямаше три часа. Холмс побърза да се скрие в стаята си и само след няколко минути отново се появи пременен като

обикновен скитник. С яката, обърната навътре, с лъскавото овехтяло сако, червения шал и износените си ботуши бе идеален представител на въпросната класа.

— Струва ми се, че ще свърши работа — рече той, докато се оглеждаше в огледалото над камината. — Много ми се ще да те взема с мен, Уотсън, но се страхувам, че няма как. Може и да съм попаднал на следа във връзка с този случай, а може и да гоня вятъра, но скоро ще разбера със сигурност. Надявам се да се върна до няколко часа.

И той отрязва парче говеждо от оставения на бюфета бут, мушна го между две филии хляб и като пхна грубоватата закуска в джоба си, пое на набелязаната експедиция.

Тъкмо бях привършил с чая, когато Холмс се появи, очевидно в отлично настроение, размахвайки стар гумен ботуш. Захвърли го в ъгъла и си наля чаша чай.

— Минавах оттук и спрях, колкото да надникна — рече той. — Веднага продължавам нататък.

— Накъде?

— Към другия край на Уестенд. Този път може да ме няма доста по-дълго. Не ме чакай, ако се забавя.

— Как върви?

— Горедолу. Не се оплаквам. Пак се отбих в Стратъм, но не се обадох в къщата. Много симпатичен малък проблем, не бих го пропуснал за нищо на света. Така или иначе, стига съм бърборил, крайно време е да сваля тези неуважителни дрипи и да се завърна към високоуважаемата си персона.

По държането му познавах, че има далеч по-сериозни основания да е доволен, отколкото издаваха думите му. Очите му светеха, по жълтеникавите му страни бе избил дори малко цвят. Втурна се нагоре по стълбите и след малко чух как се затръшва входната врата, което ми подсказа, че отново се е отдал на любимия си лов.

Чаках до полунощ, но от него нямаше и следа, така че накрая се оттеглих в стаята си. Не беше необичайно да не се прибира денонощия наред, тръгнаше ли по гореща следа, затова закъснението му не ме изненада. Не знам в колко часа се беше върнал, но когато сутринта слязох на закуска, заварих го свеж и бодър с чаша кафе в едната ръка и вестник в другата.

— Ще ме извиниш, че започнах без теб, Уотсън — посрещна ме Холмс, — но, надявам се, не си забравил, че имаме доста ранна уговорка с клиента ни тази сутрин.

— Наистина, вече минава девет — отвърнах аз. — Няма да се изненадам, ако е той. Стори ми се, че чух звънец.

Наистина беше нашият приятел финансистът. Настъпилата в него промяна ме потресе, тъй като едрото му широко лице сега бе хлътнало и сгърчено, а косата му ми се стори най-малко два пъти по-бяла. Влезе изтощен и унил, от което ме заболя дори повече от бурното му появяване предната сутрин. Строполи се във фотьойла, който му подадох.

— Не знам с какво съм заслужил такова тежко изпитание — рече той. — Само преди два дни бях щастлив и процъфтяващ човек без никакви грижи на този свят. Сега съм обречен на самотна и опозорена старост. Втора мъка ме застигна по петите на първата. Племенницата ми Мери ме напусна.

— Напусна ли ви?

— Да. Не е спала в леглото си тази нощ, стаята ѝ беше празна, а на масичката в антрето ми е оставила бележка. Снощи ѝ казах, от мъка, не от гняв, че ако се беше омъжила за сина ми, сега всичко можеше да е иначе. Може би е било необмислено от моя страна да ѝ говоря така. Тъкмо тези мои думи споменава в бележката: „Скъпи ми чичо, чувствам, че ти навлякох беда и че ако бях постъпила другояче, това ужасно нещастие може би никога нямаше да ни сполети. Вече няма да бъда щастлива нито за миг с тази мисъл под твоя покрив, затова чувствам, че трябва да те напусна завинаги. Не се тревожи за бъдещето ми, то е осигурено; и преди всичко не ме търси, защото усилията ти ще бъдат напразни, а и ще ми направиш лоша услуга. В живота или смъртта, твоя вечно любяща племенница Мери.“ Какво иска да каже с тази бележка, господин Холмс? Мислите ли, че намеква за самоубийство?

— Не, не, нищо подобно. Може да се окаже най-доброто разрешение. Вярвам, господин Холдър, че вече се вижда край на мъките ви.

— О! И това го казвате вие! Чули сте нещо, господин Холмс, нали, научили сте нещо! Къде са камъните?

— Надявам се, не намирате хиляда лири на парче за твърде висока цена?

— Бих платил и по десет.

— Няма да се наложи. Три хиляди ще покрият всичко. А имаше и малка награда, струва ми се. Носите ли си чековата книжка? Ето ви писалка. Най-добре пишете четири хиляди лири.

С изумено лице банкерът попълни искания чек. Холмс отиде до бюрото си, измъкна от вътре малко триъгълно парче злато с три камъка на него и го хвърли на масата.

Клиентът ни го сграбчи с радостен писък.

— Намерили сте ги! — ахна той. — Аз съм спасен! Спасен съм!

Радостта му бе също толкова страстна, колкото и скръбта му, и той притисна намерените камъни към гърдите си.

— Дължите още нещо, господин Холдър — доста сурово каза Шерлок Холмс.

— Дължа ли! — и той грабна писалката. — Само назовете сумата и ще ви я платя.

— Не, дългът ви не е към мен. Дължите изключително смирено извинение на онзи благороден момък, сина ви, който се е държал в случая така, както бих се гордял да видя собствения си син, случи ли ми се да имам такъв.

— Значи не Артър ги е взел?

— Казах ви го вчера, повтарям го и днес: не е бил той.

— Значи сте сигурен! Тогава веднага да отидем да му кажем, че истината е разкрита.

— Вече е осведомен. След като изясних всичко, проведох разговор с него, а когато разбрах, че няма да ми каже нищо, аз самият му разказах какво се е случило, след което се наложи да признае, че съм прав — и дори допълни онези последни няколко подробности, които все още не си бях изяснил напълно. Новините от тази сутрин обаче може и да го накарат да проговори.

— За Бога, кажете ми тогава каква е тази необичайна загадка!

— Така и ще направя, дори ще ви разкрия как стигнах стъпка по стъпка до истината. Ала позволете първо да ви кажа нещо, което ми е най-трудно да ви съобщя и което ще ви бъде най-трудно да повярвате. Съществувало е особено разбирателство между сър Джордж Бърнуел и вашата племенница Мери. Сега двамата са избягали заедно.

— Моята Мери? Невъзможно!

— За съжаление не е невъзможно, сигурно е. Нито вие, нито синът ви сте познавали истинското лице на този човек, когато сте го допуснали в дома си. Той е един от най-опасните хора в Англия — пропаднал картоиграч, свършено отчаян негодник, човек без сърце и съвест. Племенницата ви не е и подозирала, че съществуват такива мъже. Когато е чула клетвите му, изричани за стотици други преди нея, се е почувствала поласкана, че единствена е затрогнала сърцето му. Само дяволът знае какво точно ѝ е казал, ала е станала послушно оръдие в ръцете му и двамата са се срещали почти всяка вечер.

— Не мога да го повярвам, отказвам да повярвам! — извика банкерът с пепеляво лице.

— Тогава ще ви разкажа какво се е случило в дома ви онази нощ. Смятайки, че сте се качили в стаята си, племенницата ви е слязла долу, за да говори с любовника си през прозореца, който гледа към алеята за конюшните. Следите от обувките му са се отпечатали дълбоко в снега, толкова дълго е стоял. Разказала му е за диадемата. Новината е разпалила черната му жажда за злато и племенницата ви се е огънала пред волята му. Не се и съмнявам, че ви е обичала, ала има жени, при които страстта към любовника изпепелява всяка друга обич, и мисля, че племенницата ви е една от тях. Едва е била чула наставленията му, когато ви е видяла да слизате по стълбите, затова бързо е хлопнала прозореца и ви е разказала за похожденията на една от прислужничките ви и нейния хубавец с дървения крак, което си е самата истина. След разговора с вас синът ви Артър си легнал, но не спал добре, защото клубните му дългове не му давали мира. Посред нощ чул тихи стъпки пред вратата си и станал, а като надникнал в коридора, с учудване видял как племенницата ви уверено отминава нататък, за да изчезне в тоалетната ви стаичка. Вкаменен от изненада, момъкът навлякъл някакви дрехи и зачакал в мрака да види какво ще произтече от цялата тази странна работа. Ето че тя скоро излязла от стаичката и на светлината на лампата в коридора синът ви видял, че е взела скъпоценната диадема. След това слязла по стълбите, а той, разтреперан от ужас, се шмугнал зад завесата до вратата ви, откъдето можел да наблюдава какво става долу в антрето. Видял как тайно отворила прозореца, подала диадемата на някого в сумрака навън, а после затворила прозореца и бързо се прибрала в стаята си, минавайки

съвсем близо до завесата, зад която той се бил стаил. Докато тя била на сцената, синът ви не можел да предприеме нищо, без да разобличи в ужасно деяние жената, която обичал. Ала в мига, когато тя се скрила в стаята си, осъзнал какво разрушително нещастие ще се стовари върху вас и колко жизненоважно е да се върне диадемата. Хвърлил се надолу по стълбите, както бил бос, отворил прозореца, изскочил навън в снега и се затичал по алеята, където на лунната светлина видял нечий силует. Сър Джордж Бърнуел се опитал да избяга, но Артър го уловил и между двамата се завързала борба, като вашият момък теглел единия край на диадемата, а противникът му — другия. В схватката синът ви ударил сър Джордж и му сцепил кожата малко над окото. После нещо изведнъж изпукало и като видял диадемата в ръцете си, синът ви се втурнал обратно към къщата, затворил прозореца, качил се в стаята ви и тъкмо когато установил, че по време на схватката диадемата се била огънала, и се опитвал да я изпъне, на сцената сте се появили вие.

— Нима е възможно? — задъха се bankerът.

— Тогава сте го разгневили, затрупвайки го с обиди точно когато е смятал, че заслужава най-топлата ви благодарност. Не е можел да обясни истинското положение на нещата, без да разобличи жената, която всъщност не е била достойна за неговото снизхождение. Той обаче е избрал да постъпи като рицар и е запазил тайната ѝ.

— Затова е изпищяла и припаднала, когато е зърнала диадемата — извика господин Холдър. — Боже, какъв слепец и глупак съм бил! А той ме помоли да го пусна за пет минути! Милото ми момче, искал е да провери дали липсващото парче не е останало на полесражението. Колко жестоко и несправедливо съм го съдил!

— Когато пристигнах в къщата — продължи Холмс, — веднага огледах много внимателно около нея, за да потърся в снега следи, които биха могли да ми помогнат. Знаех, че не бе валяло от предната вечер, а и силният мраз беше запазил отпечатъците. Минах покрай пътеката за доставчиците, но открих, че цялата е изпотъпкана и по нея не може да се различи нищо. Оттатък обаче, точно от другата страна на входа към кухнята, е стояла някаква жена, увлечена в дълъг разговор с мъж, чийто кръгъл отпечатък показваше, че има дървен крак. Успях дори да разбера, че са били обезпокоени, защото жената бързичко е побягнала към вратата, както показваха дълбоките следи от върховете на обувките ѝ и по-леките отпечатъци от петите, докато Дървеният

крак е постоял още малко и после си е отишъл. Помислих си, че това сигурно са били прислужничката и нейният хубавец, за които вече ни бяхте разказали, и разследването показва, че съм бил прав. Заобиколих градината, без да открия нищо повече, освен само разхвърляни дири, за които заключих, че са били оставени от полицията; ала когато излязох на алеята за конюшните, открих изписана в снега пред очите ми изключително дълга и заплетена история. Виждаше се следа в двете посоки, оставена от човек с ботуши, както и втора двойна следа, която за огромно мое удоволствие принадлежеше на босоног младеж. От онова, което ми бяхте разказали, мигом се убедих, че втората следа е била оставена от сина ви. Първият мъж и двата пъти е вървял спокойно, докато вторият пъргаво е тичал и понеже стъпките му на места закриваха отпечатъка от ботушите, беше очевидно, че е минал след тях. Установих, че следите водят до прозореца на антрето, където Ботушите са изпотъпкали целия сняг, докато са чакали. После се върнах до другия край на следата, на стотина метра надолу по алеята. Видях къде Ботушите са се обърнали назад, къде снегът е изгазен, сякаш там се е водила борба, а накрая зърнах и няколко капки кръв, паднали колкото да ми покажат, че не греша. После Ботушите са избягали по алеята и второ кърваво петънце издаваше, че е бил ранен именно техният собственик. Той е стигнал до големия път в края на алеята, ала там снегът вече е разчистен, така че следата свършваше. Като влязох в къщата, огледах обаче, както си спомняте, перваза и рамката на прозореца в антрето с лупата и веднага установих, че някой е минавал оттам. Успях да различа очертанията на мокро стъпало. Вече започвах да си създавам представа, какво точно се бе случило. Някакъв мъж е чакал пред прозореца, а някой отвътре му е подал скъпоценните камъни; вашият син е станал свидетел на деянието, хвърлил се е да преследва крадеца, двамата са се сбили, всеки е дърпал диадемата към себе си и с общи усилия са успели да я повредят така, както нито от един от двамата не би могъл да го стори сам. После синът ви се е върнал у дома с трофея, ала част от него е била останала в ръцете на противника му. Дотук всичко ми беше ясно. Въпросът следователно беше кой е бил този човек и кой точно му е подал диадемата през прозореца? Моя стара максима е, че като изключиш невъзможното, онова, което остава, е истината, колкото и невероятна да изглежда. Знаех, че не вие сте подали диадемата, следователно оставаха

племенницата ви и прислужничките. Ако бяха прислужничките обаче, защо синът ви ще допусне да бъде обвинен заради тях? Не виждах никаква разумна причина. Тъй като обаче е бил влюбен в племенницата ви, разполагахме с отлично обяснение, защо пази тайната ѝ — още повече тайна, толкова позорна. А когато си спомних, че сте я заварили на прозореца и че е припаднала, когато отново е видяла диадемата, догадките ми прераснаха в сигурност. Кой обаче би могъл да бъде нейният съучастник? Очевидно любовник, защото кой друг би могъл да натежи повече пред обичта и благодарността, която несъмнено е изпитвала към вас? Знаех, че не излизате често и че кръгът на приятелите ви е силно ограничен. Сред тях обаче беше сър Джордж Бърнуел. И преди бях чувал за лошата му слава с жените. Сигурно тъкмо той е носил ботушите, следователно в него бяха и липсващите камъни. Макар да е знаел, че Артър го е разкрил, основателно се е ласкаел, че е в пълна безопасност, защото момъкът не е можел да изрече и дума, без да злепостави собственото си семейство. Е, и собственият ви здрав разум ще ви подскаже какви мерки предприех по-нататък. Навестих дома на сър Джордж предрешен като скитник и успях да се сприятеля с камериера му, от когото разбрах, че господарят му си е ударил главата предната вечер, а накрая срещу шест шилинга спечелих пълна увереност в теорията си, сдобивайки се с чифт изхвърлени ботуши. Отпътувах с тях до Стратъм и установих, че идеално съвпадат с оставените там следи.

— Снощи действително забелязах някакъв дрипав бродяга на алеята — рече господин Холдър.

— Именно. Аз съм бил. Разбрах, че съм пипнал моя човек, прибрах се вкъщи и се преоблякох. Оттам насетне ми предстоеше да изиграя доста деликатна роля, тъй като разбирах, че не бива да се стига до съдебно преследване, за да се избегне скандалът, а знаех, че толкова изпечен негодник лесно ще усети, че ръцете ни са вързани. Отидох да се разбере с него. Първоначално, разбира се, той отричаше всичко. Ала когато му разказах цялата история до най-дребната подробност, се опита да буйства и свали една нагайка от стената. Аз обаче знаех с кого си имам работа, затова долепих пистолет до главата му, преди да успее да замахне. Тогава вече взе да се държи по-разумно. Казах му, че ще му платим за камъните, останали у него — и то по хиляда лири на парче. Кое то за пръв път пробуди искреното му съжаление. „Мътните го

взели! — възкликна той. — А аз ги харизах и трите за шестстотин!“ Скоро успях да взема адреса на човека, който ги беше получил, срещу обещание, че няма да бъде повдигнато никакво обвинение. После се отправих при другия господин и след големи пазарлъци най-сетне се сдобих с камъните срещу хиляда лири парчето. След това посетих сина ви, казах му, че всичко е наред, и накрая се прибрах в леглото си в два часа след полунощ подир цял ден тежък труд, ако мога така да го нарека.

— Ден, спасил Англия от огромен публичен скандал — заяви банкерът и се изправи. — Господине, не намирам думи да изразя благодарността си, но след онова, което сторихте, ще видите, че не съм някой неблагодарник. Способностите ви действително надминаха всичко, което съм чувал да се говори за вас. А сега ще побързам да се извиня на милото ми момче за неправдите, които му причиних. Колкото до горката Мери, онова, което ми разказахте, ме прониза право в сърцето. Дори вашите способности не могат да ме осведомят къде ли е тя сега.

— Струва ми се, спокойно можем да твърдим — отвърна Холмс, — че е там, където е сър Джордж Бърнуел. Също толкова сигурно е, че каквито и да са греховете ѝ, скоро ще бъдат подобаващо наказани.

ЧЕРВЕНИТЕ БУКОВЕ

— Човек, който обича изкуството заради самото изкуство — отбеляза Холмс, захвърляйки настрана страницата с обяви на „Дейли телеграф“, — нередко може да извлече най-чисто удоволствие от неговите най-незначителни и ниски проявления. Приятно ми е да наблюдавам, Уотсън, че поне дотолкова си схванал тази истина, та в онези кратки записки за нашите случаи, които си така добър да водиш и, длъжен съм да заявя, понякога разкрасяваш, си извел на преден план не толкова многобройните прочути дела и сензационни процеси, в които съм участвал, колкото онези дребни произшествия, сами по себе си банални може би, но предоставили широк простор за разгръщането на онези способности на дедукцията и логическото мислене, които съм превърнал в своя неповторима професия.

— При все това — отвърнах с усмивка аз — не мога да се чувствам напълно безгрешен по отношение на обвинението в търсене на сензационност, което беше издигнато срещу записките ми.

— И може би си сбъркал — отбеляза той, като повдигна един пламтящ въглен с машата и разпали дългата си лула от черешово дърво, с която обикновено заменяше глинената, изпаднаше ли по-скоро в полемично, нежели в съзерцателно настроение, — сбъркал си може би в желанието си да придадеш живот и колорит на всеки свой разказ, вместо да се ограничиш със задачата да увековечиш на хартия онова голо разсъждение от причината към следствието, което всъщност е и единственото забележително нещо в цялата работа.

— Струва ми се, че съм ти отдал дължимото по този въпрос — отвърнах с известна студенина, тъй като егоизмът, който, както неведнъж бях забелязвал, бе основна съставка в неповторимия характер на приятеля ми, ме отблъскваше.

— Не, не става дума за егоизъм или тщеславие — продължи той в отговор сякаш повече на мислите, отколкото на думите ми, както си му беше обичаят. — Ако държа да бъде отдадено дължимото на моето изкуство, то е, защото в него виждам безлична величина, нещо, далеч надхвърлящо самия мен. Престъплението е нещо обикновено.

Логиката е нещо рядко. Тъкмо затова трябва да обръщаш внимание повече на логиката, отколкото на престъплението. Принизил си онова, което трябваше да представлява курс лекции, до куп разкази.

Беше хладна сутрин една ранна пролет и двамата седяхме след закуска един срещу друг пред веселия огън в добрата стара дневна на улица „Бейкър“. Между редиците мръснокафяви къщи се кълбеше гъста мъгла, а отсрещните прозорци мержелееха като тъмни размазани петна през тежките й жълтеникави къдели. Бяхме запалили лампата и светлината й озаряваше бялата покривка, а също блясъка на порцелан и стъкло, тъй като масата още не бе раздигната. Шерлок Холмс не беше проговарял цяла сутрин, потънал в колоните с обявления на вестник подир вестник, докато накрая, очевидно отказвайки се да търси повече, изплува от заниманието си в не твърде благо разположение на духа, за да ме поучава относно литературните ми недостатъци.

— Същевременно — продължи накрая след известно мълчание, през което само пуфтеше с дългата си лула, вперил очи в огъня — трудно можеш да бъдеш обвинен в сензационност, тъй като от онези наши случаи, към които бе тъй любезен да проявиш интерес, немалко изобщо не могат да минат за престъпления от гледна точка на закона. Дребното дело, в което се опитах да помогна на краля на Бохемия, необичайното по рода си преживяване на госпожица Мери Съдърланд, проблемът на мъжа с обърнатата устна и произшествието с благородния ерген са все случаи, попадащи отвъд стълбовете на закона. Ала избягвайки сензационното, страхувам се, че си се доближил до границата на баналното.

— Завършекът им може и да е такъв — отвърнах аз, — ала смея да твърдя, че методите навсякъде издаваха новаторство и представляваха интерес.

— Пфу, скъпи ми приятелю, какво я е грижа твоята аудитория, онази огромна и не особено наблюдателна аудитория, която не може да познае тъкач по зъбите му и композитор по левия му палец, за тънките нюанси на дедукцията и анализа! Ала дори да си станал банален, не мога да те виня, защото дните на големите случаи са вече минало. Хората, или най-малкото престъпниците, са изгубили всякаква приемчивост и оригиналност. Колкото до собствената ми малка практика, тя сякаш все повече се изражда в агенция за намиране на

изгубени моливи и съвети за млади девизи, току-що напуснали пансиона. Ала мисля, че това вече е дъното. Посланието, което получих тази сутрин, бележи, предполагам, най-ниската точка в кариерата ми. Прочети го само! — и той ми подхвърли през масата едно намачкано писмо.

Бе пуснато предната вечер от „Монтегю плейс“ и гласеше следното:

Уважаеми господин Холмс,

Много бих искала да се посъветвам с Вас дали да приема, или да отхвърля едно предложение за работа, отправено ми в качеството ми на гувернантка. Ако не Ви е неудобно, ще Ви посетя утре сутрин в десет и половина.

Искрено Ваша
Вайълет Хънтър

— Познаваш ли младата дама? — попитах аз.

— Не.

— Вече е точно десет и половина.

— Да. Не се съмнявам, че именно тя звъни.

— Може да се окаже по-интересно, отколкото си мислиш. Спомни си, че делото със синия карбункул, което първоначално изглеждаше просто каприз, се превърна в сериозно разследване. Може и сега да стане така.

— Е, да се надяваме. Ала съмненията ни твърде скоро ще бъдат разсеяни, тъй като, освен ако дълбоко не се заблуждавам, ето я и въпросната госпожица.

Още не беше свършил, когато вратата се отвори и в стаята влезе млада дама. Беше облечена просто, но спретнато, имаше умно интелигентно лице, напръскано с лунички като попадийско яйце, и резките обноски на жена, която е трябвало сама да си проправя път в живота.

— Вярвам, ще ми простите за безпокойството — каза тя, когато приятелят ми стана да я посрещне, — ала ми се случи нещо много особено, а тъй като нямам нито родители, нито роднини, към които да

се обърна за съвет, си помислих, че може би ще бъдете тъй любезен да ми кажете как да постъпя.

— Моля, седнете, госпожице Хънтър. Ще бъда щастлив да направя всичко, което е по силите ми, за да ви услужа.

Виждах, че обноските и встъплението на новата ни клиентка правят благоприятно впечатление на Холмс. Огледа я с характерния си изучаващ маниер, а после се настани на стола с отпуснати клепахи и събрани пръсти, за да изслуша разказа ѝ.

— Пет години работих като гувернантка в семейството на полковник Спенс Мънроу — започна тя, — но преди два месеца полковникът получи назначение в Халифакс, Нова Скотия, и взе децата със себе си в Америка, така че се оказах без работа. Пусках едни обяви и отговарях на други, ала без успех. Накрая ограничените ми спестявания взеха да привършват и вече умът ми не побираше какво да правя. В Уестенд има една доста известна агенция за гувернантки, където се отбивах веднъж седмично да проверя дали не се е появило нещо подходящо. Името на основателя ѝ е Уестъуей, но в действителност я управлява госпожица Стоупър. Тя седи в собствения си малък кабинет, а жените, които си търсят работа, изчакват в преддверието да бъдат поканени вътре една по една, докато тя наднича в регистрите да види има ли нещо подходящо. Когато я посетих миналата седмица, ме поканиха в кабинета ѝ както обикновено, но този път госпожица Стоупър не беше сама. Подпрян с лакът, до бюрото ѝ седеше възпълен мъж с широко усмихнато лице и огромна натежала брадичка, чиито щедри гънки закриваха цялото му гърло; на носа му се мъдреше пенсне и той напрегнато разглеждаше жените, които му представяха. Когато влязох, мъжът направо подскочи на стола си и веднага се обърна към госпожица Стоупър: „Това ще свърши работа — каза той. — За по-добро не бих могъл и да мечтая. Разкошно, направо разкошно!“ Изглеждаше крайно въодушевен и сърдечно потриваше ръце. Стори ми се изключително приятен господин, беше същинско удоволствие да го гледа човек. „Работа ли търсите, госпожице?“ — попита той. „Да, господине.“ „Като гувернантка?“ „Да, господине.“ „И каква заплата искате да получавате?“ „На последното място, където работех, при полковник Спенс Мънроу, получавах по четири лири на месец.“ „Тц-тц, позор, пълен позор! — възкликна той и размаха пълничките си ръце във въздуха, сякаш обзет от кипяща страст. — Как

е възможно някой да предложи такава жалка сума на дама като вас, с такива дарования и достойнства!“ „Достойнствата ми, господине, може и да не са чак толкова големи, колкото си мислите — отвърнах аз. — Малко френски, малко немски, музика и рисуване...“ „Тц-тц! — извика той. — Всичко това няма никакво значение. Въпросът е имате или нямате обноските и поведението на истинска дама? Това е важното. Защото, ако ги нямате, значи сте негодна да възпитавате дете, което един ден може да играе значителна роля в историята на страната си. Ако ги имате обаче, как, как е възможно някой джентълмен да поиска от вас да паднете дотам, че да приемете каквато и да била сума под трицифрено число? При мен, госпожо, заплатата ви ще започва от сто лири годишно.“ Можете да си представите, господин Холмс, че в отчаяното ми положение такова предложение ми прозвуча прекалено хубаво, за да е истина. Господинът обаче, прочел може би изписаното на лицето ми неверие, отвори портфейла си и извади от вътре една банкнота. „Имам също така обичай — рече той, разтапяйки се във възможно най-приятната усмивка, докато накрая очите му не се превърнаха в две сияйни цепки сред белите гънки на лицето му — да плащам на младите дами, които работят при мен, половината сума предварително, за да посрещнат дребните разходи по пътуването и гардероба си.“ Стори ми се, че никога не бях срещала толкова очарователен и съобразителен човек. Тъй като вече бях задължняла към всичките си търговци, предплатата бе добре дошла, ала в цялото начинание имаше нещо не съвсем естествено, затова пожелах да науча малко повече, преди да се обвържа окончателно. „Може ли да попитам къде живеете, господине?“ — запитах аз. „В Хемпшър. Очарователно провинциално кътче. В Червените букове, на пет мили след Уинчестър. Съвършено прелестен край, скъпа моя млада госпожице, и съвършено прелестна стара къща.“ „А задълженията ми, господине? Ще се радвам да науча нещо повече за тях.“ „Едно-единствено дете, чудесен малък палавник на шест години. Само да го видите как трепе хлебарки с пантофа си! Пляс! Пляс, пляс! Натръшкал ги е и трите още преди да мигнете!“ — и той се облегна назад на стола си, а бурният му смях отново вдълба очите в лицето му. Характерът на тези детски забавления малко ме стресна, но виждайки смеха на бащата, реших, че се шегува. „Значи единственото ми задължение ще бъде да се грижа за това дете?“ „О, не, не, далеч не единственото ви задължение, далеч не

единственото, скъпа моя млада госпожице — възкликна той. — Ваше задължение, а убеден съм, че и собственият ви здрав разум ще ви го подсказва, ще бъде да изпълнявате всички дребни нареждания, които има към вас жена ми, стига да става дума за дребни нареждания, каквито подобава на една дама да изпълни. Това няма да ви затрудни, нали?“ „Ще се радвам да бъда полезна.“ „Точно така. Да вземем дрехите например! Ние сме своенравни хора, да ви кажа, своенравни, но добросърдечни. Ако ви помолим да облечете една рокля, която ще ви дадем, няма да отклоните малкия ни каприз, нали?“ „Не“ — отвърнах, порядъчно смаяна от думите му. „Или да седнете на определено място например, било тук или там, няма да се засегнете от това, нали?“ „Не, няма.“ „Или да подстрижете косата си, преди да дойдете да живеете при нас.“ Направо не повярвах на ушите си. Както може би сте забелязали, господин Холмс, косата ми е доста пищна, и то в доста особен кестеняв оттенък. Намират го дори артистичен. Не би ми се искало да я пожертвам по такъв безцеремонен начин. „Опасявам се, че това вече е невъзможно“ — казах аз. Мъжът напрегнато ме гледаше с малките си очички и когато заговорих, зърнах преминалата по лицето му сянка. „Боя се, че това вече е задължително — отвърна той. — Малка приумица на жена ми, госпожо, а нали знаете какви са женските приумици, с женските приумици трябва да се съобразява човек. Да разбирам ли, че няма да отрежете косата си?“ „Наистина не мога, господине“ — отговорих твърдо аз. „Е, добре, това решава всичко. Жалко, защото във всяко друго отношение бяхте съвсем подходяща. В такъв случай, госпожице Стоупър, най-добре да огледам още няколко от вашите млади дами.“ През цялото време управителката седеше, вгълбена в книгата си, без да изрече и дума, но сега ме изгледа с подчертана ненавист и не можеше да не заподозра, че заради моя отказ се е простила с доста хубава комисиона. „Желаете ли името ви да остане в регистрите ми?“ — попита тя. „Да, ако обичате, госпожице Стоупър.“ „Всъщност струва ми се безполезно, щом с лека ръка отхвърляте такива отлични предложения — остро рече тя. — Едва ли можете да очаквате от нас да се мъчим да ви намерим друга подобна възможност. Приятен ден, госпожице Хънтър“ — и като удари един гонг на масата, даде знак на разсилния да ме изведе. Прибрах се у дома, господин Холмс, където бюфетът ми зееше почти празен, а на масата ме чакаха две-три нови сметки, и започнах да се питам дали не

съм постъпила страшно глупаво. В края на краищата дори да имаха някои по-особени приумици и да очакваха подчинение за най-невероятни неща, хората поне бяха готови да платят за ексцентричността си. Много малко гувернантки в Англия получават по сто лири годишно. Освен това каква толкова полза имах от косата си? Много жени дори изглеждат по-добре с къса коса, може и с мен да е така. На следващия ден бях склонна да вярвам, че съм сбъркала, а на по-следващия вече бях твърдо убедена в това. Почти бях преглътнала гордостта си — дотам, че бях готова да се върна в агенцията и да попитам дали мястото е още свободно, когато получих ето това писмо лично от господина. Донесох да ви го прочета:

Имение Червените букове край Уинчестър

Уважаема госпожице Хънтър,

Госпожица Стоупър бе тъй любезна да ми даде адреса Ви, затова сега Ви пиша от къщи да попитам дали не сте размислили. Съпругата ми много иска да постъпите на работа при нас, тъй като, както Ви описах, личността Ви силно я привлече. Готови сме да Ви предложим по 30 лири на тримесечие, или 120 лири годишно, като компенсация за дребните неудобства, които капризите ни може да ви причинят. В края на краищата нима искаме прекалено много? Съпругата ми много обича един определен нюанс на синьото, електрик, и би желала сутрин да носите вкъщи рокля в този цвят. Няма защо обаче да влизате в излишни разходи за закупуването ѝ, тъй като разполагаме с такава рокля, която принадлежеше на скъпата ми дъщеря Алис (понастоящем във Филаделфия) и която, струва ми се, ще ви прилегне отлично. Колкото до молбата ни да седнете на едно или друго място или да се забавлявате по посочен от нас начин, това също не бива да ви притеснява. Що се отнася до косата Ви, несъмнено е твърде жалко, тъй като по време на краткия ни разговор нямаше как да не забележа красотата ѝ, ала се опасявам, че съм длъжен да остана непреклонен по този въпрос — надявам се обаче, че увеличената заплата ще Ви възнагради за загубата.

Задълженията Ви, засягащи детето, ще бъдат изключително леки. Много Ви моля, постарайте се да дойдете — ще ви посрещна с двуколката в Уинчестър. Уведомете ме с кой влак пристигате.

Искрено Ваш
Джефро Рюкасъл

— Ето това писмо получих, господин Холмс, и вече съм решила да приема. Ала си помислих, че ще е добре, преди да предприема окончателната стъпка, да чуя и вашето мнение по този въпрос.

— Е, госпожице Хънтър, щом вече сте взели решение, въпросът явно отпада — отвърна с усмивка Холмс.

— Значи не ме съветвате да откажа?

— Признавам, че да имах сестра, нямаше да се зарадвам особено, ако именно там постъпи на работа.

— Но какво означава всичко това, господин Холмс?

— Не разполагам с достатъчно сведения. Наистина не мога да кажа. Може би самата вие вече сте стигнали до някакво заключение?

— Струва ми се, че може да има едно-единствено обяснение. Господин Рюкасъл изглежда много мил и добродушен човек. Не е ли възможно жена му да е луда, а той да не иска това да се разчуе от страх да не я приберат в приют и затова да угажда на всичките ѝ приумици, за да предотврати някое изстъпление?

— Възможно обяснение наистина — всъщност за момента дори най-вероятното. Ала във всеки случай не ми изглежда добра среда за една млада госпожица.

— Ала парите, господин Холмс, парите!

— Да, действително, заплащането е добро. Даже прекалено добро. Точно това ме безпокои. Защо ще ви дават по 120 лири годишно, когато могат да наемат когото си пожелаят, и за 40! Зад всичко това трябва да се крие някаква много сериозна причина.

— Сметнах, че ако споделя с вас тези обстоятелства, после по-лесно ще ме разберете, потрябва ли ми помощ. По-уверена ще се чувствам, ако знам, че сте зад гърба ми.

— Тогава отпътувайте с това чувство. Уверявам ви, че вашият дребен проблем обещава да бъде най-интересният случай, който ми е

попадал през последните няколко месеца. В някои отношения определено се усеща известно новаторство. Ако ви налегнат опасения или опасност...

— Опасност! Каква опасност си представяте?

Холмс мрачно поклати глава:

— Ако можехме да я определим, нямаше да е опасност — отвърна той. — Ала по всяко време, било то ден, или нощ, само изпратете една телеграма и тутакси ще ви се притека на помощ.

— Това ми стига — и тя рязко се изправи, а тревогата бе изчезнала от лицето ѝ. — Сега вече ще замина за Хемпшър със спокойна душа. Веднага ще пиша на господин Рюкасъл, още тази вечер ще жертвам горката си коса, а утре потеглям за Уинчестър.

И с няколко благодарствени думи към Холмс тя ни пожела приятен ден и припряно си тръгна.

— Ако не друго — обадох се аз, щом чухме бързите ѝ уверени стъпки надолу по стълбите, — младата дама поне изглежда съвършено способна да се погрижи сама за себе си.

— Качество, което ще ѝ потръбва — отвърна мрачно Холмс. — Или страшно се заблуждавам, или ще получим вести от нея, преди да изминат и двайсетина дни.

Не мина много време и предсказанието на приятеля ми се сбъдна. Изтекоха две седмици, през които мислите ми неведнъж се връщаха към нея, а в душата си се питах в какви ли странни лабиринти на човешката природа се бе залутала тази жена сам-сама. Необичайно високата заплата, прелюбопитните условия, леките ѝ задължения — всичко говореше за нещо не съвсем нормално, макар че дали бе каприз или заговор и дали човекът беше филантроп или негодник, не бе по силите ми да определя. Що се отнася до Холмс, често го улавях да седи по половин час със смръщени вежди и отсъстващ вид, ала колчем отворех дума по въпроса, той само махваше с ръка, за да пропъди мислите си.

— Сведения! Сведения и пак сведения! — нетърпеливо викаше той. — Не мога да правя тухли без глина.

Ала накрая неизменно промърморваше, че да имаше сестра, никога не би я оставил да приеме подобно назначение.

Телеграмата, която в края на краищата получихме, пристигна късно една нощ тъкмо когато се канех да си лягам, а Холмс запряташе

ръкави за един от онези химически опити, които често му отнемаха по цели нощи — така че го оставях сведен над ретортата и епруветката и го заварвах в същото положение, когато на следващата сутрин слизах за закуска. Той отвори жълтия плик, погледна съдържанието му и подхвърли листа към мен.

— Само виж в справочника на Брадшоу разписанието на влаковете — каза и се върна към химическите си изследвания.

Зовът ѝ бе кратък и настоятелен.

Моля бъдете утре по обед в хотел „Черният лебед“ в Уинчестър — гласеше бележката. — *Елате непременно! Направо умът ми не побира какво да правя. Хънтър.*

— Ще ме придружиш ли? — попита Холмс и вдигна за малко поглед.

— Дори много искам да дойда.

— Тогава виж разписанието.

— Има един в девет и половина — казах, като прехвърлих справочника. — Пристига в Уинчестър в единайсет и трийсет.

— Устройва ни идеално. Само че в такъв случай може би е по-добре да отложи разлагането на този ацетон, защото може да се наложи утре сутрин да сме в отлична форма.

Към единайсет на следващия ден почти бяхме пристигнали в старата английска столица. Холмс прекара цялото пътуване заробен в сутрешните вестници, но щом прекосихме границите на Хемпшър, ги остави и започна да се възхищава на пейзажа. Беше прекрасен пролетен ден, мъхнати бели облачета изпъстриха светлосиньото небе и се носеха от запад на изток. Слънцето светеше много ярко, ала въпреки това във въздуха се усещаше освежаваща жилка хлад, която изостряше силите на човек. Навсякъде през полята чак до вълнистите възвишения на Олдършот през свежата зеленина на новия листак в червено и сиво надзъртаха покривите на малките селски чифлици.

— Колко са свежи и прекрасни, нали? — възкликнах аз с въодушевлението на човек, едва-що изпъзлял от мъглите на улица „Бейкър“.

Но Холмс мрачно поклати глава.

— Знаеш ли, Уотсън, едно от проклятията за ум с наклонности като моите е, че неизменно гледам на всичко през призмата на собствената си особена професия. Ти виждаш тези разпръснати къщурки и онова, което те впечатлява, е красотата им. Видя ли ги аз обаче, единствената мисъл, която ме спохожда, е чувството за пълната им откъснатост и за онази безнаказаност, с която в тях може да се извърши престъпление.

— Милостиви Боже! — възкликнах аз. — На кого ще му хрумне да свърже тези мили стари домове с престъпления?

— Такива места винаги ме изпълват със смътен ужас. Мое твърдо убеждение, Уотсън, основаващо се на опита ми, е, че дори най-долнопробните и изпаднали лондонски улички не могат да представят по-страховит списък на греха от тези усмихнати и прекрасни провинциални пейзажи.

— Направо ме ужасяваш!

— Защо, причината е толкова очевидна. В града натискът на общественото мнение може да постигне онова, което законът не успява. Няма улица, тъй изпаднала, че писъкът на измъчвано дете или ударът от ръката на пияница да не събудят съчувствието и негодуванието на съседите, а цялата машина на правосъдието винаги е наблизко, така че е достатъчна една-единствена дума или оплакване, за да я задвижи, и само крачка дели престъплението от съдилището. Погледни обаче всички тези уединени къщи, всяка сред собствените си нивя, при това повечето пълни с бедни безпросветни хорица, които не знаят много за закона. Помисли за деянията на адска жестокост, за скритата злост, която може да процъфтява вечно, година след година, без никой да разбере. Да беше отишла дамата, която ни зове, да живее в Уинчестър, изобщо нямаше да се страхувам за нея. В тези пет мили извън града, там се крие опасността. Въпреки това ясно е, че заплахата не засяга лично нея.

— Така е. Щом може да дойде до Уинчестър да се видим, значи може да излиза.

— Именно. Запазила е свободата си.

— Тогава какво, *какво* може да е? Нима не ти хрумва никакво обяснение?

— Разработил съм седем отделни обяснения, всяко от които покрива известните ни до момента факти. Ала кое от тях е правилното,

ще можем да установим единствено с помощта на прясната информация, която несъмнено ни очаква. Ето я и кулата на катедралата, така че скоро ще узнаем всичко, което има да ни съобщи госпожица Хънтър.

„Черният лебед“ е прочута странноприемница на главната улица недалеч от гарата, където младата дама вече ни очакваше. Беше запазила малък салон, а на масата ни чакаше обядът.

— Толкова се радвам, че дойдохте — посрещна ни сърдечно тя. — Толкова сте любезни и двамата; но наистина не знам какво да правя. Съветът ви ще е направо безценен.

— Разкажете ни тогава какво се е случило.

— Така и ще направя, и то трябва да побързам, защото обещах на господин Рюкасъл да се върна преди три. Взех разрешение от него да сляза тази сутрин до града, макар че и не подозира с каква цел.

— Да чуем всичко поред — каза Холмс и като изпъна дългите си крака към камината, се приготви да изслуша разказа ѝ.

— На първо място мога да заявя, че всъщност като цяло господин и госпожа Рюкасъл не се отнасят лошо с мен. Справедливостта изисква да им го призная. Но изобщо не ги разбирам и не се чувствам спокойна с тях.

— Какво точно не разбирате?

— Мотивите за действията им. Ала ще ви разкажа всичко едно по едно, както се случи. Когато пристигнах, господин Рюкасъл ме посрещна в града и ме откара с двуколката до Червените букове. Както и сам беше казал, разположението на къщата е прекрасно, но тя самата не е особено хубава, защото представлява огромен варосан куб, целият в плесен и петна от влагата и лошото време. Отвсякъде я заобикалят просторни земи, от трите страни гора, а от четвъртата — открит склон, който се спуска надолу до главния път към Саутхемптън; завоят се пада на около стотина метра от главния вход. Земята отпред принадлежи на имението, но всички гори наоколо са част от владенията на лорд Саутъртън. Няколко червени бука, сгущени точно пред входната врата, са дали името си на къщата. И така, новият ми работодател, любезен както винаги, ме откара дотам и още същата вечер ме представи на съпругата си и сина си. Оказа се, господин Холмс, че в догадката, която ни се струваше най-правдоподобна в квартирата ви на улица „Бейкър“, няма и зрънце истина. Госпожа

Рюкасъл не е луда. Установих, че е мълчалива бледа жена, доста по-млада от съпруга си, който е поне на четирийсет и пет. От разговорите помежду им разбрах, че са женени от около седем години, че когато са се запознали, е бил вдовец и че единственото му дете от първия му брак е онази дъщеря, която е заминала за Филадельфия. Господин Рюкасъл ми довери насаме, че причината за заминаването ѝ е била безразсъдната ѝ неприязън към мащехата ѝ. Тъй като самата дъщеря е била най-малко двайсетгодишна, лесно ми е да си представя, че надали се е чувствала особено уютно с младата жена на баща си. Госпожа Рюкасъл ми се стори безлична колкото по външност, толкова и по ум. Не успя да остави в мен нито благоприятно впечатление, нито обратното. Като празно място. Веднага забелязах, че е страстно и всеотдайно предана на съпруга си и малкия им син. Светлосивите ѝ очи постоянно се местят от единия към другия, забелязвайки и най-малкото им желание и дори по възможност предугаждайки го. Той също е мил с нея по своя грубоват и гръмовен начин и като цяло двамата изглеждат щастлива двойка. Ала въпреки това тази жена я мъчи някаква потайна печал. Често потъва в дълбок размисъл, а на лицето ѝ се изписва най-тъжен израз. Неведнъж съм я изненадвала разплакана. Понякога си мисля, че онова, което ѝ тежи, са наклонностите на сина и, тъй като не съм виждала досега такова съвършено разглежено и злонравно малко създание. Дребничък е за възрастта си, с непропорционално голяма глава. Сякаш целият му живот преминава ту в дивашки изблици на страст, ту в тягостни пристъпи на мусене. Сякаш единствената му представа за забавление е да причинява болка на всяка Божия твар, по-слаба от него, и проявява забележителен талант да измисля как да улови мишки, птички и насекоми. Ала не ми се говори за това изчадие, господин Холмс, пък и момчето няма нищо общо с разказа ми.

— За мен всяка подробност е добре дошла — отбеляза приятелят ми — независимо дали на вас ви изглежда съществена или не.

— Ще се постарая да не пропусна нищо важно. Единственото неприятно нещо в този дом, което веднага ме порази, бяха видът и поведението на прислугата. Всъщност са само двама, мъж и жена. Толър, така се казва, е недодялан грубиян с посивяла коса и мустаци, от когото вечно лъха на алкохол. На два пъти, откак живея там, беше отявлено пиян, но господин Рюкасъл сякаш не забелязва. Съпругата му

е много висока силна жена с кисело лице, мълчалива като госпожа Рюкасъл, но далеч не толкова любезна. Изключително неприятни хора, но за щастие повечето време прекарвам в детската стая и в собствената си спалня, разположени непосредствено една до друга в единия ъгъл на сградата. През първите два дни след пристигането ми в Червените букове животът ми там бе много спокоен; на третия ден госпожа Рюкасъл дойде при нас веднага след закуска и прошепна нещо на съпруга си. „Да, наистина — рече той и се обърна към мен: — Много сме ви задължени, госпожице Хънтър, че отстъпихте пред капризите ни дотам, че да отрежете косата си. Уверявам ви, че това не е оцетило и на йота външността ви. Да видим сега как ви стои роклята в цвят електрик. Ще я намерите на леглото в стаята си, а ако бъдете така добра да я облечете, и двамата ще сме ви безкрайно задължени.“ Роклята, която ме очакваше, бе в особен син оттенък. Платът беше великолепен, небелено платно, но не можеше да има никакво съмнение, че дрехата е била носена и преди. Ала дори да ми я бяха ушили по мярка, пак нямаше да ми стои по-добре. Като ме видяха, и господин, и госпожа Рюкасъл изразиха бурното си задоволство, сякаш доста пресилено обаче. Двамата ме чакаха в дневната — огромно помещение, простиращо се по протежение на цялата фасада, с три високи прозореца, които стигат чак до пода. Близо до средния прозорец, но с гръб към него, бяха поставили един стол. Именно там ме помолиха да седна, след което господин Рюкасъл започна да се разхожда напред-назад покрай отсрещната стена и да ниже най-смешните истории, които съм чувала. Не можете да си представите колко беше забавен, така че се смях направо до премала. За сметка на това госпожа Рюкасъл, която очевидно няма чувство за хумор, дори не се усмихна, а само седеше с ръце в скута си и опечалено, разтревожено лице. След около час господин Рюкасъл внезапно отбеляза, че е време да се заема с всекидневните си задължения, така че мога да се преоблека и да отида в детската стая при малкия Едуард. Два дни по-късно при съвършено сходни обстоятелства се разигра същото представление. Отново облякох роклята, отново ме настаниха до прозореца и отново се смях от все сърце на забавните случки, от които работодателят ми бе натрупал цял репертоар и които така неподражаемо разказваше. После ми подаде един роман с жълти корици и като извърна стола леко настрана, така че сянката ми да не

закрива страницата, ме помоли да му почета малко на глас. Бях чела към десетина минути, започвайки някаква глава от средата, когато той внезапно ми нареди да спра и да отида да се преоблека. Лесно можете да си представите, господин Холмс, колко любопитна бях да разбера какво може да означава този необикновен спектакъл. Бях забелязала, че много внимават да не се окажа с лице към прозореца, затова изгарях от желание да видя какво става зад гърба ми. Първоначално ми изглеждаше невъзможно, но скоро измислих начин. Огледалцето ми се беше счупило и ме осени щастливото хрумване да скрия едно малко парченце в носната си кърпичка. При следващия такъв случай наред бурния смях поднесох кърпичката към очите си и трябваше само малко да я понаглася, за да видя всичко зад себе си. Признавам, че бях разочарована. Защото нямаше нищо особено. Или поне такава беше първото ми впечатление. Втори поглед ми разкри някакъв мъж на „Саутхемптън роуд“, дребен човек с брада и сив костюм, който сякаш гледаше право към мен. Въпросната улица е голям важен път и там обикновено винаги има хора. Този човек обаче се беше опрял на оградата, от която започва имението, и втренчено гледаше нагоре. Свалих носната си кърпичка, а като погледнах към госпожа Рюкасъл, установих, че е приковала в мен очи и направо ме изпива с поглед. Не каза нищо, но съм убедена, че се беше досетила за огледалцето в ръката ми, а също че бе видяла какво има отзад. Тя веднага се изправи и каза: „Джефро, на пътя стои някакъв нахалник и не сваля очи от госпожица Хънтър.“ „Да не е ваш приятел, госпожице Хънтър?“ „Не, не познавам никой в този край.“ „Виж ти! Какво нахалство! Ами обърнете се любезно тогава и му махнете да си върви!“ „Сигурно е най-добре да не му обръщаме внимание.“ „Не, не, иначе ще вземе непрекъснато да виси тук. Обърнете се любезно натам и му махнете да си ходи, ето така.“ Направих, каквото ми казаха, и в същия миг госпожа Рюкасъл спусна щорите. Това се случи преди седмица и оттогава нито съм сядала отново до прозореца, нито съм обличала синята рокля, нито съм виждала мъжа на пътя.

— Моля, продължавайте — каза Холмс, — разказът ви обещава да излезе крайно интересен.

— Опасявам се, че ще ви се стори доста разпокъсан, а може също да се окаже, че между различните произшествия, за които ви говоря, почти не съществува връзка. Още първия ден, когато

пристигнах в Червените букове, господин Рюкасъл ме заведе до малка колиба близо до входа за кухнята. Като я наближихме, чух остро дрънчане на верига и звуци, които издаваше отвътре някакво голямо животно. „Надникнете сега! — каза господин Рюкасъл и ми посочи един процеп между дъските. — Не е ли красавец?“ Надзърнах и различих две пламтящи очи, а също някакъв неясен силует, стаен в мрака. „Не се плашете — разсмя се работодателят ми, като забеляза, че се стреснах. — Това е Карло, моят мастиф. Наричам го мой, но всъщност единствен старият Толър, прислужникът ми, може да се справи с него. Храним го само веднъж на ден, и то не по много, така че вечно е свиреп и гладен. Всяка вечер Толър го пуска на свобода и Бог да е на помощ на нещастника, прескочил оградата, за да се надене на зъбите му. Така че, за Бога, никога и по никакъв повод не си подавайте носом носа през прага, защото животът ви няма да струва и пукнатата пара.“ Предупрежденията му не бяха празни приказки, тъй като две нощи по-късно случайно погледнах през прозореца на спалнята някъде към два часа. Беше прекрасна лунна нощ, на посребрената морава пред къщата бе светло като ден. Както си стоях, завладяна от мирната красота на гледката, долових някакво движение в сянката под буковете. А когато излезе на светло, го видях. Гигантско куче, едро колкото теле, светлокафяво на цвят, с виснала челюст, черна муцуна и огромни изпъкнали кости. Прекоси бавно моравата и се скри в сенките от другата страна. Този безмълвен страховит страж смрази сърцето ми, както според мен никой крадец не би могъл да го стори. А сега имам да ви разкажа едно много необичайно преживяване. Както знаете, отрязах си косата още в Лондон и навих тежките къдрици на дъното на куфара си. Една вечер, след като сложих момчето да си легне, започнах за забавление да разглеждам мебелите в стаята си и да пренареждам собствените си дребни вещи. Има един стар скрин с чекмеджета — горните две бяха празни и отворени, а най-долното беше заключено. Прибрах в първите две бельото си и ги напълних, а тъй като ми оставаха още доста работи, естествено, ядосах се, че не мога да ползвам и третото. Хрумна ми, че може би е заключено просто по недоглеждане, затова извадих връзката с ключове и се опитах да го отворя. Още първият ключ пасна идеално, така че веднага издърпах чекмеджето. Вътре имаше едно-единствено нещо, ала съм сигурна, че никога няма да познаете какво. Вътре лежаха собствените ми къдрици.

Взех ги и внимателно ги разгледах. Косата имаше същия особен цвят, бе също толкова гъста. Но точно тогава ми се натрапи мисълта, че това е направо невъзможно. *Как изобщо* би могла косата ми да попадне вътре под ключ? С треперещи ръце отворих куфара, извадих съдържанието му и измъкнах от дъното отрязаната си коса. Сложих двете една до друга и ви уверявам, че бяха съвършено еднакви. Необикновено, нали? Колкото и да бях слисана, не можах да измисля какво означава всичко това. Върнах странната коса в чекмеджето, но не казах нищо по въпроса пред семейство Рюкасъл, защото чувствах, че не съм имала право да отварям чекмедже, което са заключили. Както може би сте забелязали, господин Холмс, аз съм доста наблюдателна и скоро имах доста точна представа за вътрешното разположение на къщата. Изглежда обаче, в едното крило не живееше никой. Натам водеше врата, която се пада точно срещу входа към жилището на семейство Толър, но тя бе неизменно заключена. Един ден обаче, докато се качвах по стълбите, се сблъсках с господин Рюкасъл, който излизаше оттам с ключовете в ръка, а лицето му сякаш принадлежеше на съвършено различен човек вместо на закръгления сърдечен господин, с когото бях свикнала. Страните му бяха зачервени, челото му бе сгърчено от гняв, а вените на слепоочията му се бяха издули от напрежение. Той заключи вратата и ме подмина, без да каже нито дума и без дори да ме погледне. Това събуди любопитството ми, така че, когато излязох на разходка с малкия ми повереник, върнах нататък, откъдето можех да видя прозорците от тази страна на къщата. Бяха четири, разположени в редица, ала докато три бяха просто мръсни, капациите на четвъртия бяха здраво залостени. Очевидно помещенията бяха необитаеми. Докато се разхождах напред-назад, поглеждайки от време на време натам, към мен се доближи господин Рюкасъл, весел и сърдечен както винаги. „Моля не мислете — рече той, — че съм проявил грубост, подминавайки ви, без да кажа и дума, скъпа моя млада госпожице. Просто мислите ми бяха изцяло заети с делови въпроси.“ Уверих го, че не съм се почувствала засегната. „Впрочем явно имате доста свободни стаи в това крило, а капациите на един прозорец са даже залостени.“ Забележката ми сякаш го изненада, дори ми се стори, че леко се стресна. „Едно от моите хобита е фотографията — обясни той. — Там съм си направил тъмна стаичка. Виж ти, на каква наблюдателна млада дама сме попаднали. Кой би

допуснал? Кой би допуснал подобно нещо?“ Тонът му бе шеговит, но в очите му, когато ме погледна, нямаше и помен от шега. Прочетох в тях подозрение, а също яд, но никаква шега. Е, господин Холмс, от мига, когато разбрах, че около тези стаи има нещо, за което не трябваше да знам, направо пламнах от желание да ги разгледам. Не беше просто любопитство, макар и то да не ми е чуждо. Беше по-скоро чувство за дълг — чувство, че ще сторя някакво добро, ако проникна в тях. Говорят, че съществувала женска интуиция; може би именно женската ми интуиция ми бе внушила това чувство. Така или иначе, вече не можех да се освободя от него; затова бях нащрек за всяка възможност да прекрача през забранената врата. Такава възможност се появи едва вчера. Да ви кажа и това, че освен господин Рюкасъл Толър и жена му също намират какво да вършат в тези запустели стаи, тъй като веднъж го видях да изнася през вратата голям черен чувал. Напоследък Толър неистово пие и снощи така се беше налял, че едва се държеше на краката си. Когато се качих по стълбите, видях ключа в ключалката. Не се и съмнявам, че именно той го бе забравил. Господин и госпожа Рюкасъл бяха на долния етаж, детето беше при тях, така че ми се отваряше великолепна възможност. Превъртях внимателно ключа, отворих вратата и се вмъкнах вътре. Озовах се в малък коридор без килим и тапети, който в края завиваше надясно. Зад ъгъла имаше три врати, като първата и последната зееха отворени. И двете водеха към потънали в прах безрадостни стаи с два прозореца в едната и един-единствен в другата, толкова прашни, че вечерната светлина съвсем мъждиво проблясваше през стъклата им. Вратата в средата беше затворена, препречена от широка желязна пръчка от рамката на легло, заключена с катинар в единия край към някаква халка в стената и завързана в другия край с дебела жица. Самата врата също беше заключена и ключа го нямаше. Тази барикадирана врата точно съответстваше на прозореца със залостените капаци отвън, ала по проблясъка отдолу виждах, че в самата стая не е тъмно. Очевидно имаше тавански прозорец, който я осветяваше отгоре. Докато стоях в коридора и гледах тази зловеща врата, питайки се каква ли тайна крие, внезапно долових вътре стъпки и мярнах нечия сянка, която премина през тънкия процеп мъждива светлина, процеждащ се под вратата. При тази гледка в душата ми се надигна див, безразсъден ужас, господин Холмс. Опънатите ми до крайност нерви внезапно ми изневериха,

обърнах се и побягнах — побягнах така, сякаш някаква страховита ръка ме догонваше и се вкопчваше в полите на роклята ми. Хвърлих се надолу по коридора и изхвърчах през вратата, а там налетях право в прегръдките на господин Рюкасъл, който ме чакаше отвън. „А, вие сте били значи — рече той. — Така си и помислих, като видях вратата отворена.“ „Боже, как се изплаших!“ — задъхано промълвих аз. „Скъпа моя млада госпожице! Скъпа моя млада госпожице — и не можете да си представите колко ласкав и утешителен беше тонът му, — и какво ви изплаши толкова, скъпа моя млада госпожице?“ Ала гласът му бе някак прекалено сговорчив. Преиграваше. Веднага отново застанах нащрек. „Бях достатъчно глупава да вляза в празното крило — отвърнах. — В тази мъждива светлина изглежда толкова усамотено и злокобно, че се изплаших и избягах. Боже, толкова страховито и безжизнено е всичко!“ „И само това ли?“ — попита той, като ме гледаше втренчено. „Защо, вие какво си помислихте?“ „Защо според вас заключвам тази врата?“ „Уверявам ви, не знам.“ „Заключвам я, за да не влизат вътре хора, които нямат работа там. Разбирате ли?“ — продължаваше да се усмихва той възможно най-любезно. „Уверявам ви, че ако знаех...“ „Е, сега вече знаете. А ако кракът ви още веднъж престъпи този праг — и изведнъж усмивката му се втвърди в гневна гримаса, а очите му блеснаха срещу мен от лицето на демон, — ще ви хвърля на кучето.“ Толкова бях ужасена, че направо не помня какво съм направила след това. Сигурно съм се втурнала покрай него и съм избягала в стаята си. Не помня нищо, докато не се свестих в леглото си, цялата разтреперана. И тогава се сетих за вас, господин Холмс. Не можех да продължавам да живея там, без да се посъветвам с някого. Страхувах се от къщата, от мъжа, от жената, от слугите, дори от детето. Всички до един ми изглеждаха ужасни. Да можех само да ви доведа, всичко щеше да се оправи. Разбира се, можех да избягам, но любопитството ми бе почти толкова силно, колкото и страховете ми. Скоро реших какво да сторя. Трябваше да ви изпратя телеграма. Взех си пелерината и шапката, слязох до пощата, която е на около миля и половина от къщата, а като се върнах, на душата ми беше донякъде поолекнало. Като наближих вратата, обзе ме ужасно съмнение да не би кучето да е на воля, ала си спомних, че същата вечер Толър се бе натряскал направо до несвяст, а знаех, че той единствен от цялото домакинство упражнява известно влияние върху онзи див звяр и че

единствено той би се осмелил да го отвърже. Вмъкнах се на сигурно място в къщата и половината нощ не мигнах от радост, че ще ви видя. Не срещнах никакви трудности да взема разрешение за тази разходка до Уинчестър днес сутринта, но трябва да се върна до три часа, тъй като господин и госпожа Рюкасъл отиват на гости и няма да ги има цялата вечер, така че трябва да се погрижа за детето. Ето че ви разказах всичките си преживелици, господин Холмс, и страшно ще се радвам, ако можете да ми кажете какво означава всичко това и най-вече как да постъпя.

Двамата с Холмс изслушахме като омагьосани необикновения й разказ. Сега приятелят ми се изправи и закрачи из стаята с ръце в джобовете, а на лицето му се изписа израз на най-дълбока загриженост.

— Толър още ли е пиан? — попита той.

— Да. Чух жена му да казва на госпожа Рюкасъл, че нищо не може да се направи.

— Много добре. А семейство Рюкасъл довечера ще излизат, така ли?

— Да.

— Има ли в къщата мазе с хубава яка ключалка?

— Да, избата.

— Струва ми се, че дотук сте действали като много храбро и разумно момиче, госпожице Хънтър. Мислите ли, че ще можете да извършите още един подвиг? Нямахте да ви моля за подобно нещо, ако действително не ви смятах за изключителна жена.

— Ще се опитам. Какво трябва да направя?

— В седем часа вечерта двамата с приятеля ми ще дойдем в Червените букове. По това време семейство Рюкасъл вече ще са излезли, а Толър, да се надяваме, ще бъде все така негоден за нищо. Значи остава единствено госпожа Толър, която може да вдигне тревога. Ако успеете да я изпратите в избата с някакво поръчение и после да я заключите долу, невероятно ще улесните задачата ни.

— Така и ще направя.

— Отлично! Тогава ще разнищим цялата работа из основи. Разбира се, има само едно правдоподобно обяснение. Довели са ви, за да се представите за друга, а нея самата държат като затворничка във въпросната стая. Това е очевидно. Колкото до личността на

затворничката, не се и съмнявам, че е дъщерята — госпожица Алис Рюкасъл, ако правилно си спомням, за която са ви казали, че е заминала за Америка. Избрали са ви несъмнено заради приликата ви с нея — по ръст и телосложение, а също заради цвета на косата. Нейната е била отрязана, твърде вероятно заради някаква болест, която е изкарала, така че, естествено, наложило се е и вие да жертвате вашата. Благодарение на една любопитна случайност сте намерили къдриците ѝ. Мъжът на пътя е бил без съмнение някой неин приятел — вероятно дори годеникът ѝ, а тъй като сте носели роклята на девойката и толкова приличате на нея, смехът ви, докато ви е наблюдавал, а впоследствие и жестът ви са го убедили, че госпожица Рюкасъл е напълно щастлива и не желае повече да ѝ досаждат. Нощем пускат кучето, за да му попречат да опита да се свърже с нея. Дотук е съвсем ясно. Най-сериозният момент в този случай са наклонностите на детето.

— За Бога, какво общо има то с всичко това? — не се сдържах аз.

— Скъпи ми Уотсън, нали като човек на медицината си свидетел на непрекъснатия напредък при предсказване заложибите на детето в зависимост от изучаването на родителите. Нима не виждаш, че със същата сила важи и обратното. Често първото ми истинско прозрение за характера на родителите идва от изучаването на децата им. Това дете проявява склонност към ненормална жестокост заради самата жестокост, а дали я е наследило от усмихнатия си баща, както подозирам, или от майка си, и в двата случая това не вещае нищо добро за горката девойка, оказала се във властта им.

— Убедена съм, че сте прав, господин Холмс — извика нашата клиентка. — Сещам се за хиляди дреболии, които ме убеждават, че улучихте право в целта. О, да не губим нито миг и да се притечем на помощ на горкото създание.

— Трябва да сме предпазливи, имаме насреща си много хитър човек. Не можем да предприемем нищо преди седем. Тогава ще дойдем при вас и не след дълго ще разрешим загадката.

Двамата удържахме на думата си и точно в седем пристигнахме в Червените букове, след като оставихме багажа си в една крайпътна странноприемница. Скупчените дървета, чиито тъмни листа сияеха като излъскан бакър в лъчите на залязващото слънце, щяха да са

достатъчни да разпознаем къщата дори ако госпожица Хънтър не ни чакаше с усмивка на вратата.

— Успяхте ли? — попита Холмс.

Някъде изпод земята долиташе силно тропане.

— Госпожа Толър чука от избата — отвърна клиентката ни. — Съпругът ѝ хърка на килима в кухнята. Ето и ключовете му, дубликат от ключовете на господин Рюкасъл.

— Браво на вас! — въодушевено възкликна Холмс. — Водете ни сега и скоро ще сложим край на това черно деяние.

Качихме се по стълбите, отключихме вратата, спуснахме се по коридора и се озовахме пред барикадата, която госпожица Хънтър ни беше описала. Холмс преряза жицата и свали металната пръчка, която препречваше пътя ни. После изпробва ключовете един след друг, ала без успех. Отвътре не се чуваше нито звук и пред това безмълвие лицето на Холмс помръкна.

— Надявам се, че не идваме прекалено късно — каза той. — Струва ми се, че е по-добре двамата да влезем без вас, госпожице Хънтър. Хайде, Уотсън, напъни рамо да видим дали ще ни се опре.

Старата паянтова врата веднага поддаде пред дружните ни усилия. Двамата се втурнахме вътре, но стаята беше празна. Нямаше никакви мебели, с изключение на тънък сламеник, малка масичка и една кошница, пълна с бельо. Таванският прозорец над главите ни зееше отворен, а от затворничката нямаше и следа.

— Тук не се е разминало без злодеяние — каза Холмс. — Нашият красавец е отгатнал намеренията на госпожица Хънтър и е отвлякъл жертвата си.

— Но как?

— През прозореца на тавана. Скоро ще видим как е успял да го стори — и с тези думи той се метна на покрива. — А, ето — възкликна след малко: — Под стряхата е опряна дълга лека стълба. Така е станало.

— Не е възможно — обади се госпожица Хънтър, — когато семейство Рюкасъл тръгнаха да излизат, не видях никаква стълба.

— Върнал се е, за да го стори. Казвам ви, че е умен и опасен човек. Никак няма да се изненадам, ако стъпките, които чувам сега по стълбите, го водят лично насам. Струва ми се, Уотсън, че няма да е зле да приготвиш револвера си.

Едва свърши и на вратата на стаята се появи някакъв мъж, възпълен и набит господин с дебела тояга в ръка. Като го видя, госпожица Хънтър изпищя и се притисна към стената, но Шерлок Холмс се хвърли напред и застана точно пред него.

— Злодей! — викна той. — Къде е дъщеря ти?

Пълният господин се огледа наоколо, а после вдигна очи към прозореца на тавана.

— Аз трябва да ви задам този въпрос — изписка той, — крадци такива! Съгледвачи и крадци! Пипнах ви! Сега ми паднахте в ръчичките. Ще ви науча аз вас — и като се обърна, той затрополи надолу по стълбите толкова бързо, колкото му позволяваха силите.

— Отиде да пусне кучето! — извика госпожица Хънтър.

— Нося револвера си — казах аз.

— Най-добре да затворим входната врата — викна Холмс и тримата полетяхме по стълбите.

Тъкмо стигнахме в антрето, когато чухме лая на едро куче, а след това агонизиращ писък, придружен от ужасяващо противен звук, направо страшен за слушане. От една странична врата със залитане изникна възрастен мъж с червендалесто лице и треперещи крайници.

— Боже мой! — провикна се той. — Някой е отвързал кучето. Не сме го хранили от два дни! Бързо, бързо или ще бъде прекалено късно!

Двамата с Холмс изхвърчахме навън и заобиколихме ъгъла на къщата, а Толър тичаше подире ни. Там зърнахме огромния изгладнял звяр, впил черната си паст в гърлото на Рюкасъл, който се гърчеше и виеше на земята. Притичах веднага и пръснах мозъка на животното, което се претърколи, а острите му бели зъби останаха все така впити в обилните гънки плът. С огромни усилия отделихме мъртвото куче от врата на стопанина му и пренесохме мъжа в къщата — все още жив, но ужасно изранен. Положихме го на канапето в дневната и след като изпратихме изтрезнелия Толър да съобщи вестта на жена си, направих каквото можах, за да облекча болката. Бяхме се струпали край него, когато вратата се отвори и в стаята нахълта висока изпита жена.

— Госпожо Толър! — възкликна госпожица Хънтър.

— Да, госпожице. Господин Рюкасъл ме освободи, като се върна, преди да се качи при вас. Жалко, госпожице, жалко, че не ми съобщихте какво сте намислили, защото щях да ви кажа, че напразно си правите труда.

— Ха! — обади се Холмс и внимателно я огледа. — Явно госпожа Толър знае по въпроса повече от всеки друг.

— Да, господине, така е, пък и съм напълно готова да ви разкажа каквото знам.

— Тогава седнете, моля, и да ви чуем, защото трябва да призная, че за някои неща все още тъна в пълен мрак.

— Ей сега всичко ще ви разясня — отвърна тя. — И по-рано щях да го сторя, да бях успяла да се измъкна от избата. Стигне ли се до съд и полиция в тази работа, не забравяйте, че съм застанала на ваша страна, а и на страната на госпожица Алис също. Госпожица Алис хич не беше щастлива у дома, ама хич, откакто баща ѝ се ожени повторно. За нищо не я зачитаха, за нищо нямаше думата, но пък и не ѝ беше чак толкова лошо, докато при някакви приятели не се запозна с господин Фаулър. Доколкото можах да разбера, госпожица Алис имаше някакви права от завещанието, но душицата и дума не обелваше, беше оставила всичко в ръцете на господин Рюкасъл. Той знаеше, че от нея не го грози никаква опасност; ала щом се появи бъдещ зет на хоризонта, който щеше да си поиска онова, което му се полагаше по закон, тогава баща ѝ реши, че трябва да се сложи точка. Караше я да му подпише някакъв документ, та жени се, не жени, парите да са все за него. А като отказа, все не ѝ даваше мира, докато не пипна мозъчно възпаление горката и цели шест седмица вися между живота и смъртта. Накрая се оправи, но беше станала на сянка, а и прекрасната ѝ коса я отрязаха цялата, но това с нищо не промени сърцето на нейния млад господин и той ѝ остана верен докрай, истински мъж.

— Така значи — каза Холмс, — онова, което бяхте тъй добра да ни разкажете, определено изяснява нещата, а за останалото мога и сам да се досетя. Предполагам, тогава господин Рюкасъл е прибягнал до затворническия режим?

— Да, господине.

— И е довел госпожица Хънтър от Лондон, за да се отърве от неприятно настоятелния господин Фаулър.

— Точно така, господине.

— Ала упорит като всеки истински моряк, господин Фаулър е продължил да обсажда къщата, а като се е срещнал с вас, е успял с определени красноречиви доводи, звонкови или други, да ви убеди, че вашите интереси всъщност съвпадат с неговите.

— Господин Фаулър е човек сладкодумен и с щедра ръка — призна най-чистосърдечно госпожа Толър.

— Съумял е по този начин да уреди нещата така, че мъжът ви да не страда от недостиг на пиене, а в мига, когато господарят ви потегли, стълбата да бъде готова.

— Разказвате го, господине, точно както си беше.

— Разбирам, че ви дължим извинение, госпожо Толър — рече Холмс, — тъй като определено изяснихте всичко, което още ни смущаваше. Ето го и местния хирург заедно с госпожа Рюкасъл, затова смятам, Уотсън, че ще е най-добре да изпратим госпожица Хънтър до Уинчестър, тъй като присъствието ни тук, струва ми се, е доста съмнително.

Така се разреши загадката на злокобната къща с червените букове. Господин Рюкасъл оживя, макар и осакатен завинаги и задължен за всичко единствено на грижите на всеотдайно преданата си съпруга. Семейството още живее с двамата си стари слуги, които може би знаят толкова много за миналото на Рюкасъл, че му е трудно да се раздели с тях. Със специално разрешение господин Фаулър и госпожица Рюкасъл се ожениха в Саутхемптън на следващия ден след бягството им от къщата и понастоящем той е правителствен чиновник на остров Мавриций. Колкото до госпожица Вайълет Хънтър, за мое огромно разочарование моят приятел Холмс повече изобщо не прояви интерес към нея, след като тя престана да бъде в центъра на един от неговите случаи, и сега дамата оглавява едно частно училище в Уолсол, където, убеден съм, е пожънала сериозни успехи.

СРЕБЪРЕН ПЛАМЪК

— Опасявам се, Уотсън, че се налага да замина — каза една сутрин Холмс, когато седнахме да закусваме.

— Да заминеш ли! Къде?

— В Дартмур, в Кингс Пайлънд.

Не се изненадах. Всъщност чудех се единствено как той все още не участва в разследването на този необикновен случай, за който толкова се говореше из цяла Англия. Цял ден приятелят ми се разхождаше из стаята с наведена глава и смръщени вежди, напълно глух за всичките ми въпроси и забележки, като час по час пълнеше лулата си със силен черен тютюн. Щом дойдеше новият вестник, той го преглеждаше бегло и го захвърляше в ъгъла. Ала въпреки мълчанието му аз знаех за какво ставаше дума и от какво бе толкова погълнат. Само един въпрос, който занимаваше всички, би могъл да събуди аналитичните му умения — странното изчезване на фаворита в надбягванията в Уесекс и трагичното убийство на неговия треньор. Ето защо, когато изведнъж обяви намерението си да замине за мястото, където се беше разиграла драмата, аз го очаквах и дори се надявах точно на това.

— С най-голяма радост бих дошъл с теб, ако няма да ти преча — казах аз.

— Скъпи Уотсън, ще ми сториш голяма услуга, ако дойдеш. Освен това смятам, че няма да си изгубиш времето, защото в този случай има елементи, които обещават да го направят съвършено неповторим. Струва ми се, че ще успеем да хванем влака от Падингтън, а по пътя ще ти обясня нещата по-подробно. Ще ти бъде много задължен, ако вземеш военния си бинокъл.

И така, след около час седях в ъгъла на едно първокласно купе, влакът се носеше към Ексетър, а Шерлок Холмс с напрегнато и нетърпеливо лице под шапката с наушници бързо прелистваше купчината нови вестници, които беше купил на гара Падингтън. Отдавна бяхме минали Рединг, когато той захвърля и последния под седалката и ми предложи табакерата си.

— Добре се движим — рече, като ту гледаше през прозореца ту хвърляше поглед на часовника си. — В момента скоростта ни е петдесет и три и половина мили в час.

— Не забелязах да има знаци на всяка четвърт миля — казах аз.

— Аз също. Но телеграфните стълбове по тази линия са през шейсет метра и не е трудно да се изчисли. Предполагам, че вече си запознат със случая за убийството на Джон Стрейкър и изчезването на Сребърен пламък?

— Прочетох онова, което беше написано в „Телеграф“ и „Кроникъл“.

— Това е един от случаите, в които умението да разсъждаваш логично трябва да се използва по-скоро за разнищване на подробностите, отколкото за събиране на нови доказателства. Трагедията е толкова необикновена и засяга толкова много хора, че за жалост се натрупа изобилие от догадки, предположения и хипотези. Трудно е да се отдели голият факт — абсолютният, неоспорим факт — от измислиците на разни теоретици и журналисти. А след като стъпим на тази здрава основа, наш дълг е да видим какви изводи могат да се извлекат и кои са особеностите, върху които се основава цялата загадка. Във вторник вечерта получих две телеграми — от полковник Рос, собственика на коня, и от инспектор Грегъри, който разследва случая. И двамата ме молят за помощ.

— Във вторник вечерта! — възкликнах аз. — А днес е четвъртък. Защо не замина вчера?

— Защото сгреших, драги ми Уотсън. Това за съжаление се случва по-често, отколкото би предположил някой, който ме познава само чрез твоите спомени. Просто не можех да повярвам, че е възможно да остане скрит най-прочутият жребец в Англия, особено в толкова рядко населено място, като северната част на Дартмур. Вчера очаквах всеки миг да науча, че са го намерили и че похитителят му е убиецът на Джон Стрейкър. Но тази сутрин, като разбрах, че освен задържането на младия Фицрой Симпсън не е направено нищо, усетих, че е време да се намеся. И все пак ми се струва, че вчерашният ден не бе изгубен напразно.

— Значи вече имаш хипотеза?

— Поне проучих основните факти по случая. Ще ти ги изброя, защото най-добрият начин да изясниш нещата е да ги изложиш пред

някой друг. Освен това едва ли мога да очаквам от теб някаква помощ, ако не ти покажа откъде тръгваме.

Облегнах се на възглавниците с пура в ръка, а Холмс се наведе към мен и като отброяваше фактите с дългия си тънък показалец върху лявата си длан, очерта събитията, довели до нашето пътуване:

— Сребърен пламък е потомък на Равноправни и славата му не отстъпва на славата на предшественика му. Сега кара петата си година и е донесъл на щастливия си собственик полковник Рос една след друга всички награди на хиподрума. Преди да се случи трагедията, е бил безспорният фаворит за надбягванията в Уесекс със залози три към едно. Той обаче винаги е бил любимец на публиката и никога не я е разочаровал, така че дори при тези разлики за него са се залагали огромни суми. Ето защо очевидно мнозина биха извлекли голяма изгода, ако нещо му попречи да стартира във вторник.

В Кингс Пайлънд, където се намира конюшната на полковника, това, естествено, се е знаело много добре. Били взети всички мерки за безопасността на фаворита. Треньорът Джон Стрейкър е бивш жокей, който яздел с цветовете на полковник Рос, докато не натезжал. След пет години като жокей работил при полковник Рос още седем като треньор и имал име на ревностен и честен служител. Подчинени му били трима коняри, защото конюшната била малка, само с четири коня. Един от конярите всяка нощ оставал да дежури в конюшната, другите спели в плевника. И тримата се ползвали с отлично име. Джон Стрейкър бил женен и живеел в малка вила на по-малко от двеста метра от конюшната. Няма деца, държал само една прислужничка и материалното му положение било прилично. Мястото е много уединено, но на километър на север има няколко вили, построени от някакъв предприемач от Тависток за болни и за хора, които биха искали да се наслаждават на чистия въздух в Дартмур. Тависток се намира на три километра на запад през полето, а също на три километра е Мейпълтън, по-голяма конюшня, която принадлежи на лорд Бекуотър и се управлява от Сайлъс Браун. Във всички други посоки полето е съвсем безлюдно и се навъртат само цигани чергари. Така стояли нещата през нощта на миналия понеделник, когато се случило нещастieto. Вечерта разходили и напоили конете както обикновено и заключили конюшната в девет. Двама от конярите отишли в къщата на треньора, за да вечерят, а третият, Нед Хънтър,

останал да пази. Малко след девет часа прислужничката Едит Бакстър тръгнала да му занесе в конюшната вечерята, овнешко с кърпи. Не носела нищо за пиене, защото в конюшната имало чешма, а на дежурния не се полагало друго. Взела и фенер, понеже било много тъмно, а пътеката минавала през полето. Едит Бакстър била на двайсет и пет метра от конюшната, когато някакъв мъж изникнал от тъмното и ѝ извикал да спре. В жълтеникавата светлина на фенера видяла, че на вид прилича на джентълмен — сив костюм от туид, сукнена шапка, гети и тежък бастун с топка на края. Направили ѝ впечатление обаче изключително бледото му лице и нервното му поведение. Видял ѝ се малко над трийсет години. „Бихте ли ми казали къде се намирам? — попитал той. — Вече почти бях решил да спя насред полето, когато зърнах светлината на фенера ви.“ „Близко сте до конюшната в Кингс Пайлънд“ — казала тя. „Наистина ли? Какъв невероятен късмет! — възкликнал той. — Разбрах, че един от конярите остава на пост всяка нощ. Вероятно му носите вечерята. Сигурен съм, че няма да откажете да спечелите пари за нова рокля?“ Той извадил от джоба на жилетката си сгънат лист хартия. „Погрижете се тази вечер конярят да получи това и ще се сдобие с прекрасна рокля.“ Младата жена се уплашила от настойчивостта му и побягнала покрай него към прозореца, през който обикновено подавала храната. Той вече бил отворен, а Хънтър седял до масичката. Тя точно започнала да му разказва какво се е случило, когато непознатият пак се появил. „Добър вечер — рекъл той, като надникнал през прозореца. — Искан да поговоря с вас.“ Момичето се къльне, че докато произнасял тези думи, от ръката му се подавал някакъв лист. „Каква работа имате тук?“ — попитал конярят. „Такава, от която нещо може да влезе в джоба ви — отвърнал непознатият. — Два от вашите коне ще се състезават в Уесекс: Сребърен пламък и Баярд. Само ми кажете и няма да изгубите. Вярно ли е, че при сегашното си тегло Баярд може да надмине Сребърен пламък и че във вашата конюшня сте заложили на него?“ „Значи сте от ония проклети шпиони! — извикал конярят. — Ей сега ще ви покажа как се отнасяме с тях в Кингс Пайлънд!“ Той скочил и се втурнал да пусне кучето. Прислужничката побягнала към къщата, но докато тичала, се обърнала и видяла, че непознатият се навежда през прозореца. След минута, когато Хънтър изскочил с кучето, него вече го нямало и макар че обиколил навсякъде, конярят не открил и следа.

— Почакай! — прекъснах го аз. — Когато е излязъл с кучето, конярят оставил ли е вратата отворена?

— Отлично, Уотсън, отлично — промърмори моят приятел. — Този въпрос ми се стори толкова важен, че сутринта изпратих телеграма в Дартмур, за да го изясня. Когато е излязъл, конярят е заключил след себе си. Освен това прозорецът не е достатъчно голям, за да може през него да се провери човек. Хънтър изчакал останалите коняри да се върнат и ги изпратил да съобщят на тренъора какво е станало. Стрейкър се развълнувал, като чул разказа, макар че явно не осъзнал напълно истинското му значение. Изглежда, все пак се разтревожил, защото в един часа през нощта госпожа Стрейкър се събудила и го видяла да се облича. В отговор на въпросите ѝ казал, че не можел да заспи от тревога за конете и смятал да иде до конюшната, за да се увери, че всичко е наред. Тя го молела да си остане вкъщи, защото чувала как дъждът тропа по прозорците, но той пренебрегнал настояванията ѝ, облякъл си мушамата и излязъл. Сутринта госпожа Стрейкър се събудила в седем и видяла, че съпруга ѝ още го няма. Облякла се набързо, повикала прислужничката и двете тръгнали към конюшната. Вратата била отворена, Хънтър седял като вцепенен, яслата на фаворита била празна, а от тренъора нямало и следа. Веднага събудили двамата коняри, които нощували в плевника. Те не били чули нищо през нощта, и двамата спели дълбоко. Хънтър явно бил под въздействието на някакво силно упойващо вещество, нищо не могли да научат от него и го оставили да спи, а двамата мъже и двете жени хукнали да търсят изчезналите. Все още се надявали, че по някаква причина тренъорът е извел коня на ранна езда, но щом се качили на хълма до къщата, откъдето се виждала цялата околност, не само че нямало и следа от жребеца, ами и забелязали нещо, което породило тревожни предчувствия в душата им. На около четиристотин метра от конюшната мушамата на Джон Стрейкър се ветреела върху един храст, а в падината отзад открили трупа на клетия тренъор. Главата му била разбита от жесток удар с някакъв тежък предмет, а на бедрото му имало още една рана, явно причинена от много остър инструмент. Станало ясно обаче, че Стрейкър яростно се е съпротивлявал на убийците си, защото в дясната си ръка държал малък нож със съсирена кръв чак до дръжката, а в лявата стискал копринено шалче в червено и черно. Прислужничката веднага го познала — било на непознатия,

който предната вечер бил дошъл в конюшната. След като се съвзел, Хънтър също потвърдил кой е собственикът на шалчето. Освен това бил сигурен, че докато е стоял на прозореца, непознатият е пуснал в храната му нещо упойващо и така е лишил конюшната от пазача ѝ. Що се отнася до липсващия кон, многобройните следи в калта по дъното на съдбоносната падина сочели, че е бил там по време на схватката. Но след онази нощ изчезнал. И макар че била предложена голяма награда и всички цигани в Дартмур се били заели да го търсят, не се чуло нищо за него. Анализът показал, че в остатъците от вечерята на коняря се съдържа значително количество опиум на прах, макар че хората в къщата били яли от същото ястие без никакви неприятни последствия. Такива са основните факти по случая, изчистени от догадки и изложени възможно най-сбито. Сега да видим какво е направила полицията. Инспектор Грегъри, на когото бил поверен случаят, е изключително способен полицай. Ако беше надарен и с въображение, би могъл да стигне до висотите на своята професия. Щом пристигнал, той открил и арестувал човека, върху когото явно падало подозрението. Не било трудно да го открие, защото живеел в една от вилите, за които споменах. Казва се Фицрой Симпсън. Оказал се човек с добър произход и образование, който бил пропилял цяло състояние на хиподрума и сега се препитавал като дребен букмейкър в лондонските спортни клубове. Щом прегледали бележника със залозите му, установили, че е записал около пет хиляди лири срещу фаворита. Когато го задържали, доброволно признал, че отишъл до Дартмур с надеждата да измъкне някакви сведения за конете от Кингс Пайлънд, а после и за Десбъро, втория по сила фаворит, поверен на Сайлъс Браун от конюшната в Мейпълтън. Не се опитал да отрече действията си от предната нощ, но заявил, че не бил имал никакви незаконни намерения, просто искал да събере сведения от първа ръка. Щом му показали шала, силно пребледнял и изобщо не могъл да обясни как се е озовал в ръката на убития. Мокрите му дрехи свидетелствали, че предната нощ е бил навън по време на бурята, а бастунът с оловна топка би могъл да е оръжието, причинило чрез неколкократно удари ужасните рани, от които е умрял треньорът. От друга страна, по Симпсън нямало и помен от рана, а от ножа на Стрейкър личало, че поне един от убийците му трябва да е бил ранен.

Така стоят нещата накратко, Уотсън, и ако можеш да ми подскажеш нещо, ще ти бъда безкрайно благодарен.

Изслушах с голям интерес разказа, който Холмс изложи с присъщата му яснота. Макар да знаех повечето факти, не бях в състояние да преценя доколко са важни и каква е връзката помежду им.

— Не е ли възможно — предположих аз, — Стрейкър сам да се е наранил с ножа при конвулсиите, причинени от мозъчните увреждания?

— Повече от възможно е, вероятно така е станало — каза Холмс. — В такъв случай едно от главните обстоятелства в полза на обвиняемия отпада.

— И все пак още не ми е ясно каква би могла да е хипотезата на полицията.

— Боя се, че каквато и хипотеза да бъде издигната, срещу нея има сериозни възражения — отвърна моят приятел. — Вероятно според полицията, след като е упоил коняря и по някакъв начин се е сдобил с ключ, Фицрой Симпсън е отключил конюшната и е извел коня с намерението да го отвлече. Юздата липсва — явно Симпсън му я е сложил. После, като е оставил вратата отворена, той е повел коня към полето и тогава треньорът го е настигнал. Последвала е борба и Симпсън му е строшил черепа с масивния си бастун, без да бъде наранен от ножчето, което Стрейкър е използвал за самозащита. Накрая или крадецът е отвел коня в някакво скривалище, или животното само е избягало по време на борбата и сега се скита из степта. Така полицията вижда случая и колкото и да е нелепо подобно обяснение, по-добро от него няма. Аз обаче бързо ще проверя нещата, щом стигнем там, а дотогава не виждам какво може да се направи.

На свечеряване пристигнахме в Тависток, малко градче, разположено по средата на обширния Дартмур. На гарата ни чакаха двама господи: висок блондин с брада и коса, буйни като лъвска грива, и с проницателни светлосини очи и нисък подвижен мъж, спретнато и дори елегантно облечен, с редингот и гети, подстригани къси бакенбарди и монокъл. Това бяха полковник Рос, известният спортсмен, и инспектор Грегъри, чиято репутация в английската детективска служба стремително нарастваше.

— Много се радвам, че пристигнахте, господин Холмс — каза полковникът. — Инспекторът направи всичко възможно, но аз искам и

камък да не остане необърнат, докато не отмъстя за бедния Стрейкър и не си върна коня.

— Има ли някакви нови разкрития? — попита Холмс.

— Със съжаление трябва да призная, че не сме напреднали много — каза инспекторът. — Отвън ни чака файтон и бихме могли да обсъдим нещата по пътя, тъй като вие несъмнено искате да видите мястото преди смрачаване.

След минута всички се бяхме настанили в удобно ландо, което препусна по улиците на старинното девъншърско градче. Инспектор Грегъри, изцяло погълнат от случая, разказваше непрекъснато, а Холмс от време на време подхвърляше по някой въпрос или възкликваше. Полковник Рос се беше облегал назад със скръстени ръце и нахлупена над очите шапка, а аз слушах с интерес разговора на двамата детективи. Грегъри излагаше почти същата хипотеза, която вече бях чул от Холмс във влака.

— Примката доста здраво се затяга около Фицрой Симпсън — отбеляза инспекторът — и самият аз смятам, че той е убиецът. Същевременно признавам, че доказателствата са изцяло косвени и евентуални нови разкрития биха могли да ги разколебаят.

— А какво ще кажете за ножа на Стрейкър?

— Стигнахме до заключението, че сам се е наранил при падането си.

— По пътя насам моят приятел доктор Уотсън направи същото предположение. Ако е вярно, това е във вреда на Симпсън.

— Несъмнено. У него не намерихме нож, няма и помен от рана. Уликите срещу него са много убедителни. Бил е силно заинтересован конят да изчезне, заподозрян е, че е упоил коняря, несъмнено е бил навън по време на бурята, носел е масивен бастун, а шалът му бе намерен в ръката на мъртвия. Убеден съм, че това е достатъчно, за да го изправим пред съдебните заседатели.

Холмс поклати глава.

— Един добър защитник ще направи на пух и прах всичките ви доказателства — заяви той. — Защо му е да извежда коня? Ако е искал да го нарани, защо не го е направил вътре? Открихте ли у него ключ? Кой аптекар му е продал опиума? И най-важното — къде той, чужденец в тази местност, би могъл да скрие коня, при това не какъв

да е кон, а именно този? Как обяснява листчето, което е искал чрез прислужничката да предаде на коняря?

— Казва, че е било банкнота от десет лири. Намерихме една в портфейла му. Но другите възражения, които изброихте, не са толкова страшни, колкото изглеждат. Местността не му е непозната. Два пъти е отсядал в Тависток през лятото. Опиума вероятно е донесъл от Лондон. А след като си е свършил работата, вероятно е изхвърлил ключа. Възможно е конят да лежи на дъното на някой ров или в изоставен рудник в полето.

— Какво казва за шалчето?

— Признава, че е негово, и твърди, че го е изгубил. Но тук изникна нещо ново, което може да обясни защо е извел коня от конюшната.

Холмс очевидно се заинтригува.

— Намерихме следи, че в понеделник един цигански катун е нощувал на километър и нещо от мястото на убийството. Във вторник ги нямаше. Ако приемем, че Симпсън се е уговорил с циганите, не е ли възможно да е отвел коня при тях и сега той да е в ръцете им?

— Напълно е възможно.

— В момента търсим тези цигани навред. Освен това огледах всички конюшни и ферми в Тависток, а също в радиус над десет километра наоколо.

— Доколкото разбрах, съвсем наблизо има още една конюшня?

— Да, това е обстоятелство, което определено не бива да пренебрегваме. Тъй като Десбъро, техният кон, се смята за втори фаворит, те имат полза от изчезването на първия. Известно е, че Сайлъс Браун, треньорът, е заложил големи суми, а и не е изпитвал особено приятелски чувства към клетия Стрейкър. Ние обаче проверихме конюшната и не открихме нищо, което да го свързва със случая.

— И няма никаква връзка между Симпсън и конюшната в Мейпълтън?

— Абсолютно никаква.

Холмс се облегна назад и разговорът замря. След няколко минути кочияшът спря до спретната тухлена виличка с надвиснали стрехи, построена край пътя. На известно разстояние отвъд заградена ливада се виждаше дълга постройка, покрита със сиви керемиди. Чак до

хоризонта във всички останали посоки се гънеха меките извивки на равнината, обагрени в бронзово от вехнещите папрати, сред които се извисяваха само кулите в Тависток и няколко постройките на запад — конюшната в Мейпълтън. Всички скочихме, с изключение на Холмс, който остана седнал с очи, вперени в небето, напълно погълнат от мислите си. Едва когато го докоснах по ръката, той се сепна и слезе от файтона.

— Простете — обърна се той към полковник Рос, който го гледаше с известна изненада. — Фантазирах си нещо.

Очите му блестяха, а движенията му издаваха вълнение. Познавах го добре — явно напипваше някаква диря, макар изобщо да не си представях каква.

— Може би ще предпочетете веднага да идете до местопрестъплението, господин Холмс? — каза Грегъри.

— Всъщност бих предпочел да остана за малко тук и да изясня някои подробности. Предполагам, че Стрейкър е донесен тук?

— Да, горе е. Огледът на трупа е утре.

— Полковник Рос, той е работил няколко години при вас, нали?

— Винаги съм го смятал за отличен служител.

— Предполагам, че сте описали съдържанието на джобовете му в момента на смъртта?

— Ако пожелаете, можете да разгледате самите вещи, те са в дневната.

— С най-голяма радост.

Влязохме в стаята и седнахме около масата в средата, а инспекторът отключи квадратна метална кутия и изсипа пред нас различни неща. Кутия восъчен кибрит, лоена свещ, дълга два инча, лула, направена от корен на глог, кесия от тюленова кожа, в която имаше половин унция тютюн „Кавендиш“, сребърен часовник със златна верижка, пет златни суверена, алуминиев автоматичен молив, няколко листчета и ножче с дръжка от слонова кост с много фино несгъваемо острие, на което пишеше „Вайс и ко, Лондон“.

— Много странен нож — каза Холмс, като го взе и внимателно го разгледа. — По кървавите следи съдя, че него сте намерили в ръката на мъртвия. Уотсън, този нож определено е по твоята част.

— Това е така нареченият катарактален нож — отвърнах.

— Така си и помислих. Много фино острие, изработено за изключително деликатни операции. Странно е някой да го вземе със себе си, когато се опасява от нещо, особено след като не се сгъва и не може да се носи в джоб.

— Имало е накрайник от корк, който намерихме до трупа — обади се инспекторът. — Жена му каза, че от няколко дни ножът стоял на тоалетката и той го вземал, когато излизал. Не е сериозно оръжие, но вероятно в момента не е имал нищо по-добро подръка.

— Твърде възможно. А тези листчета?

— Три от тях са сметки от търговци на сено. Едното е писмо с нареждания от полковник Рос. А това е сметка на името на Уилям Дарбишър за трийсет и седем лири и петнайсет шилинга от шивачката госпожа Лесурие от улица „Бонд“. Госпожа Стрейкър казва, че този Дарбишър бил приятел на съпруга ѝ и понякога писмата му пристигали тук.

— Госпожа Дарбишър има разточителен вкус — отбеляза Холмс, като разглеждаше сметката. — Двайсет и две гвинеи са прекомерна цена за една рокля. Е, явно няма какво повече да научим тук, да тръгваме към местопрестъплението.

Щом излязохме от дневната, една жена, която чакаше в коридора, приближи и докосна ръкава на инспектора. Измъченото ѝ изпито лице още носеше отпечатъка на преживения ужас.

— Хванахте ли ги? Намерихте ли ги? — попита тя сподавено.

— Не, госпожо Стрейкър, но господин Холмс пристигна от Лондон, за да ни помогне, и ще направим всичко възможно.

— Госпожо Стрейкър, не сме ли се срещали неотдавна в Плимът, на едно градинско увеселение? — попита Холмс.

— Не, господине, грешите.

— Боже мой, бих могъл да се закълна. Бяхте облечена в рокля от гълъбовосива коприна с украса от щраусови пера.

— Не, господине, никога не съм имала такава дреха.

— О, това изяснява нещата — и като се извини, Холмс излезе след инспектора.

Повървахме малко през полето и стигнахме до падината, в която е било намерено тялото. На ръба ѝ растеше храстът, на който се бе закачила мушамата.

— Доколкото разбирам, онази нощ не е имало никакъв вятър — каза Холмс.

— Никакъв, наистина, но е валил силен дъжд.

— В такъв случай мушамата не е била довята до храста, а нарочно е била оставена там.

— Да, била е оставена.

— Изключително интересно. Предполагам, че пръстта е доста отгъпкана. Несъмнено от понеделник насам много хора са се извървели оттук.

— Постлахме в единия край рогозка и всички стояхме на нея.

— Отлично.

— В тази чанта сложихме един от ботушите на Стрейкър, едната обувка на Фицрой Симпсън и подкова от Сребърен пламък.

— Драги ми инспекторе, вие надминавате себе си!

Холмс взе чантата, спусна се в падината и премести рогозката към средата. После се просна отгоре ѝ, опрял брада върху дланите си, и започна внимателно да разглежда следите в калта пред себе си.

— Виж ти! — възкликна неочаквано. — Какво е това?

Беше полуизгоряла восъчна клечка кибрит, толкова окаляна, че отначало ни заприлича на съчка.

— Не проумявам как съм могъл да я пропусна — каза инспекторът с израз на раздражение.

— Била е невидима, заровена в калта. Самият аз я видях, защото я търсех.

— Какво! Очаквали сте да я намерите?

— Смятах, че не е невъзможно.

Той извади от торбата обувките и сравни подметките със следите по земята. После се покатери до ръба на падината и приклепна сред папратите и храстите.

— Май няма никакви други следи — каза инспекторът. — Много внимателно прегледах земята на стотина метра във всички посоки.

— Наистина! — каза Холмс, като се изправяше. — Ще е съвсем неуместно да повтарям същото след думите ви. Но ми се иска, преди да се е стъмнило, да се поразходя из полето, за да се подготвя за утре. Смятам да сложа в джоба си тази подкова за късмет.

Полковник Рос, който проявяваше известни признаци на нетърпение при спокойния и систематичен метод на работа на моя

приятел, погледна часовника си.

— Инспекторе, моля ви да се върнете с мен — каза той. — Бих искал да се посъветвам с вас по някои въпроси, а най-вече дали не съм длъжен пред хората да извадя името на коня от стартовия списък.

— Категорично не — извика решително Холмс. — На ваше място бих го оставил.

Полковникът се поклони.

— Много се радвам, че имах възможност да науча мнението ви, господине. Щом свършите с обиколката, ще ни намерите в дома на клетия Стрейкър и заедно можем да се върнем в Тависток.

Той пое назад с инспектора, а ние с Холмс тръгнахме бавно през степта. Слънцето започваше да се скрива зад конюшната в Мейпълтън и широкото хълмисто поле пред нас се обагреше в златисто, което стигаше до наситено ръждиво-червеникаво от вехнешите папрати и къпиновите храсти. Но моят приятел, потънал в дълбок размисъл, изобщо не забелязваше красотата на пейзажа.

— Ето как стоят нещата, Уотсън — обади се той накрая. — Можем да оставим за миг въпроса, кой е убил Джон Стрейкър, и да се ограничим да разберем какво е станало с коня. И така, ако предположим, че е избягал през нощта след трагедията, къде може да е отишъл? Конят е стадно животно. Оставен на воля, инстинктът му би го отвел обратно или в Кингс Пайлънд, или в Мейпълтън. Защо му е да препуска из полето? Със сигурност щяха да го видят досега. И защо им е на циганите да го крадат? Те винаги изчезват, щом чуят за неприятности, защото не искат да си имат работа с полицията. Не могат и да се надяват да продадат такъв кон. Рискът ще е огромен, а няма да спечелят нищо. Това е пределно ясно.

— Тогава къде е?

— Вече казах, че сигурно е отишъл или в Кингс Пайлънд, или в Мейпълтън. Няма го в Кингс Пайлънд, следователно е в Мейпълтън. Да приемем тази работна хипотеза и да видим докъде ще ни отведе. Както отбеляза инспекторът, в тази част на полето почвата е много твърда и суха. Но към Мейпълтън платото се снишава и ей там виждам една долчинка, която сигурно е била влажна в понеделник през нощта. Ако предположението ни е правилно, значи конят е минал оттам и можем да потърсим следите му.

Вървахме доста енергично по време на този разговор и след няколко минути стигнахме до долчинката. Холмс ме помоли да тръгна надясно, а той пое наляво по склона, но не бях изминал и петдесет крачки, когато той извика и видях, че ми маха. Следата беше ясно очертана в меката пръст пред него, подковата, която извади от джоба си, напълно съвпаднаше с отпечатъка.

— Ето колко е ценно въображението — каза Холмс. — То е единственото достойнство, което липсва на Грегъри. Докато ние си представихме какво е можело да се случи, действахме в съответствие с това предположение и се оказахме възнаградени. Да вървим нататък.

Прекошихме мочурливата долчинка и продължихме половин километър по суха и твърда почва. После земята пак се снишаваше и отново открихме следите. Изгубихме ги за известно време, но пак ги хванахме съвсем близо до Мейпълтън. Холмс ги видя пръв и ги посочи с тържествуващо изражение. До отпечатъците от копита се виждаше следа от човешки крак.

— Но преди конят беше сам — извиках.

— Точно така. Преди беше сам. Я виж ти, какво е това?

Двойната следа рязко завиваше и поемаше към Кингс Пайлънд. Холмс подсвирна и тръгнахме след нея. Очите му бяха приковани към земята, но аз случайно погледнах малко встрани и с учудване видях същите следи, водещи в обратна посока.

— Браво, Уотсън — каза Холмс, когато му ги посочих, — спести ни продължителна и безплодна разходка. Да проследим накъде се връщат.

Не се наложи да вървим дълго. Следите свършваха пред асфалтова алея, която водеше към портите на конюшната в Мейпълтън. Щом приближихме, отвътре изскочи един коняр.

— Вървете си, не позволяваме тук да се навъртат безделници — рече той.

— Исках само да попитам — каза Холмс, като пъкна палец и показалец в джобчето на жилетката си — дали ще е твърде рано, ако потърсим вашия господар, господин Сайлъс Браун, в пет часа утре сутрин?

— Ни най-малко, господине. Той винаги идва пръв, става в ранни зори. А ето го и него, така че сам ще може да отговори на въпросите

ви. Не, сър, недейте, ще ме изхвърли, ако види, че взимам от вас пари. После, ако обичате.

Докато Шерлок Холмс прибираше монетата от половин کرونا в джоба си, през портата излезе възрастен мъж със свиреп вид, който размахваше ловджийски камшик.

— На какво прилича това, Доусън? — извика той. — Никакви приказки! Хващай се на работа! Ами вие какво търсите тук, по дяволите?

— Искам да поговоря с вас десетина минути, уважаеми господине — каза Холмс с най-благия си глас.

— Нямам време да си приказвам с всеки безделник. Не искам тук да се навъртат непознати. Тръгвайте си или ще насъскам кучетата.

Холмс се наведе и прошепна нещо в ухото на треньора. Той се стресна и целият почервения.

— Лъжа! — извика. — Чудовищна лъжа!

— Много добре. Тук пред хората ли ще спорим, или ще го обсъдим вътре?

— Хайде, влизайте.

Холмс се усмихна.

— Уотсън, ще те помоля да ме изчакаш няколко минути. Е, господин Браун, на ваше разположение съм.

Холмс и треньорът се появиха отново чак след двайсет минути. Червените отблясъци вече бяха посивели в здрача. За това време със Сайлърс Браун бе настанала поразителна промяна. Лицето му беше пепеляво, капчици пот блестяха на челото му, а ръцете му трепереха и камшикът се люшкеше като вейка на вятъра. Нямаше и помен от грубиянската му надменност, крачеше раболепно до приятеля ми като куче до господаря си.

— Нарезданията ви ще бъдат изпълнени. Всичко ще бъде, както казахте — рече той.

— И да няма и най-малката грешка — отвърна Холмс, като го оглеждаше.

Управителят потрепери, видял заплахата в очите му.

— О, не, няма да има никаква грешка. Там ще бъде. Да възстановя ли преди това предишното положение?

Холмс помисли малко и избухна в смях.

— Не, недейте. Ще ви пиша какво да правите. И без никакви номера, иначе...

— О, можете да ми се доверите, уверявам ви!

— Да, смятам, че наистина мога да ви се доверя. Е, утре ще ви изпратя съобщение.

Той се завъртя на пети, без да забелязва подадената трепереща длан, и двамата поехме към Кингс Пайлънд.

— Рядко съм срещал по-съвършена смес от грубиян, страхливец и подлец — отбеляза Холмс, докато крачехме нататък.

— Значи конят е у него, така ли?

— Опитва се да ме заплашва, но аз така точно му описах какво е правил онази сутрин, че сега е напълно убеден, че съм го проследил. Ти, разбира се, забеляза необичайните четвъртити върхове на онези отпечатъци, и това, че неговите ботуши бяха точно такива. Освен това, естествено, никой слуга не би дръзнал да стори подобно нещо. Разказах му как, след като е станал първи както обикновено, е забелязал някакъв кон да се лута в равнината и е отишъл при него. Описах изумлението му, когато е разбрал по бялото петно на челото, че случайността е изпратила в ръцете му единствения кон, способен да победи онзи, на който той самият е заложил. Първата му мисъл била да го върне в Кингс Пайлънд, но дяволът му подшушнал как да скрие коня, докато мине състезанието, така че се върнал и го скрил в Мейпълтън. Когато му описах всички подробности, се предаде и мислеше само как да отърве кожата.

— Но нали и неговата конюшня е била претърсена.

— О, изпечен мошеник като него знае много хитрости.

— Но не се ли страхуваш да оставиш жребеца в ръцете му, след като има всички основания да му стори зло?

— Скъпи приятелю, той ще го пази като зеницата на окото си. Знае, че може да се надява на снизхождение само ако го върне здрав и читав.

— Полковник Рос не ми прилича на човек, който би проявил снизхождение при каквито и да било обстоятелства.

— Нещата не зависят от полковник Рос. Аз следвам моите собствени методи и разкривам толкова, колкото сметна за необходимо. Това е предимството да си частен детектив. Не знам дали забеляза, Уотсън, но полковникът не беше особено любезен с мен. Сега съм

склонен да се позабавлявам за негова сметка. Не му казвай нищо за коня.

— Разбира се, няма да спомена и дума без твое позволение.

— Но, естествено, всичко това е съвсем маловажно редом с въпроса, кой е убил Джон Стрейкър.

— И ти смяташ да се заемеш с него?

— Напротив, двамата се връщаме в Лондон с нощния влак.

Думите на моя приятел ме поразиха. Бяхме в Девъншър едва от няколко часа и изобщо не разбирах защо изоставя разследване, което беше започнало така блестящо. Не успях да измъкна от него нито дума повече, докато не се върнахме в къщата на тренъора. Полковникът и инспекторът ни чакаха в дневната.

— С моя приятел се връщаме в града с нощния влак — каза Холмс. — Беше ни много приятно да подишаме прекрасния въздух на Дартмур.

Инспекторът ококори широко очи от изненада, а полковникът сви насмешливо устни.

— Значи не храните надежда да задържите убицеца на горкия Стрейкър? — каза той.

Холмс сви рамене.

— Изправени сме пред сериозни пречки — рече той. — Но имам всички основания да се надявам, че конят ви ще бъде на старта във вторник, и ви моля да подгответе жокея си. Дали мога да получа снимка на господин Джон Стрейкър?

Инспекторът извади от джоба си плик, измъкна една снимка и му я подаде.

— Драги Грегъри, вие предугаждате всичките ми желания. Ще бъдете ли така добър да ме изчакате малко, докато задам няколко въпроса на прислужничката?

— Трябва да призная, че съм доста разочарован от нашия лондонски съветник — заяви рязко полковник Рос, щом моят приятел излезе от стаята. — Откакто е дошъл, не виждам никакъв напредък.

— Поне имате думата му, че вашият кон ще се състезава — казах аз.

— Да, имам думата му — рече полковникът и сви рамене. — Бих предпочел да имам коня.

Точно се готвех да кажа нещо в защита на моя приятел, когато той се върна.

— Е, господа — каза, — готов съм да тръгнем за Тависток.

Докато се качвахме във файтона, един от конярите държеше вратата. Холмс, явно осенен от внезапна идея, се наведе и го докосна по ръкава.

— Виждам няколко овце на ливадата. Кой ги гледа?

— Аз, господине.

— Да сте забелязали нещо нередно напоследък?

— Да, господине, не е кой знае какво, но три от тях започнаха да куцат.

Разбрах, че Холмс е изключително доволен, защото се усмихна и потри длани.

— Изстрел в мрака, Уотсън, истински изстрел в мрака — каза, като стисна рамото ми. — Грегъри, позволете да насоча вниманието ви към тази странна епидемия сред овцете. Карай, кочияшо!

Изразът на полковник Рос продължаваше да говори за неласкавото мнение, което си бе съставил за способностите на моя приятел, но по изражението на инспектора личеше, че е силно заинтригуван.

— Смятате това за важно? — попита той.

— Извънредно важно.

— Има ли нещо друго, на което бихте ме посъветвали да обърна внимание?

— На любопитното произшествие с кучето през нощта.

— Кучето не е направило нищо през нощта.

— Точно това е любопитното — отбеляза Шерлок Холмс.

Четири дни по-късно с Холмс отново пътувахме с влака за Уинчестър за надбягванията в Уесекс. Както се бяхме уговорили, полковник Рос ни посрещна пред гарата и ни закара с каретата си до хиподрума извън града. Изражението му беше мрачно, а отношението — крайно хладно.

— Нямам никакви вести за коня си — каза той.

— Предполагам, че ще го познаете, когато го видите? — попита Холмс.

Полковникът много се ядоса.

— Занимавам се с конни надбягвания от двайсет години, но никога не са ми задавали подобен въпрос. И дете би познало Сребърен пламък по бялото петно на челото и шарките на крака.

— Как вървят залозите?

— Това е най-странното. Вчера бяха петнайсет към едно, но ставаха все по-ниски, докато днес стигнаха едва три към едно.

— Хм — каза Холмс. — Очевидно някой знае нещо!

Докато каретата спираше при оградата до голямата трибуна, хвърлих поглед на залаганията.

Купата на Уесекс. Залог 50 златни лири, 1000 златни лири добавка за коне на четири и пет години. Втори — 300 лири. Трети — 200 лири. Разстояние — една миля и пет осми.

1. **Негро**, собственик господин Хийт Нютън (червена шапка, светлокафяв жакет);

2. **Пюджилист**, собственик полковник Уордлоу (розова шапка, синьо-черен жакет);

3. **Десбъро**, собственик лорд Бекуотър (жълта шапка и ръкави);

4. **Сребърен пламък**, собственик полковник Рос (черна шапка, червен жакет);

5. **Ирис**, собственик херцог Балморал (жълт жакет на черни райета);

6. **Распър**, собственик лорд Сингълфорд (лилава шапка, черни ръкави).

— Оттеглихме другия си кон и възложихме всичките си надежди на вашата дума — каза полковникът. — Ей, какво става? Сребърен пламък е фаворит?

— Пет към четири срещу Сребърен пламък! Пет към четири ад загуба на Сребърен пламък! Петнайсет към пет срещу Десбъро! Пет към четири за всички останали!

— Ето ги! — извиках аз. — И шестте коня са там!

— И шестте коня! Значи моят кон ще бяга — извика полковникът, силно възбуден. — Но аз не го виждам. Моите цветове не са минали.

— Само пет са минали досега. Сигурно това е той.

Докато говорех, от заграденото място, където се намираха теглилките, излезе силен дорест жребец и претича край нас в лек

галоп. Жокееят на гърба му носеше познатите цветове на полковника — червено и черно.

— Това не е моят кон — извика собственикът. — Той няма бяло петно. Какво сте направили, господин Холмс?

— Добре де, да видим как ще се представи каза невъзмутимо приятелят ми.

В продължение на няколко минути той се взираше през моя бинокъл.

— Прекрасно! Отличен старт! — извика внезапно. — Ето ги, тъкмо завиват!

От каретата чудесно виждахме как излизат на правата. Шестте коня бяха толкова близо един до друг, че едно покривало би могло да ги покрие, но на средата жълтият цвят на Мейпълтън излезе напред. Още преди да стигнат до нас обаче, силите на Десбъро намалеха и жребецът на полковника, който устремно го изпревари, пресече финала с шест дължини преди своя съперник. Ирис на херцог Балморал финишира трети.

— Значи все пак спечелих — каза полковникът задъхано и прекара ръка през очите си. — Признавам, нищичко не разбирам. Не мислите ли, че пазихте тайната си достатъчно дълго, господин Холмс?

— Определено, полковник. Ще научите всичко. Да отидем заедно да погледнем жребеца. Ето го — продължи той, докато си проправяхме път към ограденото място с теглилките, където се допускаха само собствениците и техни приятели. — Трябва само да изчистите главата и крака му със спирт и ще установите, че това е добрият стар Сребърен пламък.

— Направо невероятно!

— Открих го в ръцете на един мошеник и си позволих да го пусна в състезанието така, както пристигна.

— Добри ми господине, направили сте чудеса. Жребецът изглежда в отлична форма. Никога не е тичал по-добре. Дълга ви хиляди извинения, че се усъмних в уменията ви. Направихте ми огромна услуга, като ми върнахте коня. Но ще ви бъда безкрайно задължен, ако хванете и убиеца на Джон Стрейкър.

— Вече го сторих — каза спокойно Холмс.

Двамата с полковника изумени се втренчихме в него.

— Хванали сте го? Къде е тогава?

— Тук.

— Тук ли? Къде?

— В момента стои пред мен.

Полковникът се зачерви от яд.

— Напълно съзнавам, че съм ви задължен, господин Холмс, но приемам думите, които току-що изрекохте, или за лоша шега, или за обида.

Шерлок Холмс се засмя.

— Уверявам ви, нямах предвид вас, полковник, истинският убиец е точно зад гърба ви!

Той направи няколко крачки и сложи ръка върху лъскавата шия на породистото животно.

— Конят! — извикахме едновременно с полковника.

— Да, конят. И ще разберете, че вината му не е толкова голяма, като ви кажа, че го е сторил при самозащита, а Джон Стрейкър е бил напълно недостоен за вашето доверие. Но чувам камбаната и тъй като съм заложил известна сума на следващата гонка, да отложим пространните обяснения за по-подходящ момент.

Седнали в ъгъла на пулмановия вагон, с полковника не усетихме никаква досада от дългия път до Лондон, погълнати от разказа на нашия спътник за събитията в конюшната в Дартмур през онази нощ и за методите, чрез които ги бе разкрил.

— Признавам — каза той, — че всички хипотези, които си бях съставил от репортажите във вестниците, бяха напълно погрешни. Имаше неща, които щяха да ми подскажат много повече, ако не бяха затрупани от други подробности, скриващи истинското им значение. Тръгнах към Девъншър с убеждението, че Фицрой Симпсън е истинският виновник, макар, естествено, да виждах, че доказателствата срещу него изобщо не са пълни. Именно във файтона, точно когато стигнахме до дома на треньора, ми хрумна колко е важно овнешкото с къри. Може би си спомняте, че бях разсеян и останах седнал, след като вие слязохте. Чудех се как съм могъл да пропусна толкова очевидна следа.

— Признавам — каза полковникът, — че и сега не разбирам с какво може да ни помогне.

— Това беше първата брънка във веригата на моите разсъждения. Опиумът на прах има характерен вкус. Миризмата му не е натрапчива, но се усеща. Ако е бил сложен в обикновено ястие, конярят непременно е щял да го усети и не би го ял. Сосът с кърри е прикрил вкуса му. Абсолютно невъзможно е да се предположи, че непознатият Фицрой Симпсън би могъл да нагласи нещата така, че същата вечер в дома на тренъора да стотвят овнешко с кърри. А съпадението би било твърде невероятно, ако предположим, че е използвал опиума точно вечерта, когато вкусът на ястието би го скрил. Това е немислимо. Следователно Симпсън отпада и вниманието ни се насочва към Стрейкър и жена му, защото само те биха могли да изберат овнешко с кърри онази вечер. Опиумът е бил сложен едва след като са сипали порцията за коняря, защото останалите са яли от същото ястие без никакви последствия. Тогава се пита кой от тях е имал достъп до храната, без прислужничката да го види? Но понеже една вярна догадка неизменно повлича нови, преди да отговоря на този въпрос, ще кажа, че вече бях осъзнал значението на факта, че кучето не се е обадило. От произшествието със Симпсън се знаеше, че кучето е било в конюшната, а макар че някой е влязъл и е извел от вътре един кон, то не е излаяло и не е събудило двамата коняри в плевника. Очевидно среднощният посетител му е бил добре познат. Вече бях сигурен или почти сигурен, че именно Джон Стрейкър е отишъл в конюшната посред нощ и е извел Сребърен пламък. Но с каква цел? Очевидно непочтена, иначе защо му е да упоява собствения си коняря? И все пак не разбирах защо. Известни са случаи, когато тренъори печелят огромни суми, като чрез подставени лица залагат срещу собствените си коне и после с измама им пречат да спечелят. Понякога с помощта на жокея, друг път с по-сигурни и скрити средства. Какво беше средството в случая? Надявах се, че вещите, които са се намирили в джобовете му, ще ми помогнат да стигна до вярното заключение. Така и стана. Не може да сте забравили особения нож, намерен в ръката на убития. Никой нормален човек не би избрал такъв нож за оръжие. Както ни каза доктор Уотсън, това е специален инструмент, който се използва за фини хирургически операции. И в онази нощ е щял да бъде използван за фина операция. Полковник Рос, с вашия богат опит в конните надбягвания сигурно знаете, че е възможно с лек разрез да се прекъсне бедреното сухожилие на коня, и то така, че да не остане

никаква следа. Конят, претърпял подобна операция, ще започне леко да накуцва, което ще се сметне за разтежение по време на тренировка или за лек ревматизъм, но никой не би заподозрял престъпление.

— Злодей! Измамник! — извика полковникът.

— Това обяснява защо Джон Стрейкър е искал да изведе коня навън сред полето. Такова темпераментно животно със сигурност би разбудило всички и при най-малкото убождане. Нужно е било всичко да стане скрито.

— Какъв слепец съм бил! — възкликна полковникът. — Разбира се, затова са му трябвали свещта и кибритът.

— Несъмнено. А докато преглеждах вещите му, имах късмет да открия не само метода на престъплението, но и мотивите. Полковник Рос, като светски човек вие знаете, че мъжете не носят чужди сметки в джобовете си. Напълно ни стигат и собствените. Веднага заключих, че Стрейкър е водел двойствен живот. От съдържанието разбрах, че в случая е замесена дама, при това с разточителен вкус. Колкото и да сте щедър към своите служители, трудно бихте предположили, че са в състояние да купуват на жените си рокли за двацет гвинеи. Без госпожа Стрейкър да разбере, я разпитах за роклята и след като се уверих, че никога не я е виждала, записах адреса на шивачката. Бях сигурен, че ако отида при нея със снимката на Стрейкър, лесно ще се отърва от митичния Дарбишър. От този момент нататък всичко бе просто. Стрейкър е отвел коня до падината, където светлината не се е виждала. Докато е бягал, Симпсън си е изпуснал шалчето, а Стрейкър го е намерил и го е взел, вероятно за да върже крака на коня. Щом са стигнали до падината, е застанал зад коня и е запалил клечка кибрит, но животното, подплашено от внезапния пламък, а може би и инстинктивно усетило, че се готви нещо нередно, се е отскубнало и с подкованото си копито е ритнало Стрейкър право в челото. Въпреки дъжда той вече си е бил свалил мушамата, за да не му пречи при деликатната задача, затова, като е падал, ножът го е ранил в бедрото. Ясно ли е това обяснение?

— Прекрасно! — възкликна полковникът. — Чудесно! Все едно сте били там.

— Признавам, че последното ми попадение беше почти случайно. Хрумна ми, че хитрец като Стрейкър не би се заел с толкова деликатна операция без известна подготовка. На какво би могъл да се

упражнява? Зърнах овците и дори аз самият се изненадах, когато отговорът на въпроса ми показа, че догадката ми е била правилна.

— Изяснихте съвсем всичко, господин Холмс.

— Когато се върнах в Лондон, посетих модистката, която веднага разпозна в Стрейкър своя редовен клиент на име Дарбишър, който имал много красива съпруга със слабост към скъпите тоалети. Изобщо не се съмнявам, че заради тази жена Стрейкър е затънал в дългове и това е довело до зловещата му съдба.

— Обяснихте всичко, с изключение на едно — извика полковникът. — Къде беше жребецът?

— Тръгнал е из полето, един ваш съсед го е намерил и се е погрижил за него. Смятам, че трябва да проявим снизходителност към него. Ако не греша, това е Клапъм Джанкшън и ще стигнем гара Виктория след по-малко от десет минути. Ако желаете да изпуснете една пура у дома, господин полковник, с радост ще ви съобщя всички останали подробности, които бихте искали да научите.

КАРТОНЕНАТА КУТИЯ

Когато подбирам интересни случаи, които илюстрират забележителните мисловни способности на моя приятел Шерлок Холмс, обикновено се спирам на такива, които съдържат най-малко сензационност, но показват дарованието му в най-добра светлина. За съжаление не е възможно изцяло да се отдели сензационното от криминалното и това изправя летописеца пред дилемата или да жертва важни подробности и така да изкриви общата картина, или да използва материал наслуки, а не по собствен избор. След това кратко въведение веднага се захващам с бележките си за един случай, в който веригата от събития е едновременно и странна, и будеща ужас.

Беше изключително горещ августовски ден. Улица „Бейкър“ беше нажежена като пещ, а ослепителният блясък на слънцето върху жълтата зидария на отсрещната сграда болезнено режеше очите. Човек трудно би могъл да повярва, че това са същите стени, които мрачно тъмнееха през зимната мъгла. Транспарантите бяха полуспуснати и Холмс, свит на дивана, четеше и препрочиташе някакво писмо, дошло със сутрешната поща. Мен службата в Индия ме бе привикнала да понасям по-леко горещината, отколкото студа, тъй че покачването на термометъра до 32 градуса не ме измъчваше особено. Сутрешният вестник обаче беше абсолютно безинтересен. Парламентът бе вече разпуснат. Всичко живо бе напуснало града и аз мечтаех за горските поляни на Ню Форист или за пясъчните океански плажове. Ала банковата ми сметка беше на нулата и бях принуден да отложа почивката си, а на моя приятел зелените поля и гори, както и морето не говореха нищо. Той обичаше да лежи сред самия център на петмилионния град, непрекъснато да чувства хората наоколо и да откликва на най-малкия слух или подозрение за неразкрито престъпление. Любовта към природата нямаше място сред многостранните му наклонности и единственото му разнообразие бе да отклони вниманието си от градския злосторник, за да залови някой негов събрат от провинцията.

Като разбрах, че Холмс е прекалено погълнат от писмото, за да има желание да разговаряме, захвърлих скучния вестник, облегнах се назад в стола и се унесох в мисли. Неочаквано гласът на моя приятел ме върна към действителността.

— Прав си, Уотсън — рече той. — Това наистина е нелеп начин за уреждане на спор.

— Съвсем нелеп даже! — възкликнах и осъзнавайки изведнъж, че той бе повторил съкровената мисъл, която владееше в момента съзнанието ми, се изправих на стола и го загледах в пълно недоумение. — Но как е възможно, Холмс? — извиках. — Това надхвърля всичко, което бих могъл да си представя.

Холмс се засмя от сърце на почудата ми.

— Сигурно си спомняш — каза той, — че когато преди известно време ти прочетох откъс от разказа на По, в който един наблюдателен и логично мислещ човек проследява неизказаните мисли на своя събеседник, ти прие тази история като авторова измислица. Отнесе се с недоверие и към забележката ми, че аз имам навика постоянно да върша същото.

— О, не!

— Вярно, драги Уотсън, че не го изрази с думи, а само с вдигане на вежди. Затова сега, като видях, че захвърли вестника и потъна в мисли, се зарадвах на възможността да ги разчета и евентуално да ги прекъсна, за да ти докажа, че мога да проследя мислите ти.

Аз обаче все още не бях убеден.

— В прочетения от теб откъс човекът с логичната мисъл вадеше заключенията си, наблюдавайки действията на другия, който, ако си спомням добре, се спъваше в куп камъни, гледаше нагоре към звездите и т.н. А аз си седях кротко на стола и не разбирам какви указания съм могъл да ти предоставя.

— Не си справедлив към себе си, Уотсън. Чертите на лицето също са средство, с което човек изразява чувствата си, а твоите черти ти служат отлично в това отношение.

— Нима искаш да кажеш, че си разчел потока на мислите ми по чертите на лицето?

— Точно така, най-вече по очите. Може би не си спомняш за какво се замисли най-напред?

— Не, наистина не си спомням.

— Тогава ще ти кажа. След като захвърли вестника и с това именно привлече вниманието ми, около половин минута изразът на лицето ти беше съвсем празен. После очите ти се спряха на отскоро поставения в рамка портрет на генерал Гордън^[1] и по промяната на изражението разбрах, че в съзнанието ти се ражда някаква мисъл. Тя обаче не се задържа дълго. Погледът ти се премести насреща към необрамчения портрет на Хенри Уорд Бийчър^[2] върху купчината книги. След това погледна нагоре към стената и вече ми бе напълно ясно за какво мислиш — че ако портретът се сложи в рамка и се закачи, ще запълни празното място и ще подхожда на портрета на Гордън от насрещната стена.

— Ти наистина си проследил съвсем точно размишленията ми — възкликнах.

— Дотук трудно можех да се заблудя. После обаче мислите ти отново се върнаха към Бийчър и ти се загледа напрегнато в портрета, сякаш изучаваше характера му по чертите на лицето. Очите ти престанаха да се присвиват, но останаха вторачени в същата посока, а лицето ти помръкна. Припомняше си разни злополучия в кариерата на Бийчър. За мен беше напълно ясно, че не можеше да не помислиш и за задачата, с която се е нагърбил в полза на Севера по време на Гражданската война. Спомних си какво бурно негодувание предизвика у теб начинът, по който бе посрещнат от някои наши прекалено ревностни съотечественици. Бях сигурен, че няма, щом помислиш за Бийчър, да не се сетиш и за този инцидент. Когато миг по-късно погледът ти се отклони, предположих, че мисълта ти се е върнала към Гражданската война, а когато забелязах как стисна зъби, как очите ти заблестяха и ръцете ти се свиха в юмруци, вече бях сигурен, че мислиш за любезността, показана от двете страни в онази отчаяна борба. Но ето че лицето ти отново помръкна, поклати глава — размишляваше за страданието и ужаса, за безсмисленото погубване на живот. Несъзнателно посегна с ръка към старата си рана и по устните ти се плъзна усмивка, която ми подсказа, че си видял откъм смешната страна този начин за уреждане на международни спорове. Съгласен съм с теб, че начинът е наистина нелеп, и останах доволен от правилността на моите изводи.

— Да, наистина са съвсем правилни — рекох аз. — Но трябва да призная, че и сега, след като ми обясни всичко, съм не по-малко

удивен.

— О, не, драги Уотсън, уверявам те, това беше само един повърхностен опит и аз нямаше да го натрапя на вниманието ти, ако онзи ден не прояви такава недоверчивост. Но ето че възниква проблем, който може да се окаже далеч по-труден за разрешаване от малкия експеримент с четенето на мисли. Обърна ли внимание на едно кратко съобщение във вестника относно необикновеното съдържание на някакъв пакет, изпратен до госпожица Къшинг на улица „Крос“ в Кройдън?

— Не, не го забелязах.

— А, значи си го подминал. Моля, подай ми, ако обичаш, вестника. Ето тук, под финансовата колонка. Бъди така добър да го прочетеш на глас.

Поех вестника, който Холмс ми подхвърли, и зачетох съобщението. Беше озаглавено „Ужасяващият пакет“:

„Госпожица Сюзън Къшинг, живуща на улица «Крос» в Кройдън, станала жертва на възмутителна груба шега, освен ако инцидентът не крие друго, по-зловещо значение. Вчера в два часа следобед раздавачът ѝ предал малък пакет, опакован в амбалажна хартия. Пакетът съдържал картонена кутия, пълна с морска сол. Когато изпразнила кутията, госпожица Къшинг с ужас открила сред морската сол две човешки уши, очевидно съвсем наскоро отрязани. Кутията е била изпратена предната сутрин през колетната служба в Белфаст. Няма никакво указание за изпращача и случаят става още по-загадъчен поради обстоятелството, че госпожица Къшинг, неомъжена дама на петдесет години, винаги е водила твърде затворен живот, имала е съвсем малко познати и получаването на пратка по пощата е било изключително събитие за нея. Преди няколко години, докато живеела в Пендж, тя давала под наем стаи от къщата си на трима студенти по медицина, от които след време се видяла принудена да се отърве поради шумния им и разюздан начин на живот. Полицията смята, че извършители на безчинството спрямо госпожица Къшинг

са тримата младежи, които са й имали зъб и са й изпратили тези останки от залата за дисекции, за да я изплашат. Предположението изглежда още по-вероятно поради обстоятелството, че единият от младежите е от Северна Ирландия — доколкото госпожица Къшинг си спомня, тъкмо от Белфаст. Случаят е поверен на господин Лестрейд, един от най-способните ни полицаи детективи, и той енергично се е заел с разследването му.“

— Това е всичко от „Дейли кроникъл“ — рече Холмс, когато свърших четенето. — А сега нека чуем какво има да ни каже нашият приятел Лестрейд. Тази сутрин получих от него бележка, в която ми пише: *Струва ми се, че този случай е напълно във Вашата компетентност. Ние вярваме, че ще успеем да го изясним, но малко се затрудняваме от обстоятелството, че няма на какво да стъпим. Естествено, телеграфирахме до пощенската служба в Белфаст, но се оказа, че същия ден там са постъпили голям брой колетни пратки и служителите не могат да си спомнят нищо специално нито за този пакет, нито за изпращача му. Кутията е от ония, в които се продава ароматизиран с мед тютюн, но не ни подсказва нищо. Все пак версията за студентите по медицина ми изглежда най-правдоподобна, но ако Вие можете да отделите няколко часа, много ще се радвам да Ви видя при мен. През целия ден ще бъда или у дома, или в полицейския участък.* — Е, какво ще кажеш, Уотсън? Можеш ли да превъзмogneш жегата и да дойдеш с мен в Кройдън, за да прибавиш по всяка вероятност още един интересен случай към твоята колекция?

— Жадувах да правя нещо.

— Ето че ти се предлага такава възможност. Позвъни да ни донесат обувките и да повикат файтон. Аз ще бъда готов след миг, колкото да си сваля халата и да напълня кутията си с пури.

Докато пътувахме с влака, навън се изля кратък проливен дъжд и в Кройдън горещината вече не бе така мъчителна. Холмс беше изпратил телеграма и Лестрейд, пъргав и старателен както винаги, ни чакаше на гарата. След пет минути стигнахме до улица „Крос“ — дълга, с кокетни спретнати двуетажни тухлени къщи с бели каменни стъпала. По праговете стояха и бърбреха на групи жени, препасани с

престилчици. Някъде към средата на улицата Лестрейд спря и почука на една врата. Отвори ни млада прислужничка. Тя веднага ни въведе в предната стая, където седеше госпожица Къшинг — жена с кротко лице, с големи благи очи и прошарена коса, пригладена на слепоочията ѝ. В скута ѝ имаше недовършена бродирана покривчица за канапе, а на една табуретка до нея стоеше кошничка с цветни копринени конци.

— Онези ужасни неща са отвън в бараката — каза тя, когато влязохме с Лестрейд. — Бих искала да ги махнете вече от тук.

— Ще ги взема, госпожице Къшинг. Задържах ги само за да може моят приятел господин Холмс да ги види във ваше присъствие.

— А защо именно в мое присъствие?

— За да може, ако пожелае, да ви зададе някакви въпроси.

— Какъв смисъл има да ми задавате въпроси, след като вече казах, че не знам нищо.

— Права сте, госпожо — намеси се Холмс с обичайния си успокоителен тон. — Несъмнено тази история вече достатъчно ви е угнетила.

— Наистина, сър. Аз съм скромна жена и вода съвсем затворен живот. Съвсем ми е непривично да си виждам името във вестниците и къщата ми да се пълни с полицаи. Не желая повече онези неща да се внасят тук, господин Лестрейд. Ако искате да ги видите, идете в бараката.

Бараката се намираше в градинката зад къщата. Лестрейд влезе вътре и изнесе жълта картонена кутия, лист амбалажна хартия и връв. Тримата седнахме на една пейка и Холмс се зае да разглежда предметите, които Лестрейд му подаде.

— Връвта е изключително интересна — отбеляза той, като я вдигна към светлината и я помириса. — Какво ще кажете за тази връв, Лестрейд?

— Насмолена е.

— Точно така. Парче насмолен канап. Несъмнено сте установили освен това, че госпожица Къшинг е прерязала връвта с ножица, както личи от двата края. Това има особено значение.

— Не виждам защо — каза Лестрейд.

— Защото възелът е останал непокътнат, а този възел е от малко по-особено естество.

— Да, завързан е изкусно. Вече обърнах внимание на това обстоятелство — рече самодоволно Лестрейд.

— Стига толкова сме се занимавали с връвта — усмихна се Холмс. — Да видим сега опаковката. Амбалажна хартия с ясно доловима миризма на кафе. Как, не сте я усетили? Много характерна, струва ми се. Адресът е написан с доста разкривени букви: „Г-ца С. Къшинг, улица «Крос», Кройдън.“ Перото е било с широк връх, мастилото — долнокачествено. Думата „Кройдън“ първоначално е била написана с „т“, което после е било поправено на „д“. Следователно колетът е бил изпратен от мъж (почеркът несъмнено е мъжки) — слабо образован и непознаващ предградията Кройдън. Дотук всичко е ясно. Кутията е жълта, от тютюн, по нея няма нищо особено освен два отпечатъка от пръсти в долния ляв ъгъл. Пълна е с морска сол, която обикновено се използва за съхраняване на необработени кожи, а и за някои други по-груби търговски цели. И вътре са заровени тези извънредно странни находки.

Докато говореше, Холмс извади двете уши, постави ги на една дъска върху коленете си и се зае да ги разглежда внимателно, а ние с Лестрейд, наведени напред от двете му страни, поглеждахме ту към тези ужасяващи останки, ту към съсредоточеното и загрижено лице на нашия събеседник. Накрая той ги върна в кутията и остана известно време дълбоко замислен.

— Забелязали сте, разбира се — попита най-сетне, — че ушите не са чифт.

— Да, забелязах. Ако това е някаква дебелашка шега на студенти от дисекционната зала, за тях никак не е било трудно да изпратят две различни уши.

— Точно така. Само че не е дебелашка шега.

— Сигурен ли сте?

— Има някои подробности, които опровергават тази вероятност. Трупите в дисекционните зали се инжектират с консервиращи препарати, а по тези уши няма такива следи, съвсем свежи са. Отрязани са с тъп инструмент, с какъвто не се борави при дисекция. И още нещо — на медицинско лице никога няма да му хрумне да използва морска сол, когато има подръка карболова киселина или някакъв спиртен разтвор. Пак повтарям — тук става въпрос не за груба шега, а за сериозно престъпление, което предстои да разследваме.

Обзе ме смътно безпокойство, докато слушах думите на моя приятел и гледах мрачната непоколебимост, изписана на лицето му. Това рязко встъпление очевидно щеше да доведе до нещо страшно и необяснимо. Лестрейд обаче поклати скептично глава:

— Без съмнение има какво да се каже срещу версията за грубата шега, но доводите срещу другата хипотеза са далеч по-силни. През последните двайсет години тази жена е водила скромен и почтен живот както в Пендж, така и тук. През цялото време едва ли е прекарала повече от един ден извън дома си. Защо тогава, за Бога, някакъв си престъпник ще ѝ изпраща доказателства за своята вина, особено след като тя — освен ако не е съвършена актриса — знае по въпроса толкова малко, колкото и ние?

— Тъкмо това е проблемът, с който ни предстои да се занимаем — отвърна Холмс, — и аз от моя страна ще пристъпя към него с предположението, че разсъжденията ми са верни и че е било извършено двойно убийство. Едното ухо е женско — мъничко, красиво оформено, с дупка за обица. Другото е мъжко, обгоряло от слънцето и също с дупка за обица. Тези двама души вероятно са мъртъвци, иначе щяхме вече да сме чули разказа им. Колетът е бил изпратен в четвъртък сутринта. Значи трагедията се е разиграла в сряда или във вторник, а може и по-рано. Ако тези двама души са убити, кой освен убиеца им би се захванал да изпраща уликите за деянието си на госпожица Къшинг? Можем спокойно да допуснем, че изпращачът на пакета е човекът, когото търсим. Но той трябва да е имал сериозна причина, за да изпрати на госпожица Къшинг този пакет. Каква точно? Може би ѝ показва, че делото е извършено, или иска да ѝ причини болка. В такъв случай тя би трябвало да знае кой е изпращачът. А знае ли го наистина? Съмнявам се. Ако го знае, защо ще вика полицията? Могла е да зарови някъде ушите и никой нямаше нищо да разбере. Така би постъпила, ако е възнамерявала да прикрие престъпника. Ако обаче не иска да го прикрива, би трябвало да каже името му. Тук има нещо оплетено, което трябва да се изясни.

До този момент Холмс говореше разпалено и високо, гледайки разсеяно отвъд градинската ограда, но изведнъж скочи на крака и се упъти към къщата.

— Искам да задам няколко въпроса на госпожица Къшинг — поясни той.

— В такъв случай ще ви оставя, защото трябва да свърша една друга дребна работа — рече Лестрейд. — Пък и смятам, че няма какво повече да науча от госпожица Къшинг. Ще ме намерите в полицейския участък.

— Ще се отбием там на път за гарата — отговори Холмс.

След малко двамата отново седяхме в предната стая, където дамата продължаваше невъзмутимо да бродира покривчицата. Когато влязохме, тя сложи ръкоделието в скута си и ни погледна изпитателно с прямите си сини очи.

— За себе си съм убедена, сър — каза тя, — че е станала грешка и че пакетът изобщо не е бил предназначен за мен. На няколко пъти казах това на служителя от Скотланд ярд, но той просто не ми обърна внимание. Доколкото ми е известно, на този свят нямам врагове. Откъде-накъде ще ми устройват такава груба шега?

— Споделям вашето мнение, госпожице Къшинг — каза Холмс, сядайки до нея. — Смятам, че е повече от вероятно...

Той млъкна и като се обърнах към него, с почуда забелязах, че наблюдава крайно съсредоточено профила на немладата жена. За миг върху напрегнатото му лице се изписаха изненада и задоволство, но когато тя обърна поглед към него, за да разбере причината за мълчанието, отново бе възвърнал сериозния си израз. Аз също се взрях внимателно в опънатите ѝ прошарени коси, в кокетната шапчица, в малките позлатени обици, в спокойните черти, но не открих нищо, с което да си обясня явната възбуда на моя приятел.

— Има един-два въпроса, които...

— О, изморих се вече от въпроси! — възкликна нетърпеливо госпожица Къшинг.

— Вие, ако не се лъжа, имате две сестри.

— Откъде знаете?

— Още с влизането си в стаята забелязах над камината групов портрет на три дами, едната от които несъмнено сте вие, а другите две така приличат на вас, че не може да има съмнение относно роднинството ви.

— Да, прав сте. Това са сестрите ми Сара и Мери.

— А тук до лакътя ми има друга снимка, направена в Ливърпул. На нея по-малката ви сестра е с мъж, който, ако се съди по униформата

му, е стюард на кораб. Доколкото забелязвам, по това време тя не е била омъжена.

— Бързо забелязвате всичко.

— Това ми е професията.

— Да, и тук сте прав. Но тя се омъжи за господин Браунър няколко дни след това. Той плаваше до Южна Америка, но бе така привързан към сестра ми, че не можеше да понася мисълта за дълга раздяла и затова се премести на линията Ливърпул — Лондон.

— Може би на „Победител“?

— Не, когато за последен път го видях, беше на „Майски ден“. Преди да наруши клетвата си да не пие, Джим имаше обичай да ми се обажда, щом пристигнеше тук. След това обаче, стъпеше ли на брега, бързаше веднага да се пъхне в кръчмата. Напиваше се от малко и ставаше сприхав и необуздан. Проклет да е денят, когато отново посегна към чашата! Първо престана да се отбива при мен, после се скара със Сара, а откак Мери не ми пише, не знам съвсем нищо за тях.

Госпожица Къшинг се развълнува. Подобно на повечето хора, които живеят самотно, отначало се стесняваше, но после много се оживи. Разказа ни всякакви подробности за своя зет — стюарда, след това заприказва за предишните си наематели — студентите по медицина, и ни разправи надълго и нашироко за безчинствата им, даде ни имената им и имената на болниците, където работят. Холмс слушаше внимателно и от време на време задаваше по някой въпрос.

— Чудно ми е — каза той, — че вие и сестра ви Сара не живеете заедно, след като и двете нямате семейства.

— О, не познавате характера на Сара, иначе нямаше да се чудите. Направих опит, когато дойдох в Кройдън, но не издържах и след по-малко от два месеца се наложи да се разделим. Не казвам нищо лошо за собствената си сестра, но тя е човек, който обича да се бърка в работите на другите и трудно ѝ се угажда.

— Казахте, че се е скарала с роднините ви в Ливърпул?

— Да, макар че по едно време бяха особено близки. Сара дори отиде да живее там, за да е по-близо до тях, а сега не ѝ достигат думи, за да черни Джим Браунър. През последните шест месеца, които прекара тук, говореше само за неговото пиянство и груби обноски. Предполагам, че се е опитвала да се бърка в живота им, а той ѝ е казал някоя и друга остра дума и така е започнало всичко.

— Благодаря ви, госпожице Къшинг — стана Холмс и се поклони. — Казахте, струва ми се, че сестра ви живее на Новата улица в Уолингтън, нали? Довиждане и много съжалявам за тревогите ви покрай този случай, с който, както сама казвате, нямате нищо общо.

Когато излязохме навън, тъкмо минаваше един файтон и Холмс го спря.

— Колко е до Уолингтън? — попита той.

— О, не повече от миля, сър.

— Чудесно. Скачайте, Уотсън! Трябва да ковим желязото, докато е горещо. Колкото и обикновен да е случаят, в него има една-две поучителни подробности. Кочияш, пътьом спри пред пощата!

Холмс изпрати кратка телеграма и прекара останалата част от пътя полуизлегнат във файтона с килната над носа си шапка, за да предпазва лицето си от слънцето. Файтонът спря пред къща, подобна на онази, която току-що бяхме напуснали. Моят приятел нареди на файтонджията да ни изчака и тъкмо бе сложил ръка върху чукчето, когато вратата се отвори и някакъв важен млад господин в черно и с доста износена шапка се появи на стъпалата.

— Вкъщи ли е госпожица Къшинг? — попита Холмс.

— Госпожица Къшинг е сериозно болна — отвърна младият джентълмен. — Вчера получи тежко нервно разстройство. Като неин домашен лекар не мога да поема отговорността да разреша на никого да я безпокои. Бих ви препоръчал да наминете отново след десет дни — той надяна ръкавиците си, затвори вратата и закрачи надолу по улицата.

— Е, щом не може, не може — рече примирително Холмс.

— Вероятно не би могла или не би желала да ни каже кой знае какво.

— Не съм искал да ми казва нещо — отвърна Холмс. — Искан само да я видя. Мисля обаче, че разбрах всичко, което ми беше нужно. Кочияш, отведи ни до някой приличен ресторант, където можем да хапнем. След това ще се отбием в полицейския участък при нашия приятел Лестрейд.

По време на лекия и приятен обяд Холмс говори само за цигулки. С особено оживление ми разказа как купил от един евреин, търговец на стари вещи на „Тотнъм корт роуд“, своя страдивариус само за петдесет и пет шилинга, а той струвал най-малко петстотин гвинеи. От

страдивариуса Холмс мина на Паганини и ние останахме почти цял час пред бутилка бордо, а той ми разправяше разни случки от живота на този необикновен човек.

Следобедът беше доста напреднал, горещите слънчеви лъчи се превръщаха в меки отблясъци, когато се озовахме в полицейския участък. Лестрейд ни чакаше на вратата.

— Има телеграма за вас, господин Холмс — рече той.

— А, дошъл е отговорът! — Холмс разпечата телеграмата, прегледа я набързо, после я смачка и я пхна в джоба си. — Добре — обяви той.

— Открихте ли нещо?

— Открих всичко.

— Как! — Лестрейд се загледа изумен в него. — Шегувате се.

— Никога през живота си не съм бил по-сериозен. Извършено е било потресаващо престъпление и смятам, че разкрих всяка негова подробност.

— А кой е престъпникът?

Холмс надраска няколко думи върху гърба на една своя визитна картичка и я подаде на Лестрейд.

— Ето името му — рече той. — Няма да можете да го арестувате по-рано от утре вечер. Моля ви да не споменавате името ми във връзка със случая, тъй като желая да ме свързват само с престъпления, чието разкриване представлява известна трудност. Да вървим, Уотсън!

Двамата се отправихме към гарата, като оставихме Лестрейд да се вира радостно в дадената от Холмс картичка.

— Този случай — каза Холмс същата вечер, докато бъбрехме, пушейки пурите си в квартирата на улица „Бейкър“ — напомня описаните от теб приключения със заглавие „Етюд в червено“ и „Знакът на четиримата“. И тогава бяхме принудени да тръгнем по обратния път — от следствията към причините. Писах на Лестрейд да ни съобщи подробностите, които все още ни липсват и до които ще се добере едва след като арестува убиеца. Можем спокойно да вярваме, че ще успее да извърши това, защото, макар и да е лишен от способността да разсъждава логично, той е упорит като булдог, стига да проумее какво има да върши. Впрочем тъкмо тази негова упоритост му спечели това високо място в Скотланд ярд.

— Значи случаят още не е приключен? — попитах.

— В основни линии е приключен. Знаем кой е авторът на възмутителното деяние, макар още да ни убягва самоличността на една от жертвите. Ти, естествено, си направил вече твоите заключения, нали?

— Предполагам, че заподозреният е Джим Браунър, стюардът от линията Ливърпул — Лондон?

— О, не е заподозрян, сигурен съм, че е той.

— И все пак виждам само смътни указания.

— Напротив, напротив, за мен нещата не могат да бъдат по-ясни. Ще повторя накратко главните моменти. Пристъпихме към случая съвсем на сляпо, което винаги е голямо преимущество. Не бяхме си изградили предварително никаква версия, трябваше само да отидем на мястото, за да направим оглед и да си извадим заключения от нашите наблюдения. Какво видяхме най-напред? Една спокойна и почтена дама, която очевидно не криеше никаква тайна, и един портрет, който ми разкри, че тя има две по-малки сестри. Изведнъж ми мина през ума, че пакетът може да е бил предназначен за някоя от тях. Оставих тази идея за по-удобен момент, когато да ѝ потърся опровержение или потвърждение. Ако си спомняш, след това отидохме в градината и разгледахме необичайното съдържание на малката жълта кутия. Канапът беше от тези, с които моряците обикновено кърпят платната, и изведнъж в разследването ни се усети морски полъх. Когато установих, че възелът е моряшки, че пакетът е изпратен от пристанищен град и че мъжкото ухо е пробито за обица, което е характерно за моряците, а не за обитателите на сушата, бях вече сигурен, че всички актьори в трагедията трябва да се търсят сред хората, чийто живот по един или друг начин е свързан с морето. Когато стигнах до адреса върху пакета, забелязах, че е написано „Г-ца С. Къшинг“. Най-възрастната сестра е госпожица Къшинг, естествено, но макар малкото ѝ име да започва със „С“, пакетът би могъл да бъде предназначен и за една от сестрите ѝ. Може би се налагаше да прехвърлим разследването върху съвсем друга основа. И аз влязох отново в къщата с намерение да изясня този момент. Канех се да уверя госпожица Къшинг, че споделям убеждението ѝ, че е станала някаква грешка, но както може би си спомняш, изведнъж млъкнах. Неочаквано видях нещо, което силно ме изненада и в същото време значително стесни полето на разследването. Като медик не може да не знаеш,

Уотсън, че няма друга част от човешкото тяло с толкова разнообразна форма, като ухото. Обикновено ушите на хората извънредно много се различават. В един от миналогодишните броеве на „Антропологично списание“ можеш да прочетеш две кратки монографии от мен по този въпрос. Затова изследвах като специалист ушите в кутията и внимателно отбелязах анатомичните им особености. И представи си изненадата ми, когато, гледайки госпожица Къшинг, забелязах, че нейното ухо съвсем прилича на женското ухо, което току-що бях изследвал. В никакъв случай не ставаше дума за съвпадение. Същото стесняване на ушната раковина, същата широка извивка на горния и вътрешния хрущял. В общи линии, може да се каже, че беше почти същото ухо. Разбира се, веднага осъзнах голямото значение на моето откритие. Очевидно беше, че жертвата е кръвна роднина на госпожица Къшинг, при това вероятно твърде близка. Тогава поведох разговор за семейството и ти си спомняш, че тя ни даде някои особено важни сведения. Най-важното беше, че името на една от сестрите ѝ е Сара и че съвсем доскоро адресът ѝ е бил същият. Това обясняваше как е станала грешката и за кого всъщност е бил предназначен пакетът. После научихме подробности за стюарда, женен за третата сестра, както и обстоятелството, че в един период той е бил свързан в толкова тясно приятелство със Сара, та тя дори е отишла да живее в Ливърпул, за да е по-близо до Браунърови, но заради някакво спречкване са се разделили. В резултат на това спречкване от няколко месеца между тях вече не съществува никаква връзка, тъй че, ако е искал да изпрати някакъв пакет на госпожица Сара, Браунър несъмнено би го изпратил на стария ѝ адрес. Сега вече нещата започнаха да се проясняват. Знаехме за съществуването на този стюард, импулсивен човек, способен на силни чувства — спомняш си, че се е отказал от много по-добра работа, за да е по-близо до жена си, — склонен да се отдава на тежко пиянство. Имаме сериозно основание да смятаме, че жена му е била убита, а заедно с нея и един мъж — по всяка вероятност също моряк. На първо място като мотив за убийство се явява ревността. Но защо тези доказателства за злоещото деяние са изпратени на госпожица Сара Къшинг? Може би защото по време на престоя си в Ливърпул тя по някакъв начин е станала причина за събитията, довели по-късно до кървавата трагедия. Обърни внимание и на обстоятелството, че корабите по тази линия спират в Белфаст, Дъблин

и Уотърфорд. Значи ако предположим, че Браунър е извършил престъплението и веднага се е качил на своя кораб „Майски ден“, първото място, откъдето е могъл да изпрати ужасяващия пакет, е Белфаст. На този етап от разследването беше възможно и едно друго разрешение на загадката и макар да го смятах за напълно неправдоподобно, реших да го изясня, преди да продължа по-нататък. Някой отхвърлен любовник би могъл да убие господин и госпожа Браунър и в такъв случай мъжкото ухо би могло да принадлежи на съпруга. Имах сериозни възражения срещу тази версия и все пак не я изключвах напълно. Затова телеграфирах на моя приятел Елгър от ливърпулската полиция и го помолих да провери дали госпожа Браунър си е у дома и дали господин Браунър е отплавал с „Майски ден“. След това отидохме в Уолингтън да посетим госпожица Сара. Бях любопитен преди всичко да видя доколко наследствената за тяхното семейство форма на ухото е възпроизведена при нея. Освен това, разбира се, тя можеше да ни даде важни сведения, макар да не ми се вярваше особено, че ще го стори. Несъмнено беше чула още предния ден историята, тъй като цял Кройдън говореше за нея, а тя единствена би могла да знае за кого е бил предназначен пакетът. Ако искаше да помогне на правосъдието, трябваше вече да е влязла във връзка с полицията. Така или иначе, бяхме длъжни да я посетим, затова отидохме. Открихме обаче, че новината за пристигането на този пакет ѝ е подействала толкова силно, че е получила нервно разстройство. Беше повече от ясно, че бе разбрала напълно значението на пратката, но не по-малко ясно беше, че се налага да изчакаме известно време, ако искаме да получим помощ от нея. Всъщност нейната помощ не ни беше нужна. Отговорът на загадката вече ни чакаше в полицейския участък — бях помолил Елгър да ми изпрати сведенията си там. Нищо не можеше да бъде по-убедително: домът на госпожа Браунър стоял повече от три дни затворен и съседите ѝ смятали, че е заминала на юг да навести роднините си; в управлението на компанията се установило, че Браунър е отплавал с „Майски ден“. Според моите изчисления корабът трябва да влезе в устието на Темза утре вечер. Там Браунър ще бъде посрещнат от не особено проницателния, но твърд и упорит Лестрейд и очаквам тогава да получим онези няколко подробности, които все още ни липсват.

Шерлок Холмс не остана разочарован в очакванията си. Два дни по-късно той получи обемист плик, който съдържаше кратка бележка от детектива и няколко написани на машина страници.

— Лестрейд го е заловил — каза Холмс, поглеждайки към мен.
— Може би ще ти е интересно да чуеш какво пише:

Уважаеми господин Холмс,

Съгласно плана, който начертахме, за да проверим нашите предположения (*това „нашите“ е чудесно, нали, Уотсън?*), вчера в 18 часа отидох на дока „Албърт“ и се качих на кораба „Майски ден“, принадлежащ на транспортната компания „Ливърпул — Дъблин — Лондон“. След поисканата справка ми отвърнаха, че на борда наистина се намира стюард на име Джим Браунър и че по време на плаването той се е държал толкова странно, че капитанът се е видял принуден да го отстрани от длъжност. Когато влязох в каютата му, той седеше върху един сандък обронил глава и се люлееше напред-назад. Браунър е едър як мъж, гладко обръснат и много мургав. Прилича малко на Олдридж, който ни помогна при онази лъжлива история с пералнята. Като чу по каква работа съм дошъл, скочи на крака. Аз допрях свирката си до устните, за да повикам неколцината полицаи, които чакаха наблизко, но той очевидно нямаше намерение да се съпротивява и съвсем кротко си подаде ръцете, за да му сложа белезниците. Отведохме го в участъка, като взехме, разбира се, и сандъчето му — смятахме, че можем да намерим в него някакви доказателства за вината му. Освен голям остър нож, какъвто имат повечето моряци, не намерихме нищо подозрително. Все пак смятаме, че не са ни нужни повече доказателства, защото, когато го заведохме при полицейския следовател, той помоли за разрешение да направи самопризнания, които бяха записани от нашия стенограф. Имаме три машинописни копия, едно от които прилагам. Както предполагам от самото начало, случаят се

оказа изключително банален и прост, но много Ви благодаря за помощта, която ми оказахте в моето разследване. Приемете най-сърдечните ми почитания. Искрено Ваш,

Дж. Лестрейд

— Хм, разследването наистина се оказа много просто — отбеляза Холмс, — но не смятам, че той мислеше така, когато ме повика в началото. Но както и да е, нека сега да чуем какво ще каже за свое оправдание Джим Браунър. Това са показанията, които е направил пред инспектор Монтгомъри в шедуълския полицейски участък и които имат преимуществото да са напълно дословни.

Имам ли да казвам нещо? Да, имам да казвам, и то много. Ще направя пълни самопризнания. Ако искате, обесете ме, все ми е едно. Повярвайте ми, не съм затворил и за миг очи, откакто извърших това, и не вярвам да ги затворя, преди да настъпи часът за вечния сън. Понякога виждам неговото лице, но повечето пъти — нейното. Няма миг, в който някой от двамата да не е пред очите ми. Той изглежда навъсен и зъл, на нейното лице е изписана изненада. Да, невинната овчица, тя наистина се изненада, когато видя края си в очите, които рядко са поглеждали към нея другояче освен с любов.

Но за всичко е виновна Сара и дано проклятието на един съсипан човек я стигне и кръвта в жилите ѝ да се разложи! Не мислете, че с това искам да оправдая себе си. Не. Вярно е, че се върнах към чашката и се напивах като животно, но тя щеше да ми прости и щеше да ми остане вярна до гроб, ако тази жена не беше пристигнала под нашия покрив. Защото Сара Къшинг ме обичаше — това е в основата на цялата история, — обичаше ме, докато любовта ѝ не се превърна в жлъчна омраза, когато разбра, че ценя много повече отпечатъка от стъпалото на жена ми в калта, отколкото нейното тяло и душа.

Те бяха три сестри. Най-възрастната беше добра жена, втората беше демон, а третата — ангел. Сара беше на трийсет и три години, а Мери на двайсет и девет, когато се ожених за нея. Бяхме безкрайно щастливи, в цял Ливърпул нямаше по-добра съпруга от моята Мери. Тогава поканихме Сара да ни погостува една седмица. Седмицата се превърна в месец, после изтече втори, че и трети, и тя заживя при нас като член на семейството. По това време бях въздържател, пестяхме по малко пари и бъдещето ни изглеждаше от щастливо по-щастливо. Господи, кой можеше да допусне, че ще се стигне дотам! На кого можеше и да му се присъни дори!

Обикновено се прибирах в края на седмицата, а понякога, когато задържаха кораба в пристанището за товарене, оставах по цяла седмица и прекарвах доста време в компанията на моята балдъза Сара. Тя е висока, красива и черноока жена, буйна и пламенна; носеше главата си гордо вдигната, а в очите ѝ винаги гореше огън като искра от кремък. Но не съм и помислял за нея, когато моята Мери беше там. Заклевам се в това, надявайки се на Божията милост.

Понякога ми се струваше, че тя нарочно гледа да остане насаме с мен, често ме предумваше да излезем заедно на разходка, но аз не виждах нищо лошо в това. Една вечер обаче очите ми се отвориха. Прибрах се от кораба и заварих у дома само Сара. Жена мия нямаше. „Къде е Мери?“ — попитах. „Отиде да плати някаква сметка“ — отвърна Сара. Бях неспокоен и крачех напред-назад из стаята. „Не можеш ли да бъдеш щастлив поне пет минути без Мери, Джим? — рече тя. — Не е много ласкаво за мен, че моята компания не те задоволява дори за толкова кратко време.“ „Така е, моето момиче“ — казах и протегнах снизходително ръка към нея, но тя в миг я сграбчи — дланите ѝ горяха сякаш от треска. Погледнах в очите ѝ и разбрах всичко. Излишно беше да говорим. Намръщих се и дръпнах дланта си. Тя постоя мълчаливо още малко, после

протегна ръка и ме потупа по рамото. „Внимавай, Джим“ — рече и с подигравателен смях изскочи от стаята.

От този момент Сара ме намрази от дъното на душата си, а тя е от жените, които знаят да мразят. Бях глупак, че я оставих да живее при нас, заслепен глупак, но не казах нищо на Мери, за да не я огорча. Нещата си вървяха почти както преди, но след време открих, че самата Мери започва постепенно да се променя. Вече не беше кротка и доверчива както преди, стана затворена и мнителна, разпитваше ме къде съм бил и какво съм правил, от кого получавам писма, какво имам в джобовете си, и хиляди други подобни глупости. Ден след ден ставаше все по-особена и раздражителна и между нас пламваха безпричинни кавги. Аз бях крайно озадачен. Сега Сара ме отбягваше, но двете с Мери бяха просто неразделни. Вече разбирам какви интриги е плетяла и как е настройвала жена ми против мен, но по онова време бях толкова сляп, че не подозирах нищо. Наруших дадената клетва и започнах отново да пия, но съм убеден, че никога нямаше да го направя, ако Мери беше останала същата. Сега вече тя имаше основание да се отвращава от мен и пропастта помежду ни все повече се задълбочаваше. Тогава в историята се намеси Алек Феърбеърн и положението се влоши хилядократно.

Отначало той идваше вкъщи, за да се вижда със Сара, но скоро започна да се среща и с нас, защото беше обаятелен и се сприятеляваше бързо с всички. Беше напет самоуверен човек с елегантни дрехи и къдрава коса, обиколил половината свят и умеещ да разказва за видяното и преживяното. Не отричам, че беше приятен за компания и имаше доста вежливи маниери за моряк, затова си мисля, че е прекарвал повечето време на кърмата, отколкото на бака. Цял месец влизаше и излизаше от моя дом, без да ми мине и през ума, че тези изискани маниери могат да доведат до беда. Накрая обаче една дреболия ме накара да се усъмня и от този ден изгубих покой.

Наистина беше дреболия. Влизайки неочаквано във всекидневната, видях върху лицето на жена ми да се изписва радостна усмивка, но щом разбра кой е влязъл, усмивката ѝ изчезна и тя се отвърна разочаровано. Това ми стигаше. Можеше да сбърка стъпките ми единствено със стъпките на Алек Феърбеърн. Ако той ми се беше изпречил в момента, щях да го убия, защото, ядосам ли се, направо полудявам. Мери видя пламъка на ненавистта в очите ми, спусна се към мен и ме сграбчи с две ръце за ръкава. „Недей, Джим, недей!“ — извика тя. „Къде е Сара?“ — попитах. „В кухнята.“ „Сара — казах аз, като отидох при нея, — този Феърбеърн никога повече да не пристъпва прага ми!“ „Че защо?“ — попита тя. „Защото аз заповядвам.“ „О! — рече тя. — Щом моите приятели не са желани в твоята къща, значи и аз не съм.“ „Ти можеш да правиш, каквото искаш — рекох аз, — но ако Феърбеърн се мерне още веднъж тук, ще ти изпратя едното му ухо за спомен.“ Тя, струва ми се, се уплаши от изражението ми и не отговори. Същата вечер напусна къщата ми.

Не знам дали в постъпките си тази жена бе ръководена от чиста злоба, или е смятала, че ще ме настрои срещу жена ми, подтиквайки я към непорядъчност, но, така или иначе, тя нае една къща през две улици и взе да дава квартири на моряци. Феърбеърн почти непрекъснато ѝ гостуваше, а Мери ходеше да пие чай със сестра си и с него. Не знам колко често е ходела, но един ден я проследих и когато влязох, Феърбеърн избяга през задната градинска стена като страхлив подлец, какъвто всъщност си и беше. Заклех се пред жена ми, че ще я убия, ако още веднъж я сваря в негова компания, и я поведох към къщи разплакана, трепереща, пребледняла като лист хартия. Помежду ни нямаше вече и помен от любов. Чувствах, че ме мрази и се страхува от мен, а когато това взе да ме тласка все повече към пиянство, започна и да ме презира.

Сара видя, че не може да си изкарва препитанието в Ливърпул, и доколкото знам, отиде да живее при сестра си в Кройдън, а работите у дома продължиха да вървят по

същия начин. Накрая дойде и последната седмица, а с нея — и цялото това нещастие и гибел.

Ето как стана всичко. Бяхме потеглили с „Майски ден“ на седемдневно плаване, но някаква голяма бъчва се разхлаби и изметна една от хоризонталните ни греди, затова се наложи да се върнем за десетина часа в пристанището. Слязох от кораба и тръгнах към къщи. Мислех си каква изненада ще бъде за жена ми, пък и тайно се надявах, че може би ще се зарадва да ме види тъй скоро. Тази мисъл още ми се въртеше в главата, когато свих в нашата улица. В същия миг край мен мина файтон, в който седяха тя и Феърбеърн. Дватама си бърбеха и се смееха и изобщо не ме забелязаха, докато аз стоях и ги наблюдавах от тротоара.

Давам ви честната си дума, от този миг нататък вече не бях господар на себе си и сега, като се връщам назад, всичко ми се струва като сън. Напоследък пиех доста и двете неща, събрани заедно, направо ми избиха чивиите. И сега усещам в главата си чукане като с докерски чух, но онази сутрин сякаш Ниагара бумтеше и свистеше в ушите ми.

Плюх си на петите и затичах след файтона. Носех в ръката си тежък дъбов бастун и в началото просто ослепях от ярост. Докато тичах, съзнанието ми взе да се прояснява и се изхитрих да изостана малко, тъй че да ги държа под око, без те да ме виждат. Скоро файтонът спря пред гарата. Пред гишето имаше огромна тълпа и успях да се промъкна незабелязано до тях. Купиха си билети за Ню Брайтън. Аз също си взех билет, но във влака седнах три купета по-назад. Когато пристигнахме, те тръгнаха по крайбрежния булевард, а аз ги следвах неотлъчно на стотина метра. Накрая наеха лодка с гребла и се качиха в нея. Денят беше много горещ и навярно смятаха, че във водата ще им бъде по-прохладно.

Сякаш някой ги пхна в ръцете ми. Имаше омара и не се виждаше на повече от няколко метра. Наех и аз лодка и загребах след тях. Виждах неясните им очертания, но те се

движеха толкова бързо, колкото и аз, и сигурно бяха се отдалечили на около миля от брега, преди да ги застигна. Омарата ни обгръщаше като плътна завеса. Господи, ще забравя ли някога лицата им, когато видяха кой се намира в застигащата ги лодка? Тя изпищя. Той заруга като обезумял и замахна към мен с едното гребло, защото навярно бе прочел в очите ми смъртната си присъда. Избягнах удара, замахнах с бастуна си и му счупих главата като яйце. Въпреки безумния си гняв нея може би щях да пощадя, но тя го прегърна, зариде и взе да вика: „Алек, Алек!“ Замахнах отново и тя се простря до него. Бях като див звяр, подушил кръв. Ако Сара беше там, ей Богу, и нея щях да наредя до тях. Извадих ножа си... Това е! Казах ви всичко. Испитвах дива радост при мисълта, как ще се почувства Сара, когато получи тези доказателства за последствията от своето вмешателство. Завързах телата за лодката, измъкнах една дъска от дъното и изчаках да потъне. Знаех добре какво ще си помисли собственикът — заблудили са се в омарата и течението ги е отнесло в открито море. Поизчистих се, върнах се на брега, без жива душа да разбере какво се бе случило. Същата нощ приготвих пакета за Сара Къшинг и на следния ден го изпратих от Белфаст.

Това е цялата истина за случилото се. Можете да ме обесите или да направите каквото искате с мен, няма да ме накажете повече, отколкото вече съм наказан. Не мога да затворя очи, без да видя двете лица, вторачени в мен, както тогава, когато ме видяха да изниквам от омарата. Аз ги убих бързо, но сега те ме убиват бавно. И ако прекарам още една такава нощ, до сутринта или ще полудея, или няма да съм жив. Няма да ме оставите сам в килията, нали, сър? За Бога, недейте и нека в предсмъртния ви час с вас се отнесат така, както вие сега с мен.

— Какъв е смисълът на всичко това, Уотсън? — попита мрачно Холмс, оставяйки изписаните страници. — На каква цел е послужила цялата тази верига от мъка, насилие и страх? Би трябвало да се стигне

до някакъв край, иначе ще излезе, че вселената ни се управлява от случайността, а това е немислимо. Но какъв край? Това е големият и вечен въпрос, от чийто отговор човешкият разум е още много, много далеч.

[1] *Чарлс Джордж Гордън* (1833–1885) — прославен английски генерал от времето на колониалните завоевания, загинал при превземането на Хартум. — Б.р. ↑

[2] *Хенри Уорд Бийчър* (1813–1887) — американски проповедник и писател. — Б.пр. ↑

ЖЪЛТОТО ЛИЦЕ

Като публикувам бележките си за случаи, в които необикновените дарби на моя приятел са ме направили свидетел на странни драми, а понякога и актьор в тях, съвсем естествено е, че подбирам преди всичко успехите на Шерлок Холмс. Причината е не толкова грижа за името му, колкото това, че не успееше ли той, обикновено никой не бе в състояние да продължи разследването и историята просто оставаше без заключение. Много рядко се случваше истината все пак да излезе наяве. От пет-шест такива случая най-интересните са „Ритуалът на рода Мъсгрейв“ и този, който започвам да разказвам сега.

Шерлок Холмс не обичаше физическите усилия заради самите тях. Малцина бяха в състояние да разгърнат по-голяма физическа сила и той несъмнено беше блестящ боксьор, но на гимнастиката и на другите безцелни телесни упражнения гледаше като на хабене на енергия, нужна за случаите, когато я изискват дългът или обстоятелствата. Тогава не знаеше умора. Издръжливостта и тренираността му бяха наистина смайващи, а при това се отличаваше с крайно въздържан начин на живот, едва ли не с аскетизъм. Единственият му порок бе употребата на кокаин от време на време, а и него вземаше само като лек против еднообразието на живота, между две приключения, когато не намираще нищо интересно във вестниците.

Веднъж в ранна пролет той все пак почувства необходимост от отдих — дотам, че ми предложи да се разходим в парка, където вече се подаваха първите светлозелени листенца и дългите лепкави пъпки на кестените. Два часа бродихме по алеите и почти през цялото време мълчахме, като хора, които твърде добре се познават. Едва към пет часа се прибрахме на улица „Бейкър“.

— Ще прощавате — посрещна ни на входа нашият прислужник.
— Един господин ви чакаше.

Холмс ме изгледа с укор.

— Ето какво става, като се разхождаш следобед. Отдавна ли си отиде?

— Доста отдавна.

— Ти помоли ли го да почака?

— Помолих го и той чака.

— Колко време?

— Половин час, сър. Не го сдържаше и през цялото време ходеше напред-назад из стаята като луд. От коридора го чувах. По едно време изхвъркна и извика: „Няма ли най-сетне да дойде?“ Точно тъй рече. Викам му да почака още малко, пък той ми вика, че се задушавал вътре и щял да излезе на чист въздух. Обеща да дойде пак. Не можах да го задържа.

— Добре, добре — отвърна Холмс, докато влизахме в стаята. — Жалко, че не ни е изчакал, Уотсън. Ако се съди по Нетърпението му, работата навярно е доста важна. Ха, тая лула на масата май не е твоята? Явно той я е забравил. Доста добра лула с дълъг мундщук от онова, на което пушачите викат „кехлибар“. Всъщност в Лондон едва ли са много лулите от истински кехлибар. Някои си мислят, че истинският кехлибар се познава по пленените в него мушици, и търговците отдавна предлагат изкуствен кехлибар с изкуствени мухи в него. Явно нашият посетител е бил много развълнуван, щом е оставил лулата си, на която толкова държи.

— Откъде знаеш, че държи на нея? — запитах.

— Нова, такава лула струва не повече от шест-седем шилинга. Както виждаш, счупена е на две места — и дървената част, и кехлибареният мундщук. Поправена е със сребърни пластинки, като е много вероятно поправките да са излезли по-скъпо от нова лула. Очевидно собственикът ѝ я цени много, иначе щеше да си купи друга.

— Още нещо? — попитах, като видях, че Холмс продължава да разглежда лулата с характерната си съсредоточеност.

Държеше я високо и я почукваше с дългия си тънък пръст като професор, който изнася пред студентите анатомична лекция за някоя кост.

— За мен тая лула е много интересна — заяви той. — Подобно на джобните часовници и връзките за обуца лулите попиват характера на стопанина си. Притежателят на тази е доста силен човек, левак с

превъзходни зъби, не обръща особено внимание на облеклото си и разполага с достатъчно средства.

Приятелят ми изрече всичко това нехайно, но забелязах, че ме поглежда крадешком, за да се увери, че го слушам внимателно.

— И ти мислиш, че човек, който разполага с достатъчно средства, ще пуши лула за седем шилинга?

— Една унция от тази смес струва осем пенса — рече Холмс, след като изтърси на дланта си малко от останалия нагар. — Дори за половината от тези пари може да се купи чудесен тютюн. Човек, който има възможност да харчи толкова за тютюн, може да си позволи да не мисли особено за икономии.

— А другото?

— Има навика да пали лулата си от лампа или от газова горелка. Погледни как е обгорена от едната страна. Това с кибрит не може да се получи. Но ако си палиш лулата от лампа, няма начин да не я обгориш. Обгарянето е от дясната страна на лулата. Опитай да запалиш от лампа лулата си и ще се убедиш, че държиш ли я в дясната ръка, неволно ще поднесеш към пламъка лявата ѝ страна. Разбира се, понякога може да се случи да я запалиш и отдясно, но много рядко. Освен това виж колко е изгризан мундщукът, а това може да го направи само силен и енергичен човек със здрави зъби. Ако не се лъжа обаче, чувам стъпките му по стълбите и се надявам, че ни предстои да се занимаем с нещо по-интересно от лулата му.

В следващия миг вратата се отвори и се показва висок млад мъж. Беше облечен добре, но без особена грижа, в тъмносив костюм. Стискаше в ръка мека кафява шапка. Изглеждаше трийсетгодишен, но всъщност беше с няколко години по-възрастен.

— Простете, почуках ли на вратата? — попита с тревога, спирайки на прага, и без да дочака отговор, добави: — Да, разбира се. Малко съм разтревожен и затова ви моля да ме извините за разсеяността — той прокара ръка по челото си в нервен развълнуван жест и се строполи в креслото.

— Както виждам, не сте спали няколко нощи — каза Холмс с предразполагащия си глас. — Безсъницата съсипва нервите повече и от най-тежката работа, повече дори от гуляите. Позволете да ви попитам с какво мога да ви бъда полезен?

— Идвам при вас за съвет, сър. Не знам какво да направя, животът ми се разпада на парчета.

— Искате да ме използвате като полицейски агент?

— Не, нуждая се от мнението ви като житейски опитен човек. Искам да знам как да постъпя нататък. Само вие можете да ме посъветвате.

Говореше запънато, с насечени кратки фрази и ми се струваше, че в сегашното му състояние дори самото говорене го затруднява.

— Въпросът е извънредно деликатен — каза той. — Не е лесно да се говори за семейни неща. Мъчително е да обсъждаш с човек, когото виждаш за пръв път, поведението на собствената си жена. Направо е ужасно! Но не мога повече да издържам, нямам сили и трябва да се посъветвам с някого.

— Драги господин Грант Мънроу... — започна Холмс.

Посетителят скочи като ужилен от стола.

— Откъде знаете името ми? — извика той.

— Ако искате да минавате инкогнито — усмихна се Холмс, — съветвам ви да не пишете името си от вътрешната страна на шапката или поне да я показвате само отвън. Двамата с моя приятел сме изслушали в тази стая немалко съкровени тайни и сме имали късмета да разрешим затрудненията на мнозина. Надявам се, че ще успеем да помогнем и на вас. Както ми се струва, работата не търпи отлагане, затова ви моля незабавно да ни разкажете всички факти.

Посетителят още веднъж прокара ръка по челото си, сякаш се опитваше да си събере мислите. От всяко негово движение и мимика личеше, че е сдържан, горделив по природа човек, с неохота излагащ интимните си терзания. Най-сетне махна енергично и заразказва.

— Фактите са следните, господин Холмс. От три години съм женен. През цялото това време се обичаме със съпругата ми и живеем неразделни. Не сме се карали, не сме имали и сянка на неразбирателство. И изведнъж от понеделник насам сякаш стена се издигна помежду ни. Чувствам, че в живота й, във всичките й мисли присъства нещо чуждо, неизвестно за мен, сякаш това вече не е моята жена, а някаква непозната, срещната на улицата. Отчуждихме се и искам да разбера защо. Преди да продължа, искам да уточня, господин Холмс, че Ефи ме обича. Не допускам дори мисълта, че може да не е така. Обича ме с цялото си сърце, с цялата си душа, навярно по-силно

от всякога. Зная го... чувствам го. Това не подлежи на съмнение. Един мъж усеща кога жена му го обича. Но между нас се появи някаква тайна и животът ни вече никога няма да е същият.

— Разкажете все пак фактите, господин Мънроу — подкани го Холмс с известно нетърпение.

— Да, ще ви разкажа всичко, което знам за Ефи. Когато се запознах с нея, беше съвсем млада вдовица, на двайсет и пет години. Тогава се казваше госпожа Хебрън. Пристигнала в Америка в невръстна възраст и живяла в град Атланта, там се омъжила за някой си Хебрън, адвокат с нелоша клиентела. Имали едно дете, но в града пламнала епидемия от жълтеница и двамата, съпругът и детето, починали. С очите си видях смъртния акт. След това злощастие Ефи напуснала Америка с леля си, стара мома, и се заселила в Пинър, в Мидълсекс. Мъжът ѝ оставил капитал от четири хиляди и петстотин лири, който е сполучливо вложен и носи по седем процента годишно. Беше живяла половин година в Пинър, когато се запознах с нея. Обикнахме се веднага и след няколко седмици се венчахме. Понеже аз търгувам с хмел и получавам седемстотин-осемстотин лири чист доход, наехме една извънградска къща в Норбъри за осемдесет лири годишно. Селцето е приятно, освен това е близо до града. Недалеч от нас има странноприемница и две къщи, а от другата страна, отвъд една нива, се издига самотна виличка, обърната към нас с фасадата си. Други постройки няма почти до самата гара. През останалите сезони работата ми изисква да съм често в града, но лете е по-малко и мога напълно да се наслаждавам на селския живот с жена си. Както ви казах, никаква сянка нямаше в отношенията ни, преди да започне тази объркана история. Преди да продължа, съм длъжен да уточня нещо. Когато се оженихме, Ефи настоя да прехвърли на мен всичките си средства. Аз не бях много съгласен, защото знаех, че има рискове, ако работите ми тръгнат зле. Но тя много държеше на това, така че накрая се съгласих. И ето че преди месец и половина тя дойде при мен. „Джак, нали каза, че когато ми дотрябват пари, мога да ти поискам.“ „Разбира се — отвърнах, — те са си твои.“ „Дай ми, моля те, сто лири.“ Позачудих се, защото помислих, че сумата е голяма за нова дреха или за някаква друга женска прищявка. „Защо са ти толкова пари?“ — запитах. „Нали каза — въздъхна тя, — че ще си мой banker, а bankerите никога не задават такива въпроси на клиентите си.“ „Щом

са ти нужни, ще ти ги дам, разбира се“ — отвърнах. „Наистина са ми нужни.“ „А ще ми кажеш ли за какво?“ „Някой ден ще ти кажа, Джак, но сега не мога.“ Трябваше да се задоволя с толкова. За пръв път тя криеше нещо от мен. Написах ѝ чек и повече не я питах. Може би това няма нищо общо с онова, което се случи после, но все пак държах да ви го разкажа. Както споменах, недалеч от дома ни има една самотна виличка. Само че по средата е нива и от нашата къща не може да се стигне направо до нея, а трябва да се тръгне по шосето и после да се свие по една пътека, която минава през хубава горичка шотландски ели. Обичам да се разхождам там, в сянката на големите дървета. Виличката остана незаета в продължение на осем месеца. Тя е приятна двустайна постройка със старинна портичка, покрита с пълзящи храсти. Често съм си мислил как приятно може да се живее в нея. Най-неочаквано в понеделник вечерта, както правех обичайната си разходка, срещнах на пътеката празна кола, която явно се връщаше от виличката, а на тревата до входа видях няколко невнесени куфара. Явно някой най-сетне бе наел виличката. Поспрых се, защото нямах бърза работа, дори надзърнах и през прозореца, за да видя какви хора щяха да ни бъдат съседи. Изведнъж осъзнах, че от един от горните прозорци ме гледа някакво лице. Не зная, господин Холмс, дали ще ме разберете, но от този поглед по цялото ми тяло полазиха мравки. Бях доста далеч и не можах да различа чертите, но ясно долових в това лице нещо неестествено, нечовешко. Направих няколко крачки, за да го разгледам по-добре. В същия миг лицето изчезна, и то много рязко, сякаш някой го издърпа в тъмната стая. Постоях пет минути с надеждата пак да се появи, като се опитвах да анализирам усещането си. Не бих могъл да кажа на мъж или на жена беше това лице, видях го твърде отдалеч. Но най-вече цветът му ме порази. Беше зловещо, мъртвешки жълто, с нещо застинало, подчертано неестествено. Така се слисах, че реших да науча нещо повече за новите обитатели на виличката. Приближих се и почуках на портичката, която незабавно се отвори. Показа се едра възрастна жена с грубо свирепо лице. „К’во желайте?“ — попита със силен северен акцент. „Аз съм ваш съсед — казах и махнах към къщата си. — Видях, че се нанасяте, и реших да ви попитам имате ли нужда от помощ...“ „Ако имахме, да сме си поискали!“ — изръмжа тя и захлопна вратата под носа ми. Тръгнах си объркан и смутен. Цялата вечер се мъчех да мисля за друго, но в

съзнанието ми отново и отново се появяваха видението на прозореца и смръщената старица. Реших нищо да не казвам на жена ми, защото е нервна и лесновъзбудима и не исках да я тревожа с впечатленията си. Преди да заспим, ѝ споменах, че във виличката са се настанили хора. Тя не каза нищо. Обикновено спя много дълбоко. На домашните ми е известно, че нищо не може да ме събуди. Не зная дали заради възбудата от странния инцидент или заради нещо друго, но онази нощ спях значително по-неспокойно. По някое време в просъница осъзнах, че някой ходи из стаята. Пробуждайки се постепенно, видях, че жена ми, напълно облечена, тъкмо си слага наметало и шапка. Устните ми неволно промърмориха някакви несвързани думи на изненада, когато изведнъж през полуотворените си клепащи зърнах лицето ѝ, осветено от свещта, и се сепнах. Не я бях виждал с такова изражение... дори не подозирах, че може да изглежда така. Лицето ѝ бе бледо като на мъртвец, тя трепереше и се задъхваше, непрекъснато поглеждаше към кревата, очевидно опасявайки се да не ме събуди. След като се убеди, че спя, се измъкна безшумно от стаята и след няколко минути чух входната врата да изскърцва. Седнах на кревата и дори почуках по таблата, за да се уверя, че не сънувам. Беше три часа. Какво би могла да прави съпругата ми навън в този час? Седях така двайсетина минути, като се губех в догадки и се опитвах да намеря някакво обяснение. Но колкото повече мислех, толкова по-необяснимо ми се струваше всичко. Съвсем се бях оплел в догадките си, когато входната врата се хлопна тихо и стълбата заскърца. „Къде беше, Ефи?“ — попитах, когато жена ми влезе. Тя потрепери от главата до петите и от гърдите ѝ се изтръгна приглушен вик. Този вик съвсем ме изкара от равновесие, защото говореше за несъмнената ѝ вина. Жена ми винаги е била пряма, открита, и сега това крадливо промъкване, стряскането, викът, когато собственият ѝ съпруг говореше с нея, очевидно я уличаваха. „Не спиш ли, Джак? — с нервен смях извика тя. — Пък аз мислех, че нищо не може да те събуди.“ „Къде беше?“ — отново попитах строго. „Нищо чудно, че си изненадан — каза тя, докато развързваше с треперещи пръсти връзките на наметалото си. — Не ми се беше случвало такова нещо. Изведнъж ми стана страшно задушно в стаята. Щях да се задуша, ако не бях изляза да подишам чист въздух. Постоях малко пред вратата и сега ми е много по-добре.“ През цялото време, докато говореше, не ме погледна нито веднъж в очите, а в гласа

й се долавяха непознати за мен нотки. Очевидно не говореше истината. Не казах нито дума, просто се обърнах с лице към стената, изпълнен с хиляди смразяващи догадки и подозрения. Какво криеше от мен? Къде беше ходила? Чувствах, че няма да се успокоя, докато не узная истината, и в същото време не исках да подновявам разпита, за да не започне пак да ме лъже. До сутринта се въртях в леглото, прехвърляйки в съзнанието си различни предположения, едно от друго по-невероятни. Трябваше да ходя в града този ден, но бях толкова разстроен, че не ми се похващаше никаква работа. Жена ми също изглеждаше много разстроена и по изпитателните й погледи, които крадешком отправяше към мен, разбирах, че се измъчва от това глупаво положение, защото чувстваше, че не съм повярвал на обяснението й. На закуска разменихме само две-три откъслечни думи и аз веднага излязох на обичайната си разходка в утринната прохлада. Стигнах чак до Кристъл Палас, прекарах там цял час и се върнах в Норбъри към дванайсет и половина. Пътят ми минаваше покрай виличката, затова спрях за миг и вдигнах очи към горния етаж, търсейки с поглед онова страшно лице, което се бе показвало там предния ден. Можете да си представите изумлението ми, господин Холмс, когато вратата се отвори и от вътре излезе жена ми. Замръзнах изумен на място, но жена ми сякаш се стресна още повече, когато погледите ни се срещнаха, и се разтрепери като лист. Отначало дори понечи да се върне във виличката, но очевидно осъзна колко безполезно би било, и пристъпи напред с бледо като на смъртник лице и подплашени очи, напразно опитвайки се да се усмихне. „О, Джак — каза тя. — Отбих се да проверя дали новите ни съседни не се нуждаят от нещо. Защо ме гледаш така? Нали не си ми сърдит за нещо?“ „Ето къде си ходила нощес“ — казах. „Какво говориш?“ — извика тя. „Тук си идвала, убеден съм. Кой живее тук, при кого ходиш нощем?“ „За пръв път стъпвам тук.“ „Защо ми говориш неща, в които самата ти не вярваш? — викнах аз. — Дори не можеш да си овладееш гласа. Крил ли съм нещо от теб? Сега ще вляза вътре, за да изясня всичко.“ „Не, не, Джак, за Бога, не влизай там!“ — извика тя с неподправен ужас. Когато направих крачка към входа на виличката, тя сграбчи ръката ми и ме затегли с все сила назад. „Моля те, Джак, недей! — викаше тя. — Кълна се, ще ти разкажа всичко след няколко дни, но сега ще стане ужасно, ако влезеш там!“ Опитах да освободя ръката си, но тя се бе

вкопчила отчаяно в нея и продължаваше да ме тегли назад. „Повярвай ми, Джак! Няма да съжаляваш. Знаеш, че не бих скрила нищо от теб, ако не се налага, ако не е за добро. От това зависи животът и на двамата ни. Прибери се с мен у дома и нещата ще се оправят. Ако влезеш насила в тая къща, между нас всичко е свършено.“ Последните думи бяха изречени с такава отчаяна решителност, че спрях разколебан пред вратата. „Добре, ще изпълня желанието ти само при едно условие — казах най-сетне. — Можеш да запазиш тайната си, но само ако ми обещаеш, че вече няма да идваш тук нощем и няма да правиш нищо тайно от мен. Готов съм да забравя станалото дотук, ако ми обещаеш, че няма да се повтаря занаяпред.“ „Знаех си, че не може да не ми повярваш — извика тя с огромно облекчение. — Ще бъде точно както искаш. Нека само да се махнем по-далеч от тая къща!“ — и ме повлече нататък по пътеката. На известно разстояние погледнах през рамо и отново видях на горния прозорец онова зловещо жълто лице. Какво общо имаше жена ми с това създание? А с онази недружелюбна смръщена жена, която ми бе отворила вратата? Нямаше да мога да намеря покой, докато не хвърлех светлина върху тази тайнсвена история. Два дни си стоях у дома и жена ми явно изпълни обещанието си, защото също не излезе от къщи. На третия ден изживях разочарование, защото се видях, че тържествената клетва е безсилна пред тайнственото влияние, което я теглеше далеч от съпруга ѝ и дълга ѝ. Ходих в града, но се върнах с влака в три без двайсет, а не в четири без четиринайсет както обикновено. Прислужничката ме посрещна в антрето с неспокойно лице. „Къде е господата?“ — запитах. „Май излезе да се разходи“ — отвърна тя. Веднага ме изпълни подозрение. Качих се горе, за да се уверя, че я няма. Случайно погледнах през прозореца и видях прислужничката, с която току-що бях разговарял, да търчи право през нивата към онази виличка. Явно жена ми бе излязла, нареждайки на прислужничката да я предупреди, ако се върна по-рано. Побеснял от гняв, изхвърчах навън, решен да приключа веднъж завинаги с тази комедия. На пътеката се разминах с жена ми и прислужничката, които бързаха към къщи, но не продумах нито дума, дори не се спрях, а продължих към онази виличка, в която се криеше загадката, хвърлила сянка върху семейния ми живот. Без да чукам, натиснах дръжката и влязох. На долния етаж беше тихо. На печката в кухнята свиреше чайник, в една кошница на пода лежеше голяма черна

котка, но онази зла старица я нямаше. Надникнах и в другата стая, но и там нямаше никой. Качих се по стълбите, ала и в горните две стаи не видях жива душа. Картините и подредбата бяха съвсем безлични, с изключение на стаята, на чийто прозорец два пъти зърнах онова странно лице. Тя бе подредена грижовно, с вкус и тук подозренията ми сякаш се потвърдиха, защото на камината стоеше снимка на жена ми в цял ръст, направена по мое желание преди три месеца. Дълго стоях, без да мръдна, за да се убедя, че в къщата наистина няма никой. Тръгнах към дома, смазан от болка. Жена ми ме посрещна във всекидневната, но бях така разстроен и разгневен, че предпочетох да не говоря с нея, и отидох право в кабинета си. Тя влезе подире ми, преди да успея да затворя вратата. „Много ми е мъчно, че наруших обещанието си, Джак, но ако знаеше всичко, щеше да ми простиш!“ „Разкажи ми!“ „Не мога, Джак!“ — извика тя. „Докато не ми кажеш кой живее в малката вила и на кого си дала снимката си, не може да има никакво доверие помежду ни“ — отвърнах и излязох от къщи. Това беше вчера, господин Холмс, оттогава не съм я виждал и не зная нищо повече за тази загадъчна история. За пръв път между нас ляга някаква сянка и съм така разтърсен, че съвсем не знам какво да правя. Днес изведнъж ми дойде на ум, че може би вие ще ме посъветвате, и ето на, дотичах при вас, за да се поставя изцяло в ръцете ви. Питайте ме, ако имате нужда от някакви пояснения. Само кажете ми по-бързо, за Бога, какво да правя, защото не издържам повече.

Двамата с Холмс изслушахме с голям интерес насечения, развълнуван разказ на този твърде възбуден човек. Приятелят ми остана известно време безмълвен и унесен, подпрял с ръка брадичката си.

— Кажете, моля ви — обади се той най-сетне, — сигурен ли сте, че от прозореца ви е гледало човешко лице?

— Трудно е да го заявя със сигурност, защото и двата пъти го зърнах отдалеч.

— Но, изглежда, видът му ви е поразил?

— Да, имаше съвсем неестествен цвят и странно застинали черти. Тръгнеш ли напред, то отскачаше назад и се скриваше.

— Кога точно жена ви взе от вас стоте лири?

— Преди два месеца.

— Виждали ли сте някоя снимка на първия й мъж?

— Не. В Атланта скоро след смъртта му имало огромен пожар и изгорели всичките книжа на Ефи.

— А смъртният му акт? Нали казахте, че сте го виждали?

— Видях препис, издаден след пожара.

— Говорили ли сте с човек, който я е познавал в Америка?

— Не.

— Не ви ли е предлагала да пътувате дотам?

— Не.

— Може би е получавала писма от там?

— Не, поне не ми е известно.

— Благодаря ви. Вече започвам да си изяснявам това-онова. Ако виличката е опразнена, ще ни е трудно, но ако обитателите ѝ, което все пак е по-вероятно, са били предупредени за посещението ви и временно са я напуснали точно преди вие да се появите, скоро ще успеем да изясним нещата. Съветвам ви да се върнете в Норбъри и отново внимателно да огледате прозорците на виличката. Ако ви се стори обитаема, не си правете труд да влизате, а незабавно ни телеграфирайте. Ще бъдем при вас един час след като получим телеграмата, и ще видим какво ще правим.

— А ако е празна?

— В такъв случай утре ще дойда при вас и тогава ще си поговорим. Довиждане и моля ви, не правете нищо прибързано.

— Работата ми се струва мръсна, Уотсън — каза Холмс, след като изпрати до вратата господин Грант Мънроу. — Какво е твоето мнение?

— И аз мисля като теб.

— Намирисва на изнудване.

— Кой може да е изнудвачът?

— Навярно обитателят на прилично подредената стая с нейната снимка на камината. Много ме занимава това злоещо жълто лице на прозореца и няма да се успокоя, докато не разбере за какво става дума.

— Имаш ли вече някакво предположение?

— Да, временно. Но много ще се учудя, ако излезе невярно. Според мен в малката вила живее първият мъж на госпожа Мънроу.

— Защо мислиш така?

— Как иначе да си обясним ужаса ѝ, когато господин Мънроу е поискал да влезе? Според мен нещата стоят така. В Америка първият

съпруг на тази жена е развил някакъв наследствен недъг, възможно е да е станал инвалид или невменяем. Тя е избягала от него и се е върнала в Англия със сменено име, за да започне нов живот. След три години втори брак е вярвала, че е в пълна безопасност — на мъжа си е показала смъртния акт на някакъв господин, чието име е приела. И ето че изведнъж местонахождението ѝ е било открито от първия ѝ мъж или по-вероятно от някоя безскрупулна жена, влязла в заговор с инвалида. Заплашили са я по пощата, че ще пристигнат и ще разкрият всичко. Тя им е изпратила стоте лири, които е взела от съпруга си, за да се откупи. Но те въпреки всичко са пристигнали и когато мъжът ѝ е споменал, че във виличката са се настанили хора, тя е разбрала, че сигурно са преследвачите ѝ. Когато е решила, че мъжът ѝ е заспал, изтичала е дотам, за да ги убеди да я оставят на мира. Понеже не е успяла, е отишла и на сутринта, но е срещнала мъжа си. Обещала му е да не ходи повече там, но след два дни с последна надежда да се избави от мъчителите си отново ги е посетила, като е взела със себе си снимката, която вероятно са ѝ били поискали. По време на разговора е дотичала прислужничката и е съобщила, че господарят се е върнал. Знаейки, че мъжът ѝ няма да закъснее да се появи, госпожа Мънроу е избутала обитателите на вилата през задния вход в горичката. Затова Мънроу не е заварил никого. Ще бъда страшно учуден, ако вечерта продължава да няма никой. Какво мислиш за предположенията ми?

— Че са само предположения.

— Но обясняват всички налични факти. Когато се появят нови, ще трябва да преосмислим теорията си, за да обхванем и тях. Засега нямаме какво да правим, преди да получим известие от нашия приятел от Норбъри.

Не чакахме дълго. Едва бяхме изпили чая си, когато пристигна телеграмата: *Вилата е обитаема. Пак видях на прозореца жълтото лице. В седем Ви чакам на гарата* — пишеше Мънроу.

Наистина ни чакаше на перона, страшно бледен и изтерзан в светлината на гаровите фенери.

— Там са, господин Холмс — каза той, стискайки здраво ръката на приятеля ми. — Видях, че във виличката свети, и отидох да проверя. Да побързаме, за да не избягат.

— Какъв е вашият план? — попита Холмс, докато крачехме в здрача по шосето между двата реда дървета.

— Ако ще и със сила да вляза вътре, за да изясня най-сетне нещата. Вие сте ми нужни като свидетели.

— Твърдо сте решили да постъпите така независимо от молбата на жена ви да изчакате известно време?

— Да, твърдо съм го решил.

— По моему имате право. Всяка истина е по-добра от мъчителните съмнения. Струва си веднъж завинаги да се приключи с неизвестността. Разбира се, каним се безусловно да нарушим законността, но според мен си струва.

Когато свърнахме от шосето по тясната пътека в гората, съвсем притъмня и заръмя ситен дъждец. Господин Мънроу крачеше нетърпеливо напред, ние криво-ляво го догонвахме.

— Онези прозорци отсреща са на моята къща — махна той към светлината между дърветата. — А ето я и виличката.

След поредния завой на пътеката се озовахме пред къщата. Жълта ивица светлина на земята показваше, че входната врата не е плътно затворена, а един прозорец на горния етаж бе ярко осветен. Върху спуснатата завеса премина нечия сянка.

— Ето го онова създание — извика Мънроу. — Нали виждате, че има някой. Хайде сега да си изясним всичко!

Когато пристъпихме напред, от тъмното изникна женска фигура и застана в осветената пътека пред вратата. Не можех да различа лицето ѝ в мрака, но виждах, че се опитва да прегради пътя ни с вдигнати ръце.

— Недей, Джак, моля те! — извика тя. — Предчувствах, че ще дойдеш тая вечер. Помисли още веднъж, мили мой! Повярвай ми пак и няма да съжаляваш.

— Достатъчно дълго ти вярвах, Ефи! — тръсна глава Мънроу. — Остави ме! Трябва да вляза вътре, за да изясня нещата веднъж завинаги — той бутна настрани жена си и ние го последвахме през прага.

В преддверието насреща му се завтече възрастна жена, но той избута и нея и всички тръгнахме нагоре по стълбите. На горния етаж Грант Мънроу отвори вратата на осветената стая. По петите му и ние се вмъкнахме вътре.

Стаята беше чиста, кокетно подредена. На масата горяха две свещи, още две имаше на камината. В ъгъла пред един чин седеше

същество, напомнящо момиченце. Когато влязохме, беше с гръб към нас, но видяхме, че е облечено с червена рокля и носи дълги бели ръкавици. В следващия миг извърна към нас глава и аз извиках, стъписан и ужасен. Лицето, което се показа, бе мъртвешки жълто, със съвършено лишени от израз черти. Но след миг загадката се изясни. Холмс със смях протегна ръка към ухото на детето и сне надянатата на лицето му маска. Показа се прелестно негърче с ослепително бели зъби, което гледаше зачудено изумените ни лица. Аз от сърце се разсмях, но Мънроу стоеше като поразен, разхлабвайки яката на ризата си.

— Господи! — извика той. — Какво значи това?

— Ще ти обясня какво значи — извика жената, която в този миг влезе в стаята с гордо вдигната глава. — Ти насила изтръгна от мен признание и сега нямаш право да се сърдиш. Първият ми мъж умря в Атланта. Но детето ни оживя.

— Твоето дете?

Тя извади голям сребърен медальон, който носеше на гърдите си.

— Никога не си го виждал отворен.

Тя натисна една пружина и капачето на медальона отскочи. Вътре имаше портрет на мъж, хубав и интелигентен на вид, с черти, несъмнено издаващи африканския му произход.

— Това е портретът на Джон Хебърн от Атланта — каза жената, — най-благородния човек на света. Аз пренебрегнах предразсъдъците на нашата бяла раса и се омъжих за него. Нито веднъж не ми се случи да съжалявам за това. Детенцето ни прилича на баща си, а не на майка си, както често се случва при такива смесени бракове. Моята малка Люси е дори по-черна от баща си. Но черна или бяла, тя е моето скъпо момиченце, моята гордост — при тия думи малкото черно създание изтича при майка си и се притисна до полата ѝ. — Оставих я в Америка само защото беше болнава и смяната на климата можеше да ѝ се отрази зле. За нея се грижеше една вярна шотландка, стара наша прислужничка. Не можех и да помисля да я откъсна от детето. После срещнах теб, Джак, и когато се убедих, че те обичам, се побоях да ти кажа истината. Господ да ми прости, страхувах се да не те изгубя и затова не събрах смелост да ти призная за детето. Трябваше да избирам и аз от слабост заминах далеч от моето момиченце. Три години крих от теб съществуването ѝ, но получавах новини от дойката

и знаех, че е добре. Обаче не можех да издържам повече, исках да я видя. Колкото и да се опитвах, не можах да преодоля себе си. Пренебрегнах опасностите и писах да доведат детето, макар и за няколко седмици. Пратих на дойката стоте лири и ѝ писах как да се настани в тази виличка, без да дава вид, че ме познава. Стигнах дотам, че ѝ наредих да не пуска детето през деня навън и да му слага маска и дълги ръкавици, та ако някой случайно го зърне на прозореца, да не разбере, че е негърче. Разбира се, можеше да се измисли нещо поумно, но бях обезумяла от страх да не узнаеш истината. Ти пръв ми съобщи, че в малката вила са дошли хора. Исках да изчакам до сутринта, но не можах да заспя от нетърпение и се измъкнах, знаейки колко трудно се будиш. Готвех се на другия ден да ти кажа всичко, за да решиш как да постъпиш, но ти не искаше да чакаш. След три дни дойката и Люси едва успяха да се измъкнат в гората през задната врата, когато ти се втурна вътре в къщата. Сега вече знаеш цялата истина и мога най-сетне да те попитам как мислиш да постъпиш с мен и с детето ми — и стиснала ръце, тя зачака отговор.

Изтекоха две безкрайни минути, преди Грант Мънроу да наруши мълчанието. Обичам да си припомням отговора му. Той вдигна детето, целуна го, притисна го към себе си, а другата си ръка протегна към жена си и я поведе към вратата.

— По`ще ни удобно да си говорим у дома — каза той. — Не се смятам за много добър човек, Ефи, но все пак мисля, че не съм чак толкова свиреп, та да не можеш да ми се довериш.

Двамата с Холмс ги последвахме навън. Пред прага моят приятел ме дръпна за ръкава и прошепна:

— Струва ми се, че ще сме по-полезни в Лондон, отколкото в Норбъри.

След това не промълви нито дума за случая чак докато късно през нощта не се отправи към спалнята си със запалена свещ в ръка.

— Имам една молба, Уотсън — каза той. — Ако някога ти се стори, че започна да надценявам силите си или че се отнасям с известна небрежност към разследването, тихичко прошепни в ухото ми „Норбъри“. Ще ти бъда безкрайно благодарен.

БОРСОВИЯТ АГЕНТ

Наскоро след женитбата си се настаних в Падингтън. Старият доктор Фаркхар, чиито пациенти поех, беше известен интернист, но възрастта и постоянното треперене на ръцете постепенно бяха отпъдили посетителите му. Хората са убедени, че докторът трябва да е здрав, и не се доверяват на човек, несъумяващ да изцери себе си. Не бяха останали много пациенти и годишният ми доход бе едва триста лири, докато преди този район е носел хиляда и двеста. Бях млад и разчитах на енергичността си, вярвах, че за няколко години ще съумея да увелича дохода до предишната цифра.

През първите три месеца бях извънредно зает и почти не се виждах с моя приятел Шерлок Холмс. Да ида при него на улица „Бейкър“ нямах време, а той си седеше къщи и излизаше само по работа. В едно юнско утро, докато четях след закуска медицинско списание, неочаквано звънецът се обади и за мое учудване прозвуча резкият и висок глас на стария ми приятел.

— Драги Уотсън — каза той, влизайки в стаята, — много се радвам да те видя. Надявам се, че госпожа Уотсън се е поправила напълно от сътресението, което изживя по време на нашето приключение, описано от теб със заглавието „Знакът на четиримата“?

— О, добре сме — отвърнах и горещо се здрависах с него.

— И аз — продължи той и седна в люлеещия се стол. — Надявам се, че медицинската практика още не е убила изцяло интереса ти към нашите малки детективски загадки?

— Напротив! — отвърнах. — Снощи отново прехвърлях записките си за приключенията.

— Предполагам, че не смяташ сбирката си за завършена?

— Много се надявам да не е. Ще се радвам, ако ми се удаде случай да я попълня.

— А ако е днес?

— Днес да бъде.

— Ако се налага пътуване до Бирмингъм?

— Докъдето кажеш.

— А пациентите?

— Ще помоля съседа ми да ги поеме. Винаги е готов да ми помогне.

— Е, чудесно! — каза Холмс, облегна се назад и се вгледа изпитателно в мен с примижали очи. — Както виждам, прекарал си някакво неразположение. Летните студове често носят изненади.

— Миналата седмица три дни стоях у дома с доста остра простуда. Но, струва ми се, вече няма и помен от нея.

— Точно така. Изглеждаш напълно здрав.

— Как тогава узна, че съм бил болен?

— Скъпи приятелю, нали знаеш моите методи?

— Значи по дедуктивен път?

— Разбира се.

— И откъде тръгна?

— От пантофите.

Погледнах нозете си, обути в нови кожени чехли.

— Как така... — започнах, но Холмс ме прекъсна.

— Чехлите ти са съвсем нови, отпреди седмица-две — каза той. — А подметките им, които сега са обърнати към мен, са леко обгорени. Отначало помислих, че си ги намокрил и са обгорели, докато са съхнели на огъня, но после забелязах в средата на подметката печата на магазина, който непременно би се отлепил от влагата. Остава едно заключение: седял си с протегнати към огъня крака, а през юни това може да прави само човек, който се е простудил.

Подобно на всички съждения на Холмс и това, веднъж изречено, изглеждаше съвсем просто. Приятелят ми отгатна моята мисъл по изражението на лицето ми и се усмихна с мека ирония.

— Изглежда, бъркам, обяснявайки умозаклученията си — каза той. — Изводът прави много по-силно впечатление, когато е поднесен изведнъж. Значи си съгласен да заминеш с мен за Бирмингъм?

— Разбира се. Какъв е случаят?

— Ще го научиш във влака. Клиентът ни чака отвън на улицата в кабриолет. Можеш ли да тръгнеш веднага?

— След минутка.

Написах бележка до съседа лекар, изтичах горе, за да предупредя жена си, че заминавам, и настигнах Шерлок Холмс, който вече слизаше по стълбата.

— И съседът ти ли е лекар? — запита той, сочейки медната плочка на вратата.

— Да, започна едновременно с мен практиката си.

— Преди него тук е живял пак лекар?

— Изглежда, да. Изобщо в тая къща от построяването ѝ винаги са живели медици.

— Но твоите пациенти са повече от неговите.

— Май е така. Как го узна?

— По стъпалата, уважаеми. Стъпалата на твоята стълба са с три инча по-изтъркани от неговите. Този господин, който ни чака в кабриолета, е моят клиент, господин Хол Пайкрофт. Позволете да ви запозная. Кочияш, карай по-бързо, за да не изпуснем влака.

Господинът, седнал срещу мен в кабриолета, беше добре сложен младеж, свеж, с открито приятно лице и засукани руси мустачки. Носеше много лъскав цилиндър и черен костюм и това облекло веднага издаваше принадлежността му към категорията оперени младежи от Сити, които минават за лондонски сноби, но всъщност служат храбро в доброволческите полкове и са най-добрите атлети и спортисти в Англия. Пълното и здраво лице на младия човек бе по природа жизнерадостно и само в ъглите на устните му се четеше едва ли не комична угриженост. Но чак след като се настанихме в първокласното купе и влакът потегли за Бирмингъм, узнах какво бе накарало спътника ни да потърси помощта на Шерлок Холмс.

— Ще пътуваме час и десет минути — каза Холмс. — Моля ви, господин Пайкрофт, разкажете на моя приятел за вашите интересни преживелици точно както ги разказахте на мен, а ако е възможно, и с повече подробности. За мен ще е полезно пак да проследя последователността на събитията. От този случай, Уотсън, може да излезе нещо, може и нищо да не излезе, но поне притежава онази необичайност и странност, която и двамата обичаме. Няма повече да ви прекъсвам, господин Пайкрофт.

Младият ни спътник ме погледна с известно притеснение.

— Всъщност в тази история, господине, аз играя ролята на глупака. Макар че все още има възможност нещата да приключат благополучно и, изглежда, не беше възможно да постъпя другояче, все пак излязох голям празноглавец. Не съм майстор разказвач, господин Уотсън, но ето какво се случи с мен. Служех в търговската къща

„Коксън и Удхаус“, която тази пролет, както несъмнено помните, фалира покрай венесуелския заем. Бях там пет години и старият Коксън ми даде много добра препоръка. Всичките двайсет и седем души загубихме местата си. Попитах тук-там, но много народ беше в моето положение и безработицата ми се проточи. При Коксън получавах три лири на седмица и бях спестил седемдесетина, но те бързо се стопиха. Стигнах дотам, че да нямам пари за пликове и марки, та да отговарям на обявите. Обуцата ми се изтъркаха от тичане нагоре-надолу по канцеларските стълби. Най-сетне се откри място при „Моусън и Уилямс“, голяма фирма за борсова търговия на улица „Ломбард“. Не знаех дали сте в течение, но това е едва ли не най-богатата комисионерска фирма в Лондон. В обявата се казваше, че приемат само молби по пощата. Изпратих им препоръката и молбата си без особени надежди. Неочаквано пристигна отговор да се явя в понеделник. Обещаваха да ме вземат, ако външността ми им се сторела задоволителна. Никой не е наясно как точно става изборът. Разправят, че бъркали слепешката в купа с молби и се спирали на първата извадена. Както и да е, провървя ми и аз бях извънредно доволен. Обещаваха ми заплата една лира на седмица със същите задължения като при Коксън. Тук стигаме до същинската история. Аз живея в Хамстед, на „Потърс теръс“ 17. Вечерта след като получих писмото с обещание за работа, седях у дома и пушех, когато влезе хазайката и ми подаде картичка. На нея пишеше: „Артур Пинър, финансов агент.“ За пръв път чувах това име и не можех да си представя какво иска от мен, но, разбира се, казах на хазайката да го пусне. Влезе среден на ръст мъж, черноок, чернокос и чернобрад, с един такъв лъснал нос. Движенията му бяха чевръсти и говореше отсечено, като човек, който няма време за губене. „Господин Хол Пайкрофт?“ — запита той. „Да, господине“ — отвърнах и го поканих да седне. „Работили сте в «Коксън и Удхаус»?“ „Да.“ „А сега се каните да постъпите при Моусън?“ „Точно така.“ „Добре — каза той. — Казаха ми, че сте извънредно добре запознат с борсовата търговия. Разбира се, помните Паркър, управителя на Коксън? Той се отзова много положително за вас.“ „Драго ми е да го чуя. Е, оправял съм се в работата си, но и през ум не ми е минавало, че може да говорят за мен в Сити.“ „Имате ли добра памет?“ — попита той. „Доста добра“ — отвърнах скромно. „Следите ли движението на пазара, откак сте без работа?“ — запита

той. „Да, всяка сутрин чета бюлетина на фондовата борса.“ „Ето това се казва старание, така се успява! — извика той. — Ще ми позволите ли да ви задам няколко въпроса? Как вървят еършърските акции?“ „От сто и пет и седемдесет и осем до сто и шест и четвърт“ — отвърнах. „А новозеландските?“ „Сто и четири.“ „А британските «Брукън Хил»?“ „От седем до седем и шест.“ „Чудесно! — възторжено плесна той с ръце. — Значи онова, което ми говореха, е самата истина. Моето момче, вие сте твърде добър за писар при Моусън.“ Навярно разбирате колко бях учуден. „Не всички мислят като вас, господин Пинър — казах. — Останал съм почти без средства и нямам нищо против да получа това място.“ „Пфу! Забравете това място, то не е за вас. Ще ви предложи нещо, макар и скромно за възможностите ви, но значително по-добро от онова, което ви обещава при Моусън. Повярвайте ми. Кога трябва да постъпите при Моусън?“ „В понеделник.“ „Охо! Готов съм да се обзаложа, че няма да се явите!“ „Да не се явя при Моусън!“ „Разбира се, че няма да се явите. От днес, сър, вие сте управител на Френско-мидлъндското дружество за търговия с железни изделия. Фирмата ни има сто трийсет и четири представителства в градовете и селата на Франция, а също в Брюксел и в Сан Ремо.“ „Не съм чувал за нея“ — казах аз. „Напълно е възможно. Целият ѝ капитал е в частни ръце и е твърде добро вложение, за да привличаме широка публика. Брат ми Хари Пинър е неин създател и главен управител. Та той ме помоли, като идвам тук, да намеря пъргав и умен младеж, за да разработи нещата. Паркър ми посочи вас и ето ме. Като начало можем да ви предложим само петстотин лири...“ „Петстотин лири!“ — извиках. „Като начало. Освен това ще получавате един процент от комисионите на вашите агенти, а това прави годишно значително по-голяма сума от заплатата.“ „Но аз не познавам търговията с железни изделия.“ „Вие познавате отлично цените, моето момче.“ Свят ми се зави, едва не паднах от стола. И все пак в мен се промъкна известно съмнение. „Ще бъда откровен с вас — казах. — Моусън ми предлага само двеста лири на година, но фирмата му е стабилна, а за вашата не зная...“ „Отлично! Отлично! — извика той в някакъв екстаз. — Ето такъв човек ни трябва. Да не се оставя лесно да го подмамват. Ето ви чек за сто лири. Ако сме постигнали съгласие, това ви е авансът.“ „Добре, съгласен съм — казах. — Кога трябва да се явя?“ „Бъдете утре в един часа в Бирмингъм. Предайте тази бележка на брат ми. Ще го

намерите във временната кантора на дружеството на улица «Корпорейшън» 126. Той, разбира се, трябва да потвърди назначаването ви, но това е само една формалност.“ „Дори не зная как да ви изразя благодарността си, господин Пинър“ — каза. „Не е нужно, моето момче. Вие просто вземате онова, което заслужавате. А сега ще трябва да изпълним още някои формалности. Нали имате лист хартия? Чудесно, напишете, моля ви: «Съгласен съм да постъпя на длъжност търговски директор на Френско-мидлъндското дружество за търговия с железни изделия с минимална заплата 500 лири».“ Написах го и той прибра листа в джоба си. „И още нещо — каза той. — Какви са ви намеренията спрямо Моусън?“ Съвсем бях забравил за Моусън. „Ще напиша, че се отказвам от работата при него.“ „Точно това не ви съветвам да правите — каза той. — Днес дори се поскарах с управителя на Моусън заради вас. Отидох да попитам за вас, а той се държа грубо, обвини ме, че съм ви подмамвал, и други такива. Накрая кипнах. «Ако искате добри служители — му каза, — плащайте им добре.» А той отвърна: «Той все пак ще предпочете да дойде с малка заплата при нас, отколкото за по-голяма при вас.» «Готов съм да се обзаложа — викам му, — че само като чуе предложението ми, няма и да чуе повече за него...» «Да се обзаложим — каза той, — та ние го спасихме от глад.» Така каза.“ „Негодник! — извиках. — Очите му не съм виждал! Защо трябва да проявявам учтивост към него! Разбира се, че няма да му пиша, щом не ме съветвате!“ „Добре! Обещано, нали! — каза той, ставайки от мястото си. — Много се радвам, че намерих подходящия човек за брат си. Ето ви аванса, това е писмото до брат ми. Запишете си адреса: улица «Корпорейшън» 126, и не забравяйте, утре в един часа. Лека нощ, желая ви успех.“ Това беше разговорът ми с него, доколкото си спомням. Можете да си представите, доктор Уотсън, как се зарадвах на тоя неочакван дар на съдбата. До късно през нощта не можах да мигна и рано на другата сутрин заминах за Бирмингъм. Оставих си багажа в един хотел и отидох на посочения адрес. Пристигнах петнайсет минути преди уреченото време, мислех, че е все едно. Номер 126 се оказа сграда, изцяло заета от търговски представителства и кантори. Изчетох всички табели, но Френско-мидлъндско дружество за търговия с железни изделия нямаше. Много се зачудих, започнах дори да се питам дали не е някакъв номер. Вече се канех да си тръгна, когато към мен се приближи един мъж. По

лице и глас много приличаше на моя снощен гост, само че беше избръснат и светлокос. „Вие ли сте господин Хол Пайкрофт? Очаквах ви, но, изглежда, сте пристигнали по-рано. Тази сутрин получих писмо от моя брат с много добри отзиви за вас.“ „Тъкмо търсех седалището на дружеството ви“ — казах. „Не сме сложили табела, защото сме временно тук.“ Последвах го нагоре по стълбите и се намерих в малка, съвсем гола стая. Бях си представял обширна канцелария с много писари, както обикновено, и с голямо недоумение гледах малката маса, двата стола и шкафа, които съставляваха цялото обзавеждане. „Не се изненадвайте, господин Пайкрофт — каза спътникът ми, като забеляза моето учудване. — И Рим не е бил построен за един ден. Нашето дружество е много богато, но засега не влагаме средства за обзавеждане и представителност. Моля, седнете и ми дайте писмото от моя брат.“ Дадох му го и той внимателно го прочете. „Изглежда, сте направили на Артър много добро впечатление. Обикновено той е извънредно строг в преценките си. Моля, смятайте се назначен на работа.“ „А каква ще бъде тя?“ — запитах. „Предстои ви да оглавите нашето представителство в Париж, което снабдява с английски керамични изделия сто трийсет и четири търговци на дребно във Франция. Подготовката ще приключи следващата седмица, а дотогава ще останете в Бирмингъм, където ще ни бъдете от особена полза.“ „Как?“ Вместо отговор той извади от шкафа дебела червена книга. „Това е справочник на Париж — каза той, — в който след имената на хората е посочено занятието им. Моля ви, вземете го и препишете адресите на всички търговци на железария. Извънредно важно е за мен да имам такъв списък.“ „Но сигурно има готови списъци“ — подхвърлих аз. „Не са достатъчно надеждни. Тяхната система е друга, не като нашата. Списъкът ми е необходим в понеделник на обед. Довиждане, господин Пайкрофт. Ако покажете старание и интелигентност, ще останете много доволен от работата си в нашето дружество.“ Прибрах се в хотела със справочника под мишница и с тежки съмнения в душата. Радвах се, че най-сетне имам работа и сто лири в джоба, но тази празна кантора, липсата на табела и други някои белези ми направиха недобро впечатление. Така или иначе, бях получил пари и се захванах за работа. Писах, без да вдигна глава, цяла неделя, но в понеделник бях стигнал едва до буква „ж“. Отидох при моя работодател, когото намерих в онази празна стая, и получих нов

срок, до сряда. В сряда пак не бях свършил и той ми каза да дойда в петък, значи вчера. Вече бях готов и се явих при господин Хари Пинър. „Много ви благодаря — каза той. — Безпокоя се да не съм ви преуморил, но този списък ми беше крайно необходим.“ „Доста поработих“ — отбелязах аз. „Сега ще ви помоля да ми направите още един списък, на продавачите на керамика.“ „Добре.“ „Елате утре вечер към седем часа, за да ми покажете как сте го започнали. Само не се преуморявайте, моля ви. Починете си хубаво тази вечер, идете на кабаре“ — и се засмя. С голяма изненада видях, че на втория му зъб отляво проблесна доста несръчно поставена златна пломба.

Шерлок Холмс доволно потри ръце, а аз погледнах с недоумение нашия клиент.

— Изглеждате учуден, доктор Уотсън — каза той, — но когато в Лондон казах на другия Пинър, брата на бирмингъмския, че няма да пиша на Моусън, той се засмя и в очите ми се наби блясъкът на съвсем същата зле изработена златна пломба. Изведнъж осъзнах, че гласът всъщност е един и същ, както и фигурата, и че разликата се дължи на изкуствена брада и перука, но всъщност имам пред себе си едно и също лице. Разбира се, естествено е двама братя да си приличат, но недотам, че да имат една и съща пломба на един и същ зъб. Излязох на улицата замаян. Върнах се в хотела и първата ми работа беше да си натопя главата в студена вода. След това се опитах да обмисля положението. Защо този човек ме изпрати от Лондон в Бирмингъм, защо е заминал преди мен, та да ме посрещне, защо написа писмо до себе си? Не можех да открия никакъв смисъл във всичко това, колкото и да се мъчех. Тогава реших да се обърна към господин Шерлок Холмс. Заминах с вечерния влак за Лондон, тази сутрин се явих при него и ето ни сега на път за Бирмингъм.

След като младият борсов агент завърши чудноватия си разказ, известно време мълчахме. Холмс се облегна на възглавницата и ме погледна изпод вежди. Лицето му изразяваше блажената съсредоточеност на познавач, комуто предстои да отпие първата глътка от новата реколта вино.

— Тънка игра, Уотсън, какво ще кажеш? — запита Холмс. — Много ми допадат някои неща. Ще се съгласиш, че един разговор с господин Пинър във временната кантора на Френско-мидлъндското

дружество за търговия с железни изделия ще е особено поучително изживяване и за двете страни.

— А как ще го уредим? — запитах аз.

— О, много лесно! — живо откликна господин Хол Пайкрофт. — Ще му кажа, че сте мои приятели и че си търсите работа. Съвсем естествено е да ви заведе при него, директора на фирмата, в която служи.

— Отлично! — извика Холмс. — Много ще ми е драго да се запозная с този господин и да се опитам да проникна в игричката му. Например интересно е да се разбере кои точно ваши качества, приятелю, правят приноса ви толкова ценен. Освен ако... — Холмс замълча, забарабани с пръсти по стъклото и докато пристигнахме, не промълви нито дума повече.

В седем часа вечерта се явихме пред кантората на дружеството.

— Безполезно е да ходим по-рано — предупреди ни нашият клиент. — Той се явява само за срещите с мен, в останалото време кантората е празна.

— Много показателно — отбеляза Холмс.

— Ето, нали ви казах — извика агентът. — Онзи там е той — и посочи крачещ по другия тротоар невисок русоляв мъж с елегантно облекло.

Когато покрай мъжа мина вестникарчето, разнасящо между кабриолетите и файтоните последното издание на вечерния вестник, той купи един брой, грабна го нетърпеливо и изчезна в някакъв вход.

— Точно там отива — извика Хол Пайкрофт. — Е, сега всичко ще се изясни.

Последвахме го по стълбата до петия етаж и спряхме пред полуотворена врата. Нашият клиент почука.

— Влез! — долетя отвътре.

Влязохме в гола стая, точно каквато я бе описал Хол Пайкрофт. До самотната маса седеше господинът, когото преди миг видяхме на улицата, и четеше вечерния вестник. При нашето влизане вдигна глава и аз видях изписана на лицето му угриженост, нещо повече — краен ужас. Беше бял като платно, очите му блуждаеха диво, челото му

блестеше от пот. Той гледаше служителя си, сякаш не го познаваше. И нашият водач се стресна от изражението на работодателя си.

— Зле ли ви е, господин Пинър? — попита той.

— Да, не ми е добре — отвърна мъжът, полагайки усилия да се овладее. Облиза пресъхналите си устни и попита: — Кои са тия господа?

— Това е господин Харис от Бърмъндси, а това е господин Прайс, ваш съгражданин — отвърна без ни най-малко смущение Пайкрофт. — Мои добри приятели и опитни служители. Засега са без работа и се интересуват дали не бихте ги взели.

— Много е възможно! — извика господин Пинър, правейки опит да се усмихне. — Да, сигурно ще успея да направя нещо за вас. Каква е специалността ви, господин Харис?

— Аз съм счетоводител — отвърна Холмс.

— О, да, нуждаем се от такъв. А вие, господин Прайс?

— Аз съм писар — отвърнах.

— И за вас може да се намери място. Щом вземем решение, ще ви пратя известие. А сега, моля ви, оставете ме сам! За Бога, вървете си.

Последните думи сякаш се изтръгнаха неволно от гърдите му. Като че ли изведнъж бе изгубил самообладание. Ние с Холмс се спогледахме, а Хол Пайкрофт пристъпи към масата.

— Но нали, господин Пинър, ми наредихте да дойда днес, за да проверите работата ми... — каза той.

— Разбира се, господин Пайкрофт, разбира се — малко по-спокойно отвърна Пинър. — Изчакайте ме за малко тук, вашите приятели също могат да останат. Най-много след три минути ще бъда на ваше разположение. Простете, че злоупотребявам с търпението ви.

Той стана, поклони ни се и изчезна зад вратата в другия край на стаята, като я затвори след себе си.

— Какво да правим? — прошепна Холмс. — Да не би да избяга?

— Невъзможно — отвърна Пайкрофт.

— Защо?

— Тази врата е на вътрешна стая.

— Няма ли друг изход от нея?

— Не.

— Какво има в нея?

— До вчера беше съвсем празна.

— Какво прави тогава там? Не проумявам. Този господин Пинър е обезумял от ужас. Какво може да го е изплашило толкова?

— Подозира, че си детектив — предположих.

— Вероятно е така — съгласи се Пайкрофт.

Но Холмс поклати глава.

— Той не пребледня, когато влязохме, беше си вече бледен — каза той. — Възможно е...

Думите му бяха прекъснати от силно чукане от другата страна на вратата.

— Защо чука на собствената си врата? — извика борсовият агент.

Чукането се повтори, този път по-силно. Вторачихме се недоумяващи в затворената врата. Поглеждайки към Холмс, видях, че лицето му изведнъж се вкамени. Зад вратата този път се чу хъхрене, после забързано тракане по дървен предмет. Шерлок Холмс се затича устремено към вратата. Тя се оказа заключена отвътре. Заедно с него и ние двамата наблегнахме с всичка сила. Едната панта изхвъркна, след това другата и вратата се стовари с трясък напред. Втурнахме се вътре.

Стаята беше празна.

Но останахме само за миг стъписани, преди да съзрем в далечния ъгъл друга врата. Холмс веднага я отвори. На пода лежах редингот и жилетка, а от една кука, забита до вратата, на собствените си тиранти висеше главният директор на Френско-мидлъндското дружество за търговия с железни изделия. Коленете му бяха свити, главата извърната неестествено, а токовете на обуцата му се блъскаха във вратата. Това именно бе чукането, което бяхме чули. Аз вече бях при него, обхванах тялото и го повдигнах нагоре, а Холмс и Пайкрофт се заеха да разхлабват еластичната примка, впита в кожата. Накрая го изнесохме в предната стая, където го положихме на пода с пепеляво лице и посинели устни, които се свиваха и разпускаха мъчително, докато се опитваше да си поеме дъх — ужасяваща останка от човека, какъвто бе допреди пет минути.

— Какво ще кажеш за състоянието му, Уотсън? — запита Шерлок Холмс.

Наведох се и внимателно го прегледах. Пулсът беше слаб и пресеклив, дъхът изчезваше, клепачите трепкаха и се мяркаше бялото

на очите.

— Замалко да си отиде — казах аз, — но мисля, че ще оживее. Отворете прозореца и ми донесете гарафа с вода.

Разхлабих яката, залях лицето му със студена вода и дълго събирах и разтварях ръцете му на гърдите и настрани, докато накрая започна сам да диша.

— Е, вече е въпрос на време — казах най-сетне и се изправих.

Холмс стоеше пред масата с ръце в дълбоките джобове на панталоните си, обронил напред глава.

— Мисля, че е редно да повикаме полицията — каза той, — но признавам, иска ми се да изясним всичко преди това.

— За мен загадката си остава пълна — каза Хол Пайкрофт, почесвайки се по темето. — За какво бях нужен, защо ме караха да бия този път...

— О, това е ясно — нетърпеливо го прекъсна Холмс. — Но защо изведнъж реши да се обеси?

— Всичко друго ви е ясно?

— Да, струва ми се. Ти какво ще кажеш, Уотсън?

Свих рамене.

— Трябва да призная, че нищо не разбирам.

— О, ако проследиш събитията, ще стигнеш до неизбежно заключение.

— И какво е то?

— Цялата история се свежда до два момента. Първият е писменото заявление на Пайкрофт, че иска да постъпи на работа в това несъществуващо дружество. Не разбираш ли за какво им е било нужно?

— Откровено казано, не — признах аз.

— Добре, защо са го накарали да го напише? Такива уговорки винаги са устни и в случая няма причина да е другояче. Не виждате ли, млади приятелю, че им е бил нужен образец от вашия почерк и не са имали друг начин да го получат.

— Но защо им е бил нужен?

— Защо наистина? Когато отговорим на тоя въпрос, ще направим крачка напред в разрешаването на нашата малка загадка. Защо? Възможно е само едно разумно обяснение. Някой е искал да се научи да подправя вашия почерк и се е нуждаел от образец. Да минем сега на

втория момент и ще видите, че двата взаимно се осветляват. Този момент се свежда до желанието на Пинър да не се отказвате от предложеното ви място, а да оставите управителя на онази известна фирма да чака в понеделник сутрин постъпването на господин Хол Пайкрофт, когото никога не е виждал.

— Боже мой! — извика нашият клиент. — Как може да съм бил толкова сляп!

— Сега разбирате момента с образеца на вашия почерк. Представете си, че на вашето място постъпи служител, чийто почерк е съвсем различен от онзи, с който е написана молбата ви за постъпване на работа. Измамата е щяла да бъде разкрита веднага. А така е можел спокойно да изучи почерка ви и да бъде в безопасност, доколкото, както предполагам, никой от тамошните служители не ви познава.

— Така е — простена Хол Пайкрофт.

— Чудесно. Разбира се, важно е било да не ви дадат възможност да мислите много за случая, а също и да предотвратят възможността да попаднете на човек, от когото да научите, че при Моусън работи ваш двойник. Затова са ви дали добър аванс и са ви извикали тук в Мидълънд, затрупали са ви с работа, та да предотвратят връщането ви в Лондон, където може да развалите играта им. Нищо неясно няма.

— А с каква цел се правеше на брат на себе си?

— Е, и това е ясно. Очевидно са двама. Единият се представя като ваш двойник в кантората, а този тук играе ролята на ваш работодател. Налагало се е да привлече трети, а точно това никак не му се е искало да прави. Затова с толкова старание е променял външността си, разчитайки, че няма да ви учуди приликата между братята. За щастие сте забелязали златната пломба, инак може би никога нямаше да се досетите, че ви мамят.

Хол Пайкрофт размаха юмруци.

— Господи! — извика той. — Кой знае какво е вършил при Моусън другият Хол Пайкрофт, докато аз като безумец се оставих да ме разиграват! Какво да правим сега, господин Холмс?

— Трябва да телеграфираме на Моусън.

— В събота при тях се работи до обед.

— Навярно има някакъв пазач или дежурен.

— Да, държат постоянна охрана заради ценните книжа, които се пазят в кантората. В Сити всички го знаят.

— Чудесно. Ще му телеграфираме, за да разберем дали всичко е наред и дали е постъпил млад служител с вашето име. Това е ясно, не е съвсем ясно обаче защо, когато се появихме ние, единият от негодниците хукна в съседната стая да се беси.

— Вестникът! — обади се пресипнал глас зад гърба ни.

Мъжът седеше на пода блед и немощен. В погледа му се връщаше разум, пръстите му нервно разтъркваха широката червена ивица, опасала врата му.

— Вестникът, разбира се! — крайно възбуден извика Холмс. — Какъв съм идиот! Само нашето пристигане ми беше в главата и изобщо не се сетих за вестника. В него е разрешението на загадката.

Той грабна вестника от масата и нададе тържествуващ вик.

— Погледни, Уотсън! — възкликна той. — Това е първото лондонско издание на „Ивнинг стандарт“. Виж: „Престъпление в Сити. Убийство в кантората на «Моусън и Уилямс». Опит за колосален грабеж. Престъпникът заловен.“ Целите сме слух, Уотсън, бъди така добър да ни го прочетеш на глас.

Новината бе поднесена като основно събитие на деня:

Днес следобед в Сити бе извършен дързък опит за грабеж, завършил с убийството на един човек и залавянето на престъпника. Неотдавна добре известната финансова къща „Моусън и Уилямс“ получила за съхранение ценни книжа, надминаващи по стойност един милион лири. Осъзнавайки огромната си отговорност, директорът наредил да се доставят за съхранението им усъвършенствани огнеупорни каси, поставил и денонощна въоръжена охрана. Неотдавна във фирмата постъпил нов служител на име Хол Пайкрофт. Оказва се, че това всъщност е известният фалшификатор и касоразбивач Бидингтън, освободен наскоро заедно с брат му след излежаването на петгодишна присъда. Неизвестно как Бидингтън успял да започне под чуждо име работа в кантората и се снабдил с отпечатъци от ключалките, разучил разположението на хранилището и огнеупорните каси.

В събота в кантората на „Моусън и Уилямс“ се работи до обед. Сержант Тусън от градската полиция се изненадал, когато видял, че в един и двайсет от кантората излиза някакъв господин с пътна чанта. У полиция се събудили подозрения, той проследил непознатия и с помощта на друг полицай на име Полак го арестувал след отчаяна съпротива. Веднага станало ясно, че е извършен грандиозен грабеж. В пътната чанта били открити ценни книжа от северноамериканските железници за около сто хиляди лири и голямо количество акции от мини и други компании. При огледа на кантората в най-голямата огнеупорна каса било намерено тялото на злощастния пазач, което е щяло да бъде открито едва в понеделник без смелата намеса на сержант Тусън. Черепът на пазача бил разбит с нанесен изотзад удар с ръжен. Очевидно Бидингтън се е върнал в кантората под предлог, че е забравил нещо, убил е пазача, обрал е съдържанието на голямата каса и е избягал с плячката. Поне засега не личи брат му, негов неизменен помощник, да е замесен в този случай, което не пречи полицията енергично да го издирва.

— Е, ние ще спестим на полицията известно лутане — каза Холмс, кимайки към отпуснатата до прозореца фигура. — Странна смесица е човешката природа, Уотсън. Дори злодеят и убиецът могат да вдъхнат толкова силна обич, че техни близки да посегнат на живота си, когато те изпаднат в беда. Но нямаме друг избор. Господин Пайкрофт, имайте добрината да повикате полицията, ние с доктора ще попазим тук.

„ГЛОРИЯ СКОТ“

— Тук има едни книжа, Уотсън — каза моят приятел Шерлок Холмс веднъж през зимата, докато седяхме вечерта до камината, — които, струва ми се, си заслужават да ги погледнеш. Това са документите по необикновения случай с „Глория Скот“ и съобщението, което така ужасно изплаши мировия съдия Тревър, та стана причина за смъртта му.

Холмс беше извадил от едно чекмедже малък потъмнял картонен цилиндър и ми подаде кратка бележка, надраскана набързо на лист синкавосива хартия.

Пратката дивеч пропадна, но не всичко приключи. Пазачът Хъдсън отново ще ни помогне. Вече предаде нова пратка. Трябва много умело да лекувате и спасявате с препарати живота на фазаните си.

След като прочетох това загадъчно съобщение и вдигнах очи към Холмс, видях, че той се подсмива на изписаното върху лицето ми недоумение.

— Изглеждаш малко объркан — отбеляза той.

— Не ми е ясно как това съобщение може да вдъхне ужас. На мен то ми се струва крайно нелепо.

— Възможно е. И все пак Тревър, снажен и здрав възрастен мъж, е бил поразен смъртоносно от него, сякаш от удар с дръжката на пистолет.

— Започваш да събуждаш любопитството ми — казах. — Но защо спомена преди малко, че си заслужава да се занимава с този случай?

— Защото е първият, който разследвах.

Често се бях опитвал да узная какво именно бе накарало моя приятел да се насочи към криминалистиката, но все не успявах да го слуха в подходящо настроение за такъв разговор. Сега той седна на

края на креслото и разстла документите върху коленете си. После запали лулата си и започна да ги прехвърля мълчаливо.

— Никога ли не съм ти споменавал за Виктор Тревър? — попита най-сетне той. — Виктор беше единственият ми приятел през двете години, които прекарах в университета. Никога не съм бил особено общителен, Уотсън. Винаги предпочитах да си стоя в стаята и да тренирам логическото си мислене и не дружах много с колегите си връстници. Като изключим фехтовката и бокса, другите видове спорт не ме привличаха, пък и насоката на учебните ми занимания беше напълно различна в сравнение с останалите студенти, тъй че нямах никакви допирни точки с тях. Тревър беше единственият човек, с когото се познавах, и то благодарение на един инцидент с неговия булдог. Веднъж, когато отивах към университетската църква, кучето ме ухапа здравата по глезена. Като начало на приятелство епизодът е крайно банален, но в случая излезе сполучлив. Наложих ми се да полежа десетина дни и Тревър идваше да се осведомява как съм. Отначало бърбяхме по минута-две, но скоро посещенията му станаха по-продължителни и преди края на семестъра вече бяхме близки приятели. Той беше непринуден и весел младеж, пълен с жар и енергия — в доста отношения пълна моя противоположност. Открихме обаче, че имаме някои общи теми за разговор, а обстоятелството, че и той беше самотен като мен, ни свърза още по-тясно. Накрая той ме покани да прекарам един месец от лятната ваканция в имението на баща му в Дониторп, в Норфък, и аз приех гостоприемството му. Старият Тревър явно бе заможен и високопоставен човек — земевладелец и мирови съдия. А Дониторп е малко селце на север от Ленгмиър, до солените езера. Къщата представляваше старинна просторна тухлена постройка с дъбови греди, а до нея се стигаше по алея между два реда липи. Местността предлагаше прекрасни възможности за лов на диви патици и за риболов, къщата разполагаше с малка, но добре подбрана библиотека, наследена от предишния собственик, и с доста сносен готвач, така че човек би трябвало да е крайно капризен, за да не прекара приятно един месец. Тревър-старши беше вдовец и приятелят ми беше единственият му син. Имал и дъщеря, както чух, но била починала от дифтерит при едно гостуване в Бирмингъм. Бащата беше особено интересен индивид: човек с бедна култура, но с огромна първична сила — както физическа, така и умствена. Книги не беше

чел, но бе пътувал много, бе видял доста от света, съумявайки да се поучи от видяното. Беше плещест, набит, с гъста прошарена коса, загоряло лице и сини очи, които гледаха остро, почти сурово. Минаваше обаче за благ и великодушен човек и беше известен със снизходителните присъди, които издаваше като съдия. Една вечер скоро след пристигането ми седяхме след вечеря на чаша портвайн, когато младият Тревър заговори за склонността ми към наблюдения и умозаклучения. По това време вече я бях превърнал в стройна система, макар че още не си давах сметка, каква роля щеше да играе в живота ми. Старият човек очевидно реши, че синът му преувеличава, когато му разказа за една-две мои прояви в това отношение.

— Е, добре, господин Холмс — рече той, смеейки се добродушно, — аз съм отличен обект за изследване, да видим какви изводи ще направите за мен.

— Май не особено много — отвърнах аз. — Мога само да предположа, че през последната година сте живели със страх от някакво нападение.

Усмивката изчезна от устните му и той се взря изненадан в мен.

— Да, съвсем вярно — рече старият човек. — Ти си спомняш, Виктор — додаде той, обръщайки се към сина си, — че когато разгонихме онази банда браконieri, те се заканиха да ни намушкат с нож. Сър Едуард Хоби наистина бе нападнат. Оттогава съм непрекъснато нащрек, но не ми е ясно как го разбрахте.

— Имате много красив бастун — отговорих аз. — По надписа разбрах, че го притежавате от около година. Направили сте си освен това труда да издълбаете дръжката му и да запълните кухнята с разтопено олово, тъй че да го превърнете в оръжие. Разсъдих, че едва ли бихте взели такива предохранителни мерки, ако не се страхувахте от нещо.

— Нещо друго? — попита той отново усмихнат.

— В младежките си години доста сте се занимавали с бокс.

— И това е вярно. Как го разбрахте? Може би носът ми е малко изкривен?

— Не по него — отвърнах. — По ушите. Необикновено сплеснати и удебелени са, което е характерно за ушите на боксьорите.

— Друго?

— По мазолите на ръцете ви заключавам, че в живота ви е имало период, когато здравата сте копали.

— Да, натрупах състоянието си на златните залежи.

— Били сте в Нова Зеландия.

— Вярно.

— Били сте в Япония.

— Съвсем вярно.

— И сте били много близък с човек, чиито инициали са „Дж. А.“, но по-късно сте искали напълно да забравите за него.

Господин Тревър се изправи бавно, впери в мен големите си сини очи, в които се четеше силна уплаха, и се строполи в безсъзнание, захлупвайки лице върху осеяната с орехови черупки маса. Можете да си представите, Уотсън, колко потресени останахме двамата със сина му. Пристъпът обаче не трая дълго — след като му разкопчихме яката и напръскахме лицето му с вода, той въздъхна тежко един-два пъти и се размърда.

— Е, момчета — рече той с измъчена усмивка, — надявам се, че не съм ви изплашил. Изглеждам здрав, но си имам едно слабо място в сърцето и не е нужно много, за да ме повали. Не знам как го постигате, господин Холмс, но смятам, че всички останали професионални детективи са хлапаци в сравнение с вас. Това е вашето призвание в живота, можете да повярвате на човек, който познава доста добре хората.

Неговата препоръка, предшествана от твърде високата оценка за моите способности, беше първото — ако щете, вярвайте, Уотсън, — което ме накара да се замисля, че бих могъл да превърна в професия онова, което дотогава беше само любимо занимание. Тогава обаче бях твърде разтревожен от внезапното неразположение на домакина, за да мисля за нещо друго.

— Надявам се, не съм ви засегнал с нещо? — попитах.

— Не, но докоснахте едно много чувствително място. Мога ли да ви запitam как разбрахте всичко и какво всъщност знаете? — сега той говореше полушеговито, но в очите му още се четеше изписалият се преди малко страх.

— Как съм разбрал ли? О, много просто — отвърнах. — Когато запретнахте ръкава си, за да изтеглите голямата риба, на свивката при лакътя ви видях татуирани инициалите „Дж. А.“. Буквите са все още

четливи, но по избледняването им и по оцветяването на кожата около тях личеше, че са правени опити да бъдат заличени. Съвсем очевидно някога са ви били много скъпи, а после сте искали да ги забравите.

— Колко сте наблюдателен! — възкликна той с въздишка на облекчение. — Така е, както казвате. Но да не говорим повече за това. От всички призраци най-страшни са призраците на хората, които сме обичали. Хайде да отидем в билиардната и да изпушим на спокойствие по една пура.

След тази случка господин Тревър се държеше сърдечно с мен, но в поведението му се прокрадваше нотка на подозрителност. Дори и синът му забеляза това:

— Ти така здравата смути стареца, че вече никога няма да бъде сигурен какво знаеш и какво не.

Мисля, че се опитваше да скрие чувството си, но то беше завладяло съзнанието му така дълбоко, че се проявяваше във всяко негово действие. Накрая, като видях колко го притеснявам с присъствието си, реших да прекратя гостуването си. В деня преди тръгването обаче стана един инцидент, който впоследствие се оказа от особена важност. Тримата седяхме на градински столове на моравата, приличахме се на слънце и се наслаждавахме на гледката към солените езера, когато дойде прислужничката и съобщи, че на вратата някакъв човек искал да говори с господин Тревър.

— Как му е името? — попита господин Тревър.

— Не иска да каже.

— Какво желае тогава?

— Казва, че го познавате, и иска само да размени няколко думи с вас.

— Покани го тук.

Миг след това се появи дребен съсухрен човек с лукав и раболепен израз и трмаво се запъти към нас. Носеше разкопчана куртка с голямо петно от катран на единия ръкав, риза на червени и черни карета, дочени панталони и груби овехтели високи обувки. Лицето му беше мършаво и загоряло. Постоянна усмивка разкриваше ред криви жълти зъби, сбръчканите му ръце оставаха по моряшки полуприсвити. Докато се тътреше насреща ни през моравата, господин Тревър издаде някакъв звук, напомнящ хълцане, скочи от стола си и

изтича в къщата. Върна се след миг и когато мина край мен, ми лъхна на бренди.

— Е, човече — каза той, — с какво мога да ти бъда полезен?

Морякът застана срещу него с присвити очи и с разтегнати от неизменната усмивка устни.

— Не ме ли познавате? — попита той.

— Боже мой, та това е Хъдсън, разбира се! — възкликна изненадан господин Тревър.

— Да, Хъдсън, сър — отвърна морякът. — Стават трийсет години, че и повече, откакто ви видях за последен път. Живеете си вие във вашата къща, а аз все още бъркам в корабното каче за солено месо.

— Хайде, хайде, ще видиш, че не съм забравил някогашните времена — извика Тревър и като се приближи до моряка, му пошепна нещо. — Иди в кухнята — додаде високо, — там ще ти дадат да хапнеш и да пийнеш. Сигурно ще успея да ти намеря добра работа.

— Благодаря, сър — рече морякът, като докосна челото си за поздрав, — но аз току-що пристигам от двегодишно плаване с търговски кораб, на който при това не достигаше работна ръка, и се нуждая от почивка. Помислих си, че ще мога да отдъхна при господин Бедоус или при вас.

— А! — възкликна господин Тревър. — Ти знаеш къде е господин Бедоус?

— И таз хубава, сър, та аз знам къде са всичките ми приятели — рече човекът със зловещата усмивка и се запъти подир прислужничката към кухнята.

Господин Тревър смотолеви, че с този човек били другари по пътуване, когато се връщал при златните находища, после ни остави на моравата и влезе в къщата. Когато един час по-късно се прибрахме и ние, той лежеше мъртвопиян на дивана в трапезарията. Цялата случка остави крайно неприятно впечатление у мен и аз никак не съжалявах, когато на другия ден напуснах Дониторп, защото усещах, че присъствието ми е постоянен извор на притеснение за моя приятел. Всичко това се случи първия месец на лятната ваканция. Прибрах се в квартирата си в Лондон и прекарах седем седмици в работа над няколко опита по органична химия. Един ден обаче — беше вече късна есен и ваканцията свършваше — получих телеграма от приятеля ми, в която ме умоляваше отново да отида в Дониторп, защото много се

нуждаел от съветите и помощта ми. Естествено, зарязах всичко и поех пак на север. Той ме посрещна с двуколката на гарата и веднага разбрах, че последните два месеца са били доста мъчителни за него. Изглеждаше отслабнал и изтощен, не бе останал и помен от жизнеността му.

— Старецът умира — бяха първите му думи.

— Как така! — възкликнах. — Какво му е?

— Получи удар. Нервен шок. През целия ден едвам се държеше и се съмнявам дали ще го заварим жив.

Както можеш да предположиш, Уотсън, неочакваната новина ме порази.

— Как стана? — попитах Виктор.

— Там е въпросът. Качвай се, ще говорим по пътя. Спомняш ли си онзи човек, който пристигна в деня, преди да си тръгнеш?

— Да, много добре.

— Знаеш ли кого пуснахме в къщата си тогава?

— Нямам представа.

— Самия дявол, Холмс! — извика възбудено Виктор.

Погледнах го изумен.

— Да, самия дявол. Оттогава не сме имали нито час покой, нито час. След онази злополучна вечер старецът падна духом и повече не се съвзе. Сега умира с разбито сърце заради проклетия Хъдсън.

— Каква власт е имал той над него?

— Какво не бих дал, за да узная. Милият ми великодушен и добросърдечен баща! Как можа да попадне в лапите на такъв негодник? Толкова се радвам, че дойде, Холмс. Имам пълно доверие в преценката и в дискретността ти и съм сигурен, че ще ми дадеш възможно най-добрия съвет.

Движихме се по гладкия белеещ се междуселски път, отпред блестяха солените езера, поаленели от лъчите на залязващото слънце. През една горичка отляво вече съзирах високите комини на просторната къща на земевладелеца.

— Баща ми го направи градинар — продължи приятелят ми, — но това не го задоволи и бе повишен в длъжност иконом. Цялата къща зависи от неговото благоволение, а той се разхожда из нея и прави, каквото му скимне. Прислужничките се оплакват от пиянските му навици и от грубия му език. Татко увеличи възнаграждението им, за да

ги обезщети. А човекът се качва в лодката на баща ми с най-хубавата му пушка и си устройва ловни излети. И прави всичко това с такъв подигравателен, злобен и нахален израз на противното му лице, че ако беше на моите години, бих го напердашил не веднъж, а двайсет пъти. Уверявам те, Холмс, едва съм се сдържал през цялото това време, а сега се питам дали нямаше да е по-добре, ако го бях направил. И тъй, нещата вървяха от зле към по-зле, а това животно Хъдсън ставаше все по-нагъл, докато най-сетне един ден в мое присъствие отговори така безочливо на баща ми, че аз го пипнах за рамото и го изхвърлих от стаята. Той се измъкна навън с почервено от гняв лице, а злите му очи красноречиво изричаха закана, които езикът премълчаваше. Не знам какво е станало после между баща ми и него, но на другия ден татко ме помоли да бъда така добър да се извиня на Хъдсън. Отказах, както можеш да предположиш, и попитах баща си защо допуска такъв мизерник да се държи тъй нахално с него и с близките му.

— Ех, момчето ми — рече татко, — не знаеш в какво положение съм поставен. Но ще се погрижа да го научиш, пък да става каквото ще! А ти няма да престанеш да обичаш бедния си стар баща, нали, синко?

Беше силно развълнуван, през целия ден стоя затворен в кабинета си и го виждах през прозореца как усилено пише нещо. Същата вечер помислихме, че най-сетне е дошъл моментът на избавлението ни, тъй като Хъдсън обяви, че ни напуска. Влезе в трапезарията, където седяхме след вечеря, и с дрезгавия си пиянски глас ни съобщи намерението си.

— Наситих се на Норфък — рече той. — Ще прескоча до господин Бедоус в Хемпшър. Сигурен съм, че той не по-малко от вас ще се радва да ме види.

— Но, надявам се, не си тръгваш от тук с лошо чувство, нали, Хъдсън? — каза баща ми с такова примирение, че на мен кръвта ми кипна.

— Още не съм получил извинение — отвърна той намръщено, гледайки към мен.

— Виктор, трябва да признаеш, че се отнесе грубо с този добър човек — обърна се татко към мен.

— Напротив, мисля, че и двамата проявихме прекалено голямо търпение към него — отговорих.

— Аха, проявили сте търпение, значи? — озъби се Хъдсън. — Добре, добре, приятелче. Ще видим!

Той излезе от стаята, влачейки тежко крака, и половин час покъсно напусна къщата. След заминаването му баща ми не се справи. Нощ след нощ го чувах да крачи из стаята си и тъкмо когато вече беше започнал да си възвръща спокойствието, го връхлетя големият удар.

— Как именно? — запитах аз нетърпеливо.

— По много необичаен начин. Снощи баща ми получи едно писмо с клеймо от Фордингбридж. Прочете го, стисна главата си с ръце и закрачи като обезумял из стаята. Когато най-сетне успях да го притегля на дивана, устата и клепачите му бяха изкривени на една страна и разбрах, че е получил удар. Доктор Фордъм дойде веднага и двамата го положихме на леглото. Парализата обаче се разпростря, до този момент не е идвал в съзнание и едва ли ще го заварим жив.

— Плашиш ме, Тревър! — възкликнах. — Какво толкова съдържа това писмо, че да доведе до такъв ужасен край?

— Нищо особено. Тъкмо това е необяснимото. Текстът е безсмислен и банален. О, Господи, май се е случило непоправимото.

Тъкмо бяхме навлезли в алеята и в гаснещата светлина на залеза видяхме, че всички транспаранти на къщата са спуснати. Лицето на приятеля ми се сгърчи от мъка и когато двамата се втурнахме към вратата, на прага се появи един господин, облечен в черно.

— Кога се случи, докторе? — попита Тревър.

— Почти веднага след като излязохте.

— Дойде ли изобщо в съзнание?

— Само за миг, преди самия край.

— Остави ли някакво поръчение за мен?

— Само каза, че книгата са в задното чекмедже на черния лакиран скрин.

Приятелят ми се качи с доктора в стаята на покойника, а аз останах в кабинета и започнах да обръщам и преобръщам цялата история в ума си, чувствайки се безкрайно опечален и потиснат. Какво беше миналото на този боксьор, пътешественик и златотърсач? Как беше попаднал във властта на този навъсен и злобен моряк? Защо му бе приляло при споменаването на полуизтритите инициали на ръката му и защо писмото от Фордингбридж го бе поразило смъртоносно? Тогава си спомних, че Фордингбридж е в Хемпшър и че господин

Бедоус, при когото бе заминал морякът — по всяка вероятност за да го изнудва, — също живее в Хемпшър. Значи писмото е или от Хъдсън, моряка, и в него той съобщава, че е разкрил някаква важна тайна, или от Бедоус, който предупреждава своя стар съучастник, че е застрашен от разкриване. Дотук всичко изглеждаше ясно. Но защо тогава текстът е безсмислен и банален, както го описа синът? Навярно той го бе изтълкувал погрешно. Сигурно ставаше дума за едно от онези хитроумни скрити съобщения, които наглед говорят едно, а всъщност означават съвсем друго. Трябваше да видя писмото. Бях сигурен, че ако има скрито значение, ще го открия. Около половин час седях и размишлявах в мрака, докато най-последно някаква разплакана прислужничка ми донесе лампа. Веднага след нея се появи и приятелят ми Тревър, блед, но спокоен, стиснал в ръка книжата, които сега са на коленете ми. Седна срещу мен, притегли лампата към края на масата и ми подаде кратка бележка, надраскана на лист синкавосива хартия. Тя гласеше:

Пратката дивеч пропадна, но не всичко приключи. Пазачът Хъдсън отново ще ни помогне. Вече предаде нова пратка. Трябва много умело да лекувате и спасявате с препарати живота на фазаните си.

— Предполагам, че лицето ми е изразявало същото недоумение, каквото и твоето, когато прочете съобщението. Очевидно, както бях предположил, странната комбинация от думи криеше някакво второ значение. Може би словосъчетанието „да лекувате и спасявате с препарати живота на фазаните си“ имаше предварително уговорено значение. То би било напълно условно и не би могло по никакъв начин да се разгадае. И все пак присъствието на името „Хъдсън“ сочеше, че правилно бях отгатнал значението на известието, и доказваше, че е написано от Бедоус, а не от моряка. Помъчих се да прочета думите отзад напред, но не се получи нищо. Опитах се да разменя местата на някои думи, но пак без успех. Изведнъж открих ключа към загадката — всяка трета дума, като се започне от началото, образуваше съобщението, което наистина е хвърлило в отчаяние Тревър. Предупреждението беше кратко и ясно и аз го прочетох на приятеля

ми: *Пропадна всичко. Хъдсън ни предаде. Трябва да спасявате живота си.* Виктор Тревър скри лице в треперещите си ръце.

— Това трябва да е наистина — каза той. — По-страшно и от смърт, защото означава и безчестие. Но каква може да е ролята на думите дивеч, пратка и фазани?

— Те нямат нищо общо със съобщението, но за нас ще бъдат от голяма полза, защото нямаме друг начин да открием изпращача. Нали виждаш, написал е „пропадна... всичко“ и т.н., после е трябвало да попълни празните места според предварително уговорения шифър — по две думи, предхождащи съществената. Естествено, използвал е първите думи, които са му дошли на ум, и след като повечето от тях се отнасят до дивеч, можеш да бъдеш сигурен, че изпращачът е или страстен ловец, или се занимава с развъждане. Знаеш ли нещо такова за Бедоус?

— Да, сега, като заговори — рече той, — си спомням, че горкият ми баща получаваше от него всяка есен покана за лов в резерватите му.

— В такъв случай бележката без съмнение е от него — казах. — Остава да разберем каква е тайната, с която морякът Хъдсън, както изглежда, е заплашвал тези двама богати и уважавани хора.

— О, Холмс, страхувам се, че ще е нещо безчестно и срамно! — възкликна приятелят ми. — Но от теб няма да скрия нищо. Това са самопризнанията на баща ми, които той е написал, когато е разбрал, че е застрашен от опасността Хъдсън да го издаде. Намерих ги в черния лакиран скрин, както е казал на доктора. Прочети ги ти на глас, защото аз нямам нито сила, нито смелост да го сторя.

— Ето книгата, които той ми даде, Уотсън, и сега ще ти ги прочета, както ги прочетох на него в старинния кабинет през онази нощ. На гърба, както виждаш, пише: „Подробности за плаването на «Глория Скот» от тръгването от Фелмът на 8 октомври 1855 година до гибелта му на 6 ноември на 15°20' северна ширина и 25°14' западна дължина.“ Разказът е под формата на писмо:

Скъпи мой, скъпи сине,

Сега, когато позорът заплашва да помрачи последните години от живота ми, мога да заявя с цялата си честност и доблест, че не ме тревожи нито страхът от

закона, нито обстоятелството, че ще загубя положението си и почитта на хората. Измъчва ме мисълта, че ти ще трябва да се срамуваш заради мен — ти, който ме обичаш и който не си имал причина, надявам се, да се отнасяш към мен другояче освен с уважение. Но ако ударът, който отдавна заплашва да се стовари върху ми, ме сполети, бих искал да прочетеш тези редове, за да научиш направо от мен доколко и за какво съм виновен. Ако, от друга страна, всичко се размине (дано милостивият Бог така отреди!) и тези книжа, случайно неунищожени, попаднат в ръцете ти, заклевам те във всичко, което ти е свято, в паметта на милата ти майка и в любовта, която винаги ни е свързвала, да ги хвърлиш в огъня и да не си спомниш повече за тях.

Знам, че докато очите ти пробягват по тези редове, аз вече ще бъда разкрит и откаран от дома или — което е по-вероятно, защото, както знаеш, имам слабо сърце — ще спя вечния си сън. Тъй или иначе, дойде времето да се разкрия пред теб и знай, че всяка дума е чиста истина — кълна се в това, надявайки се на милост.

Името ми, моето момче, не е Тревър. На младини се казвах Джеймс Армитидж и можеш да си представиш ужаса, който изживях преди няколко седмици, когато твоят приятел и колега ми заговори за тези инициали, сякаш загатваше, че е прозрял тайната ми. С името Армитидж постъпих на работа в една банка, с името Армитидж ме осъдиха за нарушение на законите на страната и ме пратиха на каторга отвъд океана. Не ме съди много строго, момчето ми. Причината беше един комарджийски дълг. За да го платя, си позволих да използвам пари, които не бяха мои. Бях сигурен, че ще успея да ги върна, преди да се открие липсата им, но за съжаление нямах късмет. Не получих сумата, на която разчитах, а една преждевременна проверка откри липсата. Присъдата ми можеше да бъде и по-снизходителна, но законите преди трийсет години бяха по-строги от сега и на двавет и първия си рожден ден се озовах окован като углавен престъпник заедно с още

трийсет и седем други каторжници в трюма на платнохода „Гаория Скот“ на път за Австралия.

Това стана през 1855 година, в разгара на Кримската война, когато повечето затворнически кораби бяха прехвърлени в Черно море, за да превозват с тях войски. Правителството бе принудено да извозва каторжниците с по-малки и по-негодни съдове. „Глория Скот“, доскоро пренасящ чай от Китай, беше старомодно, тромаво и широко корито, изместено от новите клипери. Беше 500-тонен и освен 38-те затворници на борда му имаше още 26 души екипаж, 18 войници, капитан, трима помощник-капитани, свещеник и четирима пазачи. Общо от Фелмът потеглихме стотина души.

Вместо от дъб, както е обикновено в каторжническите кораби, преградите между килиите на затворниците бяха съвсем тънки. Бях забелязал моя съсед откъм кърмата още докато ни водеха към кея. Беше млад човек с открито голобрадо лице, дълъг тънък нос и издадена челюст. Ходеше наперено, със самодоволно вдигната глава, но най-забележителното в него беше необичайно високият му ръст. Всички му стигахме до рамото, трябва да беше най-малко метър и деветдесет. Странно беше сред това множество от унили и изтощени лица да видиш някого с тъй смел и решителен вид. Той ми действаше като огън в снежна буря. Зарадвах се, когато открих, че ми е съсед, но още повече се зарадвах, когато една нощ чух гласа му и видях, че бе успял да прореже отвор в преградата помежду ни.

— Ей, приятелче! — рече той. — Как се казваш и за какво си тук?

Отговорих му и на свой ред попитах с кого имам честта да разговарям.

— Аз съм Джак Прендъргаст — рече той. — Ей Богу, ще се научиш да благославяш името ми, преди да се разделиш с мен.

Спомних си неговия случай, който беше предизвикал голяма сензация малко преди да ме арестуват. Прендъргаст

произхождаше от добро семейство и беше умен и способен, но с непоправимо лоши наклонности. Присъдата си бе получил заради хитра измама, с която бе измъкнал огромна сума пари от знатни лондонски търговци.

— Нали помниш случая? — попита той гордо.

— Много добре.

— Тогава може би си спомняш, че имаше и нещо особено в него?

— Какво по-точно?

— Ами пипнах близо четвърт милион, нали?

— Така се говореше.

— Но нищо не успяха да върнат, нали?

— Не.

— Е, ти къде мислиш, че е остатъкът?

— Нямам представа — отвърнах.

— В моите ръчички — извика той. — Ей Богу, имам повече лири, отколкото ти косми на главата си. А имаш ли пари, момчето ми, и знаеш ли да боравиш с тях, всичко можеш да направиш! На теб ти се струва невероятно, че човек, който може да направи всичко, си кротува в смрадливия трюм на някаква пълна с плъхове и хлебарки стара разпадаща се черупка, нали? Не, уважаеми, той няма да се свира дълго, ще се погрижи за себе си, ще се погрижи и за своите приятели. Бъди сигурен в това. Дръж се здраво за него и той ще те измъкне.

Такива неща ми наговори Прендъргаст. Отначало си помислих, че са само празни приказки, но след малко, като първо ме накара да се закълна най-тържествено, ми разкри, че имало план да се завземе командването на кораба. Били го подготвили десетина затворници още преди да се качим на борда. Прендъргаст бил водачът, а парите му — движещата сила.

— Имам и съучастник — рече той, — рядко добър човек, предан телом и духом. В него е парата. И къде, мислиш, се намира в момента? На кораба, той е корабният свещеник, представяш ли си! Качи се на кораба с черните дрехи, с напълно редовни документи и с толкова пари, че

може да купи този плаващ ковчег от кила до гротмарса. Екипажът е негов, телом и духом. Той купи хората, плати им в брой още преди да се наемат на кораба. Успял е да подкупи и двама от пазачите и Мърсър — втория помощник-капитан. Може да купи и самия капитан, стига да реши, че си струва.

— И какво ще правим? — попитах.

— Ти какво мислиш? — рече той. — Ще направим куртките на тези войници по-червени, отколкото ги е докарал шивачът.

— Но те са въоръжени — възразих аз.

— Ще се въоръжим и ние, момчето ми. Имаме по чифт пистолети за всеки и ако не можем да превземем този кораб — при това с помощта на екипажа, — по-добре да ни пратят в някой пансион за млади девизи. Поговори тази нощ със съседа си отляво и виж дали можем да му се доверим.

Открих, че другият ми съсед е млад човек в почти същото положение като мен — осъден за фалшификация на документи. Името му беше Евънс, но и той като мен после го смени и сега е богат и преуспяващ човек в Южна Англия. Прие с охота да участва в заговора, тъй като това беше единственият начин да се спасим, и преди още да прекосим Бискайския залив, всички затворници, с изключение на двама, бяха вече посветени в тайната. Единият от непосветените беше слабоумен и не смеехме да му се доверим, другият беше болен от жълтеница и не можеше да ни бъде от полза.

В началото изглеждаше, че нищо не можеше да ни попречи да завземем кораба. Екипажът се състоеше от предварително подбрана банда нехранимайковци. Мнимият свещеник ходеше по килиите да ни поучава с една черна чанта, уж пълна с благочестиви брошури, и идваше тъй често, че на третия ден всеки от нас криеше в долния край на леглото си пила, чифт пистолети, по един фунт барут и 20 грубо излети куршума. Двама от пазачите бяха хора на Прендъргаст, а единият помощник-капитан —

дясната му ръка. Насреща ни оставаха само капитанът, двамата помощници, двамата пазачи, поручик Мартин с неговите 18 войници и лекарят. Колкото и сигурно да изглеждаше всичко, решихме да вземем предохранителни мерки и да извършим нападението си внезапно, през нощта. Всичко обаче се разви много по-бързо, отколкото очаквахме.

Една вечер, на третата седмица от плаването, лекарят отишъл да прегледа един затворник и опирайки се с ръка в долния край на леглото му, напипал пистолетите. Ако си беше замълчал, можеше и да му се размине, но той беше плашлив малодушен човечец. Извикал от изненада и така пребледнял, че затворникът разбрал какво ще стане след миг, и го сграбчил. Запушил му устата, преди да гъкне, и го вързал за леглото. Лекарят бе оставил вратата към палубата отключена и ние се втурнахме тичешком навън. Застреляхме двамата часови, застреляхме и един сержант, втурнал се насреща ни, за да види какво става. При вратата на салона имаше още двама войници, но пушките им явно не бяха заредени, защото дори не направиха опит да стрелят. Застреляхме и тях, докато се мъчеха да сложат щиковете си. Тогава се спуснахме към капитанската каюта и тъкмо отваряхме вратата, когато отвътре се чу гърмеж — капитанът беше обронил глава върху картата на Атлантическия океан, забодена с кабари на масата му, а до него с димящ револвер в ръка стоеше корабният свещеник. Екипажът бе заловил и завързал двамата помощник-капитани и цялата работа изглеждаше успешно приключена.

Салонът беше до капитанската каюта и ние нахълтахме вътре, натръскахме се по канапетата, като говорехме всички едновременно, почти обезумели от радост, че отново сме свободни. В салона имаше няколко шкафа и Уилсън, мнимият свещеник, разби един от тях и извади около десетина бутилки шери. Отчупихме гърлата им, наляхме си по една голяма чаша и тъкмо се канехме да я гаврътнем, когато в миг без всякакво предизвестие до

ушите ни достигна гърмеж и помещението така се изпълни с дим, че не се виждаше нищо. Когато димът се разсея, видях, че наоколо бе заприличало на касапница. Уилсън и осмина други лежаха на купчина в предсмъртен гърч, всичко беше опръскано с кръв и шери. Дори сега, само като си припомня гледката, ми се гади. Всички бяхме така уплашени, че ако не беше Прендъргаст, сигурно щяхме да се предадем. Той обаче изрева като бик, втурна се към вратата и всички, които бяхме останали живи, го последвахме. Изтичахме навън и видяхме на малката палуба при кърмата поручика с десетина от хората му. Подвижният люк над салона е бил полуотворен и те бяха стреляли по нас през процепа. Нахвърлихме се отгоре им, преди да успеят да заредят отново. Биха се мъжки, но ние им надвихме и за пет минути всичко беше свършено. Господи Боже, корабът наистина заприлича на кланица! Прендъргаст се беше разбеснял като същински дявол, грабваше телата на войниците, сякаш бяха деца, и — живи или мъртви — ги изхвърляше през борда. Един от тях, при това тежко ранен, продължи да плува изненадващо дълго, докато някой се смили и му тегли куршума. Когато борбата приключи, от враговете ни бяха останали само двамата пазачи, единият помощник-капитан и лекарят.

Тъкмо заради тях избухна кавгата. За част от нас бе достатъчно да си възвърнем свободата и не искахме на съвестта ни да тежи убийство. Едно е да се биеш с въоръжени войници, а съвсем друго — хладнокръвно да убиеш безпомощни хора. Осмина от нас — петима затворници и трима моряци — заявихме, че не желаем да участваме в това. Но нищо не можеше да разубеди Прендъргаст и онези, които бяха с, него. Единственият ни изглед за успех бил — както се изрази той — да изпипаме работата докрай. Няма намерение да допусне после някой език да го заплашва от свидетелската скамейка. Със заинатяването си ние едва не споделихме съдбата на заложниците. Най-сетне Прендъргаст заяви, че в такъв случай сме свободни да вземем една лодка и да си вървим.

Приехме с готовност предложението, защото вече бяхме дълбоко отвлечени от жестокостите и не ни се искаше да присъстваме на още по-лоши неща. Дадоха ни по един кат моряшки дрехи на всеки, една бъчва с вода, две бурета — едното със солено месо, другото със сухар, и компас. Прендъргаст ни хвърли през борда една морска карта и ни каза да се представяме за претърпели корабкрушение моряци, чийто кораб е потънал на 15° северна ширина и 25° западна дължина. После преряза въжето и ни пусна да си вървим.

А сега, драги ми сине, стигам до най-удивителната част на тази история. По време на бунта моряците бяха изтеглили назад най-долната рея на фокмачтата, но след като ги напуснахме, я върнаха на мястото ѝ и тъй като от североизток подухваше лек ветрец, корабът започна бавно да се отдалечава от нас. Нашата лодка се заклати по дългите гладки вълни, а ние двамата с Евънс като най-образовани седяхме на носа на лодката, преценявахме положението и обсъждахме към кой бряг е най-добре да се отправим. Въпросът не беше лесен: на 500 мили северно се намираха островите Зелени нос, а на 700 мили източно — африканският бряг. Накрая, понеже вятърът духаше от север, решихме, че ще е най-добре да поемем към Сиера Леоне, и обърнахме носа на лодката в тази посока. В това време платноходът толкова се беше отдалечил, че се виждаха само платната и мачтите му. По някое време обаче видяхме нагоре да се издига стълб от гъст черен дим, който се очертаваше на хоризонта като исполинско дърво. Малко след това до ушите ни достигна силен тътен като от гръмотевица и когато димът се поразнесе, от „Глория Скот“ нямаше и следа. Веднага обърнахме лодката и загребахме с всички сили към мястото на катастрофата, като за ориентир ни служеше димът, който все още се стелеше над водата.

Успяхме да стигнем там едва след час и отначало се уплашихме, че сме дошли твърде късно, за да спасим когото и да било. Една издънена лодка, няколко коша и парчета от реи се полюшваха на вълните и сочеха къде

точно бе потънал платноходът. Нямахме и помен от оцелели. Отчаяни, тъкмо се канехме да обърнем лодката, когато чухме вик за помощ и видяхме на известно разстояние една дъска от кораба с човек отгоре ѝ. Когато го изтеглихме в лодката, разбрахме, че е един млад моряк — Хъдсън. Беше толкова обгорял и изтощен, че едва на следващата сутрин можа да ни разкаже какво се бе случило.

След нашето заминаване Прендъргаст и бандата му пристъпили към убийството на пленниците. Застреляли двамата пазачи и ги хвърлили през борда, същото сторили и с третия помощник-капитан. Прендъргаст слязъл в туиндека и със собствените си ръце прекършил врата на нещастния лекар. Оставал вторият помощник, смел и енергичен човек. Когато видял затворника да се приближава към него с окървавен нож в ръка, той се освободил от вървите, които бил успял някак си да разхлаби, изтичал по палубата и се вмъкнал в трюма.

Десетина затворници, въоръжени с пистолети, хукнали по петите му, но го сварили седнал с кибритена клечка в ръка върху едно отворено буре с барут — на кораба имало около стотина. Заканвал се, че ще вдигне всички във въздуха, ако му направят нещо. Миг след това всичко хвъркнало във въздуха. Хъдсън смяташе, че експлозията е била причинена по-скоро от погрешно насочен куршум на някой каторжник, отколкото от кибритената клечка на помощник-капитана. Но каквато и да е била причината, тя доведе до гибелта на „Глория Скот“ и на цялата сбирщина.

Това е, разказана накратко, мили сине, ужасната история, в която бях въввлечен и аз. На следващия ден ни настигна бригантината „Хотспър“ на път за Австралия. Капитанът ѝ веднага ни повярва, че сме оцелели моряци от потънал пътнически кораб. Транспортният платноход „Глория Скот“ бе обявен от адмиралтейството за изчезнал и никога вече не се чу за истинската му съдба. След едно чудесно пътуване „Хотспър“ ни остави в Сидни, където

двамата с Евънс си сменихме имената и се отправихме към златните находища. Не беше никак трудно сред многобройните пришълци от цял свят да скрием доскорошната си самоличност.

Не е нужно да разказвам останалото. Преуспяхме, пътувахме надлъж и нашир, върнахме се в Англия и си купихме имения. Повече от двайсет години живяхме спокойно, надявайки се, че миналото ни е погребано завинаги. Можеш да си представиш какво почувствах, когато в онзи моряк веднага познах човека, когото бяхме спасили от морските вълни! По някакъв начин той бе открил следите ни и бе решил да се издържа от нашите страхове. Сега вече ще разбереш защо се мъчех да му угодя, и до известна степен ще ми влезеш в положение за това, че ме обзеха опасения, когато той ми отправи заплахи и тръгна да търси другата жертва.

Отдолу бе написано с трепереца ръка: *Бедоус ми събщи шифровано, че Хъдсън е разказал всичко. Милосърдни Боже, имай милост към душите ни!*

— Това е историята, която прочетох на младия Тревър през онази нощ, и, струва ми се, Уотсън, че при дадените обстоятелства тя звучеше особено драматично. Приятелят ми беше съкрушен и замина за Терайските чайни плантации, където, както чух, преуспявал. А от деня, в който е било изпратено предупредителното писмо, никой не е чул нищо повече за моряка и за Бедоус. И двамата са изчезнали безследно. Никакво сведение не е постъпило в полицията и вероятно Бедоус е взел заплахата за самото деяние. Хъдсън е бил видян да се навърта около имението и полицията сметнала, че е убил Бедоус и после е избягал. Аз обаче мисля, че е станало точно обратното. Повероятно е Бедоус, доведен до отчаяние и смятайки, че вече е разкрит, да си е отмъстил на Хъдсън и да е избягал, вземайки със себе си колкото може повече пари. Това са фактите по случая, докторе, и ако сметнеш, че ще ти бъдат от полза за твоята сбирка, на драго сърце ти ги предоставям.

РИТУАЛЪТ НА РОДА МЪСГРЕЙВ

Моят приятел Шерлок Холмс притежаваше една странност, която често ме е поразявала. Докато в методите си на разсъждение беше най-подреденият и систематичен човек и се обличаше спретнато, в личните си навици бе най-разхвърляният човек, способен да доведе съквартиранта си до лудост. Не искам да кажа, че аз самият съм педант. Хаотичната работа в Афганистан, съчетана с вродената ми склонност към бохемство, ме направи доста по-немарлив, отколкото подобава на един лекар. Но и за мен всичко си има граници и когато виждам човек, който си държи пурите в кофата за въглища, тютюна — в персийския си чехъл, а писмата, на които не е отговорил, приковава с ножче в средата на дървената полица над камината, започвам да се ядосвам. Освен това винаги съм смятал, че упражненията в стрелба са забавление, което трябва да се провежда на открито, и когато Холмс в някое от странните си настроения седнеше в креслото с револвера си и стотина куршума и започнеше да изписва с дупки по отсрещната стена патриотичните инициали V. R.^[1], според мен това категорично не подобряваше нито атмосферата, нито вида на стаята.

Помещенията вечно бяха пълни с химически вещества и реликви от различни престъпления, които се мотаеха на най-невероятни места, появяваха се в кутията с масло или на още по-неподходящи места. Но големият ми проблем бяха документите му. Той изпитваше ужас да не бъдат унищожени, особено онези, които бяха свързани с отминали случаи, ала едва през една-две години събираше сили да ги опише и подреди. Както вече съм споменавал в тези разбъркани спомени, след изблиците на буйна енергия при забележителните подвизи, с които се свързваше името му, го обземаше летаргия и тогава се търкаляше с цигулката и книгите си, като се придвижваше само от дивана до масата. Така книжката му се трупаха с месеци, докато всички ъгли на стаята не се изпълнеха с купища ръкописи, които в никакъв случай не биваше да се изгарят, а можеше да ги подрежда само собственикът им.

През една зимна вечер, докато седяхме до камината, се осмелих да предположа, че щом е свършил със залепването на изрезки в

специалния си бележник, би могъл да употреби следващите два часа, за да направи стаята ни малко по-обитаема. Той не можеше да отрече, че молбата ми е основателна, затова с доста опечален вид отиде в спалнята си, откъдето се върна, теглейки голям метален сандък. Постави го в средата на стаята и след като се настани на табуретка пред него, отвори капака. Видях, че една трета от него е пълна с пакети хартия, привързани с червена връв.

— Тук, Уотсън, има достатъчно случаи — каза той, като в очите му проблясваха палави искрици. — Струва ми се, че ако знаеше какво държа в този сандък, щеше да ме молиш не да прибирам, а да вадя от него разни неща.

— Значи това са бележките за ранните ти разследвания? Често ми се е искало да ги имам.

— Да, момчето ми, всичко това е правено бързешката, преди появата на моя биограф, който ме прослави — той внимателно, почти гальовно вдигаше пакет след пакет. — Не всички се увенчаха с успех, но сред тях има няколко чудесни загадки. Ето ги бележките за убийците от Тарлтън, за случая с Вамбъри, търговеца на вино, приключението със старата рускиня, необикновенния случай с патерицата от алуминий и пълните подробности за Риколети с кривия крак и кошмарната му жена. А тук пък... о, да, доста завързан случай.

Той се порови в дъното на сандъка и измъкна дървена кутийка с плъзгащ се капак, като онези, в които децата си държат играчките. От нея извади измачкан лист хартия, старинен месингов ключ, дървено колче с кълбо връв в единия край и три малки ръждиви метални колелца.

— Какво ще кажеш за тези неща, приятелю? — попита, като се усмихваше на изражението ми.

— Странна сбирка.

— Много странна наистина. А историята, свързана с тях, ще ти се стори още по-странна.

— Значи тези реликви имат история?

— Нещо повече, те *самите* са история.

— Какво искаш да кажеш?

Шерлок Холмс взе предметите един по един и ги нареди на масата. После се настани обратно в креслото си и ги огледа доволно.

— Всичко това е, за да ми напомня случая с ритуала на рода Мъсгрейв.

Неведнаж бях чувал да споменава за този случай, но така и не успях да науча подробностите.

— Много ще се радвам, ако ми го разкажеш.

— И недей да се захващаш да подреждаш — извика той шеговито. — И без това няма да успееш. Но ще се радвам, ако прибавиш този случай към твоите летописи, защото обстоятелствата го правят уникален в криминалните архиви не само на Англия, но и изобщо. Сбирката на скромните ми постижения определено няма да бъде пълна, ако в нея липсва тази странна история. Вероятно си спомняш как аферата „Глория Скот“ и разговорът ми с нещастника, чиято съдба ти разказах, ме насочиха към професията, която се превърна в дело на живота ми. Познавах ме сега, когато името ми е известно нашир и надлъж, а както обществото, така и властите ме смятат за последен арбитър при разрешаването на заплетени случаи. Дори при първата ни среща, по време на случая, който ти увековечи под името „Етюд в червено“, вече си бях създал значителна, макар и не особено доходоносна клиентела. Ето защо трудно би разбрал колко ми беше тежко в началото и колко трябваше да чакам, докато успея да пробия. Когато за пръв път пристигнах в Лондон, наех квартира на улица „Монтегю“, точно зад ъгъла при Британския музей, и заживях там в очакване, като запълвах изобилието от свободно време с изучаване на онези клонове от науката, които биха помогнали на работата ми. От време на време ми попадаха разни случаи главно чрез бивши състуденти, защото през последните години в университета доста се говореше за мен и методите ми. Трети поред беше случаят с ритуала на рода Мъсгрейв и именно интересът, породен от тази странна поредица събития, и важните въпроси, които се оказаха заложи на карта, представляваха първа крачка към сегашното ми положение.

С Реджиналд Мъсгрейв бяхме в един и същ колеж и се познавахме бегло. Той не се радваше на особена популярност сред съучениците си, макар на мен винаги да ми се струваше, че онова, което те приемаха за надменност, всъщност бе опит да се прикрие силна вродена стеснителност. Външният му вид беше изключително аристократичен — слаб, с благороден профил и големи очи, сдържан и

все пак любезен. Той наистина беше потомък на един от най-старите родове в кралството, макар че неговият клон през шестнайсети век се отделил от северните Мъсгрейв и се установил в Западен Съсекс, в имението Хърлстоун, може би най-старата обитавана сграда в страната. Изглежда, родното място оставя някакъв отпечатък върху човека и аз не можех да погледна бледото му интелигентно лице или осанката му, без да видя сивите сводове, големите прозорци и вековните руини на феодалното имение. Веднъж-дваж си поговорихме и си спомням, че той прояви силен интерес към моите методи за наблюдение и правене на изводи.

Не бях го виждал четири години, когато една сутрин той влезе в стаята ми на улица „Монтегю“. Не беше се променил много, облечен елегантно и модерно — винаги си е бил конте, със същите спокойни любезни маниери, характерни за него и преди.

— Как вървят нещата при вас, Мъсгрейв — го попитах, след като се здрависахме сърдечно.

— Вероятно сте чули за смъртта на баща ми — каза той. — Почина преди около две години. След това, разбира се, трябваше да поема управлението на Хърлстоун, а тъй като съм и представител в Камарата, животът ми беше доста напрегнат. Но доколкото разбрах, вие, Холмс, извличате материална облага от способностите, с които ни изумявахте.

— Да — казах аз, — препитавам се благодарение на ума си.

— Радвам се да чуя това, защото в момента вашето мнение би било изключително ценно за мен. В Хърлстоун се случиха някои странни неща, а полицията се оказа безсилна да ги изясни. Става дума за нещо наистина необикновено и необяснимо.

Представяш си, Уотсън, с какво нетърпение го слушах — предоставяше ми се точно тази възможност, за която копнеех през всичките месеци на бездействие. Дълбоко в себе си вярвах, че мога да постигна успех там, където другите се провалят, и сега имах възможност да проверя доколко съм прав.

— Моля ви, разкажете ми всички подробности — извиках аз.

Реджиналд Мъсгрейв седна срещу мен и запали цигарата, която му подадох.

— Трябва да знаете — каза той, — че макар да съм ерген, ми се налага да поддържам в Хърлстоун голяма прислуга, защото

състоянието на къщата изисква значителни грижи. Освен това през ловния сезон обикновено идват гости и не бива персоналът да не достига. Общо имам осем прислужнички, готвач, иконом, двама лакеи и едно момче за всичко. За градината и конюшната се грижи отделна прислуга. Сред тези слуги най-отдавна в семейството е Брънтън, икономът. Преди да постъпи на служба при баща ми, той бил безработен учител, но с голямата си енергия и почтеност скоро стана безценен за домакинството. Едър, с приятна външност и забележително чело, а макар че служи при нас от двацет години, надали имаше повече от четирийсет. Странно е, че толкова дълго време се задоволяваше с толкова скромно положение при неговите достойнства и необикновени дарби — говореше няколко езика и можеше да свири на почти всички музикални инструменти. Но предполагам, че се е чувствал удобно и не е имал сили за промяна. Икономът на Хърлстоун винаги прави силно впечатление на всички гости на имението. Но този образец на съвършенството си има една слабост. Обича да задиря жените и можете да си представите колко е било трудно на човек като него да играе тази роля в затътената провинция. Докато беше женен, всичко беше наред, но когато овдовя, непрекъснато ни създаваше неприятности. Преди няколко месеца се надявахме, че отново ще се задоми, защото се сгоди за Рейчъл Хауълс, втората прислужничка, но след това я заряза и се сближи с Джанет Тригълис, дъщерята на главния пазач на дивеча. Рейчъл, която е много добро момиче, но има горещ уелски темперамент, получи остро мозъчно възпаление и сега броди из къщата — или поне до вчера бродеше, — като изнурена сянка на предишното момиче. Това беше първата драма в Хърлстоун, а се случи и втора, която я засенчи напълно и бе предшествана от опозоряването и изчезването на иконома Брънтън, Ето какво се случи. Вече споменах, че този мъж бе умен човек, и точно неговият ум стана причина за падението му, защото подбуди у него неутолимо любопитство към неща, които ни най-малко не го засягат. Нямах представа, докъде е стигнал, докато едно случайно произшествие не ми отвори очите. Казах, че къщата прилича на лабиринт. Една нощ миналата седмица — по-точно в четвъртък — не можах да заспя, защото неразумно бях изпил чаша силно кафе след вечеря. След като се мъчих до два часа, се предадох, станах и запалих свещ с намерението да продължа романа, който четях. Бях оставил

обаче книгата в билиардната, затова си облякох халата и тръгнах да я взема. За да стигна до билиардната, трябва да сляза по стълбището и да мина покрай началото на коридора към библиотеката и оръжейната зала. Представяте си как се изненадах, когато погледнах натам и видях, че през отворената врата на библиотеката мъждука светлина. Преди да си легна, сам угасих лампата и затворих вратата. Естествено, първо си помислих, че са влезли крадци. Стените на коридорите в Хърлстоун са щедро окичени със стари оръжия. Грабнах една алебарда, оставих свещта, промъкнах се на пръсти по коридора и надникнах през отворената врата. В библиотеката беше икономът Брънтън. Седеше в едно кресло, подпрял чело на дланите си в дълбок размисъл, а на коленете му лежеше лист хартия, който приличаше на карта или схема. Стоях и го гледах в мрака, онемял от изумление. В края на масата имаше малка свещ, която хвърляше треперлива светлина, достатъчна, за да забележа, че е напълно облечен. Докато го гледах, той внезапно стана, отиде до едно бюро, отключи го и дръпна чекмеджето. Извади някакъв лист от вътре, върна се в креслото, пригладил листа на масата до свещта и се зае съсредоточено да го изучава. Като видях как невъзмутимо разглежда семейните ни документи, ме обзе такова възмущение, че пристъпих към него. Брънтън вдигна очи и ме видя на прага. Скочи с преbledняло от страх лице и напъха в пазвата си листа, който разглеждаше в началото. „Значи така се отплащаш за доверието, с което те удостоихме! — извиках аз. — От утре си уволнен.“

Той се поклони с вид на напълно смазан човек и се измъкна край мен, без да каже и дума. Свещта остана на масата и аз погледнах листа, който Брънтън беше извадил от бюрото. За моя изненада се оказа, че изобщо не е нещо важно — просто копие от въпросите и отговорите в странния древен обичай, наречен ритуала на рода Мъсгрейв. Това е своеобразна церемония в нашето семейство, през която от векове насам преминава всеки Мъсгрейв, когато навършва пълнолетие. Може би само някой археолог би проявил към него някакъв интерес като към нашия герб например, но иначе няма никаква практическа стойност.

— После ще се върнем към този лист — казах аз.

— Щом смятате, че наистина е необходимо — отговори той с известно колебание. — Да продължа с разказа. Заклучих бюрото с оставения от Брънтън ключ и тъкмо щях да изляза, когато с изненада установих, че икономът се е върнал и стои пред мен. „Господин

Мъсгрейв — извика той с дрезгав от вълнение глас. — Не бих понесъл позора. Винаги съм се гордял с положението си и позорът би ме убил. Уверявам ви, ако ме хвърлите в отчаяние, смъртта ми ще тежи на вашата съвест. Решите ли, че след случилото се не може да остана при вас, за Бога, моля ви, позволете ми да ви връча предизвестие и да напусна след един месец, все едно по мое желание. Това бих понесъл, господин Мъсгрейв, но не и да ме изхвърлите пред всички, които познавам толкова добре.“ „Не заслужаваш голямо снизхождение, Брънтън — отвърнах. — Поведението ти беше позорно. Но тъй като служиш на семейството отдавна, не искам да те опозорявам публично. Един месец обаче е твърде много. Върви си след седмица и посочи каквато желаеш причина.“ „Само една седмица? — извика той отчаяно. — Нека да са поне две!“ „Една седмица — повторих аз. — Дори това е твърде великодушно.“ Той си тръгна сломен с наведена глава, а аз угасих свещта и се върнах в стаята си. През следващите два дни Брънтън изпълняваше задълженията си с най-голямо усърдие. Дори и не намеквах за случилото се и с известно любопитство чаках да видя как възнамерява да скрие позора си. На третата сутрин обаче той не се появи както обикновено след закуска, за да получи нарежданията ми за деня. На излизане от трапезарията случайно срещнах Рейчъл Хауълс. Споменах ви, че тя наскоро се беше възстановила от болестта си и изглеждаше толкова бледа и болнава, че я посъветвах да си почива. „Трябва да лежиш — казах ѝ аз. — Върни се на работа едва когато поукрепнеш.“ Тя ме погледна извънредно странно и започнах да подозирам, че умът ѝ е разстроен. „Достатъчно съм силна, господин Мъсгрейв“ — каза тя. „Ще видим какво ще каже докторът. Сега остави всякаква работа и само кажи, щом слезеш долу, че искам да видя Брънтън.“ „Иконома го няма“ — рече тя. „Няма го! Къде е отишъл?“ „Просто го няма. Никой не го е виждал. Няма го в стаята му. Така е, няма го, няма го!“ Тя се свлече покрай стената, като пищеше и се смееше, а аз, ужасен от внезапния истеричен пристъп, се втурнах към звънеца да повикам помощ. Отведоха в стаята му момичето, което продължаваше да стене и да ридае, а аз разпитах за Брънтън. Явно беше изчезнал. Не беше си лягал, не бяха го виждали, след като се прибрал в стаята си предишната вечер. И все пак не ставаше ясно как е излязъл от къщата, след като всички врати и прозорци бяха залостени. Дрехите му, часовникът и дори парите му бяха в стаята, но липсваше

черният костюм, които носеше обикновено. Чехлите му също ги нямаше, но намериха обувките. Тогава къде би могъл да се дене през нощта икономът Брънтън, какво му се беше случило? Разбира се, претърсихме къщата от мазето до тавана, но не се намери никаква следа от него. Както вече казах, имението е старинно и прилича на лабиринт, особено в старото крило, което на практика е необитаемо. Така или иначе, претърсихме всяко помещение, без да открием и най-малката дияра от изчезналия. Струваше ми се невероятно да си тръгне, като остави всичките си вещи, но не разбрах къде може да е отишъл. Извиках местните полицаи, но те не откриха нищо. Предишната нощ беше валило, затова огледахме ливадата и околните пътеки, но напразно. Така стоях нещата, когато се случи нещо ново, което ни накара съвсем да забравим първата загадка. В продължение на два дни Рейчъл Хауълс имаше толкова тежки пристъпи на бълнуване и истерия, че наехме сестра, която да бди при нея нощем. На третата нощ след изчезването на Брънтън сестрата задрямала в креслото до заспалата пациентка, а когато се събудила, видяла, че леглото е празно, прозорецът зее, а от болната нямало и помен. Веднага ме събудиха и с двамата лакеи незабавно се заехме да търсим изчезналото момиче. Не беше трудно да се разбере накъде бе тръгнала — от прозореца лесно проследихме следите ѝ през ливадата до брега на езерото. Там свършваха до чакълестата пътека, която води към портите на имението. Езерото е над два метра и половина дълбоко и можете да си представите чувствата ни, като видяхме, че следата на клетото умопомрачено момиче свършва при него. Разбира се, веднага взехме канджи и се заехме да я търсим, но така и не открихме тялото ѝ. Но пък извадихме на повърхността нещо много неочаквано — ленена торба, в която имаше смачкани ръждясали метални обръчи и няколко потъмнели кварцови или стъклени камъчета. Друго не извадихме от водата и макар вчера да продължихме търсенето с всички сили, не научихме нищо за съдбата на Рейчъл Хауълс или на Ричард Брънтън. Местната полиция не знае какво повече може да стори, затова дойдох при вас като последна надежда.

Можеш да си представиш, Уотсън, с какво вълнение изслушах тази необичайна поредица от събития, като се опитвах да ги съчетая и да изнамеря някаква обща нишка, която би могла да ги свързва.

Икономът беше изчезнал. Прислужничката беше изчезнала. Прислужничката обичала икономата, но после имала всички основания да го намрази. Била с уелска кръв, избухлива и темпераментна. Била страшно развълнувана непосредствено след изчезването му. Изхвърлила в езерото торба със странно съдържание. Това бяха всички фактори, които трябваше да се осмислят, и все пак никой от тях не водеше до същината на нещата. Какво е стояло в началото на тази верига от събития? В него се криеше ключът към загадката.

— Мъсгрейв, трябва да видя онзи лист — казах аз, — който за вашия иконом е бил толкова важен, че заради него е рискувал да изгуби работата си.

— Ритуалът ни е доста причудлив — отвърна той, — но не бива да се забравя, че е много старинен. Ето копие от въпросите и отворите, ако искате да му хвърлите един поглед.

Той ми подаде същата бележка, която сега държа — странния изпит, на който е бил подлаган всеки член на рода Мъсгрейв, когато стигал пълнолетие. Ще ти прочета въпросите и отговорите дословно:

- На кого е било?
- На онзи, който си отиде.
- На кого ще бъде?
- На този, който ще дойде.
- Къде беше слънцето?
- Над дъба.
- Къде беше сянката?
- Под бряста.
- На колко разкряча?
- На север десет и още десет, на изток пет и още пет, на юг две и още две, на запад една и още една — и отдолу.
- Какво ще дадем за него?
- Всичко, което притежаваме.
- Защо да го даваме?
- Защото ни е поверено.

— Оригиналът не е датиран, но правописът е от средата на XVII век — отбеляза Мъсгрейв. — Едва ли обаче това ще ни помогне да разрешим загадката.

— Но пък ни изправя пред нова загадка — казах аз, — още по-интересна. Може да се окаже, че щом решим едната, ще сме решили и другата. Простете, Мъсгрейв, но вашият иконом е бил много умен човек, който е проявил повече проницателност от десет поколения свои господари.

— Не ви разбирам — рече Мъсгрейв. — Тази бележка няма никакво практическо значение.

— На мен обаче ми изглежда напълно практическо и Брънтън е мислел по същия начин. Предполагам, че я е разглеждал и преди нощта, когато сте го заловили.

— Напълно е възможно. Не полагаме усилия да я крием.

— Според мен тогава той просто е искал да си я припомни. Доколкото разбрах, държал е някаква карта или скица, която е сравнявал с ръкописа и която е пъхнал в джоба си, преди да изчезне?

— Така е. Но какво общо е имал с тази стара семейна традиция и изобщо какво означава всичко това?

— Смятам, че няма да е особено трудно да разберем — казах аз. — Ако позволите, ще вземем първия влак за Съсекс и на самото място ще проучим подробно нещата.

Още същия следобед пристигнахме в Хърлстоун. Сигурно си виждал снимки и описания на прочутата стара къща, затова ще се огранича да ти кажа, че е във формата на буквата L, като дългото рамо е съвременната част, а късото — старата сграда, към която са направени пристройките. Върху ниската врата с тежък свод в старата част е гравирана годината 1607, но специалистите смятат, че гредоредът и каменната зидария са много по-стари. Изключително дебелите стени и малките прозорци в тази част са принудили семейството през миналия век да построи новото крило, а старото се е използвало само като склад. Къщата беше обградена от чудесен парк със стари дървета, а езерото, споменато от клиента ми, се намиреше до алеята, на около два километра от къщата.

Вече бях абсолютно сигурен, че сме изправени не пред три отделни загадки, а само пред една, и че ако успея да открия истинския смисъл на ритуала на рода Мъсгрейв, ще уловя нишка, която ще ме

отведе и до истината за Брѳнтън и Хауълс. И точно на това посветих силите си. Защо икономът си е дал такъв труд да проучва старинния текст? Очевидно, защото е видял в него нещо, убягнало на всички поколения провинциални благородници, което би могло да му донесе лична облага. Но какво е било то и как е повлияло на съдбата му?

Докато четях текста на ритуала, ми беше напълно ясно, че посочените стъпки се отнасят за някакво място, за което наемква останалата част от документа, и че ако намеря това място, няма да сме далеч от тайната, която навремето някой Мъсгрейв е сметнал за толкова важна, че да я увековечи по подобен странен начин. Дадени бяха две отправни точки — дъб и бряст. За дъба не можеше да има никакво съмнение. Точно пред къщата, от лявата страна на алеята, се извисяваше вековен дъб — едно от най-великолепните дървета, които съм виждал.

— Дали този дъб е бил тук, когато е сложено началото на ритуала? — попитах, докато минавахме покрай него.

— По всяка вероятност е видял още норманското нашествие — отвърна моят приятел. — Обиколката му е седем метра.

Ето че вече разполагах с единия ориентир.

— Има ли наоколо стари брястове?

— Ей там се издигаше един, но преди десет години го удари светкавица и отрязалме пъна.

— Останала ли е някаква следа?

— О, да.

— И няма никакви други брястове?

— Стари няма, иначе има доста букове.

— Трябва да видя къде е бил.

Двуколката спря и без да влизаме в къщата, клиентът ми веднага ме заведе до онова място на поляната, където се беше извисявал брястът. Беше почти по средата на разстоянието от дъба до къщата. Явно напредвах.

— Вероятно няма как да се разбере колко е бил висок брястът — предположих аз.

— Мога да ви кажа веднага — шейсет и четири фута.

— Откъде знаете? — попитах учуден.

— В задачите по тригонометрия, които измисляше старият ми учител, винаги се искаше да се изчисли някаква височина. Като момче

измерих всички дървета и постройки в имението.

Това беше неочакван късмет. Необходимите сведения идваха по-бързо и от най-смелите ми очаквания.

— Кажете, вашият иконом задавал ли ви е някога същия въпрос?

Реджиналд Мъсгрейв ме погледна изумен.

— Сега си спомням, че преди няколко месеца Брънтън *наистина* ме попита колко високо е било дървото във връзка с някакъв маловажен спор с коняря.

Това беше чудесна новина, Уотсън, тя показваше, че съм на прав път. Вдигнах поглед към слънцето. Доста се беше спуснало и прецених, че след по-малко от час ще опре в горните клонове на стария дъб.

— Сигурно ти е било трудно, Холмс, след като старият бряст вече го е нямало.

— Е, поне знаех, че щом Брънтън го е направил, и аз ще успея. Освен това нямаше сериозни пречки. Отидохме с Мъсгрейв в неговия кабинет и аз окастрих това колче, за което завързах дълга връв, като на всеки ярд направих възел. После взех двойна въдица, която се оказа точно шест фута, и се върнахме до мястото на бряста. Слънцето точно докосваше върхарите на дъба. Закрепих въдицата на мястото, отбелязах посоката на сянката и я измерих. Беше точно девет фута.

Естествено, след това изчислението беше просто. Щом шестфутовата въдица хвърляше сянка девет фута, сянката на дърво, високо шейсет и четири фута, би била деветдесет и шест фута в същата посока. Отмерих полученото разстояние и стигнах почти до стената на къщата, където забих в земята едно колче. Представяш си тържеството ми, когато на няколко сантиметра от моето колче забелязах малка ямичка. Разбрах, че това е белегът, оставен от Брънтън при неговите изчисления, и че продължавам да вървя по петите му.

След като проверих посоките с помощта на компаса си, започнах да отброявам стъпките от това място. Измерих двайсет стъпки успоредно на стената и пак забих колче. После внимателно отброих десет стъпки на изток и четири на юг. Изправих се точно пред една стара врата. Четири стъпки на запад означаваха да се пъкна в коридор, застлан с каменни плочи — и това беше мястото, посочено от ритуала.

Никога не съм преживявал такова разочарование. За миг ми се стори, че напълно съм сгрешил при измерванията. Под ярките лъчи на

заязващото слънце се виждаше, че старите изтрети каменни плочи по пода в коридора са здраво споени и не са били местени с години. Тук нямаше никакви следи от Брънтън. Потропах по пода, но той звучеше еднакво навсякъде, нямаше никакви пролуки или цепнатини. Но за щастие Мъсгрейв, който започваше да оценява значението на действията ми и беше не по-малко развълнуван от мен, извади ръкописа, за да провери изчисленията.

— „И отдолу“ — извика той. — Пропуснали сте „и отдолу“.

Бях предположил, че това означава да се копае, но веднага разбрах, че съм сгрешил.

— Значи отдолу има подземие?

— Да, още от построяването на къщата. Елате по този коридор.

Слязохме по вита каменна стълба и спътникът ми запали един фенер, оставен върху голяма бъчва в ъгъла. Веднага стана ясно, че накрая сме стигнали до правилното място и че неотдавна тук е идвал и някой друг.

Помещението се използваше за складиране на дърва, но цепениците, които явно са били разпилени по пода, сега бяха струпани покрай стените и в средата се откриваше празно пространство. Точно там имаше голяма, тежка каменна плоча с ръждясала желязна халка, през която беше проврян кариран шал.

— Мили Боже! — извика моят клиент. — Това е шалът на Брънтън. Мога да се закълна, че съм го виждал на врата му. Какво е търсил тук негодникът?

По мое предложение повикаха двама местни полицаи и щом те дойдоха, се помъчих да вдигна плочата, като дърпах с шала. Тя почти не помръдна и едва с помощта на единия полицаи успях да я отместя настрана. Зейна черна яма. Мъсгрейв коленичи, промуши фенера и всички надникнахме вътре.

Пред нас се разкриваше малка килия, дълбока около два метра и широка малко повече от половин метър. До едната стена стоеше тумбест, обкован с месинг дървен сандък с вдигнат капак, а от ключалката стърчеше този странен стар ключ. Дъното му беше покрито с дебел слой прах, а влагата и червеите бяха прояви дървото и навсякъде беше плъзнала синкава плесен. По дъното на сандъка бяха пръснати няколко метални кръгчета — вероятно монети, същите като тези тук. Но нямаше нищо друго.

В този момент обаче не обърнахме внимание на стария сандък, защото очите ни бяха приковани във фигурата, отпусната до него. Беше мъж, облечен в черен костюм, със свити крака, чело, опряно на ръба на сандъка, и отпуснати ръце. Поради това положение цялата застояла кръв беше нахлула в лицето му и никой не би могъл да познае разкривените кафяво-червеникави черти, но когато извадихме трупа, ръстът, облеклото и косата му бяха достатъчни да потвърдят, че това наистина е изчезналият иконом. Беше починал преди няколко дни, но не се виждаха никакви рани или контузии, които да са причинили ужасната му смърт. Така че след като изнесоха трупа от мазето, пред нас стоеше нов въпрос, почти толкова мъчен, колкото онзи, от който бяхме тръгнали.

Признавам си, Уотсън, че до този момент бях разочарован от разследването си. Разчитах, че щом намеря мястото, за което се говори в ритуала, ще разреши случая. Но ето че бях там, а продължавах да нямам никаква представа, какво е онова, което родът Мъсгрейв бе скрил така грижливо. Вярно, че изясних участта на Брънтън, но сега трябваше да си обясня как го бе стигнала и каква е била ролята на изчезналата жена. Седнах на едно буренце в ъгъла и задълбочено премислих всичко.

Ти, Уотсън, познаваш методите ми в такива случаи: след като съм преценил нечия интелигентност, аз се поставям на мястото на човека и се опитвам да си представя как бих постъпил при същите обстоятелства. В случая ме улесни фактът, че Брънтън е бил изключително умен, така че не ми се налагаше да ограничавам своя ум. Той е знаел, че е скрито нещо ценно. Открил е мястото. Разбрал е, че сам човек не може да премести плочата, която го покрива. Какво би направил след това? Не е можел да потърси помощ отвън, дори да е имал доверен човек, без да го въведе и да рискува да го хванат. По-добре е било при възможност да намери помагач в къщата. Но кого би могъл да помоли? Това момиче му е било предано. Никой мъж не би повярвал лесно, че завинаги е изгубил любовта на някоя жена, колкото и жестоко да се е отнесъл с нея. С ухажване той се е опитал да се сдобри с Рейчъл Хауълс и да я привлече за своя съучастничка. Слезли са заедно в мазето, за да вдигнат плочата с общи усилия. Виждах действията им дотук, като че ли наистина бяха пред очите ми.

Но дори за двама души, единият от които жена, сигурно е било трудно да вдигнат плочата. Не беше лесно дори за якия съсекски полицаи и мен. Как са си помогнали? Вероятно по същия начин, по който бих го сторил самият аз. Станах и внимателно разгледах цепениците, пръснати по пода. Почти веднага забелязах това, което очаквах. Една от тях, дълга около метър, имаше белег в единия край, а няколко други бяха сплескани като от голяма тежест. Явно след като са повдигнали плочата от единия край, двамата са пъхнали в пролуката дървените клинове и са продължили да вдигат, докато отворът е станал достатъчно голям, за да се пропълзи вътре. Вероятно са задържали плочата, като са я подпрели с цепеницата — ето откъде бяха следите по нея. До момента всичко беше ясно.

Но какво беше станало после? Очевидно само единият е можел да влезе в ямата и това е бил Брънтън. Момичето е чакало горе. Брънтън е отключил сандъка, вероятно ѝ е подал това, което е намерил вътре — понеже то не се откри, и после... Какво е станало после?

Представих си сдържаната жажда за мъст, която внезапно се е разгоряла в жената със страстна келтска душа, щом е видяла в ръцете си мъжа, който я е бил оскърбил — може би далеч по-силно, отколкото е предполагал. Дали цепеницата не се е изплъзнала случайно и плочата не е затворила сама Брънтън в ямата, превърнала се в негова гробница? Дали девойката е била виновна само защото е премълчала? Или внезапно е избила дървената подпора и плочата е хлопнала? Но независимо от случилото се струваше ми се, че виждам как жената, притиснала скъпоценната си плячка, тича обезумяла по каменната стълба, а в ушите ѝ отекват приглушените викове на неверния ѝ любовник, неистово заблъскал по плочата.

В това се криеше тайната на пребледнялото ѝ лице, на нейната неуравновесеност, на изблиците истеричен смях на следващата сутрин. Но какво е имало в сандъка? Какво е направила с него? Разбира се, може да са били само смачканият метал и камъчетата, извадени от клиента ми от езерото. Изхвърлила ги е при първа възможност, за да заличи всички следи за своето участие в престъплението.

В продължение на двацет минути седях неподвижно и размишлявах. Силно пребледнял, Мъсгрейв продължаваше да държи фенера и да наднича в ямата.

— Това е от времето на Чарлс I — каза той, взирайки се в една от намерените в сандъка монети. — Видяхте ли, оказахме се прави за това, кога е сложено началото на ритуала.

— Може да открием още нещо от времето на Чарлс I — възкликнах аз, внезапно осенен за значението на първите два въпроса от ритуала. — Позволете да видя какво е имало в торбата, която сте извадили от езерото.

Качихме се в кабинета му и той изсипа пред мен останките. Когато ги погледнах, разбрах защо не им е придал значение металът беше почернял, а камъчетата изглеждаха матови и потъмнели. Избърсах едно от тях с ръкава си и то блесна в дланта ми като искра. Металът явно е имал формата на двоен обръч, но беше изкривен и усукан.

— Не бива да забравяте — казах аз, — че кралското семейство не се е отчаяло след смъртта на краля и при своето бягство вероятно е оставило скрити най-големите си ценности с намерението да се върне за тях в по-спокойни времена.

— Моят далечен пращядо сър Ралф Мъсгрейв е бил знаменит рицар и пръв помощник на Чарлс II в неговите скитания — каза моят приятел.

— Наистина ли?! — възкликнах. — Е, това наистина ни дава последната брънка. Приемете поздравленията ми макар и по трагичен начин, сдобихте се с реликва, която е изключително ценна сама по себе си, но като историческо свидетелство просто няма цена.

— Какво е това? — попита той, задъхан от удивление.

— Старинната корона на английските крале!

— Короната!

— Точно така. Помислете, какво се казва в ритуала? *На кого е било? На онзи, който си отиде.* Това става след екзекуцията на Чарлс. И после: *На кого ще бъде? На този, който ще дойде.* Това е Чарлс II, чието завръщане вече се предвижда. Не може да има никакво съмнение, че тази очукана и безформена диадема някога е увенчавала главата на Стюартите.

— А как е попаднала в езерото?

— О, отговорът на този въпрос иска повече време — казах аз и му описах накратко цялата верига от догадки и доказателства, която

бях изградил. Когато разказът ми свърши, слънцето отдавна беше залязло и луната светеше ярко.

— Но как така Чарлс не си е взел короната, когато се е върнал? — попита Мъсгрейв, докато прибираще реликвата в ленената торба.

— Засягате въпрос, който вероятно никога няма да изясним. Вероятно онзи Мъсгрейв, който е знаел тайната, междувременно е починал и по недоглеждане е оставил на потомците си тези указания, без да им обясни какво означават. Оттогава те са се предавали от баща на син, докато накрая са попаднали в ръцете на човек, който е разгадал тайната, но и се е простил с живота си.

Това, Уотсън, е историята за ритуала на рода Мъсгрейв. Потомците му продължават да пазят короната в Хърлстоун, макар че позволенията да я задържат им струваше известни юридически проблеми и значителна сума. Сигурен сам, че ако споменеш моето име, с радост ще ти я покажат. За жената не се чу нищо повече — вероятно е напуснала Англия и е отнесла със себе си спомена за своето престъпление в някоя страна отвъд морето.

[1] *Victoria Regina* (лат.), кралица Виктория — Б.р. ↑

Издание:

Артър Конан Дойл. Шерлок Холмс. Том 1

Превод: Георги Папанчев, Димана Илиева, Илия Азанов, Йордан
Костурков, Красимира Тодорова, Милена Попова

Редактор: Красимир Мирчев

Художник: Виктор Паунов

Технически редактор: Стефка Иванова

Коректор: Юлия Шопова

Книгоиздателска къща „Труд“ — София, 2008 г.

ISBN: 978-954-528-698-8

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.